Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 19 Δεκεμβρίου 2024
(OR. en)

17045/24

SOC 925
EMPL 623
EDUC 456
ECOFIN 1521

ΠΡΟΤΑΣΗ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Ημερομηνία Παραλαβής:	18 Δεκεμβρίου 2024
Αποδέκτης:	κα Thérèse BLANCHET, Γενική Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2024) 701 final
Θέμα:	ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΟΙΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2024) 701 final.

συνημμ.: COM(2024) 701 final

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 17.12.2024
COM(2024) 701 final

2024/[…] ([…])

ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΟΙΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πίνακας περιεχομένων

ΚΥΡΙΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ, ΠΡΟΟΔΟΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2030 ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ 30

1.1 Βασικές τάσεις της αγοράς εργασίας 30

1.2 Βασικές κοινωνικές τάσεις 35

1.3 Πρόοδος ως προς την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ και των εθνικών στόχων για το 2030 37

1.4 Βασικά οριζόντια πορίσματα από την ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα σχετικά με την κοινωνική σύγκλιση 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ — ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ 54

2.1 Κατευθυντήρια γραμμή 5: Τόνωση της ζήτησης εργασίας 54

2.1.1 Βασικοί δείκτες 54

2.1.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη 71

2.2. Κατευθυντήρια γραμμή 6 — Ενίσχυση της προσφοράς εργασίας και βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, στη διά βίου απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων 75

2.2.1 Βασικοί δείκτες 76

2.2.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη 109

2.3 Κατευθυντήρια γραμμή 7: Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας και της αποτελεσματικότητας του κοινωνικού διαλόγου 120

2.3.1 Βασικοί δείκτες 120

2.3.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη 139

2.4 Κατευθυντήρια γραμμή 8: Προαγωγή των ίσων ευκαιριών για όλους, προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας 145

2.4.1 Βασικοί δείκτες 145

2.4.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη 182

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΩΤΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ 190

Βέλγιο 192

Βουλγαρία 194

Τσεχία 196

Δανία 198

Γερμανία 200

Εσθονία 202

Ιρλανδία....204
Ελλάδα....206
Ισπανία....208
Γαλλία....210
Κροατία....212
Ιταλία....214
Κύπρος....216
Λετονία....218
Λιθουανία....220
Λουξεμβούργο....222
Ουγγαρία....224
Μάλτα....226
Κάτω Χώρες....228
Αυστρία....230
Πολωνία....232
Πορτογαλία....234
Ρουμανία....236
Σλοβενία....238
Σλοβακία....240
Φινλανδία....242
Σουηδία....244

ΚΥΡΙΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Η κοινή έκθεση για την απασχόληση (στο εξής: ΚΕΑ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου παρακολουθεί την κατάσταση της απασχόλησης στην Ένωση και την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, σύμφωνα με το άρθρο 148 της ΣΛΕΕ. Η έκθεση παρουσιάζει, σε ετήσια βάση, τις κυριότερες εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Ένωση στον τομέα της απασχόλησης και στον κοινωνικό τομέα, και τα μέτρα πολιτικής που έλαβαν πρόσφατα τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών[1], και προσδιορίζει συναφείς βασικούς τομείς προτεραιότητας για την ανάληψη δράσεων πολιτικής. Εξακολουθεί να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, κυρίως μέσω θεματικών πλαισίων που σχετίζονται με διάφορες αρχές του πυλώνα, υπό το πρίσμα των κοινωνικοοικονομικών προοπτικών και των πλέον πρόσφατων πρωτοβουλιών πολιτικής. Στο κεφάλαιο 1 της έκθεσης παρουσιάζονται οι κυριότερες τάσεις στον τομέα της απασχόλησης και στον κοινωνικό τομέα, και η πρόοδος που έχει επιτευχθεί όσον αφορά τους πρωταρχικούς στόχους της ΕΕ και τους εθνικούς στόχους για το 2030. Αναφέρονται επίσης οριζόντια πορίσματα με βάση την ανάλυση των κινδύνων για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση. Στο κεφάλαιο 2 αναλύονται οι προκλήσεις και οι πολιτικές που εφάρμοσαν τα κράτη μέλη για την αντιμετώπισή τους, στο πλαίσιο καθεμίας από τις τέσσερις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Στο κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται ανάλυση για κάθε κράτος μέλος με βάση τις αρχές του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης[2]. Η ανάλυση συνάδει με το άρθρο 148 της ΣΛΕΕ. Καλύπτει επίσης τις απαιτήσεις του άρθρου 3 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263 σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία, βάσει του οποίου η εποπτεία, από την Επιτροπή, της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου περιλαμβάνει πλαίσιο για τον εντοπισμό των κινδύνων για την κοινωνική σύγκλιση[3]. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων που προσδιορίζονται στην ΚΕΑ θα συμβάλει στην επίτευξη ανοδικής κοινωνικής σύγκλισης, θα ενισχύσει την προσπάθεια της Ένωσης για δίκαιη πράσινη και ψηφιακή μετάβαση και θα συντελέσει στη διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής, καθώς και στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και στην εφαρμογή των στρατηγικών για την Ένωση ισότητας[4]. Το τελικό κείμενο της έκθεσης θα εγκριθεί από το Συμβούλιο Απασχόλησης, Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας και Καταναλωτών (EPSCO) με βάση την πρόταση της Επιτροπής και αφού πραγματοποιηθεί ανταλλαγή απόψεων στις αρμόδιες συμβουλευτικές επιτροπές του Συμβουλίου.

Η έκθεση παρακολουθεί την πρόοδο ως προς την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ για το 2030 σχετικά με την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας,

---

[1] Η τελευταία επικαιροποίηση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Νοέμβριο του 2024 (ΕΕ L, 2024/3134, 13.12.2024).

[2] Μετά τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου EPSCO τον Ιούνιο του 2023 σχετικά με ένα πλαίσιο κοινωνικής σύγκλισης και τα κύρια μηνύματα από την Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ), με βάση το έργο της ειδικής κοινής ομάδας εργασίας EMCO-ΕΚΠ από τον Οκτώβριο του 2022 έως τον Μάιο του 2023.

[3] Επίσης, η αιτιολογική σκέψη 8 του ίδιου κανονισμού αναφέρει ότι «*[σ]το πλαίσιο της ολοκληρωμένης ανάλυσης των εξελίξεων στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών εξελίξεων που περιλαμβάνεται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, η Επιτροπή εκτιμά τους κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση στα κράτη μέλη και παρακολουθεί την πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων με βάση τον πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων και τις αρχές του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης*».

[4] Η στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-25, το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-25, το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά 2020-30, η στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ, η στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-30.

οι οποίοι επικροτήθηκαν τόσο από τους ηγέτες της ΕΕ στην κοινωνική σύνοδο κορυφής του Πόρτο όσο και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2021. Η ΕΕ κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης έως το 2030, παρά την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ απαιτούνται σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες για την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ για τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας:

- Το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ ανήλθε στο 75,3 % το 2023, δηλαδή απέχει μόλις 2,7 εκατοστιαίες μονάδες από τον στόχο του 78 % έως το 2030. Τα περισσότερα κράτη μέλη σημείωσαν περαιτέρω πρόοδο ως προς την επίτευξη των εθνικών τους στόχων για την απασχόληση το 2023, ενώ πέντε έχουν ήδη επιτύχει ή υπερβεί τους στόχους που έχουν θέσει.
- Όσον αφορά τις δεξιότητες, το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση βελτιώθηκε μόνο σε περιορισμένο βαθμό στην ΕΕ, από 37,4 % το 2016 σε 39,5 % το 2022, ποσοστό που απέχει πολύ από τον πρωταρχικό στόχο του 60 % που έχει θέσει η ΕΕ. Επίσης, η πλειονότητα των κρατών μελών έχασε έδαφος στην επιδίωξη των οικείων εθνικών στόχων. Αυτό καταδεικνύει ότι απαιτούνται σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες, σύμφωνα με τη φιλοδοξία να παραμείνει η Ευρώπη ανταγωνιστική, καινοτόμος και συμπεριληπτική στο πλαίσιο του πράσινου και του ψηφιακού μετασχηματισμού και της γήρανσης του πληθυσμού.
- Τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ήταν περίπου 1,6 εκατομμύρια λιγότερα στην ΕΕ το 2023 σε σύγκριση με το 2019, παρά την κρίση λόγω COVID-19, το υψηλό κόστος της ενέργειας και τον πληθωρισμό. Η εν λόγω μείωση απέχει πολύ από τον πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για μείωση κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια έως το 2030. Στα μισά σχεδόν κράτη μέλη, ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο αυξήθηκε, κάτι που υποδηλώνει εξέλιξη προς την αντίθετη κατεύθυνση σε σχέση με τα επίπεδα φιλοδοξίας που έχουν ενσωματωθεί στους εθνικούς στόχους. Υπό το πρίσμα αυτό, οι προσπάθειες θα πρέπει να επιταχυνθούν σημαντικά κατά την υπόλοιπη δεκαετία.

Μαζί με τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων που προβλέπονται στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΣΑΑ) των κρατών μελών υποστηρίζει τη δίκαιη, συμπεριληπτική και βιώσιμη ανάπτυξη. Παράλληλα με τη στήριξη που παρέχεται σε παρεμβάσεις πολιτικής στους αντίστοιχους τομείς πολιτικής από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) και το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης (TSI), ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΜΑΑ) προωθεί την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης, βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητα, την ανθεκτικότητα, την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κρίσεων, την ικανότητα προσαρμογής και το αναπτυξιακό δυναμικό των κρατών μελών και ενισχύοντας τη δημιουργία θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας μέσω σχετικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Με τον τρόπο αυτόν, ο μηχανισμός συμβάλλει επίσης στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων[5]. Συνολικά, περίπου 162,5 δισ. EUR που διατίθενται στα κράτη μέλη συμβάλλουν στις κοινωνικές δαπάνες, ποσό που αντιπροσωπεύει περίπου το 25 % των συνολικών εκτιμώμενων δαπανών[6]. Μέχρι σήμερα η Επιτροπή έχει

[5] Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17).

[6] Οι κατηγορίες των κοινωνικών δαπανών ορίζονται και εφαρμόζονται με βάση τη μεθοδολογία που έχει εγκρίνει η Επιτροπή σε διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη στον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό (ΕΕ) 2021/2105.

εκταμιεύσει περίπου 269 δισ. EUR στο πλαίσιο του ΜΑΑ τόσο σε επιχορηγήσεις όσο και σε δάνεια, καθώς και σε προχρηματοδοτήσεις. Από τα 7 129 ορόσημα και στόχους που περιλαμβάνονται στα 27 ΣΑΑ, τα 2 201 αναμένεται να συμβάλουν στην υλοποίηση κοινωνικών πολιτικών (περίπου το 31 %). Από τα 1 742 ορόσημα και στόχους που έχουν εκπληρωθεί στις 14 Νοεμβρίου, τα 505 προωθούν κοινωνικές πολιτικές (περίπου το 30 %). Στο πλαίσιο της ανάλυσης των απαντήσεων σε επίπεδο πολιτικής, η ΚΕΑ περιλαμβάνει επίσης επιλεγμένα μέτρα που υποστηρίζονται με χρηματοδότηση της ΕΕ, ιδίως από τον ΜΑΑ, το ΕΚΤ+, το ΕΤΠΑ, το ΤΔΜ και το TSI. Όλα τα παραπάνω στηρίζουν τις προοπτικές ανάπτυξης και απασχόλησης, καθώς και την κοινωνική και οικονομική συνοχή και ανθεκτικότητα στην Ένωση.

Η ΚΕΑ του 2025 παρουσιάζει ανάλυση ανά χώρα με βάση τις αρχές του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263. Με βάση τα υφιστάμενα εργαλεία (τον πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων και τη συμφωνημένη μεθοδολογία «φωτεινού σηματοδότη» της ΚΕΑ), αναλύονται οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη στους τομείς της αγοράς εργασίας, των δεξιοτήτων και στον κοινωνικό τομέα, προκειμένου να προσδιοριστούν οι δυνητικοί κίνδυνοι για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση που απαιτείται να αναλυθούν βαθύτερα σε δεύτερο στάδιο. Συνολικά, η ανάλυση πρώτου σταδίου του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης καταλήγει στα εξής:

i. συνέχιση της ανοδικής σύγκλισης στην αγορά εργασίας το 2023, ενώ τα αποτελέσματα για την απασχόληση των υποεκπροσωπούμενων ομάδων εξακολουθούν να πρέπει να βελτιωθούν·
ii. μικρές βελτιώσεις σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά τις δεξιότητες, μολονότι εξακολουθούν να υπάρχουν κίνδυνοι για την ανοδική σύγκλιση σ' αυτόν τον τομέα·
iii. γενικά σταθερότητα του ποσοστού ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο ΕΕ, ενώ εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένοι κίνδυνοι για την ανοδική σύγκλιση όσον αφορά τα κοινωνικά αποτελέσματα.

Οι υπηρεσίες της Επιτροπής θα προβούν σε λεπτομερέστερη ανάλυση δεύτερου σταδίου (με τη χρήση ευρύτερου συνόλου ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων) σε σχέση με τις χώρες για τις οποίες εντοπίζονται δυνητικοί κίνδυνοι για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση στο πρώτο στάδιο. Πρόκειται για τη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία, οι οποίες συμπεριλήφθηκαν και πέρυσι στην ανάλυση δεύτερου σταδίου, καθώς και για την Ελλάδα, την Κροατία και το Λουξεμβούργο, οι οποίες συμπεριλαμβάνονται σ' αυτήν για πρώτη φορά φέτος. Για την Ελλάδα, η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε κάποια επιδείνωση ή στη σταθερότητα που καταγράφει γενικά σε επίπεδα που εξακολουθούν να απέχουν πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ στον κοινωνικό τομέα [υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης· μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων· ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (στο εξής: AROPE) —συνολικά και για τα παιδιά· αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας· εισοδηματικές ανισότητες]· σε επίμονες προκλήσεις στην αγορά εργασίας για τις γυναίκες και τους νέους· και στο χαμηλό και επιδεινούμενο επίπεδο συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση. Για την Κροατία, η απόφαση συμπερίληψης στην ανάλυση δεύτερου σταδίου συνδέεται με τον τομέα των δεξιοτήτων (χαμηλό και επιδεινούμενο επίπεδο συμμετοχής στη μάθηση ενηλίκων· σημαντική επιδείνωση του ποσοστού των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες)· με το συνολικό ποσοστό απασχόλησης που παραμένει χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, παρά τις βελτιώσεις, και την κατάσταση απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία που εξακολουθεί να είναι δύσκολη· καθώς και με ορισμένες προκλήσεις στον κοινωνικό τομέα (αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας· εισοδηματικές ανισότητες). Για το

Λουξεμβούργο, η απόφαση συμπερίληψης στην ανάλυση δεύτερου σταδίου σχετίζεται με την πρόσφατη σημαντική επιδείνωση ορισμένων κοινωνικών δεικτών (AROPE —συνολικά και για τα παιδιά· αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας), καθώς και με ένα σταθερά υψηλό ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης· με τις πρόσφατα επιδεινούμενες τάσεις στην αγορά εργασίας (ποσοστά ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας· χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία), καθώς και τη μείωση του ποσοστού των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, παρόλο που τα στατιστικά στοιχεία παραμένουν πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Λεπτομερέστερη ανάλυση παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3 της έκθεσης για καθένα από τα 27 κράτη μέλη.

Προκλήσεις στους τομείς της απασχόλησης και των δεξιοτήτων και στον κοινωνικό τομέα σ' όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ βάσει των πρωταρχικών δεικτών του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων

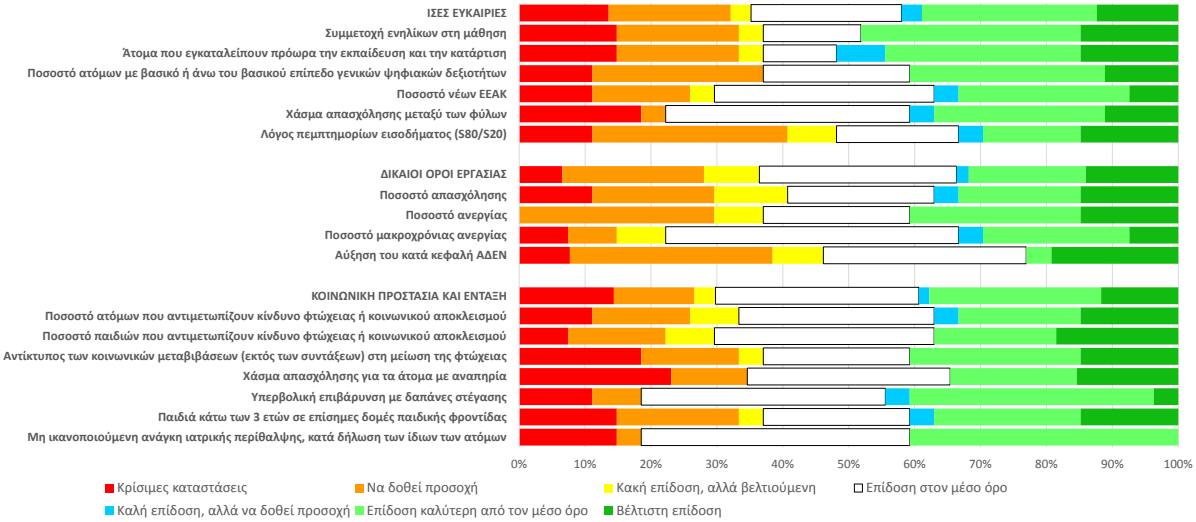

Σημείωση: Τα στοιχεία σχετικά με ορισμένους δείκτες είναι ελλιπή για κάποιες χώρες —βλ. πίνακα 1.4.1 στην ενότητα 1.4. Η επεξήγηση του υπομνήματος παρουσιάζεται στο παράρτημα 6.

Παρά το ασθενές οικονομικό περιβάλλον το 2023, τα αποτελέσματα για την αγορά εργασίας παρέμειναν κατά μέσο όρο υψηλά στην ΕΕ, καθώς εξακολουθεί να καταγράφεται ισχυρή αύξηση της απασχόλησης. Το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ έφθασε σε νέο πρωτοφανές υψηλό επίπεδο, της τάξης του 75,3 % το 2023 (αυξημένο κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες από το 2022), σημειώνοντας περαιτέρω αύξηση στο 75,8 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης 1,1 % σηματοδότησε την επιστροφή στους μέσους όρους της περιόδου προ COVID-19 (2013-19), έπειτα από την ταχεία ανάκαμψη μετά την πανδημία το 2022 (+ 2,3 %). Ταυτόχρονα, το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ μειώθηκε στο πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο του 6,1 % το 2023, σημειώνοντας περαιτέρω πτώση στο 5,9 % τον Σεπτέμβριο του 2024. Παρόλο που η μείωση της ανεργίας ήταν η κύρια κινητήρια δύναμη για την αύξηση της απασχόλησης πριν από την πανδημία COVID-19, τα χαμηλά επίπεδα ανεργίας μετατόπισαν το κέντρο βάρους στην αύξηση του εργατικού δυναμικού ως κύρια πηγή αύξησης της απασχόλησης. Το 2023 περίπου το 90 % της αύξησης της απασχόλησης ήταν αποτέλεσμα της επέκτασης του εργατικού δυναμικού. Αυτή οφειλόταν, σε μεγάλο βαθμό, σε εργαζομένους σε κατ' εξοχήν παραγωγική ηλικία (ηλικίας 25-54 ετών) αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πολλοί από τους οποίους ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών, καθώς και σε εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας, αποφοίτους δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, η αύξηση της απασχόλησης ήταν εντονότερη σε τομείς που αντιμετωπίζουν σημαντικές ελλείψεις εργατικού δυναμικού, όπως οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (στο εξής: ΤΠΕ) και οι κατασκευές. Αυτό μπορεί να αποδοθεί τόσο στην αυξανόμενη προσφορά εργασίας όσο και στη μετατόπιση της κατανομής

θέσεων εργασίας προς αυτούς τους τομείς μεγάλης ζήτησης. Συνολικά, παρατηρήθηκε σύγκλιση των ποσοστών απασχόλησης μεταξύ των κρατών μελών, παρόλο που εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ανισότητες σε περιφερειακό επίπεδο σε πολλά κράτη μέλη. Στα πρόσφατα συμπεράσματα του Συμβουλίου εξετάζονται τα ζητήματα της πρόσβασης σε υποστηρικτικές υπηρεσίες και σε υπηρεσίες απασχόλησης για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, μέσω της μείωσης των εδαφικών ανισοτήτων[7].

Μια εύρωστη αγορά εργασίας παρά την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης

75,8 %
ποσοστό απασχόλησης (ατόμων ηλικίας 20-64 ετών) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (2024Q2) (+ 0,5 ε.μ. σε ετήσια βάση)

75,4 %
ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (ατόμων ηλικίας 15-64 ετών) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (+ 0,4 ε.μ. σε ετήσια βάση)

6,0 %
ποσοστό ανεργίας (ατόμων ηλικίας 15-74 ετών) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (αμετάβλητο σε ετήσια βάση)

14,8 %
ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (+ 0,4 ε.μ. σε ετήσια βάση)

Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας στην ΕΕ-27 (ως %, τριμηνιαία στοιχεία)

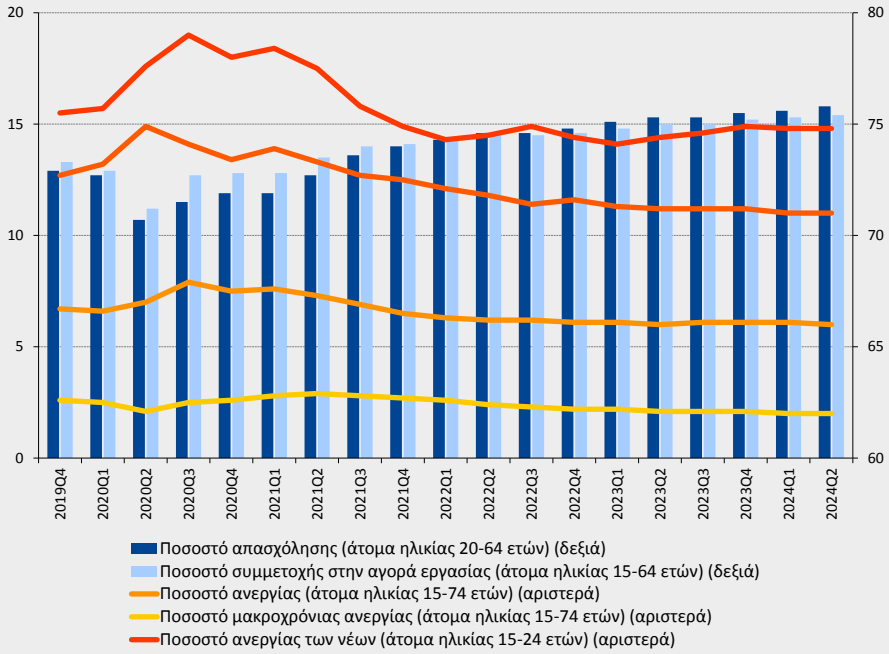

Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_q], [une_rt_q], [une_ltu_q] και [lfsi_neet_q]. Στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις και όχι ημερολογιακώς προσαρμοσμένα.

Η παραγωγικότητα της εργασίας στην ΕΕ αυξάνεται αργά. Μολονότι ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας ήταν περίπου 1,4 % ετησίως κατά μέσο όρο πριν από το 2007, επιβραδύνθηκε στο 0,8 % μεταξύ του 2010 και του 2019 και μειώθηκε περαιτέρω στο 0,7 % το 2023. Ως εκ τούτου, παραμένει διαρθρωτικά χαμηλός και ενδέχεται να υπονομεύσει την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της ΕΕ και τις επιδόσεις της όσον αφορά το αναπτυξιακό δυναμικό, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και το βιοτικό επίπεδο στο μέλλον. Η εν λόγω

[7] Εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο EPSCO στις 2 Δεκεμβρίου 2024.

περιορισμένη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας οφείλεται κυρίως στην υποτονική αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής. Στην έκθεση του Mario Draghi σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας επισημαίνονται, μεταξύ των βαθύτερων αιτιών αυτής της κατάστασης, σημαντικά κενά στην ΕΕ όσον αφορά την εξειδίκευση, την καινοτομία και τις επενδύσεις σε τομείς υψηλής τεχνολογίας, ιδίως σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο κατακερματισμός της ενιαίας αγοράς και η πολυπλοκότητα του κανονιστικού πλαισίου αναφέρονται επίσης ως σημαντικοί παράγοντες. Είναι σημαντικό ότι οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων καθυστερούν την υιοθέτηση τεχνολογιών και αυξάνουν το κόστος, μειώνοντας περαιτέρω τη ζήτηση εργατικού δυναμικού. Όπως τονίζεται στην έκθεση του Draghi, η προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις εξελισσόμενες ανάγκες για δεξιότητες, ιδίως για τη διττή μετάβαση, και η προτεραιότητα στη μάθηση των ενηλίκων και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι ουσιαστικής σημασίας για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας. Η μείωση των διοικητικών εμποδίων, του κανονιστικού φόρτου και του φόρτου υποβολής εκθέσεων, η προώθηση της καινοτομίας και η στήριξη αποτελεσματικών διαδικασιών συλλογικής διαπραγμάτευσης μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση της αύξησης της παραγωγικότητας και στη διατήρηση της αύξησης των μισθών και της ανταγωνιστικότητας.

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού εξακολουθούν να είναι σημαντικές στην Ένωση

Ποσοστά κενών θέσεων στο 3 % ή υψηλότερα σε επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, στον τομέα της πληροφόρησης και της επικοινωνίας, καθώς και στις κατασκευές το 2023

20 % υψηλότερες ελλείψεις εργατικού δυναμικού το 2023 σε σύγκριση με το 2019

Ποσοστά κενών θέσεων εργασίας στην ΕΕ ανά οικονομική δραστηριότητα (ως %, ετήσια στοιχεία)

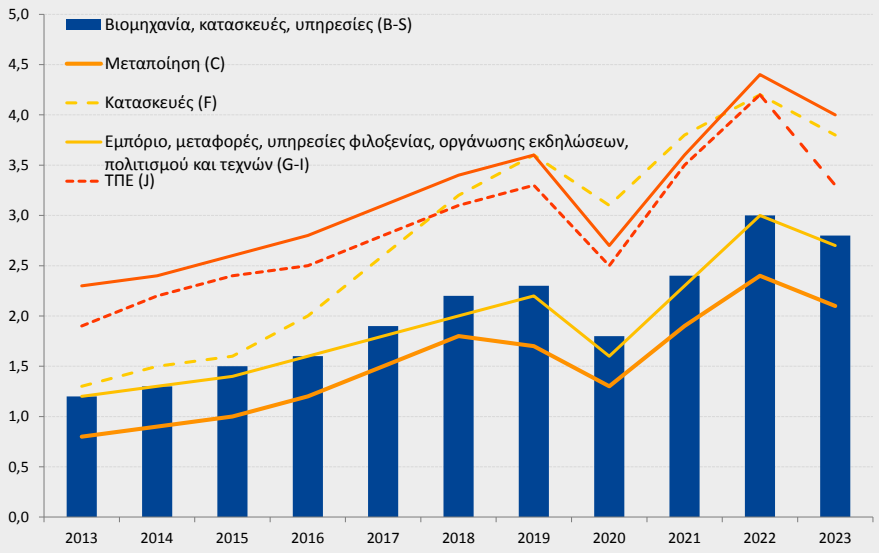

Σημείωση: Δραστηριότητες NACE 2, B-S [Βιομηχανία, κατασκευές και υπηρεσίες (εκτός από τις δραστηριότητες των νοικοκυριών ως εργοδοτών και ετερόδικων οργανισμών και φορέων)], C (μεταποίηση), F (κατασκευές), G-I (χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης), J (πληροφόρηση και επικοινωνία), M-N (επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες).

Πηγή: Eurostat [jvs_a_rate_r2].

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων παρουσιάζουν πτωτική τάση, αλλά παραμένουν σημαντικές στην ΕΕ· η αντιμετώπισή τους είναι ζωτικής σημασίας για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας, της ικανότητας καινοτομίας και της συμπεριληπτικής και βιώσιμης ανάπτυξης της ΕΕ. Κατά την τελευταία δεκαετία οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων αυξήθηκαν σ' όλα τα κράτη μέλη. Μολονότι το προσαρμοσμένο στις εποχικές διακυμάνσεις ποσοστό κενών θέσεων μειώθηκε από 2,9 % κατά το πρώτο

τρίμηνο του 2023 σε 2,4 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, αντικατοπτρίζοντας την ασθενέστερη οικονομική ανάπτυξη και τις πιο υποτονικές προσδοκίες για προσλήψεις, εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο του 1,7 % της περιόδου πριν από την πανδημία (2013-19). Οι ελλείψεις αυτές οφείλονται στη δημογραφική αλλαγή, στη ζήτηση για νέες δεξιότητες που συνδέονται με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη διττή μετάβαση (συμπεριλαμβανομένων μηχανολογικών, τεχνικών, επιστημονικών, επιχειρησιακών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων παρακολούθησης)[8], καθώς και στις κακές συνθήκες εργασίας σε ορισμένους τομείς. Αναφέρονται από εταιρείες όλων των μεγεθών και τομέων και είναι ιδιαίτερα επίμονες στον τομέα της φροντίδας, στην εκπαίδευση, στα πεδία των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (στο εξής: STEM) (ιδίως στις ΤΠΕ), στους τομείς των κατασκευών και των μεταφορών, και σε ορισμένα επαγγέλματα που βασίζονται στην παροχή υπηρεσιών (π.χ. μάγειρες και σερβιτόροι). Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού, μολονότι μπορεί να υποδηλώνουν μια δυνητικά ισχυρή οικονομία, παρέχοντας στους εργαζομένους τη δυνατότητα να διαπραγματεύονται καλύτερους μισθούς και καλύτερες συνθήκες εργασίας, ταυτόχρονα, ιδίως όταν είναι παρατεταμένες, παρεμποδίζουν την παραγωγικότητα και την ικανότητα καινοτομίας, αποδυναμώνοντας την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, δημιουργούν εμπόδια στην ανάπτυξη και παρεμποδίζουν την πρόοδο όσον αφορά την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Η συντονισμένη και ενισχυμένη δράση σε επίπεδο ΕΕ, κρατών μελών και περιφερειών, με τη συμμετοχή τόσο των κοινωνικών εταίρων όσο και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση αυτών των ελλείψεων. Τον Μάρτιο του 2024 η Επιτροπή παρουσίασε σχέδιο δράσης[9] για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, το οποίο εκπονήθηκε σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους. Βασίζεται στις πολυάριθμες πρωτοβουλίες που έχουν ήδη αναληφθεί και καθορίζει νέες δράσεις που θα αναλάβουν ή θα πρέπει να αναλάβουν η ΕΕ, τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων. Σ' αυτές περιλαμβάνονται μέτρα σχετικά με την ενεργοποίηση των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην αγορά εργασίας· τη στήριξη των δεξιοτήτων και της εκπαίδευσης· τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας· την ενίσχυση της δίκαιης κινητικότητας εντός της ΕΕ και τη συμπλήρωσή της με την προσέλκυση ταλέντων από χώρες εκτός της ΕΕ.

Η αύξηση των μισθών στην ΕΕ παρέμεινε ισχυρή το 2023, ενώ παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Η ετήσια αύξηση του ονομαστικού εισοδήματος από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο ανήλθε στο πρωτοφανές υψηλό επίπεδο του 6,1 % (σε ετήσια βάση) στην ΕΕ, έναντι 4,9 % το 2022, σ' ένα πλαίσιο συνεχιζόμενου υψηλού πληθωρισμού και στενότητας της αγοράς εργασίας. Στη συνέχεια, μειώθηκε σε 5,0 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, καθώς ο πληθωρισμός υποχώρησε. Μετά από σημαντική μείωση (– 3,7 %) το 2022, οι πραγματικοί μισθοί άρχισαν να αυξάνονται κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2023, φθάνοντας το 2,4 % (σε ετήσια βάση) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Η ανάκαμψη αυτή οφειλόταν στη μείωση του πληθωρισμού και στη συνέχιση της ισχυρής αύξησης των ονομαστικών μισθών. Παρά τις πρόσφατες αυτές βελτιώσεις, το 2024 οι πραγματικοί μισθοί παραμένουν κατά μέσο όρο κάτω από τα προ της πανδημίας επίπεδα στην ΕΕ και σε οκτώ κράτη μέλη (Τσεχία, Δανία, Φινλανδία, Ιταλία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα και Σουηδία). Οι αυξήσεις των νόμιμων κατώτατων μισθών αντισταθμίζουν σε μεγάλο βαθμό την απώλεια αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό στα περισσότερα κράτη μέλη. Αυτές ήταν κυρίως αποτέλεσμα των τακτικών ετήσιων

[8] Βλ. UNIDO, What are green skills? (Τι είναι οι πράσινες δεξιότητες;), 2023.
[9] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Επιτροπή καθορίζει δράσεις για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, 2024.

επικαιροποιήσεων τον Ιανουάριο του 2023 και του 2024, παράλληλα με σημαντικές προσαρμογές καθ' όλη τη διάρκεια και των δύο ετών. Η μεταφορά της οδηγίας για επαρκείς κατώτατους μισθούς[10] στο δίκαιο των κρατών μελών θα είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση της αγοραστικής δύναμης των χαμηλόμισθων, καθώς και για την πρόληψη και την καταπολέμηση των κινδύνων φτώχειας που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι, ενισχύοντας παράλληλα τα κίνητρα για εργασία. Η οδηγία περιλαμβάνει επίσης μέτρα που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, καθώς και στη βελτίωση των μηχανισμών επιβολής της νομοθεσίας και εποπτείας σ' όλα τα κράτη μέλη.

Οι πραγματικοί μισθοί ανακάμπτουν, αλλά χωρίς να αποκατασταθούν οι ζημίες των προηγούμενων ετών

Το ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο αυξήθηκε κατά 6,1 % το 2023 και **κατά 5 %** το δεύτερο τρίμηνο του 2024.

Ωστόσο, οι **πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά 0,2 %** το 2023 και **αυξήθηκαν κατά 2,4 %** το δεύτερο τρίμηνο του 2024.

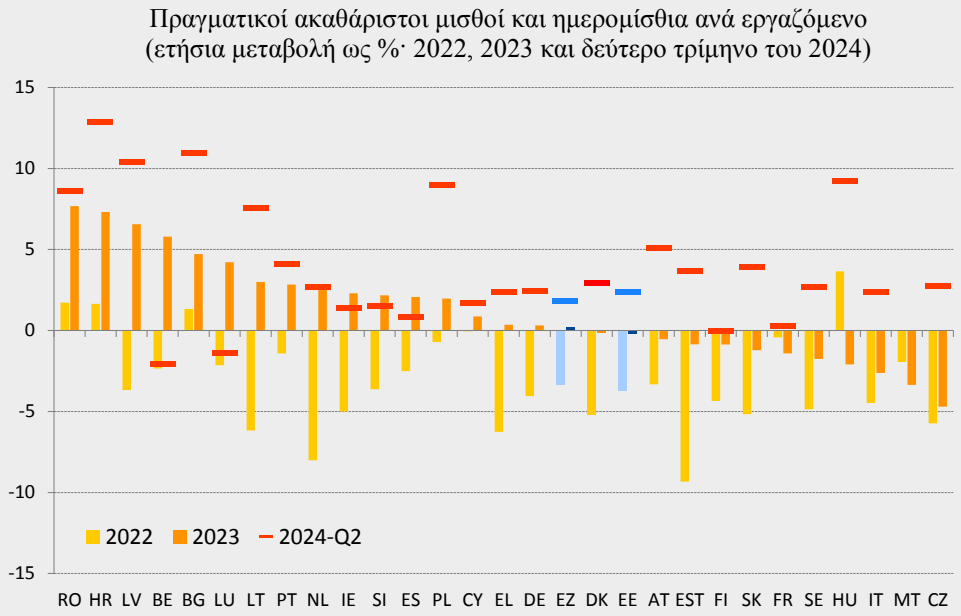

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βάση δεδομένων AMECO, Ονομαστικοί ακαθάριστοι μισθοί και ημερομίσθια ανά εργαζόμενο [hwwdw]· αποπληθωριστής: εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή [prc_hicp_midx]. Για το δεύτερο τρίμηνο του 2024: Υπολογισμοί της ΓΔ EMPL βάσει στοιχείων της Eurostat, Μισθοί και ημερομίσθια [namq_10_gdp], Συνολική απασχόληση (εγχώρια έννοια) [namq_10_a10_e] και Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή [prc_hicp_midx].

Η φτώχεια των εργαζομένων μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ το 2023, αλλά εξακολουθεί να πλήττει έναν στους δώδεκα εργαζομένους και ήταν σημαντικά υψηλότερη για τις άτυπες μορφές εργασίας. Συνολικά, το ποσοστό της μειώθηκε σε 8,3 % το 2023 έναντι 8,5 % το 2022 και ήταν χαμηλότερο σε σύγκριση με μια δεκαετία πριν και με την περίοδο λίγο πριν από την πανδημία COVID-19. Η φτώχεια των εργαζομένων μειώθηκε στα μισά σχεδόν κράτη μέλη το 2023, παρότι σε πολλά από αυτά καταγράφηκε υψηλός πληθωρισμός και σημαντική μείωση των πραγματικών μισθών το 2022. Αυτό υποδηλώνει ότι, στις χώρες αυτές, τα διάμεσα εισοδήματα μειώθηκαν εντονότερα από τα εισοδήματα των φτωχών εργαζομένων, τα οποία υποστηρίχθηκαν από επικαιροποιήσεις των κατώτατων μισθών και των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Σύμφωνα με τις αρχικές εκτιμήσεις της Eurostat, η φτώχεια των εργαζομένων θα παραμείνει σταθερή το 2024 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2023). Όπως και τα προηγούμενα έτη, η φτώχεια των εργαζομένων σ' ολόκληρη την ΕΕ ήταν σημαντικά υψηλότερη μεταξύ των πολιτών τρίτων χωρών και των ατόμων που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ (22,5 % και 18,5 %, αντίστοιχα), των εργαζομένων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (18,4 %),

[10] Οδηγία (ΕΕ) 2022/2041 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 2022, για επαρκείς κατώτατους μισθούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ L 275 της 25.10.2022, σ. 33).

των εργαζομένων μερικής απασχόλησης και των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου (12,6 % και για τις δύο κατηγορίες), καθώς και των νοικοκυριών με συντηρούμενα τέκνα (10,0 %). Η φτώχεια των εργαζομένων ήταν υψηλότερη για τα άτομα που εργάζονταν σε άτυπες μορφές απασχόλησης (εργαζόμενοι προσωρινής απασχόλησης, εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης, αυτοαπασχολούμενοι), παρόλο που οι παροχές κοινωνικής προστασίας διαδραμάτισαν σχετικά σημαντικότερο ρόλο στη μείωση των κινδύνων φτώχειας που αυτοί αντιμετωπίζουν. Η κάλυψη από κοινωνικές παροχές ποίκιλλε σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών και για τις διάφορες κατηγορίες εργαζομένων. Οι αυτοαπασχολούμενοι που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ήταν λιγότερο πιθανό να λάβουν κοινωνικές παροχές, με κάλυψη 12,7 % το 2023 στην ΕΕ. Όσον αφορά την επίσημη κάλυψη[11], την άνοιξη του 2023 εξακολουθούσαν να υπάρχουν κενά σε δεκαπέντε κράτη μέλη για τουλάχιστον μία ομάδα εργαζομένων σε άτυπη απασχόληση σε τουλάχιστον έναν κλάδο κοινωνικής προστασίας, ο οποίος συχνότερα ήταν οι παροχές ανεργίας, ασθένειας και/ή μητρότητας.

Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στη συνιστώσα αναγκαστικού χαρακτήρα της προσωρινής εργασίας μεταξύ των κρατών μελών, με μεγαλύτερη συχνότητα μεταξύ των γυναικών

Εργαζόμενοι με καθεστώς μη ηθελημένης προσωρινής απασχόλησης ως ποσοστό του συνολικού αριθμού εργαζομένων (20-64 ετών) (ως %, 2023)

12,3 % των εργαζομένων (ηλικίας 20-64 ετών) με **συμβάσεις ορισμένου χρόνου** το 2023 στην ΕΕ

7,4 % των **γυναικών** (ηλικίας 20-64 ετών) **με καθεστώς μη ηθελημένης προσωρινής απασχόλησης** (έναντι 6,2 % για τους άνδρες)

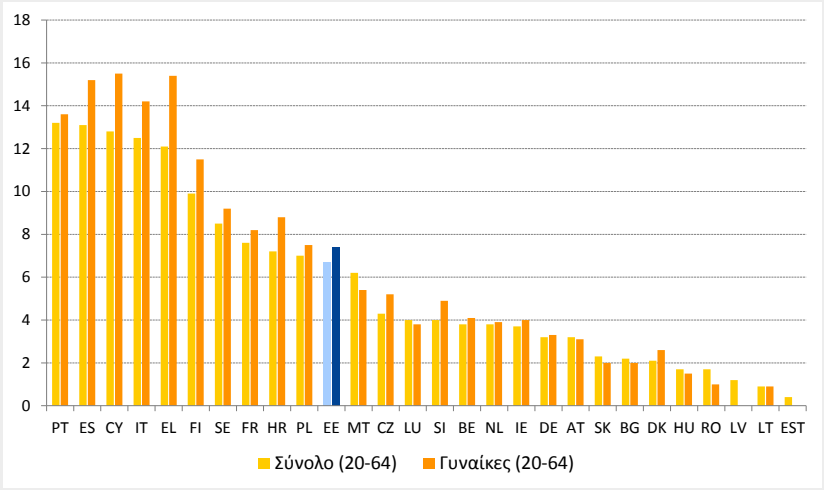

Πηγή: Eurostat [lfsa_etgar] και [lfsa_etgar], ΕΕΔ της ΕΕ.

Παρόλο που η ευελιξία εκτιμάται ιδιαίτερα από ορισμένους εργαζομένους, ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας που συνεχίζεται διαχρονικά μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την κοινωνική δικαιοσύνη. Οι μη μόνιμες θέσεις εργασίας και η μερική απασχόληση μπορούν να διευκολύνουν την είσοδο στην αγορά εργασίας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων για ορισμένες ομάδες εργαζομένων, ιδίως τους νέους και τους εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης, καθώς και να παράσχουν μεγαλύτερη ευελιξία και ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής. Ωστόσο, οι διαφορές που συνεχίζουν να υπάρχουν στην εργασιακή ασφάλεια και στις συνθήκες εργασίας μεταξύ των εργαζομένων (συχνά με συνέπειες όσον αφορά την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία) δημιουργούν χάσματα που

[11] Ως επίσημη κάλυψη μιας ομάδας νοείται η κάλυψη σε συγκεκριμένο κλάδο κοινωνικής προστασίας (π.χ. γήρας, ασθένεια, ανεργία, μητρότητα), στο πλαίσιο της οποίας η ισχύουσα νομοθεσία ή η συλλογική σύμβαση αναφέρει ότι τα άτομα στην ομάδα δικαιούνται να συμμετέχουν σε σύστημα κοινωνικής προστασίας που καλύπτει συγκεκριμένο κλάδο.

τείνουν να αυξάνουν τις ανισότητες. Ειδικότερα, η προσωρινή απασχόληση συνδέεται με υψηλότερη εργασιακή ανασφάλεια, όταν δεν λειτουργεί ως εφαλτήριο για συμβάσεις πιο μόνιμης απασχόλησης. Η ανασφάλεια που προκύπτει από αυτό συμβάλλει επίσης στη δημιουργία λιγότερο ευνοϊκών συνθηκών εργασίας σε ορισμένους τομείς και επαγγέλματα στα οποία υπάρχουν μεγάλες και επίμονες ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Λόγω του υψηλού επιπέδου απασχόλησης στην ΕΕ, το ποσοστό των εργαζομένων υπό καθεστώς προσωρινής απασχόλησης μεταξύ όλων των εργαζομένων μειώθηκε ελαφρώς (από 12,9 % το 2022 σε 12,3 % το 2023), με σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών (από πάνω από 15 % σε ορισμένα έως κάτω από 3 % σε άλλα). Ειδικότερα, σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να καταγράφονται υψηλά ποσοστά συμβάσεων ορισμένου χρόνου, παράλληλα με χαμηλά ποσοστά μετάβασης σε μόνιμες θέσεις εργασίας. Οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου εξακολουθούν επίσης να είναι πιο διαδεδομένες στους νέους και στις γυναίκες. Επιπλέον, το 2023 περισσότεροι από τους εργαζομένους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου είχαν συνάψει αναγκαστικά τέτοιες συμβάσεις στην ΕΕ, ενώ καταγράφηκε μικρή μείωση σε σύγκριση με το 2022 (και πάλι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών), καθώς και μεγαλύτερη συχνότητα για τις γυναίκες. Ταυτόχρονα, το ποσοστό της μερικής απασχόλησης αυξήθηκε ελαφρώς στην ΕΕ το 2023. Παρά τη βελτίωση, η συνιστώσα αναγκαστικού χαρακτήρα της μερικής απασχόλησης εξακολουθεί επίσης να είναι σημαντική σε αρκετά κράτη μέλη. Ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας μπορεί να αντιμετωπιστεί, μεταξύ άλλων, με ειδικά προσαρμοσμένες ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας που ενθαρρύνουν τη μετάβαση σε θέσεις εργασίας υψηλότερου επιπέδου, καθώς και με κίνητρα προς τους εργοδότες για την πρόσληψη και τη διατήρηση των εργαζομένων.

Οι ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας αντιπροσωπεύουν όλο και σημαντικότερο μέρος της οικονομίας της ΕΕ, παρέχοντας ευκαιρίες απασχόλησης, αλλά και θέτοντας συγκεκριμένες προκλήσεις, κυρίως όσον αφορά το καθεστώς απασχόλησης των εργαζομένων. Μεταξύ του 2016 και του 2020 τα έσοδα από την οικονομία πλατφορμών της ΕΕ σχεδόν πενταπλασιάστηκαν, και πάνω από 28 εκατομμύρια άτομα εργάζονταν κατ' εκτίμηση μέσω ψηφιακών πλατφορμών εργασίας το 2020, ενώ ο αριθμός αυτός θεωρείται ότι αυξάνεται σταθερά[12]. Η πλειονότητα αυτών των ατόμων είναι πραγματικά αυτοαπασχολούμενοι, ενώ 5,5 εκατομμύρια άτομα εκτιμάται ότι έχουν ταξινομηθεί εσφαλμένα ως αυτοαπασχολούμενοι. Πάνω από το ήμισυ των ατόμων που εργάζονται μέσω πλατφορμών λαμβάνουν αμοιβές χαμηλότερες από τον κατώτατο μισθό[13]. Στο πλαίσιο αυτό, η οδηγία για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες[14] αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ψευδούς αυτοαπασχόλησης σε ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας, διευκολύνοντας τον ορθό καθορισμό του καθεστώτος εργασίας μέσω νομικού τεκμηρίου εργασίας. Επίσης, παρέχει τόσο στους μισθωτούς όσο και στους αυτοαπασχολούμενους εργαζομένους σε πλατφόρμες νέα δικαιώματα που διασφαλίζουν μεγαλύτερη διαφάνεια, αμεροληψία και λογοδοσία στην

[12] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής — συνοπτική παρουσίαση της έκθεσης εκτίμησης επιπτώσεων που συνοδεύει το έγγραφο Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2021.

[13] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Study to gather evidence on the working conditions of platform workers (Μελέτη για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[14] Οδηγία (ΕΕ) 2024/2831 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2024, για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες (ΕΕ L, 2024/2831, 11.11.2024).

αλγοριθμική διαχείριση. Η οδηγία ενισχύει επίσης τον κοινωνικό διάλογο και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Οι ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνητή νοημοσύνη (στο εξής: ΤΝ) και σε άλλες ψηφιακές τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένων της ανάλυσης δεδομένων, των εικονικών κόσμων, της κυβερνοασφάλειας, της κβαντικής επιστήμης, του υπολογιστικού νέφους και της υπολογιστικής παρυφών, επιφέρουν ριζικούς μετασχηματισμούς στην αγορά εργασίας που επιτάσσουν στενή παρακολούθηση και κατάλληλες απαντήσεις σε επίπεδο πολιτικής. Αυτό αναμένεται να έχει αντίκτυπο στην ποσότητα και την ποιότητα των θέσεων εργασίας, καθώς και στην ποιότητα ζωής των εργαζομένων. Παρόλο που πρόσφατες μελέτες[15] επιβεβαιώνουν ότι, βραχυπρόθεσμα, ο κύριος καθαρός αντίκτυπος στην απασχόληση λόγω της υιοθέτησης της ΤΝ μπορεί να είναι θετικός, καθώς αυξάνεται η ζήτηση για τις δεξιότητες που απαιτούνται για την ανάπτυξη και την υιοθέτησή της, η αύξηση της απασχόλησης θα πρέπει να εξισορροπηθεί προσεκτικά με τις δυνατότητες της ΤΝ να αντικαταστήσει στερεότυπες θέσεις εργασίας[16]. Επιπλέον, σε αντίθεση με προηγούμενα κύματα αυτοματοποίησης, η παραγωγική ΤΝ θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης. Επίσης, η αυτοματοποίηση μέσω προηγμένων ρομποτικών τεχνολογιών που βασίζονται σε ΤΝ μπορεί να επηρεάσει, σε μεγάλο βαθμό, τις διαδικασίες παραγωγής και την παροχή υπηρεσιών, αλλάζοντας παράλληλα τα προφίλ εργασίας και αυξάνοντας την ανάγκη για ψηφιακές, αναλυτικές και μη τεχνικές δεξιότητες[17]. Στο πλαίσιο αυτό, ο κανονισμός της ΕΕ για την ΤΝ[18] (που άρχισε να ισχύει τον Αύγουστο του 2024) έχει στόχο να διασφαλίσει ότι η ΤΝ είναι αξιόπιστη, ασφαλής και σύμφωνη με τα θεμελιώδη δικαιώματα της ΕΕ.

Η τηλεργασία προσφέρει ευκαιρίες όπως μεγαλύτερη αυτονομία και ευελιξία. Ταυτόχρονα, το νέο μοντέλο εργασίας που βασίζεται σε υβριδικές εργασιακές ρυθμίσεις μπορεί επίσης να προωθήσει μια νοοτροπία διαρκούς διαθεσιμότητας για εργασία (always-on), η οποία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα συχνές πρόσθετες και απρόβλεπτες ώρες εργασίας που μπορεί να είναι επιζήμιες για την ισορροπία επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, την υγεία και την ευημερία των εργαζομένων. Τα στοιχεία δείχνουν ότι, παρόλο που παράγοντες άγχους όπως η ένταση της εργασίας, οι παρεμβολές της εργασίας στην ιδιωτική ζωή και η εργασία στον ελεύθερο χρόνο επηρεάζουν όλους τους εργαζομένους, η επίδρασή τους είναι ισχυρότερη για τους εργαζομένους που τηλεργάζονται απ' ό,τι για εκείνους που εργάζονται στις εγκαταστάσεις του εργοδότη τους. Το άγχος, η συναισθηματική κόπωση, η εξάντληση λόγω παρατεταμένης έκθεσης σε εικονικές συσκέψεις και η απομόνωση αποτελούν ορισμένα από τα συχνότερα αναφερόμενα προβλήματα ψυχικής υγείας των

---

[15] Βλ. Albanesi, S., Da Silva, A., Jimeno, J., Lamo, A., και Wabitsch, A., *New technologies and jobs in Europe* (Νέες τεχνολογίες και θέσεις εργασίας στην Ευρώπη), έγγραφο εργασίας της ΕΚΤ αριθ. 2023/2831, 2023, και Hayton, J., Rohenkohl, B., Christopher, P., Liu, HY, *What drives UK firms to adopt AI and robotics, and what are the consequences for jobs?* (Τι ωθεί τις βρετανικές επιχειρήσεις να υιοθετήσουν την ΤΝ και τη ρομποτική, και ποιες είναι οι συνέπειες για τις θέσεις εργασίας;), Πανεπιστήμιο του Sussex, 2023.

[16] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Artificial Intelligence: Economic Impact, Opportunities, Challenges, Implications for Policy (Τεχνητή νοημοσύνη: Οικονομικές επιπτώσεις, ευκαιρίες, προκλήσεις, συνέπειες για την πολιτική) (Έγγραφο προβληματισμού 210), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[17] Eurofound, Αλληλεπίδραση ανθρώπου-ρομπότ: Τι αλλάζει στον χώρο εργασίας;, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[18] Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2024, για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 300/2008, (ΕΕ) αριθ. 167/2013, (ΕΕ) αριθ. 168/2013, (ΕΕ) 2018/858, (ΕΕ) 2018/1139 και (ΕΕ) 2019/2144 και των οδηγιών 2014/90/ΕΕ, (ΕΕ) 2016/797 και (ΕΕ) 2020/1828 (κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη) (ΕΕ L, 2024/1689, 12.7.2024).

τηλεργαζομένων[19]. Για να μετριαστούν οι κίνδυνοι μιας νοοτροπίας διαρκούς διαθεσιμότητας για εργασία, το «δικαίωμα στην αποσύνδεση» θα μπορούσε να βοηθήσει να τεθούν σαφέστερα όρια μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, συμβάλλοντας έτσι στην υγεία, την ασφάλεια και την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής των εργαζομένων. Στο πλαίσιο αυτό, μετά από ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την υποβολή νομοθετικής πρότασης σχετικά με το δικαίωμα στην αποσύνδεση και ένα νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ για την τηλεργασία[20], η Επιτροπή δρομολόγησε μελέτη για τη συλλογή στοιχείων και την ανάλυση της προστιθέμενης αξίας και των επιπτώσεων των πιθανών επιλογών πολιτικής σχετικά με μια πρωτοβουλία για την τηλεργασία και το δικαίωμα στην αποσύνδεση, και ξεκίνησε επίσημη διαβούλευση σε δύο στάδια.

Παρόλο που τα ποσοστά ανεργίας των νέων αυξάνονται και πάλι στα περισσότερα κράτη μέλη εν μέσω ασθενέστερης οικονομικής ανάπτυξης, το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (στο εξής: ΕΕΑΚ) εξακολουθεί να μειώνεται, αλλά παρουσιάζοντας ανισότητες μεταξύ των φύλων και προκλήσεις για τους νέους που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Έπειτα από σταθερή ανάκαμψη μετά την κορύφωση που σημειώθηκε κατά την πανδημία COVID-19, το ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) παρέμεινε στο 14,5 % το 2023, αμετάβλητο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος εν μέσω ασθενέστερης οικονομικής ανάπτυξης. Τα ποσοστά ανεργίας, μολονότι συνέχισαν να μειώνονται σε χώρες με πολύ υψηλά επίπεδα, επιβεβαιώνοντας την τάση σύγκλισης σ' ολόκληρη την ΕΕ κατά την τελευταία πενταετία, άρχισαν να αυξάνονται και πάλι σε πολλές άλλες. Ταυτόχρονα, το ποσοστό ανεργίας των νέων παραμένει υπερδιπλάσιο του συνολικού ποσοστού ανεργίας και είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο μεταξύ των νέων με χαμηλό επίπεδο προσόντων και όσων έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ. Όσον αφορά τα θετικά στοιχεία, το ποσοστό των ΕΕΑΚ εξακολουθεί να μειώνεται, φθάνοντας στο 11,2 % το 2023. Η τάση αυτή ευθυγραμμίζεται με την αύξηση της συμμετοχής των νέων στην αγορά εργασίας, παρουσιάζοντας ορισμένες ενδείξεις σύγκλισης ανά την ΕΕ. Ωστόσο, τα ποσοστά των νέων ΕΕΑΚ εξακολουθούν να είναι υψηλότερα (κατά 2,4 εκατοστιαίες μονάδες) για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άνδρες και για όσους έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ σε σύγκριση με τους γηγενείς (κατά 9,3 εκατοστιαίες μονάδες). Όλα αυτά αναδεικνύουν την ανάγκη να συνεχιστεί η δράση για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προκλήσεων που εμποδίζουν την πρόοδο των νέων στην αγορά εργασίας, ιδίως υπό το πρίσμα της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, των εκτεταμένων ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, καθώς και των πιο μακροπρόθεσμων κινδύνων που ενέχει για τις προοπτικές σταδιοδρομίας τους η καθυστερημένη ένταξη στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία υποστηρίζει τους ΕΕΑΚ, προσφέροντας ποιοτική απασχόληση, περαιτέρω εκπαίδευση, μαθητείες ή πρακτικές ασκήσεις εντός περιόδου τεσσάρων μηνών από τη στιγμή που οι νέοι καθίστανται άνεργοι ή εξέρχονται από την τυπική εκπαίδευση[21].

---

[19] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Study exploring the social, economic and legal context and trend of telework and the right to disconnect, in the context of digitalisation and the future of work, during and beyond the COVID-19 pandemic (Μελέτη διερεύνησης του κοινωνικού, οικονομικού και νομικού πλαισίου και των τάσεων της τηλεργασίας και του δικαιώματος στην αποσύνδεση, στο πλαίσιο της ψηφιοποίησης και του μέλλοντος της εργασίας, κατά τη διάρκεια και μετά την πανδημία COVID-19), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[20] P9_TA (2021)0021, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 21ης Ιανουαρίου 2021, που περιέχει συστάσεις προς την Επιτροπή σχετικά με το δικαίωμα στην αποσύνδεση (2019/2181(INL)).

[21] Σύσταση του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 2020, για «μια γέφυρα προς την απασχόληση — ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία» και για την κατάργηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2013, για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία (2020/C 372/01) (ΕΕ C 372 της 4.11.2020, σ. 1).

Η εξατομικευμένη υποστήριξη θα μπορούσε να ενισχύσει τη συμμετοχή των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην αγορά εργασίας στην ΕΕ

Εάν τα κράτη μέλη με **ποσοστά ατόμων στο εργατικό δυναμικό που είναι χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ για συγκεκριμένες υποομάδες αύξαναν τη συμμετοχή στο επίπεδο των μέσων όρων της ΕΕ για τις αντίστοιχες υποομάδες** έως το 2030:

- **επιπλέον 3,6 εκατομμύρια γυναίκες,**
- **2,9 εκατομμύρια άτομα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,**
- **και 2,2 εκατομμύρια εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας,**

αντίστοιχα, θα βρίσκονταν στην αγορά εργασίας.

Δυνητική συμβολή των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων στο συγκεντρωτικό ποσοστό ατόμων στο εργατικό δυναμικό της ΕΕ έως το 2030
(σε εκατομμύρια άτομα)

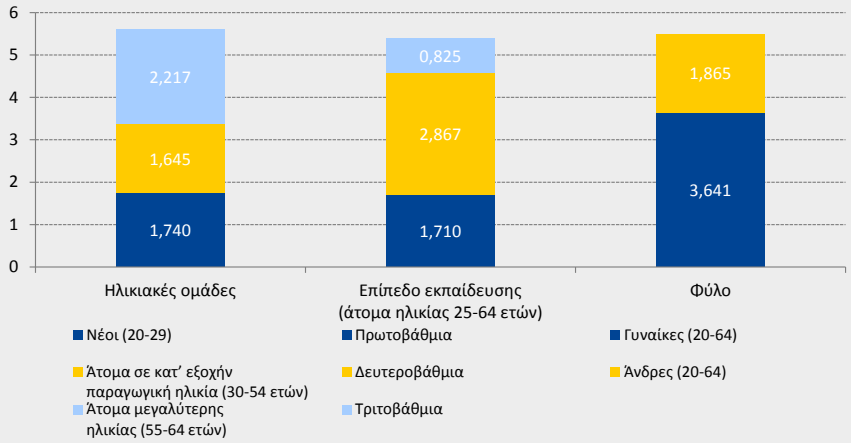

Σημείωση: Προσομοίωση του ποσοστού ατόμων στο εργατικό δυναμικό της ΕΕ το 2030, εάν τα κράτη μέλη με ποσοστά ατόμων στο εργατικό δυναμικό κάτω του μέσου όρου ανά υποομάδα συμβαδίσουν με τον μέσο όρο ΕΕ της υποομάδας, ενώ τα παρόμοια ποσοστά για τις άλλες υποομάδες θεωρείται ότι παραμένουν σταθερά. Ο υπολογισμός αυτός παραβλέπει αλληλεπικαλύψεις και πιθανές διπλές προσμετρήσεις μεταξύ των ομάδων και δεν θα πρέπει να συγχέεται με πρόβλεψη.
Πηγή: Υπολογισμοί της ΓΔ EMPL με βάση στοιχεία της Eurostat και τις προβολές πληθυσμού EUROPOP2023.

Παρόλο που τα ποσοστά απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας έχουν αυξηθεί σημαντικά από το 2009, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις, η γήρανση του πληθυσμού αναμένεται να αυξήσει την οικονομική εξάρτηση στην ΕΕ και να επηρεάσει αρνητικά τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα και το δυναμικό οικονομικής ανάπτυξης, αν δεν αναληφθεί πολιτική δράση. Έως το 2045, για κάθε 10 συνταξιούχους, θα υπάρχουν μόνο 16 εργαζόμενοι, έναντι 22 το 2022, και ο αριθμός αυτός θα μπορούσε να μειωθεί περαιτέρω στους 14 έως το 2070[22]. Στο πλαίσιο της γήρανσης των κοινωνιών, η συμμετοχή των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας και η ενεργός γήρανση αποκτούν ιδιαίτερη σημασία, πολλώ δε μάλλον υπό το πρίσμα των σημαντικών ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας (55-64 ετών) ανήλθε στο 63,9 %, σχεδόν 20 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι το 2009, και το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παρουσίασε μεγαλύτερη αύξηση. Παρότι η αύξηση της απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ήταν υπερτετραπλάσια απ' ό,τι για τον πληθυσμό σε κατ' εξοχήν παραγωγική ηλικία (25-54 ετών), το ποσοστό απασχόλησής τους παρέμεινε χαμηλότερο κατά 18 εκατοστιαίες μονάδες, κάτι που καταδεικνύει ότι υπάρχει σημαντικό περιθώριο για περαιτέρω πρόοδο. Η αύξηση που καταγράφηκε οφειλόταν κυρίως στην αυξημένη διατήρηση θέσεων εργασίας και όχι σε νέες προσλήψεις, οι οποίες παρέμειναν σε σταθερά χαμηλό επίπεδο κατά τη διάρκεια αυτής της

[22] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024 Ageing Report (Έκθεση για τη δημογραφική γήρανση 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

περιόδου. Ειδικότερα, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τείνουν να παραμένουν στην αγορά εργασίας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ενώ τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης είναι πιθανότερο να εξέλθουν πρόωρα από την εργασία. Οι κακές συνθήκες εργασίας —τόσο από φυσική όσο και από ψυχολογική άποψη— αποτελούν βασικούς παράγοντες για την πρόωρη συνταξιοδότηση και εμποδίζουν επίσης την επανείσοδο στην αγορά εργασίας[23]. Επίσης, η ασθένεια ή η αναπηρία αποτελούν σημαντικούς λόγους παραμονής εκτός του εργατικού δυναμικού, παράλληλα με τις ευθύνες φροντίδας, παράγοντες που σχετίζονται με τον χώρο εργασίας και με θεσμικά εμπόδια, όπως είναι οι κανονισμοί κοινωνικής ασφάλισης και συνταξιοδότησης, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν για να καταστεί δυνατή η μεγαλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με την εργαλειοθήκη για τη δημογραφία.

Το χάσμα απασχόλησης και το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων συμβάλλουν στη διατήρηση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων στην αγορά εργασίας με περιορισμένες μόνο ενδείξεις σύγκλισης. Το 2023 το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων στην ΕΕ ήταν 10,2 εκατοστιαίες μονάδες. Το χάσμα αυτό μειώθηκε ελαφρώς τα τελευταία χρόνια, αντικατοπτρίζοντας μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης των γυναικών, αλλά παραμένει σημαντικό και παρουσιάζει μεγάλες διαφορές μεταξύ κρατών μελών και περιφερειών. Δεδομένου ότι οι γυναίκες εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης περισσότερο (σχεδόν τέσσερις φορές περισσότερο απ' ό,τι οι άνδρες), το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων διευρύνεται όταν συνυπολογίζεται αυτή η παράμετρος (στις 15,7 εκατοστιαίες μονάδες «σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης»). Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων είναι ακόμα πιο ευρύ όσον αφορά τα άτομα που έχουν παιδιά, καθώς η γονική ιδιότητα επηρεάζει τη σταδιοδρομία των γυναικών περισσότερο απ' ό,τι των ανδρών. Στις περισσότερες χώρες, αυτό είναι εμφανές τόσο στα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών όσο και στα υψηλότερα ποσοστά μερικής απασχόλησης μεταξύ των γυναικών. Τέλος, παρόλο που το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων μειώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία, παραμένει σημαντικό στα περισσότερα κράτη μέλη. Ανήλθε στο 12,7 % κατά μέσο όρο για την ΕΕ το 2022. Το μισθολογικό χάσμα οφείλεται, μεταξύ άλλων παραγόντων, στις διαφορές μεταξύ των φύλων όσον αφορά τις οικονομικές δραστηριότητες και τα επαγγέλματα, στην υποεκπροσώπηση των γυναικών σε ανώτερες θέσεις, στην υπερεκπροσώπηση σε μορφές μερικής και μη μόνιμης απασχόλησης, στις δυσκολίες συνδυασμού της εργασίας με τις ευθύνες φροντίδας, καθώς και στις διακρίσεις και τις αδιαφανείς μισθολογικές δομές. Με την πάροδο του χρόνου, η συσσώρευση αυτών των εισοδηματικών διαφορών (σε συνδυασμό με τις διακοπές στη σταδιοδρομία λόγω ευθυνών φροντίδας) προκαλεί σημαντικά συνταξιοδοτικά χάσματα μεταξύ των φύλων. Ως εκ τούτου, υπάρχει περιθώριο ανάληψης συνεχούς δράσης πολιτικής για την αντιμετώπιση των εμποδίων στη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων με τη βελτίωση της παροχής και της προσβασιμότητας σε ποιοτική και οικονομικά προσιτή προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και μακροχρόνια φροντίδα, καθώς και με τη λειτουργία του φορολογικού συστήματος με τρόπο ώστε να δημιουργούνται καλύτερα κίνητρα, και σύμφωνα με τους στόχους που ορίζονται στη στρατηγική της ΕΕ για την ισότητα των φύλων 2020-25, στις συστάσεις του Συμβουλίου σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (συμπεριλαμβανομένων των νέων στόχων της Βαρκελώνης) και

[23] Βλ.: Eurofound, Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms (Διατήρηση της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας: Πολιτικές, πρακτικές και μηχανισμοί), Έγγραφο εργασίας του Eurofound, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα[24].

Η επιδείνωση του επιπέδου βασικών δεξιοτήτων των Ευρωπαίων μαθητών, σε συνδυασμό με τις επίμονες ελλείψεις εκπαιδευτικών, ενδέχεται να επηρεάσει την παραγωγικότητα της εργασίας, την ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή. Οι βασικές δεξιότητες αποτελούν δομικά στοιχεία που παρέχουν στα άτομα τη δυνατότητα να αντεπεξέρχονται στις πολύπλοκες απαιτήσεις της ζωής, να συνεχίσουν τη μάθηση αργότερα στη ζωή τους και να συμβάλλουν ουσιαστικά στην κοινωνία και την οικονομία. Στηρίζουν την παραγωγικότητα της εργασίας και τον ρυθμό καινοτομίας που απαιτεί η ψηφιακή μετάβαση. Τα αποτελέσματα του προγράμματος του ΟΟΣΑ του 2022 για τη διεθνή αξιολόγηση μαθητών (στο εξής: PISA) αποκάλυψαν ότι σχεδόν ένας στους τρεις νέους ηλικίας 15 ετών δεν διαθέτει βασικές δεξιότητες και δεν επιτυγχάνει το ελάχιστο επίπεδο ικανοτήτων στα μαθηματικά, ενώ η αντίστοιχη αναλογία για την ανάγνωση και τις θετικές επιστήμες είναι ένας στους τέσσερις. Σήμερα η ΕΕ απέχει ακόμα περισσότερο από τον στόχο που έχει θέσει στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης να είναι το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών που καταγράφουν χαμηλές επιδόσεις το πολύ 15 % έως το 2030. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στα μαθηματικά (– 6,6 εκατοστιαίες μονάδες από το 2018). Οι κορυφαίες επιδόσεις μειώθηκαν επίσης σ' όλους τους τομείς και η τάση επιδείνωσης αφορά το σύνολο της κοινωνικοοικονομικής κατανομής, κάτι που καταδεικνύει συνολικά σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων. Ταυτόχρονα, καθώς οι χαμηλές επιδόσεις είναι πολύ συχνότερες μεταξύ των μειονεκτούντων μαθητών, οι εκπαιδευτικές ανισότητες διευρύνθηκαν περαιτέρω. Σχεδόν οι μισοί (48 %) μειονεκτούντες μαθητές έχουν χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά, μετά από σημαντική αύξηση από το 38,2 % το 2018. Στο πλαίσιο αυτό, η συνεχιζόμενη έλλειψη ειδικευμένων εκπαιδευτικών σ' ολόκληρη την ΕΕ, η οποία επιδεινώθηκε τα τελευταία χρόνια εξαιτίας, μεταξύ άλλων, της πανδημίας COVID-19, ενδέχεται να καταστήσει ακόμα δυσκολότερη την πρόκληση της βελτίωσης των βασικών δεξιοτήτων των νέων. Ταυτόχρονα, τα αποτελέσματα της διεθνούς μελέτης του 2023 για τις γνώσεις χρήσης υπολογιστών και πληροφοριών (ICILS) δείχνουν ότι το 43 % των ατόμων ηλικίας 13-14 ετών δεν διαθέτουν καθόλου ή διαθέτουν μόνο περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες. Αυτές οι πρόσφατες τάσεις αναδεικνύουν την ανάγκη να ανανεωθούν και να ενισχυθούν οι προσπάθειες με βάση τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες και να ενισχυθεί η περαιτέρω εφαρμογή της σύστασης σχετικά με τους δρόμους προς τη σχολική επιτυχία[25].

[24] Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: οι στόχοι της Βαρκελώνης για το 2030 (2022/C 484/01) και σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα (2022/C 476/01).

[25] Σύσταση του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2022, σχετικά με δρόμους προς τη σχολική επιτυχία και για την αντικατάσταση της σύστασης του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 2011, σχετικά με πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (2022/C 469/01).

Το επίπεδο βασικών δεξιοτήτων των Ευρωπαίων σπουδαστών εξακολουθεί να επιδεινώνεται

Ποσοστό σπουδαστών που δεν είναι σε θέση να επιτύχουν τον ελάχιστο δείκτη επιδόσεων PISA επιπέδου 2 (ως %)

Τα **ποσοστά χαμηλών επιδόσεων** αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό **στα μαθηματικά** (**+ 6,6 ε.μ.**) και στην **ανάγνωση** (**+ 3,7 ε.μ.**), και πιο συγκρατημένα στις **θετικές επιστήμες** (**+ 1,9 ε.μ.**)

Το **ποσοστό κορυφαίων επιδόσεων** μειώθηκε: **-**κατά **3,1 ε.μ. στα μαθηματικά** και κατά **– 1,6 ε.μ.** στην **ανάγνωση**, ενώ αυξήθηκε ελαφρώς στις **θετικές επιστήμες** (**+ 0,6 ε.μ.**)

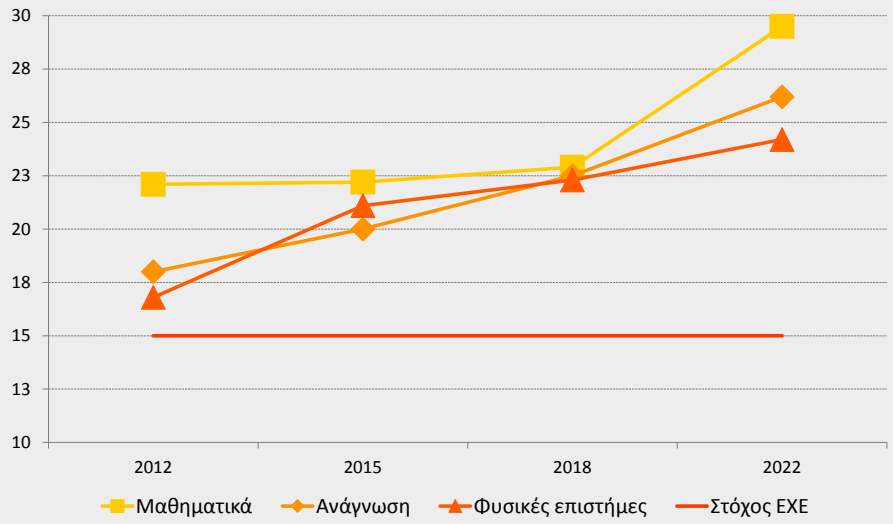

Σημείωση: Απαιτείται προσοχή κατά την ερμηνεία των τιμών της ΕΕ για το 2022: ένα ή περισσότερα πρότυπα δειγματοληψίας της έρευνας PISA δεν πληρούνταν από τη Δανία, την Ιρλανδία, τη Λετονία και τις Κάτω Χώρες [βλ. ΟΟΣΑ, Αποτελέσματα PISA 2022 (τόμος 1), Α2 και Α4]. Λείπουν στοιχεία για τη Μάλτα που αφορούν το 2012.
Πηγή: ΟΟΣΑ, PISA 2012, 2015, 2018, 2022, υπολογισμοί της ΓΔ ΕΑΣ.

Μολονότι οι δείκτες που αφορούν την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αποτελέσματα των αποφοίτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (στο εξής: ΕΕΚ) στην αγορά εργασίας βελτιώθηκαν, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις που σχετίζονται με τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπως περιφερειακές διαφορές, χάσμα μεταξύ των φύλων, κοινωνικές ανισότητες και ανεπαρκής προσφορά αποφοίτων από τους τομείς STEM. Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ σε σχέση με το 2022, επηρεάζοντας το 9,5 % των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών το 2023 (μείωση κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες απ' ό,τι 10 χρόνια πριν). Ωστόσο, δεν υπάρχει ένδειξη ανοδικής σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών. Οι νέοι άνδρες είναι πολύ πιθανότερο να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο. Παρόλο που η θετική τάση της τελευταίας δεκαετίας συνεχίζεται για τα κορίτσια, φαίνεται να έχει παραμείνει στάσιμη για τα αγόρια. Επίσης, οι νέοι που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ, οι νέοι Ρομά και οι νέοι με αναπηρία είναι πιθανότερο να εγκαταλείψουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η ΕΕ βρίσκεται σε σωστή πορεία για την επίτευξη του στόχου της για την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μετά τις αυξήσεις σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από τρία, κατά την τελευταία πενταετία. Το 2023 το 43,1 % των ατόμων ηλικίας 25-34 ετών κατείχαν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ, με αποτέλεσμα αυτό να αποτελεί το συνηθέστερο επίπεδο ολοκλήρωσης των σπουδών μεταξύ των νέων ενηλίκων (ωστόσο, οι νέες γυναίκες είναι πολύ πιθανότερο να αποκτήσουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απ' ό,τι οι άνδρες). Εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των φύλων όσον αφορά την επιλογή εκπαιδευτικού τομέα (π.χ. οι γυναίκες κυριαρχούν στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας, ενώ οι άνδρες στις ΤΠΕ και στη μηχανική). Δεδομένου ότι η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για τους νέους που προέρχονται από

μειονεκτικά περιβάλλοντα εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, οι ήδη υφιστάμενες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες ενδέχεται να ενισχυθούν. Καθώς αυξάνεται το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η αύξηση της ευελιξίας και της συνάφειας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας είναι σημαντική για την αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων, ιδίως στους τομείς STEM. Τα αποτελέσματα όσον αφορά την απασχόληση των προσφάτως αποφοιτησάντων από ΕΕΚ συνέχισαν να βελτιώνονται σ' ολόκληρη την ΕΕ. Τέσσερις στους πέντε προσφάτως αποφοιτήσαντες από ΕΕΚ εργάζονταν και σχεδόν τα δύο τρίτα απέκτησαν πείρα σε χώρο εργασίας το 2023, με αποτέλεσμα να έχουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης από όσους δεν διέθεταν τέτοια πείρα (84,8 % έναντι 71,5 %). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών, όσον αφορά τόσο τη μάθηση στον χώρο της εργασίας όσο και τις προοπτικές απασχόλησης των αποφοίτων ΕΕΚ.

Η βελτίωση των δεξιοτήτων των ενηλίκων είναι απαραίτητη για την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα, και για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και την ενίσχυση της ένταξης στην αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα υποστηρίζει τη διττή μετάβαση· ωστόσο, η συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ κρατών μελών και πληθυσμιακών ομάδων. Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου του Μαΐου 2023 για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (στο εξής: ΜΜΕ)[26], περισσότερες από τις μισές ΜΜΕ ανέφεραν ότι δυσκολεύονταν να βρουν εργαζομένους που να διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες και περίπου το ένα τέταρτο αυτών (26 %) ανέφεραν ότι αυτό ήταν «σχετικά δύσκολο». Η εν λόγω δυσκολία αποτελεί τροχοπέδη για τις γενικές επιχειρηματικές δραστηριότητες σχεδόν των δύο τρίτων των επιχειρήσεων αυτών. Ταυτόχρονα, τα πρόσφατα αποτελέσματα του προγράμματος διεθνούς αξιολόγησης των ικανοτήτων των ενηλίκων (PIAAC) του ΟΟΣΑ[27] δείχνουν ότι η ικανότητα γραμματισμού μεταξύ των ενηλίκων (ηλικίας 15-64 ετών) βελτιώθηκε σε πέντε από τα είκοσι συμμετέχοντα κράτη μέλη κατά την τελευταία δεκαετία, ενώ παρέμεινε στάσιμη ή μειώθηκε σημαντικά στην πλειονότητα αυτών (δώδεκα). Όσον αφορά την ικανότητα αριθμητισμού, τα αποτελέσματα παρουσιάζουν κάπως βελτιωμένη εικόνα, καθώς δέκα κράτη μέλη σημείωσαν αύξηση των επιδόσεων, ενώ μόνο έξι από αυτά παρουσίασαν στασιμότητα ή σημαντική μείωση όσον αφορά τον ενήλικο πληθυσμό. Επίσης, το 2023 δέκα από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη υπερέβησαν σημαντικά ή προσέγγιζαν τον μέσο όρο όσον αφορά την ικανότητα προσαρμοστικής επίλυσης προβλημάτων. Στο πλαίσιο αυτό και λόγω των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, καθώς και της γήρανσης του πληθυσμού, η προώθηση της ευρείας συμμετοχής στη μάθηση ενηλίκων είναι καίριας σημασίας για να διασφαλιστεί η συνεχής επικαιροποίηση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της ΕΕ. Ωστόσο, πρόσφατα στοιχεία από την έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων (στο εξής: AES) δείχνουν ελαφρά μόνο αύξηση των ποσοστών συμμετοχής στη μάθηση ενηλίκων (εξαιρουμένης της καθοδηγούμενης κατάρτισης στον χώρο εργασίας) κατά τους προηγούμενους 12 μήνες, από 37,4 % το 2016 σε 39,5 % το 2022 για την ΕΕ, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης, η πρόοδος όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες ήταν συνολικά αργή και με σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Παρότι πάνω από το 90 % των ατόμων στην ΕΕ χρησιμοποιούσαν το διαδίκτυο τουλάχιστον μία φορά την

[26] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Flash Eurobarometer 529 – Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises* (Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 529 — Ελλείψεις δεξιοτήτων, στρατηγικές προσλήψεων και διατήρησης σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[27] ΟΟΣΑ, Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023 (Έχουν οι ενήλικες τις δεξιότητες που χρειάζονται για να ευδοκιμήσουν σ' έναν μεταβαλλόμενο κόσμο; Έρευνα για τις δεξιότητες των ενηλίκων 2023), Μελέτες του ΟΟΣΑ για τις δεξιότητες, Εκδόσεις ΟΟΣΑ, Παρίσι, 2024. Ανακτήθηκε μετά τη δημοσίευση της 10ης Δεκεμβρίου 2024.

εβδομάδα το 2023[28], μόνο το 55,6 % διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, κάτι που αποτυπώνει μικρή μόνο αύξηση σε σχέση με το 2021 (53,9 %). Με τον σημερινό ρυθμό, μόνο το 59,8 % των ενηλίκων θα διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες έως το τέλος της δεκαετίας, ποσοστό που απέχει πολύ από τον ενωσιακό στόχο του 80 %[29]. Η συμμετοχή στη διά βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα άτομα που διαθέτουν χαμηλό επίπεδο προσόντων (δηλαδή, το πολύ, κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση), τους ανέργους, τα άτομα εκτός του εργατικού δυναμικού και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα οποία ταυτόχρονα τη χρειάζονται περισσότερο. Στο πλαίσιο αυτό, στο ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων του 2020 ζητήθηκε να αυξηθεί δραστικά η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση. Επιπρόσθετα, στη σύσταση του Συμβουλίου του Ιουνίου 2022 για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να συνδυάσουν αποτελεσματικά την οικονομική και τη μη οικονομική στήριξη ώστε να ενδυναμωθούν οι ενήλικες για να αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου[30]. Με βάση τη σύσταση του Συμβουλίου του Ιουνίου 2022 σχετικά με μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για τα μικροδιαπιστευτήρια, τα μικροδιαπιστευτήρια μπορούν επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό, καθώς μπορούν να τονώσουν τη συμμετοχή των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία σε στοχευμένη αναβάθμιση δεξιοτήτων και επανειδίκευση[31].

Η συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων χαρακτηρίζεται από έντονες διακυμάνσεις μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων

Το **58,9 %** των **ενηλίκων** υψηλής ειδίκευσης **συμμετείχε σε δραστηριότητες μάθησης κάθε έτος**, έναντι μόλις **18,4 %** των ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης

Μόλις το **26,8 % των ανέργων** συμμετείχε σε δραστηριότητες μάθησης κάθε έτος έναντι **44,7 % των εργαζομένων**

Σχεδόν ένας στους δύο νέους ενήλικες (ηλικίας 25-34 ετών) συμμετείχε σε δραστηριότητες μάθησης κάθε έτος,

Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες ανά υποομάδα (ηλικίας 25-64 ετών, εξαιρουμένης της καθοδηγούμενης κατάρτισης στον χώρο εργασίας, ως %)

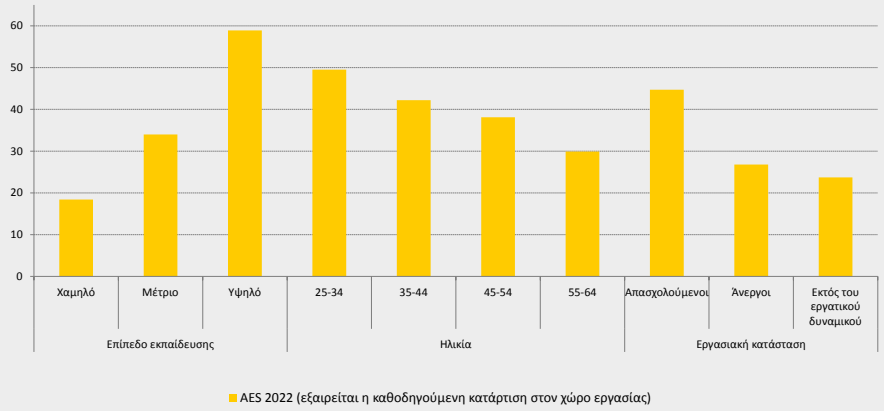

Σημείωση: Τον Οκτώβριο του 2024 η ομάδα δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης συμφώνησε σχετικά με το πλαίσιο παρακολούθησης του στόχου για τις δεξιότητες, χρησιμοποιώντας την έρευνα AES, με εξαίρεση την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας προς το παρόν.
Πηγή: Eurostat, Ειδική εξαγωγή στοιχείων για το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες χωρίς την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας (GOJT), από την έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων.

[28] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Digitalisation in Europe – 2024 edition (Ψηφιοποίηση στην Ευρώπη — έκδοση 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[29] Βλ. παράρτημα της ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Κατάσταση της Ψηφιακής Δεκαετίας 2024» [COM(2024) 260 final].
[30] Βλ.: Σύσταση του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2022, για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης (2022/C 243/03).
[31] Βλ.: Σύσταση του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2022, σχετικά με μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για τα μικροδιαπιστευτήρια για τη δια βίου μάθηση και την απασχολησιμότητα (2022/C 243/02).

έναντι **λιγότερου από το ένα τρίτο** των ατόμων ηλικίας 55-64 ετών

Το πραγματικό ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (στο εξής: ΑΔΕΝ) άρχισε εκ νέου να αυξάνεται στην ΕΕ το 2023 και το 2024, κάτι που βοήθησε τα νοικοκυριά να αποκτήσουν ξανά αγοραστική δύναμη και να αποτρέψουν την αύξηση της φτώχειας. Συνολικά, τα πραγματικά εισοδήματα των νοικοκυριών αυξήθηκαν ταχύτερα από το ΑΕΠ, από το δεύτερο τρίμηνο του 2023, με αποτέλεσμα να αντιστραφεί η τάση επιβράδυνσης των προηγούμενων δύο ετών. Παρόλο που το εισόδημα από αυτοαπασχόληση αυξάνεται με μέτριο ρυθμό, το εισόδημα από εξαρτημένη εργασία αυξήθηκε ταχύτερα κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2023 και το πρώτο τρίμηνο του 2024. Αυτό υπεραντιστάθμισε την επίδραση των φόρων, οι οποίοι άρχισαν να αποτελούν τροχοπέδη για την αύξηση του εισοδήματος στα τέλη του 2023, κατόπιν της θετικής συμβολής που είχαν κατά το προηγούμενο έτος, ιδίως ως αποτέλεσμα προσωρινών μέτρων που σχετίζονταν με τον πληθωρισμό. Οι καθαρές κοινωνικές παροχές συνέβαλαν θετικά κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024.

Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ το 2023, μεταξύ άλλων χάρη στα αποφασιστικά μέτρα πολιτικής που ελήφθησαν για την άμβλυνση των αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων του υψηλού κόστους ζωής, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις και αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ των περιφερειών. Ωστόσο, περίπου ένα στα πέντε άτομα εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) το 2023 στην ΕΕ, ενώ ο συνολικός αριθμός μειώθηκε κατά περίπου 1,6 εκατομμύρια σε σύγκριση με το 2019 (έναντι στόχου για μείωση κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια έως το 2030). Η ανομοιογένεια μεταξύ και εντός των κρατών μελών, καθώς και οι διαφορές μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων ήταν μεγάλες, και υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας αντιμετώπιζαν τα παιδιά, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα άτομα με αναπηρία, τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ και οι Ρομά. Οι ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat σε σχέση με τα εισοδήματα του 2023 δείχνουν ότι τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας (στο εξής: AROP) παρέμειναν σταθερά στην ΕΕ κατά μέσο όρο και στα περισσότερα κράτη μέλη. Η ανεργία εξακολούθησε να αποτελεί βασικό παράγοντα φτώχειας, ενώ οι κοινωνικές παροχές δεν έφθασαν σ' όλα τα νοικοκυριά που είχαν ανάγκη. Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εξαιρουμένων των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε ελαφρώς το 2023, με ορισμένες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών, κάτι που αναδεικνύει τη σημασία της περαιτέρω ενίσχυσης των προσπαθειών για τη διασφάλιση επαρκούς εισοδηματικής στήριξης και κάλυψης. Παρά τις βελτιώσεις που σημειώθηκαν τα τελευταία έτη, σχεδόν σ' όλα τα κράτη μέλη, η στήριξη του ελάχιστου

εισοδήματος δεν επαρκεί γενικά για την έξοδο από τη φτώχεια. Η εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με το ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη σ' όλα τα κράτη μέλη είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης[32]. Η ενεργειακή φτώχεια (όπως μετράται με βάση το ποσοστό των ατόμων που δεν είναι σε θέση να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους) αυξήθηκε για δεύτερο συνεχόμενο έτος το 2023 στην ΕΕ. Το γεγονός ότι η αύξηση ήταν χαμηλότερη απ' ό,τι το 2022, ενώ οι κλυδωνισμοί λόγω των τιμών ήταν σημαντικά υψηλότεροι τον χειμώνα του 2022 σε σύγκριση με τον χειμώνα του 2021, υποδηλώνει ότι τα έκτακτα μέτρα στήριξης που εγκρίθηκαν από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της μετρίασαν αποτελεσματικά τον αντίκτυπο. Η διενέργεια εκτιμήσεων των διανεμητικών επιπτώσεων των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τον συνυπολογισμό των επιπτώσεων στους κινδύνους φτώχειας και στην εισοδηματική ανισότητα και την ανάλογη εκ των προτέρων διαμόρφωση πολιτικής.

Τα ποσοστά φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού διαφέρουν σημαντικά μεταξύ ηλικιακών ομάδων, με τα παιδιά να διατρέχουν συχνά τον μεγαλύτερο κίνδυνο, και επηρεάζουν επίσης άτομα που εργάζονται

Ένα στα πέντε άτομα και **ένα στα τέσσερα παιδιά αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού** στην ΕΕ το 2023

Ένας στους 12 εργαζομένους αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας στην ΕΕ το 2023

Ποσοστά κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού — συνολικά και κατά ηλικιακή ομάδα κάτω και άνω των 18 ετών· ποσοστό φτώχειας των εργαζομένων (ηλικίας 18 ετών και άνω) (ως %)

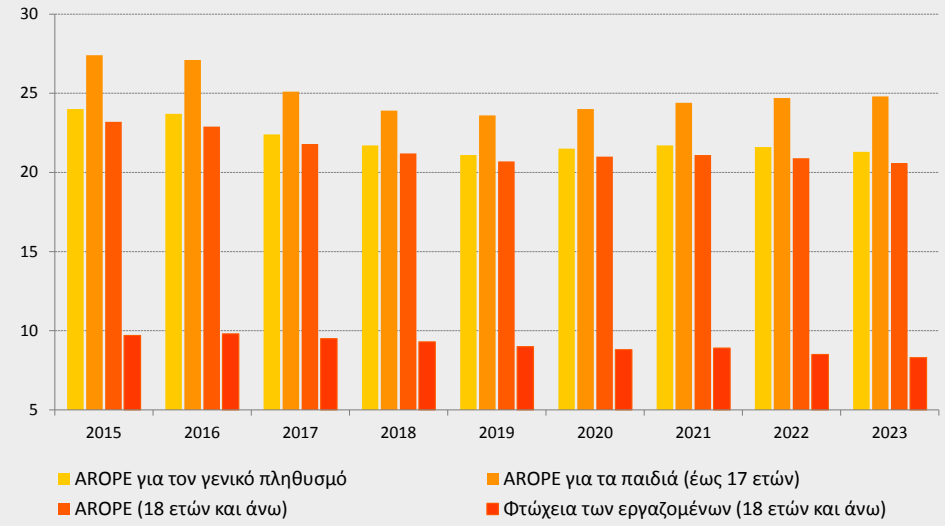

Σημείωση: Διακοπή στη σειρά για το 2020. Κατ' εκτίμηση τιμές για την περίοδο 2015-2019 για τους εργαζομένους AROP (ηλικίας 18 ετών και άνω)
Πηγή: Eurostat [ilc_peps01n], [ilc_li02], [ilc_li04], EU-SILC.

Το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ παρέμεινε γενικά σταθερό, ενώ ο αριθμός τους μειώθηκε οριακά το 2023, ενώ η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία επιδεινώθηκε περαιτέρω. Κατά το έτος αυτό, για πρώτη φορά μετά την πανδημία COVID-19, ο αριθμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ (19,9 εκατομμύρια έναντι περίπου 20 εκατομμυρίων το 2022). Σχεδόν ένα στα τέσσερα παιδιά στην ΕΕ εξακολούθησε να αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, και ο συνολικός αριθμός τους αυξήθηκε κατά 0,6 εκατομμύρια σε σύγκριση με το 2019, απομακρυνόμενος από τον στόχο της ΕΕ για μείωση κατά τουλάχιστον 5 εκατομμύρια το

[32] Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με επαρκές ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη (2023/C 41/01).

2030. Η έξοδος των παιδιών από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό έχει καθοριστική σημασία για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας και για να διακοπεί ο κύκλος της διαγενεακής φτώχειας. Η εφαρμογή της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά[33] σ' όλα τα κράτη μέλη έχει καίρια σημασία εν προκειμένω. Οι κίνδυνοι φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθούν να είναι αυξημένοι και για τα άτομα με αναπηρία. Το ποσοστό AROPE για τα άτομα με αναπηρία (28,8 % το 2023) ήταν κατά 10,8 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι για τον υπόλοιπο πληθυσμό το 2023. Το μεγάλο ακόμη χάσμα στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων χωρίς αναπηρία και η μεγαλύτερη πιθανότητα πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης από τα άτομα με αναπηρία συνδέονται στενά με τους υψηλότερους κινδύνους φτώχειας που αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν.

Τα νοικοκυριά που πλήττονται από φτώχεια δεσμεύουν σημαντικό μέρος του διαθέσιμου εισοδήματός τους για την κάλυψη δαπανών στέγασης, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Το 2023, σε **πάνω από το ένα τρίτο των κρατών μελών**, τα νοικοκυριά δαπανούν **περίπου ή πάνω από το ένα πέμπτο του διαθέσιμου εισοδήματός τους για δαπάνες στέγασης**

Τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν κινδύνους φτώχειας επιβαρύνονταν υπερβολικά με δαπάνες στέγασης σε διπλάσιο ποσοστό σ' όλα σχεδόν τα κράτη μέλη

Ποσοστό των δαπανών στέγασης επί του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, 2023 (ως %)

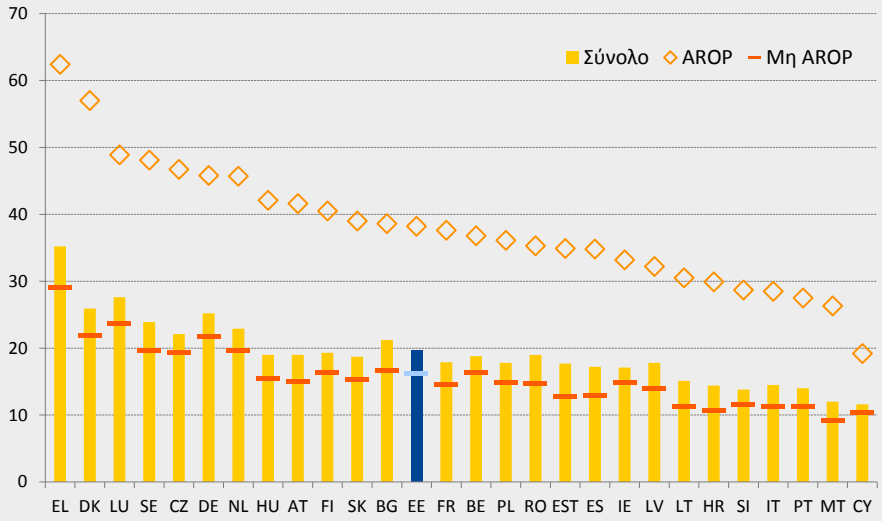

Πηγή: Eurostat [ilc_mded01].

Η πρόσβαση σε κοινωνική στέγαση ή στεγαστική βοήθεια καλής ποιότητας για όσους την έχουν ανάγκη αποτελεί βασική προτεραιότητα της ΕΕ. Η πρόσβαση στη στέγαση είναι θεμελιώδους σημασίας για την προστασία από τους κινδύνους φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού και για τον καθορισμό της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την απασχόληση, ενώ παράλληλα επηρεάζει την εργασιακή κινητικότητα εντός των κρατών μελών και στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Οι δαπάνες στέγασης επιβαρύνουν τους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών της ΕΕ, πλήττοντας σοβαρά τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν ήδη κινδύνους φτώχειας. Θεωρήθηκαν «οικονομική επιβάρυνση» από σχεδόν τα μισά νοικοκυριά της ΕΕ το 2023. Ταυτόχρονα, ποσοστό της τάξης του 8,9 % του πληθυσμού της ΕΕ ζούσε σε νοικοκυριά στα οποία οι συνολικές δαπάνες στέγασης αντιπροσώπευαν πάνω από το 40 % του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματός τους, δηλαδή που επιβαρύνονταν υπερβολικά με δαπάνες στέγασης.

[33] Σύσταση (ΕΕ) 2021/1004 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά (ΕΕ L 223 της 22.6.2021, σ. 14).

Το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 33,5 % για τα άτομα που αντιμετώπιζαν ήδη κινδύνους φτώχειας. Οι αυξήσεις των ενοικίων και των τιμών των ακινήτων που υπερέβησαν την αύξηση του εισοδήματος επιδείνωσαν την οικονομική προσιτότητα των κατοικιών, ιδίως στις μεγάλες πόλεις της ΕΕ. Επίσης, η παροχή κοινωνικής στέγασης σε πολλές χώρες δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών, καθώς το απόθεμα φθίνει και οι λίστες αναμονής είναι μεγάλες. Οι σημαντικότεροι φραγμοί στην επένδυση σε κοινωνικές κατοικίες σχετίζονται με τα συνολικά εμπόδια στον κατασκευαστικό τομέα, όπως τις διαδικασίες αδειοδότησης και τη χρήση γης· δημοσιονομικούς περιορισμούς, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση και τη διαθεσιμότητα ειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Τέλος, η έλλειψη στέγης, ως η πιο ακραία πρόκληση σε σχέση με την πρόσβαση στη στέγαση, επιδεινώθηκε επίσης περαιτέρω λόγω του αυξημένου κόστους ζωής. Πάνω από το ένα τέταρτο των ατόμων ηλικίας 30-54 ετών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανέφεραν δυσκολίες ενοικίασης κατά τους τελευταίους 12 μήνες. Τα κράτη μέλη έχουν ήδη θέσει σε εφαρμογή διάφορες κανονιστικές και μη κανονιστικές μεταρρυθμίσεις και επενδυτικά προγράμματα για τη στήριξη της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης και την αύξηση του οικείου αποθέματος κοινωνικών κατοικιών. Τα κονδύλια της ΕΕ μπορούν να στηρίξουν την υλοποίηση αυτών των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων.

Τα έξοδα μακροχρόνιας φροντίδας προβλέπεται να αυξηθούν περαιτέρω, ενώ τα ποσοστά αναπλήρωσης των συντάξεων αναμένεται να μειωθούν

Οι **άμεσες ιδιωτικές δαπάνες μακροχρόνιας φροντίδας υπερέβησαν το διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα των ατόμων που την έχουν ανάγκη** στο ένα πέμπτο των κρατών μελών της ΕΕ

Οι **αναμενόμενες μειώσεις του ποσοστού αναπλήρωσης των συντάξεων** είναι πιθανό να επιδεινώσουν την επιβάρυνση που συνεπάγονται οι υψηλές δαπάνες μακροχρόνιας φροντίδας

Καθαρά θεωρητικά ποσοστά αναπλήρωσης των συντάξεων (ΘΠΑ), 2022, 2062 (άνδρες, σε εκατοστιαίες μονάδες)· άμεσες ιδιωτικές δαπάνες μακροχρόνιας φροντίδας ως ποσοστό του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος (ως %)

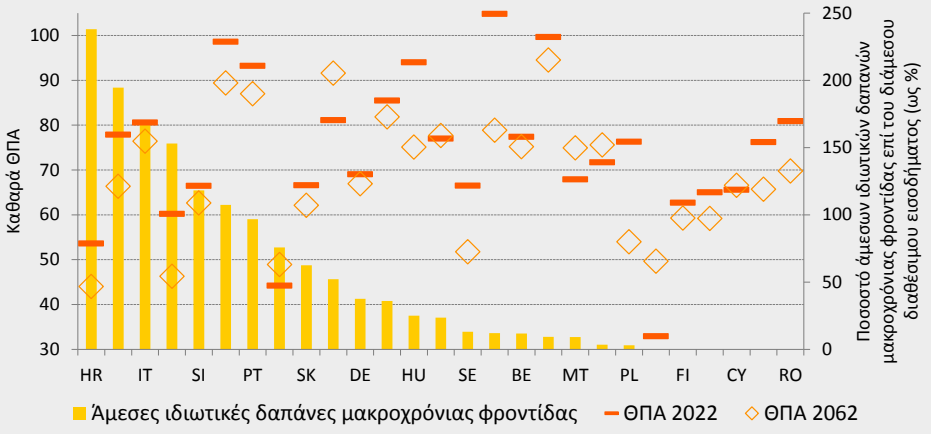

Σημείωση: Τα ΘΠΑ αφορούν σταδιοδρομία 40 ετών που τερματίζεται σε ηλικία συνταξιοδότησης, εργαζόμενοι μέσου εισοδήματος, 2022 και 2062. Οι άμεσες ιδιωτικές δαπάνες μακροχρόνιας φροντίδας αφορούν άτομο με σοβαρές ανάγκες, μετά από δημόσια στήριξη. Για λεπτομέρειες σχετικά με τη μεθοδολογία, ανατρέξτε στις σημειώσεις για το διάγραμμα στο πλαίσιο 7 του πυλώνα.
Πηγή: Υπολογισμοί της ίδιας της Επιτροπής, με βάση στοιχεία του ΟΟΣΑ και των κρατών μελών. Έκθεση του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων και ανάλυση του ΟΟΣΑ με βάση το ερωτηματολόγιο του ΟΟΣΑ για την κοινωνική προστασία της μακροχρόνιας φροντίδας, έρευνα SHARE (κύμα 8, 2019, με εξαίρεση την PT, η οποία αναφέρεται στο κύμα 6, 2015) και έρευνα TILDA (κύμα 3, 2015).

Ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας μπορεί να συμβάλει στη συμπεριληπτική οικονομική ανάπτυξη, με επαρκές και βιώσιμο επίπεδο κοινωνικής προστασίας και κοινωνικών υπηρεσιών. Παρά ορισμένες βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια, η πρόσβαση στην κοινωνική προστασία εξακολουθεί να διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Η εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου του 2019 σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολουμένους θα πρέπει να ενισχυθεί

προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συνεχιζόμενες διαρθρωτικές προκλήσεις[34]. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η απλούστευση της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία. Οι ψηφιακές λύσεις μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της διαφάνειας, της αποδοτικότητας, καθώς και της αποτελεσματικότητας όσον αφορά την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία, ωστόσο είναι αναγκαίο να αποφευχθεί η αύξηση των κινδύνων ψηφιακού χάσματος. Σε μια γηράσκουσα κοινωνία, για τη διασφάλιση της επάρκειας και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας των συντάξεων και της μακροχρόνιας φροντίδας απαιτείται ευρύ μείγμα πολιτικών, το οποίο περιλαμβάνει επενδύσεις στην ενεργό και υγιή γήρανση, παράταση του επαγγελματικού βίου και στήριξη προσαρμοσμένων και ευέλικτων εργασιακών ρυθμίσεων, παράλληλα με αποτελεσματικά και αποδοτικά συνταξιοδοτικά συστήματα και συστήματα μακροχρόνιας φροντίδας. Οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, καθώς και η αύξηση των άτυπων μορφών εργασίας, θέτουν επίσης αυξανόμενες προκλήσεις, καθώς αυξάνεται η διάρκεια ζωής. Παρόλο που τα ποσοστά αναπλήρωσης των συντάξεων[35] προβλέπεται να μειωθούν τις επόμενες τέσσερις δεκαετίες, οι ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας αναμένεται να αυξηθούν. Η επάρκεια των συντάξεων θα εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από σταδιοδρομίες μεγαλύτερης διάρκειας. Ταυτόχρονα, λόγω των χαμηλότερων συντάξεων η κάλυψη των άμεσων ιδιωτικών δαπανών για μακροχρόνια φροντίδα θα καταστεί επίσης δυσκολότερη. Οι εν λόγω δαπάνες μπορεί να είναι πολύ υψηλές στην περίπτωση ατόμων με σοβαρές ανάγκες φροντίδας, και υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Πιο μακροπρόθεσμα, λόγω των δημογραφικών εξελίξεων, προβλέπεται αύξηση κατά 6,6 εκατομμύρια των ατόμων που ενδέχεται να χρειάζονται μακροχρόνια φροντίδα έως το 2050[36], κάτι που θα επιτείνει τις τρέχουσες διαρθρωτικές προκλήσεις όσον αφορά τη διαθεσιμότητα, την οικονομική προσιτότητα και την ποιότητα της μακροχρόνιας φροντίδας. Στο πλαίσιο αυτό, η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα[37] ζητεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν κατάλληλες υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, καθώς και υψηλής ποιότητας απασχόληση και δίκαιους όρους εργασίας στον τομέα της φροντίδας, να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των εργαζομένων σε δεξιότητες και, παράλληλα, να υποστηρίξουν τους άτυπους φροντιστές. Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου, του Ιουνίου 2024, σχετικά με την επάρκεια των συντάξεων[38] επιβεβαιώνουν την ανάγκη να συνεχιστούν περαιτέρω οι μεταρρυθμίσεις, μεταξύ άλλων με τη βελτίωση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, της πρόσβασης και των εισφορών στα συστήματα κοινωνικής προστασίας για όλους, και με την ενίσχυση της πρόσβασης σε υψηλής ποιότητας και οικονομικά προσιτή υγειονομική περίθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα. Επίσης, τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τις προκλήσεις δημοσιονομικής βιωσιμότητας που προκύπτουν από τη γήρανση του πληθυσμού επιβεβαιώνουν την ανάγκη να αντιμετωπιστούν περαιτέρω οι οικονομικές και δημοσιονομικές συνέπειες της γήρανσης, μεταξύ άλλων με την υιοθέτηση υγιών δημόσιων οικονομικών, την αύξηση της παραγωγικότητας, καθώς και των ποσοστών συμμετοχής και απασχόλησης, και

[34] Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Νοεμβρίου 2019, σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολουμένους (2019/C 387/01).

[35] Τα θεωρητικά ποσοστά αναπλήρωσης μετρούν το πώς συγκρίνεται το υποθετικό συνταξιοδοτικό εισόδημα ενός συνταξιούχου κατά το πρώτο έτος μετά τη συνταξιοδότηση με τις αποδοχές του αμέσως πριν από τη συνταξιοδότηση.

[36] Σύμφωνα με τις προβολές του βασικού σεναρίου. Βλ.: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN (2024), 2024 ageing report – Economic & budgetary projections for the EU Member States (2022-2070) [Έκθεση του 2024 για τη δημογραφική γήρανση: Οικονομικές και δημοσιονομικές προβολές για τα κράτη μέλη της ΕΕ (2022-2070)], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

[37] Βλ. 2022/C 476/01.

[38] Βλ. συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2024, με θέμα την επάρκεια των συντάξεων, 11398/24.

την προσαρμογή των συστημάτων συνταξιοδότησης, υγειονομικής περίθαλψης και μακροχρόνιας φροντίδας[39].

Η αποτελεσματική διεξαγωγή κοινωνικού διαλόγου και συλλογικών διαπραγματεύσεων είναι καίριας σημασίας για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και τον μετριασμό των ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Στη σύνοδο κορυφής των κοινωνικών εταίρων η οποία πραγματοποιήθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2024 στο Val Duchesse, η Επιτροπή, η βελγική προεδρία και οι διακλαδικοί κοινωνικοί εταίροι υπέγραψαν «τριμερή δήλωση για έναν γόνιμο κοινωνικό διάλογο». Η δήλωση αυτή αποτελεί μια ανανεωμένη δέσμευση για ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου σε επίπεδο ΕΕ και για συνένωση δυνάμεων με σκοπό την αντιμετώπιση των βασικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι οικονομίες και οι αγορές εργασίας μας[40]. Ο τακτικός διάλογος και η τακτική διαβούλευση με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι επίσης καθοριστικής σημασίας για την εφαρμογή αποτελεσματικών και συμπεριληπτικών πολιτικών. Όπως αναγνωρίζεται στη διακήρυξη La Hulpe του 2024 για το μέλλον του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει καίριο ρόλο στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικών ανισοτήτων, καθώς και όσον αφορά τις πολιτικές για τις υποεκπροσωπούμενες και ευάλωτες ομάδες. Σε επίπεδο ΕΕ, οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συμμετέχουν ενεργά στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, με τακτικές ανταλλαγές απόψεων και θεματικές συζητήσεις σε τομείς ιδιαίτερης σημασίας.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής που διαπιστώνονται στην παρούσα κοινή έκθεση για την απασχόληση. Ειδικότερα —σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση:

- Να ενισχύσουν την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση των ενηλίκων για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας, την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και προοπτικές της αγοράς εργασίας και την προώθηση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης —μεταξύ άλλων με την ενσωμάτωση της χρήσης εργαλείων συλλογής πληροφοριών για τις δεξιότητες· με την ενίσχυση της παροχής ατομικών δικαιωμάτων κατάρτισης, όπως των ατομικών λογαριασμών μάθησης· καθώς και με την προώθηση της ανάπτυξης, της εφαρμογής και της αναγνώρισης των μικροδιαπιστευτηρίων, σύμφωνα με τις συστάσεις του Συμβουλίου για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης και σχετικά με μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για τα μικροδιαπιστευτήρια.
- Να ενισχύσουν τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και την ικανότητα και αποτελεσματικότητα των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης —μεταξύ άλλων με επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές και υπηρεσίες, ενισχυμένο επαγγελματικό προσανατολισμό, συμβουλευτικές υπηρεσίες, συλλογή πληροφοριών για τις δεξιότητες και κατάρτιση του προσωπικού— με σκοπό τη στήριξη της δημιουργίας ποιοτικών θέσεων εργασίας και των μεταβάσεων σε τέτοιες θέσεις εργασίας.
- Να προωθήσουν, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες και/ή πρακτικές και με πλήρη σεβασμό του ρόλου και της αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων, μισθολογικές εξελίξεις που μετριάζουν την απώλεια της αγοραστικής δύναμης, ιδίως για τους χαμηλόμισθους, με ταυτόχρονη προώθηση της ανοδικής κοινωνικής σύγκλισης, συνεκτίμηση των

[39] Βλ. συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, 9159/24.
[40] Βλ.: Τριμερής δήλωση για έναν γόνιμο ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο.

εξελίξεων της παραγωγικότητας, δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας και διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητας.

- Να διασφαλίσουν τη διαθεσιμότητα καθεστώτων στήριξης, σχεδιασμένων κατά τρόπον ώστε να διατηρείται και να αναπτύσσεται περαιτέρω το ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της σχετικής αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης, προκειμένου να υποστηριχθούν δίκαιες διαδικασίες αναδιάρθρωσης όπου χρειάζεται, να διευκολυνθεί η μετάβαση από μια θέση εργασίας σε άλλη, καθώς και ο εκσυγχρονισμός της οικονομίας.
- Να παρέχουν στήριξη στους εργαζομένους και στα νοικοκυριά που πλήττονται περισσότερο από τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και τις νέες πράσινες και ψηφιακές τεχνολογίες, ιδίως στους ευάλωτους εργαζομένους και στα ευάλωτα νοικοκυριά —μεταξύ άλλων με αποτελεσματικές υπηρεσίες απασχόλησης και μέτρα κατάρτισης· καλά σχεδιασμένα, στοχευμένα και χρονικά προσδιορισμένα προγράμματα απασχόλησης, κίνητρα για προσλήψεις και για μετάβαση σε άλλες θέσεις εργασίας· επαρκή εισοδηματική ασφάλεια με προσέγγιση ενεργού ένταξης· και προώθηση της επιχειρηματικότητας, σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα.
- Να προωθήσουν την κινητικότητα εντός της ΕΕ και να εξετάσουν το ενδεχόμενο προσέλκυσης ειδικευμένων εργαζομένων υπηκόων τρίτων χωρών. Επίσης, να διασφαλίσουν τον σεβασμό και την επιβολή των εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων και να κατευθύνουν τους υπηκόους τρίτων χωρών που εισέρχονται στην ΕΕ μέσω νόμιμων οδών μετανάστευσης προς επαγγέλματα που αντιμετωπίζουν ελλείψεις, με την υποστήριξη μιας αποτελεσματικής πολιτικής ένταξης, σε πλήρη συμπληρωματικότητα με την αξιοποίηση ταλέντων από το εσωτερικό της Ένωσης.
- Να προσαρμόσουν τη ρύθμιση της αγοράς εργασίας και τα συστήματα φορολογίας και παροχών με σκοπό τη μείωση του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας και των χασμάτων μεταξύ των φύλων στην αγορά εργασίας, και την προώθηση της δημιουργίας ποιοτικών θέσεων εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της πιθανής μείωσης του μη μισθολογικού κόστους εργασίας, ιδίως για τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα, χωρίς να παρεμποδίζεται η μετάβαση σε καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας και η στροφή από τη φορολόγηση της εργασίας στους περιβαλλοντικούς φόρους.
- Να διασφαλίσουν υγιή, ασφαλή και κατάλληλα προσαρμοσμένα περιβάλλοντα εργασίας.
- Να προωθήσουν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τον κοινωνικό διάλογο, σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου για την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, σε συνδυασμό με την έγκαιρη και ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη χάραξη σχετικής πολιτικής σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων σε σχέση με την εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας των κρατών μελών και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.
- Να βελτιώσουν τις προοπτικές των νέων στην αγορά εργασίας —μεταξύ άλλων με συμπεριληπτική και ποιοτική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και τριτοβάθμια εκπαίδευση· στοχευμένη στήριξη των υπηρεσιών απασχόλησης (που περιλαμβάνει την παροχή καθοδήγησης, κατευθύνσεων και συμβουλών)· και ποιοτικά προγράμματα μαθητείας και πρακτικής άσκησης, σύμφωνα με τις ενισχυμένες εγγυήσεις για τη νεολαία.
- Να υποστηρίξουν την ισότητα, την ποιότητα και τη συνάφεια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, καθώς και την αυτόματη αναγνώριση των

προσόντων, για την αντιμετώπιση των ελλείψεων και των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων με την αύξηση του αριθμού των αποφοίτων σε ορισμένους κλάδους STEM, τη μείωση του χάσματος μεταξύ των φύλων και την ενίσχυση του ρόλου των πανεπιστημίων, ώστε να καταστούν παράγοντες αλλαγής στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

- Να διασφαλίσουν την απαγόρευση των διακρίσεων, να προωθήσουν την ισότητα των φύλων, να βελτιώσουν την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας και να ενισχύσουν τη συμμετοχή των γυναικών και των μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας, με την ενθάρρυνση των ίσων ευκαιριών και της επαγγελματικής εξέλιξης, τη διασφάλιση της αρχής της ισότητας της αμοιβής για όμοια εργασία ή για εργασία της αυτής αξίας, της διαφάνειας στις μισθολογικές δομές και την προώθηση του συνδυασμού επαγγελματικής, οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας φροντίδα (προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και μακροχρόνια φροντίδα), καθώς και σε άδεια για οικογενειακούς λόγους και ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας για τους γονείς και άλλους άτυπους φροντιστές, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα.
- Να προωθήσουν τις ίσες ευκαιρίες για τα παιδιά, ώστε να αντιμετωπίσουν τα υψηλά επίπεδα παιδικής φτώχειας, και να αξιοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους ενωσιακούς και εθνικούς πόρους. Να επιταχύνουν την εφαρμογή της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά, μεταξύ άλλων με την παροχή οικονομικά προσιτής και ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας και με την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και των ελλείψεων εκπαιδευτικών. Να υποστηρίξουν την πρόσβαση στην ποιοτική εκπαίδευση παιδιών και νέων από μειονεκτούσες ομάδες και απομακρυσμένες περιοχές, να βελτιώσουν τα μαθησιακά αποτελέσματά τους και να προωθήσουν την κατάρτιση σε όλα τα επίπεδα προσόντων.
- Να εγκρίνουν ολοκληρωμένα μέτρα για τη βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων και, γενικότερα, της ανάπτυξης βασικών ικανοτήτων (συμπεριλαμβανομένων εγκάρσιων δεξιοτήτων) των μαθητών και να αντιμετωπίσουν διαρθρωτικές προκλήσεις που συνδέονται με τις επιδόσεις και την ισότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, μεταξύ άλλων μέσω αποτελεσματικών προσεγγίσεων διδασκαλίας, μάθησης και αξιολόγησης, με την υποστήριξη της επαγγελματικής πρακτικής των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων, την προώθηση υποστηρικτικών περιβαλλόντων μάθησης, την προσφορά στοχευμένης στήριξης σε μειονεκτούντα σχολεία και εκπαιδευόμενους, και με την αντιμετώπιση των ελλείψεων εκπαιδευτικών και την αύξηση της ελκυστικότητας του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού (μεταξύ άλλων με τη δημιουργία ελκυστικών πλαισίων σταδιοδρομίας, τη στήριξη των εκπαιδευτικών καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους και την επαρκή στήριξη των εκπαιδευτικών σε μειονεκτούσες, αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές).
- Να τονώσουν τις ψηφιακές δεξιότητες και ικανότητες των μαθητών και των ενηλίκων όλων των ηλικιών, να ενισχύσουν την κριτική σκέψη και τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας και να ενισχύσουν τη δεξαμενή ψηφιακών ταλέντων στην αγορά εργασίας μέσω της ανάπτυξης ψηφιακών οικοσυστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την υποστήριξη βασικών παραγόντων διευκόλυνσης, όπως η συνδεσιμότητα υψηλής ταχύτητας για τα σχολεία, ο εξοπλισμός και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών· και να στηρίξουν ιδρύματα με τεχνογνωσία στον τομέα της ψηφιοποίησης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ένταξη και στη μείωση του ψηφιακού χάσματος.
- Να διασφαλίσουν επαρκή και βιώσιμη κοινωνική προστασία για όλους, σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία· να

βελτιώσουν την προστασία όσων δεν καλύπτονται επαρκώς, όπως των εργαζομένων σε άτυπες μορφές απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της εργασίας σε πλατφόρμες, και των αυτοαπασχολουμένων· να βελτιώσουν την επάρκεια των παροχών, τη δυνατότητα μεταφοράς των δικαιωμάτων και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες, ενώ παράλληλα να διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών· και να στηρίξουν αποτελεσματικά την ένταξη στην αγορά εργασίας όσων μπορούν να εργαστούν.

- Να αναπτύξουν και να ενισχύσουν τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος που παρέχουν επαρκή στήριξη και να ακολουθήσουν προσέγγιση ενεργητικής ένταξης, σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου για επαρκές ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη· και να προωθήσουν την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, μεταξύ άλλων σε υπηρεσίες ενέργειας, ιδίως για τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και τα ευάλωτα νοικοκυριά.
- Να αξιολογήσουν τις διανεμητικές επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στο εισόδημα διαφόρων ομάδων του πληθυσμού, σύμφωνα με την ανακοίνωση για τη βελτίωση της εκτίμησης των διανεμητικών επιπτώσεων των πολιτικών των κρατών μελών.
- Να παρέχουν σ' όλα τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού δωρεάν και αποτελεσματική πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, εκπαιδευτικές, σχολικές δραστηριότητες και δραστηριότητες κατάρτισης, καθώς και αποτελεσματική πρόσβαση σε υγιεινή διατροφή και κατάλληλη στέγαση, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά και τα σχετικά εθνικά σχέδια δράσης.
- Να υποστηρίξουν την πρόσβαση σε ποιοτική και οικονομικά προσιτή στέγαση, κοινωνική στέγαση ή στεγαστική βοήθεια, κατά περίπτωση· να αντιμετωπίσουν την έλλειψη στέγης ως την πλέον ακραία μορφή φτώχειας· να προωθήσουν την ανακαίνιση κατοικιών και κοινωνικών κατοικιών, καθώς και τις ολοκληρωμένες κοινωνικές υπηρεσίες.
- Να επενδύσουν στην ικανότητα του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις υπηρεσίες πρόληψης και πρωτοβάθμιας περίθαλψης, καθώς και στην ικανότητα της δημόσιας υγείας, στον συντονισμό της περίθαλψης, στο υγειονομικό προσωπικό και στη χρήση της ηλεκτρονικής υγείας και της ΤΝ· να περιορίσουν τις άμεσες πληρωμές από τους ασθενείς, κατά περίπτωση· να βελτιώσουν την ιατροφαρμακευτική κάλυψη· και να προωθήσουν τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, καθώς και την αναβάθμιση δεξιοτήτων και την επανειδίκευση των εργαζομένων στον τομέα της υγείας.
- Να ενισχύσουν την παροχή ποιοτικών, οικονομικά προσιτών και βιώσιμων υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας, σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας και οικονομικά προσιτή μακροχρόνια φροντίδα.
- Να διασφαλίσουν συμπεριληπτικά και βιώσιμα συνταξιοδοτικά συστήματα που θα παρέχουν επαρκή εισοδήματα για τους ηλικιωμένους και δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών.

Η χρηματοδότηση της ΕΕ, μεταξύ άλλων μέσω του ΕΚΤ+, του ΕΤΠΑ, του ΤΔΜ, του TSI και του ΜΑΑ για επιλέξιμες επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις, παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη ώστε να επισπεύσουν την υλοποίηση των δράσεων πολιτικής στους εν λόγω τομείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ, ΠΡΟΟΔΟΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2030 ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

1.1 Βασικές τάσεις της αγοράς εργασίας

Παρά το δύσκολο οικονομικό περιβάλλον το 2023, η απασχόληση στην ΕΕ συνέχισε να αυξάνεται με έντονους ρυθμούς στους περισσότερους τομείς, μολονότι βραδύτερα από την αξιοσημείωτη αύξηση που σημείωσε το προηγούμενο έτος. Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 2,4 εκατομμύρια άτομα, σε 217,5 εκατομμύρια συνολικά. Στο πλαίσιο αυτό, το ποσοστό απασχόλησης (ατόμων ηλικίας 20-64 ετών[41]) ανήλθε σε νέο πρωτοφανές υψηλό επίπεδο της τάξης του 75,3 %, σημειώνοντας περαιτέρω αύξηση στο 75,8 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης 1,1 % σηματοδοτεί την επιστροφή στους μέσους όρους της περιόδου προ της COVID-19 (2013-19), έπειτα από την ταχεία ανάκαμψη μετά την πανδημία το 2022 (+ 2,3 %). Η αύξηση της απασχόλησης ήταν σχετικά ισορροπημένη στους διάφορους τομείς, κυμαινόμενη από 0,9 % έως 1,7 % για τους περισσότερους από αυτούς, με λίγες εξαιρέσεις. Ο τομέας των ΤΠΕ επεκτάθηκε κατά 4,3 %, εξέλιξη που αντικατοπτρίζει την ισχυρή μακροπρόθεσμη τάση που αυτός καταγράφει και την ψηφιακή μετάβαση που βρίσκεται σε εξέλιξη. Αντίθετα, η απασχόληση στη βιομηχανία παρέμεινε γενικά στάσιμη (+ 0,1 %). Ο γεωργικός τομέας κατέγραψε τη μεγαλύτερη συρρίκνωση, με μείωση κατά 1,9 %, σύμφωνα με τη μακροπρόθεσμη τάση του. Ο τομέας των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, μετά την απώλεια σχεδόν του 18 % των εργαζομένων του κατά τη διάρκεια της κρίσης λόγω COVID-19, αυξήθηκε κατά 5,6 % το 2023 και, ως εκ τούτου, υπερέβη για πρώτη φορά το μέγιστο επίπεδο απασχόλησης που είχε καταγράψει πριν από την πανδημία, ενώ ο κατασκευαστικός τομέας δεν έχει ακόμη ανακάμψει πλήρως στα προ της χρηματοπιστωτικής κρίσης επίπεδα, παρά την αυξημένη εστίαση στις ανακαινίσεις κατοικιών και τις πράσινες ανακαινίσεις. Όσον αφορά τις μελλοντικές εξελίξεις, η αύξηση της απασχόλησης προβλέπεται να ανέλθει στο 0,8 % το 2024, στο 0,6 % το 2025 και στο 0,5 % το 2026[42].

[41] Στο κεφάλαιο 1 χρησιμοποιείται πάντα η ηλικιακή ομάδα των 20-64 ετών για τον δείκτη «ποσοστό απασχόλησης», εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά.

[42] Βάσει των φθινοπωρινών προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2024 (15 Νοεμβρίου 2024).

Διάγραμμα 1.1.1: Η αύξηση της απασχόλησης το 2023 προήλθε από την επέκταση του εργατικού δυναμικού μέσω της ένταξης εργαζομένων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο και εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας

Αύξηση της απασχόλησης (ατόμων ηλικίας 15-64 ετών) κατανεμημένη κατά αύξηση του εργατικού δυναμικού και μείωση της ανεργίας, καθώς και κατηγορίες συνδυασμού ηλικιακής ομάδας και μορφωτικού επιπέδου

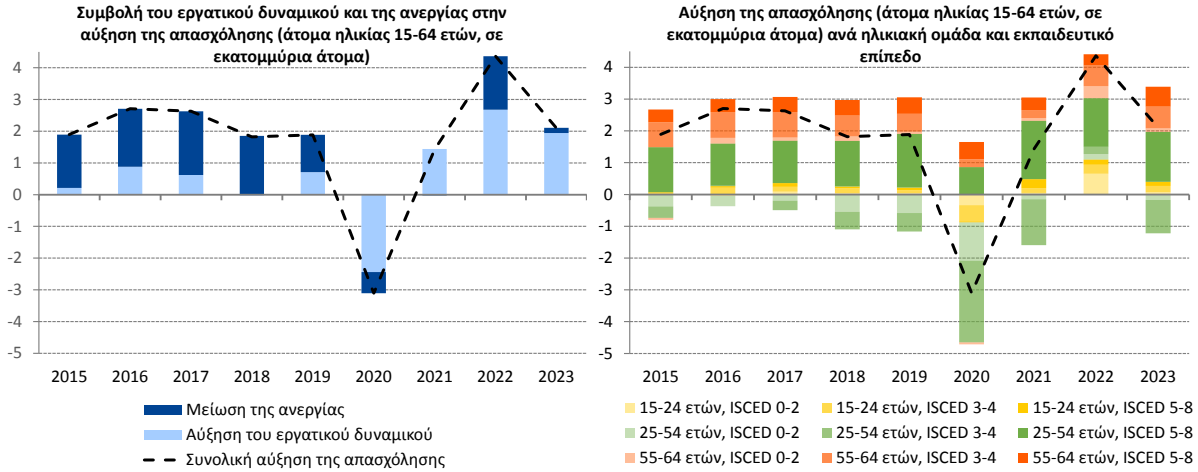

Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί βάσει της Eurostat [lfsa_agan], [lfsa_ugan], [lfsa_egaed].

Σ' ένα πλαίσιο ιστορικά χαμηλής ανεργίας και συρρίκνωσης του ενεργού πληθυσμού, η αύξηση της απασχόλησης οφειλόταν κυρίως στην αύξηση του εργατικού δυναμικού, με τη σημαντική συμβολή υπηκόων τρίτων χωρών και εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας. Μετά το πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο του 2022, το ποσοστό ανεργίας[43] στην ΕΕ μειώθηκε κατά 0,1 εκατοστιαίες μονάδες στο 6,1 % το 2023 σε ετήσια βάση και έφθασε το 5,9 % τον Σεπτέμβριο του 2024. Παρόλο που η μείωση της ανεργίας ήταν η κύρια κινητήρια δύναμη για την αύξηση της απασχόλησης πριν από την πανδημία COVID (2015-19), τα χαμηλά επίπεδα ανεργίας μετατόπισαν το κέντρο βάρους στην αύξηση του εργατικού δυναμικού ως κύρια πηγή αύξησης της απασχόλησης επί του παρόντος και στο μέλλον. Το 2023 περίπου το 92 % της αύξησης της απασχόλησης στην ηλικιακή ομάδα των 15-64 ετών ήταν αποτέλεσμα της αύξησης του εργατικού δυναμικού (έναντι ποσοστού κάτω του 8 % για τη μείωση της ανεργίας). Η αύξηση αυτή οφειλόταν, σε μεγάλο βαθμό, σε εργαζομένους ηλικίας 25-54 ετών, αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πολλοί από τους οποίους ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών, καθώς και σε εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας (55-64 ετών), αποφοίτους δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. διάγραμμα 1.1.1). Αυτό συνάδει με την αυξανόμενη επαγγελματοποίηση και τη σταδιακή ανακατανομή της απασχόλησης σε επαγγέλματα υψηλής ειδίκευσης. Ταυτόχρονα, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές ανισότητες εντός των κρατών μελών, με σταθερά χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στις εξόχως απόκεντρες περιοχές και σε πολλές αγροτικές περιοχές.

Τα αποτελέσματα των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην αγορά εργασίας βελτιώνονται σταθερά, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης. Οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, οι νέοι και τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, καθώς και οι γυναίκες, οι υπήκοοι τρίτων χωρών και τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να καταγράφουν ποσοστά απασχόλησης και συμμετοχής στην αγορά εργασίας (ηλικίας 15-64 ετών) πολύ χαμηλότερα από τους αντίστοιχους μέσους όρους της ΕΕ (75,3 % και 75,0 % το 2023). Επίσης, τα ποσοστά ανεργίας των νέων, των ατόμων χαμηλής ειδίκευσης και των υπηκόων τρίτων χωρών είναι περίπου διπλάσια από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, υπάρχουν ορατές βελτιώσεις

[43] Στο κεφάλαιο 1 χρησιμοποιείται πάντα η ηλικιακή ομάδα των 15-74 ετών για τον δείκτη «ποσοστό ανεργίας», εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά.

σ’ όλες σχεδόν τις ομάδες. Ο πληθυσμός ηλικίας 55-64 ετών, ο οποίος διευρύνθηκε ταχύτερα από οποιαδήποτε άλλη ηλικιακή ομάδα κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, σημείωσε ταχεία αύξηση των ποσοστών συμμετοχής του στην αγορά εργασίας, φθάνοντας το 67,0 % το 2023, εν μέρει λόγω της αύξησης του προσδόκιμου ζωής, της βελτίωσης της υγειονομικής περίθαλψης και των μεγαλύτερων ηλικιών συνταξιοδότησης. Το ποσοστό απασχόλησής του αυξήθηκε επίσης σε 63,9 % το 2023, ενώ το μερίδιό του στη συνολική απασχόληση σχεδόν διπλασιάστηκε (από 10 % το 2003 σε σχεδόν 20 % το 2023). Το ποσοστό συμμετοχής των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) στην αγορά εργασίας (41,2 %) και το ποσοστό απασχόλησής τους (35,2 %) επανήλθαν το 2023 στα επίπεδα προ της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, ενώ το ποσοστό των νέων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ, ηλικίας 15-29 ετών) έφτασε σε νέο πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο της τάξης του 11,2 %. Επίσης, τα χάσματα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και την απασχόληση συνέχισαν τη μακρόχρονη πτωτική τους τάση το 2023, στις 10,4 και 10,2 εκατοστιαίες μονάδες σήμερα συνολικά, αλλά εξακολουθούν να είναι σε υπερδιπλάσια επίπεδα για τους υπηκόους τρίτων χωρών και τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης. Οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μακράν το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης (86,3 % το 2023) και εξακολουθούν να συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση της απασχόλησης[44], υποστηριζόμενοι από το αυξανόμενο ποσοστό τους στον πληθυσμό. Ωστόσο, τα ποσοστά απασχόλησης αυξήθηκαν σ’ όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης το 2023, ενώ η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ των ατόμων (ηλικίας 25-64 ετών) με υψηλά και χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα μειώθηκε στις 28,0 εκατοστιαίες μονάδες, επίπεδο που εξακολουθεί να είναι σημαντικό. Τα τελευταία δύο έτη σημειώθηκε ασυνήθιστα μεγάλη αύξηση του αριθμού των υπηκόων τρίτων χωρών στο εργατικό δυναμικό της ΕΕ, εκ των οποίων σχεδόν τα τρία τέταρτα είναι Ουκρανοί[45] και το 40 % διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Η εν λόγω αύξηση αντιπροσώπευε πάνω από το ήμισυ της αύξησης του εργατικού δυναμικού το 2022 και το 2023, παρόλο που οι υπήκοοι τρίτων χωρών εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν μόνο το 6,7 % του ενεργού πληθυσμού (έναντι 5,7 % το 2021). Το ποσοστό συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας αυξήθηκε σε 68,5 % και το ποσοστό απασχόλησής τους ανήλθε στο 63,0 %. Στο μεταξύ, το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία αυξήθηκε ελαφρώς, κατά 0,1 εκατοστιαία μονάδα το 2023 (4,1 εκατοστιαίες μονάδες περισσότερο για τους άνδρες απ’ ό,τι για τις γυναίκες), μετά το πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο των 21,4 εκατοστιαίων μονάδων το 2022.

[44] Αύξηση της απασχόλησης για τα άτομα υψηλής ειδίκευσης κατά + 3,1 % έναντι – 0,5 % για τα άτομα μεσαίας ειδίκευσης και – 0,4 % για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης το 2023. Ο όρος «χαμηλής ειδίκευσης» αναφέρεται σε άτομα με μορφωτικό επίπεδο χαμηλότερο της πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 0-2). Ο όρος «μέσης ειδίκευσης» αναφέρεται στην ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3-4).

[45] Σύμφωνα με εκτιμήσεις, βλ. πλαίσιο 1 στο Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2024 (Αγορά εργασίας και μισθολογικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

Διάγραμμα 1.1.2: Τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας βελτιώθηκαν για τις περισσότερες υποεκπροσωπούμενες ομάδες

Ποσοστά απασχόλησης στην ΕΕ-27 ανά φύλο, ηλικιακή ομάδα, μορφωτικό επίπεδο και ιθαγένεια

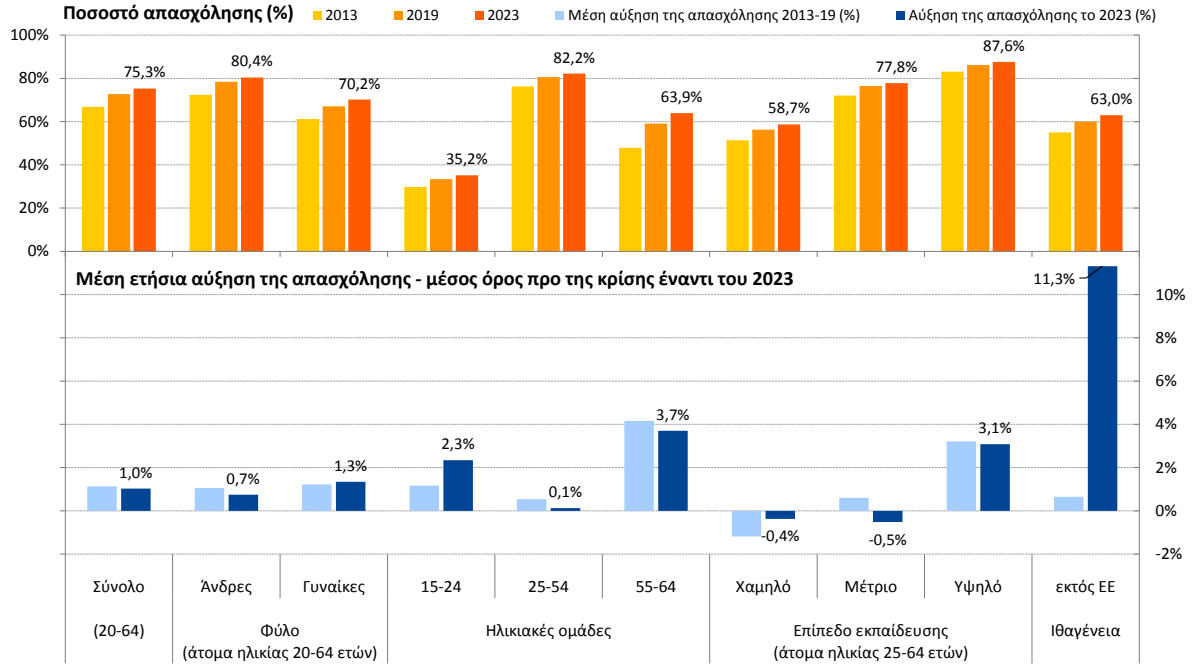

Πηγή: Eurostat [lfsa_ergaedn], [lfsa_egaed], [lfsa_egan].

Τα ποσοστά των εργαζομένων προσωρινής και μερικής απασχόλησης παραμένουν πολύ χαμηλότερα από τα προ πανδημίας επίπεδα, αλλά το ίδιο ισχύει και για τις δεδουλευμένες ώρες ανά άτομο. Το 2023 οι συνολικές δεδουλευμένες ώρες αυξήθηκαν κατά 0,9 %, ελαφρώς κάτω από την αύξηση της συνολικής απασχόλησης κατά 1,1 %, συνεχίζοντας τη μακρόχρονη μείωση των δεδουλευμένων ωρών ανά απασχολούμενο (με κύρια εξαίρεση τον τομέα της γεωργίας, της δασοκομίας και της αλιείας). Η τάση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση του αριθμού των ωρών εργασίας σε θέσεις πλήρους απασχόλησης. Το ποσοστό της μερικής απασχόλησης (ατόμων ηλικίας 20-64 ετών) παραμένει σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, παρόλο που ανήλθε στο 17,1 % το 2023. Το 2023 το 15,2 % των εργαζομένων μερικής απασχόλησης εξέφρασε την επιθυμία να εργαστεί περισσότερες ώρες, έναντι 16,0 % το 2022 και 22,5 % πριν από μια δεκαετία. Οι συμβάσεις μερικής απασχόλησης εξακολούθησαν επίσης να είναι 3,6 φορές πιο διαδεδομένες για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άνδρες, μολονότι είναι λιγότερο πιθανό να είναι αναγκαστικού χαρακτήρα για τις γυναίκες (13,3 % έναντι 20,8 % για τους άνδρες το 2023). Ταυτόχρονα, το ποσοστό της προσωρινής απασχόλησης μειώθηκε το 2023 στο χαμηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί (10,6 %), επηρεάζοντας κυρίως τους εργάτες χαμηλής ειδίκευσης, τα άτομα με κατώτερη ή μη επαγγελματική (ανώτερη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τους υπηκόους τρίτων χωρών. Η πλειονότητα (54,9 %) όλων των απασχολουμένων με καθεστώς προσωρινής απασχόλησης είχαν συνάψει τέτοιες συμβάσεις, επειδή δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν μια μόνιμη θέση.

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων παραμένουν αυξημένες, εμποδίζοντας την αύξηση της παραγωγικότητας και την ανταγωνιστικότητα, μολονότι η οικονομική επιβράδυνση, η βελτιωμένη αντιστοίχιση δεξιοτήτων και η αυξημένη μετανάστευση υπηκόων τρίτων χωρών σε ηλικία εργασίας έχουν συμβάλει στη μείωσή τους σε κάποιον βαθμό. Κατά την κορύφωση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού το 2022, πάνω από το ένα τρίτο των εταιρειών σ' ολόκληρη την ΕΕ ανέφεραν τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού ως

παράγοντα που περιόριζε την παραγωγή τους[46]. Το ποσοστό αυτό, παρόλο που μειώθηκε το 2023, παρέμεινε στο 18 % τον Οκτώβριο του 2024 και, ως εκ τούτου, εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. Το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας κορυφώθηκε στο 3,0 % το 2022, μειώθηκε σε 2,8 % το 2023 και σε 2,4 % το δεύτερο τρίμηνο του 2024, αντανακλώντας την ασθενέστερη οικονομική ανάπτυξη και τις πιο υποτονικές προσδοκίες για προσλήψεις. Το ποσοστό παραμένει σχεδόν διπλάσιο απ' ό,τι πριν από μια δεκαετία, αλλά ορισμένοι παράγοντες που επιφέρουν ελλείψεις εργατικού δυναμικού φαίνεται να υποχωρούν. Η μείωση των κενών θέσεων ενώ τα επίπεδα ανεργίας παραμένουν σταθερά ενδέχεται να υποδηλώνει υψηλότερη αποδοτικότητα αντιστοίχισης, υποστηριζόμενη από μειώσεις τόσο στις αναντιστοιχίες που σχετίζονται με την εκπαίδευση (όπως μετρούνται με βάση τις μακροοικονομικές αναντιστοιχίες δεξιοτήτων[47] και τα ποσοστά υπερειδίκευσης) όσο και στις τομεακές αναντιστοιχίες (όπως μετρούνται με βάση τη διακύμανση των ποσοστών κενών θέσεων ανά τομέα), αλλά θα μπορούσε επίσης να αποτελεί κυκλική εξέλιξη, καθώς οι κενές θέσεις συνήθως αντιδρούν στις οικονομικές εξελίξεις ταχύτερα από την ανεργία. Το 2023 οι τομείς με ποσοστά κενών θέσεων άνω του μέσου όρου (υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης, ΤΠΕ, κατασκευές, διοικητική υποστήριξη, καθώς και επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες) κατέγραψαν τις μεγαλύτερες μειώσεις σ' αυτά τα ποσοστά, ενώ οι τομείς της εξορυκτικής βιομηχανίας και της παροχής ενέργειας συνέχισαν να καταγράφουν τα χαμηλότερα ποσοστά κενών θέσεων. Η εισροή υπηκόων τρίτων χωρών σε ηλικία εργασίας συνέβαλε επίσης στη μείωση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων το 2023. Ωστόσο, πολλές απ' αυτές τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων έχουν διαρθρωτικό χαρακτήρα, ως αποτέλεσμα της μετατόπισης της ζήτησης εργασίας ενόψει της διττής μετάβασης και της γήρανσης του πληθυσμού, και πρέπει να αντιμετωπιστούν μέσω στοχευμένων πολιτικών για τις δεξιότητες, την ενεργοποίηση, την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και τη μετανάστευση[48].

Η αύξηση των μισθών παρέμεινε ισχυρή το 2023, τροφοδοτούμενη επίσης από ελλείψεις εργατικού δυναμικού, αλλά εξακολουθούσε να είναι μικρότερη από τον πληθωρισμό. Σε μια αγορά εργασίας που χαρακτηρίζεται από στενότητα, το ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο αυξήθηκε κατά 4,9 % το 2022 και κατά 6,1 % το 2023. Ωστόσο, δεν κατάφερε να συμβαδίσει με τον πληθωρισμό, με αποτέλεσμα να καταγραφούν πραγματικές μισθολογικές απώλειες ύψους 3,7 % το 2022 και 0,2 % το 2023[49]. Όσον αφορά τις μελλοντικές εξελίξεις, οι πραγματικοί μισθοί αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,1 % το 2024[50] λόγω της συνεχιζόμενης αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού και της (σταδιακά μειούμενης αλλά ακόμη σταθερής) αύξησης των ονομαστικών μισθών. Ωστόσο, θα παραμείνουν το 2024 κατά 1,1 % κάτω από τα επίπεδα του 2019 κατά μέσο όρο (έναντι 3,3 % το 2023). Κατά την τελευταία διετία οι αυξήσεις των κατώτατων μισθών υπερέβησαν τον πληθωρισμό σχεδόν σ' όλα τα κράτη μέλη, κάτι που μείωσε ελαφρώς τη φτώχεια των εργαζομένων (ηλικίας 18-64 ετών) στο 8,3 % το 2023 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022). Ωστόσο, αυτό δεν φαίνεται να έχει οδηγήσει σε χαμηλότερα επίπεδα στέρησης, δεδομένου ότι τα ποσοστά υλικής και κοινωνικής στέρησης των εργαζομένων (ηλικίας 18-64 ετών) αυξήθηκαν από 7,2 % το 2021 σε 9,1 % το 2023.

---

[46] Ευρωπαϊκή έρευνα για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, Οκτώβριος 2024.

[47] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Analytical web note – Measuring skills mismatch (Αναλυτικό διαδικτυακό σημείωμα — Μέτρηση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων) — 7/2015, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015.

[48] Βλ. το σχέδιο δράσης για τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάρτιο του 2024.

[49] Χρήση του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) ως αποπληθωριστή.

[50] Σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2024.

1.2 Βασικές κοινωνικές τάσεις

Το πραγματικό ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) επανήλθε σε πορεία αύξησης στην ΕΕ το 2023, η οποία επιταχύνθηκε περαιτέρω το 2024. Συνολικά, τα εισοδήματα των νοικοκυριών αυξήθηκαν ταχύτερα από το ΑΕΠ, από το δεύτερο τρίμηνο του 2023, με αποτέλεσμα να αντιστραφεί η τάση επιβράδυνσης του 2021 και του 2022. Παρόλο που το εισόδημα από αυτοαπασχόληση συνέχισε να αυξάνεται με μέτριο ρυθμό, το εισόδημα από εξαρτημένη εργασία αυξήθηκε ταχύτερα κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2023 και το πρώτο τρίμηνο του 2024, παραμένοντας σε ισχυρά επίπεδα το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Οι φόροι, αφού συνέβαλαν θετικά στην αύξηση του εισοδήματος κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2023, κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2023 και το πρώτο τρίμηνο του 2024, άσκησαν αρνητική επίδραση, ενώ οι καθαρές κοινωνικές παροχές είχαν μικρή θετική συμβολή.

Διάγραμμα 1.2.1: Η αύξηση του πραγματικού ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) ξεκίνησε εκ νέου το 2023 και επιταχύνθηκε στις αρχές του 2024

Αύξηση του πραγματικού ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) και των κύριων συνιστωσών του, και αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ (ΕΕ- 27, τριμηνιαία ποσοστά αύξησης σε ετήσια βάση)

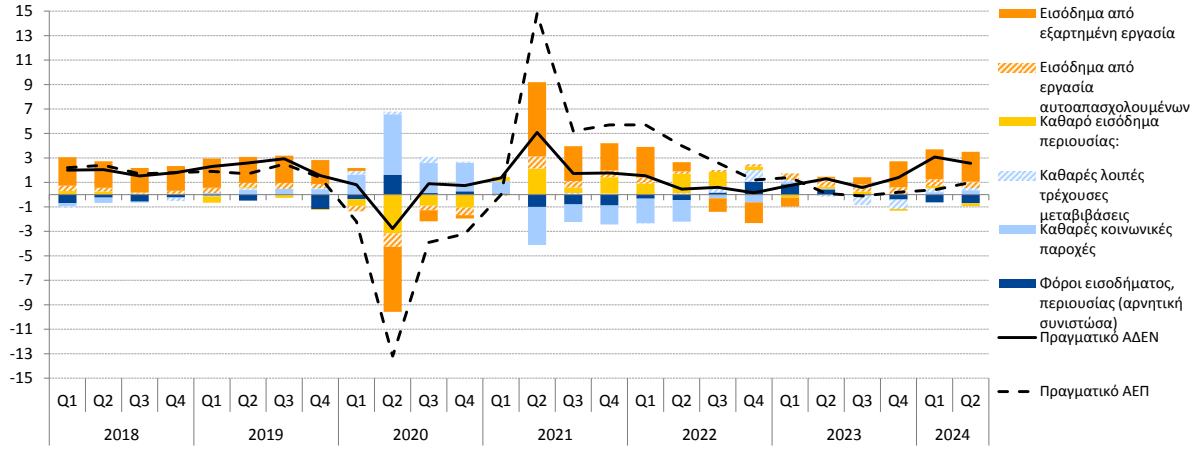

Σημείωση: Υπολογισμοί της ΓΔ EMPL. Η αποπληθωρισμένη ονομαστική τιμή του ΑΔΕΝ υπολογίστηκε με τη χρήση του δείκτη τιμών της τελικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών. Ο πραγματικός ρυθμός αύξησης του ΑΔΕΝ για την ΕΕ εκτιμάται ως σταθμισμένος μέσος όρος των τιμών των κρατών μελών για τα κράτη μέλη με διαθέσιμα τριμηνιαία στοιχεία βάσει του ευρωπαϊκού συστήματος εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών (ΕΣΛ 2010) (συνολικά 95 % του ΑΔΕΝ της ΕΕ).
Πηγή: Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί [nasq_10_nf_tr] και [namq_10_gdp]. Στοιχεία μη προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις.

Η φτώχεια μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ το 2023. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) ανήλθε στο 21,3 %, από 21,6 % και 21,7 % το 2022 και το 2021, αντίστοιχα, συνεχίζοντας τη γενικά πτωτική του τάση από το 2015. Αυτή η περαιτέρω βελτίωση αντικατοπτρίζει την αποτελεσματικότητα των αποφασιστικών δράσεων πολιτικής σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο με στόχο τον μετριασμό των κοινωνικών επιπτώσεων των υψηλών τιμών της ενέργειας και του κόστους ζωής. Το 2023 δύο από τις τρεις υποσυνιστώσες του δείκτη AROPE παρουσίασαν μείωση για την ΕΕ. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας (AROP) μειώθηκε κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες, στο 16,2 % (με βάση τα εισοδήματα του 2022), ενώ οι ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat που αφορούν τα εισοδήματα του 2023 έδειξαν συνολική σταθερότητα[51]. Επίσης, το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων μειώθηκε κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, στο 8,0 % (με βάση τη δραστηριότητα του 2022). Αντιθέτως, το ποσοστό των ατόμων που

[51] Ταχείες εκτιμήσεις των εισοδηματικών ανισοτήτων και των δεικτών φτώχειας για το 2023 (ταχείες εκτιμήσεις 2023).

αντιμετωπίζουν σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση παρέμεινε γενικά σταθερό στο 6,8 %, έναντι 6,7 % το 2022. Τέλος, ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ το 2023, αλλά στο επίπεδο του 34,7 % εξακολουθούσε να είναι υψηλότερος από τα προ πανδημίας επίπεδα, μολονότι παρουσίαζε μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Συνεχίζονται επίσης οι ευρείες αποκλίσεις όσον αφορά τη φτώχεια εντός των κρατών μελών, καθώς ορισμένες περιφέρειες καταγράφουν σταθερά υψηλότερα ποσοστά AROPE από τους εθνικούς ή τους ενωσιακούς μέσους όρους.

Η παιδική φτώχεια παρέμεινε γενικά σταθερή, αλλά εξακολουθεί να είναι υψηλότερη από το ποσοστό φτώχειας του συνολικού πληθυσμού. Το 2023 το ποσοστό AROPE για τα παιδιά ήταν 24,8 %, σημειώνοντας μικρή μόνο αύξηση σε σχέση με το 24,7 % το 2022. Αυτή η ευρεία σταθερότητα διέκοψε ουσιαστικά την αύξηση της παιδικής φτώχειας που καταγραφόταν από το 2020 στην ΕΕ, αντιστοιχώντας σε μείωση σε απόλυτους αριθμούς. Και οι τρεις υποσυνιστώσες του δείκτη AROPE παρέμειναν γενικά σταθερές. Το ποσοστό AROP για τα παιδιά ανήλθε στο 19,4 % (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022), μετά από οριακή αύξηση σε σχέση με το 2022 (+ 0,1 εκατοστιαία μονάδα), ενώ οι ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat που αφορούν τα εισοδήματα του 2023 υποδηλώνουν επίσης συνέχιση της σταθερότητας. Ομοίως, το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση παρέμεινε στο 8,4 %, ενώ το ποσοστό των παιδιών που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων ήταν σταθερό στο 7,5 % (όσον αφορά τη δραστηριότητα του 2022).

Η φτώχεια των εργαζομένων μειώθηκε ελαφρώς για δεύτερο συνεχόμενο έτος, αλλά εξακολουθεί να πλήττει έναν στους δώδεκα εργαζομένους, και ορισμένες ομάδες πλήττονται δυσανάλογα. Το ποσοστό των εργαζομένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας μειώθηκε κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες στο 8,3 % το 2023 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022). Το ποσοστό αυτό ήταν χαμηλότερο σε σύγκριση με μια δεκαετία πριν και τα επίπεδα πριν από την περίοδο της COVID-19 (9,1 % το 2013 και 9,0 % το 2019, όσον αφορά τα εισοδήματα του 2012 και του 2018, αντίστοιχα). Ωστόσο, η φτώχεια των εργαζομένων πλήττει ορισμένες ομάδες εργαζομένων περισσότερο από άλλες. Το 2023 ήταν σημαντικά υψηλότερη για τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (18,4 %), τους εργαζομένους μερικής απασχόλησης (12,6 %), τα άτομα με συμβάσεις ορισμένου χρόνου (12,6 %), τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ (18,6 %) και τους πολίτες τρίτων χωρών (22,5 %). Τα νοικοκυριά με συντηρούμενα τέκνα ήταν επίσης πιθανότερο να αντιμετωπίσουν κινδύνους φτώχειας των εργαζομένων (10,0 %) σε σύγκριση με τα νοικοκυριά χωρίς συντηρούμενα τέκνα (6,8 %).

Ορισμένες ομάδες συνέχισαν να αντιμετωπίζουν σημαντικά υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού απ' ό,τι ο συνολικός πληθυσμός. Το ποσοστό AROPE παρέμεινε πολύ υψηλό για τα άτομα που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ (39,2 %) και για τα άτομα με αναπηρία (28,8 %), πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (21,3 %). Οι Ρομά τείνουν επίσης να αντιμετωπίζουν πολύ μεγαλύτερους κινδύνους φτώχειας[52]. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας (65 ετών και άνω) που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε ελαφρώς σε επίπεδο ΕΕ το 2023, στο 19,7 %. Η βελτίωση αυτή οφείλεται στη μείωση του ποσοστού των γυναικών μεγαλύτερης ηλικίας, το οποίο ωστόσο είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνο των ανδρών (22,1 % έναντι 16,6 %).

[52] Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Roma in 10 European Countries – Main results – Roma survey 2021 (Οι Ρομά σε 10 ευρωπαϊκές χώρες — Κύρια αποτελέσματα — Έρευνα για τους Ρομά 2021), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

Η εισοδηματική ανισότητα παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό σταθερή, αλλά η ενεργειακή φτώχεια αυξήθηκε για δεύτερο συνεχόμενο έτος. Ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20) ήταν γενικά σταθερός στο 4,72 το 2023 (με βάση τα εισοδήματα του 2022) και αναμένεται να παραμείνει αμετάβλητος το 2024 (με βάση τα εισοδήματα του 2023)[53]. Παρόλο που ο πληθωρισμός επηρέασε δυσανάλογα τα νοικοκυριά χαμηλού και κατώτερου μεσαίου εισοδήματος, τα οποία δαπανούν σχετικά περισσότερα για βασικά είδη, όπως ενέργεια και τρόφιμα, τα στοχευμένα μέτρα εισοδηματικής στήριξης και οι προσαρμογές στις κοινωνικές παροχές και στους φόρους στα κράτη μέλη μετρίασαν τις πιθανές αυξήσεις της εισοδηματικής ανισότητας και των κινδύνων φτώχειας. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των ατόμων που δεν είναι σε θέση να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους αυξήθηκε κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, στο 10,6 % (+ 3,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2021), παραμένοντας σημαντικά υψηλότερο για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, στο 22,2 % (+ 2,1 εκατοστιαίες μονάδες από το 2022).

Η οικονομική προσιτότητα της στέγασης εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση στην ΕΕ. Το 2023 το 8,8 % του πληθυσμού της ΕΕ ζούσε σε νοικοκυριά στα οποία οι συνολικές δαπάνες στέγασης υπερέβαιναν το 40 % του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος, ποσοστό αυξημένο κατά 0,1 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος και μειωμένο κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία. Το ποσοστό των ατόμων που επιβαρύνονται υπερβολικά με δαπάνες στέγασης είναι υπερδιπλάσιο για τα μονομελή νοικοκυριά ατόμων σε ηλικία εργασίας (24,4 %) και υπερτριπλάσιο για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας (33,5 % το 2023). Σημαντικά επηρεάζονται επίσης οι αλλοδαποί υπήκοοι της ΕΕ (σε διπλάσιο ποσοστό) και οι υπήκοοι τρίτων χωρών (2,5 φορές περισσότερο). Το ποσοστό υπερπλήρων κατοικιών, παρόλο που παρέμεινε συνολικά σταθερό στην ΕΕ στο 16,8 % το 2023, αυξήθηκε στο 29,6 % το ίδιο έτος για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας.

1.3 Πρόοδος ως προς την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ και των εθνικών στόχων για το 2030

Οι στόχοι για την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας κατευθύνουν τις δράσεις πολιτικής σ' όλους τους σχετικούς τομείς πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ και στα κράτη μέλη. Οι τρεις ακόλουθοι πρωταρχικοί στόχοι της ΕΕ προτάθηκαν από την Επιτροπή τον Μάρτιο του 2021, στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων:

i) ποσοστό απασχόλησης τουλάχιστον 78 % του ενεργού πληθυσμού·
ii) ποσοστό συμμετοχής στη μάθηση ενηλίκων τουλάχιστον 60 % ετησίως· και
iii) μείωση κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε σύγκριση με το 2019, εκ των οποίων τουλάχιστον 5 εκατομμύρια να είναι παιδιά[54].

Τα κράτη μέλη επικρότησαν τους στόχους αυτούς κατά την κοινωνική σύνοδο κορυφής του Πόρτο τον Μάιο του 2021, όπως και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στα οικεία συμπεράσματα του Ιουνίου 2021. Όλα τα κράτη μέλη πρότειναν οικείους εθνικούς στόχους στους τρεις τομείς που συμβάλλουν στην επίτευξη των αντίστοιχων πρωταρχικών στόχων της ΕΕ. Το σχέδιο δράσης για τον πυλώνα περιλάμβανε επίσης συμπληρωματικούς στόχους σε επίπεδο ΕΕ για τη μείωση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων, την αύξηση της παροχής τυπικής προσχολικής

[53] Ταχείες εκτιμήσεις: πειραματικά αποτελέσματα όσον αφορά το εισοδηματικό έτος 2023.
[54] Βλ.: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2021.

εκπαίδευσης και φροντίδας, την ελάττωση του ποσοστού νέων ΕΕΑΚ, την αύξηση του ποσοστού των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, τον περιορισμό της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, και τη μείωση της παιδικής φτώχειας. Τα περισσότερα κράτη μέλη έθεσαν περαιτέρω συμπληρωματικούς εθνικούς στόχους σε (ορισμένους από) αυτούς τους τομείς και/ή σε πρόσθετους, όπως έκριναν σκόπιμο. Η παρούσα ενότητα παρακολουθεί την πρόοδο που έχει σημειωθεί μέχρι στιγμής ως προς την επίτευξη των τριών πρωταρχικών στόχων της ΕΕ και των εθνικών στόχων έως το 2030.

Παρά την οικονομική επιβράδυνση, η αύξηση της απασχόλησης ήταν ισχυρή το 2023 και η ΕΕ εξακολουθεί να καταγράφει ικανοποιητική πορεία για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της για το ποσοστό απασχόλησης έως το 2030. Το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ, αφού αυξήθηκε στο 75,3 % το 2023, απέχει μόλις 2,7 εκατοστιαίες μονάδες από τον στόχο του 78 % έως το 2030 και αυξήθηκε περαιτέρω στο 75,8 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Δεδομένου του επιπέδου που επιτεύχθηκε το 2023 και λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες δημογραφικές προβολές της Eurostat, η ΕΕ θα χρειαστεί μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησης της απασχόλησης μόλις 0,4 % για να επιτύχει τον τρέχοντα στόχο της για το 2030, έναντι του σημαντικά υψηλότερου μέσου όρου του 1,1 % σε ετήσια βάση πριν από την πανδημία (2013-19) (βλ. διαγράμματα 1.3.1 και 1.3.3). Σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις 2024 της Επιτροπής, η απασχόληση προβλέπεται επίσης να αυξηθεί περισσότερο από το απαιτούμενο ποσοστό 0,4 % στην ΕΕ κατά την επόμενη τριετία, δηλαδή κατά 0,8 %, 0,6 % και 0,5 % το 2024, το 2025 και το 2026, αντίστοιχα. Ως εκ τούτου, η ΕΕ σημειώνει, επί του παρόντος, ικανοποιητική πρόοδο ως προς την επίτευξη του στόχου της για το ποσοστό απασχόλησης το 2030.

Διάγραμμα 1.3.1: Η ΕΕ καταγράφει ικανοποιητική πορεία για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της για το ποσοστό απασχόλησης έως το 2030

Ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ-27 και ο σχετικός πρωταρχικός στόχος της ΕΕ για το 2030 (άτομα ηλικίας 20-64 ετών, ως % του πληθυσμού)

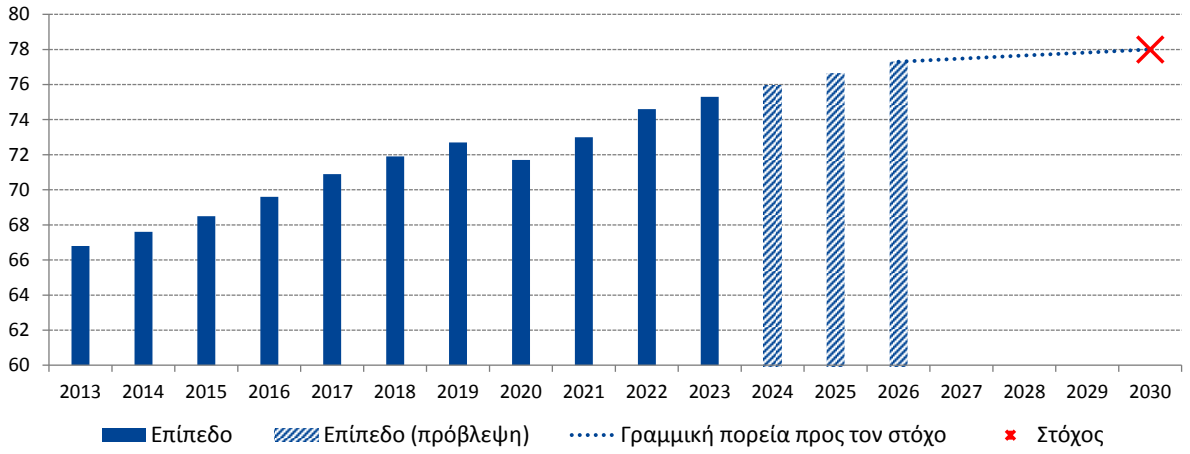

Σημείωση: Τιμές για το 2024, το 2025 και το 2026 με βάση τις προβλέψεις της Επιτροπής για την αύξηση της απασχόλησης του φθινοπώρου του 2024, καθώς και την προβλεπόμενη αύξηση του συνολικού πληθυσμού και του ενεργού πληθυσμού με βάση τις προβολές της Eurostat του 2023 για τον πληθυσμό.
Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a]· προβλέψεις για την αύξηση της απασχόλησης, Φθινοπωρινές προβλέψεις 2024 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής· προβολές πληθυσμού της Eurostat, Europop 2023.

Τα περισσότερα κράτη μέλη σημείωσαν περαιτέρω πρόοδο ως προς την επίτευξη των εθνικών τους στόχων για το ποσοστό απασχόλησης το 2023[55]. Για πέντε χώρες, το ποσοστό απασχόλησης που επιτεύχθηκε το 2023 ήταν ήδη υψηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό στόχο για το 2030 (βλ. διάγραμμα 1.3.2). Πρόκειται για τη Σλοβακία (+ 1 εκατοστιαία μονάδα σε σύγκριση με τον εθνικό της στόχο), τις Κάτω Χώρες (+ 1 εκατοστιαία μονάδα), την Ιρλανδία (+ 0,9 εκατοστιαίες μονάδες), την Εσθονία (+ 0,8 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Σουηδία (+ 0,6 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ το επίπεδο της Δανίας μειώθηκε λίγο κάτω από τον στόχο της για το 2030. Μεταξύ των 22 χωρών που εξακολουθούν να καταγράφουν αποκλίσεις σε σχέση με τους εθνικούς στόχους τους για το 2030, 18 κατόρθωσαν να μειώσουν τις αποκλίσεις αυτές το 2023. Τις μεγαλύτερες προσπάθειες εξακολουθεί να πρέπει να πραγματοποιήσει το Βέλγιο (με απόκλιση 7,9 εκατοστιαίων μονάδων από τον φιλόδοξο στόχο του για το 2030), η Ιταλία (6,7 εκατοστιαίες μονάδες), η Ρουμανία (6,0 εκατοστιαίες μονάδες) και η Ισπανία (5,5 εκατοστιαίες μονάδες). Περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη κατέγραψαν αύξηση της απασχόλησης κάτω από το μέσο ποσοστό της περιόδου πριν από την πανδημία (2013-19) (βλ. διάγραμμα 1.3.3)[56], σ' ένα περιβάλλον υψηλότερων ποσοστών απασχόλησης και συρρίκνωσης του ενεργού πληθυσμού. Ωστόσο, για μεγάλο αριθμό χωρών (20), ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της απασχόλησης παραμένει ίσος με ή υψηλότερος από τον μέσο ετήσιο ρυθμό που απαιτείται για την επίτευξη του εθνικού στόχου για την απασχόληση[57]. Μόνο στην Τσεχία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, το Βέλγιο, την Ουγγαρία και τη Φινλανδία η αύξηση της απασχόλησης το 2023 υστερούσε σε σχέση τόσο με τον προ της πανδημίας μέσο όρο όσο και με το μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησης που απαιτείται για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων τους, μολονότι η Φινλανδία βρίσκεται πολύ κοντά και στα δύο και η Τσεχία έχει ήδη σχεδόν επιτύχει τον στόχο της.

[55] Τον Οκτώβριο του 2022 η ομάδα δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης συμφώνησε σχετικά με μια μεθοδολογική προσέγγιση για την παρακολούθηση της προόδου ως προς την επίτευξη των εθνικών στόχων για την απασχόληση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η παρούσα ενότητα έχει συνταχθεί με βάση τη συμφωνημένη μεθοδολογία. Βλ. την ετήσια έκθεση επιδόσεων απασχόλησης 2023 της Επιτροπής Απασχόλησης και τον δείκτη επιδόσεων απασχόλησης 2023.

[56] Διαπιστώνεται ότι, λόγω της μείωσης του πληθυσμού, στα περισσότερα κράτη μέλη απαιτείται μικρότερη ελάχιστη ετήσια αύξηση της απασχόλησης απ' ό,τι κατά την περίοδο πριν από την κρίση για να επιτευχθούν οι εθνικοί τους στόχοι. Βλ. την ετήσια έκθεση επιδόσεων απασχόλησης 2024 της Επιτροπής Απασχόλησης.

[57] Για ορισμένα κράτη μέλη, η εν λόγω ελάχιστη απαιτούμενη αύξηση της απασχόλησης είναι αρνητική, καθώς αντικατοπτρίζει την προβλεπόμενη μείωση του ενεργού πληθυσμού και/ή το γεγονός ότι οι εθνικοί τους στόχοι έχουν ήδη επιτευχθεί.

Διάγραμμα 1.3.2: Τα περισσότερα κράτη μέλη σημείωσαν περαιτέρω πρόοδο ως προς την επίτευξη των εθνικών τους στόχων για το ποσοστό απασχόλησης το 2023

Ποσοστό απασχόλησης (2020 και 2023, άτομα ηλικίας 20-64 ετών, ως % του πληθυσμού)· εθνικοί στόχοι και στόχοι της ΕΕ για το 2030

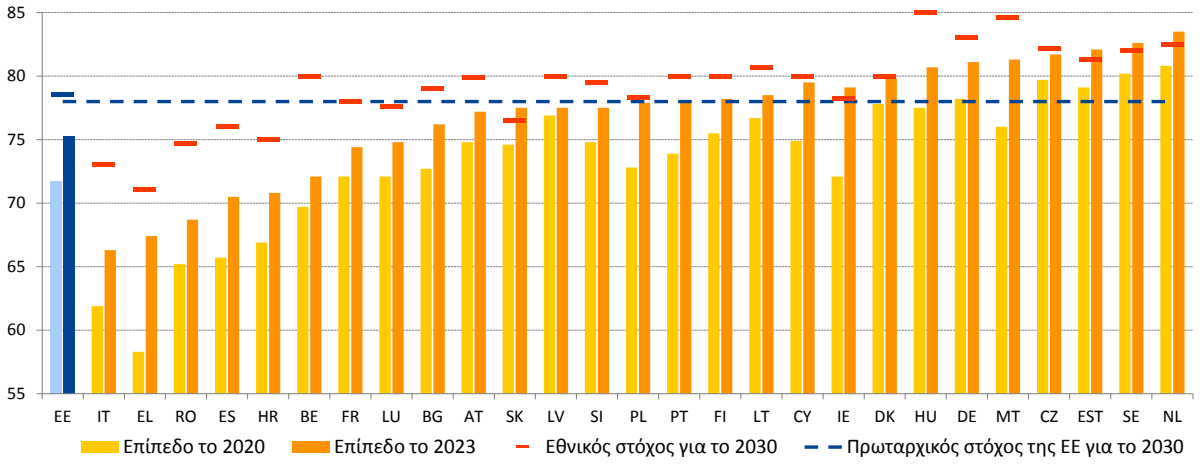

Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a] και πίνακας που παρουσιάζει τους εθνικούς στόχους για το 2030 στο παράρτημα 1.

Διάγραμμα 1.3.3: Στα δύο τρίτα των κρατών μελών, η αύξηση της απασχόλησης το 2023 κατέγραφε ικανοποιητική πορεία για την επίτευξη του εθνικού στόχου για το 2030

Αύξηση της απασχόλησης το 2023 έναντι μέσης ετήσιας αύξησης της απασχόλησης κατά την περίοδο 2013-19 και ελάχιστη ετήσια αύξηση της απασχόλησης που απαιτείται προκειμένου να επιτευχθεί ο εθνικός στόχος όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης για το 2030

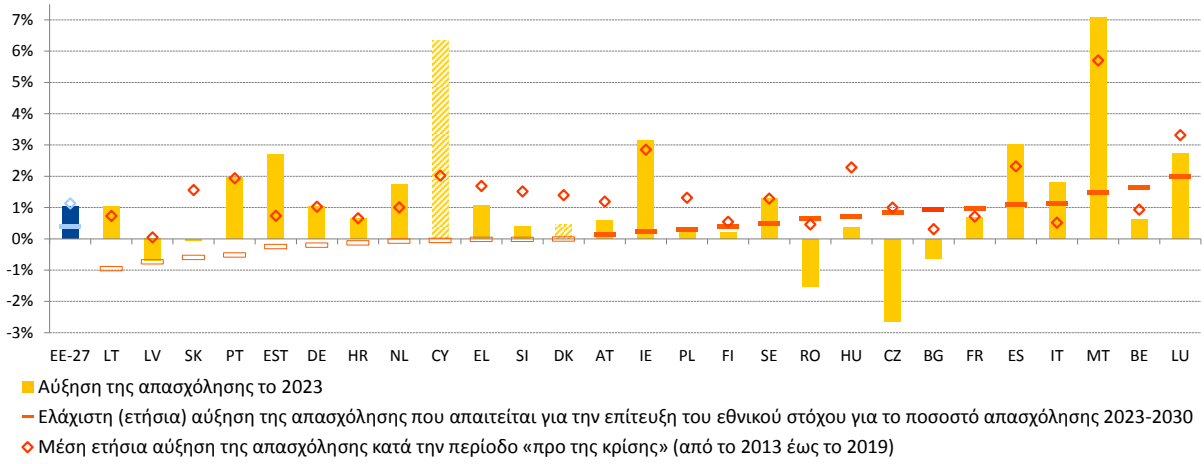

Σημείωση: Διακοπή στη σειρά για την DK και την CY το 2023 (υποδεικνύεται με τις σκιασμένες στήλες).
Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a], Europop 2023, βάσει της μεθοδολογίας του δείκτη επιδόσεων απασχόλησης 2024.

Διάγραμμα 1.3.4: Μολονότι περισσότεροι ενήλικες συμμετέχουν στη μάθηση, απαιτούνται ανανεωμένες προσπάθειες για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της ΕΕ για το 2030

Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες στην ΕΕ-27 και πρωταρχικός στόχος της ΕΕ για το 2030 (άτομα ηλικίας 25- 64 ετών, ως %)

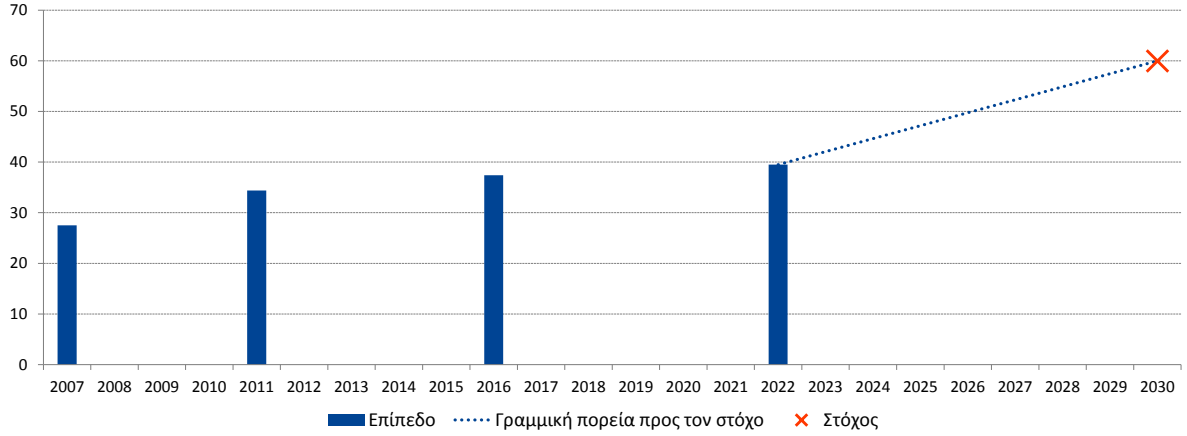

Σημείωση: Η έρευνα AES του 2007 ήταν μια πιλοτική διαδικασία σε δείγμα μεγάλου μεγέθους που πραγματοποιήθηκε σε εθελοντική βάση σ' όλα τα κράτη μέλη, εκτός από την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο, μεταξύ του 2005 και του 2008. Σ' αυτήν τη βάση, πραγματοποιήθηκαν προσαρμογές κατά το επόμενο κύμα. Από το 2011 η AES βασίζεται σε ευρωπαϊκή νομική πράξη και, ως εκ τούτου, διενεργείται σ' όλα τα κράτη μέλη σε υποχρεωτική βάση[58]. Διακοπές στη σειρά το 2011 για τις EE, FR, HU, το 2016 για τις IE, LU, SE και το 2022 για τις FR, IT, RO.

Πηγή: Eurostat, Ειδική εξαγωγή στοιχείων για το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες χωρίς την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας (GOJT), από την έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων.

Σημειώθηκε περιορισμένη πρόοδος ως προς την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου για τη μάθηση των ενηλίκων και, ως εκ τούτου, απαιτούνται ουσιαστικές και ταχύτερες προσπάθειες για την επίτευξή του έως το 2030. Νέα στοιχεία της AES δείχνουν αύξηση του ποσοστού συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες (εξαιρουμένης της καθοδηγούμενης κατάρτισης στον χώρο εργασίας) στην ΕΕ από 37,4 % το 2016 σε 39,5 % το 2022 (βλ. διάγραμμα 1.3.4)[59]. Αυτή η πολύ ήπια ανοδική τάση θα πρέπει να επιταχυνθεί σημαντικά προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του 60 % που έχει θέσει η ΕΕ για τις δεξιότητες έως το 2030. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας υπό το πρίσμα της ανάγκης να διαθέτει η Ευρώπη εργατικό δυναμικό που να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες για δεξιότητες, να μειώσει τις ελλείψεις δεξιοτήτων και εργατικού δυναμικού και να παραμείνει ανταγωνιστική, καινοτόμα και συμπεριληπτική στο πλαίσιο της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, καθώς και της δημογραφικής αλλαγής.

Η πλειονότητα των κρατών μελών έχασε έδαφος στην επιδίωξη των οικείων εθνικών στόχων για τη μάθηση των ενηλίκων έως το 2030. Το 2022 η Σουηδία, η Ουγγαρία και η Ρουμανία είχαν ήδη υπερβεί τους αντίστοιχους εθνικούς στόχους τους, ενώ η Σλοβακία πλησίαζε την επίτευξη των στόχων της, αλλά παρέμεινε σε χαμηλότερο επίπεδο (βλ. διάγραμμα 1.3.5). Η Ρουμανία, η οποία ξεκίνησε από το χαμηλότερο επίπεδο συμμετοχής

[58] Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 823/2010 της Επιτροπής καθορίζει τα μέτρα εφαρμογής της βασικής νομικής πράξης [του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 452/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου] για την έρευνα AES του 2011.

[59] Τον Σεπτέμβριο του 2024 η ομάδα δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης κατέληξε σε προσωρινή συμφωνία σχετικά με το πλαίσιο παρακολούθησης της επίτευξης του στόχου για τις δεξιότητες, με τη χρήση στοιχείων της έρευνας AES, με εξαίρεση την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας. Βλ. την ετήσια έκθεση επιδόσεων απασχόλησης 2024.

στη μάθηση ενηλίκων στην ΕΕ, είχε θέσει έναν σχετικά χαμηλό αλλά φιλόδοξο στόχο για το 2030 και τον υπερέβη το 2022, καταγράφοντας τη μεγαλύτερη αύξηση στην ΕΕ από το 2016 (+ 229 %, μολονότι αυτό μπορεί επίσης να οφείλεται στη διακοπή στη σειρά). Αντίθετα, για 24 χώρες, το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετείχαν στη μάθηση παρέμεινε κάτω από τους οικείους στόχους για το 2030, και οι μεγαλύτερες αποκλίσεις καταγράφηκαν στη Σλοβενία, στην Κύπρο, στην Κροατία, στην Πολωνία και στην Ιταλία (πάνω από 31 εκατοστιαίες μονάδες). Μεταξύ αυτών των 24 χωρών, μόνο 10 σημείωσαν πρόοδο ως προς την επίτευξη των στόχων τους (σε σύγκριση με το 2016), κυρίως η Εσθονία (+ 23 %), η Μάλτα (+ 22 %), η Σλοβακία (+ 16 %), η Γερμανία (+ 16 %) και η Ισπανία (+ 12 %). Επιπρόσθετα, τα ποσοστά συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι συχνά επίσης πολύ χαμηλότερα στις εξόχως απόκεντρες, απομακρυσμένες και αγροτικές περιοχές.

Διάγραμμα 1.3.5: Απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες σε επίπεδο κρατών μελών για την επίτευξη των εθνικών στόχων όσον αφορά τη μάθηση ενηλίκων έως το 2030

Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες στην ΕΕ-27 και εθνικοί στόχοι των κρατών μελών για το 2030 (άτομα ηλικίας 25- 64 ετών, ως %)

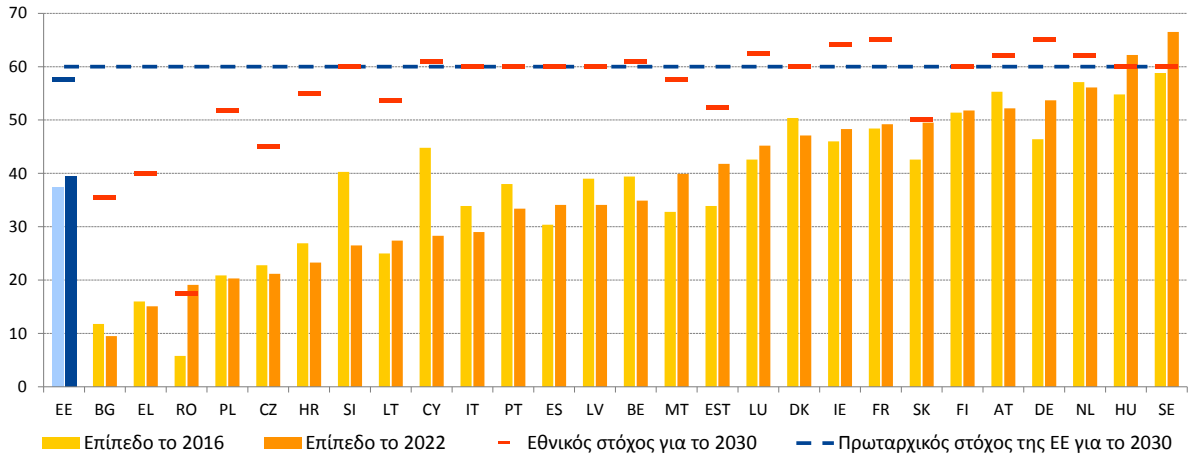

Σημείωση: Διακοπές στη σειρά το 2016 για τις IE, LU, SE και το 2022 για τις FR, IT, RO.
Πηγή: Eurostat, Ειδική εξαγωγή στοιχείων για τη συμμετοχή ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες χωρίς την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας (GOJT) από την έρευνα για την εκπαίδευση ενηλίκων και πίνακας που παρουσιάζει τους εθνικούς στόχους για το 2030 στο παράρτημα 1.

Η φτώχεια μειώθηκε παρά το δύσκολο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, το οποίο χαρακτηρίστηκε από την κρίση λόγω COVID-19, υψηλό κόστος της ενέργειας και πληθωρισμό. Το 2023 ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε κατά 703 000 άτομα σε σύγκριση με το 2022 και κατά 1 571 000 άτομα σε σχέση με το έτος βάσης 2019 (βλ. διάγραμμα 1.3.6). Αυτά τα τελευταία στοιχεία υποδηλώνουν το δεύτερο συνεχόμενο έτος μείωσης, μετά από μια περίοδο σταθερότητας κατά το διάστημα 2018-21. Ωστόσο, για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της ΕΕ για μείωση της φτώχειας έως το 2030 κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια άτομα θα απαιτηθεί σημαντική επιτάχυνση κατά την υπόλοιπη δεκαετία.

Διάγραμμα 1.3.6: Ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ έχει μειωθεί από το 2019, αλλά απαιτούνται ακόμη σημαντικές προσπάθειες για την επίτευξη του στόχου της ΕΕ για το 2030

Μεταβολή του επιπέδου AROPE της ΕΕ-27 σε σχέση με το έτος βάσης 2019 και τον σχετικό πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για το 2030 (συνολικός πληθυσμός, σε χιλιάδες άτομα)

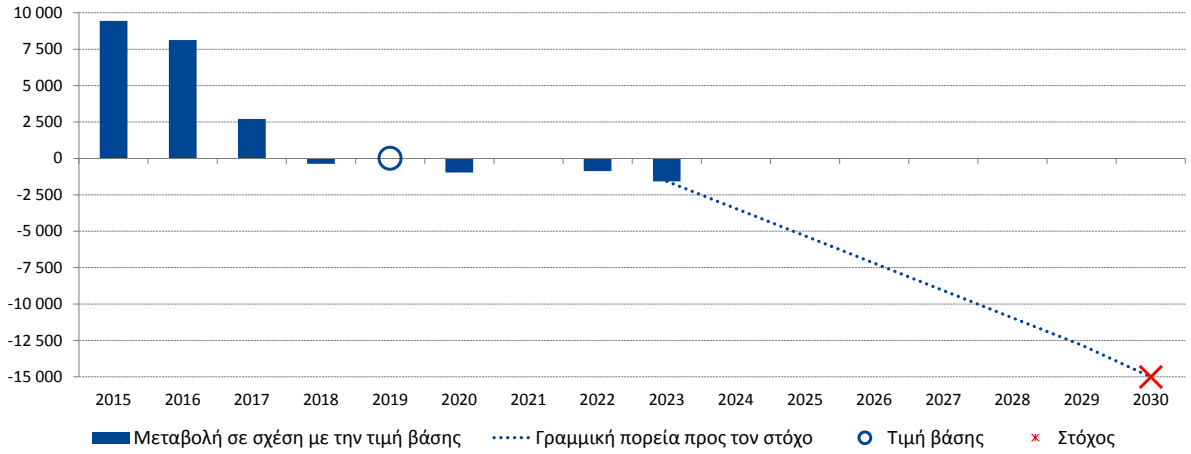

Σημείωση: Υπολογισμοί που βασίζονται σε σειρές χωρίς διακοπή, με κατ' εκτίμηση τιμή για το 2019 και εκ νέου υπολογισμούς με βάση τις τιμές για τη μητροπολιτική Γαλλία και όχι τις τιμές για τη Γαλλία το 2022 και το 2023, για λόγους συνοχής με το βασικό σενάριο του 2019.
Πηγή: Ετήσια έκθεση της ΕΚΠ 2024.

Διάγραμμα 1.3.7: Μόνο τα μισά περίπου κράτη μέλη σημείωσαν κάποια πρόοδο ως προς την επίτευξη των εθνικών τους στόχων και απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες

Μεταβολές στα επίπεδα AROPE κατά την περίοδο 2019-23 και εθνικοί στόχοι για το 2030 (συνολικός πληθυσμός, σε χιλιάδες άτομα)

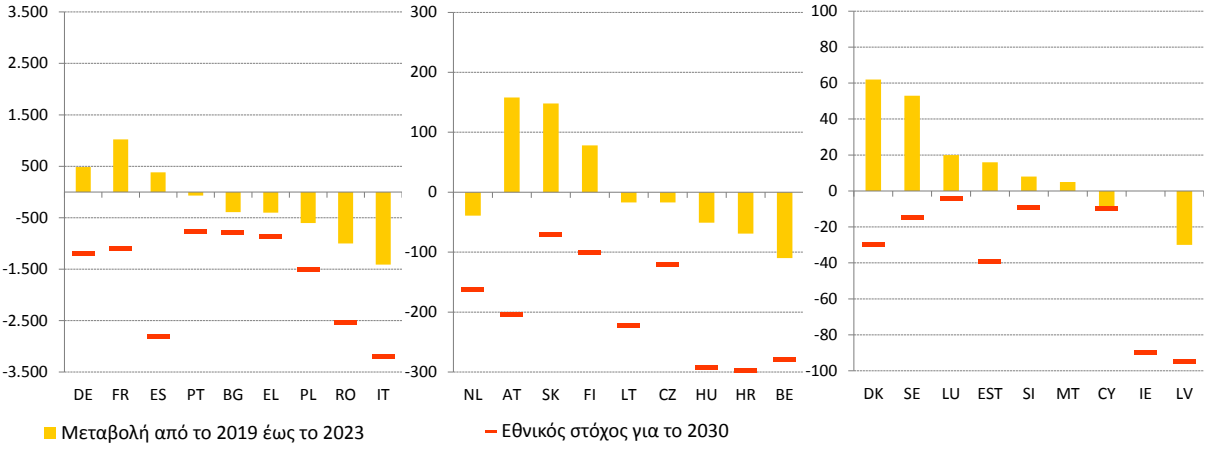

Σημείωση: Διακοπή στη σειρά το 2020 για τις FR, IE, DK και LU, το 2021 για το LU, το 2022 για την FR και το LU. Η DK και η DE εκφράζουν τους οικείους εθνικούς στόχους μείωσης της φτώχειας ως μείωση του αριθμού των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων (δηλαδή νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας), [αυτό αναμένεται να επιφέρει μείωση του αριθμού των ατόμων AROPE κατά τη διάρκεια της δεκαετίας]. Η DE εκφράζει τον εθνικό της στόχο σε σύγκριση με το 2020 ως έτος αναφοράς. Η FR έθεσε τον εθνικό της στόχο σε σχέση με τη μητροπολιτική Γαλλία και η παρακολούθηση ευθυγραμμίζεται με το συγκεκριμένο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής. Η HU εκφράζει τον οικείο εθνικό στόχο μείωσης της φτώχειας ως μείωση του ποσοστού υλικής και κοινωνικής στέρησης για τις οικογένειες με παιδιά [αυτό μπορεί να μετουσιωθεί σε μείωση του AROPE εάν επικρατήσουν οι τρέχουσες συνθήκες]. Η MT εκφράζει τον οικείο εθνικό στόχο μείωσης της φτώχειας ως μείωση του ποσοστού AROPE σε όρους εκατοστιαίων μονάδων (δηλ. – 3,1 εκατοστιαίες μονάδες).
Πηγή: Eurostat [ilc_pecs01] και πίνακας που παρουσιάζει τους εθνικούς στόχους για το 2030 στο παράρτημα 1.

Η πρόοδος ως προς την επίτευξη των εθνικών στόχων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Από το 2019 μόνο τα μισά περίπου κράτη μέλη έχουν σημειώσει πρόοδο ως προς την επίτευξη των εθνικών τους στόχων για το 2030. Το ένα τρίτο αυτών (Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχία, Ελλάδα, Ιταλία, Λετονία, Πολωνία και Ρουμανία) βρίσκονται γενικά σε σωστή πορεία για την επίτευξη των εθνικών τους στόχων, έχοντας επιτύχει ποσοστό προόδου ίσο με ή μεγαλύτερο από το ένα τρίτο. Από την άλλη πλευρά, σχεδόν τα μισά κράτη μέλη (Αυστρία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία και Σουηδία) κατέγραψαν επιδείνωση και κινήθηκαν προς την αντίθετη κατεύθυνση (βλ. διάγραμμα 1.3.7)[60]. Επίσης, ο αριθμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε κατά 583 000 παιδιά στην ΕΕ μεταξύ του 2019 και του 2023. Ωστόσο, θετικές εξελίξεις παρατηρήθηκαν σε 13 χώρες (Βέλγιο, Βουλγαρία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Κροατία, Κύπρος, Μάλτα, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Φινλανδία και Σουηδία), μεταξύ των 21 χωρών που έθεσαν συμπληρωματικούς στόχους για τη μείωση της παιδικής φτώχειας[61]. Αντίθετη τάση καταγράφηκε για την Αυστρία, την Τσεχία τη Γαλλία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία, τη Σλοβακία και την Ισπανία.

1.4 Βασικά οριζόντια πορίσματα από την ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα σχετικά με την κοινωνική σύγκλιση

Στην ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα εξετάζονται οι εξελίξεις όσον αφορά την αγορά εργασίας, τις δεξιότητες και τον κοινωνικό τομέα σε κάθε κράτος μέλος προκειμένου να εντοπιστούν δυνητικοί κίνδυνοι για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση οι οποίοι δικαιολογούν περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο. Η έκδοση της πρότασης της Επιτροπής για κοινή έκθεση για την απασχόληση (ΚΕΑ) του 2025 περιλαμβάνει μια τέτοια ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα με βάση τις αρχές του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης, μετά την πιλοτική εφαρμογή στην ΚΕΑ του 2024[62]. Η ανάλυση συνάδει με το άρθρο 148 της ΣΛΕΕ. Καλύπτει επίσης τις απαιτήσεις του άρθρου 3 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263 σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία, ο οποίος αναφέρει ότι η εποπτεία, από την Επιτροπή, της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου περιλαμβάνει την πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και των πρωταρχικών στόχων του, μέσω του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων, και πλαίσιο για τον εντοπισμό των κινδύνων για την κοινωνική σύγκλιση[63]. Η ανάλυση πρώτου σταδίου του πλαισίου βασίζεται στους

[60] Για την παρακολούθηση των ενωσιακών και των εθνικών στόχων μείωσης της φτώχειας, καθώς και για επεξήγηση των διακοπών στις σειρές και των σχετικών προσαρμογών των δεδομένων, βλ. επίσης την ετήσια έκθεση της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας για το 2024.

[61] Στόχο για τη μείωση της παιδικής φτώχειας έθεσαν το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Κροατία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Αυστρία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβενία, η Σλοβακία, η Φινλανδία και η Σουηδία. Βλ. την ετήσια έκθεση της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας του 2024 για την παρακολούθηση των εν λόγω στόχων.

[62] Μετά τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου EPSCO τον Ιούνιο του 2023 σχετικά με ένα πλαίσιο κοινωνικής σύγκλισης και τα κύρια μηνύματα από την EMCO και την ΕΚΠ, με βάση το έργο της ειδικής κοινής ομάδας εργασίας EMCO-ΕΚΠ από τον Οκτώβριο του 2022 έως τον Μάιο του 2023. Το Συμβούλιο EPSCO του Φεβρουαρίου 2024 κάλεσε την EMCO και την ΕΚΠ να εξετάσουν τον αντίκτυπο της προαναφερθείσας πιλοτικής ανάλυσης στις δραστηριότητές τους και στον κύκλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2024.

[63] Επίσης, στην αιτιολογική σκέψη 8 του κανονισμού διευκρινίζεται ότι «[σ]το πλαίσιο της ολοκληρωμένης ανάλυσης των εξελίξεων στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών εξελίξεων που περιλαμβάνεται στο

πρωταρχικούς δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων και εντοπίζει *δυνητικούς κινδύνους* για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. πλαίσιο μεθοδολογίας στο τέλος της παρούσας ενότητας). Για να προσδιοριστούν η ύπαρξη *πραγματικών προκλήσεων* όσον αφορά την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και οι βασικοί παράγοντες που δημιουργούν τις προκλήσεις αυτές, θα ακολουθήσει ανάλυση δεύτερου σταδίου, η οποία θα βασίζεται σε ευρύτερο σύνολο ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων και θα λαμβάνει υπόψη τα μέτρα που λαμβάνονται ή σχεδιάζονται από τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση των προκλήσεων. Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα βασικά οριζόντια πορίσματα της ανάλυσης πρώτου σταδίου ανά χώρα του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης (βλ. κεφάλαιο 3) και επισημαίνονται οι χώρες για τις οποίες πρέπει να πραγματοποιηθεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο.

Η ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα επισημαίνει τις συνολικά ισχυρές επιδόσεις της αγοράς εργασίας που επέφεραν ανοδική σύγκλιση, ενώ οι τομείς των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής κατέγραψαν πιο περιορισμένες βελτιώσεις, καθώς και κινδύνους για την ανοδική σύγκλιση. Η εφαρμογή της μεθοδολογίας «φωτεινού σηματοδότη» της ΚΕΑ στους πρωταρχικούς δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων συμβάλλει στον προσδιορισμό των προκλήσεων που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (βλ. παραρτήματα 6 και 2, αντίστοιχα). Η συγκέντρωση των ενδείξεων από τους δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων ανά χώρα (για περαιτέρω εξηγήσεις της μεθοδολογίας, ανατρέξτε στο πλαίσιο στο τέλος της παρούσας ενότητας) καθιστά δυνατή τη συνολική αξιολόγηση των δυνητικών κινδύνων για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση τους οποίους αντιμετωπίζουν η ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Κατωτέρω παρουσιάζεται μια σύνοψη των βασικών οριζόντιων πορισμάτων (βλ. επίσης πίνακα 1.4.1 και διάγραμμα 1.5.1).

- **Η ανοδική σύγκλιση στην αγορά εργασίας συνεχίστηκε συνολικά το 2023, ωστόσο εξακολουθούν να απαιτούνται βελτιώσεις όσον αφορά τα αποτελέσματα απασχόλησης των υποεκπροσωπούμενων ομάδων.** Συνολικά, το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε για την ΕΕ, αλλά η αύξηση ήταν βραδύτερη και ανομοιογενής μεταξύ των κρατών μελών, ενώ παρατηρήθηκαν μειώσεις σε πέντε χώρες με μέσες ή καλύτερες από τον μέσο όρο επιδόσεις. Ορισμένες από τις χώρες με επιδόσεις κάτω του μέσου όρου σημείωσαν επίσης περαιτέρω υστέρηση, κάτι που επέφερε κάποιες αποκλίσεις όσον αφορά τα αποτελέσματα στον τομέα της απασχόλησης. Αυτό αποδεικνύεται από τον εντοπισμό οκτώ καταστάσεων στις κατηγορίες «κρίσιμη» (κόκκινη) ή «να δοθεί προσοχή» (πορτοκαλί) στα κράτη μέλη (με βάση τη μεθοδολογία που έχει συμφωνηθεί για την ΚΕΑ). Η ανεργία και η συνιστώσα της μακροχρόνιας ανεργίας παρουσίασαν ελαφρά βελτίωση κατά μέσο όρο, καθώς και τάση σύγκλισης που οφείλεται στη βελτίωση της κατάστασης στις χώρες με τις χειρότερες επιδόσεις. Ωστόσο, η ανεργία αυξήθηκε σε δώδεκα κράτη μέλη το 2023 και συνολικά οκτώ κατατάσσονται στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή». Παρά τις βελτιώσεις, τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας για τα άτομα με αναπηρία, τις γυναίκες και τους νέους συνέχισαν να υστερούν. Έξι κράτη μέλη αντιμετωπίζουν «κρίσιμη κατάσταση» όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία και πέντε όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων, αντίστοιχα, ενώ η κατάσταση σε άλλες τρεις και μία χώρες, αντίστοιχα, κατατάσσεται στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή»,

Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, η Επιτροπή εκτιμά τους κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση στα κράτη μέλη και παρακολουθεί την πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων με βάση τον πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων και τις αρχές του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης».

με ελάχιστη έως μηδενική εμφανή σύγκλιση όσον αφορά και τους δύο δείκτες. Το ποσοστό των νέων (ηλικίας 15-29 ετών) εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης βελτιώθηκε, ενώ παρέμεινε υψηλό, με περιορισμένη σύγκλιση το 2023, καθώς η κατάσταση στις χώρες που καταγράφουν βέλτιστη επίδοση επιδεινώθηκε οριακά, ενώ οι χώρες με τις χειρότερες επιδόσεις σημείωσαν μέτρια πρόοδο.

- **Παρά τις μικρές βελτιώσεις σε επίπεδο ΕΕ, εξακολουθούν να υπάρχουν κίνδυνοι για την ανοδική σύγκλιση όσον αφορά τις δεξιότητες, οι οποίοι ενδέχεται να επιτείνουν τις προκλήσεις που σχετίζονται με την απασχολησιμότητα, την παραγωγικότητα της εργασίας, την ανταγωνιστικότητα και τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, εκτός εάν ενταθούν σημαντικά οι προσπάθειες σε επίπεδο πολιτικής.** Οι τέσσερις πρωταρχικοί δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων που αφορούν τις δεξιότητες (συμμετοχή παιδιών ηλικίας κάτω των τριών ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας· άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση· συμμετοχή ενηλίκων στη μάθηση· άτομα που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες) κατέγραψαν περιορισμένες συνολικές βελτιώσεις σε επίπεδο ΕΕ. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το χάσμα μεταξύ των χωρών με τις καλύτερες και τις χειρότερες επιδόσεις όσον αφορά τη μάθηση των ενηλίκων και τις ψηφιακές δεξιότητες υπερέβη τις 55 εκατοστιαίες μονάδες, για παράδειγμα, ενώ το χάσμα όσον αφορά τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα υπερέβη τις 70 εκατοστιαίες μονάδες. Επίσης, δεν υπήρξαν ενδείξεις σύγκλισης, καθώς οι χώρες με τις καλές επιδόσεις κατέγραψαν ταχύτερη βελτίωση, ενώ οι χώρες με τις χειρότερες επιδόσεις σημείωσαν περαιτέρω υστέρηση. Οι εξελίξεις αυτές αντικατοπτρίζονται στον μεγάλο αριθμό χωρών που κατατάσσονται στις κατηγορίες «κρίσιμη» και «να δοθεί προσοχή» (9-10) για καθέναν από τους προαναφερθέντες τέσσερις δείκτες. Αυτό αναδεικνύει την κλίμακα της πρόκλησης που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη, από την προσχολική εκπαίδευση έως τη διά βίου μάθηση και την προσαρμογή του εργατικού δυναμικού στις εξελισσόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας για δεξιότητες στο πλαίσιο της διττής μετάβασης, καθώς και για τη διασφάλιση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της συμπεριληπτικής ανάπτυξης.
- **Η φτώχεια, παρόλο που μειώθηκε ελαφρώς σε επίπεδο ΕΕ το 2023, παρέμεινε πάνω από τα επίπεδα προ της πανδημίας COVID-19, ενώ ορισμένοι δείκτες που σχετίζονται με τη φτώχεια παρουσιάζουν αυξανόμενες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών.** Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αυξήθηκε κατά μέσο όρο το 2023, παρόλο που τα κράτη μέλη συνέχισαν, ως επί το πλείστον, να καταγράφουν αποκλίσεις μεταξύ τους και δέκα από αυτά κατατάχθηκαν στις κατηγορίες «να δοθεί προσοχή» ή «κρίσιμη κατάσταση». Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε ελαφρώς το 2023, μολονότι παρέμεινε υψηλότερος απ' ό,τι το 2019, καθώς εννέα χώρες εμπίπτουν στις κατηγορίες «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή» στον συγκεκριμένο δείκτη. Το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παρέμεινε γενικά σταθερό, αλλά το αντίστοιχο ποσοστό για τον συνολικό πληθυσμό δεν επανήλθε ακόμη στα επίπεδα προ της πανδημίας. Επίσης, παρόλο που τα συνολικά ποσοστά AROPE συνέχισαν να συγκλίνουν, τα ποσοστά για τα παιδιά συνέχισαν να παρουσιάζουν διαφορετική εξέλιξη μεταξύ των κρατών μελών. Επτά και έξι χώρες κατατάσσονται στις κατηγορίες «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή» για το ποσοστό AROPE και το ποσοστό AROPE για τα παιδιά, αντίστοιχα. Όσον αφορά την εισοδηματική ανισότητα (μετρούμενη με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος), σημειώθηκε κάποια σύγκλιση, λόγω βελτιώσεων στις

χώρες με τις χειρότερες επιδόσεις. Ωστόσο, η εισοδηματική ανισότητα παραμένει σε υψηλά επίπεδα σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ επιδεινώθηκε το 2023 σε αρκετές χώρες που κατέγραφαν μέσες επιδόσεις, με αποτέλεσμα έντεκα χώρες να εμπίπτουν στις κατηγορίες «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή» στο πλαίσιο αυτής της διάστασης. Τέλος, η υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης και οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, αυξήθηκαν ελαφρώς, παρουσιάζοντας σημαντικές αποκλίσεις, και πέντε κράτη μέλη βρίσκονται σε «κρίσιμη κατάσταση» ή κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή» και για τους δύο αυτούς δείκτες.

Σύμφωνα με την ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα, βαθύτερη ανάλυση δεύτερου σταδίου πρέπει να διενεργηθεί για δέκα κράτη μέλη, υπό το πρίσμα των προκλήσεων που καταδεικνύονται από τους πρωταρχικούς δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων, οι οποίοι σηματοδοτούν δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση. Οι κίνδυνοι αυτοί, οι οποίοι επισημαίνονται στο κεφάλαιο 3 της παρούσας έκθεσης, αξιολογούνται με χρήση της μεθοδολογίας του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης, όπως περιγράφεται στα σχετικά βασικά μηνύματα από την EMCO και την ΕΚΠ, καθώς και στη σχετική έκθεση της ομάδας εργασίας (βλ. πλαίσιο στο τέλος της παρούσας ενότητας). Τα σχετικά κράτη μέλη είναι η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Ελλάδα, η Κροατία και το Λουξεμβούργο. Από αυτά, τα πρώτα επτά κράτη μέλη συμπεριλήφθηκαν στην ανάλυση δεύτερου σταδίου και κατά το προηγούμενο έτος, ενώ τα τελευταία τρία συμπεριλαμβάνονται για πρώτη φορά φέτος[64] (βλ. κεφάλαιο 3 για τη σχετική ανάλυση). Για όλες αυτές τις χώρες εντοπίστηκαν δυνητικοί κίνδυνοι για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση σε σχέση με δύσκολες καταστάσεις σε μεγάλο αριθμό τομέων πολιτικής, ενώ για τη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ισπανία, τη Λιθουανία και το Λουξεμβούργο καίριο ρόλο διαδραμάτισαν και οι επιδεινώσεις που σημειώθηκαν με την πάροδο του χρόνου σε μικρότερο αριθμό τομέων πολιτικής. Στους δείκτες που αναδεικνύουν δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση για τις περισσότερες από τις προαναφερθείσες χώρες περιλαμβάνονται το ποσοστό των νέων ΕΕΑΚ, ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος, το συνολικό ποσοστό AROPE, το ποσοστό AROPE για τα παιδιά και το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία, και ακολουθούν η συμμετοχή ενηλίκων στην κατάρτιση, το ποσοστό του πληθυσμού που διαθέτει τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες και ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη

[64] Για την Ελλάδα, η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε κάποια επιδείνωση ή στη σταθερότητα που καταγράφει γενικά σε επίπεδα που εξακολουθούν να απέχουν πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ στον κοινωνικό τομέα (υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης· μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων· ποσοστό AROPE —συνολικά και για τα παιδιά· αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας· εισοδηματικές ανισότητες)· σε επίμονες προκλήσεις στην αγορά εργασίας για τις γυναίκες και τους νέους· και στο χαμηλό και επιδεινούμενο επίπεδο συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση. Για την Κροατία, η απόφαση συμπερίληψης στην ανάλυση δεύτερου σταδίου συνδέεται με τον τομέα των δεξιοτήτων (χαμηλό και επιδεινούμενο επίπεδο συμμετοχής στη μάθηση ενηλίκων· σημαντική επιδείνωση του ποσοστού των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες)· με το συνολικό ποσοστό απασχόλησης που παραμένει χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, παρά τις βελτιώσεις, και την κατάσταση απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία που εξακολουθεί να είναι δύσκολη· καθώς και με ορισμένες προκλήσεις στον κοινωνικό τομέα (αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας· εισοδηματικές ανισότητες). Για το Λουξεμβούργο, η απόφαση συμπερίληψης στην ανάλυση δεύτερου σταδίου σχετίζεται με την πρόσφατη σημαντική επιδείνωση ορισμένων κοινωνικών δεικτών (AROPE —συνολικά και για τα παιδιά· αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας), καθώς και με ένα σταθερά υψηλό ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης· με τις πρόσφατα επιδεινούμενες τάσεις στην αγορά εργασίας (ποσοστά ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας· χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία), καθώς και τη μείωση του ποσοστού των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, παρόλο που τα στατιστικά στοιχεία παραμένουν πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Λεπτομερέστερη ανάλυση παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3 της έκθεσης για καθένα από τα 27 κράτη μέλη.

μείωση της φτώχειας. Για τα δέκα αυτά κράτη μέλη, οι υπηρεσίες της Επιτροπής θα διενεργήσουν διεξοδικότερη ανάλυση δεύτερου σταδίου.

Πίνακας 1.4.1: Πίνακας κοινωνικών αποτελεσμάτων: επισκόπηση των προκλήσεων στα κράτη μέλη ανά πρωταρχικό δείκτη

			Βέλτιστη επίδοση	Επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο	Καλή επίδοση, αλλά να δοθεί προσοχή	Επίδοση στον μέσο όρο	Κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη	Να δοθεί προσοχή	Κρίσιμες καταστάσεις
Ίσες ευκαιρίες	Συμμετοχή ενηλίκων στη μάθηση (κατά τους τελευταίους 12 μήνες, εκτός από την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας, ως % του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών)	2022	DE, HU, NL, SE	DK, EST, IE, FR, LU, MT, AT, SK, FI		BE, ES, LV, PT	RO	HR, IT, CY, LT, SI	BG, CZ, EL, PL
	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση(ως % του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών)	2023	EL, HR, IE, PL	BE, BG, CZ, EST, LU, NL, SE, SK	LT, SI	AT, FR, LV	IT	CY, DK, FI, MT, PT	DE, ES, HU, RO
	Ποσοστό ατόμων με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων(ως % του πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών)	2023	FI, IE, NL	AT, BE, CZ, DK, EST, ES, HU, SE		DE, EL, FR, LT, MT, PT		CY, HR, IT, LU, LV, SI, SK	BG, PL, RO
	Ποσοστό νέων ΕΕΑΚ (ως % του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-29 ετών)	2023	NL, SE	DE, DK, IE, MT, PL, PT, SI	LU	AT, BE, CZ, EST, FI, HR, HU, LV, SK	IT	BG, ES, FR, LT	CY, EL, RO
	Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (σε εκατοστιαίες μονάδες)	2023	EST, FI, LV	CY, DK, FR, HR, IE, PT, SE	LT	AT, BE, BG, DE, ES, HU, LU, NL, SI, SK		PL	CZ, EL, IT, MT, RO
	Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20)	2023	BE, CZ, FI, SI	DK, IE, NL, PL	SK	AT, CY, DE, FR, LU	BG, IT	EST, EL, ES, HR, HU, MT, PT, SE	LT, LV, RO
Δίκαιοι όροι εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (ως % του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	2023	CZ, EST, NL, SE	CY, DE, HU, MT, PL	DK	BG, IE, LU, LV, PT, SK	EL, ES, IT	AT, FI, FR, LT, SI	BE, HR, RO
	Ποσοστό ανεργίας (ως % του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15-74 ετών)	2023	CZ, DE, MT, PL	BG, CY, HR, HU, IE, NL, SI		AT, BE, LV, PT, RO, SK	EL, ES	DK, EST, FI, FR, IT, LT, LU, SE	
	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (ως % του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15-74 ετών)	2023	DK, NL	AT, DE, EST, IE, MT, PL	CZ	BE, BG, CY, FI, FR, HR, LT, LV, PT, RO, SE, SI	EL, ES	HU, LU	IT, SK
	Αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΔΕΝ (2008=100)	2023	HU, LT, MT, PL, RO	HR		CY, DE, DK, IE, LU, LV, PT, SI	EL, ES	BE, CZ, EST, FI, FR, NL, SE, SK	AT, IT
Κοινωνική προστασία και ένταξη	Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (ως % του συνολικού πληθυσμού)	2023	CZ, FI, NL, SI	AT, CY, DK, IT, PL	SK	BE, DE, FR, HR, IE, MT, PT, SE	BG, RO	EST, HU, LT, LU	EL, ES, LV
	Ποσοστό παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (ως % του πληθυσμού ηλικίας 0-17 ετών)	2023	CZ, DK, FI, NL, SI	BE, CY, EST, HR, PL		AT, DE, IE, LT, LV, MT, PT, SE, SK	IT, RO	EL, FR, HU, LU	BG, ES
	Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (ως % της μείωσης του AROP)	2023	BE, DK, FI, IE	AT, CZ, DE, FR, IT, NL, SK		CY, HU, LT, PL, SE, SI	BG	EST, LU, LV, MT	EL, ES, HR, PT, RO
	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία (σε εκατοστιαίες μονάδες)	2023	ES, IT, PT, SI	EST, FI, FR, LV, MT		AT, CY, CZ, DE, EL, NL, SE, SK		HU, LU, RO	BE, BG, HR, IE, LT, PL
	Υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης (ως % του συνολικού πληθυσμού)	2023	CY	AT, BG, FI, HR, IE, IT, LT, PL, PT, SI	SK	BE, CZ, EST, ES, FR, HU, LV, NL, RO, SE		DE, MT	DK, EL, LU
	Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (ως % του πληθυσμού κάτω των 3 ετών)	2023	FR, LU, NL, SE	BE, CY, ES, MT, PT, SI	DK	EST, EL, FI, HR, IT, LV	HU	AT, BG, DE, IE, LT	CZ, PL, RO, SK
	Μη ικανοποιούμενη ανάγκη ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων (ως % του πληθυσμού ηλικίας 16 ετών και άνω)	2023		AT, BE, BG, CY, CZ, DE, HR, HU, LU, MT, NL		DK, ES, FR, IE, IT, LT, PL, PT, SE, SI, SK		RO	EST, EL, FI, LV

Σημείωση: Επικαιροποίηση Νοεμβρίου 2024. Η προτελευταία τιμή του δείκτη σχετικά με τη συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση αναφέρεται στο 2016 και η κατηγοριοποίηση βασίζεται στη μεταβολή από τότε έως το 2022. Καθώς τα στοιχεία για τον δείκτη σχετικά με το ποσοστό των ατόμων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικό επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων συλλέγονται ανά διετία, η κατηγοριοποίηση βασίζεται στη μεταβολή από το 2021 έως το 2023. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την κατά κεφαλήν αύξηση του ΑΔΕΝ για τη Βουλγαρία. Διακοπές στις σειρές και άλλες ενδείξεις αναφέρονται στα παραρτήματα 3 και 4.

Διάγραμμα 1.4.1: Επισκόπηση της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και των κοινωνικών τάσεων, καθώς και των προκλήσεων με βάση τους πρωταρχικούς δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων

Μέσος όρος της ΕΕ, τάσεις και κατανομή των κρατών μελών με ειδική κατηγοριοποίηση ΚΕΑ μεταξύ όλων για κάθε πρωταρχικό δείκτη, επίσης συγκεντρωτικά για τα τρία κεφάλαια του πυλώνα

Πρωταρχικός δείκτης	Έτος	Μέσος όρος ΕΕ τιμή	τάση
ΙΣΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ			
Συμμετοχή ενηλίκων στη μάθηση	2022	39,5	
Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση	2023	9,5	
Ποσοστό ατόμων με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων	2023	55,6	
Ποσοστό νέων ΕΕΑΚ	2023	11,2	
Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων	2023	10,2	
Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20)	2023	4,72	
ΔΙΚΑΙΟΙ ΟΡΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ			
Ποσοστό απασχόλησης	2023	75,3	
Ποσοστό ανεργίας	2023	6,1	
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	2023	2,1	
Αύξηση του κατά κεφαλή ΑΔΕΝ	2023	111,1	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ			
Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	2023	21,3	
Ποσοστό παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	2023	24,8	
Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας	2023	34,7	
Χάσμα απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία	2023	21,5	
Υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης	2023	8,8	
Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας	2023	37,5	
Μη ικανοποιούμενη ανάγκη ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων	2023	2,4	

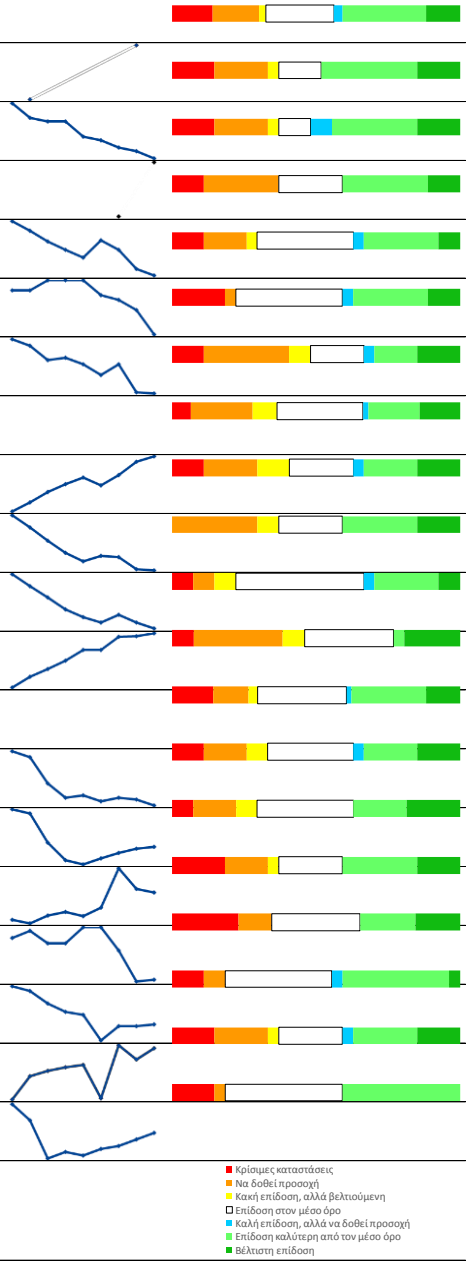

Σημειώσεις: Τα στοιχεία σε ορισμένους δείκτες είναι ελλιπή για κάποιες χώρες —βλ. σημείωση για τον πίνακα 1.4.1.

Μεθοδολογική προσέγγιση για τον εντοπισμό δυνητικών κινδύνων για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση στην ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα σχετικά με την κοινωνική σύγκλιση

Η ανάλυση βασίζεται σε υφιστάμενα εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί με τα κράτη μέλη τα τελευταία χρόνια, με βάση ιδίως τον πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων και τη λεγόμενη μεθοδολογία ΚΕΑ (φωτεινού σηματοδότη)[65]**.** Η ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα βασίζεται στο πλήρες σύνολο των πρωταρχικών δεικτών του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων. Καθένας από τους δείκτες ελέγχεται με βάση τη μεθοδολογία ΚΕΑ, η οποία καθορίζει τη σχετική θέση των κρατών μελών, εκφραζόμενη με τη μορφή τυπικών αποκλίσεων από τον μέσο όρο τόσο του απόλυτου επιπέδου των τιμών του δείκτη όσο και της μεταβολής του σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (για τεχνικές λεπτομέρειες, βλ. παράρτημα 4). Τα αποτελέσματα συνοψίζονται σε μία από τις επτά πιθανές κατηγορίες για κάθε δείκτη για την εν λόγω χώρα («βέλτιστη επίδοση», «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή», «επίδοση στον μέσο όρο», «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη», «να δοθεί προσοχή», «κρίσιμη κατάσταση»). Κάθε κατηγορία αντιστοιχεί σε ένα χρώμα της κλίμακας, από το πράσινο έως το κόκκινο.

Έκαστος από τους πρωταρχικούς δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων αξιολογείται για να προσδιοριστεί αν οδηγεί σε δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, κατ' επέκταση, αν απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο[79]**.** Η ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» αναφέρεται στα κράτη μέλη με επίδοση πολύ χειρότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ σε συγκεκριμένο δείκτη και στα οποία η κατάσταση επιδεινώνεται ή δεν βελτιώνεται επαρκώς σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Η κατάσταση με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» αφορά δύο περιπτώσεις: α) όταν το κράτος μέλος έχει χειρότερη επίδοση από τον μέσο όρο της ΕΕ σε συγκεκριμένο δείκτη και η κατάσταση στη χώρα επιδεινώνεται ή δεν βελτιώνεται επαρκώς γρήγορα, και β) όταν η επίδοση όσον αφορά τα επίπεδα συνάδει με τον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά η κατάσταση επιδεινώνεται πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο θεωρείται δικαιολογημένη για τα κράτη μέλη για τα οποία έξι ή περισσότεροι πρωταρχικοί δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων επισημαίνονται με κόκκινο («κρίσιμη κατάσταση») ή με πορτοκαλί («να δοθεί προσοχή») στην τελευταία έκδοση της ΚΕΑ. Ένας πρόσθετος λόγος για τον οποίο μπορεί να θεωρηθεί ότι η κατάσταση απαιτεί περαιτέρω ανάλυση συντρέχει όταν ένας δείκτης που επισημαίνεται με κόκκινο ή πορτοκαλί (όπως εξηγήθηκε ανωτέρω) παρουσιάζει επίσης δύο *διαδοχικές* επιδεινώσεις στην κατηγοριοποίηση της ΚΕΑ. Παράδειγμα αποτελεί η μετάβαση από την ένδειξη «επίδοση στον μέσο όρο» στην ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» στην έκδοση της ΚΕΑ του 2024, ακολουθούμενη από περαιτέρω επιδείνωση σε «κρίσιμη κατάσταση» στην έκδοση της ΚΕΑ του 2025. Αυτή η μεταβολή θα συνυπολογιστεί ως πρόσθετη «ένδειξη» προς την κατεύθυνση του ελάχιστου ορίου των έξι ενδείξεων συνολικά. Για παράδειγμα, εάν 5 πρωταρχικοί δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων μιας χώρας επισημαίνονται με κόκκινο ή πορτοκαλί στην έκδοση της ΚΕΑ του 2025 και ένας από αυτούς παρουσιάζει δύο διαδοχικές επιδεινώσεις, στις εκδόσεις της ΚΕΑ του 2024 και του 2025, η χώρα θεωρείται ότι έχει συνολικά 6 ενδείξεις στην έκδοση της ΚΕΑ του 2025 (5 κόκκινες/πορτοκαλί ενδείξεις από τους δείκτες στην έκδοση του 2025 + 1 εξ αυτών με δύο διαδοχικές επιδεινώσεις). Ως εκ τούτου, θα απαιτηθεί περαιτέρω ανάλυση και σε δεύτερο στάδιο. Τυχόν διακοπές στη σειρά και ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα και την

[65] Βλ. την έκθεση Κύρια μηνύματα από την EMCO και την ΕΚΠ, η οποία βασίζεται στην έκθεση της ομάδας εργασίας EMCO–ΕΚΠ σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο.

ερμηνεία των στοιχείων λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση του συνολικού αριθμού ενδείξεων προς το ελάχιστο όριο.

Οι πρωταρχικοί δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων και η αξιολόγησή τους βασίζονται στα πλέον πρόσφατα στοιχεία που είναι διαθέσιμα κατά την καταληκτική ημερομηνία δεδομένων[66]**.** Όταν δεν υπάρχουν σχετικά στοιχεία για την αξιολόγηση της κατηγοριοποίησης ΚΕΑ για μια δεδομένη χώρα, για τη συμπλήρωση των πληροφοριών που λείπουν χρησιμοποιείται η αντίστοιχη κατηγοριοποίηση ΚΕΑ από την προηγούμενη έκδοση της ΚΕΑ (εάν είναι διαθέσιμη). Εάν λείπουν τιμές του δείκτη για την τελευταία *και* την προηγούμενη έκδοση της ΚΕΑ, οι κατηγοριοποιήσεις ΚΕΑ δεν προσμετρώνται στο ενδεικτικό όριο των 6 ενδείξεων για την ανάλυση δεύτερου σταδίου.

[66] Η καταληκτική ημερομηνία δεδομένων είναι η 4η Νοεμβρίου 2024 για την ΚΕΑ του 2025.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ — ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

2.1 Κατευθυντήρια γραμμή 5: Τόνωση της ζήτησης εργασίας

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής 5 για την απασχόληση, στο πλαίσιο της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την προώθηση της ζήτησης εργασίας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, σύμφωνα με τις αρχές 4 (ενεργός υποστήριξη για την εξεύρεση απασχόλησης) και 6 (μισθοί) του πυλώνα. Η ενότητα 2.1.1 επικεντρώνεται στις κυριότερες εξελίξεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες αντικατοπτρίζουν επίσης τον αντίκτυπο του υψηλού πληθωρισμού και του κόστους ζωής. Στην ενότητα 2.1.2 αναφέρονται τα μέτρα που έχουν θέσει σε εφαρμογή τα κράτη μέλη στους εν λόγω τομείς, με ιδιαίτερη έμφαση στις πολιτικές που αποσκοπούν στην αύξηση της απασχόλησης και στην υποστήριξη της δημιουργίας θέσεων εργασίας στο πλαίσιο των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων.

2.1.1 Βασικοί δείκτες

Η αγορά εργασίας της ΕΕ παρέμεινε ισχυρή το 2023, καταγράφοντας συγκρατημένη αλλά ακόμη ισχυρή αύξηση της απασχόλησης, παρά την πρόσφατη οικονομική επιβράδυνση. Απασχολούνταν πάνω από δυόμισι εκατομμύρια επιπλέον εργαζόμενοι σε σύγκριση με το 2022, με αποτέλεσμα το σύνολο να ανέρχεται σε 217,5 εκατομμύρια εργαζομένους. Το ποσοστό απασχόλησης (ατόμων ηλικίας 20-64 ετών) ανήλθε στο 75,3 % το 2023 (αυξημένο κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2022) και σε πρωτοφανές υψηλό επίπεδο της τάξης του 76,0 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, πολύ κοντά στον πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για ποσοστό απασχόλησης τουλάχιστον 78,0 % έως το 2030[67]. Συνολικά, η αύξηση της απασχόλησης επιβραδύνθηκε (από 2,0 % το 2022 σε 1,2 % το 2023), αλλά παρέμεινε ισχυρή παρά την υποτονική οικονομική δραστηριότητα. Το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη και ιδιαίτερα έντονα στην Κύπρο, τη Μάλτα, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πολωνία και την Ελλάδα (διάγραμμα 2.1.1). Αντιθέτως, μειώσεις καταγράφηκαν στην Αυστρία, τη Φινλανδία, τη Δανία, τη Σλοβενία και τη Λιθουανία. Η Ρουμανία, το Βέλγιο και η Κροατία βρίσκονται σε «κρίσιμη κατάσταση», καθώς τα ποσοστά απασχόλησης παρέμειναν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα (κάτω από 72,5 %) και οι αυξήσεις σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος ήταν ιδιαίτερα χαμηλές για τις δύο πρώτες χώρες εξ αυτών. Η Γαλλία, η Αυστρία, η Φινλανδία, η Σλοβενία και η Λιθουανία εμπίπτουν στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή», κατόπιν είτε βελτιώσεων κάτω του μέσου όρου από σχετικά χαμηλά επίπεδα (για τη Γαλλία) είτε μειώσεων από επίπεδα άνω του μέσου όρου (για τις άλλες τέσσερις χώρες). Από την άλλη πλευρά, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, η Εσθονία και η Τσεχία κατατάσσονται στην κατηγορία «βέλτιστη επίδοση», με ποσοστά απασχόλησης άνω του 80 %. Συνολικά, παρατηρείται σύγκλιση των ποσοστών απασχόλησης μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές ανισότητες σε πολλά κράτη μέλη (βλ. διάγραμμα 5 στο παράρτημα 5), συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών.

Η αύξηση της απασχόλησης υποστηρίχθηκε από την επέκταση του εργατικού δυναμικού και ήταν ισχυρότερη σε τομείς που αντιμετωπίζουν σχετικά μεγάλες ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Μετά την πανδημία COVID-19, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 9 εκατομμύρια άτομα από το 2020, χάρη στην ταυτόχρονη αύξηση του εργατικού δυναμικού κατά

[67] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δήλωση και στόχοι του Πόρτο, 2021.

6,9 εκατομμύρια και στη μείωση της ανεργίας κατά 2,1 εκατομμύρια. Το 2023 η δημιουργία θέσεων εργασίας επικεντρώθηκε σε τομείς όπως το εμπόριο, οι μεταφορές, οι υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης[68]. Η αύξηση της απασχόλησης ήταν συνολικά υψηλότερη σε τομείς που αντιμετωπίζουν σημαντικές ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Αυτό μπορεί να αποδοθεί τόσο στην αυξανόμενη προσφορά εργασίας όσο και στη μετατόπιση της κατανομής θέσεων εργασίας προς αυτούς τους τομείς μεγάλης ζήτησης. Επίσης, η συνεχιζόμενη έλλειψη εργατικού δυναμικού σε τομείς που καταγράφουν ισχυρή αύξηση της απασχόλησης υποδηλώνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν δυνατότητες για δημιουργία θέσεων εργασίας. Η ζήτηση εργασίας παρέμεινε ανθεκτική στην οικονομική επιβράδυνση, συμβάλλοντας στη συνεχιζόμενη στενότητα της αγοράς εργασίας. Το ποσοστό κενών θέσεων μειώθηκε από 2,9 % κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023 σε 2,4 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (στοιχεία προσαρμοσμένα στις εποχικές διακυμάνσεις), ποσοστό που εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλότερο από τον προ της πανδημίας μέσο όρο του 1,7 % που καταγράφηκε μεταξύ του 2013 και του 2019[69].

[68] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2024 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[69] Eurostat [jvs_q_nace2]. Το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας είναι ο συνολικός αριθμός κενών θέσεων εργασίας (δηλαδή των αμειβόμενων θέσεων που έχουν δημιουργηθεί πρόσφατα, είναι κενές ή πρόκειται να καταστούν κενές) ως ποσοστό των κατειλημμένων και των κενών θέσεων.

Διάγραμμα 2.1.1: Το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη το 2023, μολονότι με βραδύτερο ρυθμό

Ποσοστό απασχόλησης (ατόμων ηλικίας 20-64 ετών), επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

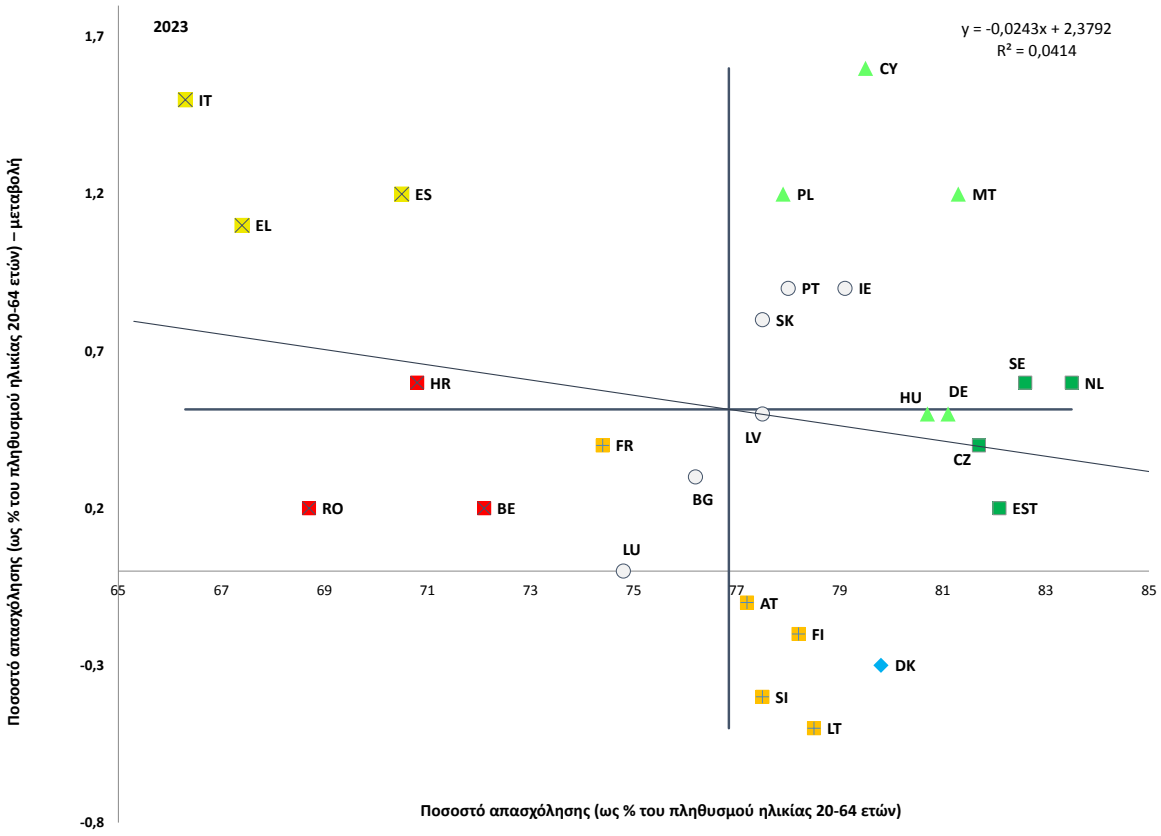

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR. Διακοπή στη σειρά για την CY και τη DK.
Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Στην πλειονότητα των κρατών μελών, τόσο η απασχόληση όσο και οι συνολικές δεδουλευμένες ώρες αυξήθηκαν, κάτι που καταδεικνύει μια ισχυρή αγορά εργασίας στην ΕΕ. Η απασχόληση υπερβαίνει πλέον τα επίπεδα προ της πανδημίας COVID-19 σ' όλα τα κράτη μέλη εκτός από τη Λετονία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία. Οι συνολικές δεδουλευμένες ώρες αυξήθηκαν κατά 0,9 % το 2023 και, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, ήταν υψηλότερες από τα προ της πανδημίας επίπεδα στα περισσότερα κράτη μέλη, εκτός από τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Γερμανία, τη Λετονία, την Αυστρία και τη Σλοβακία. Το 2023 η αύξηση της απασχόλησης υπερέβη την αύξηση των συνολικών δεδουλευμένων ωρών, με αποτέλεσμα τη μείωση κατά 0,2 % του μέσου αριθμού δεδουλευμένων ωρών ανά εργαζόμενο. Ο μέσος όρος δεδουλευμένων ωρών ανά εργαζόμενο στην ΕΕ παραμένει κάτω από τα επίπεδα προ της πανδημίας COVID-19. Η βραδύτερη αύξηση των συνολικών δεδουλευμένων ωρών σε σχέση με την απασχόληση αντικατοπτρίζει μια μακροχρόνια τάση μείωσης του μέσου όρου δεδουλευμένων ωρών ανά εργαζόμενο. Αυτή μπορεί να οφείλεται εν μέρει στην εντονότερη αύξηση της απασχόλησης στους τομείς των υπηρεσιών και σε άλλους τομείς στους οποίους οι

εργαζόμενοι εργάζονται συνήθως λιγότερες ώρες[70], αλλά και στις μεταβαλλόμενες προτιμήσεις των εργαζομένων.

Τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικό εργαλείο πολιτικής για τον μετριασμό των προσωρινών οικονομικών κλυδωνισμών. Κατά τη διάρκεια της κρίσης λόγω COVID-19, τα ορθά σχεδιασμένα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλα παρόμοια προγράμματα διατήρησης θέσεων εργασίας προστάτευσαν με επιτυχία τις θέσεις εργασίας και τα εισοδήματα στην ΕΕ. Η διαδεδομένη χρήση τους διευκολύνθηκε χάρη στη διαθεσιμότητα χρηματοδότησης μέσω του ευρωπαϊκού μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE). Σύμφωνα με εμπειρική ανάλυση του Eurofound, τα προγράμματα διατήρησης θέσεων εργασίας διατήρησαν 24,8 εκατομμύρια θέσεις εργασίας το 2020 και 2,1 εκατομμύρια θέσεις εργασίας το 2021, αριθμοί που ισοδυναμούν με το 13,3 % και το 1,1 % της συνολικής απασχόλησης, αντίστοιχα[71]. Ο αριθμός των θέσεων εργασίας που διασώθηκαν ήταν ιδιαίτερα μεγάλος στη Γαλλία, την Ιταλία και τη Γερμανία, όπου η χρήση προγραμμάτων διατήρησης θέσεων εργασίας κατά το πρώτο έτος της πανδημίας εκτιμάται ότι διατήρησε 6,6 εκατομμύρια (25,0 % της συνολικής απασχόλησης), 4,7 εκατομμύρια (21,8 %) και 4,7 εκατομμύρια (12,2 %) θέσεις εργασίας, αντίστοιχα. Σε σχετικούς όρους, τα προγράμματα διατήρησης θέσεων εργασίας συνέβαλαν στη διάσωση σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας και σε πολλές χώρες με μικρότερες αγορές εργασίας (για παράδειγμα, πάνω από το 14,5 % των θέσεων εργασίας το 2020 στις Κάτω Χώρες, στην Κροατία, στην Κύπρο, στο Λουξεμβούργο και στη Μάλτα).

Η αυτοαπασχόληση καταγράφει πτωτική τάση στην ΕΕ, με ορισμένες διαφορές μεταξύ χωρών και τομέων. Το ποσοστό των αυτοαπασχολουμένων επί της συνολικής απασχόλησης μειώθηκε από 14,8 % το 2010 σε 13,3 % το 2023. Κατά την περίοδο αυτήν, οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφηκαν στους τομείς της γεωργίας και του εμπορίου, ενώ σημαντικές αυξήσεις καταγράφηκαν στον δημόσιο και σχεδόν δημόσιο τομέα (συμπεριλαμβανομένων της δημόσιας διοίκησης, της εκπαίδευσης και της υγείας) και στον τομέα των ΤΠΕ. Το προφίλ των δεξιοτήτων των αυτοαπασχολουμένων επίσης μεταβλήθηκε, καθώς, το 2023, το 39 % εξ αυτών ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έναντι μόλις 28,0 % το 2010. Τα ποσοστά των αυτοαπασχολουμένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας (ηλικίας 18-64 ετών) είναι υψηλότερα από εκείνα των μισθωτών (22,1 % έναντι 9,6 %). Το 2023 το ποσοστό των αυτοαπασχολουμένων διέφερε σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, προσεγγίζοντας ή υπερβαίνοντας το 20 % στην Ιταλία και την Ελλάδα και παραμένοντας κάτω από το 8 % στη Γερμανία και τη Δανία (βλ. επίσης ενότητα 2.3.1). Οι εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό αντιπροσώπευαν το μεγαλύτερο ποσοστό αυτοαπασχολουμένων στην ΕΕ (περίπου 70 %) και στα περισσότερα κράτη μέλη. Από το 2013 έως το 2023 το ποσοστό των εργαζομένων για ίδιο λογαριασμό στη συνολική απασχόληση μειώθηκε από 10,3 % σε 9,0 %, καθώς λιγότεροι νέοι εισήλθαν στην αυτοαπασχόληση, με αποτέλεσμα να μην αντισταθμιστεί η αποχώρηση από αυτήν εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας.

Εξακολουθούν να υφίστανται μεσοπρόθεσμες προκλήσεις που σχετίζονται με τη χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας στην ΕΕ. Μολονότι η αύξηση της παραγωγικότητας ήταν περίπου 1,4 % ετησίως κατά μέσο όρο πριν από το 2007, σημείωσε πτώση στο 0,8 % μεταξύ

[70] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2023 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2023), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[71] Eurofound, Διαχείριση της κρίσης: Πώς τα προγράμματα διατήρησης θέσεων εργασίας διατήρησαν την απασχόληση και τα εισοδήματα κατά τη διάρκεια της πανδημίας, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

του 2010 και του 2019 και μειώθηκε περαιτέρω στο 0,7 % το 2023[72]. Παρά τις προβλέψεις για μικρές βελτιώσεις, η αύξηση της παραγωγικότητας παραμένει διαρθρωτικά χαμηλή, υπονομεύοντας την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Η αύξηση της απασχόλησης αποτελεί πλέον παράγοντα αύξησης του ΑΕΠ περισσότερο από την παραγωγικότητα στα περισσότερα κράτη μέλη, με εξαίρεση τη Δανία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία. Η σταθερά χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας, η οποία επιδεινώνεται από τη γήρανση του πληθυσμού, απειλεί την ανταγωνιστικότητα, την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και το βιοτικό επίπεδο. Στην έκθεση του Mario Draghi σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας επισημαίνονται σημαντικά κενά στην ΕΕ όσον αφορά την εξειδίκευση, την καινοτομία και τις επενδύσεις σε τομείς υψηλής τεχνολογίας, ιδίως σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες[73]. Η υποτονική αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής αποτέλεσε την κύρια αιτία για την απογοητευτική αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και συνδέεται κυρίως με μείωση της τεχνολογικής καινοτομίας και της υιοθέτησης τεχνολογιών, ενώ η ανεπαρκής ανακατανομή του κεφαλαίου και της εργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, η γήρανση του εργατικού δυναμικού που μειώνει την ανάληψη κινδύνων και η ασθενέστερη συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου διαδραματίζουν επίσης ρόλο. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων καθυστερούν την υιοθέτηση τεχνολογιών, αυξάνουν το κόστος και μειώνουν περαιτέρω τη ζήτηση εργατικού δυναμικού. Βραχυπρόθεσμα, οι ελλείψεις μπορούν να αναγκάσουν τις επιχειρήσεις να διατηρήσουν εργαζομένους, εμποδίζοντας την ανακατανομή του εργατικού δυναμικού, και να αναγκάσουν τους εργαζομένους να εργάζονται περισσότερες ώρες, με ενδεχόμενο αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγικότητας και την επιδείνωση των αναντιστοιχιών θέσεων εργασίας, κάτι που οδηγεί σε υψηλότερη διαρθρωτική ανεργία. Όπως τονίζεται στην έκθεση του Draghi, η προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις εξελισσόμενες ανάγκες για δεξιότητες, ιδίως για τη διττή μετάβαση, και η προτεραιότητα στη μάθηση των ενηλίκων και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι ουσιαστικής σημασίας για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας. Η μείωση των διοικητικών εμποδίων, η προώθηση της καινοτομίας και η υποστήριξη αποτελεσματικών διαδικασιών συλλογικής διαπραγμάτευσης μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση της αύξησης της παραγωγικότητας και στη διατήρηση της αύξησης των μισθών και της ανταγωνιστικότητας.

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων εξακολουθούν να είναι σημαντικές και διαδεδομένες στην ΕΕ, αλλά καταγράφουν μείωση σε σχέση με τις ανώτατες τιμές τους. Κατά την τελευταία δεκαετία οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων αυξήθηκαν σ' όλα τα κράτη μέλη. Με την πρόσφατη οικονομική ύφεση, το ποσοστό των διευθυντικών στελεχών που αναφέρουν την έλλειψη εργατικού δυναμικού ως παράγοντα που περιορίζει την παραγωγή μειώθηκε ελαφρώς (18,0 % τον Οκτώβριο του 2024 έναντι 22,4 % τον Οκτώβριο του 2023 και 25,9 % τον Οκτώβριο του 2022), αλλά παραμένει σχετικά υψηλό[74]. Οι ελλείψεις ήταν διαδεδομένες στους τομείς STEM (ιδίως στις ΤΠΕ), στον κατασκευαστικό τομέα, στην υγειονομική περίθαλψη και τη μακροχρόνια φροντίδα, στις μεταφορές, στον τουρισμό και σε άλλους τομείς που σχετίζονται με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Σύμφωνα με την έκθεση EURES του 2023[75], οι σοβαρότερες ελλείψεις παρατηρήθηκαν σε επαγγέλματα όπως οι οδηγοί φορτηγών, οι νοσηλευτές (συμπεριλαμβανομένων των ειδικών), οι γιατροί, οι

[72] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2024 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[73] Draghi, M. (2024α), Draghi, M. (2024β).
[74] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έρευνα για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές.
[75] Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας, Labour shortages and surpluses in Europe 2023 (Ελλείψεις και πλεονάσματα εργατικού δυναμικού στην Ευρώπη 2023), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

ηλεκτρολόγοι, οι τεχνίτες στεγών, οι σερβιτόροι και οι εργαζόμενοι στον κατασκευαστικό τομέα. Το πλαίσιο 1 του πυλώνα παρουσιάζει λεπτομερέστερη ανάλυση των σημαντικών προκλήσεων που προκύπτουν στο πεδίο αυτό.

Πλαίσιο 1 του πυλώνα: Αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων στην ΕΕ

Η αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων είναι ζωτικής σημασίας για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας, της ικανότητας καινοτομίας και της συμπεριληπτικής και βιώσιμης ανάπτυξης της ΕΕ. Εδώ και σχεδόν μια δεκαετία οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων αυξάνονται σ' όλα τα κράτη μέλη και αναμένεται να συνεχίσουν να αυξάνονται στο πλαίσιο του ψηφιακού και του πράσινου μετασχηματισμού. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού δεν υποχώρησαν σημαντικά, παρά την πρόσφατη οικονομική επιβράδυνση. Οι ελλείψεις αυτές οφείλονται στη δημογραφική αλλαγή, στη ζήτηση για νέες δεξιότητες που συνδέονται με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη διττή μετάβαση, καθώς και στις άσχημες συνθήκες εργασίας σε ορισμένους τομείς. Αναφέρονται από εταιρείες όλων των μεγεθών και τομέων, και είναι ιδιαίτερα επίμονες στον τομέα της περίθαλψης, στα πεδία STEM (ιδίως στις ΤΠΕ), στους τομείς των κατασκευών και των μεταφορών, και σε ορισμένα επαγγέλματα που βασίζονται στην παροχή υπηρεσιών (π.χ. μάγειρες και σερβιτόροι)[76]. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού, μολονότι μπορεί να υποδηλώνουν μια ισχυρή οικονομία, παρέχοντας στους εργαζομένους τη δυνατότητα να διαπραγματεύονται καλύτερους μισθούς και καλύτερες συνθήκες εργασίας, μπορούν, ταυτόχρονα, να παρεμποδίσουν την παραγωγικότητα και την ικανότητα καινοτομίας, να αποδυναμώσουν την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, να δημιουργήσουν εμπόδια στην ανάπτυξη και να παρεμποδίσουν την πρόοδο όσον αφορά την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Η υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, ιδίως όσον αφορά την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση (αρχή 1), την ενεργό υποστήριξη για την εξεύρεση απασχόλησης (αρχή 4) και την ασφαλή και ευπροσάρμοστη απασχόληση (αρχή 5), θα συμβάλει επίσης στην αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων.

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών και δεν κατανέμονται ομοιόμορφα μεταξύ τομέων και επαγγελμάτων. Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 τα υψηλότερα ποσοστά κενών θέσεων εργασίας (προσαρμοσμένα στις εποχικές διακυμάνσεις) καταγράφηκαν στο Βέλγιο (4,4 %), στις Κάτω Χώρες (4,3 %), στην Αυστρία (4,0 %), την Τσεχία (3,4 %), τη Γερμανία (3,2 %) και τη Μάλτα (3,0 %). Αντιστρόφως, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ισπανία και η Πολωνία είχαν τα χαμηλότερα ποσοστά (όλες κάτω του 1 %) (βλ. διάγραμμα κατωτέρω). Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού στον μεταποιητικό τομέα είναι ιδιαίτερα υψηλές και συνέχισαν να αυξάνονται κατά τη διάρκεια του 2022 και του 2023 στην Κροατία, τη Σλοβενία και τη Βουλγαρία. Στον κατασκευαστικό τομέα, η Σλοβενία, η Ελλάδα και η Κροατία αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα όσον αφορά την πρόσληψη εργαζομένων, ενώ στον τομέα των υπηρεσιών οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού είναι πιο έντονες στη Μάλτα, στις Κάτω Χώρες και στη Γερμανία. Πρόσφατα η Επιτροπή εντόπισε 42 επαγγέλματα τα οποία θεωρεί επαγγέλματα στα οποία καταγράφονται ελλείψεις σ' ολόκληρη την ΕΕ[77]. Τομεακές ελλείψεις καταγράφονται,

[76] Eurofound, Έρευνα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις 2019, και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2023:Addressing labour shortages and skills gaps in the EU (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2023: Αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων στην ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[77] Ανακοίνωση:Σχέδιο δράσης για τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων στην ΕΕ (2024) — Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ένταξη — Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

μεταξύ άλλων, στις δραστηριότητες παροχής διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών, στις υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης, στις ΤΠΕ και στον κατασκευαστικό τομέα. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις αναφέρουν όλο και περισσότερο σε έρευνες ότι δεν μπορούν να βρουν τις ειδικές δεξιότητες που χρειάζονται για την πλήρωση των κενών θέσεων εργασίας τους[78] [79].

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού εξακολουθούν να είναι υψηλότερες στα περισσότερα κράτη μέλη απ' ό,τι το 2019

Ποσοστό κενών θέσεων εργασίας, τέταρτο τρίμηνο του 2019 σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2024

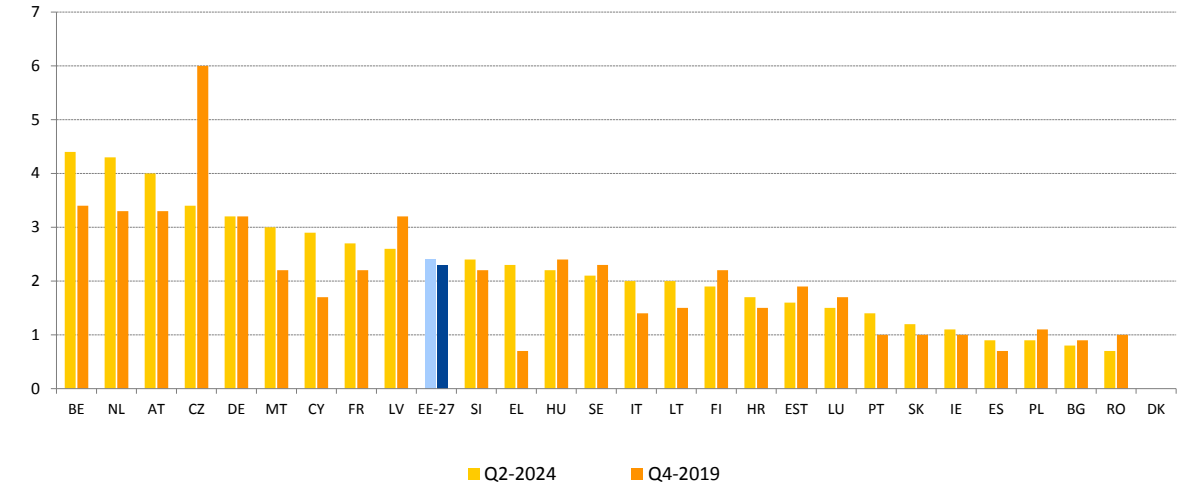

Σημείωση: Δραστηριότητες NACE 2, B-S (Βιομηχανία, κατασκευές και υπηρεσίες).
Πηγή: Eurostat [ei_lmjv_q_r2], στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις και όχι ημερολογιακώς προσαρμοσμένα.

Η συντονισμένη και ενισχυμένη δράση σε επίπεδο ΕΕ, κρατών μελών και περιφερειών, με τη συμμετοχή τόσο των κοινωνικών εταίρων όσο και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων. Τον Μάρτιο του 2024 η Επιτροπή παρουσίασε σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, το οποίο εκπονήθηκε σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους[80]. Βασίζεται στις πολυάριθμες πρωτοβουλίες που έχουν ήδη αναληφθεί και καθορίζει 87 νέες δράσεις που θα αναλάβουν ή θα πρέπει να αναλάβουν η ΕΕ, τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων. Τα μέτρα αυτά εμπίπτουν σε πέντε τομείς πολιτικής: i) ενεργοποίηση των υποεκπροσωπούμενων ατόμων στην αγορά εργασίας, ii) στήριξη για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την κατάρτιση και την εκπαίδευση, iii) βελτίωση των συνθηκών εργασίας, iv) βελτίωση της δίκαιης κινητικότητας εντός της ΕΕ και v) προσέλκυση ταλέντων από χώρες εκτός της ΕΕ. Η Επιτροπή σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο ως προς την υλοποίηση των δεσμεύσεών της. Με βάση τις επικαιροποιήσεις που ελήφθησαν, από τις 30 νέες δεσμεύσεις που ανέλαβε η Επιτροπή στο σχέδιο δράσης, οι 6 έχουν υλοποιηθεί πλήρως (20 %), ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η υλοποίηση 22 δεσμεύσεων (73 %). Ομοίως, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν δεσμευτεί για συνολικά 34 δράσεις και, με βάση τις πληροφορίες που συγκέντρωσε η Επιτροπή, βρίσκεται σε εξέλιξη η υλοποίηση του ενός τρίτου των εν λόγω

[78] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο FL529: European Year of Skills — Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises (Ευρωπαϊκό Έτος Δεξιοτήτων — Ελλείψεις δεξιοτήτων, στρατηγικές πρόσληψης και διατήρησης προσωπικού σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις), 2023.
[79] ΕΤΕπ, Έρευνα της ΕΤΕπ για τις επενδύσεις (EIBIS) 2023.
[80] Ανακοίνωση: Σχέδιο δράσης για τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων στην ΕΕ (2024) — Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ένταξη — Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

δεσμεύσεων (11 δράσεις, 32 % των συνολικών δεσμεύσεών τους). Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί την πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση αυτού του σχεδίου δράσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Επιπλέον, η Επιτροπή θα καλέσει τα κράτη μέλη στην Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) και στην Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ) να πραγματοποιήσουν τριμερείς συζητήσεις για το θέμα αυτό, με τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών και εθνικών κοινωνικών εταίρων. Η υλοποίηση αυτού του σχεδίου δράσης είναι επίσης καίριας σημασίας για την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ και των εθνικών στόχων για την απασχόληση και τις δεξιότητες έως το 2030[81].

Αρκετά κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων με την προσέλκυση υπηκόων τρίτων χωρών. Τον Μάρτιο του 2024 άρχισε να ισχύει στη **Γερμανία** ο νόμος για τη μετανάστευση ειδικευμένων εργαζομένων, ο οποίος αναθεωρεί και επεκτείνει τους κανονισμούς για τους ειδικευμένους εργαζομένους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και βασίζεται στον διευρυμένο κατάλογο επαγγελμάτων που αντιμετωπίζουν ελλείψεις εργατικού δυναμικού (βλ. ενότητα 2.2.2). Τον Δεκέμβριο του 2023 η **Γαλλία** μεταρρύθμισε την οικεία δημόσια υπηρεσία απασχόλησης (η οποία ονομάζεται πλέον «France Travail») με σκοπό την ενίσχυση της υποστήριξης των ατόμων που αναζητούν εργασία και την καλύτερη αντιμετώπιση των ελλείψεων (βλ. ενότητα 2.3.2). Το 2023 η **Αυστρία** εφάρμοσε «σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της έλλειψης ειδικευμένου εργατικού δυναμικού», διαθέτοντας 75 εκατ. EUR σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας για το 2024 και το 2025. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης δράσεις για την υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας των αιτούντων άσυλο και των δικαιούχων επικουρικής προστασίας. Τον Φεβρουάριο του 2024 η **Σλοβενία** θέσπισε διατάξεις για τον καθορισμό συμπληρωματικών πληρωμών / πρόσθετων παροχών για πρόσθετο φόρτο εργασίας σε ορισμένα επαγγέλματα στα οποία παρατηρείται έλλειψη στον τομέα της υγείας (π.χ. στην οικογενειακή ιατρική). Η **Μάλτα** παρέτεινε το «πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων» τον Δεκέμβριο του 2023, για να προωθήσει την απόκτηση δεξιοτήτων από το εργατικό δυναμικό. Τον Οκτώβριο του 2023 η **Ιταλία** επικαιροποίησε τη νομοθεσία της και αύξησε τις επενδύσεις της σε προγράμματα αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης, ώστε να διευκολύνει την πρόσβαση των επαγγελματιών υψηλής ειδίκευσης στην αγορά εργασίας της και να ανταποκριθεί καλύτερα στις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του ΣΑΑ. Τον Αύγουστο του 2023 το **Λουξεμβούργο** τροποποίησε τη νομοθεσία του για να απλουστεύσει τη διαδικασία πρόσληψης υπηκόων τρίτων χωρών και να βελτιώσει την προσέλκυση και τη διατήρηση ταλέντων.

Το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ έφθασε σε πρωτοφανή χαμηλά επίπεδα το 2023 και στις αρχές του 2024, παρά την οικονομική επιβράδυνση. Το μέσο ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ (ηλικιακή ομάδα 15-74 ετών) μειώθηκε σε 6,1 % (από 6,2 % το 2022), σημειώνοντας το χαμηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί (διάγραμμα 2.1.2). Η Ελλάδα, η Κύπρος και η Ισπανία σημείωσαν τις μεγαλύτερες μειώσεις, κατά 1,4, 1,0 και 0,8 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα. Αντίθετα, η Λιθουανία, η Εσθονία, η Δανία, το Λουξεμβούργο και η Ουγγαρία κατέγραψαν αυξήσεις ύψους 0,5 εκατοστιαίων μονάδων και άνω. Η κατάσταση στην Ιταλία, τη Γαλλία, τη Σουηδία, τη Φινλανδία, τη Λιθουανία, τη Δανία, την Εσθονία και το Λουξεμβούργο εμπίπτει στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή», είτε λόγω της σχετικά υψηλής ανεργίας είτε λόγω βελτιώσεων κάτω του μέσου όρου. Παρόλο που η Ισπανία και η Ελλάδα έχουν με διαφορά τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας, 12,2 % και 11,1 %, αντίστοιχα, κατατάσσονται στην κατηγορία «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη», καθώς και οι δύο χώρες κατέγραψαν μείωση της ανεργίας πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η Τσεχία, η Πολωνία,

[81] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δήλωση και στόχοι του Πόρτο, 2021.

η Γερμανία και η Μάλτα έχουν «βέλτιστη επίδοση», με ποσοστά ανεργίας μεταξύ 2,6 % και 3,1 %. Έως τον Σεπτέμβριο του 2024 το μέσο ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ μειώθηκε περαιτέρω στο 5,9 %. Οι υψηλές, μολονότι μειούμενες[82], ελλείψεις εργατικού δυναμικού οδήγησαν τις επιχειρήσεις να διατηρήσουν εργαζομένους, παρά την ασθενέστερη ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους, κάτι που συνέβαλε στη διατήρηση του ποσοστού ανεργίας σε χαμηλά επίπεδα[83]. Επίσης, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων μπορεί να έχουν συμβάλει στο χαμηλό ποσοστό μετάβασης από την απασχόληση στην ανεργία. Οι διαφορές στα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των χωρών της ΕΕ μειώθηκαν σταθερά μετά την κορύφωσή τους το 2013 και είναι σχεδόν τόσο χαμηλές όσο πριν από τη χρηματοπιστωτική κρίση της περιόδου 2008-09. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές ανισότητες σε πολλές χώρες (βλ. διάγραμμα 6 στο παράρτημα 5), συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών.

[82] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Autumn 2024 Economic Forecast — A gradual rebound in an adverse environment (Φθινοπωρινές οικονομικές προβλέψεις 2024 — Σταδιακή ανάκαμψη σε δυσμενές περιβάλλον).

[83] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2024 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

Διάγραμμα 2.1.2: Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σχεδόν στα μισά κράτη μέλη το 2023

Ποσοστό ανεργίας (ατόμων ηλικίας 15-74 ετών), επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

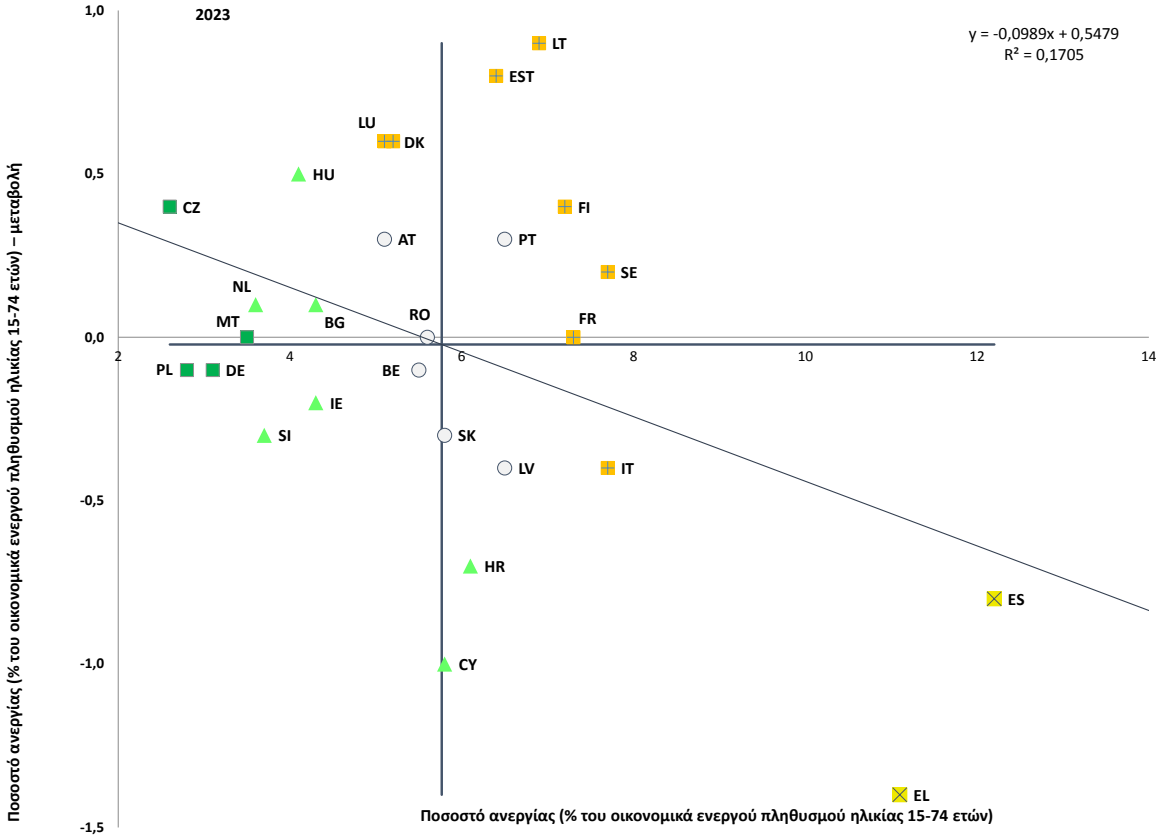

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR. Διακοπή στη σειρά για την CY και τη DK.

Πηγή: Eurostat [une_rt_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Η πράσινη μετάβαση αναδιαμορφώνει την οικονομία, δημιουργώντας ζήτηση για νέες εργασίες και δεξιότητες σε υφιστάμενους τομείς, ανακατανομή του εργατικού δυναμικού στους διάφορους τομείς και νέες θέσεις εργασίας στην «πράσινη οικονομία» που μπορούν να οδηγήσουν σε καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας με την κατάλληλη στήριξη σε επίπεδο πολιτικής. Η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών προκαλεί μετατοπίσεις των εργαζομένων σε διάφορους τομείς, ιδίως στους τομείς της ενέργειας, της εξορυκτικής βιομηχανίας, των κατασκευών, της μεταποίησης, των μεταφορών και της διαχείρισης αποβλήτων. Πρόσφατη ανάλυση δείχνει ότι, κατά μέσο όρο, ποσοστό της τάξης του 1,8 % έως 3,9 % των εργαζομένων στην ΕΕ αλλάζουν τομέα κάθε χρόνο. Το ποσοστό αυτό παρέμεινε σταθερό με την πάροδο του χρόνου, σημειώνοντας μικρή αύξηση σε ορισμένες χώρες, περίπου στο επίπεδο του 2016[84]. Ταυτόχρονα, το ποσοστό των εργαζομένων στην πράσινη οικονομία αυξήθηκε από 2,2 % το 2015 σε 2,5 % το 2021 στην ΕΕ, με σημαντικές διαφορές μεταξύ κρατών μελών (από 0,9 % στην Ουγγαρία και 1,4 % στη

[84] Fulvimari A. et al., *Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach* (Εκτίμηση του κόστους μετάβασης στην αγορά εργασίας και των αναγκών για κοινωνικές επενδύσεις λόγω της πράσινης μετάβασης — νέα προσέγγιση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024 (υπό έκδοση).

Μάλτα έως 4,9 % στην Εσθονία και 5,4 % στο Λουξεμβούργο το 2021)[85]. Σύμφωνα με εναλλακτικές μετρήσεις, η πράσινη οικονομία θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη και να αντιπροσωπεύει δυνητικά έως και το 11,3 % του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (έναντι 10,8 % το 2015)[86]. Εν τω μεταξύ, οι τομείς υψηλής έντασης εκπομπών[87] εξακολουθούν να απασχολούν σημαντικό ποσοστό εργαζομένων (3,5 % στην ΕΕ το 2023), με διαφορές που κυμαίνονται από 0,8 % στην Κύπρο και 0,9 % στην Ιρλανδία έως 7,4 % στην Τσεχία. Τα στοιχεία δείχνουν ότι, εκτός από την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού σε επαγγέλματα που είναι απαραίτητα για μια οικονομία μηδενικών καθαρών εκπομπών και για τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης, οι ορθά σχεδιασμένες πολιτικές για την υποστήριξη των εργαζομένων στο πλαίσιο του μεταβαλλόμενου χαρακτήρα της εργασίας τους ή της μετάβασής τους σε νέους τομείς ή θέσεις εργασίας —ιδίως όσους και όσες επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα— μπορούν να επιφέρουν καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας στην Ένωση[88].

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός υποστηρίζει τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε ορισμένους τομείς. Ο αριθμός των ειδικών σε θέματα ΤΠΕ στην ΕΕ αυξάνεται σταθερά από το 2013 (κατά 59,3 %), φθάνοντας σε πάνω από 9,5 εκατομμύρια άτομα το 2023. Έως το 2030, με τον σημερινό ρυθμό, ο αριθμός των ειδικών σε θέματα ΤΠΕ θα φτάσει μόλις τα 12 εκατομμύρια, πολύ κάτω από τον στόχο των 20 εκατομμυρίων και εν μέσω αυξανόμενου ανταγωνισμού για ταλέντα με ψηφιακές δεξιότητες[89]. Ωστόσο, οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σε μεγάλο βαθμό, καθώς μόνο το 19 % των ειδικών σε θέματα ΤΠΕ το 2023 ήταν γυναίκες. Επίσης, οι τεχνολογικές εξελίξεις σε τομείς όπως η τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ), η ανάλυση δεδομένων, οι εικονικοί κόσμοι, η κυβερνοασφάλεια, η κβαντική επιστήμη, το υπολογιστικό νέφος και η υπολογιστική παρυφών μετασχηματίζουν περαιτέρω τις οικονομίες και τις αγορές εργασίας. Αυτό θα καταστήσει τις ψηφιακές δεξιότητες ολοένα και πιο απαραίτητες, ενώ, επί του παρόντος, 4 στους 10 ενήλικες και το ένα τρίτο των εργαζομένων στην Ευρώπη δεν διαθέτουν ούτε βασικές ψηφιακές δεξιότητες (βλ. ενότητα 2.2.1). Οι μεγαλύτερες ελλείψεις αναφέρονται σε τομείς όπως η δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου και ο προγραμματισμός υπολογιστών, ιδίως στη Λετονία, τη Δανία, την Πολωνία και την Ισπανία[90].

[85] Βάσει της Eurostat [env_ac_egss1] και [nama_10_a10_e].

[86] Με βάση τους υπολογισμούς του Κοινού Κέντρου Ερευνών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου GreenJobs, μετά την επιχειρησιακή εφαρμογή της προσέγγισης βάσει καθηκόντων ONET που προτάθηκε από τους Gili, Verdolini και Vona (2020) για τη μέτρηση της απασχόλησης σε πράσινες θέσεις εργασίας στην ΕΕ.

[87] Στους τομείς υψηλής έντασης εκπομπών περιλαμβάνονται τα ορυχεία και τα λατομεία, η παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων, η μεταποίηση άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων, η μεταποίηση βασικών μετάλλων και η κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων.

[88] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SWD(2020) 176 final. Προβολές με βάση το EQUEST με τη χρήση σεναρίου «χαμηλότερης φορολόγησης του εργατικού δυναμικού χαμηλής ειδίκευσης», 2020.

[89] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ψηφιακή δεκαετία της Ευρώπης: ψηφιακοί στόχοι για το 2030, 2023.

[90] ΟΟΣΑ, Skills for Job 2022 (Δεξιότητες για θέσεις εργασίας 2022), 2022.

Διάγραμμα 2.1.3: Οι μισθοί συνέχισαν να αυξάνονται το 2023 εν μέσω συνεχιζόμενου υψηλού πληθωρισμού και στενότητας της αγοράς εργασίας

Ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο, ετήσια μεταβολή ως %

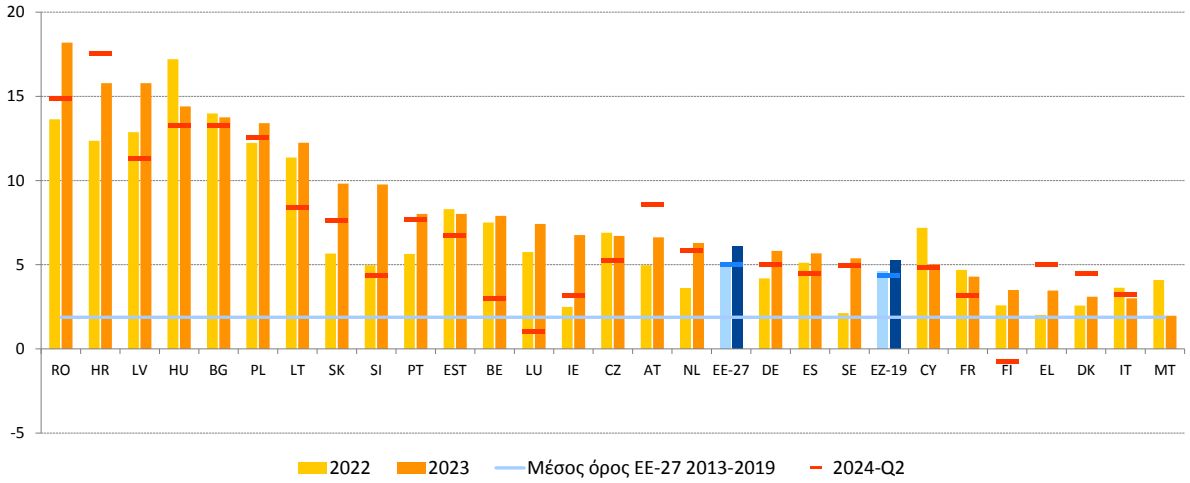

Σημείωση: ΕΖ-20, οι 20 χώρες που έχουν υιοθετήσει το ευρώ. Το ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο υπολογίζεται ως το συνολικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία διαιρούμενο διά τον συνολικό αριθμό των εργαζομένων. Το ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία περιλαμβάνει, πέραν των ακαθάριστων μισθών, τις εργοδοτικές εισφορές.
Πηγή: Βάση δεδομένων της AMECO και Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί [namq_10_gdp], [namq_10_a10_e].

Η αύξηση των μισθών στην ΕΕ παρέμεινε ισχυρή το 2023, αλλά με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Η ετήσια αύξηση του ονομαστικού εισοδήματος από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο ανήλθε στο πρωτοφανές υψηλό επίπεδο του 6,1 % (σε ετήσια βάση), έναντι 4,9 % το 2022, σ' ένα πλαίσιο συνεχιζόμενου υψηλού πληθωρισμού[91] και στενότητας της αγοράς εργασίας. Στη συνέχεια, μειώθηκε σε 5,0 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, καθώς ο πληθωρισμός υποχώρησε. Η αύξηση των μισθών διέφερε σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών (διάγραμμα 2.1.3). Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 η αύξηση των ονομαστικών μισθών (σε ετήσια βάση) υπερέβη το 11 % στη Βουλγαρία, την Κροατία, την Ουγγαρία, τη Λετονία, την Πολωνία και τη Ρουμανία και κυμάνθηκε μεταξύ 6 % και 10 % στην Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Σλοβακία, την Αυστρία και την Πορτογαλία. Ήταν κάτω του 3,2 % στο Βέλγιο, στη Φινλανδία, στη Γαλλία, στην Ιρλανδία, στην Ιταλία, στο Λουξεμβούργο και στη Μάλτα.

Οι μισθοί που συμφωνήθηκαν κατόπιν διαπραγματεύσεων παρουσίασαν επίσης έντονη αύξηση, λόγω της αυξανόμενης απαίτησης για αντιστάθμιση των απωλειών αγοραστικής δύναμης. Οι μισθοί που συμφωνήθηκαν κατόπιν διαπραγματεύσεων στη ζώνη του ευρώ αυξήθηκαν κατά 3,6 % (σε ετήσια βάση) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, αντανακλώντας μια επιβράδυνση σε σχέση με τα ποσοστά αύξησης από 4,4 % έως 4,7 % που παρατηρήθηκαν από το πρώτο τρίμηνο του 2023[92]. Ωστόσο, η τελευταία αύξηση παραμένει σημαντικά

[91] Ο πληθωρισμός παρέμεινε στο 4,9 % σε ετήσια βάση τον Σεπτέμβριο του 2023, προτού να υποχωρήσει εντονότερα κατά το τέταρτο τρίμηνο και να φτάσει στο 3,1 % τον Δεκέμβριο.

[92] Η αύξηση των μισθών που συμφωνήθηκαν κατόπιν διαπραγματεύσεων αντιπροσωπεύει το άμεσο αποτέλεσμα των μισθολογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Περιλαμβάνει τόσο τους μισθούς που συμφωνήθηκαν κατόπιν νέων διαπραγματεύσεων όσο και τους μισθούς που είχαν συμφωνηθεί προηγουμένως. Κατά γενικό κανόνα, εξαιρούνται οι πρόσθετες παροχές, οι αποζημιώσεις για υπερωρίες και άλλες ατομικές αποζημιώσεις που δεν συνδέονται με συλλογικές διαπραγματεύσεις. Σε σύγκριση με τους καταβαλλόμενους

υψηλότερη από εκείνες που καταγράφηκαν το 2022, οι οποίες κυμάνθηκαν μεταξύ 2,6 % και 3,1 %. Το 2023 σημειώθηκαν αρκετές εργατικές διαφορές, οι οποίες τροφοδοτήθηκαν από ανησυχίες ότι οι μισθοί δεν συμβαδίζουν με το αυξανόμενο κόστος ζωής[93].

Διάγραμμα 2.1.4: Οι πραγματικοί μισθοί ανακάμπτουν, αλλά χωρίς να αποκατασταθούν ακόμη οι ζημίες των προηγούμενων ετών

Πραγματικοί ακαθάριστοι μισθοί και ημερομίσθια ανά εργαζόμενο, ετήσια μεταβολή ως %

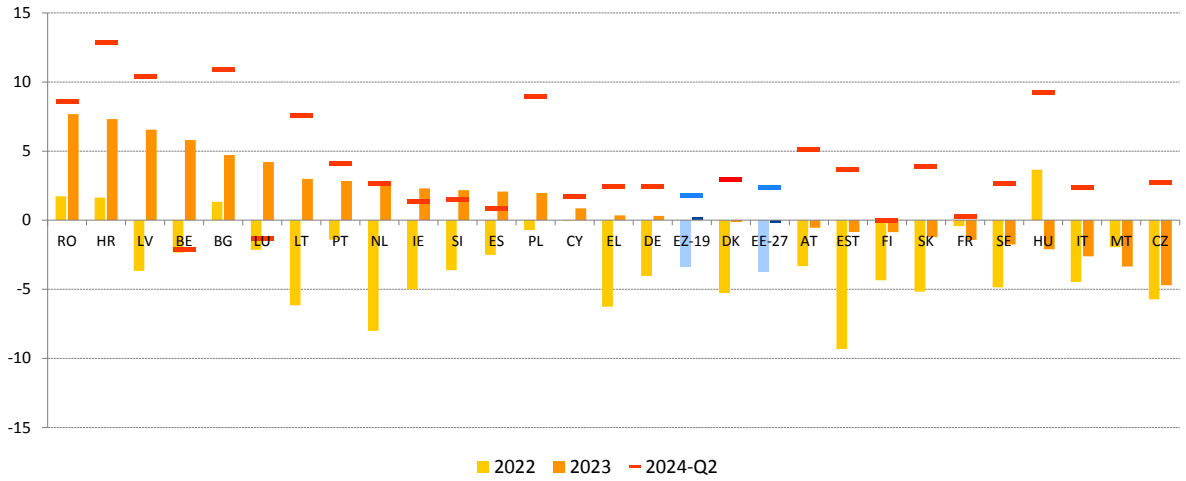

Σημείωση: Ο όρος ΕΖ αναφέρεται στην ομάδα χωρών ΕΖ-20, δηλαδή στις 20 χώρες που έχουν υιοθετήσει το ευρώ. Οι πραγματικοί μισθοί υπολογίστηκαν με τη χρήση του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή ως αποπληθωριστή.
Πηγή: Ameco [5000 HWWDW, 5000 ZCPIH] και Eurostat [namq_10_gdp, namq_10_a10_e, prc_hicp_midx].

Μετά από σημαντική μείωση το 2022, οι πραγματικοί μισθοί άρχισαν να αυξάνονται από το τρίτο τρίμηνο του 2023, κυρίως λόγω της μείωσης του πληθωρισμού. Οι πραγματικοί μισθοί στην ΕΕ μειώθηκαν κατά 3,7 % το 2022 και συνέχισαν να μειώνονται στις αρχές του 2023, με αποτέλεσμα να καταγράψουν ετήσια πτώση κατά 0,2 %[94]. Ωστόσο, η αύξηση των πραγματικών μισθών επανήλθε από το δεύτερο εξάμηνο του 2023 και έφτασε το 2,4 % (σε ετήσια βάση) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (βλ. διάγραμμα 2.1.4). Η ανάκαμψη αυτή οφειλόταν στη μείωση του πληθωρισμού και στη συνέχιση της ισχυρής αύξησης των ονομαστικών μισθών. Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 η αύξηση των πραγματικών μισθών υπερέβη το 4,0 % στην Αυστρία, τη Βουλγαρία, την Κροατία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία. Αντίθετα, ήταν κάτω από 1,0 % στη Φινλανδία, τη Γαλλία και την Ισπανία και μειώθηκε κατά 1,4 % στο Λουξεμβούργο και κατά 2,1 % στο Βέλγιο, μετά τη σημαντική αύξηση που σημειώθηκε στις δύο τελευταίες χώρες το 2023. Παρά τις πρόσφατες αυτές βελτιώσεις, οι πραγματικοί μισθοί στην ΕΕ και στα περισσότερα κράτη μέλη παραμένουν κάτω από τα επίπεδα προ της πανδημίας. Οι πραγματικοί

μισθούς, οι μισθοί που συμφωνούνται κατόπιν διαπραγματεύσεων δεν επηρεάζονται από τον αριθμό των δεδουλευμένων ωρών (καθώς καθορίζονται σε βάση πλήρους απασχόλησης) και αντιπροσωπεύουν τον κατώτατο μισθό σε ορισμένους τομείς.

[93] Eurofound, Labour disputes across Europe in 2023: Ongoing struggle for higher wages as cost of living rises (Εργασιακές διαφορές ανά την Ευρώπη το 2023: Συνεχίζεται ο αγώνας για υψηλότερους μισθούς καθώς αυξάνεται το κόστος ζωής), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[94] Οι πραγματικοί μισθοί υπολογίζονται με τη χρήση του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή ως αποπληθωριστή.

μισθοί αναμένεται να ανέλθουν στα επίπεδα του 2019 το 2025 στην ΕΕ και το 2026 στη ζώνη του ευρώ[95].

Οι αυξήσεις των νόμιμων κατώτατων μισθών αντισταθμίζουν σε μεγάλο βαθμό την απώλεια αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό στα περισσότερα κράτη μέλη. Μεταξύ του Ιανουαρίου 2022 και του Ιανουαρίου 2024 οι νόμιμοι κατώτατοι μισθοί αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 7 % σε ονομαστικούς όρους σε όλα τα κράτη μέλη στα οποία ισχύει νόμιμος κατώτατος μισθός[96]. Αυξήθηκαν κατά πάνω από 40 % στην Πολωνία, στη Βουλγαρία και στη Λετονία και κατά πάνω από 20 % στην Κροατία, στο Βέλγιο, στη Γερμανία, στην Εσθονία, στην Ιρλανδία, στη Λιθουανία, στην Ουγγαρία, στις Κάτω Χώρες και στη Ρουμανία[97]. Οι αυξήσεις αυτές ήταν κυρίως αποτέλεσμα των τακτικών ετήσιων επικαιροποιήσεων τον Ιανουάριο του 2023 και τον Ιανουάριο του 2024, παράλληλα με σημαντικές προσαρμογές καθ' όλη τη διάρκεια του 2022 και του 2023. Σε πραγματικούς όρους, οι νόμιμοι κατώτατοι μισθοί αυξήθηκαν κατά πάνω από 10 % στο Βέλγιο, στη Βουλγαρία, στη Γερμανία, στην Κροατία, στη Λετονία και στην Πολωνία, και μεταξύ 5 % και 10 % στην Ελλάδα, στην Ιρλανδία, στις Κάτω Χώρες, στη Λιθουανία, στη Μάλτα και στη Ρουμανία (διάγραμμα 2.1.6). Στη Γαλλία, στην Εσθονία, στην Ισπανία, στο Λουξεμβούργο, στην Ουγγαρία και στην Πορτογαλία, οι πραγματικοί νόμιμοι κατώτατοι μισθοί αυξήθηκαν κατά λιγότερο από 5 % μεταξύ του Ιανουαρίου 2022 και του Ιανουαρίου 2024. Αντιθέτως, οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά περισσότερο από 3 % στην Τσεχία, στη Σλοβακία και στη Σλοβενία.

[95] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Autumn 2024 Economic Forecast: A gradual rebound in an adverse environment (Φθινοπωρινές οικονομικές προβλέψεις 2024: Σταδιακή ανάκαμψη σε ένα δυσμενές περιβάλλον), Νοέμβριος 2024.

[96] 22 κράτη μέλη έχουν θεσπίσει νόμιμους κατώτατους μισθούς: Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία και Ισπανία. Τα 5 κράτη μέλη που δεν διαθέτουν νόμιμους κατώτατους μισθούς είναι τα εξής: Αυστρία, Δανία, Φινλανδία, Ιταλία και Σουηδία.

[97] Οι κατώτατοι μισθοί συχνά επικαιροποιούνται σε ετήσια βάση, στην αρχή του έτους. Μεταξύ του Ιανουαρίου 2022 και του Ιανουαρίου 2024 οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην Πολωνία (49 %), τη Βουλγαρία (44 %), τη Λετονία (40 %) και την Κροατία (34 %). Αυξήθηκαν μεταξύ 20 % και 30 % στο Βέλγιο, στη Γερμανία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, στις Κάτω Χώρες και στη Ρουμανία.

Διάγραμμα 2.1.5: Οι αυξήσεις στους νόμιμους κατώτατους μισθούς υποστήριξαν την αντιστάθμιση της απώλειας αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό

Εξέλιξη των κατώτατων μισθών στα κράτη μέλη που διαθέτουν νόμιμους κατώτατους μισθούς (μεταβολή ως %)

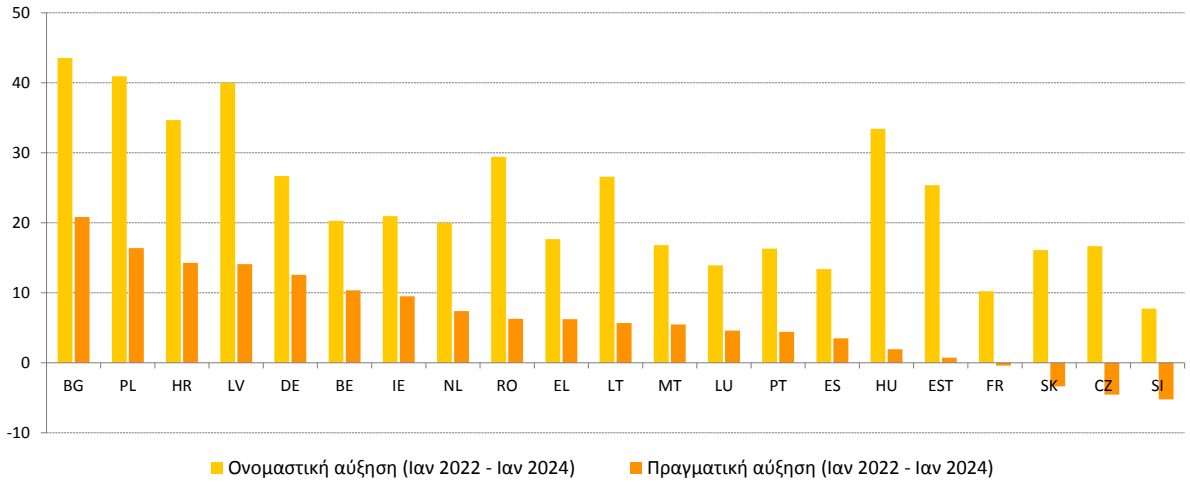

Σημείωση: Η Κύπρος εξαιρέθηκε, καθώς ο νόμιμος κατώτατος μισθός θεσπίστηκε το 2023.
Πηγή: Eurofound και Eurostat [earn_mw_cur, prc_hicp_midx].

Η φτώχεια των εργαζομένων μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ το 2023, αλλά εξακολούθησε να πλήττει έναν στους δώδεκα εργαζομένους. Το ποσοστό των απασχολούμενων ατόμων ηλικίας 18 ετών και άνω που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας μειώθηκε σε 8,3 % το 2023 από 8,5 % το 2022 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022 και του 2021, αντίστοιχα)[98]. Το ποσοστό αυτό ήταν χαμηλότερο επίσης σε σύγκριση με μια δεκαετία πριν και με τα επίπεδα αμέσως πριν από την πανδημία COVID-19 (9,1 % το 2013 και 9 % το 2019, όσον αφορά τα εισοδήματα του 2012 και του 2018, αντίστοιχα). Το 2023 η φτώχεια των εργαζομένων μειώθηκε σε δώδεκα κράτη μέλη, παρότι πολλά από αυτά αντιμετώπισαν υψηλό πληθωρισμό και σημαντικές μειώσεις των πραγματικών μισθών το 2022. Αυτό υποδηλώνει ότι, στις χώρες αυτές, τα διάμεσα εισοδήματα μειώθηκαν εντονότερα από τα εισοδήματα των φτωχών εργαζομένων, τα οποία υποστηρίχθηκαν από επικαιροποιήσεις των κατώτατων μισθών και των κοινωνικών μεταβιβάσεων[99]. Η Ιταλία και η Ελλάδα σημείωσαν τις μεγαλύτερες μειώσεις (– 1,6 και – 0,7 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα, στο 9,9 %), μολονότι και οι δύο εξακολούθησαν να υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ (8,3 %). Αντίθετα, η φτώχεια των εργαζομένων αυξήθηκε κατά 1 εκατοστιαία μονάδα ή περισσότερο στο Λουξεμβούργο, στη Βουλγαρία, στην Κροατία και στη Σλοβακία. Η Ρουμανία, το Λουξεμβούργο και η Βουλγαρία κατέγραψαν τα υψηλότερα επίπεδα (15,3 %, 14,8 % και 11,4 %, αντίστοιχα), ενώ η Ισπανία, η Εσθονία και η Πορτογαλία είχαν επίσης ποσοστά 10 % ή υψηλότερα. Σύμφωνα με τις αρχικές εκτιμήσεις της Eurostat, η φτώχεια των εργαζομένων θα παραμείνει σταθερή το 2024 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2023)[100]. Όπως και τα προηγούμενα έτη, η φτώχεια των εργαζομένων σ' ολόκληρη την ΕΕ ήταν υψηλότερη μεταξύ των πολιτών τρίτων χωρών (22,5 %), των ατόμων που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ (18,5 %), των εργαζομένων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (18,4 %), των εργαζομένων μερικής απασχόλησης (12,6 %), των

[98] Eurostat [ilc_iw01], EU-SILC, διακοπή στη σειρά για την Κροατία.
[99] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2024 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[100] Latest developments in income dynamics and poverty - Statistics Explained (Τελευταίες εξελίξεις στη δυναμική του εισοδήματος και στη φτώχεια — Επεξήγηση στατιστικών), Ιούνιος 2024.

εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου (12,6 %) και των νοικοκυριών με συντηρούμενα τέκνα (10,0 %).

Διάγραμμα 2.1.6: Το 2023 το μη μισθολογικό κόστος εργασίας για ένα άγαμο άτομο που αμείβεται με τον μέσο μισθό ήταν μικρότερο σε σύγκριση με μια δεκαετία πριν στα περισσότερα κράτη μέλη

Μη μισθολογικό κόστος εργασίας για ένα άγαμο άτομο που αμείβεται με τον μέσο μισθό, 2023

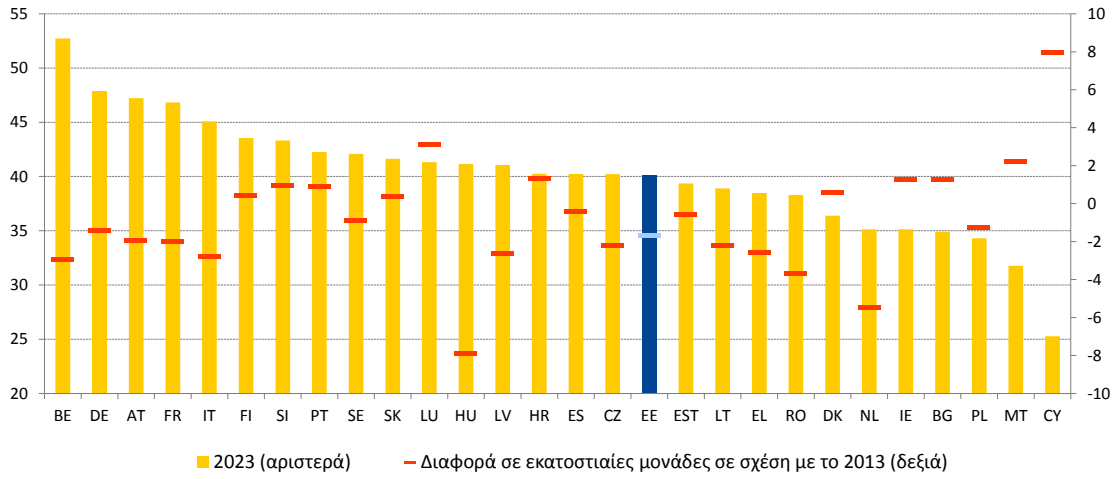

Σημείωση: Τα στοιχεία του 2013 για την Κύπρο αντικαταστάθηκαν με στοιχεία του 2014 διότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2013.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας–παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Απριλίου 2024).

Η φορολόγηση της εργασίας έχει σημαντικό αντίκτυπο στα κίνητρα για εργασία και προσλήψεις. Το μη μισθολογικό κόστος εργασίας μετρά τη διαφορά μεταξύ του κόστους εργασίας των εργοδοτών και των καθαρών αποδοχών των εργαζομένων, εκφραζόμενο ως ποσοστό του συνολικού κόστους εργασίας. Το υψηλό μη μισθολογικό κόστος εργασίας μπορεί να περιορίσει τα κίνητρα για εργασία και προσλήψεις, ιδίως για συγκεκριμένες ομάδες, όπως τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας, των οποίων η προσφορά εργασίας ανταποκρίνεται περισσότερο σε τέτοια κίνητρα. Από το 2013 το μη μισθολογικό κόστος εργασίας για ένα άγαμο άτομο που αμείβεται με τον μέσο μισθό μειώθηκε κατά 2,2 εκατοστιαίες μονάδες στην ΕΕ, φθάνοντας το 40,2 % το 2023 (διάγραμμα 2.1.6). Ωστόσο, το ποσοστό αυτό εξακολουθεί να είναι πάνω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (34,8 %). Κατά την ίδια περίοδο δεκατρία κράτη μέλη κατέγραψαν αξιοσημείωτες μειώσεις (κατά περισσότερο από 1 εκατοστιαία μονάδα) όσον αφορά το μη μισθολογικό κόστος εργασίας των εργαζομένων που αμείβονται με τον μέσο μισθό, με τις μεγαλύτερες μειώσεις να σημειώνονται στην Ουγγαρία (– 7,9 εκατοστιαίες μονάδες), στις Κάτω Χώρες (– 5,5 εκατοστιαίες μονάδες), στη Ρουμανία (– 3,7 εκατοστιαίες μονάδες), και στο Βέλγιο (– 2,9 εκατοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, σημαντικές αυξήσεις (κατά περισσότερο από 1 εκατοστιαία μονάδα) σημειώθηκαν σε έξι χώρες, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις να καταγράφονται στην Κύπρο (8,0 εκατοστιαίες μονάδες), στο Λουξεμβούργο (3,1 εκατοστιαίες μονάδες) και στη Μάλτα (2,2 εκατοστιαίες μονάδες). Για τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα (50 % του μέσου εισοδήματος), το μη μισθολογικό κόστος εργασίας για ένα άγαμο άτομο ανήλθε στο 31,7 % το 2023, σημειώνοντας μείωση κατά 3,1 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2013 και κατά 0,1 εκατοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2022.

Διάγραμμα 2.1.7: Το μη μισθολογικό κόστος εργασίας είναι χαμηλότερο για τους χαμηλόμισθους

Μη μισθολογικό κόστος εργασίας για ένα άγαμο χαμηλόμισθο άτομο (50 % και 67 % του μέσου μισθού) σε σύγκριση με τον μέσο μισθό το 2023

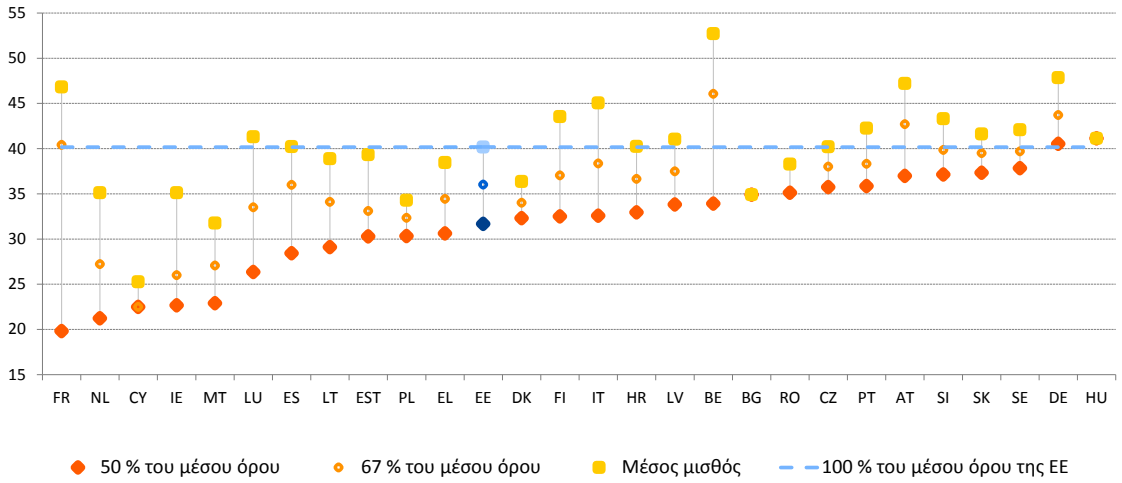

Σημειώσεις: Τα κράτη μέλη κατατάσσονται με φθίνουσα σειρά με βάση το επίπεδο προοδευτικότητας (μη μισθολογικό κόστος εργασίας στον μέσο μισθό – μη μισθολογικό κόστος εργασίας στο 50 % του μέσου μισθού).

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας–παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Απριλίου 2024).

Τα συστήματα φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων τείνουν να είναι προοδευτικά, με χαμηλότερο μη μισθολογικό κόστος εργασίας για τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα. Η προοδευτικότητα είναι ιδιαίτερα έντονη σε χώρες όπως η Γαλλία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο, ενώ στη Βουλγαρία και την Ουγγαρία εφαρμόζονται συστήματα κατ' αποκοπήν φορολόγησης (διάγραμμα 2.1.7). Η μείωση των φορολογικών επιβαρύνσεων για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα μειώνει τις στρεβλώσεις τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά εργασίας και διευκολύνει την πρόσληψη εργαζομένων χαμηλής ειδίκευσης. Παρόλο που η μείωση των φορολογικών επιβαρύνσεων για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα ωφελεί τη μείωση των εμποδίων στις προσλήψεις, θα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι ώστε να αποφεύγεται η δημιουργία αντικινήτρων για τη μετάβαση σε θέσεις εργασίας με υψηλότερες αποδοχές.

Ο πληθωρισμός μπορεί να προκαλέσει στρεβλώσεις στα φορολογικά συστήματα, επηρεάζοντας τόσο την προοδευτικότητα όσο και τη δικαιοσύνη τους. Οι στρεβλώσεις του φορολογικού συστήματος προκύπτουν συχνά από κατώτατα όρια που καθορίζονται σε ονομαστικούς όρους, όπως φορολογικά κλιμάκια, πιστώσεις, εκπτώσεις ή απαλλαγές. Στα προοδευτικά φορολογικά συστήματα, ο πληθωρισμός επιφέρει συνήθως «πρόοδο της κλίμακας», στο πλαίσιο της οποίας τα καθορισμένα ονομαστικά κατώτατα όρια ωθούν περισσότερους φορολογουμένους σε ανώτερα φορολογικά κλιμάκια, αυξάνοντας τη φορολογική τους επιβάρυνση. Αυτό, σε συνδυασμό με τη διάβρωση των πιστώσεων φόρου και των φορολογικών πλεονεκτημάτων, μπορεί να αυξήσει τους κινδύνους φτώχειας, εάν δεν πραγματοποιηθούν προσαρμογές για τον πληθωρισμό ή δεν ληφθούν άλλα μέτρα πολιτικής. Όταν τα φορολογικά κλιμάκια (και άλλες σταθερές παράμετροι του φορολογικού συστήματος) προσαρμόζονται ώστε να αντικατοπτρίζουν τον πληθωρισμό, είτε αυτόματα μέσω τιμαριθμικής αναπροσαρμογής είτε μέσω μέτρων διακριτικής ευχέρειας, μπορεί να μετριαστεί η πρόοδος της κλίμακας και άλλες στρεβλώσεις που προκαλούνται από τον πληθωρισμό. Το 2023 και στις αρχές του 2024 πολλά κράτη μέλη προέβησαν σε τέτοιες προσαρμογές στα

οικεία συστήματα φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων για να αντιμετωπίσουν τις εν λόγω στρεβλώσεις (βλ. ενότητα 2.1.2).

Η μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από την εργασία σε άλλες φορολογικές βάσεις σύμφωνα με περιβαλλοντικούς στόχους μπορεί να ενισχύσει τα κίνητρα για την αγορά εργασίας, να προωθήσει τη δικαιοσύνη και να υποστηρίξει την κλιματική ουδετερότητα ταυτόχρονα. Οι προτεινόμενες αλλαγές στην οδηγία για τη φορολόγηση της ενέργειας[101], οι οποίες αποτελούν, επί του παρόντος, αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ των συννομοθετών, ευθυγραμμίζονται με τους στόχους αυτούς, με τον καθορισμό τιμών που μειώνουν την κατανάλωση ορυκτών καυσίμων και την ενθάρρυνση των επενδύσεων σε βιώσιμη και καθαρή ενέργεια. Επιπρόσθετα, η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τη δίκαιη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα[102] υποστηρίζει τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας, ιδίως για τις ομάδες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, και τη στροφή προς πηγές εσόδων που προωθούν την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Μολονότι οι φόροι άνθρακα μπορούν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις, αυτές μπορούν να μετριαστούν μέσω προσεκτικά σχεδιασμένων αντισταθμιστικών μέτρων. Τα μέτρα στήριξης που διασφαλίζουν οικονομικά προσιτή ενέργεια για τις ευάλωτες ομάδες ή τα φορολογικά μέτρα που παρέχουν κίνητρα για εξοικονόμηση ενέργειας και μειώνουν την κατανάλωση ορυκτών καυσίμων, ιδίως στο πλαίσιο των ακόμη υψηλών τιμών ενέργειας, ευθυγραμμίζονται με αυτούς τους στόχους για το κλίμα και τη δικαιοσύνη.

2.1.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη

Αρκετά κράτη μέλη έχουν θεσπίσει κίνητρα προσλήψεων και επιδοτήσεις για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, με έμφαση στην προώθηση της απασχόλησης σε βασικούς τομείς και την υποστήριξη των μειονεκτουσών ομάδων. Με τη στήριξη του ΜΑΑ, η **Ελλάδα** χρησιμοποιεί επιδοτήσεις προσλήψεων που καθιστούν δυνατή την πρόσληψη, με καθεστώς πλήρους απασχόλησης, 67 000 ανέργων, με έμφαση στους πλέον ευάλωτους (μακροχρόνια άνεργους, άτομα με αναπηρία, πρόσφυγες, Ρομά). Στη **Μάλτα**, το πρόγραμμα A2E, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ+ και την κυβέρνηση της Μάλτας, θα εφαρμόζεται έως το 2029. Παρέχει οικονομική στήριξη σε εργοδότες για την πρόσληψη μειονεκτούντων ατόμων και, ως εκ τούτου, για την προώθηση ενός ποικιλόμορφου και συμπεριληπτικού εργατικού δυναμικού. Η **Φινλανδία** θέσπισε, το 2023, μεταρρύθμιση των επιδοτήσεων μισθού για τους εργοδότες που προσλαμβάνουν ανέργους που αναζητούν εργασία. Οι εργοδότες μπορούν να λάβουν οικονομική στήριξη που να καλύπτει το 50 % του μισθολογικού κόστους ή το 70 %, στην περίπτωση πρόσληψης εργαζομένων με μειωμένες εργασιακές ικανότητες. Το 2024 η **Τσεχία** συνέχισε ένα πιλοτικό έργο που συνδυάζει επιδοτήσεις μισθού για την πρόσληψη μειονεκτουσών ομάδων με δραστηριότητες ένταξης, όπως κατάρτιση, κοινωνική εργασία, βοήθεια για την εργασία, καθώς και ολοκληρωμένη καθοδήγηση και συμβουλευτική, για τη στήριξη της προσωπικής ανάπτυξης κατά τη διάρκεια επιδοτούμενης απασχόλησης. Η **Ιταλία** θέσπισε, με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 60 της 7ης Μαΐου 2024, κίνητρα για αυτοαπασχόληση σε στρατηγικούς τομείς για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και τη διττή μετάβαση. Τα κίνητρα περιλαμβάνουν απαλλαγή ύψους έως 800 EUR μηνιαίως από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για ανέργους ηλικίας κάτω των 35 ετών που ιδρύουν μια επιχείρηση σ' αυτούς τους τομείς και προσλαμβάνουν μόνιμους εργαζομένους μεταξύ της 1ης Ιουλίου 2024 και της 31ης Δεκεμβρίου 2025. Επιπλέον, οι δικαιούχοι μπορούν να ζητήσουν από το INPS (Εθνικό Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης) την

[101] COM(2021) 563 — Αναθεώρηση της οδηγίας για τη φορολόγηση της ενέργειας.
[102] Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα (2022/C 243/04).

καταβολή αφορολόγητης μηνιαίας εισφοράς ύψους 500 EUR ανά εργαζόμενο, για διάστημα έως 3 ετών. Με τη στήριξη του ΜΑΑ, η **Πορτογαλία** θέσπισε το πρόγραμμα «Δέσμευση για βιώσιμη απασχόληση», το οποίο προσφέρει σε εργοδότες οικονομικές επιδοτήσεις και μειώσεις των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για την υποστήριξη της δημιουργίας 30 000 μόνιμων θέσεων εργασίας, τη μείωση του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας και την προώθηση της ισότητας των φύλων, παράλληλα με τη διευκόλυνση της ένταξης νέων στην αγορά εργασίας.

Επίσης, με βάση την πείρα από την κρίση λόγω COVID-19, ορισμένες χώρες έχουν θεσπίσει ή προσαρμόσει συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας. Τον Μάιο του 2024 η **Εσθονία** θέσπισε νομοθεσία σχετικά με την «πρόληψη για ικανότητα προς εργασία» με σκοπό την παροχή ευέλικτων όρων εργασίας σε εργαζομένους που επιστρέφουν στην εργασία μετά από μακροχρόνια αναρρωτική άδεια και για την υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας ατόμων με χρόνιες παθήσεις. Στο πλαίσιο του συστήματος αυτού, οι εργοδότες καλύπτουν τουλάχιστον το 50 % του πλήρους μισθού, ενώ το εθνικό ταμείο ασφάλισης υγείας καλύπτει το υπόλοιπο. Τον Ιούλιο του 2023 η **Ισπανία** θέσπισε διατάξεις που ανέπτυξαν περαιτέρω το νομικό καθεστώς του μηχανισμού RED για την ενίσχυση της ευελιξίας και της σταθεροποίησης της απασχόλησης, στις οποίες περιγράφονται λεπτομερώς όρια για τις υπερωρίες, κανόνες για την πρόσληψη και τη διατήρηση θέσεων εργασίας, καθώς και προϋποθέσεις για την εξωτερική ανάθεση θέσεων εργασίας. Τον Δεκέμβριο του 2023 η **Ιταλία** επέκτεινε το σύστημα μειωμένου ωραρίου εργασίας (Cassa Integrazione Guadagni) ώστε να συμπεριλάβει περιπτώσεις μειωμένου ωραρίου εργασίας λόγω ακραίων κλιματικών συνθηκών. Η επέκταση, η οποία εφαρμόστηκε μεταξύ Ιουλίου και Δεκεμβρίου 2023, αφορά ειδικά τομείς όπως την γεωργία, τον κατασκευαστικό τομέα και την εξορυκτική βιομηχανία.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν τροποποιήσει ή σχεδιάζουν να τροποποιήσουν τα οικεία πλαίσια για τον κατώτατο μισθό. Η **Κύπρος** θέσπισε καθολικό νόμιμο κατώτατο μισθό τον Ιανουάριο του 2023, με στόχο να διαφυλάξει την αγοραστική δύναμη των χαμηλόμισθων. Από τον Ιανουάριο του 2024 ο κατώτατος μισθός θα αναπροσαρμόζεται κάθε δύο έτη με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, συμπεριλαμβανομένης της αγοραστικής δύναμης των αμειβομένων με τον κατώτατο μισθό σε σχέση με το κόστος διαβίωσης. Μια πρώτη αναθεώρηση πραγματοποιήθηκε ήδη τον Ιανουάριο του 2024, στο πλαίσιο της οποίας ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε από 940 EUR σε 1 000 EUR μηνιαίως. Το 2024, στη **Λετονία** και την **Ελλάδα**, η κυβέρνηση και οι κοινωνικοί εταίροι συζήτησαν μεταρρυθμίσεις για την τροποποίηση του μηχανισμού καθορισμού του κατώτατου μισθού, με αναφορά στις τιμές που περιγράφονται στην οδηγία για επαρκείς κατώτατους μισθούς[103]. Στη **Λετονία**, ο κατώτατος μισθός θα είναι 740 EUR από το 2025, κάτι που σηματοδοτεί την έναρξη του καθορισμού του επιπέδου του με βάση τον διάμεσο μισθό. Η **Βουλγαρία** και η **Λιθουανία** έχουν επαναπροσδιορίσει τη διαδικασία καθορισμού των κατώτατων μισθών, ώστε να συμπεριλάβουν ενδεικτική τιμή αναφοράς, ιδίως σε σχέση με τους πραγματικούς μισθούς, ενώ **οι Κάτω Χώρες** τροποποίησαν τον ορισμό του κατώτατου μισθού με αναφορά σε ωριαία αμοιβή έναντι μηνιαίας που υπήρχε πριν. Στη **Ρουμανία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, τον Νοέμβριο του 2024 εγκρίθηκε νέος νόμος για τη θέσπιση νέου μηχανισμού και μαθηματικού τύπου για τον καθορισμό και την επικαιροποίηση, με συστηματικό τρόπο, του επιπέδου του κατώτατου μισθού σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, σε ευθυγράμμιση με την οδηγία για επαρκείς κατώτατους μισθούς. Οι αλλαγές αυτές αποτελούν μέρος της ευρύτερης μεταφοράς της οδηγίας στο δίκαιο των κρατών μελών, η οποία έπρεπε να ολοκληρωθεί έως τις 15 Νοεμβρίου 2024. Στην **Κροατία**, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, ο νόμος για τον κατώτατο μισθό τροποποιήθηκε με σκοπό

[103] Οδηγία (ΕΕ) 2022/2041 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 2022, για επαρκείς κατώτατους μισθούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ L 275 της 25.10.2022, σ. 33).

την επιβολή ελάχιστων αυξήσεων για την υπερωριακή εργασία, τη νυχτερινή εργασία, την εργασία τις Κυριακές και στις επίσημες αργίες, καθώς και την απαγόρευση της δυνατότητας παραίτησης από το δικαίωμα λήψης του κατώτατου μισθού. Σχεδιάζεται επίσης η αύξηση του κατώτατου μισθού στο 50 % του μέσου μισθού κατά το προηγούμενο έτος.

Έχουν θεσπιστεί ή εξετάζονται διάφορα μέτρα σχετικά με τους μισθούς στον δημόσιο τομέα. Στην **Κροατία**, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, ο νόμος για τους μισθούς, ο οποίος άρχισε να ισχύει το 2024, αποσκοπεί στην τυποποίηση των κριτηρίων καθορισμού των μισθών και στην εναρμόνιση των μισθών σ' ολόκληρη την κρατική διοίκηση και στις δημόσιες υπηρεσίες, σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους. Στην **Ιταλία**, με τον νόμο για τον προϋπολογισμό, διατέθηκαν 3 δισ. EUR για το 2024 και 5 δισ. EUR ετησίως από το 2025 και εξής για την ανανέωση της εθνικής συλλογικής σύμβασης εργασίας για τους κρατικούς υπαλλήλους. Η **Ελλάδα** σχεδιάζει να αυξήσει τους μισθούς του δημόσιου τομέα το 2025, μετά την έγκριση νέου ενιαίου μισθολογίου. Στη **Σλοβενία**, ο νόμος για τις κοινές βάσεις του μισθολογικού συστήματος στον δημόσιο τομέα εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2024, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, και θα αρχίσει να ισχύει τον Ιανουάριο του 2025. Η μεταρρύθμιση κατάργησε τα κλιμάκια κάτω από τον κατώτατο μισθό και αύξησε τις αποδοχές για όλους τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό του σλοβενικού δημόσιου τομέα.

Έχουν επίσης πραγματοποιηθεί και άλλες αναθεωρήσεις των συστημάτων καθορισμού των μισθών, ιδίως σε σχέση με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Στην **Πολωνία**, ένα προτεινόμενο νομοσχέδιο αποσκοπεί στην επικαιροποίηση των κανόνων για τη θέσπιση και την καταχώριση συλλογικών συμβάσεων, με την επέκταση των θεμάτων διαπραγμάτευσης, την απλούστευση της διαδικασίας καταχώρισης στο εθνικό μητρώο συλλογικών συμβάσεων εργασίας, τη διευκόλυνση της παράτασης των συμφωνιών και την παροχή στις επιχειρήσεις της δυνατότητας να αποσύρονται από πολυεταιρικές συμφωνίες για εμπορικούς λόγους. Στη **Γαλλία**, εκδόθηκε νέο διάταγμα για την επίσπευση της επέκτασης των συλλογικών συμβάσεων σ' όλους τους εργαζομένους και τις επιχειρήσεις ενός κλάδου, διασφαλίζοντας ότι οι τομεακοί κατώτατοι μισθοί δεν υπολείπονται του νόμιμου κατώτατου μισθού (SMIC)[104]. Επιπρόσθετα, τον Μάρτιο του 2024 συστάθηκε νέο Ανώτατο Συμβούλιο για τις αποδοχές, την απασχόληση και την παραγωγικότητα, με σκοπό την καλύτερη ευθυγράμμιση της παραγωγικότητας, της δημιουργίας αξίας και των μισθών, με παράλληλη παρακολούθηση των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο των μισθών. Στην **Πορτογαλία**, η πρόσφατη επικαιροποίηση του εργατικού κώδικα αφορά τις διαδικασίες καταγγελίας συλλογικών συμβάσεων, καθιστώντας δυσκολότερη την καταγγελία των συμφωνιών και θεσπίζοντας νέα διαδικασία διαιτησίας[105]. Στο **Βέλγιο**, οι κοινωνικοί εταίροι δεν κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με τους μισθούς, με αποτέλεσμα η ομοσπονδιακή κυβέρνηση να αποφασίσει να μην αυξήσει τον μισθολογικό κανόνα για το 2023 και το 2024, και οι αυξήσεις των μισθών περιορίστηκαν στη συνήθη τιμαριθμική αναπροσαρμογή βάσει πληθωρισμού. Ωστόσο, οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαπραγματευτούν εφάπαξ πρόσθετη παροχή ανά εργαζόμενο ύψους έως 500 EUR, ή 750 EUR όταν οι εταιρείες επιτυγχάνουν εξαιρετικά υψηλά κέρδη.

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας, αξιοποιώντας τη δυναμική που δημιουργήθηκε με το σχέδιο δράσης για την κοινωνική

[104] Eurofound, France: Developments in working life 2023 (Γαλλία: Εξελίξεις στην εργασία 2023), Έγγραφο εργασίας, WPEF24045, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[105] Eurofound (2024), Portugal: Developments in working life 2023 (Πορτογαλία: Εξελίξεις στην εργασία 2023), Έγγραφο εργασίας, WPEF24057, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

οικονομία[106] **και τη σύσταση του Συμβουλίου για την ανάπτυξη των συνθηκών-πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία**[107]. Τον Φεβρουάριο του 2024 δεκαεννέα κράτη μέλη υπέγραψαν τον χάρτη πορείας της Λιέγης για την κοινωνική οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση[108], ο οποίος προτείνει προτεραιότητες και κατευθυντήριες γραμμές για την κοινωνική οικονομία στην επόμενη Ατζέντα κοινωνικής πολιτικής. Τα κράτη μέλη, επί του παρόντος, αναπτύσσουν ή επικαιροποιούν τις στρατηγικές τους για την κοινωνική οικονομία, διαδικασία που είναι απαραίτητη για τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών πλαισίου. Τον Ιούλιο του 2024 η **Ιρλανδία** δρομολόγησε την εθνική της πολιτική για τις κοινωνικές επιχειρήσεις 2024-2027. Τον Αύγουστο του 2023 η **Σλοβακία** ενέκρινε σχέδιο δράσης για τη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων έως το 2030. Η **Σλοβενία** έχει καταρτίσει στρατηγική για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, η οποία, επί του παρόντος, αναμένει την έγκριση της κυβέρνησης. Στο **Βέλγιο**, η γερμανόφωνη κοινότητα εξέδωσε το πρώτο διάταγμα για την αναγνώριση και την προώθηση των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας τον Ιανουάριο του 2024, ενώ η Φλάνδρα ακολούθησε, τον Απρίλιο του 2024, με διάταγμα για την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Στην **Κύπρο**, εγκρίθηκαν τον Δεκέμβριο του 2023 τροποποιήσεις στον νόμο για τις κοινωνικές επιχειρήσεις του 2020 και ένας κανονισμός για τη δημιουργία μητρώου κοινωνικών επιχειρήσεων, το οποίο είναι πλέον ανοικτό για υποβολή αιτήσεων. Στην **Τσεχία**, το 2024 αναμένεται να υποβληθεί στο κοινοβούλιο σχέδιο νόμου για την κοινωνική οικονομία. Η νομοθεσία αυτή αποσκοπεί στη στήριξη των φορέων της κοινωνικής οικονομίας, παρέχοντας ένα πλαίσιο που ενισχύει τον ρόλο τους στην οικονομία, μεταξύ άλλων μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης σε χρηματοδότηση, της βελτίωσης των όρων του κανονιστικού πλαισίου και της προώθησης βιώσιμων μοντέλων κοινωνικών επιχειρήσεων. Η **Πορτογαλία** δρομολόγησε την πρωτοβουλία «Portugal Social Innovation 2030», για την προώθηση της επιχειρηματικότητας, της κοινωνικής καινοτομίας και του αντίκτυπου των επενδύσεων στη χώρα. Κύριοι δικαιούχοι είναι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, συμπεριλαμβανομένων φορέων της κοινωνικής οικονομίας, που αναπτύσσουν προωθούν ή υποστηρίζουν έργα κοινωνικής καινοτομίας, ή παρέχουν κατάρτιση στο πεδίο αυτό. Στη **Γερμανία**, ένα νέο πρόγραμμα στήριξης, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ+, θα επενδύσει 110 δισ. EUR έως το 2028 για την ενίσχυση επιχειρήσεων δημόσιου συμφέροντος, στηρίζοντας κοινούς χώρους εργασίας, πανεπιστήμια ή εκκολαπτήρια επιχειρήσεων, τα οποία με τη σειρά τους παρέχουν συμβουλές και κατάρτιση σε θέματα δεξιοτήτων σε κοινωνικές επιχειρήσεις.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει μέτρα για την ενίσχυση της φορολογικής δικαιοσύνης και την τόνωση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Στην **Ιταλία**, η μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας για τους εργαζομένους, η οποία θεσπίστηκε αρχικά το 2022 και παρατάθηκε το 2023, επιβεβαιώθηκε για το 2024[109]. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις και οι επαγγελματίες που προσλαμβάνουν πρόσθετο προσωπικό με συμβάσεις αορίστου χρόνου είναι επιλέξιμες για έκπτωση 120 % επί του κόστους εργασίας για τη φορολογική περίοδο 2024. Η **Λετονία** θα εφαρμόσει φορολογική μεταρρύθμιση για το εργατικό δυναμικό από το 2025,

[106] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Οικοδόμηση μιας οικονομίας στην υπηρεσία των ανθρώπων: σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία» [COM(2021) 778 final].

[107] Σύσταση του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2023, για την ανάπτυξη των συνθηκών-πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία (C/2023/1344).

[108] Βλ. τη δήλωση στο διαδίκτυο.

[109] Ο συντελεστής απαλλαγής παραμένει στο 6 % για μηνιαίους φορολογητέους μισθούς ύψους έως 2 692 EUR και στο 7 % για μισθούς ύψους έως 1 923 EUR. Η ήδη θεσπισμένη μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας που ανέρχεται στο 15 % των ακαθάριστων αποδοχών που καταβάλλονται για νυχτερινή εργασία και υπερωριακή εργασία που παρέχεται σε δημόσιες αργίες επιβεβαιώθηκε επίσης για τους πρώτους έξι μήνες του 2024.

μειώνοντας τη φορολογική επιβάρυνση των εργαζομένων χαμηλότερου και μεσαίου εισοδήματος. Η **Πορτογαλία** συμπεριέλαβε στην πρόταση για τον κρατικό προϋπολογισμό του 2025 τροποποίηση του καθεστώτος ατομικής φορολόγησης για τους νέους που θα εφαρμόζεται από το 2025. Θα επεκταθεί έτσι η επιλεξιμότητα για την ένταξη ατόμων ηλικίας έως 35 ετών, ανεξάρτητα από το μορφωτικό τους επίπεδο, και θα παραταθεί η διάρκεια των απαλλαγών έως και 10 έτη (έναντι 5 ετών πριν). Ένα άλλο παράδειγμα αποτελεί η **Φινλανδία**, η κυβέρνηση της οποίας μείωσε τη φορολόγηση του εισοδήματος από εργασία διπλασιάζοντας την πίστωση φόρου για το εισόδημα από εργασία για τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών, εξαιρώντας από το καθεστώς τα άτομα ηλικίας 60-64 ετών. Η εν λόγω επαναστόχευση αποσκοπεί στη βελτίωση των κινήτρων εργασίας για τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών.

Τα συστήματα φορολόγησης εισοδήματος φυσικών προσώπων έχουν επίσης προσαρμοστεί ώστε να μετριαστούν οι επιπτώσεις του πληθωρισμού στους εργαζομένους[110]**.** Όταν τα κατώτατα όρια της φορολογικής κλίμακας διατηρούνται αμετάβλητα, ο πληθωρισμός μπορεί να ωθήσει τα νοικοκυριά σε υψηλότερα φορολογικά κλιμάκια, με αποτέλεσμα τη λεγόμενη «πρόοδο της κλίμακας». Παρόλο που οι περισσότερες χώρες προσαρμόζουν τα φορολογικά κλιμάκια κατά τη διακριτική τους ευχέρεια, **το Βέλγιο, η Δανία, οι Κάτω Χώρες, η Λιθουανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Σουηδία** και, πιο πρόσφατα, η **Αυστρία** διαθέτουν μηχανισμούς αυτόματης προσαρμογής[111]. **Η Γερμανία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία** και η **Πορτογαλία** προσάρμοσαν κατά διακριτική ευχέρεια τις φορολογικές τους κλίμακες το 2023 και/ή το 2024, ενώ η **Πορτογαλία** μείωσε επίσης τον οριακό φορολογικό συντελεστή για το δεύτερο φορολογικό κλιμάκιο. Η **Ιταλία** συγχώνευσε τα δύο κατώτερα (από τα τέσσερα) φορολογικά κλιμάκια το 2024, εφαρμόζοντας φορολογικό συντελεστή 23 % για να μειώσει την επιβάρυνση των μεσαίων εισοδημάτων. Τέλος, η **Ισπανία** προέβη σε τιμαριθμική αναπροσαρμογή των βάσεων και των συντελεστών των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης τόσο το 2023 όσο και το 2024. Παράλληλα μ' αυτές τις προσαρμογές του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα με στόχο την αντιμετώπιση του πληθωρισμού.

2.2. Κατευθυντήρια γραμμή 6 — Ενίσχυση της προσφοράς εργασίας και βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, στη διά βίου απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής 6 για την απασχόληση, στο πλαίσιο της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την ενίσχυση της προσφοράς εργασίας, την προώθηση της απόκτησης δεξιοτήτων και ικανοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής των ανθρώπων, την ενίσχυση των ίσων ευκαιριών για όλους, την άρση των εμποδίων και την παροχή κινήτρων για τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με τις αρχές 1 (εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση), 2 (ισότητα των φύλων), 3 (ισότητα ευκαιριών), 4 (ενεργός υποστήριξη για την εξεύρεση απασχόλησης), 9 (ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής), 11 (φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών) και 17 (ένταξη ατόμων με αναπηρία) του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Στην ενότητα 2.2.1 αναφέρονται οι κυριότερες εξελίξεις στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των δεξιοτήτων, καθώς και στην κατάσταση της αγοράς εργασίας όσον αφορά τις ευάλωτες και υποεκπροσωπούμενες ομάδες. Στην ενότητα 2.2.2

[110] Βλ.: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Annual Report on Taxation 2024 (Ετήσια έκθεση για τη φορολογία 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[111] Για λεπτομερή περιγραφή των διαφόρων προσεγγίσεων όσον αφορά την τιμαριθμική αναπροσαρμογή σ' ολόκληρη την ΕΕ, βλ. πίνακα 3 της ετήσιας έκθεσης για τη φορολογία 2023 (σχετικά με τα μέτρα που θεσπίστηκαν το 2022).

αναφέρονται τα μέτρα πολιτικής που λαμβάνουν τα κράτη μέλη στους εν λόγω τομείς πολιτικής.

2.2.1 Βασικοί δείκτες

Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα σε επίπεδο ΕΕ σημείωσε αργή πρόοδο την τελευταία δεκαετία, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το 2022 το 93,1 % των παιδιών ηλικίας μεταξύ 3 ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν εγγεγραμμένα σε δομές προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (στο εξής: ΠΕΦ), ποσοστό αυξημένο κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες από το 2021 και κατά 1,9 εκατοστιαίες μονάδες από το 2014. Ωστόσο, αυτός ο μέσος όρος σε επίπεδο ΕΕ συγκαλύπτει σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Επτά κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ισπανία, Λιθουανία, Πορτογαλία, Σουηδία) έχουν ήδη επιτύχει τον στόχο σε επίπεδο ΕΕ για ποσοστό συμμετοχής 96 % έως το 2030, ενώ τα ποσοστά παραμένουν κάτω από 85 % σε πέντε χώρες (Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Ρουμανία και Σλοβακία, με το ποσοστό των δύο τελευταίων χωρών να είναι κάτω του 80 %). Ορισμένα κράτη μέλη κατέγραψαν αξιοσημείωτη πρόοδο τα τελευταία έτη και οι μεγαλύτερες αυξήσεις μεταξύ του 2021 και του 2022 σημειώθηκαν στην Πορτογαλία (5,8 εκατοστιαίες μονάδες), τη Λιθουανία (4,6 εκατοστιαίες μονάδες), την Κροατία (2,8 εκατοστιαίες μονάδες) και την Πολωνία (2 εκατοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, έξι κράτη μέλη σημείωσαν μείωση, ιδίως η Κύπρος (– 1,4 εκατοστιαίες μονάδες), η Φινλανδία (– 1,6 εκατοστιαίες μονάδες) και η Ιρλανδία (– 3,2 εκατοστιαίες μονάδες). Η οικονομική προσιτότητα και οι ελλείψεις ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των ελλείψεων προσωπικού, εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση, ιδίως για τα παιδιά μικρότερης ηλικίας και τα παιδιά που προέρχονται από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα. Η συμμετοχή των παιδιών Ρομά στην ΠΕΦ εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση, καθώς το ποσοστό συμμετοχής τους αντιστοιχούσε περίπου στο ήμισυ του μέσου όρου της ΕΕ (42 % – 44 % το 2021) και ήταν πολύ χαμηλότερο από το ποσοστό τουλάχιστον 70 % που έχει τεθεί ως στόχος για το 2030 στο νέο στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά[112].

[112] Με βάση τα τελευταία αποτελέσματα της έρευνας του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) για τους Ρομά 2021, η οποία δημοσιεύτηκε το 2022. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά 2020-2030.

Διάγραμμα 2.2.1: Η συμμετοχή στην ΠΕΦ παρουσιάζει αργή πρόοδο σε επίπεδο ΕΕ, αλλά με μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών

Συμμετοχή στην ΠΕΦ παιδιών ηλικίας από 3 ετών έως την ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ως %)

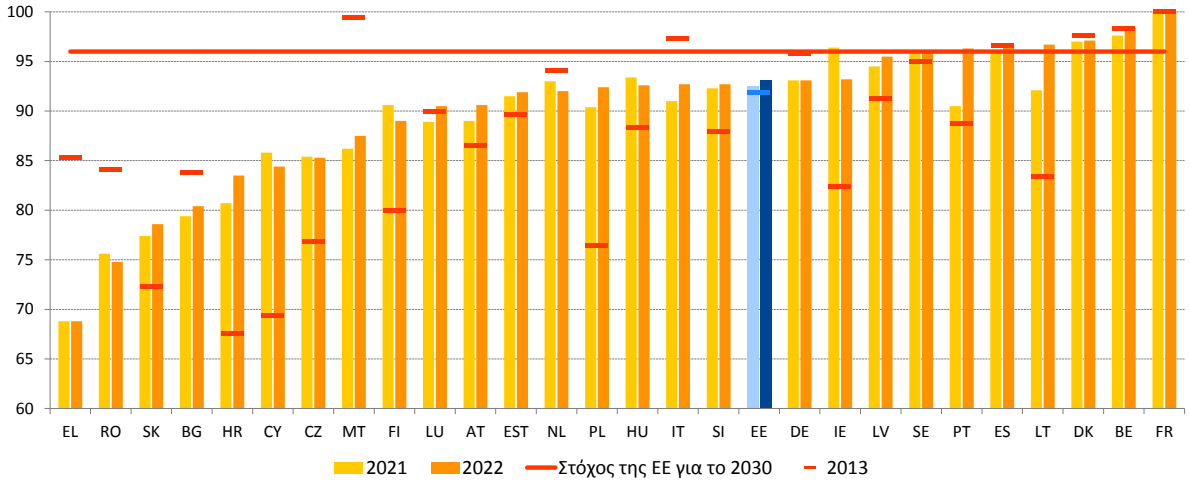

Σημείωση: 2013: ο ορισμός διαφέρει για την EL και την PT. 2021: ο ορισμός διαφέρει για την ΕΕ και την PT. Προσωρινά στοιχεία για τη FR. 2022: ο ορισμός διαφέρει για την ΕΕ και την PT. Προσωρινά στοιχεία για τις FR, MT, PL και PT. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για την EL χρονολογούνται από το 2019.
Πηγή: Eurostat, [educ_uoe_enra21].

Η πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μειώνεται σ' ολόκληρη την ΕΕ, αλλά εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ιδίως για τους νέους άνδρες. Το 2023 το 9,5 % των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση ή την κατάρτιση, ποσοστό μειωμένο κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2022. Το ποσοστό αυτό είναι κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο απ' ό,τι πριν από μια δεκαετία, και πέντε χώρες (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Μάλτα και Πορτογαλία) κατέγραψαν μείωση άνω των 5 εκατοστιαίων μονάδων κατά την περίοδο αυτή. Ωστόσο, περίπου 3,1 εκατομμύρια νέοι εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση ή την κατάρτιση με πτυχίο το πολύ κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ το 2023. Δεκαέξι κράτη μέλη έχουν ήδη επιτύχει τον στόχο του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης (ΕΧΕ) για μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης σε επίπεδο κάτω του 9 % έως το 2030. Ωστόσο, στη Ρουμανία, την Ισπανία, τη Γερμανία και την Ουγγαρία, τα ποσοστά εξακολουθούν να είναι υψηλότερα από 12 % ή περίπου στο ποσοστό αυτό, κάτι που αντικατοπτρίζει «κρίσιμη κατάσταση» με μικρές μόνο βελτιώσεις ή ακόμα και αυξήσεις κατά το προηγούμενο έτος (βλ. διάγραμμα 2.2.2). Η Κύπρος κατέγραψε τη μεγαλύτερη αύξηση το 2023 (κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες), ακολουθούμενη από τη Φινλανδία, τη Σλοβενία, την Πορτογαλία και τη Λιθουανία, όπου το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυξήθηκε κατά πάνω από 1 εκατοστιαία μονάδα. Ταυτόχρονα, η Κροατία (2,0 %), η Ελλάδα (3,7 %), η Πολωνία (3,7 %) και η Ιρλανδία (4,0 %) ήταν χώρες με «βέλτιστη επίδοση». Παρά την ελαφρώς θετική τάση συνολικά, δεν υπάρχει ένδειξη ανοδικής σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης, το χάσμα μεταξύ των φύλων εξακολουθεί να είναι σημαντικό, καθώς οι νέες γυναίκες είναι πολύ λιγότερο πιθανό να εγκαταλείψουν πρόωρα την εκπαίδευση ή την κατάρτιση (7,7 %) απ' ό,τι οι νέοι άνδρες (11,3 %). Οι νέοι που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ εξακολουθούν να είναι τρεις φορές πιο πιθανό (21,6 %) να εγκαταλείψουν πρόωρα την εκπαίδευση σε σύγκριση με όσους γεννήθηκαν σε κράτος μέλος της ΕΕ (8,2 %). Η κατάσταση αφορά ιδιαίτερα τους νέους Ρομά (ηλικίας 18-24 ετών), καθώς πάνω από τα δύο τρίτα αυτών (71 %) εγκατέλειψαν την εκπαίδευση προτού φθάσουν στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μεταξύ του 2020 και

του 2021[113]. Επιπρόσθετα, η κατάσταση για τους νέους με αναπηρία της ίδιας ηλικιακής ομάδας είναι επίσης ανησυχητική, καθώς κατέγραψαν ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της τάξης του 22,2 % το 2022[114]. Οι περιφερειακές ανισότητες είναι επίσης σημαντικές σε κράτη μέλη όπως η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ουγγαρία και η Πορτογαλία (βλ. διάγραμμα 1 στο παράρτημα 5), συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών.

Διάγραμμα 2.2.2: Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση εξακολουθεί να μειώνεται με αργούς ρυθμούς, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίας 18-24 ετών), επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

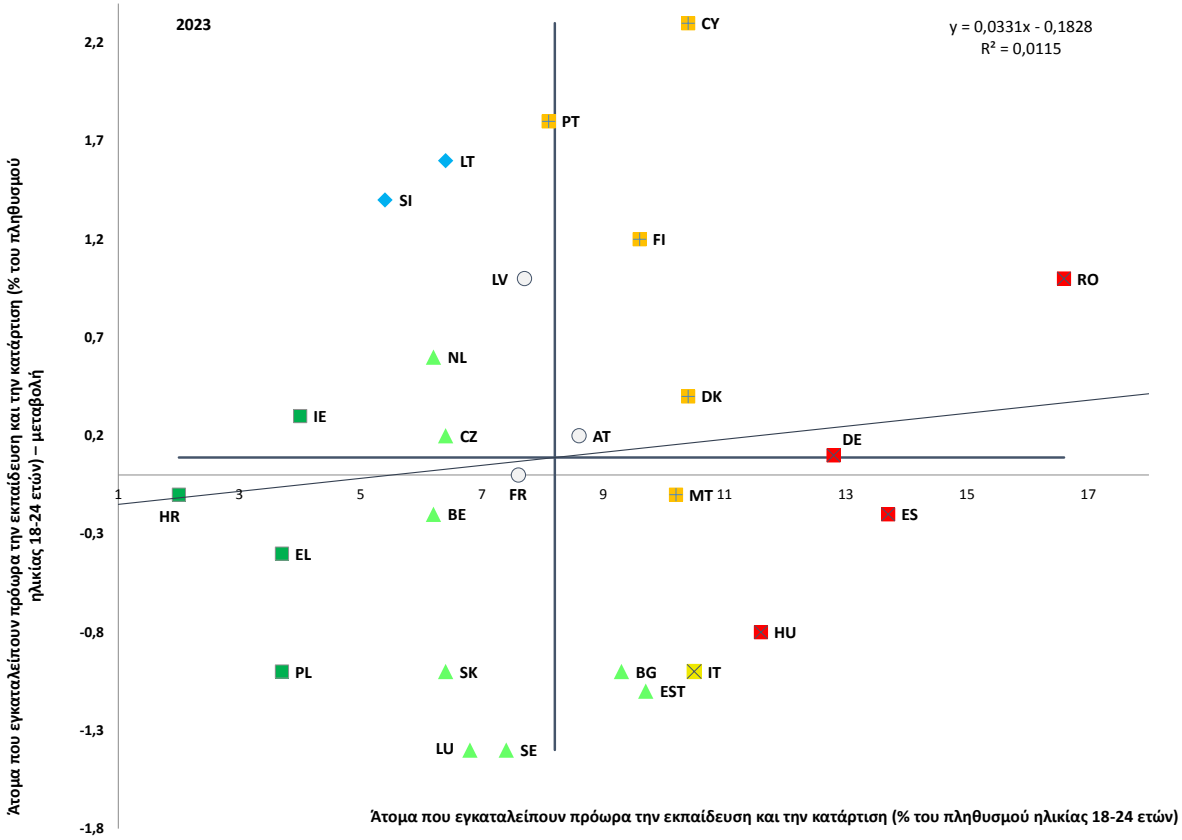

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για τη SK και την CY. Στοιχεία χαμηλής αξιοπιστίας για την HR και το LU.
Πηγή: Eurostat [edat_lfse_14], ΕΕΔ της ΕΕ.

[113] Βλ. Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Roma in 10 European Countries – Main results (Οι Ρομά σε 10 ευρωπαϊκές χώρες — Κύρια αποτελέσματα), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[114] Βλ. European Disability Expertise (Ευρωπαϊκή εμπειρογνωμοσύνη για την αναπηρία) (EDE), European comparative data on persons with disabilities (Ευρωπαϊκά συγκριτικά στοιχεία για τα άτομα με αναπηρία), 2022. Το υψηλότερο ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μεταξύ των ατόμων με αναπηρία μπορεί να οφείλεται, μεταξύ άλλων, σε ζητήματα προσβασιμότητας (π.χ. φυσικά και αρχιτεκτονικά εμπόδια) και στην απουσία προσαρμοσμένων προγραμμάτων.

Πλαίσιο 2 του πυλώνα: Βελτίωση βασικών δεξιοτήτων

Οι βασικές δεξιότητες αποτελούν τη βάση για την προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη των νέων, καθώς και για τη μελλοντική ανταγωνιστικότητα και κοινωνική συνοχή της ΕΕ. Οι βασικές δεξιότητες αποτελούν δομικά στοιχεία που παρέχουν στα άτομα τη δυνατότητα να αντεπεξέρχονται στις πολύπλοκες απαιτήσεις της ζωής, να συμμετέχουν στις τοπικές κοινότητές τους, να συνεχίσουν τη μάθηση αργότερα στη ζωή τους και να συμβάλλουν ουσιαστικά στην κοινωνία και την οικονομία. Στηρίζουν την παραγωγικότητα της εργασίας και τον ρυθμό καινοτομίας που απαιτεί η ψηφιακή μετάβαση και μια οικονομία που βασίζεται όλο και περισσότερο στη γνώση[115]. Οι νέοι που διαθέτουν καλύτερες δεξιότητες έχουν καλύτερες προοπτικές απασχόλησης, διατρέχουν μικρότερο κίνδυνο να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση έχοντας αποκτήσει περιορισμένα προσόντα και είναι πιθανότερο να συμμετάσχουν στη μάθηση ενηλίκων[116]. Στο πλαίσιο του ΕΧΕ, η ΕΕ έθεσε στόχους για τις βασικές δεξιότητες (όπως μετρώνται από το πρόγραμμα PISA του ΟΟΣΑ), σύμφωνα με τους οποίους τα ποσοστά χαμηλών επιδόσεων στην ανάγνωση, στα μαθηματικά και στις θετικές επιστήμες θα πρέπει να είναι κάτω του 15 % έως το 2030. Οι πρόσφατες τάσεις αναδεικνύουν την ανάγκη ανανέωσης και ενίσχυσης των προσπαθειών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να βασιστούν σε υφιστάμενες πρωτοβουλίες και να ενισχύσουν περαιτέρω την εφαρμογή της σύστασης σχετικά με τους δρόμους προς τη σχολική επιτυχία του Νοεμβρίου 2022, η οποία περιγράφει ένα πλαίσιο πολιτικής για μια συστημική και πολύπλευρη προσέγγιση με στόχο τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων[117]. Επίσης, στο πλαίσιο της νέας εντολής, η Επιτροπή θα υποβάλει ειδικό σχέδιο δράσης για τις βασικές δεξιότητες. Συμπληρωματικά προς αυτό, ένα στρατηγικό σχέδιο για την εκπαίδευση στους τομείς STEM θα αντιμετωπίσει τις ειδικές και επίμονες προκλήσεις στην εκπαίδευση στους τομείς STEM.

Πρόσφατα στοιχεία επιβεβαιώνουν μια πιο μακροπρόθεσμη μείωση των επιδόσεων όσον αφορά τις βασικές δεξιότητες, η οποία θέτει σε σοβαρό κίνδυνο τη μελλοντική παραγωγικότητα της εργασίας και την ανταγωνιστικότητα στην ΕΕ και δημιουργεί προκλήσεις για τις διαστάσεις της ισότητας και της αριστείας των εκπαιδευτικών συστημάτων της ΕΕ. Από το 2012 τα ποσοστά χαμηλών επιδόσεων και στις τρεις διαστάσεις της έρευνας PISA αυξάνονται σταθερά σε επίπεδο ΕΕ, και στα αποτελέσματα της έρευνας PISA του 2022 καταγράφηκε η πιο δραματική μείωση των επιδόσεων όσον αφορά τις βασικές δεξιότητες κατά την περίοδο αυτή. Τα πιο πρόσφατα πορίσματα δείχνουν ότι τα ποσοστά χαμηλών επιδόσεων έχουν αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό στα μαθηματικά (6,6 εκατοστιαίες μονάδες) και στην ανάγνωση (3,7 εκατοστιαίες μονάδες), και πιο συγκρατημένα στις θετικές επιστήμες (1,9 εκατοστιαίες μονάδες) —τάση που αντικατοπτρίζεται επίσης στις επιμέρους

[115] Βλ.: ΟΟΣΑ (2014), A New Macroeconomic Measure of Human Capital Exploiting PISA and PIAAC: Linking Education Policies to Productivity (Νέα μακροοικονομική μέτρηση του ανθρώπινου κεφαλαίου με την αξιοποίηση των ερευνών PISA και PIAAC: Σύνδεση των εκπαιδευτικών πολιτικών με την παραγωγικότητα), Έγγραφα εργασίας του τμήματος οικονομικών του ΟΟΣΑ, αριθ. 1709, 2022· Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Investing in People' Competences – A Cornerstone for Growth and Wellbeing in the EU* (Επένδυση στις ικανότητες των ανθρώπων — Ακρογωνιαίος λίθος για την ανάπτυξη και την ευημερία στην ΕΕ), *Έγγραφα προβληματισμού για την ευρωπαϊκή οικονομία*, 139, 2021· Woessmann L., *The Economic Case for Education* (Τα οικονομικά επιχειρήματα υπέρ της εκπαίδευσης), *Αναλυτική έκθεση του ΕΕΝΕΕ αριθ. 20,* 2014.

[116] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Investing in education in a post-Covid EU (Επένδυση στην εκπαίδευση στην ΕΕ μετά την πανδημία COVID-19), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022.

[117] Σύσταση του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2022, σχετικά με δρόμους προς τη σχολική επιτυχία και για την αντικατάσταση της σύστασης του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 2011, σχετικά με πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) (2022/C 469/01).

επιδόσεις των περισσότερων κρατών μελών[118]. Σε επίπεδο ΕΕ, το ποσοστό χαμηλών επιδόσεων ανέρχεται πλέον στο 29,5 % στα μαθηματικά, στο 26,2 % στην ανάγνωση και στο 24,2 % στις θετικές επιστήμες (έναντι 22,9 %, 22,5 % και 22,3 %, αντίστοιχα, το 2018), και 18 κράτη μέλη ανέφεραν ποσοστά χαμηλών επιδόσεων άνω του 25 % στα μαθηματικά, ενώ 14 κράτη μέλη παρουσίασαν εξίσου υψηλά ποσοστά στην ανάγνωση. Ως εκ τούτου, η ΕΕ απομακρύνθηκε περισσότερο από τον στόχο της για μείωση των χαμηλών επιδόσεων στον ΕΧΕ στο 15 %, καθώς το σημερινό χάσμα είναι ευρύτερο απ' ό,τι πριν από 10 χρόνια. Ταυτόχρονα, τα στοιχεία της πρόσφατης έρευνας PISA δείχνουν επίσης μείωση του ποσοστού των κορυφαίων επιδόσεων, δηλαδή του ποσοστού των μαθητών που επιτυγχάνουν υψηλό επίπεδο ικανοτήτων, σ' όλες τις κοινωνικοοικονομικές ομάδες[119]. Το ποσοστό μειώθηκε γενικά σε σημαντικό βαθμό στα μαθηματικά και στην ανάγνωση, ενώ στις θετικές επιστήμες έχει παραμείνει ευρέως σταθερό στις περισσότερες χώρες. Το 2022 μόνο το 7,9 % των μαθητών της ΕΕ πέτυχαν υψηλό επίπεδο ικανοτήτων στα μαθηματικά, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την ανάγνωση ήταν 6,5 % και για τις θετικές επιστήμες ήταν 6,9 % (έναντι 11 %, 8,1 % και 6,3 %, αντίστοιχα, το 2018). Παρόλο που μπορεί να θεωρηθεί ότι η κρίση λόγω COVID-19 διαδραμάτισε ρόλο στη μείωση των επιδόσεων, αρκετές χώρες κατέγραφαν πτωτικές τάσεις στις επιδόσεις ήδη πριν από την πανδημία.

Τα ποσοστά χαμηλών επιδόσεων αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στα μαθηματικά και στην ανάγνωση, και πιο συγκρατημένα στις θετικές επιστήμες

Ποσοστό σπουδαστών που δεν είναι σε θέση να επιτύχουν τον ελάχιστο δείκτη επιδόσεων PISA επιπέδου 2 (ως %)

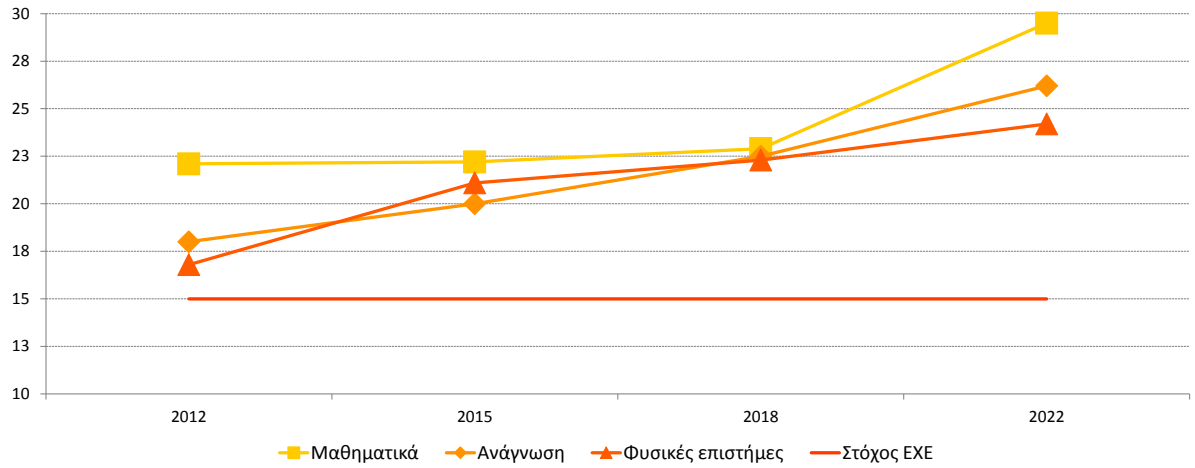

Σημείωση: Απαιτείται προσοχή κατά την ερμηνεία των τιμών της ΕΕ για το 2022: ένα ή περισσότερα πρότυπα δειγματοληψίας της έρευνας PISA δεν πληρούνταν από τη Δανία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και τη Λετονία [βλ. ΟΟΣΑ, Αποτελέσματα PISA 2022 (τόμος 1), Α2 και Α4]. Λείπουν στοιχεία για τη Μάλτα που αφορούν το 2012.
Πηγή: ΟΟΣΑ, PISA 2012, 2015, 2018, 2022, υπολογισμοί της ΓΔ ΕΑΣ.

Αρκετές χώρες έχουν δρομολογήσει ή εξετάσουν το ενδεχόμενο λήψης νέων μέτρων για την αντιμετώπιση των ανησυχητικών αποτελεσμάτων της έρευνας PISA. Στην **Πολωνία**,

[118] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, The twin challenge of equity and excellence in basic skills in the EU (Η διττή πρόκληση της ισότητας και της αριστείας στις βασικές δεξιότητες στην ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[119] Στην έκθεση PISA, αυτό αποτυπώνεται στον δείκτη οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης (στο εξής: ESCS). Η κατηγορία των μαθητών από προνομιούχο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον περιλαμβάνει το 25 % του συνόλου των μαθητών με τις υψηλότερες βαθμολογίες ESCS στη δεδομένη χώρα, ενώ η κατηγορία των μαθητών από μειονεκτούν κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον περιλαμβάνει το 25 % του συνόλου των μαθητών με τις χαμηλότερες βαθμολογίες ESCS.

έχουν εφαρμοστεί ορισμένα άμεσα διορθωτικά μέτρα και προγραμματίζεται να πραγματοποιηθεί, από το 2026, μεταρρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών με βάση τις ικανότητες, κατά την οποία θα αξιοποιηθούν συμβουλές παρεχόμενες από ομοτίμους στο πλαίσιο του στρατηγικού πλαισίου του ΕΧΕ, σε επίπεδο προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η **Φινλανδία** θα αυξήσει τον ελάχιστο αριθμό υποχρεωτικών μαθημάτων ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η μεταρρύθμιση θα ξεκινήσει τον Αύγουστο του 2025 και η χρηματοδότηση για τη βασική εκπαίδευση θα αυξηθεί κατά 200 εκατ. EUR. Ένα πολυκρατικό έργο με τη χρηματοδότηση του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) της ΕΕ έχει στόχο να υποστηρίξει τη **Βουλγαρία** και τη **Ρουμανία** ώστε να ενισχύσουν την ικανότητά τους να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν τις μεταρρυθμίσεις των προγραμμάτων σπουδών τους, με επανεξέταση των αναγκών στις οποίες πρέπει να δοθεί προτεραιότητα και διατύπωση συστάσεων για τη βελτίωση του σχεδιασμού, της εφαρμογής, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των προγραμμάτων σπουδών. Η **Μάλτα** ενέκρινε, τον Μάιο του 2024, νέα εθνική στρατηγική για την εκπαίδευση (2024-30), η οποία προτείνει τη σταδιακή μετάβαση από την παροχή γνώσεων σ' ένα σύστημα που θα βασίζεται στις ικανότητες. Προβλέπει επίσης στρατηγική για τις βασικές γνώσεις μαθηματικών και δέσμευση για την ενίσχυση των δεξιοτήτων ανάγνωσης. Στις **Κάτω Χώρες**, το ρυθμιστικό σχέδιο για τις βασικές δεξιότητες προωθεί την τεκμηριωμένη εκπαίδευση και στο πλαίσιο αυτού τα συμμετέχοντα σχολεία λαμβάνουν 500 EUR ανά μαθητή για τη βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων, υπό την προϋπόθεση της χρήσης μεθόδων που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές, όπως τάξεων μικρότερου μεγέθους, με αύξηση του προϋπολογισμού κατά περίπου 50 % κατά την επέκτασή του. Η **Σουηδία**, στοχεύοντας σε μια στροφή από τις ψηφιακές σε πιο αναλογικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης, εστιάζει στην ελεύθερη πρόσβαση σε σχολικά βιβλία, στην προώθηση των βιβλιοθηκών και των αναλογικών πόρων μάθησης για τη βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων. Με τη στήριξη του ΕΚΤ+, η **Ρουμανία** καταρτίζει εθνικό πρόγραμμα για την πρόληψη και τη μείωση του λειτουργικού αναλφαβητισμού.

Οι χαμηλές επιδόσεις στις βασικές δεξιότητες έχουν επιδεινωθεί σημαντικά στα περισσότερα κράτη μέλη, κάτι που συνιστά μείζονα κίνδυνο για τη μελλοντική παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της εργασίας στην ΕΕ. Τα αποτελέσματα του προγράμματος PISA του ΟΟΣΑ του 2022 δείχνουν ότι σχεδόν ένας στους τρεις νέους ηλικίας 15 ετών δεν διαθέτει βασικές δεξιότητες στα μαθηματικά, ενώ η αντίστοιχη αναλογία για την ανάγνωση και τις θετικές επιστήμες είναι ένας στους τέσσερις. Η ΕΕ έχει απομακρυνθεί περισσότερο από τον στόχο της για μείωση των χαμηλών επιδόσεων στον ΕΧΕ στο 15 %, καθώς το σημερινό χάσμα είναι ευρύτερο απ' ό,τι πριν από 10 χρόνια. Η μεγαλύτερη επιδείνωση σε σχέση με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του 2018 καταγράφηκε στα μαθηματικά (+ 6,6 εκατοστιαίες μονάδες) (βλ. διάγραμμα 2.2.3). Μόνο η Εσθονία επιτυγχάνει τον στόχο και στους τρεις τομείς και η Ιρλανδία στην ανάγνωση. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το ότι 18 χώρες αναφέρουν πλέον ποσοστά χαμηλών επιδόσεων άνω του 25 % στα μαθηματικά, ενώ 14 χώρες παρουσιάζουν εξίσου υψηλά ποσοστά στην ανάγνωση. Στα μαθηματικά, η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ανησυχητική στη Βουλγαρία, την Κύπρο, τη Ρουμανία και την Ελλάδα, όπου οι χαμηλές επιδόσεις υπερβαίνουν το 45 %. Επίσης, το ποσοστό των μαθητών που επιτυγχάνουν υψηλά επίπεδα ικανοτήτων έχει μειωθεί σ' όλες τις κοινωνικοοικονομικές ομάδες, κάτι που αναδεικνύει περαιτέρω το εύρος της πρόκλησης. Οι εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν σημαντικά εμπόδια στην ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων σ' ολόκληρη την ΕΕ, τα οποία απειλούν την παραγωγικότητα της εργασίας και την ανταγωνιστικότητα μεσοπρόθεσμα.

Διάγραμμα 2.2.3: Τα ποσοστά χαμηλών επιδόσεων στα μαθηματικά αυξήθηκαν σημαντικά

Ποσοστό σπουδαστών που δεν είναι σε θέση να επιτύχουν τον ελάχιστο δείκτη επιδόσεων PISA επιπέδου 2 (ως %)

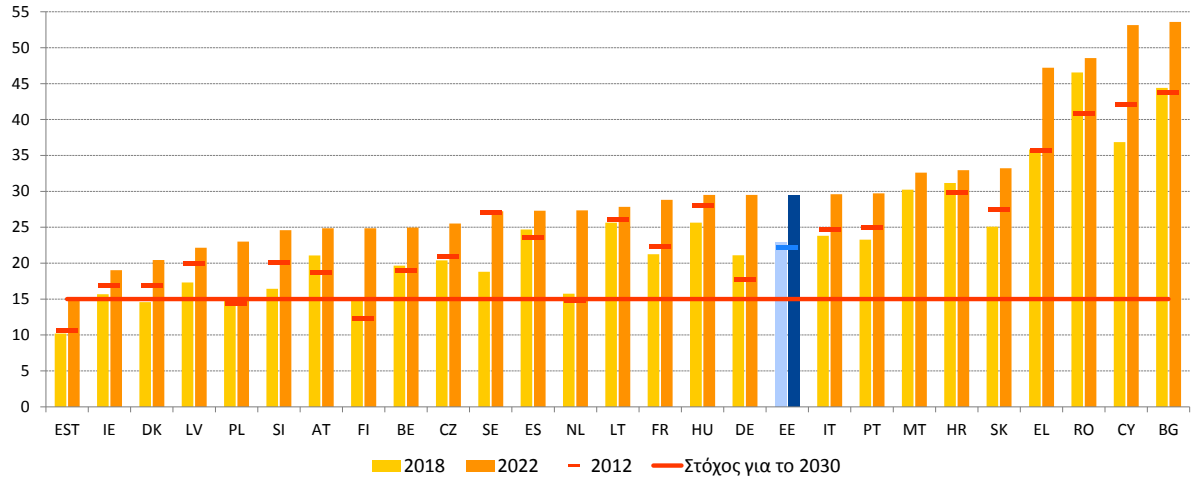

Σημείωση: Απαιτείται προσοχή κατά την ερμηνεία των στοιχείων του 2022 για τη Δανία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και τη Λετονία, διότι ένα ή περισσότερα πρότυπα δειγματοληψίας της έρευνας PISA δεν πληρούνταν. Λείπουν στοιχεία για τη Μάλτα που αφορούν το 2012.
Πηγή: ΟΟΣΑ, PISA 2012, 2018, 2022, υπολογισμοί της ΓΔ ΕΑΚ.

Οι εκπαιδευτικές ανισότητες επιτάθηκαν, επιδεινώνοντας περαιτέρω τα τρωτά σημεία των μαθητών που προέρχονται από μειονεκτούντα περιβάλλοντα και οικογένειες μεταναστών. Σχεδόν οι μισοί (48 %) από τους μειονεκτούντες μαθητές παρουσίασαν χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά το 2022, ποσοστό που καταγράφει σημαντική αύξηση από το 2018 (38,2 %). Αυξήθηκαν επίσης οι χαμηλές επιδόσεις των προνομιούχων μαθητών, μολονότι σε πολύ πιο συγκρατημένο βαθμό (από το 8,6 % στο 10,9 %), εξέλιξη που διευρύνει περαιτέρω το υφιστάμενο κοινωνικοοικονομικό χάσμα. Σ' όλα τα κράτη μέλη, εκτός από τη Μάλτα, το χάσμα αυτό αυξήθηκε (παρόλο που αυτό δεν είναι πάντα στατιστικά σημαντικό). Οι μειονεκτούντες μαθητές κατέγραψαν επίσης δυσανάλογη αύξηση του ποσοστού των πολύ χαμηλών επιδόσεων (δηλαδή του ποσοστού των μαθητών που υστερούν και στους τρεις τομείς), το οποίο αυξήθηκε από 23,3 % σε 28,8 %. Οι εντονότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην Κύπρο (16,2 εκατοστιαίες μονάδες), στις Κάτω Χώρες (13,8 εκατοστιαίες μονάδες), στη Σλοβακία (11,5 εκατοστιαίες μονάδες) και στη Βουλγαρία (10 εκατοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, οι επιδόσεις των προνομιούχων μαθητών μειώθηκαν μόνο κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ του 2018 και του 2022. Η διαφορά στις πολύ χαμηλές επιδόσεις μεταξύ μαθητών από προνομιούχα και από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα είναι εντονότερη στη Ρουμανία, τη Σλοβακία, τη Βουλγαρία και την Ουγγαρία. Στις περισσότερες χώρες, οι μαθητές που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό καταγράφουν επίσης σημαντικά χαμηλές επιδόσεις σε σχέση με τους μαθητές που έχουν γεννηθεί στη χώρα και των οποίων οι γονείς δεν προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, ενώ οι γηγενείς μαθητές των οποίων οι γονείς έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό καλύπτουν εν μέρει την υστέρηση που κατέγραφαν. Μόνο σε λίγα κράτη μέλη (Κροατία, Μάλτα, Ιρλανδία και Κύπρος) διαπιστώθηκε ότι οι διαφορές μεταξύ όλων των ομάδων μαθητών είναι μικρές. Τα πορίσματα αυτά συνάδουν με πρόσφατες έρευνες σχετικά με τον αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19 στα μαθησιακά αποτελέσματα, οι οποίες δείχνουν ότι οι κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούντες μαθητές κατέγραψαν, κατά μέσο όρο, μεγαλύτερη επιδείνωση μαθησιακών αποτελεσμάτων σε σύγκριση με τους αντίστοιχους προνομιούχους μαθητές κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Η παροχή ψηφιακής εκπαίδευσης και κατάρτισης υψηλής ποιότητας, μεταξύ άλλων με τη διασφάλιση ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα συμβαδίζουν με τις τεχνολογικές εξελίξεις, όπως την τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ), είναι καίριας σημασίας για τη στήριξη της δίκαιης ψηφιακής μετάβασης. Στο πλαίσιο αυτό, τον Νοέμβριο του 2023 το Συμβούλιο εξέδωσε δύο συστάσεις για την καθοδήγηση και την υποστήριξη των κρατών μελών στην παροχή υψηλής ποιότητας, συμπεριληπτικής και προσβάσιμης ψηφιακής εκπαίδευσης και κατάρτισης και για την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων για όλους. Οι συστάσεις αυτές, οι οποίες εκδόθηκαν στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την ψηφιακή εκπαίδευση (2021-27), αποτελούν βήμα προς την επίτευξη των στόχων του ΕΧΕ και της ψηφιακής δεκαετίας της Ευρώπης. Πρώτον, η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τους βασικούς παράγοντες που διευκολύνουν την επιτυχή ψηφιακή εκπαίδευση και κατάρτιση καλεί τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν καθολική πρόσβαση σε συμπεριληπτική και υψηλής ποιότητας ψηφιακή εκπαίδευση και κατάρτιση[120]. Δεύτερον, η σύσταση σχετικά με τη βελτίωση της παροχής ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση καλεί τα κράτη μέλη να παρέχουν ψηφιακές δεξιότητες με συνεκτικό τρόπο σ' όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης[121]. Από κοινού, οι δύο συστάσεις αντιμετωπίζουν την ανάγκη να καταστεί η εκπαίδευση κατάλληλη για τον ψηφιακό μετασχηματισμό και ικανή να συμβαδίζει με τις τρέχουσες τεχνολογικές εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένης της ΤΝ. Στις συστάσεις, το Συμβούλιο προσδιορίζει την ΤΝ ως θέμα καίριας στρατηγικής σημασίας, για το οποίο απαιτείται συντονισμένη προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ. Αυτό συμπληρώνει τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση που αποσκοπούν στην υποστήριξη των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών για την αντιμετώπιση της ανατροπής που επιφέρει η ΤΝ, όπως είναι οι δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ) και δεδομένων στη διδασκαλία και τη μάθηση για εκπαιδευτικούς, το επικαιροποιημένο ευρωπαϊκό πλαίσιο ψηφιακών ικανοτήτων για τους πολίτες (DigComp 2.2) και η συμβολή του Erasmus+ στην ανάπτυξη καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών και δεξιοτήτων που σχετίζονται με τη χρήση της ΤΝ. Επιπλέον, συνοδεύει τη στήριξη που παρέχεται στο πλαίσιο του προγράμματος «Ψηφιακή Ευρώπη» για την προώθηση της χρήσης προηγμένων τεχνολογιών στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς και την ανάπτυξη προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και βραχυπρόθεσμων μαθημάτων κατάρτισης που καλύπτουν ευρύ φάσμα βασικών ψηφιακών τομέων. Σ' όλα τα κράτη μέλη, ο ΜΑΑ στηρίζει επενδύσεις σε υποδομές, κατάρτιση και μεταρρυθμίσεις προγραμμάτων σπουδών για την ενίσχυση των ψηφιακών ικανοτήτων, διασφαλίζοντας τη συμμετοχικότητα, την καινοτομία και την ευθυγράμμιση με το σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση και τους στόχους της ψηφιακής δεκαετίας της Ευρώπης. Πιο πρόσφατα, η Επιτροπή δρομολόγησε μελέτη σχετικά με τις επιπτώσεις επτά νομικών πράξεων του ψηφιακού κεκτημένου, συμπεριλαμβανομένου του κανονισμού για την ΤΝ, στις πρακτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης, με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της ετοιμότητας σ' όλους τους φορείς δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της νέας εντολής, η Επιτροπή θα προτείνει επανεξέταση του σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση μαζί με την έκδοση χάρτη πορείας για το μέλλον της ψηφιακής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Τα αποτελέσματα όσον αφορά την απασχόληση των προσφάτως αποφοιτησάντων από ΕΕΚ συνεχίζουν να βελτιώνονται σ' ολόκληρη την ΕΕ. Η ΕΕΚ αποσκοπεί στην παροχή, σε

---

[120] Βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 2023, σχετικά με τους βασικούς παράγοντες που διευκολύνουν την επιτυχή ψηφιακή εκπαίδευση και κατάρτιση (C/2024/1115).

[121] Βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 2023, σχετικά με τη βελτίωση της παροχής ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (C/2024/1030).

νέους και ενήλικες, των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που απαιτούνται για συγκεκριμένα επαγγέλματα ή, ευρύτερα, στην αγορά εργασίας. Το 2022 περισσότεροι από τους μισούς (52,8 %) σπουδαστές και μαθητές με ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (εκπαίδευση μεσαίου επιπέδου) ήταν εγγεγραμμένοι σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης[122]. Το 2023 το 81,0 % των προσφάτως αποφοιτησάντων από ΕΕΚ (ηλικίας 20-34 ετών) απασχολούνταν στην ΕΕ, ποσοστό αυξημένο κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος[123]. Αυτή η θετική τάση υποδηλώνει ότι η ΕΕ μπορεί να επιτύχει τον στόχο της για απασχόληση τουλάχιστον του 82 % των προσφάτως αποφοιτησάντων από ΕΕΚ έως το 2025[124], αφού έχει ήδη υπερβεί τον στόχο που έχει θέσει για έκθεση σε μάθηση στον χώρο εργασίας του 60 % των αποφοίτων ΕΕΚ[125], καθώς ποσοστό 64,5 % είχαν αποκτήσει πείρα στον χώρο εργασίας το 2023[126] στο πλαίσιο του οικείου προγράμματος σπουδών ΕΕΚ[127]. Όσοι συμμετείχαν σε μάθηση στον χώρο εργασίας έχουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης (84,8 % το 2023) από όσους δεν συμμετείχαν (71,5 %). Ταυτόχρονα, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών: τα ποσοστά απασχόλησης των αποφοίτων ΕΕΚ κυμαίνονται από λιγότερο από 70 % στην Ιταλία, την Ισπανία, τη Ρουμανία και την Ελλάδα έως περισσότερο από 90 % στις Κάτω Χώρες, τη Γερμανία και τη Μάλτα[128]. Η έκθεση στη μάθηση στον χώρο εργασίας ποικίλλει επίσης σημαντικά, από λιγότερο από 20 % στη Ρουμανία και την Τσεχία έως περισσότερο από 90 % στην Αυστρία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες και την Ισπανία. Στο πλαίσιο της νέας εντολής, η Επιτροπή θα αναπτύξει ευρωπαϊκή στρατηγική για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του αριθμού των ατόμων με τίτλο σπουδών δευτεροβάθμιας ΕΕΚ που περιλαμβάνει μαθητεία.

Η ΕΕ σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο για την επίτευξη του στόχου της όσον αφορά την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το χάσμα μεταξύ των φύλων παραμένει σημαντικό και υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις σύγκλισης. Το 2023 το 43,1 % των νέων (ηλικίας 25-34 ετών) ήταν κάτοχοι πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ. Όλα τα κράτη μέλη εκτός από τρία (Φινλανδία, Ουγγαρία, Ρουμανία) σημείωσαν αυξήσεις κατά την τελευταία πενταετία, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Με ποσοστό 22,5 %, η Ρουμανία κατέγραψε το χαμηλότερο ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ, ενώ η Ιρλανδία ανέφερε το υψηλότερο ποσοστό (62,7 %). Δεκατρία κράτη μέλη έχουν ήδη υπερβεί τον στόχο του 45 % που έθεσε ο ΕΧΕ για το 2030, οκτώ εκ των οποίων έχουν υπερβεί το 50 %[129], ενώ οκτώ χώρες παραμένουν

---

[122] Eurostat, βάσει της συλλογής δεδομένων UNESCO–ΟΟΣΑ–Eurostat [educ_uoe_enra16]. Ο όρος «εκπαίδευση μεσαίου επιπέδου» αναφέρεται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED επίπεδο 3) ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED επίπεδο 4).

[123] Eurostat, [edat_lfse_24].

[124] Βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2020, σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα.

[125] Βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2020, σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα (2020/C 417/01) και ψήφισμα του Συμβουλίου περί στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με στόχο τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης και πέραν αυτού (2021-2030) (2021/C 66/01).

[126] Πέραν ή επιπλέον της σχολικής μάθησης ή των πρακτικών ασκήσεων σε κέντρο κατάρτισης.

[127] Eurostat, Έρευνα για το εργατικό δυναμικό [tps00215].

[128] Υπολογισμός της ίδιας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2024, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[129] Για λεπτομέρειες, βλ. ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Αξιοποίηση ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης» [COM(2023) 32 final].

κάτω από το 40 %. Ταυτόχρονα, οι νέες γυναίκες είναι πολύ πιθανότερο να λάβουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (48,8 %) απ' ό,τι οι άνδρες (37,6 %) (βλ. διάγραμμα 2.2.4). Οι ανισότητες μεταξύ των φύλων είναι σημαντικές σ' όλες τις χώρες, και καταγράφεται χάσμα άνω των 20 εκατοστιαίων μονάδων σε πέντε κράτη μέλη (Κροατία, Λιθουανία, Σλοβενία, Λετονία και Εσθονία). Επιπλέον, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των φύλων ανά θεματικό τομέα, καθώς οι γυναίκες κυριαρχούν στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας και οι άνδρες υπερεκπροσωπούνται στις ΤΠΕ και στη μηχανική. Επίσης, δεδομένου ότι η επαρκής πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για τους νέους που προέρχονται από μειονεκτούντα περιβάλλοντα, υπάρχει κίνδυνος να ενισχυθούν οι ήδη υφιστάμενες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες στην εκπαίδευση. Διαπιστώνεται επίσης ότι τα ποσοστά ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι χαμηλότερα (38 %) για τα άτομα που έχουν γεννηθεί σε ξένη χώρα. Συνολικά, οι εθνικές ανισότητες όσον αφορά τα ποσοστά ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παραμένουν μεγάλες και παρουσιάζουν ελάχιστες ενδείξεις ανοδικής σύγκλισης[130]. Επίσης, εξακολουθούν να υπάρχουν έντονες περιφερειακές διαφορές, οι οποίες αυξάνονται σταθερά από το 2015, και ορισμένες περιφέρειες αντιμετωπίζουν κίνδυνο υστέρησης σε πιο δυναμικούς τομείς, καθώς διευρύνεται το χάσμα όσον αφορά τα ταλέντα και το οικονομικό χάσμα[131], όπως περιγράφεται επίσης στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την αξιοποίηση ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης[132].

Διάγραμμα 2.2.4. Το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι υψηλότερο μεταξύ των γυναικών

Ποσοστό ατόμων (ηλικίας 25-34 ετών) που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-8, ως %, 2023)

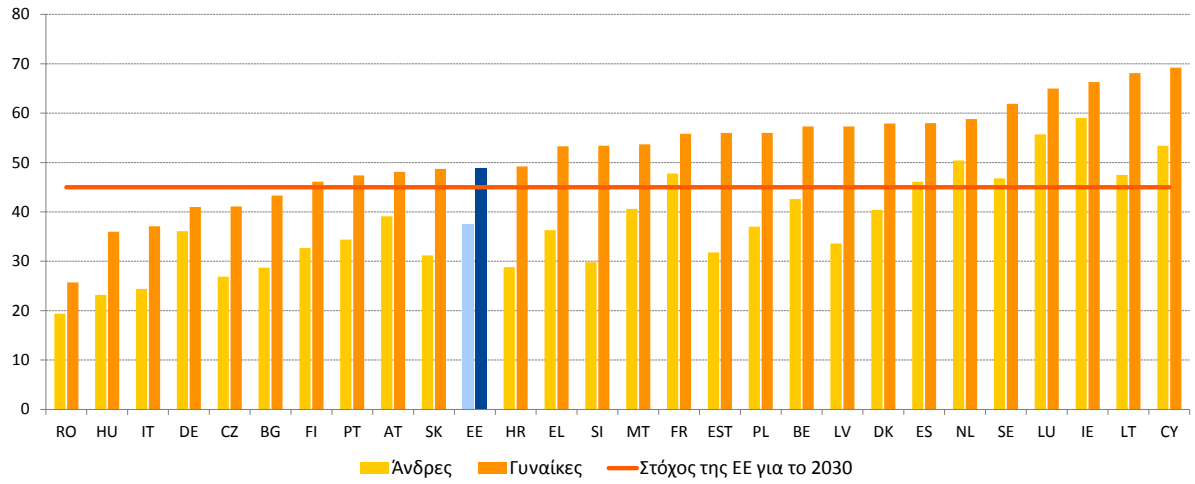

Πηγή: Eurostat, [edat_lfse_03].

Η ενίσχυση της μαθησιακής κινητικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί βασική προτεραιότητα για την βελτίωση των δεξιοτήτων των σπουδαστών και την επέκταση των οριζόντων τους στο εξωτερικό. Το 2022 μόνο το 4,3 % των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους σε χώρα διαφορετική από εκείνη στην οποία έλαβαν τον τίτλο σπουδών ανώτερης δευτεροβάθμιας

[130] Eurofound, Ο ρόλος των ανισοτήτων όσον αφορά το ανθρώπινο κεφάλαιο στην κοινωνική συνοχή και τη σύγκλιση, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[131] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2024 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[132] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αξιοποίηση ταλέντων στην Ευρώπη: νέα ώθηση για τις περιφέρειες της ΕΕ, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

εκπαίδευσης (κινητικότητα για την απόκτηση τίτλου σπουδών), ενώ το 6,7 % είχαν προσωρινή εμπειρία στο εξωτερικό (κινητικότητα βάσει του συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων). Συνολικά, το ποσοστό των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ με κάποια μορφή μαθησιακής κινητικότητας στο εξωτερικό (11,0 %) υπολειπόταν κατά 12 εκατοστιαίες μονάδες του στόχου του 23 % για το 2030[133]. Η πλειονότητα των βραχυπρόθεσμων περιόδων διαμονής στο εξωτερικό για σπουδές χρηματοδοτήθηκε από προγράμματα της ΕΕ, όπως το Erasmus+ (54,6 %). Ταυτόχρονα, το ποσοστό των αλλοδαπών αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διέφερε σημαντικά μεταξύ των χωρών, μεταξύ άλλων όσον αφορά την ήπειρο προέλευσης, ανάλογα με τους ιστορικούς δεσμούς, τη γεωγραφική εγγύτητα και τα κοινά γλωσσικά σημεία, μεταξύ άλλων παραγόντων. Το 2022 σχεδόν το ένα τρίτο (30 %) της εισερχόμενης κινητικότητας σε χώρες της ΕΕ προήλθε από άλλα κράτη μέλη, ενώ η κινητικότητα για την απόκτηση τίτλου σπουδών εντός της ΕΕ αντιπροσωπεύει πάνω από το ήμισυ του συνόλου της εισερχόμενης κινητικότητας για την απόκτηση τίτλου σπουδών στο ένα τρίτο των χωρών.

Απαιτούνται αποτελεσματικά μέτρα για την ενίσχυση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, προκειμένου να υποστηριχθεί η ανταγωνιστικότητα, να προωθηθεί η ποιοτική απασχόληση και να διατηρηθεί το κοινωνικό μοντέλο της ΕΕ, μεταξύ άλλων ενόψει της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης και της δημογραφικής αλλαγής. Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου του Μαΐου 2023 για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)[134], το 95 % των απαντησάντων θεωρούν ότι οι ειδικευμένοι εργαζόμενοι είναι «μετρίως» ή «πολύ σημαντικοί». Στο πλαίσιο αυτό και ενόψει των εκτεταμένων ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, περισσότερες από τις μισές ΜΜΕ (52 %) ανέφεραν ότι δυσκολεύονται να βρουν εργαζομένους που να διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες, ενώ σχεδόν τα δύο τρίτα (63 %) αντιμετωπίζουν εμπόδια στις γενικές επιχειρηματικές τους δραστηριότητες λόγω ελλείψεων δεξιοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, τα εύρυθμα και αποτελεσματικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι, επομένως, καίριας σημασίας για τον εφοδιασμό των νέων και των ενηλίκων με δεξιότητες σχετικές με την αγορά εργασίας για ποιοτικές θέσεις εργασίας, μεταξύ άλλων ενόψει των μεγάλων μετασχηματισμών που αντιμετωπίζει η ΕΕ. Τα ταμεία της πολιτικής συνοχής της ΕΕ[135] στηρίζουν τα κράτη μέλη στην προσπάθεια αυτή, με τη διάθεση 44 δισ. EUR για την ανάπτυξη δεξιοτήτων κατά την περίοδο προγραμματισμού 2021-27[136]. Σε αρκετά κράτη μέλη, τα κονδύλια του ΜΑΑ στηρίζουν την ανάπτυξη προσβάσιμων προγραμμάτων κατάρτισης που σχετίζονται με την αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων με στόχο την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων και των πράσινων ικανοτήτων, τα οποία συμβάλλουν στην αντιμετώπιση κρίσιμων

[133] Το ποσοστό αυτό αναφέρεται στην κινητικότητα για απόκτηση τίτλου σπουδών και βάσει του συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων. Οι μέσες επιδόσεις της ΕΕ και οι επιδόσεις ανά χώρα είναι πιθανό να υποτιμηθούν λόγω διαφόρων περιορισμών που επηρεάζουν τα δεδομένα μαθησιακής κινητικότητας. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2024 — Συγκριτική έκθεση, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[134] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Flash Eurobarometer 529 – Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises (Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 529 — Ελλείψεις δεξιοτήτων, στρατηγικές προσλήψεων και διατήρησης σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[135] Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ).

[136] Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις επενδύσεις της ΕΕ για τη στήριξη των δεξιοτήτων, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, An in-depth overview of the EU cohesion funds' investments in skills in the context of the European Year of Skills (Εμπεριστατωμένη επισκόπηση των επενδύσεων των ταμείων συνοχής της ΕΕ σε δεξιότητες στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους Δεξιοτήτων), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Συνολικά, 17,8 δισ. EUR διατίθενται για μέτρα που σχετίζονται με τη μάθηση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και για την αναγνώριση και την επικύρωση των δεξιοτήτων. Στην έκκληση που διατυπώθηκε στο ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων του 2020 για ριζική αύξηση της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης θα δοθεί περαιτέρω συνέχεια μέσω της Ένωσης Δεξιοτήτων που έχει ήδη ανακοινωθεί στις νέες πολιτικές κατευθύνσεις. Επιπρόσθετα, η σύσταση του Συμβουλίου του Ιουνίου 2022 για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να συνδυάσουν αποτελεσματικά την οικονομική και τη μη οικονομική στήριξη ώστε να ενδυναμωθούν οι ενήλικες για να αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου[137]. Με βάση τη σύσταση του Συμβουλίου του Ιουνίου 2022 σχετικά με μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για τα μικροδιαπιστευτήρια, τα μικροδιαπιστευτήρια μπορούν επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό, προκειμένου να προσφέρονται ευέλικτες, ποιοτικές και στοχευμένες ευκαιρίες αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης σε εργαζομένους και αναζητούντες εργασία[138].

Διάγραμμα 2.2.5: Οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων σε μακροοικονομικό επίπεδο μειώθηκαν στην ΕΕ την τελευταία δεκαετία

Σχετική διασπορά των ποσοστών απασχόλησης των εργαζομένων με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο, σταθμισμένη με βάση το ποσοστό κάθε ομάδας στον συνολικό ενεργό πληθυσμό (ηλικίας 20-64 ετών)

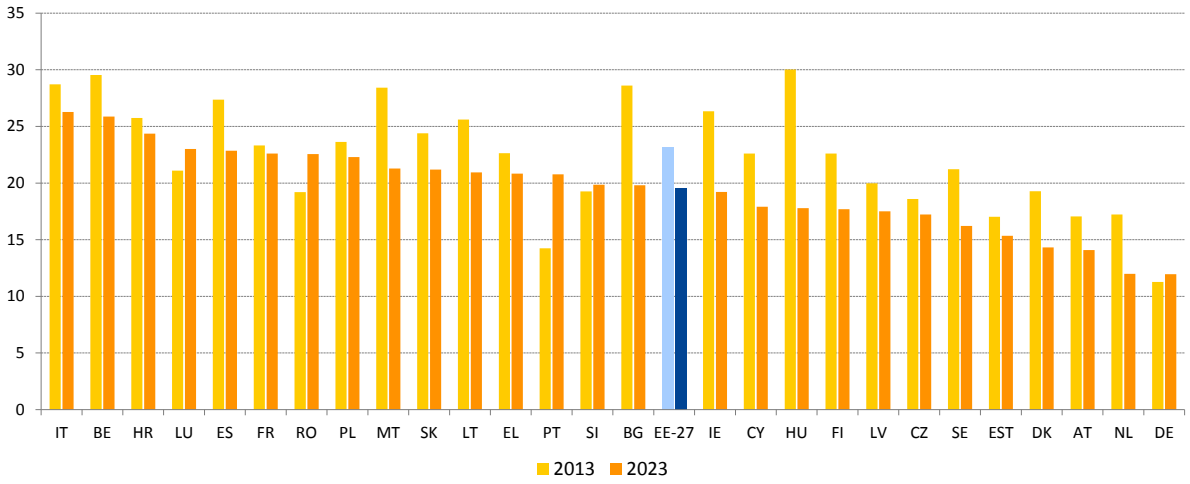

Σημείωση: Ο δείκτης αυτός αναδεικνύει τη σχετικά μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα άτομα με χαμηλό και μεσαίο επίπεδο προσόντων να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, σε σύγκριση με τα άτομα που διαθέτουν υψηλό επίπεδο προσόντων.
Πηγή: Υπολογισμοί της ΓΔ EMPL με βάση τα στοιχεία της Eurostat, [lfsg_egaed· lfsq_pgaed· lfsq_agaed], ΕΕΔ της ΕΕ.

Οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων σε μακροοικονομικό επίπεδο καταγράφουν πτωτική πορεία στην ΕΕ την τελευταία δεκαετία. Ο δείκτης μακροοικονομικής αναντιστοιχίας δεξιοτήτων (ο οποίος μετρά τη σχετική διασπορά των ποσοστών απασχόλησης μεταξύ των εργαζομένων ηλικίας 20-64 ετών με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο —χαμηλό, μεσαίο και υψηλό) αντικατοπτρίζει τον βαθμό απόκλισης μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς δεξιοτήτων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού (βλ. διάγραμμα 2.2.5). Ο δείκτης αντικατοπτρίζει τη σχετικά μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα άτομα με χαμηλό και μεσαίο επίπεδο προσόντων να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, σε σύγκριση με τα άτομα που

[137] Για λεπτομέρειες, βλ.: Σύσταση του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2022, για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης (2022/C 243/03).
[138] Για λεπτομέρειες, βλ.: Σύσταση του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2022, σχετικά με μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για τα μικροδιαπιστευτήρια για τη δια βίου μάθηση και την απασχολησιμότητα (2022/C 243/02).

διαθέτουν υψηλό επίπεδο προσόντων. Από το 2013 οι μακροοικονομικές αναντιστοιχίες δεξιοτήτων μειώνονται στις περισσότερες χώρες της ΕΕ, με εξαίρεση την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, το Λουξεμβούργο και τη Σλοβενία, όπου οι αναντιστοιχίες έχουν αυξηθεί, και τη Γερμανία όπου παρέμειναν σταθερές. Αυτή η συνολική μείωση οφείλεται κυρίως στη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου και στον αυξανόμενο αριθμό θέσεων εργασίας στις οποίες απαιτείται τουλάχιστον δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε μικρότερο βαθμό, η βελτίωση αντικατοπτρίζει επίσης τη μείωση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ πληθυσμιακών ομάδων που διαθέτουν διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης. Ωστόσο, χώρες όπως η Ιταλία, το Βέλγιο και η Κροατία εξακολουθούν να εμφανίζουν υψηλά επίπεδα αναντιστοιχίας δεξιοτήτων. Στις χώρες αυτές, η ενίσχυση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων μέσω της μάθησης ενηλίκων θα μπορούσαν να συμβάλουν στην καλύτερη ευθυγράμμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Διάγραμμα 2.2.6: Η συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση έχει αυξηθεί ελαφρώς μόνο από το 2016, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες στην ΕΕ-27 (ηλικίας 25-64 ετών), επίπεδα του 2022 και μεταβολές σε σχέση με το 2016 (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

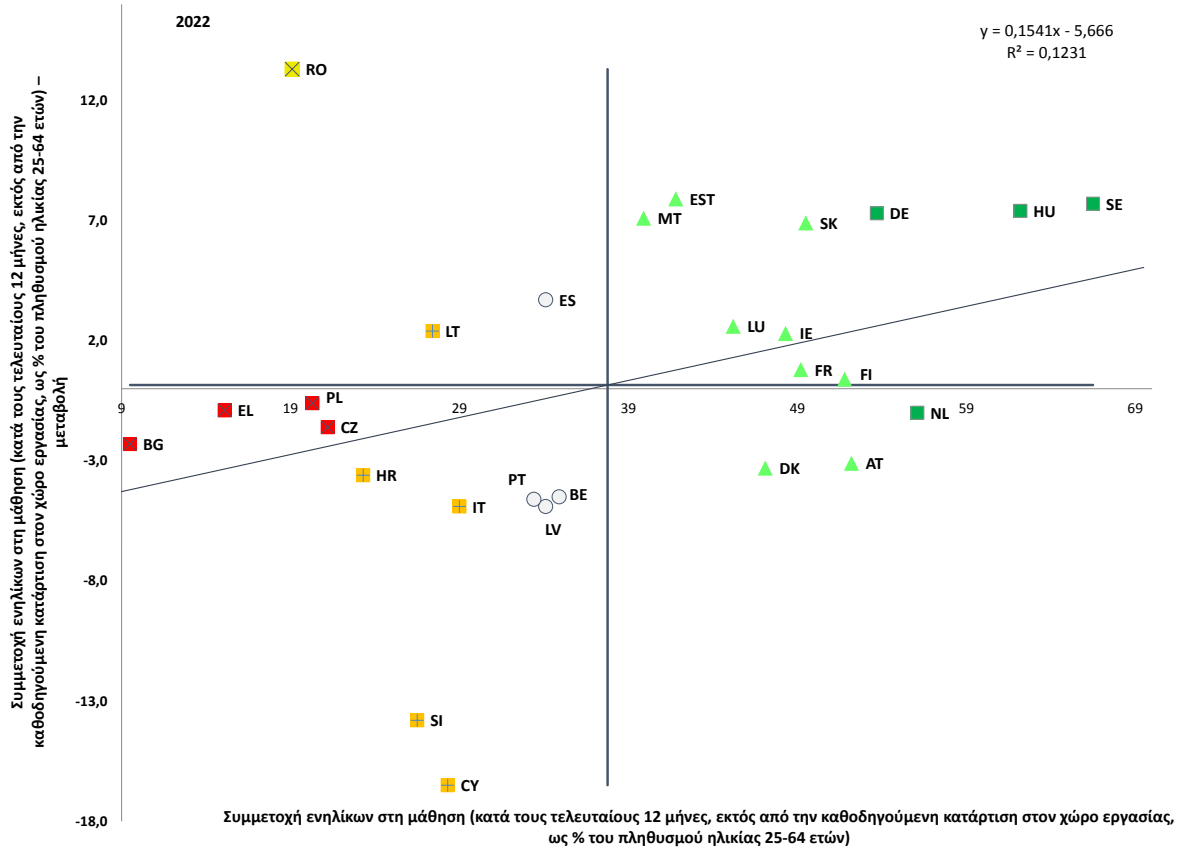

Σημείωση: Τον Σεπτέμβριο του 2024 η ομάδα δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης κατέληξε σε προσωρινή συμφωνία σχετικά με το πλαίσιο παρακολούθησης της επίτευξης του στόχου για τις δεξιότητες, με τη χρήση στοιχείων της έρευνας AES, με εξαίρεση την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας. Βλ. την ετήσια έκθεση επιδόσεων απασχόλησης 2024. Η μεταβολή από το 2022 υπολογίζεται σε σχέση με την τιμή του 2016, την τελευταία διαθέσιμη τιμή πριν από το 2022. Διακοπή στη χρονολογική σειρά το 2022 για τις FR, IT και RO.
Πηγή: Eurostat, Ειδική εξαγωγή στοιχείων για το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες χωρίς την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας (GOJT), από την έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων.

Παρά τις μικρές αυξήσεις, η συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων παραμένει πολύ κάτω από τον πρωταρχικό στόχο του 60 % που έχει θέσει η ΕΕ για το 2030 και εξακολουθούν να

υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, κάτι που αναδεικνύει τη σημασία της ανάληψης αποφασιστικής δράσης πολιτικής. Πρόσφατα στοιχεία από την έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων (AES) δείχνουν μικρή μόνο αύξηση του ποσοστού ενηλίκων που συμμετέχουν στη μάθηση στην ΕΕ (με εξαίρεση την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας), από 37,4 % το 2016 σε 39,5 % το 2022, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών[139]. Τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής αναφέρθηκαν στη Σουηδία (66,5 %), στην Ουγγαρία (62,2 %), στις Κάτω Χώρες (56,1 %) και στη Γερμανία (53,7 %), κάτι που τις καθιστά χώρες με «βέλτιστη επίδοση» (βλ. διάγραμμα 2.2.6). Όλες αυτές οι χώρες κατέγραψαν αυξήσεις άνω των 7 εκατοστιαίων μονάδων από το 2016, εκτός από τις Κάτω Χώρες, όπου η συμμετοχή μειώθηκε κατά 1 εκατοστιαία μονάδα. Αντιστρόφως, ιδιαίτερα χαμηλά και επιδεινούμενα επίπεδα συμμετοχής, τα οποία αντικατοπτρίζουν μια κάπως αποκλίνουσα τάση ανά την ΕΕ, παρατηρήθηκαν στη Βουλγαρία (9,5 %), την Ελλάδα (15,1 %), την Πολωνία (20,3 %) και την Τσεχία (21,2 %), οι οποίες βρίσκονται όλες σε «κρίσιμη κατάσταση». Στις χώρες αυτές, η συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων έχει μειωθεί από το 2016 και οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφονται στη Βουλγαρία (– 2,3 εκατοστιαίες μονάδες) και την Τσεχία (– 1,6 εκατοστιαίες μονάδες). Η Ρουμανία, παρόλο που εξακολουθεί να έχει χαμηλή συνολική συμμετοχή, σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση στην ΕΕ (13,3 εκατοστιαίες μονάδες, μολονότι αυτό μπορεί επίσης να οφείλεται στη διακοπή στη σειρά) και κατατάσσεται στην κατηγορία «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη». Παρόλο που ο πρωταρχικός στόχος για το 2030 απαιτεί συμμετοχή τουλάχιστον του 60 % των ενηλίκων στη μάθηση κάθε χρόνο, 24 χώρες εξακολούθησαν να καταγράφουν, το 2022, ποσοστά κάτω από τους εθνικούς τους στόχους, ενώ μόνο 13 ανέφεραν αύξηση της συμμετοχής (βλ. ενότητα 1.3). Απαιτούνται συντονισμένες προσπάθειες σε επίπεδο πολιτικής και ανανεωμένη φιλοδοξία προκειμένου να προσαρμοστεί το εργατικό δυναμικό στις μεταβαλλόμενες ανάγκες για δεξιότητες, να αντιμετωπιστούν οι ελλείψεις και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα, η καινοτομία και η συμπεριληπτικότητα στο πλαίσιο της διττής μετάβασης και της δημογραφικής αλλαγής[140].

Τα άτομα με χαμηλό επίπεδο προσόντων, τα άτομα εκτός του εργατικού δυναμικού και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας συμμετέχουν λιγότερο συχνά στην κατάρτιση, με αποτέλεσμα να απαιτούνται στοχευμένα μέτρα πολιτικής. Παρότι η διά βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι απαραίτητη για όλους στη σημερινή ταχέως εξελισσόμενη αγορά εργασίας και κοινωνία, είναι ιδιαίτερα κρίσιμης σημασίας για ορισμένες ομάδες, κυρίως για τα άτομα με χαμηλό επίπεδο προσόντων (δηλαδή τα άτομα που διαθέτουν, το πολύ, κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και για τα άτομα εκτός της αγοράς εργασίας, καθώς και για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Οι ομάδες αυτές διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο υστέρησης σ' ένα περιβάλλον εργασίας με μεταβαλλόμενες απαιτήσεις δεξιοτήτων. Τα στοιχεία της τελευταίας έρευνας AES (2022) αποκαλύπτουν σημαντικές διαφορές στα ποσοστά συμμετοχής μεταξύ ατόμων διαφορετικών μορφωτικών επιπέδων, διαφορετικής εργασιακής κατάστασης και ηλικίας (βλ. διάγραμμα 2.2.7). Τα άτομα με υψηλό επίπεδο προσόντων εξακολουθούν να έχουν υπερτριπλάσια πιθανότητα συμμετοχής στη μάθηση, με ποσοστό 58,9 % (έναντι 58,1 % το 2016), απ' ό,τι τα άτομα με χαμηλό επίπεδο προσόντων, με ποσοστό 18,4 % (έναντι 17,9 % το 2016), κάτι που διευρύνει περαιτέρω το χάσμα δεξιοτήτων μετά την αρχική εκπαίδευση. Παρόλο που η συμμετοχή των εργαζομένων και των ατόμων εκτός εργατικού δυναμικού αυξήθηκε στο 44,7 % και 23,7 %, αντίστοιχα (κατά 1,4 και 2,4 εκατοστιαίες μονάδες,

[139] Τον Σεπτέμβριο του 2024 η ομάδα δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης κατέληξε σε προσωρινή συμφωνία σχετικά με το πλαίσιο παρακολούθησης της επίτευξης του στόχου για τις δεξιότητες, με τη χρήση στοιχείων της έρευνας AES, με εξαίρεση την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας. Βλ. την ετήσια έκθεση επιδόσεων απασχόλησης 2024.

[140] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2024 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

αντίστοιχα, σε σύγκριση με το 2016), η συμμετοχή των ανέργων παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητη, στο 26,8 % (26,0 % το 2016). Εξακολουθούν επίσης να υφίστανται ανισότητες που σχετίζονται με την ηλικία: σχεδόν ένας στους δύο νέους ενήλικες ηλικίας 25-34 ετών (49,5 %) συμμετείχε σε δραστηριότητες μάθησης το 2022, έναντι λιγότερου από το ένα τρίτο των ατόμων ηλικίας 55-64 ετών (29,9 %). Η συμμετοχή αυξήθηκε σημαντικά από το 2016 και για τις δύο ομάδες, ωστόσο με ταχύτερο ρυθμό για τους νέους ενήλικες απ' ό,τι για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (κατά 3,7 και 2,5 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα). Όπως επισημαίνεται στην αξιολόγηση της πρωτοβουλίας για τις διαδρομές αναβάθμισης των δεξιοτήτων[141], απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την ενίσχυση της συμμετοχής των εν λόγω ομάδων στη μάθηση. Πρωτοβουλίες όπως οι ατομικοί λογαριασμοί μάθησης μπορούν να βελτιώσουν την προσβασιμότητα των ευκαιριών μάθησης για όλους, συμπεριλαμβανομένων των ομάδων που καταγράφουν χαμηλές επιδόσεις, οι οποίες μπορούν να υποστηριχθούν περαιτέρω μέσω συμπληρωματικών ενισχύσεων, κατάλληλου επαγγελματικού προσανατολισμού και στοχευμένων δραστηριοτήτων προβολής και ευαισθητοποίησης. Σ' όλα τα κράτη μέλη, ο ΜΑΑ και το ΕΚΤ+ στηρίζουν την εφαρμογή στοχευμένων μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση συμπεριληπτικής πρόσβασης σε ευκαιρίες επανειδίκευσης, προετοιμάζουν τις ευάλωτες ομάδες για την προσαρμογή στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και βελτιώνουν την απασχολησιμότητά τους.

Διάγραμμα 2.2.7: Η συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων χαρακτηρίζεται από μεγάλες διαφορές μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων

Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες ανά υποομάδα (ηλικίας 25-64 ετών, ως %), 2022

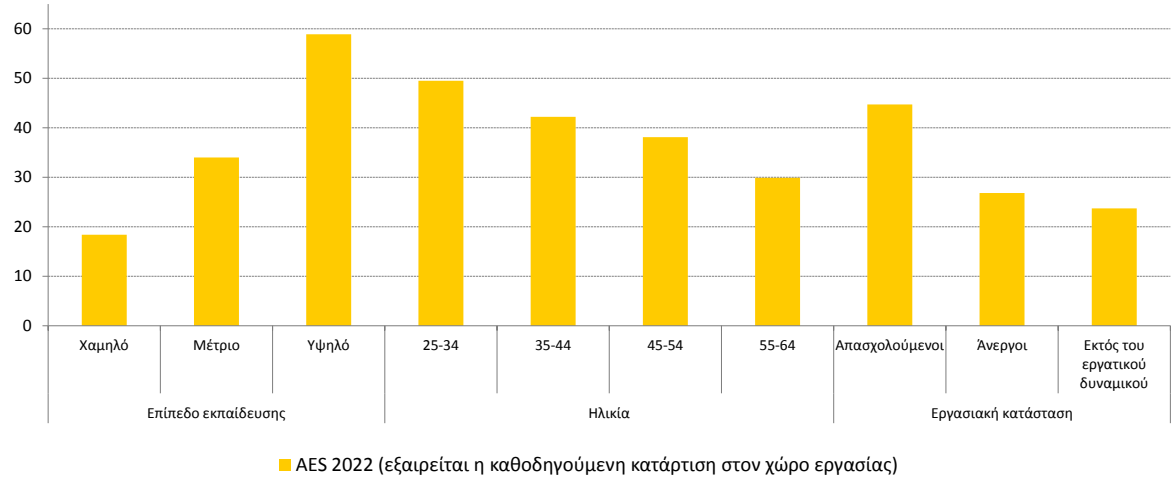

Σημείωση: Τον Σεπτέμβριο του 2024 η ομάδα δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης κατέληξε σε προσωρινή συμφωνία σχετικά με το πλαίσιο παρακολούθησης της επίτευξης του στόχου για τις δεξιότητες, με τη χρήση στοιχείων της έρευνας AES, με εξαίρεση την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας. Βλ. την ετήσια έκθεση επιδόσεων απασχόλησης 2024.
Πηγή: Eurostat, Ειδική εξαγωγή στοιχείων για το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη μάθηση κατά τους τελευταίους 12 μήνες χωρίς την καθοδηγούμενη κατάρτιση στον χώρο εργασίας (GOJT), από την έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων.

Η πρόοδος όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες ήταν συνολικά αργή, με σημαντικές ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών. Σε μια ψηφιακά μετασχηματισμένη Ευρώπη, οι

[141] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SWD(2023) 460 final – Evaluation of the Council Recommendation of 19 December 2016 on Upskilling Pathways: New Opportunities for adults (Αξιολόγηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2016, όσον αφορά τις Διαδρομές Αναβάθμισης των Δεξιοτήτων: Νέες ευκαιρίες για τους ενήλικες), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

βασικές ψηφιακές δεξιότητες αποτελούν προϋπόθεση για την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη, κάτι που αντικατοπτρίζεται στον στόχο που έχει τεθεί σε επίπεδο ΕΕ να διαθέτει τουλάχιστον το 80 % των ενηλίκων (ηλικίας 16-74 ετών) τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες έως το 2030[142]. Το 2023, παρότι πάνω από το 90 % των ατόμων στην ΕΕ χρησιμοποιούν το διαδίκτυο τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα[143], μόνο το 55,6 % διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, ποσοστό ελαφρώς αυξημένο σε σχέση με το 2021 (53,9 %). Μ' αυτόν τον ρυθμό, μόνο το 59,8 % των ενηλίκων θα διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες έως το τέλος της δεκαετίας[144]. Οι διαφορές στις επιδόσεις μεταξύ των κρατών μελών είναι μεγάλες και έχουν διευρυνθεί περαιτέρω. Η Ρουμανία, η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (27,7 % το 2023), δεν σημείωσε πρόοδο μεταξύ του 2021 και του 2023. Η Βουλγαρία (35,5 %) και η Πολωνία (44,3 %), χώρες στις οποίες το ποσοστό των ενηλίκων που διαθέτουν ψηφιακές δεξιότητες είναι επίσης χαμηλό, σημείωσαν κάποια βελτίωση (κατά 4,3 και 1,4 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα). Ωστόσο, και για τις τρεις χώρες, επισημαίνεται «κρίσιμη κατάσταση» με βάση τη μεθοδολογία του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων. Αντιθέτως, οι Κάτω Χώρες (82,7 %) και η Φινλανδία (82,0 %) υπερέβησαν τον στόχο της ΕΕ για το 2030 και, μαζί με την Ιρλανδία (72,9 %), η οποία επίσης κατέγραψε αύξηση, θεωρούνται χώρες με «βέλτιστη επίδοση». Οι τάσεις μεταξύ των χωρών που καταγράφουν ποσοστά κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ ποικίλλουν, καθώς σημειώνεται βελτίωση σε ορισμένες χώρες και επιδείνωση σε άλλες (βλ. διάγραμμα 2.2.8). Συνολικά, η πλειονότητα των κρατών μελών (17) σημείωσε πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων. Ωστόσο, τα τελευταία στοιχεία δείχνουν μικρή μείωση του επιπέδου βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων μεταξύ των νέων ηλικίας 16-24 ετών (από 71,2 % το 2021 σε 70,0 % το 2023), κάτι που δεν συμβαδίζει με την ιδέα ότι όλοι οι νέοι είναι «ψηφιακά εκπαιδευμένοι». Γενικότερα, οι ψηφιακές δεξιότητες είναι ιδιαίτερα χαμηλές μεταξύ των ατόμων με μηδενικό ή χαμηλό επίπεδο τυπικών προσόντων (33,6 % το 2023), του πληθυσμού μεγαλύτερης ηλικίας (37,1 % των ατόμων ηλικίας 55-74 ετών), των ατόμων που ζουν σε αγροτικές περιοχές (47,5 %) και των ανέργων (47,7 %). Ταυτόχρονα, ο αριθμός των ειδικών σε θέματα ΤΠΕ είναι πολύ χαμηλότερος από τις προβλεπόμενες ανάγκες. Το 2023 σχεδόν 9,8 εκατομμύρια άτομα εργάζονταν ως ειδικοί σε θέματα ΤΠΕ, ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 4,8 % του συνόλου των απασχολουμένων, ενώ καταγράφηκε σημαντικό και συνεχιζόμενο χάσμα μεταξύ των φύλων (μόνο το 19,4 % των ειδικών σε θέματα ΤΠΕ ήταν γυναίκες). Με τον σημερινό ρυθμό, εν μέσω αυξανόμενου ανταγωνισμού για ταλέντα με ψηφιακές δεξιότητες, ο αριθμός των ειδικών σε θέματα ΤΠΕ θα φτάσει μόλις τα 12 εκατομμύρια άτομα έως το 2030, πολύ κάτω από τον στόχο των 20 εκατομμυρίων ατόμων που έχει τεθεί για την ψηφιακή δεκαετία της ΕΕ, εξέλιξη με δυνητικά αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία της ΕΕ στο μέλλον.

[142] Στόχος που έχει οριστεί στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στην ψηφιακή πυξίδα για την ψηφιακή δεκαετία.

[143] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Digitalisation in Europe – 2024 edition (Ψηφιοποίηση στην Ευρώπη — έκδοση 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[144] Για την πορεία προς την επίτευξη του στόχου για το 2030, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση για την κατάσταση της ψηφιακής δεκαετίας 2024, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

Διάγραμμα 2.2.8: Σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών παρατηρούνται όσον αφορά τις ψηφιακές ικανότητες των ενηλίκων

Ποσοστό πληθυσμού με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων (ηλικίας 16-74 ετών, επίπεδα του 2023 έναντι μεταβολών σε σχέση με το 2021, ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

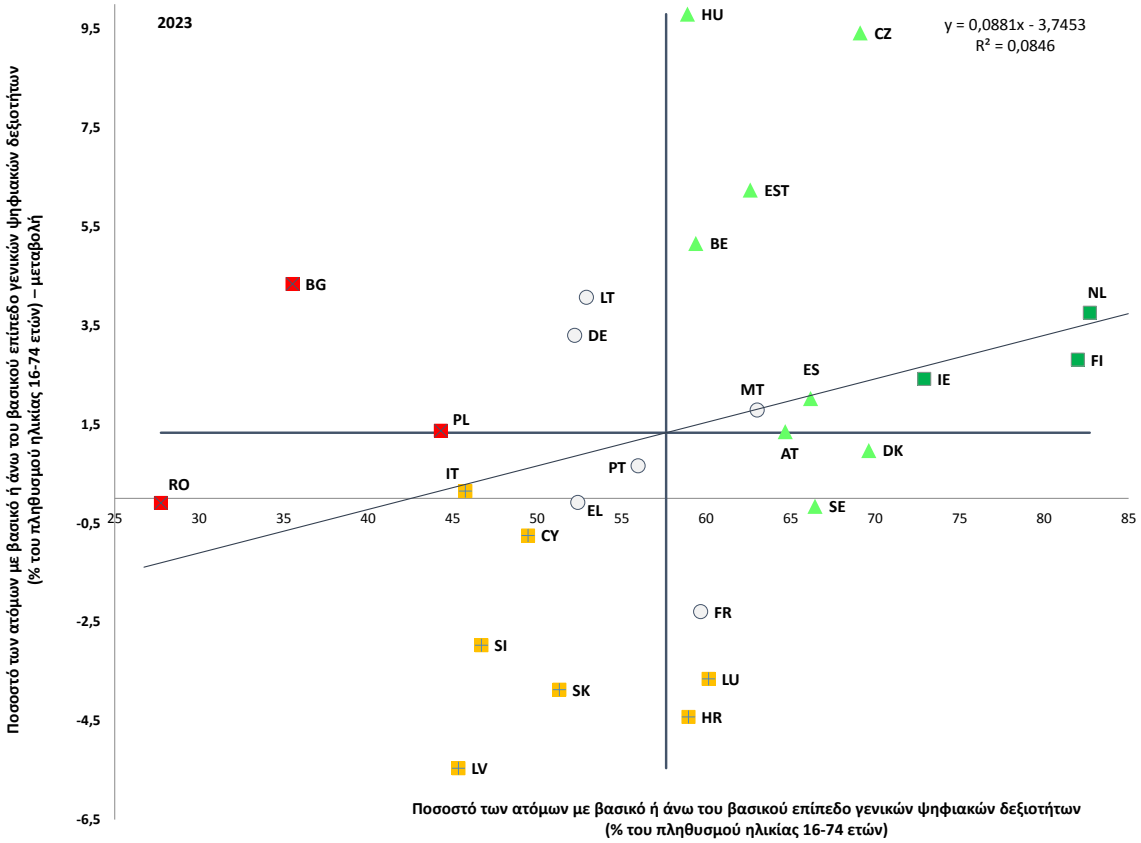

Σημείωση: Οι γενικές ψηφιακές δεξιότητες αφορούν πέντε τομείς: δεξιότητες όσον αφορά την πληροφόρηση και τις γνώσεις σχετικά με τα δεδομένα, δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, δεξιότητες δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου, δεξιότητες ασφάλειας και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων. Ένα άτομο πρέπει να γνωρίζει πώς να εκτελέσει τουλάχιστον μία δραστηριότητα που σχετίζεται με κάθε τομέα για να διαθέτει τουλάχιστον βασικές γενικές ψηφιακές δεξιότητες. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Eurostat.
Πηγή: Eurostat, [tepsr_sp410].

Μολονότι σε επίπεδο ΕΕ η ανεργία των νέων εξακολουθεί να μειώνεται, τα ποσοστά αυξάνονται και πάλι στην πλειονότητα των κρατών μελών. Μετά την κορύφωση της κρίσης λόγω COVID-19 (16,8 % στην ΕΕ το 2020), το ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) μειώθηκε σταθερά, φθάνοντας στο 14,5 % το 2023, από 15,1 % το 2019. Το 2023 το ποσοστό σταθεροποιήθηκε, χωρίς περαιτέρω βελτίωση εν μέσω ασθενέστερης οικονομικής ανάπτυξης, ενώ η τάση αντιστράφηκε σε 15 κράτη μέλη. Παρόλο που η αύξηση ήταν μικρότερη από 1 εκατοστιαία μονάδα σε επτά κράτη μέλη, ήταν μεταξύ 1 και 2 εκατοστιαίων μονάδων σε έξι χώρες και ακόμα και 2 εκατοστιαίες μονάδες στη Φινλανδία και 2,2 εκατοστιαίες μονάδες στην Ουγγαρία. Εν τω μεταξύ, τα ποσοστά ανεργίας των νέων συνέχισαν να μειώνονται σε χώρες με πολύ υψηλά επίπεδα, όπως η Ελλάδα (– 4,7 εκατοστιαίες μονάδες), η Ισπανία, η Ιταλία και η Ρουμανία (– 1,0 εκατοστιαία μονάδα έκαστη), κάτι που επιβεβαιώνει μια συγκλίνουσα τάση στην ΕΕ κατά την τελευταία πενταετία (βλ. διάγραμμα 2.2.9). Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας των νέων παραμένει υπερδιπλάσιο του ποσοστού ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-74 ετών (6,1 %). Η ανεργία αποτελεί ιδιαίτερα κοινή κατάσταση μεταξύ των νέων που διαθέτουν χαμηλό επίπεδο προσόντων (19,3 %) και εκείνων που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ (20,5 %). Οι εξελίξεις αυτές αναδεικνύουν την ανάγκη

να συνεχιστεί η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προκλήσεων που εμποδίζουν την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας, ιδίως υπό το πρίσμα των εκτεταμένων ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων και των πιο μακροπρόθεσμων κινδύνων για τις προοπτικές σταδιοδρομίας των νέων.

Διάγραμμα 2.2.9: Τα ποσοστά ανεργίας των νέων αυξήθηκαν στα περισσότερα κράτη μέλη

Ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών, ως % του ενεργού πληθυσμού) για το 2019 (προ κρίσης), το 2020 (κορύφωση της κρίσης), το 2022 και το 2023

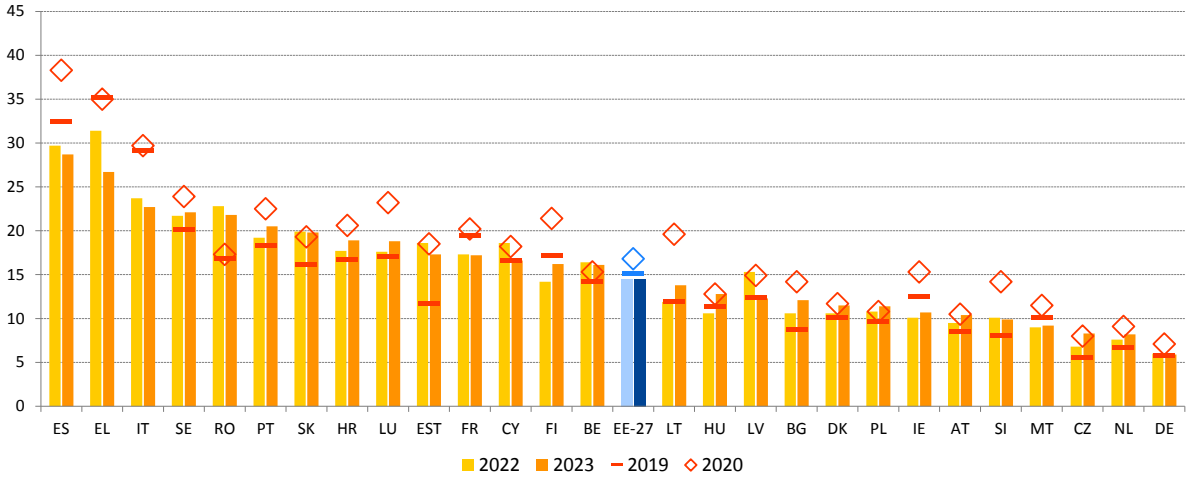

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για τις BG, HR, NL και PL το 2019. Διακοπή στη χρονολογική σειρά για όλα τα κράτη μέλη το 2021. Ο ορισμός διαφέρει για τη FR το 2021. Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR το 2022. Διακοπή στη χρονολογική σειρά για τις DK, SI και CY το 2023. Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR το 2023.
Πηγή: Eurostat [lfsa_urgaed], ΕΕΔ της ΕΕ.

Όσον αφορά τις θετικές εξελίξεις, το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) εξακολουθεί να μειώνεται, με ορισμένες ενδείξεις σύγκλισης ανά την ΕΕ. Μετά την κορύφωσή του στο 13,9 % το 2020, το ποσοστό ΕΕΑΚ (ατόμων ηλικίας 15-29 ετών) μειώθηκε σταθερά στην ΕΕ, στο 11,2 % το 2023. Η τάση αυτή ευθυγραμμίζεται με την αύξηση της συμμετοχής των νέων στην αγορά εργασίας, συμβάλλοντας σημαντικά στην αύξηση του εργατικού δυναμικού[145]. Ωστόσο, παρατηρείται έντονη ανομοιογένεια μεταξύ των κρατών μελών, με τη Ρουμανία (19,3 %), την Ιταλία (16,1 %), την Ελλάδα (15,9 %) και την Κύπρο (13,9 %) να καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά ΕΕΑΚ το 2023 (βλ. διάγραμμα 2.2.10). Το ποσοστό μειώθηκε ελαφρώς μόνο στη Ρουμανία και στην Κύπρο (και στις δύο περιπτώσεις κατά – 0,5 εκατοστιαίες μονάδες) και μάλιστα αυξήθηκε στην Ελλάδα (0,6 εκατοστιαίες μονάδες), κατατάσσοντας τις εν λόγω χώρες στην κατηγορία «κρίσιμη κατάσταση». Η Λιθουανία και η Γαλλία, στις οποίες τα ποσοστά ΕΕΑΚ έχουν αυξηθεί, και η Κύπρος, η Βουλγαρία και η Ισπανία, στις οποίες σημειώθηκαν ορισμένες μειώσεις, κατατάσσονται στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή». Η Ιταλία κατέγραψε τη μεγαλύτερη βελτίωση (– 2,9 εκατοστιαίες μονάδες), κάτι που αντικατοπτρίζει κατάσταση με «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη». Οι Κάτω Χώρες (4,7 %) και η Σουηδία (5,7 %) κατέγραψαν «βέλτιστη επίδοση». Το ποσοστό των ατόμων που αναζητούν ενεργά εργασία και είναι διαθέσιμα για εργασία, δηλαδή το ποσοστό των ανέργων ΕΕΑΚ, παρέμεινε σταθερό στο 4,3 % το 2023[146]. Τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στην Ελλάδα (8,6 %) και στην Ισπανία (6,8 %), παρόλο που και οι δύο χώρες παρουσίασαν βελτιώσεις σε σχέση με τα επίπεδα του

[145] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2024 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[146] Eurostat [edat_lfse_20], ΕΕΔ.

2022 (9,2 % και 7,1 %, αντίστοιχα). Το ποσοστό των ΕΕΑΚ εκτός του εργατικού δυναμικού βελτιώθηκε ελαφρώς (7,0 % το 2023 έναντι 7,4 % το 2022), αλλά παρέμεινε υψηλό στη Ρουμανία (14,3 %) και τη Βουλγαρία (10,8 %). Όσον αφορά το ποσοστό των αποθαρρυμένων ΕΕΑΚ, παρατηρείται πτωτική τάση σε επίπεδο ΕΕ (από 4,9 % κατά την κορύφωση της πανδημίας το 2020 σε 4,2 % το 2023). Εξακολουθούν να υφίστανται περιφερειακές ανισότητες στα ποσοστά ΕΕΑΚ (βλ. διάγραμμα 2 στο παράρτημα 5), μεταξύ άλλων στις εξόχως απόκεντρες περιοχές, αλλά, συνολικά, οι εθνικές και περιφερειακές διαφορές μειώνονται, κάτι που υποδηλώνει αυξανόμενη σύγκλιση ανά την ΕΕ[147]. Στο πλαίσιο αυτό, οι ενισχυμένες εγγυήσεις για τη νεολαία στηρίζουν τους ΕΕΑΚ, προσφέροντας ποιοτική απασχόληση, περαιτέρω εκπαίδευση, μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός τεσσάρων μηνών από τη στιγμή που οι ΕΕΑΚ καθίστανται άνεργοι ή εξέρχονται από την επίσημη εκπαίδευση[148], και η πρωτοβουλία ALMA (από τα αρχικά των λέξεων Aim, Learn, Master, Achieve, δηλαδή στοχεύω, μαθαίνω, κατακτώ, επιτυγχάνω) βοηθά τους μειονεκτούντες ΕΕΑΚ να αποκτήσουν επαγγελματική πείρα στο εξωτερικό[149].

[147] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2024 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[148] Βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 2020, για «μια γέφυρα προς την απασχόληση — ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία» και για την κατάργηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2013, για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία (2020/C 372/01) (ΕΕ C 372 της 4.11.2020, σ. 1).

[149] Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στη διεύθυνση: ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve) — Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και κοινωνική ένταξη — Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu).

Διάγραμμα 2.2.10: Οι διαφορές στα ποσοστά ΕΕΑΚ μειώνονται, αλλά παραμένουν σημαντικές

Ποσοστό ΕΕΑΚ (ατόμων ηλικίας 15-29 ετών), επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

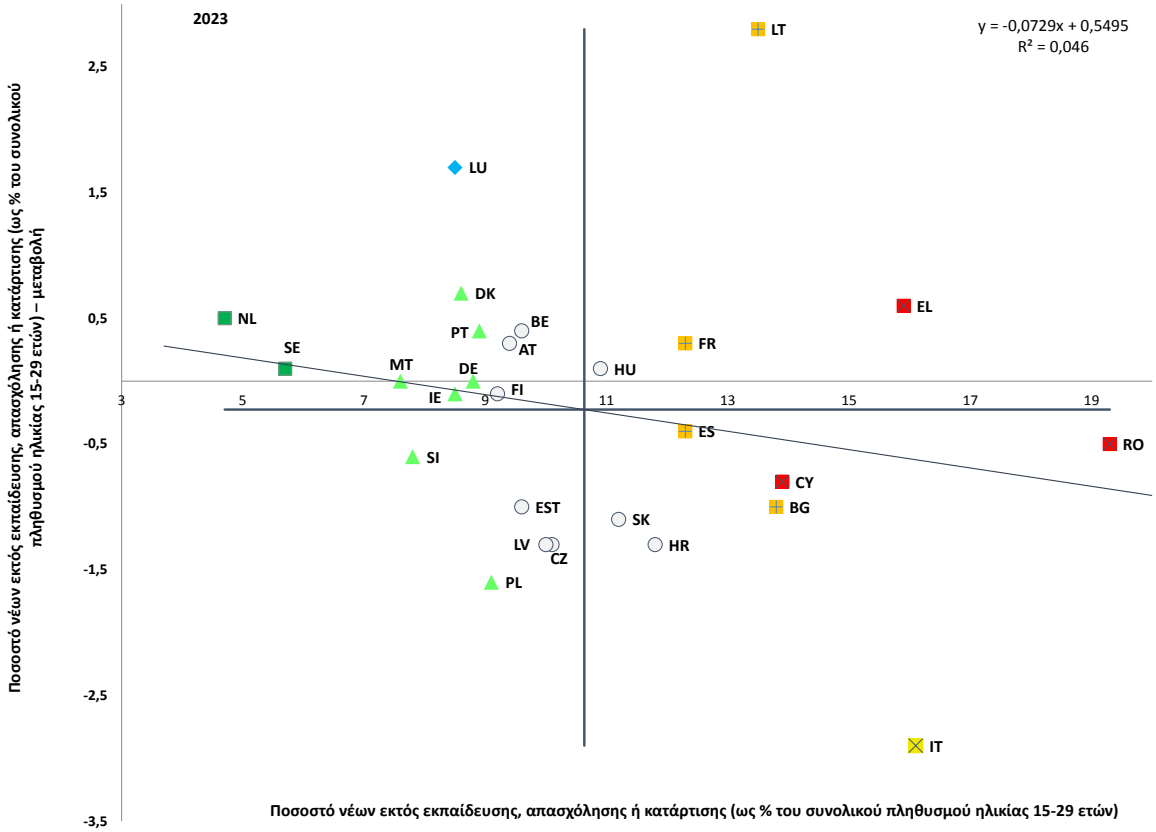

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR. Διακοπή στη σειρά για τη DK και την CY.

Πηγή: Eurostat [lfsi_neet_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Το ποσοστό των ΕΕΑΚ εξακολουθεί να είναι υψηλότερο για τις γυναίκες και για τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Το 2023 το ποσοστό των γυναικών ΕΕΑΚ (12,5 %) συνέχισε να καταγράφει πτωτική πορεία (από 13,0 % το 2022 και 15,4 % το 2020). Ωστόσο, εξακολουθούσε να είναι κατά 2,4 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι για τους άνδρες (10,1 %) (βλ. διάγραμμα 2.2.11). Παρόλο που η διαφορά ήταν μικρότερη από 1 εκατοστιαία μονάδα σε ορισμένα κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Λετονία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία), σε άλλα υπερέβη τις 10 εκατοστιαίες μονάδες (Τσεχία και Ρουμανία), κάτι που καταδεικνύει σημαντικά εμπόδια για τις νέες γυναίκες στις χώρες αυτές. Παρά ταύτα, από το 2007 παρατηρείται σημαντική σύγκλιση των ποσοστών των ΕΕΑΚ μεταξύ ανδρών και γυναικών. Μεταξύ των γυναικών ΕΕΑΚ, το ποσοστό των γυναικών που βρίσκονται εκτός εργατικού δυναμικού είναι υπερδιπλάσιο του ποσοστού των ανέργων γυναικών (8,7 % έναντι 3,8 % το 2023, σε σύγκριση με 5,4 % έναντι 4,7 % για τους άνδρες). Το ποσοστό ΕΕΑΚ των νέων που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ είναι επίσης σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό για τους γηγενείς (19,6 % έναντι 10,3 %), παρουσιάζοντας επίσης σημαντικές διαφορές όσον αφορά τη διάσταση του φύλου: το ποσοστό για τις γυναίκες που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ (25,2 %) είναι υψηλότερο κατά πάνω από

14 εκατοστιαίες μονάδες από το ποσοστό για τις γηγενείς γυναίκες (11,1 %) και σχεδόν κατά 11 εκατοστιαίες μονάδες από το ποσοστό για τους νέους άνδρες που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ. Επίσης, υπάρχουν ανισότητες μεταξύ των ηπειρωτικών και των εξόχως απόκεντρων περιοχών και υπάρχει σαφές χάσμα μεταξύ των αστικών και των αγροτικών περιοχών, καθώς οι νέοι από αγροτικές περιοχές είναι πιθανότερο να είναι ΕΕΑΚ[150].

Διάγραμμα 2.2.11: Σχεδόν σ' όλα τα κράτη μέλη, το ποσοστό ΕΕΑΚ είναι υψηλότερο μεταξύ των γυναικών

Ποσοστά γυναικών και ανδρών ΕΕΑΚ (ηλικίας 15-29 ετών, ως %, 2023)

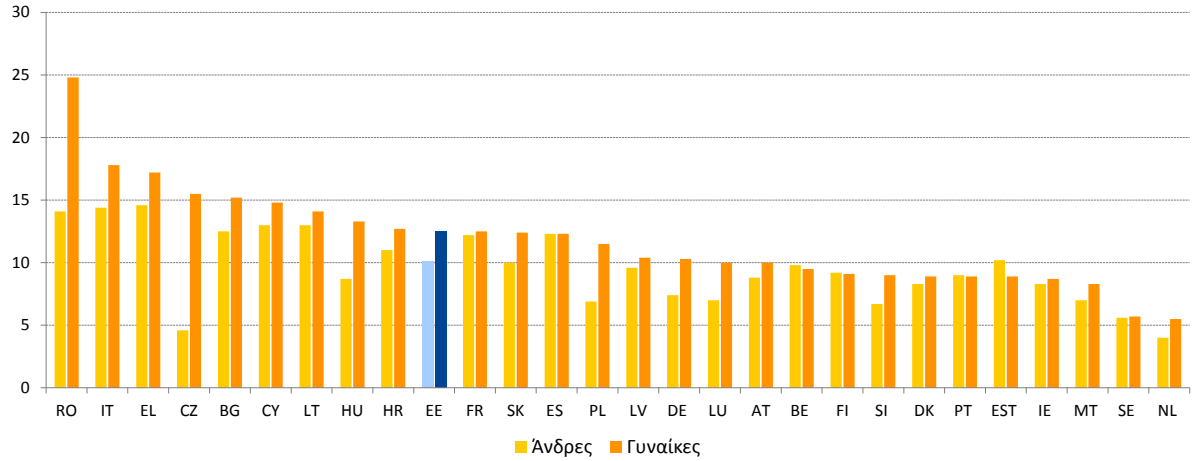

Σημείωση: Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR.
Πηγή: Eurostat [lfsi_neet_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Παρόλο που τα ποσοστά απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας έχουν αυξηθεί σημαντικά από το 2009, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών[151], κάτι που υποδηλώνει ότι υπάρχει περαιτέρω περιθώριο βελτίωσης. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας (55-64 ετών) ανήλθε στο 63,9 %, σχεδόν 20 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι το 2009, και το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παρουσίασε μεγαλύτερη αύξηση (4,9 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερη από το ποσοστό των ανδρών). Παρά τη συνολική αυτή βελτίωση, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανά την ΕΕ: μολονότι στη Σουηδία, τη Φινλανδία, την Εσθονία, τις Κάτω Χώρες, τη Γερμανία, την Τσεχία και τη Λετονία, τα ποσοστά απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας υπερέβαιναν το 70 %, το Λουξεμβούργο, η Ρουμανία, η Κροατία, η Ελλάδα και η Σλοβενία είχαν ποσοστά κάτω του 55 %. Παρότι η αύξηση της απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ήταν υπερτετραπλάσια απ' ό,τι για τον πληθυσμό σε κατ' εξοχήν παραγωγική ηλικία (25-54 ετών), το ποσοστό απασχόλησής τους παρέμεινε χαμηλότερο κατά 18 εκατοστιαίες μονάδες (63,9 % έναντι 82,2 %). Αυτό οφείλεται κυρίως στην αυξημένη διατήρηση θέσεων εργασίας και όχι σε νέες προσλήψεις, οι οποίες παρέμειναν σε σταθερά χαμηλό επίπεδο κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Ειδικότερα, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τείνουν να παραμένουν στην αγορά εργασίας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ενώ τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης είναι πιθανότερο να εξέλθουν πρόωρα από την εργασία. Οι κακές συνθήκες εργασίας —τόσο από φυσική όσο και από ψυχολογική άποψη— αποτέλεσαν βασικούς

[150] Βλ.: Eurofound, Το πέρασμα στην ενήλικη ζωή: Οι νέοι σε έναν κόσμο μετά την πανδημία, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[151] Για λεπτομερή ανάλυση της κατάστασης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας, βλ.: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Labour market and wage developments in Europe 2024* (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

παράγοντες για πρόωρη συνταξιοδότηση και εμπόδισαν επίσης την επανείσοδο στην αγορά εργασίας πολλών εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας[152].

Διάγραμμα 2.2.12: Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων έχει αμβλυνθεί στις περισσότερες χώρες, αλλά εξακολουθεί να είναι σημαντικό και δεν εμφανίζει ενδείξεις ανοδικής σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών

Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (ηλικίας 20-64 ετών), επίπεδο του 2023 και μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος (σε εκατοστιαίες μονάδες, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

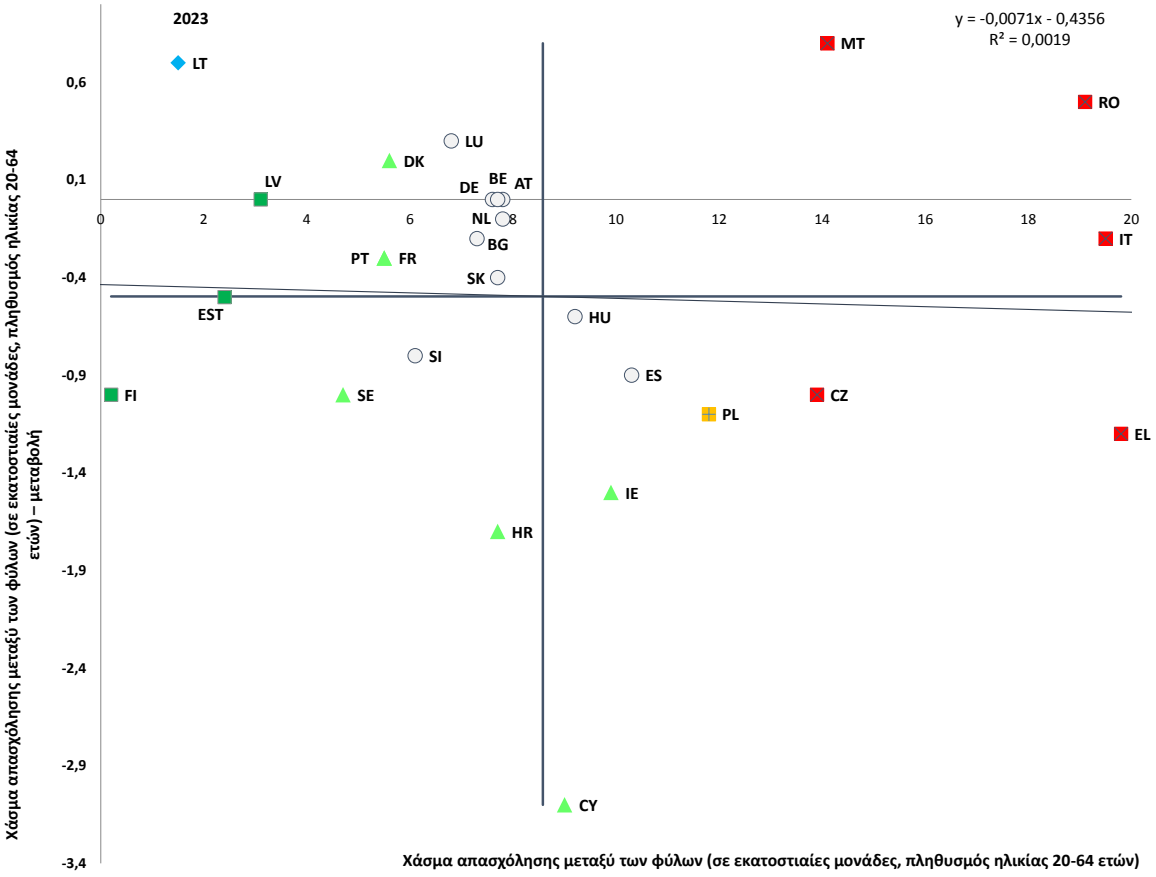

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR. Διακοπή στη σειρά για τη DK και την CY.
Πηγή: Eurostat [tesem060], ΕΕΔ της ΕΕ.

Εξακολουθούν να υφίστανται ανισότητες μεταξύ των φύλων στην αγορά εργασίας και το χάσμα απασχόλησης μεταξύ ανδρών και γυναικών εμφανίζει περιορισμένες μόνο ενδείξεις σύγκλισης[153]**.** Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών ήταν 80,4 %, έναντι ποσοστού 70,2 % για τις γυναίκες, με αποτέλεσμα το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων να ανέρχεται στις 10,2 εκατοστιαίες μονάδες. Το χάσμα αυτό μειώθηκε ελαφρώς τα τελευταία έτη (από 10,9 εκατοστιαίες μονάδες το 2021 και 10,7 εκατοστιαίες μονάδες το 2022), κάτι που

[152] Βλ.: Eurofound, Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms (Διατήρηση της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας: Πολιτικές, πρακτικές και μηχανισμοί), Έγγραφο εργασίας του Eurofound, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[153] Για μια πιο μακροπρόθεσμη προοπτική, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2024 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

αντικατοπτρίζει μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης για τις γυναίκες (1 εκατοστιαία μονάδα) απ' ό,τι για τους άνδρες (0,5 εκατοστιαίες μονάδες) και το 2023. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ανισότητες, ιδίως στην Ελλάδα και την Ιταλία (19,8 και 19,5 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα), όπου απασχολούνταν λίγο πάνω από το ήμισυ των γυναικών (57,6 % και 56,5 %) (βλ. διάγραμμα 2.2.12). Στη Ρουμανία, όπου το χάσμα ήταν επίσης μεγάλο (19,1 εκατοστιαίες μονάδες), διευρύνθηκε ακόμα περισσότερο. Η Μάλτα και η Τσεχία κατέγραψαν επίσης αξιοσημείωτο χάσμα μεταξύ των φύλων (κατά 14,1 και 13,9 εκατοστιαίες μονάδες). Και στις πέντε χώρες, οι ανισότητες μεταξύ των φύλων στην απασχόληση αντικατοπτρίζουν μια «κρίσιμη κατάσταση». Από την άλλη πλευρά, το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων ήταν σχετικά περιορισμένο στις χώρες της Βαλτικής (1,5 εκατοστιαίες μονάδες στη Λιθουανία, 2,4 εκατοστιαίες μονάδες στην Εσθονία και 3,1 εκατοστιαίες μονάδες στη Λετονία) και σχεδόν ανύπαρκτο στη Φινλανδία (0,2 εκατοστιαίες μονάδες). Οι χώρες αυτές, με εξαίρεση τη Λιθουανία, στην οποία το χάσμα διευρύνθηκε πρόσφατα, συγκαταλέγονται μεταξύ των χωρών με «βέλτιστη επίδοση» λόγω των μικρών και σταθερών ή μειούμενων χασμάτων τους. Επιπλέον, σημαντικές περιφερειακές διαφορές όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων παρατηρήθηκαν σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως, μεταξύ άλλων, στην Αυστρία, στο Βέλγιο, στη Δανία, τη Γερμανία και την Ισπανία (βλ. διάγραμμα 3 στο παράρτημα 5), συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών. Η συνεχής ανάληψη δράσης πολιτικής μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των εμποδίων για τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με τους στόχους που ορίζονται στη στρατηγική της ΕΕ για την ισότητα των φύλων 2020-25[154]. Τα εν λόγω μέτρα μπορούν επίσης να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου μείωσης κατά το ήμισυ του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων έως το 2030 που ορίζεται στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Οι γυναίκες εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης συχνότερα απ' ό,τι οι άνδρες, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγαλύτερο χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης (ΙΠΑ). Το 2023 το 27,9 % των γυναικών (ηλικίας 20-64 ετών) στην ΕΕ εργαζόταν με καθεστώς μερικής απασχόλησης, ποσοστό υπερτριπλάσιο του ποσοστού των ανδρών (7,7 %), με αποτέλεσμα το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη μερική απασχόληση να ανέρχεται σε 20,2 εκατοστιαίες μονάδες, αμετάβλητο από το 2022. Οι μεγαλύτερες διαφορές στην εργασία μερικής απασχόλησης καταγράφηκαν στις Κάτω Χώρες (41,8 εκατοστιαίες μονάδες), στην Αυστρία (38,6 εκατοστιαίες μονάδες), στη Γερμανία (36,9 εκατοστιαίες μονάδες) και στο Βέλγιο (27,4 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ οι μικρότερες παρατηρήθηκαν στη Βουλγαρία (0,2 εκατοστιαίες μονάδες) και την Κροατία (1,5 εκατοστιαίες μονάδες). Συγκεκριμένα, η Ρουμανία ήταν η μόνη χώρα στην οποία οι άνδρες απασχολούνταν ελαφρώς συχνότερα με καθεστώς μερικής απασχόλησης απ' ό,τι οι γυναίκες (– 0,7 εκατοστιαίες μονάδες). Δεδομένης της μεγαλύτερης συχνότητας της μερικής απασχόλησης μεταξύ των γυναικών, το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση σε ΙΠΑ[155] ήταν 15,7 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, μεγαλύτερο κατά άνω του 50 % (5,5 εκατοστιαίες μονάδες) του αντίστοιχου χάσματος όταν δεν περιλαμβάνονται οι διαφορές στην εργασία μερικής απασχόλησης. Το μεγαλύτερο προσαρμοσμένο βάσει ΙΠΑ χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων καταγράφηκε στην Ιταλία (24,1 εκατοστιαίες

[154] Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023 report on gender equality in the EU (Έκθεση σχετικά με την ισότητα των φύλων στην ΕΕ 2023), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[155] Το ποσοστό απασχόλησης σε ΙΠΑ συγκρίνει τις διαφορές μεταξύ των ομάδων ως προς τον μέσο όρο των δεδουλευμένων ωρών εργασίας. Το ποσοστό απασχόλησης σε ΙΠΑ υπολογίζεται με τη διαίρεση του συνολικού αριθμού των δεδουλευμένων ωρών εργασίας στην οικονομία (πρώτη εργασία, δεύτερη εργασία κ.λπ.) διά τον μέσο αριθμό ωρών πλήρους απασχόλησης (περίπου 40) και διά τον αριθμό των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών. Πηγή: Κοινό πλαίσιο αξιολόγησης (ΚΠΑ), υπολογισμός βάσει στοιχείων της Eurostat.

μονάδες), την Ελλάδα (21,5 εκατοστιαίες μονάδες) και την Αυστρία (19 εκατοστιαίες μονάδες), κάτι που αντικατοπτρίζει πολύ μεγαλύτερες ανισότητες απ' ό,τι όταν δεν λαμβάνεται υπόψη η μερική απασχόληση, ενώ οι μικρότερες διαφορές παρατηρήθηκαν στη Λιθουανία και τη Φινλανδία (2,5 εκατοστιαίες μονάδες).

Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων είναι ακόμα πιο ευρύ όσον αφορά τα άτομα που έχουν παιδιά, καθώς η γονική ιδιότητα επηρεάζει τη σταδιοδρομία των γυναικών περισσότερο απ' ό,τι των ανδρών. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών ηλικίας 25-54 ετών με παιδιά ήταν 74,9 %, έναντι 91,9 % για τους άνδρες, με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων της τάξης των 17 εκατοστιαίων μονάδων μεταξύ των γονέων, έναντι 4 εκατοστιαίων μονάδων μεταξύ όσων δεν έχουν παιδιά. Όσον αφορά τις απασχολούμενες γυναίκες με παιδιά, το 31,8 % εργαζόταν με καθεστώς μερικής απασχόλησης, έναντι ποσοστού μόλις 5,0 % για τους άνδρες. Στις περισσότερες χώρες, συμπεριλαμβανομένων της Γερμανίας, της Αυστρίας και της Ιταλίας, ο αντίκτυπος της γονικής ιδιότητας είναι εμφανής τόσο στα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών όσο και στα υψηλότερα ποσοστά μερικής απασχόλησης μεταξύ των γυναικών. Οι ευθύνες άτυπης μακροχρόνιας φροντίδας επιτείνουν επίσης το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων, καθώς το 19,1 % των γυναικών στην ΕΕ παρέχει άτυπη φροντίδα, έναντι 14,8 % των ανδρών. Οι γυναίκες είναι πιθανότερο να αφιερώσουν σημαντικό χρόνο στην παροχή φροντίδας[156], πιθανώς επειδή οι άνδρες φροντιστές (73 %) λαμβάνουν μεγαλύτερη στήριξη από επίσημες υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας απ' ό,τι οι γυναίκες φροντιστές (61 %)[157]. Για τη στήριξη των άτυπων φροντιστών, η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα τονίζει την ανάγκη να παρασχεθούν κατάλληλη κατάρτιση, συμβουλευτική, ψυχολογική υποστήριξη, φροντίδα ανάπαυλας, μέτρα για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, πρόσβαση σε κοινωνική προστασία και/ή επαρκής οικονομική στήριξη. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να επιδιώξουν την ευθυγράμμιση της προσφοράς υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας με τις ανάγκες φροντίδας[158].

Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων μειώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία, όμως παραμένει σημαντικό στα περισσότερα κράτη μέλη. Το 2021 και το 2022 το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων ανήλθε στο 12,7 % στην ΕΕ, υπερβαίνοντας το 15 % στην Εσθονία, την Αυστρία, την Τσεχία, τη Σλοβακία, τη Γερμανία, την Ουγγαρία, τη Λετονία και τη Φινλανδία[159]. Το μισθολογικό χάσμα οφείλεται, μεταξύ άλλων παραγόντων, στις διαφορές μεταξύ των φύλων όσον αφορά τις οικονομικές δραστηριότητες και τα επαγγέλματα, στην υποεκπροσώπηση των γυναικών σε ανώτερες θέσεις, στην υπερεκπροσώπηση σε μορφές μερικής και μη μόνιμης απασχόλησης, στις δυσκολίες συνδυασμού της εργασίας με τις ευθύνες φροντίδας, καθώς και στις διακρίσεις και τις αδιαφανείς μισθολογικές δομές[160]. Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων επηρεάζει σημαντικά τη λήψη οικογενειακών

---

[156] Βλ. European Health Interview Survey (EHIS wave 3) [Ευρωπαϊκή έρευνα για την υγεία μέσω συνεντεύξεων (EHIS κύμα 3)], 2019.

[157] EIGE: 2022 Survey of gender gaps in unpaid care, individual and social activities (CARE) [Έρευνα σχετικά με το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη μη αμειβόμενη φροντίδα, τις ατομικές και κοινωνικές δραστηριότητες (CARE)].

[158] Για λεπτομέρειες, βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα (2022/C 476/01).

[159] Εν προκειμένω χρησιμοποιείται το μη προσαρμοσμένο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων. Το μη προσαρμοσμένο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ των μέσων ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των ανδρών και των γυναικών, εκφραζόμενη ως ποσοστό των μέσων ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των ανδρών.

[160] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2024 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

αποφάσεων, πλήττοντας ιδίως τις μητέρες, οι οποίες αντιμετωπίζουν σωρευτικά μειονεκτήματα που δυσχεραίνουν περαιτέρω τις ευκαιρίες απασχόλησής τους. Με την πάροδο του χρόνου, η συσσώρευση αυτών των εισοδηματικών διαφορών (σε συνδυασμό με τις διακοπές στη σταδιοδρομία λόγω ευθυνών φροντίδας των παιδιών) προκαλεί σημαντικά συνταξιοδοτικά χάσματα μεταξύ των φύλων. Παρόλο που το συνταξιοδοτικό χάσμα μειώνεται ελαφρώς, το 2023 οι γυναίκες ηλικίας 65-79 ετών έλαβαν ακαθάριστες συντάξεις που ήταν, κατά μέσο όρο, κατά 25,4 % χαμηλότερες από εκείνες των ανδρών της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Αυτό το συνταξιοδοτικό χάσμα ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των χωρών, κυμαινόμενο από 43,9 % στη Μάλτα, 39,9 % στις Κάτω Χώρες και 36,4 % στο Λουξεμβούργο έως μόλις 4 % στη Σλοβενία, 4,6 % στη Δανία και 5,8 % στην Εσθονία.

Η βελτίωση της παροχής και της προσβασιμότητας σε ποιοτική και οικονομικά προσιτή προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα μπορεί να υποστηρίξει την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, την ισότητα των φύλων και την ανάπτυξη των παιδιών, ωστόσο τα ποσοστά συμμετοχής παραμένουν χαμηλά. Το 2023 το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας ανήλθε στο 37,5 % στην ΕΕ, αυξημένο κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2022, αλλά παραμένει κάτω από το επίπεδο του 37,9 % που σημειώθηκε το 2021 και υπολείπεται κατά πολύ του αναθεωρημένου στόχου της Βαρκελώνης (45 %)[161]. Μόνο δέκα κράτη μέλη έχουν υπερβεί το 50 % και εξακολουθούν να υπάρχουν έντονες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών (βλ. διάγραμμα 2.2.13). Η Σλοβακία και η Τσεχία ανέφεραν τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής, 1 % και 4,4 % αντίστοιχα, και σημαντικές μειώσεις σε σχέση με το προηγούμενο έτος (– 1,3 και – 2,4 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα). Τα χαμηλά και επιδεινούμενα επίπεδα και στις δύο χώρες, καθώς και στη Ρουμανία (12,3 %) και την Πολωνία (12,6 %), συνιστούν «κρίσιμη κατάσταση» και χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Η συμμετοχή στην ΠΕΦ ήταν επίσης χαμηλή στη Βουλγαρία (17,4 %), την Ιρλανδία (22,1 %) και την Αυστρία (24,1 %), παρότι καταγράφηκαν κάπως υψηλότερα επίπεδα. Σ' όλες αυτές τις χώρες, τα ποσοστά παρέμειναν σταθερά ή αυξήθηκαν —σε αντίθεση με τη Λιθουανία (19,9 %) και τη Γερμανία (23,3 %), όπου η συμμετοχή μειώθηκε το 2023. Και στις πέντε χώρες, η κατάσταση εμπίπτει στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή». Αντιθέτως, η Σουηδία (56,9 %), η Γαλλία (57,4 %), το Λουξεμβούργο (60 %) και οι Κάτω Χώρες (71,5 %) είναι χώρες με «βέλτιστη επίδοση», με υψηλά και αυξανόμενα ποσοστά συμμετοχής. Διάφορα εμπόδια μπορεί να επιδράσουν αρνητικά στη συμμετοχή στην ΠΕΦ, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών, πολιτισμικών και γλωσσικών φραγμών, καθώς και διαφορών στις περιφερειακές και εθνικές πολιτικές σε σχέση με τη γονική άδεια και τα επιδόματα ή τα νόμιμα δικαιώματα στη φροντίδα των παιδιών. Ο ΜΑΑ χρηματοδοτεί στοχευμένες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που στηρίζουν την επέκταση των υπηρεσιών ΠΕΦ, την ανάπτυξη υποδομών και την κατάρτιση του εργατικού δυναμικού. Ο αργός ρυθμός βελτίωσης επιτάσσει την ενίσχυση των προσπαθειών σύμφωνα με την ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά, την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα και τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.

[161] Βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: οι στόχοι της Βαρκελώνης για το 2030 (2022/C 484/01). Η σύσταση καθορίζει νέους στόχους για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, οι οποίοι αντικατοπτρίζουν τους στόχους που καθορίζονται στην πρωτοβουλία για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης. Έως το 2030 τουλάχιστον το 45 % των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών και το 96 % των παιδιών ηλικίας μεταξύ 3 ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να συμμετέχουν στην ΠΕΦ. Τα κράτη μέλη των οποίων η μέση συμμετοχή κατά την περίοδο 2017-21 ήταν κάτω του 20 % θα πρέπει να αυξήσουν το ποσοστό κατά 90 %, ενώ τα κράτη μέλη των οποίων η μέση συμμετοχή ήταν 20-33 % θα πρέπει να αυξήσουν το ποσοστό κατά 45 %, με όριο το 45 %.

Διάγραμμα 2.2.13: Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα παραμένει χαμηλή στα περισσότερα κράτη μέλη

Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας και ετήσια μεταβολή, επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

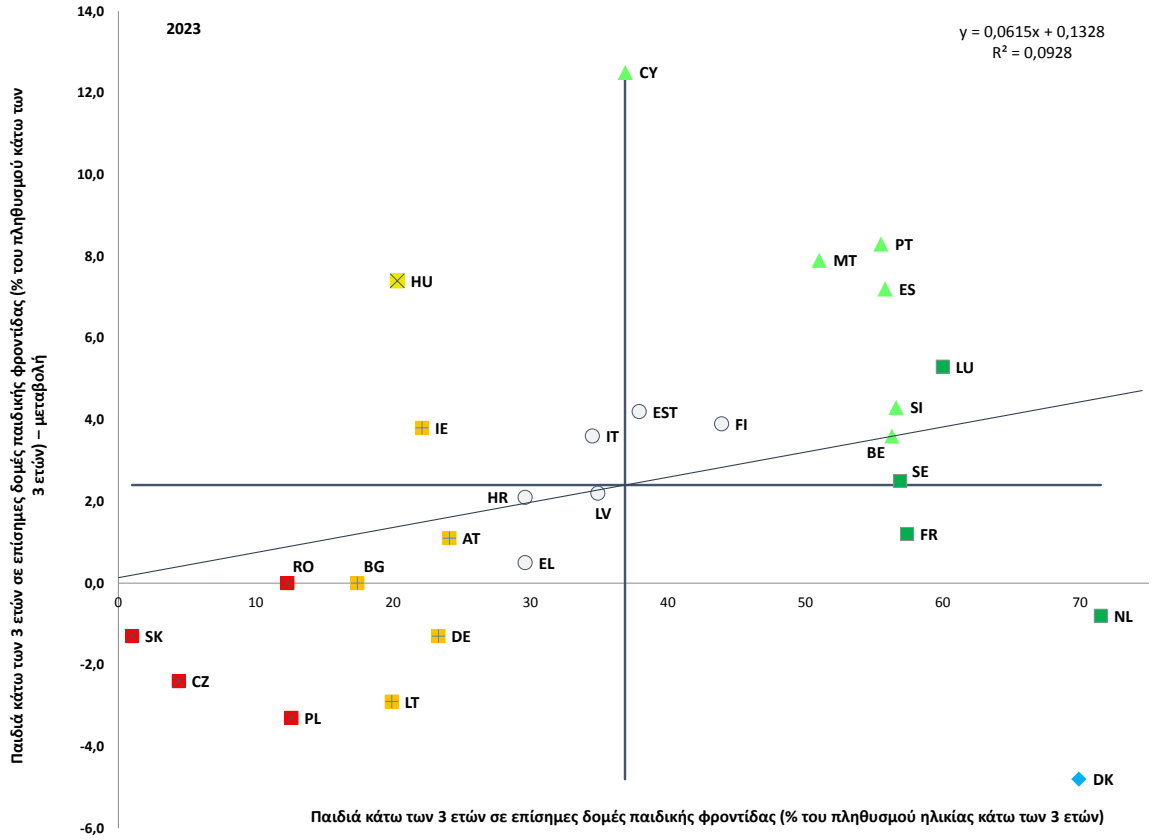

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για τη DK.
Πηγή: Eurostat [tepsr_sp210], EU-SILC.

Οι δομές φορολόγησης στα περισσότερα κράτη μέλη δημιουργούν αντικίνητρα για την πλήρη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των δεύτερων εργαζόμενων μελών της οικογένειας, ιδίως των γυναικών, συμβάλλοντας έτσι στην ανισότητα των φύλων στην απασχόληση. Τα συστήματα από κοινού φορολόγησης, τα οποία επιτρέπουν στις οικογένειες να υποβάλλουν κοινές δηλώσεις εισοδήματος για την επιβολή δυνητικά χαμηλότερων φόρων, αυξάνουν τον οριακό φορολογικό συντελεστή για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας, συνήθως τις γυναίκες (το 78 % των δεύτερων εργαζόμενων μελών της οικογένειας ήταν γυναίκες το 2022[162]), τα οποία, ως εκ τούτου, είναι πιθανότερο να έχουν μειωμένα κίνητρα για να εργαστούν ή να παρατείνουν το ωράριο εργασίας[163]. Επιπλέον, οι φορολογικές ελαφρύνσεις που εξαρτώνται από την υποβολή κοινής φορολογικής δήλωσης ή εκείνες που αφορούν έναν μόνο σύζυγο αποθαρρύνουν περαιτέρω τη συμμετοχή των γυναικών

[162] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023 report on gender equality in the EU (Έκθεση σχετικά με την ισότητα των φύλων στην ΕΕ 2023), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.
[163] Βλ. Coelho, M. et al., *Gendered Taxes: The Interaction of Tax Policy with Gender Equality (Εμφυλοι φόροι: Η αλληλεπίδραση της φορολογικής πολιτικής με την ισότητα των φύλων)*. Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, 2022.

στην αγορά εργασίας[164]. Το 2023 το υψηλότερο επίπεδο «παγίδων οικονομικής αδράνειας» (στο πλαίσιο των οποίων οι φόροι και η αφαίρεση παροχών αποθαρρύνουν σημαντικά τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας να εισέλθουν στην αγορά εργασίας) παρατηρήθηκε στη Λιθουανία, στη Σλοβενία, στη Δανία, στο Λουξεμβούργο, στο Βέλγιο και στη Γερμανία (βλ. διάγραμμα 2.2.14). Στις χώρες αυτές, τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας που εισέρχονται στην αγορά εργασίας ενδέχεται να απολέσουν περίπου το 50 % των αποδοχών τους λόγω φόρων και κατάργησης παροχών. Αντίθετα, οι χώρες με το χαμηλότερο επίπεδο «παγίδων οικονομικής αδράνειας», στις οποίες η εν λόγω απώλεια μπορεί να είναι μικρότερη από 20 %, περιλαμβάνουν την Αυστρία, την Ιταλία, την Εσθονία και την Κύπρο. Η αντιμετώπιση αυτών των διαρθρωτικών αντικινήτρων θα μπορούσε να μειώσει το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων και να αυξήσει το ΑΕΠ, ενώ οι εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας υποδηλώνουν δυνητικό οικονομικό κέρδος 10 % για την Ευρώπη, εάν γεφυρωθεί το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων[165].

Διάγραμμα 2.2.14: Η φορολογία συμβάλλει σημαντικά στην παγίδα οικονομικής αδράνειας για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας

Παγίδα οικονομικής αδράνειας για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας (ως %, 2023)

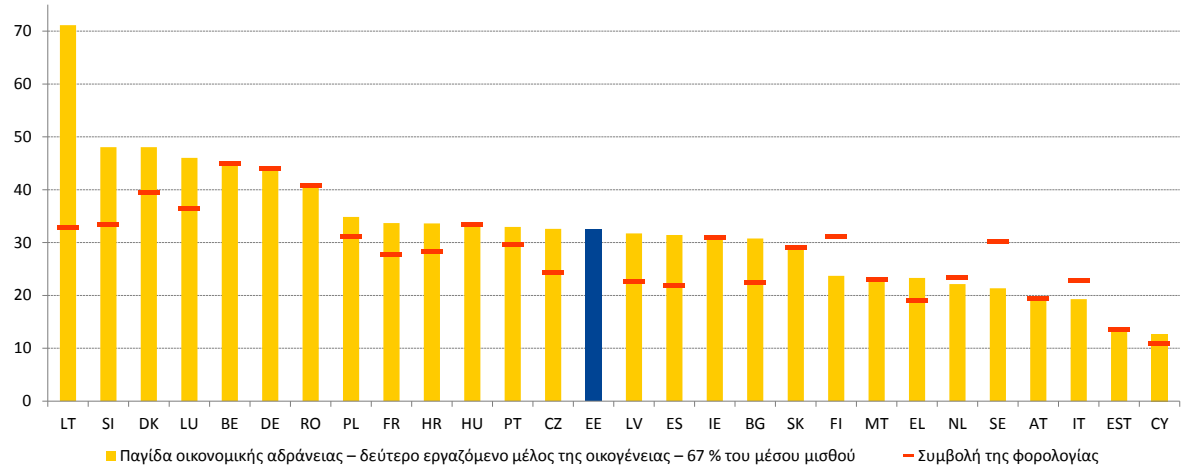

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν δεύτερο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας που αμείβεται με το 67 % του μέσου μισθού σε οικογένεια με δύο εργαζόμενα μέλη και δύο παιδιά· το πρώτο εργαζόμενο μέλος αμείβεται με τον μέσο μισθό. Η «συμβολή της φορολογίας» αναφέρεται στο ποσοστό του πρόσθετου ακαθάριστου εισοδήματος που χάνεται λόγω της φορολογίας και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (άλλα στοιχεία που συμβάλλουν στην παγίδα οικονομικής αδράνειας είναι η αφαίρεση των παροχών ανεργίας, των παροχών κοινωνικής πρόνοιας και των επιδομάτων στέγασης).
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας–παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Απριλίου 2024).

Οι γυναίκες επηρεάζονται δυσανάλογα από την «παγίδα χαμηλού μισθού», στο πλαίσιο της οποίας οι απότομες αυξήσεις των φόρων και οι μειώσεις των παροχών μειώνουν τα πρόσθετα εισοδήματά τους καθώς αυξάνονται οι αποδοχές τους. Στα περισσότερα κράτη μέλη, όπως και στην περίπτωση της παγίδας οικονομικής αδράνειας, η φορολογία

[164] Για εκτενή παρουσίαση σχετικά με τη φορολόγηση της εργασίας, βλ. επίσης ενότητα 3.2 και ενότητα 4.2.3 της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *Annual Report on Taxation 2024* (Ετήσια έκθεση για τη φορολογία 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[165] Pennings, S. M., *A Gender Employment Gap Index (GEGI): A Simple Measure of the Economic Gains from Closing Gender Employment Gaps, with an Application to the Pacific Islands* (Δείκτης για το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων: Ένας απλός δείκτης μέτρησης των οικονομικών οφελών της γεφύρωσης του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων, με εφαρμογή στα νησιά του Ειρηνικού). Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας, Development Economics Research Group. Ουάσινγκτον: Παγκόσμια Τράπεζα, 2022.

διαδραματίζει καίριο ρόλο στον καθορισμό του επιπέδου της παγίδας χαμηλού μισθού για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας, η μεγάλη πλειονότητα των οποίων είναι γυναίκες[166]. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή διαφέρει από την παγίδα οικονομικής αδράνειας, καθώς σ' εκείνη την περίπτωση τα άτομα είναι εκτός του εργατικού δυναμικού. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.2.15, το ποσοστό του πρόσθετου εισοδήματος που ουσιαστικά «χάνεται λόγω της φορολογίας» όταν τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας αυξάνουν τις αποδοχές τους από το ένα τρίτο στα δύο τρίτα του μέσου μισθού με την αύξηση του ωραρίου εργασίας μπορεί να είναι σημαντικό —περίπου το ένα τρίτο (36,6 %) των πρόσθετων αποδοχών τους κατά μέσο όρο στην ΕΕ, και η απώλεια αυτή υπερβαίνει το 105 % στη Λιθουανία λόγω της αφαίρεσης του επιδόματος στέγασης. Ο αντίκτυπος μπορεί επίσης να είναι σημαντικός στο Βέλγιο (60,3 %) και στο Λουξεμβούργο (53 %), ενώ φαίνεται να καταγράφει το χαμηλότερο επίπεδο στην Κύπρο (14,6 %). Η διαθεσιμότητα και η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες φροντίδας, σε συνδυασμό με ορθά σχεδιασμένες πολιτικές για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, είναι ουσιαστικής σημασίας για την ενθάρρυνση των ατόμων να αυξήσουν το ωράριο εργασίας τους.

Διάγραμμα 2.2.15: Σε πολλά κράτη μέλη, η φορολογία αποθαρρύνει τους χαμηλόμισθους από το να εργαστούν περισσότερες ώρες

Παγίδα χαμηλού μισθού για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας (ως %, 2023)

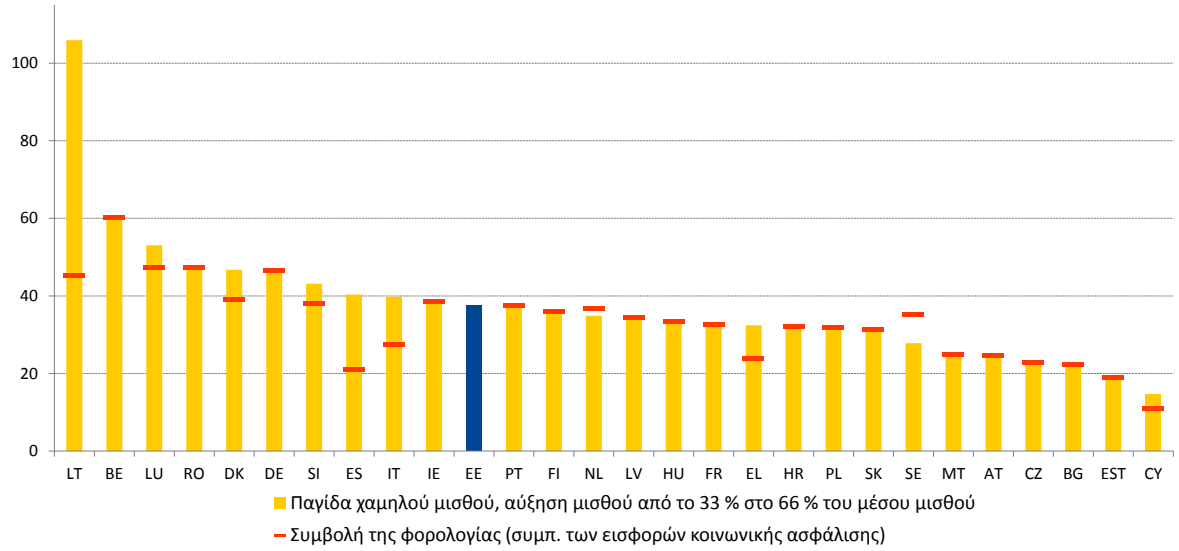

Σημείωση: Παγίδα χαμηλού μισθού όταν ο μισθός του δεύτερου εργαζόμενου μέλους της οικογένειας αυξάνεται από 33 % σε 66 % και το πρώτο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας αμείβεται με το 100 % του μέσου μισθού, με δύο παιδιά.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας–παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Απριλίου 2024).

Η ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας παρέμεινε στάσιμη, με αποκλίνουσες τάσεις μεταξύ των κρατών μελών. Το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία (δηλαδή η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ των ατόμων με και χωρίς αναπηρία) παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο το 2023, στις 21,5 εκατοστιαίες μονάδες (21,4 εκατοστιαίες μονάδες το 2022), διακόπτοντας την προηγούμενη διετή θετική τάση. Παρόλο που το χάσμα μειώθηκε σε 15 κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων σημαντικών βελτιώσεων στην Εσθονία (– 6,0 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Μάλτα (– 4,3 εκατοστιαίες μονάδες), διευρύνθηκε σημαντικά σε άλλα, όπως στο Λουξεμβούργο (15,2 εκατοστιαίες

[166] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023 report on gender equality in the EU (Έκθεση σχετικά με την ισότητα των φύλων στην ΕΕ 2023), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

μονάδες) και στη Βουλγαρία (10,0 εκατοστιαίες μονάδες). Οι μικρότερες διαφορές αναφέρθηκαν στην Ισπανία (13,8 εκατοστιαίες μονάδες), την Πορτογαλία (14,0 εκατοστιαίες μονάδες) και την Ιταλία (15,9 εκατοστιαίες μονάδες), οι οποίες εξηγούνται εν μέρει από τα σχετικά χαμηλότερα συνολικά ποσοστά απασχόλησης, καθώς και στη Σλοβενία (17,3 εκατοστιαίες μονάδες), χώρες οι οποίες κατέγραψαν όλες «βέλτιστη επίδοση». Αντιθέτως, παρατηρήθηκε «κρίσιμη κατάσταση» στη Λιθουανία, στο Βέλγιο, στην Πολωνία και την Ιρλανδία, όπου το χάσμα υπερέβη τις 30 εκατοστιαίες μονάδες, καθώς και στην Κροατία και τη Βουλγαρία, όπου το χάσμα πλησίασε τις 40 εκατοστιαίες μονάδες. Τα άτομα με αναπηρία καταγράφουν επίσης υψηλά ποσοστά οικονομικής αδράνειας: το 2022 σε 20 κράτη μέλη, πάνω από το 40 % του ενεργού πληθυσμού με αναπηρία (ηλικίας 15-64 ετών) βρισκόταν εκτός του εργατικού δυναμικού και το ποσοστό αυτό υπερέβη το 60 % στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, τη Ρουμανία, την Ουγγαρία, την Κροατία και την Πολωνία[167]. Η έλλειψη κατάλληλων μέτρων ένταξης και διατήρησης των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας, η έλλειψη επαρκών δεξιοτήτων, καθώς και η συνολική έλλειψη ευαισθητοποίησης των εργοδοτών σχετικά με τις νομικές υποχρεώσεις και τα μέτρα στήριξης της πολιτικής εξακολουθούν πιθανότατα να συμβάλλουν σ’ αυτά τα υψηλά ποσοστά μη συμμετοχής.

[167] Eurostat, [lfsa_argaeddl].

Διάγραμμα 2.2.16: Το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία παραμένει μεγάλο, με έντονη αποκλίνουσα τάση μεταξύ των κρατών μελών

Χάσμα απασχόλησης μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρία (ηλικίας 20-64 ετών), επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

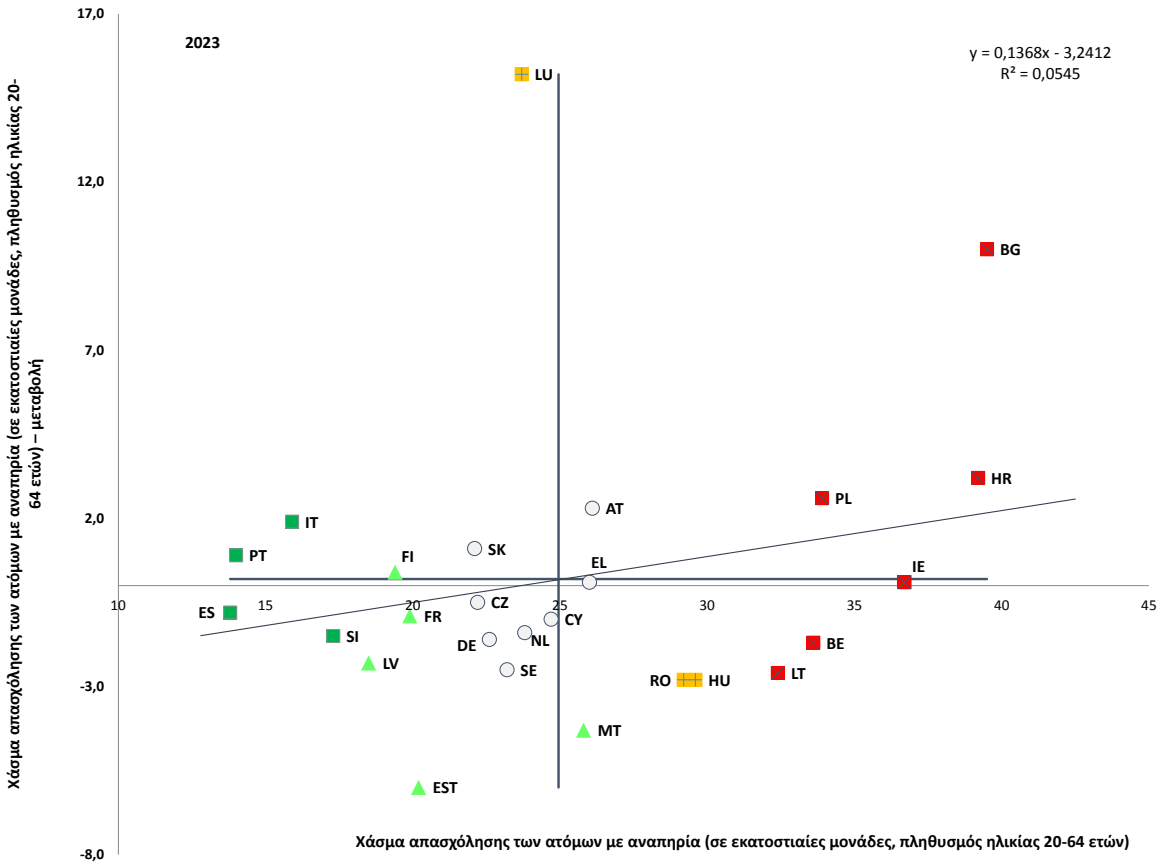

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για την HR. Κατ' εκτίμηση τιμή για τη DE. Χαμηλό επίπεδο αξιοπιστίας για την PL. Λείπει η κατηγοριοποίηση για τη DK.
Πηγή: Eurostat [tepsr_sp200], EU-SILC.

Η ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας συνέχισε να βελτιώνεται, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει σημαντική αναντιστοιχία μεταξύ των επιπέδων προσόντων και του καθεστώτος απασχόλησής τους. Το ποσοστό απασχόλησης των υπηκόων τρίτων χωρών ανήλθε στο 63 % το 2023, πολύ κάτω από το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα που γεννήθηκαν στην ΕΕ, χωρίς να υπάρχουν ενδείξεις γεφύρωσης του χάσματος. Μετά την πανδημία COVID-19, οι υπήκοοι τρίτων χωρών αντιπροσώπευαν πάνω από τα δύο τρίτα (70 %) της αύξησης του εργατικού δυναμικού της ΕΕ το 2022[168], μολονότι συνέχισαν να καταγράφουν υψηλά επίπεδα ανεργίας (12,2 % το 2023 έναντι 5,4 % για τους πολίτες της ΕΕ) και υπερειδίκευσης (39,4 % έναντι 20,8 %)[169]. Οι γυναίκες που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ βρίσκονταν σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση, καθώς το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των

[168] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2024 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[169] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, EMN study 2023: Annual Report on Migration and Asylum (Μελέτη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης 2023: Ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και το άσυλο), 2023.

φύλων ανήλθε στις 24 εκατοστιαίες μονάδες και το 44 % εξ αυτών διέθεταν περισσότερα προσόντα απ' αυτά που απαιτούνταν για τη θέση εργασίας τους[170]. Γενική τάση προς σταθερότερη απασχόληση παρατηρήθηκε για όλες τις ομάδες, ωστόσο οι υπήκοοι τρίτων χωρών απασχολούνταν συχνότερα με συμβάσεις ορισμένου χρόνου απ' ό,τι τα άτομα που γεννήθηκαν στην ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των υπηκόων των χωρών και των μετακινούμενων στην ΕΕ). Το 2024 η ΕΕ συνέχισε να εφαρμόζει το σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη 2021-27, το οποίο παρέχει ένα κοινό πλαίσιο πολιτικής για τη στήριξη των κρατών μελών στην ανάπτυξη εθνικών πολιτικών ένταξης των μεταναστών[171].

Τα ποσοστά απασχόλησης των δικαιούχων προσωρινής προστασίας από την Ουκρανία έχουν αυξηθεί στα περισσότερα κράτη μέλη, κάτι που υποδηλώνει ταχύτερη ένταξη στην αγορά εργασίας σε σύγκριση με άλλες ομάδες προσφύγων[172]**.** Έως τον Μάιο του 2024 περίπου 4,3 εκατομμύρια άτομα είχαν καθεστώς προσωρινής προστασίας στην ΕΕ, εκ των οποίων 2,5 εκατομμύρια άτομα ήταν ηλικίας μεταξύ 18 και 64 ετών. Οι Ουκρανοί θεωρείται ότι έχουν υψηλές προοπτικές ένταξης, δεδομένων των συγκριτικά υψηλών επιπέδων εκπαίδευσης, των καθιερωμένων κοινωνικών δικτύων και της άμεσης πρόσβασης στην απασχόληση. Κατά το τρίτο τρίμηνο του 2023 πάνω από το 40 % του ενεργού πληθυσμού (ηλικίας 18-64 ετών) υπό καθεστώς προσωρινής προστασίας απασχολούνταν, αλλά με έντονες διαφορές μεταξύ των χωρών, με ποσοστά που κυμαίνονταν από περίπου δύο τρίτα (66 %) στη Λιθουανία έως λιγότερο από 20 % στο Βέλγιο και στην Κροατία. Οι Ουκρανοί υπό καθεστώς προσωρινής προστασίας που παραμένουν εκτός του εργατικού δυναμικού συχνά αναφέρουν ότι εκτελούν καθήκοντα φροντίδας, ενώ οι άνεργοι θεωρούν τη γλώσσα πρωταρχικό εμπόδιο. Ωστόσο, τα εκτοπισθέντα άτομα από την Ουκρανία συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση του εργατικού δυναμικού της ΕΕ, όπως προκύπτει από διάφορες εκτιμήσεις[173]. Μολονότι πολλοί είναι νέοι και έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο, οι ευκαιρίες απασχόλησης που αντιστοιχούν στα προσόντα τους παραμένουν περιορισμένες[174].

Πλαίσιο 3 του πυλώνα: Αντιμετώπιση των εμποδίων στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας στην ΕΕ

Σ' ένα πλαίσιο συνεχιζόμενων ελλείψεων εργατικού δυναμικού και γήρανσης του πληθυσμού, η ενεργοποίηση ατόμων εκτός του εργατικού δυναμικού αποτελεί μείζονα πρόκληση που επιτάσσει την ανάληψη δράσης πολιτικής. Τα υψηλά ποσοστά ατόμων εκτός του εργατικού δυναμικού μπορούν να περιορίσουν την οικονομική ανάπτυξη, καθώς επιδεινώνουν τις υφιστάμενες ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων και, ως εκ τούτου, παρεμποδίζουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Θέτουν επίσης σε κίνδυνο τη δημοσιονομική βιωσιμότητα και την επάρκεια των συστημάτων κοινωνικής προστασίας ενόψει της γήρανσης του πληθυσμού. Παρά τις βελτιώσεις στο ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ, τα άτομα εκτός του εργατικού δυναμικού (ούτε εργαζόμενοι ούτε άνεργοι) εξακολουθούν να αποτελούν το 20 % του σημερινού πληθυσμού της ΕΕ στην

[170] ΟΟΣΑ / Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Indicators of Immigrant Integration 2023:Settling In (Δείκτες για την ενσωμάτωση των μεταναστών 2023: Εγκατάσταση), Εκδόσεις ΟΟΣΑ, Παρίσι, 2023.

[171] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027.

[172] Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (ΕΔΜ), «Labour market integration of beneficiaries of temporary protection from Ukraine: Joint EMN-OECD inform» (Ένταξη στην αγορά εργασίας των δικαιούχων προσωρινής προστασίας από την Ουκρανία: Κοινή ενημέρωση ΕΜΝ–ΟΟΣΑ), 2024.

[173] Για λεπτομερέστερη ανάλυση σχετικά με τα αποτελέσματα, στην αγορά εργασίας, των ατόμων που διέφυγαν από τον πόλεμο στην Ουκρανία στην ΕΕ, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Labour market and wage developments in Europe 2024 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[174] Ευρωπαϊκό δίκτυο δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (ΔΥΑ), Ετήσια έκθεση του δικτύου ΔΥΑ για το 2023.

ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Ταυτόχρονα, ο ενεργός πληθυσμός προβλέπεται να συρρικνωθεί κατά τις επόμενες δεκαετίες στην ΕΕ. Έως το 2045 αναμένεται να υπάρχουν 16 εργαζόμενοι για κάθε δέκα άτομα ηλικίας άνω των 65 ατόμων εκτός του εργατικού δυναμικού, και μόνο 14 το 2070, έναντι 22 το 2022[175]. Αυτή η προβλεπόμενη αυξανόμενη ανισορροπία επιτάσσει την εξεύρεση λύσεων πολιτικής. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας στην ΕΕ θα είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη του στόχου για ποσοστό απασχόλησης 78 % έως το 2030. Η ισχυρότερη ενεργοποίηση και ένταξη στην αγορά εργασίας είναι ουσιαστικής σημασίας για την επίτευξη προόδου όσον αφορά την αρχή 4 (σχετικά με την ενεργό υποστήριξη για την εξεύρεση απασχόλησης) του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει θέσει σε εφαρμογή σειρά πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού ατόμων εκτός του εργατικού δυναμικού, όπως τις ενισχυμένες εγγυήσεις για τη νεολαία, την οδηγία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και, πιο πρόσφατα, το σχέδιο δράσης για τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων (βλ. επίσης πλαίσιο του πυλώνα στην ενότητα 2.1), το οποίο καθορίζει νέες δράσεις για την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την υποστήριξη της ενεργοποίησης υποεκπροσωπούμενων ομάδων[176].

[175] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024 Ageing Report (Έκθεση για τη δημογραφική γήρανση 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[176] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων στην ΕΕ: σχέδιο δράσης [COM(2024) 131 final].

Σημαντικός αριθμός ατόμων θα μπορούσαν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας της ΕΕ μέσω στοχευμένης και εξατομικευμένης στήριξης για τις μεγαλύτερες υποεκπροσωπούμενες ομάδες

Δυνητική συμβολή των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων στο συγκεντρωτικό ποσοστό ατόμων στο εργατικό δυναμικό της ΕΕ έως το 2030

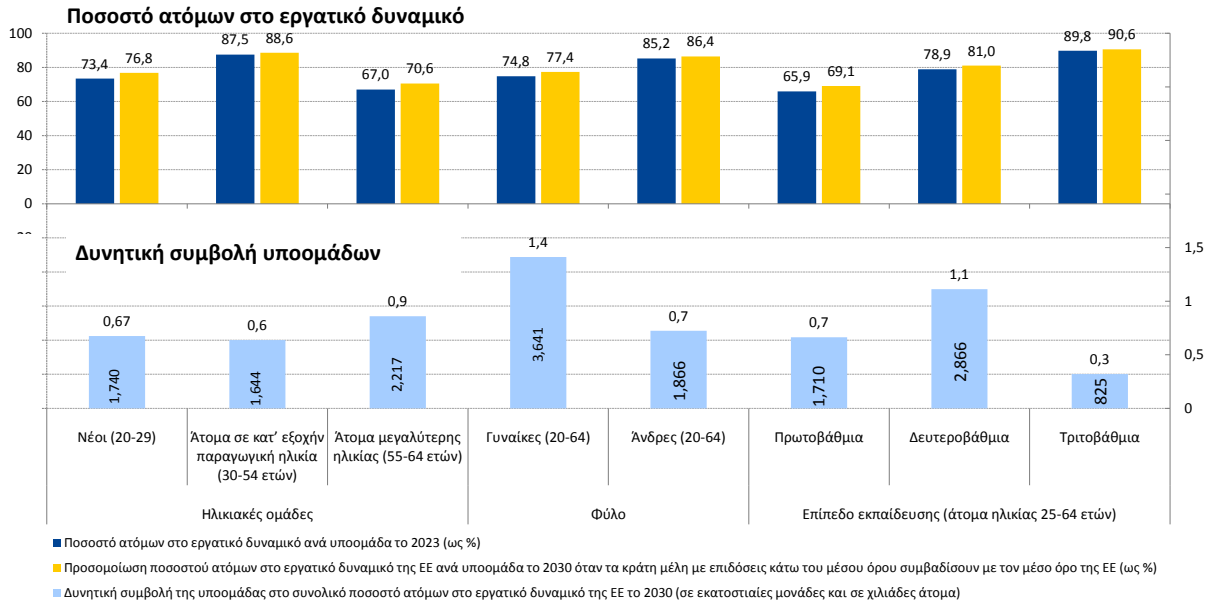

Σημείωση: Προσομοίωση του ποσοστού ατόμων στο εργατικό δυναμικό της ΕΕ το 2030, εάν τα κράτη μέλη με ποσοστά ατόμων στο εργατικό δυναμικό κάτω του μέσου όρου ανά υποομάδα συμβαδίσουν με τον μέσο όρο ΕΕ της υποομάδας, ενώ τα ποσοστά ατόμων στο εργατικό δυναμικό για τις άλλες υποομάδες θεωρείται ότι παραμένουν σταθερά. Ο υπολογισμός αυτός παραβλέπει αλληλεπικαλύψεις και πιθανές διπλές προσμετρήσεις μεταξύ των ομάδων και δεν θα πρέπει να συγχέεται με πρόβλεψη.
Πηγή: Υπολογισμοί της ΓΔ EMPL με βάση στοιχεία της Eurostat και τις προβολές πληθυσμού EUROPOP2023.

Παρά τις βελτιώσεις, αρκετές πληθυσμιακές ομάδες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σημαντικά στην αγορά εργασίας της ΕΕ. Σ' αυτές περιλαμβάνονται οι γυναίκες, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα άτομα χαμηλής και μέσης ειδίκευσης, τα άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ) και τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή που κατάγονται από μειονότητες, ανάλογα με το ειδικό πλαίσιο κάθε χώρας. Από τις εν λόγω ομάδες, οι γυναίκες, οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αποτελούν γενικά τις μεγαλύτερες ομάδες που βρίσκονται εκτός του εργατικού δυναμικού της ΕΕ που θα μπορούσαν δυνητικά να ενταχθούν στην αγορά εργασίας μέσω κατάλληλων μέτρων ενεργοποίησης[177]. Οι εκτιμήσεις της Επιτροπής δείχνουν ότι, εάν τα κράτη μέλη στα οποία τα ποσοστά ατόμων στο εργατικό δυναμικό για καθεμιά από τις ανωτέρω υποομάδες είναι κατώτερα από τον μέσο όρο αυξήσουν τη συμμετοχή στους μέσους όρους της ΕΕ για τις αντίστοιχες υποομάδες έως το 2030, επιπλέον 3,6 εκατομμύρια γυναίκες, 2,9 εκατομμύρια άτομα με δευτεροβάθμια εκπαίδευση και 2,2 εκατομμύρια εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, αντίστοιχα, θα βρίσκονται εντός της αγοράς εργασίας (παραβλέποντας αλληλεπικαλύψεις και πιθανές διπλές προσμετρήσεις μεταξύ των ομάδων) —βλ. το διάγραμμα [178]. Για τον σκοπό αυτόν, η επίτευξη μιας πιο δίκαιης κατανομής της μη αμειβόμενης οικιακής εργασίας και των ευθυνών φροντίδας, καθώς και η βελτίωση της πρόσβασης, της οικονομικής προσιτότητας και της ποιότητας της ΠΕΦ συμβάλλουν στη μείωση των εμποδίων στη

[177] 32 εκατομμύρια γυναίκες (25,2 %), 20 εκατομμύρια άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (33 %) και 25 εκατομμύρια άτομα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (21,1 %) δεν συμμετείχαν στην αγορά εργασίας της ΕΕ το 2023.
[178] Δεδομένου ότι οι υποομάδες αλληλεπικαλύπτονται, τα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τον πρόσθετο αριθμό ατόμων στο εργατικό δυναμικό δεν είναι σωρευτικά σ' όλες τις υποομάδες.

συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Όσον αφορά τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, η ασθένεια ή η αναπηρία αποτελούν τους κυριότερους λόγους παραμονής εκτός του εργατικού δυναμικού, παράλληλα με τις ευθύνες φροντίδας, παράγοντες που σχετίζονται με τον χώρο εργασίας και θεσμικά εμπόδια, όπως είναι οι κανονισμοί κοινωνικής ασφάλισης και συνταξιοδότησης, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν για να καταστεί δυνατή η μεγαλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Τα άτομα με δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα να απαιτούνται κατάλληλες πολιτικές απόκτησης δεξιοτήτων, καθώς και στοχευμένη και εξατομικευμένη στήριξη. Τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή μειονότητες μπορούν να επωφεληθούν σημαντικά από στοχευμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων, τη βελτίωση της γλωσσικής επάρκειας, την καταπολέμηση των διακρίσεων και την παροχή εξατομικευμένων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης. Η βελτίωση της πρόσβασης σε ευκαιρίες απασχόλησης υψηλής ποιότητας, με παράλληλη διασφάλιση των δικαιωμάτων που σχετίζονται με την αναπηρία, μπορεί να μειώσει τους παράγοντες που δυνητικά αποθαρρύνουν τα άτομα με αναπηρία να εισέλθουν στο εργατικό δυναμικό.

Τα τελευταία έτη αρκετά κράτη μέλη έχουν λάβει ειδικά μέτρα για την άρση των εμποδίων στη συμμετοχή των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην αγορά εργασίας. Τον Σεπτέμβριο του 2023, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, η **Κροατία** ενέκρινε μοντέλο για τη συγχρηματοδότηση του λειτουργικού κόστους των εγκαταστάσεων ΠΕΦ σε δήμους με χαμηλότερη χρηματοδοτική ικανότητα, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των επενδύσεων για την ανακαίνιση υφιστάμενων εγκαταστάσεων ΠΕΦ ή την κατασκευή νέων. Ως εκ τούτου, οι αρχές τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τη διαθεσιμότητα και να βελτιώσουν τη βιωσιμότητα και την οικονομική προσιτότητα της ΠΕΦ. Στην **Ιρλανδία**, από τον Μάρτιο του 2024 οι φροντιστές έχουν το δικαίωμα να ζητούν ευέλικτη εργασία, συμπεριλαμβανομένων μειωμένων και συμπιεσμένων ωρών εργασίας. Στο πλαίσιο του προγράμματος για την απασχόληση για την περίοδο 2024-29, τα άτομα σε ηλικία συνταξιοδότησης στην **Εσθονία** αποκτούν, μεταξύ άλλων, πρόσβαση σε κατάρτιση και λαμβάνουν στήριξη για την απόκτηση επαγγελματικών προσόντων. Στη **Μάλτα**, η εθνική στρατηγική για τη διά βίου μάθηση για την περίοδο 2023-30 στοχεύει ιδίως σε ενήλικες χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλού επιπέδου προσόντων, με στόχο την αντιμετώπιση των χασμάτων και των ελλείψεων βασικών δεξιοτήτων. Στην **Αυστρία**, το πρόγραμμα «Intensivprogramm Arbeitsmarktintegration» αποσκοπεί στην προώθηση της ταχείας ένταξης των ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών μέσω μαθημάτων γερμανικής γλώσσας, αναγνώρισης τίτλων σπουδών και επαγγελματικού προσανατολισμού καθ' όλη τη διάρκεια του 2024 και του 2025. Το 2023 η **Γερμανία** αύξησε το ανώτατο όριο εισοδήματος από εργασία για τα άτομα με αναπηρία που λαμβάνουν σύνταξη μειωμένης ικανότητας βιοπορισμού.

2.2.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, εστιάζοντας στην οικονομική προσιτότητα και την επέκταση της ικανότητας φιλοξενίας παιδιών στις σχετικές δομές. Στη **Λιθουανία**, από τον Σεπτέμβριο του 2024 όλα τα παιδιά ηλικίας 3 ετών και, από τον Σεπτέμβριο του 2025, όλα τα παιδιά ηλικίας 2 ετών θα έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην ΠΕΦ. Η επέκταση των εγκαταστάσεων ΠΕΦ συνεχίζεται σ' ολόκληρη την ΕΕ με τη στήριξη κονδυλίων της ΕΕ. Στην **Κροατία**, το ΣΑΑ περιλαμβάνει 343 έργα με συνολικό προϋπολογισμό 214 εκατ. EUR, τα οποία θα παράσχουν τουλάχιστον 22 500 πρόσθετες θέσεις, με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στο 90 % έως το 2026. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Ενεργά νήπια» για την

περίοδο 2022-2029 και με τη στήριξη κονδυλίων της ΕΕ (ΕΚΤ+ και ΜΑΑ), η **Πολωνία** θα δημιουργήσει πάνω από 100 000 νέες θέσεις παιδικής φροντίδας, κυρίως σε υποεξυπηρετούμενες περιοχές, και αποσκοπεί στη δημιουργία ενός βιώσιμου μοντέλου χρηματοδότησης. Με τη στήριξη του ΜΑΑ, η χώρα εγκρίνει επίσης νέα πρότυπα ποιότητας για τους παρόχους και, μέσω του ΕΚΤ+, στοχεύει να καταρτίσει 9 000 μέλη του προσωπικού παιδικής φροντίδας και 2 500 μέλη του διοικητικού προσωπικού, καθώς και 1 400 εκπροσώπους δήμων, ενώ ταυτόχρονα μετατρέπει τους εργαζομένους στην παιδική φροντίδα σε δημόσιους υπαλλήλους. Στη **Ρουμανία**, με τη στήριξη του ΜΑΑ, αναπτύσσεται ένα μεγάλης κλίμακας πρόγραμμα συνεχούς κατάρτισης για το προσωπικό ΠΕΦ με σκοπό την υποστήριξη της εφαρμογής νέου προγράμματος σπουδών και της παρακολούθησης της ποιότητας, ενώ κατασκευάζονται και ανακαινίζονται εγκαταστάσεις ΠΕΦ για την αντιμετώπιση των ελλείψεων χωρητικότητας, ιδίως σε υποεξυπηρετούμενες περιοχές. Η **Σλοβακία** αναπτύσσει, επί του παρόντος, σύστημα για την υποστήριξη της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης μέσω προγραμμάτων συνεχούς εκπαίδευσης για διδακτικό και εξειδικευμένο προσωπικό, μεταξύ άλλων και στην ΠΕΦ. Η **Ιταλία** αύξησε το επίδομα νηπιαγωγείου (bonus asilo nido). Το επίδομα που χορηγείται για την καταβολή διδάκτρων νηπιαγωγείου αυξήθηκε σε 3 600 EUR για τα παιδιά που γεννήθηκαν από την 1η Ιανουαρίου 2024 και μετά, των οποίων οι οικογένειες έχουν δείκτη ισοδύναμης οικονομικής κατάστασης (ISEE) έως 40 000 EUR και έχουν ήδη παιδί ηλικίας κάτω των 10 ετών. Η **Βουλγαρία** δημοσίευσε σχέδιο δράσης του 2024 για την προώθηση της ανάπτυξης της προσχολικής εκπαίδευσης με σκοπό την ανάπτυξη μιας ολιστικής προσέγγισης πολιτικής, μεταξύ άλλων με ιδιαίτερη έμφαση στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Η **Κύπρος**, σύμφωνα με μεταρρύθμιση που περιλαμβάνεται στο οικείο ΣΑΑ, μειώνει σταδιακά την ηλικία υποχρεωτικής ένταξης στην ΠΕΦ από 4 έτη και 8 μήνες σε 4 έτη· η εν λόγω ηλικία θα μειωθεί κατά 2 μήνες το σχολικό έτος 2024-2025 και κατά έναν ακόμα μήνα το 2025-2026.

Πραγματοποιούνται σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων ολοκληρωμένων αναθεωρήσεων των προγραμμάτων σπουδών, αλλά απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες σ' ολόκληρη την ΕΕ για την αντιστροφή των πτωτικών τάσεων. Η **Κύπρος** έχει εφαρμόσει δεκαετή μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, η οποία περιλαμβάνει την αναθεώρηση προγραμμάτων σπουδών (που περιλαμβάνεται στο οικείο ΣΑΑ), μετάβαση στη διαμορφωτική αξιολόγηση των μαθητών, πλαίσιο διακυβέρνησης για την αντιμετώπιση της σταδιακής αποχώρησης των μαθητών και της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, καθώς και τη θέσπιση ολοήμερου σχολείου στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τον Σεπτέμβριο του 2024 η **Ισπανία** δρομολόγησε το σχέδιο για την ενίσχυση της κατανόησης των μαθηματικών και της ανάγνωσης, προς όφελος πάνω από πέντε εκατομμυρίων μαθητών σε δημόσια χρηματοδοτούμενα σχολεία με αυξημένη στήριξη των εκπαιδευτικών, πρόσθετους σχολικούς πόρους και εξωσχολικά μαθήματα. Επίσης, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, το πρόγραμμα προσανατολισμού, προόδου και εκπαιδευτικού εμπλουτισμού (PROA+) της Ισπανίας αποσκοπεί στη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων των μαθητών που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες σε τουλάχιστον 2 700 σχολεία, με την παροχή χρηματοδότησης έως το 2024. Από το 2025 έως το 2028 το ΕΚΤ+ θα συμβάλει στην κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης ύψους 105 εκατ. EUR ετησίως. Στη **Λιθουανία**, η εφαρμογή ενός νέου προγράμματος σπουδών βασισμένου στις ικανότητες πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις κατά τη διάρκεια του 2023 και του 2024, αλλά ο αντίκτυπος του προγράμματος δεν έχει διαπιστωθεί ακόμη. Από το 2025 το Υπουργείο Παιδείας στη **Ρουμανία** αναπτύσσει μηχανισμό παρέμβασης για τον λειτουργικό γραμματισμό στην προπανεπιστημιακή εκπαίδευση, με σκοπό την αντιμετώπιση των ανησυχητικών επιπέδων βασικών δεξιοτήτων των Ρουμάνων μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Αρκετά κράτη μέλη ενισχύουν επίσης το επάγγελμα του εκπαιδευτικού για την αντιμετώπιση της μείωσης των βασικών δεξιοτήτων. Στην **Πολωνία**, με τη νέα νομοθεσία που θεσπίστηκε τον Φεβρουάριο του 2024, αυξήθηκαν οι μισθοί των εκπαιδευτικών κατά 30 %, και κατά 33 % για τους νέους εκπαιδευτικούς, από τον Ιανουάριο του 2024. Στη **Ρουμανία** θεσπίστηκαν νέα νομοθετικά μέτρα για την ευθυγράμμιση των μισθών των εκπαιδευτικών με τον εθνικό μέσο ακαθάριστο μισθό, τα οποία συνιστούν μισθολογικές αυξήσεις της τάξης του 25 % κατά μέσο όρο το 2023, με περαιτέρω αυξήσεις στις αρχές του 2024. Στη **Σλοβακία**, οι αποδοχές των εκπαιδευτικών αυξήθηκαν δύο φορές το 2023: κατά 10 % τον Ιανουάριο και κατά επιπλέον 12 % τον Σεπτέμβριο. Η **Εσθονία** αύξησε τους μισθούς των εκπαιδευτικών κατά 23,9 % το 2023 για την αντιμετώπιση του υψηλού πληθωρισμού και η κυβέρνηση παρουσίασε σχέδια για την αύξηση των μισθών των εκπαιδευτικών στο 120 % του μέσου μισθού έως το 2027. Τον Δεκέμβριο του 2023 η **Ουγγαρία** θέσπισε σημαντική αύξηση μισθών για τους εκπαιδευτικούς, η οποία συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ+ και περιλαμβάνεται επίσης στο ΣΑΑ, στο πλαίσιο προγράμματος για την ενίσχυση της ελκυστικότητας του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού. Ως πρώτο βήμα, τον Ιανουάριο του 2024 εφαρμόστηκε μέση αύξηση κατά 32 %. Η κυβέρνηση δεσμεύτηκε να αυξήσει τους μισθούς των εκπαιδευτικών στο 80 % των μισθών άλλων επαγγελματιών πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έως το 2025 και να διατηρήσει το επίπεδο αυτό τουλάχιστον έως το 2030. Η **Τσεχία** έχει επιτύχει σημαντικά ορόσημα στη μεταρρύθμιση της αρχικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών με τη δημοσίευση ενός νέου πλαισίου ικανοτήτων των αποφοίτων το 2023 και την ενσωμάτωσή του στα προγράμματα κατάρτισης για τη διαπίστευση των εκπαιδευτικών το 2024· επίσης, ενίσχυσε τον προσανατολισμό στην πρακτική στο πλαίσιο της κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2023/2024, η εφαρμογή νέων προγραμμάτων αρχικής κατάρτισης εκπαιδευτικών ξεκίνησε στη Γαλλική Κοινότητα **Βελγίου**, μετά από σχεδόν δύο δεκαετίες προετοιμασίας. Η μεταρρύθμιση παρατείνει την περίοδο κατάρτισης από 3 σε 4 έτη (για τη λήψη μεταπτυχιακού διπλώματος) και εισάγει διαγνωστικό τεστ για την ενίσχυση των ικανοτήτων των μελλοντικών εκπαιδευτικών στη γαλλική γλώσσα.

Πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και των εκπαιδευτικών ανισοτήτων βρίσκονται σε εξέλιξη, με σημαντική στήριξη από κονδύλια της ΕΕ. Στη **Βουλγαρία**, το έργο «Επιτυχία για εσάς» (2023-2027), με τη συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ+, απευθύνεται σε περισσότερους από 96 000 μαθητές από ευάλωτες ομάδες που αντιμετωπίζουν εκπαιδευτικές δυσκολίες και μαθησιακά κενά, οι οποίοι θα επωφεληθούν από πρόσθετη εκπαίδευση στη βουλγαρική γλώσσα, στα μαθηματικά και άλλα μαθήματα. Θα παράσχει επίσης κατάρτιση σε περισσότερους από 4 500 εκπαιδευτικούς. Στη **Ρουμανία**, η εφαρμογή του εθνικού προγράμματος για τη μείωση της σχολικής διαρροής σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο με τη στήριξη του ΜΑΑ και του ΕΚΤ+. Στο πλαίσιο του προγράμματος, εντοπίζονται πρώτα μέσω μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης τουλάχιστον 2 500 σχολεία στα οποία οι μαθητές αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και, στη συνέχεια, τα επιλέξιμα σχολεία λαμβάνουν επιχορηγήσεις για την εφαρμογή σχεδίων με μέτρα προσαρμοσμένα στις ειδικές ανάγκες τους. Στη **Γερμανία**, το νέο 10ετές ομοσπονδιακό πρόγραμμα «Startchancen» (Ευκαιρίες εκκίνησης) που απευθύνεται σε έως και 4 000 σχολεία (περίπου το 10 % όλων των γερμανικών σχολείων) αρχίζει κατά το σχολικό έτος 2024-2025, παρέχοντας εκπαιδευτική στήριξη σε όλα τα παιδιά και τους νέους, ανεξάρτητα από την κοινωνική κατάσταση των γονέων τους. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση θα επενδύει 1 δισ. EUR ετησίως (με αντίστοιχη επένδυση των ομόσπονδων κρατών). Με τη στήριξη του ΜΑΑ, η Γαλλική Κοινότητα **Βελγίου** ενέκρινε ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και των συχνών απουσιών το 2024, μεταξύ άλλων μέσω εξατομικευμένης καθοδήγησης για μαθητές με μεγάλο αριθμό αδικαιολόγητων απουσιών, με τη συνεργασία με τις οικογένειές τους και μια ομάδα

παιδαγωγικής παρέμβασης, καθώς και της χρήσης ενός συστήματος ΤΠ για την παρακολούθηση των απουσιών.

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα πρώτα μέτρα για την ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ) στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, ανταποκρινόμενα στον αυξανόμενο ρόλο της στις συζητήσεις εθνικής πολιτικής. Μολονότι καμία χώρα δεν έχει ακόμη εγκρίνει σχετική εθνική στρατηγική, αρκετά κράτη μέλη έχουν δρομολογήσει πρωτοβουλίες που εστιάζουν στην ενσωμάτωση της ΤΝ σε διάφορες πτυχές της εκπαίδευσης. Στη **Σουηδία**, από το σχολικό έτος 2024-2025 η ΤΝ θα αποτελεί νέο μάθημα στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στη δημοτική εκπαίδευση ενηλίκων για σπουδαστές στους τομείς των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας, και πιθανό πρόσθετο μάθημα για σπουδαστές σε άλλους τομείς. Στη Φλαμανδική Κοινότητα **Βελγίου**, το Κέντρο Γνώσεων Digisprong παρέχει, από το 2023, κατευθύνσεις και πρόσθετη κατάρτιση για την υποστήριξη της ψηφιοποίησης στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Η στρατηγική της **Κροατίας** του 2023 για την ψηφιοποίηση (Digital Croatia Strategy) στοχεύει στην ανάπτυξη της ΤΝ και των ψηφιακών ικανοτήτων και περιλαμβάνει την ψηφιακή μετάβαση ως μέσο στήριξης για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού και ερευνητικού συστήματος. Στη **Γερμανία**, η σχολική πύλη Deutches Schulportal προσφέρει μια πλατφόρμα που βοηθά τους χρήστες να εξοικειωθούν με την ΤΝ. Στο **Λουξεμβούργο**, η ερευνητική ομάδα για το δίκαιο της υπολογιστικής και τη δεοντολογία των μηχανών (CLAiM, από τα αρχικά της φράσης Computational Law and Machine Ethics) στο Πανεπιστήμιο του Λουξεμβούργου, μια πανεπιστημιακή ομάδα εργασίας, έχει επιφορτιστεί με τη μελέτη των δεοντολογικών και επιστημονικών διαστάσεων της ΤΝ από το 2021, ενώ σχεδιάζεται η δημιουργία ενός κέντρου ψηφιακής δεοντολογίας στο μέλλον. Στην **Πολωνία**, αρκετά πανεπιστήμια έχουν θεσπίσει εσωτερικές κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα για τη ρύθμιση της χρήσης της ΤΝ από τους σπουδαστές. Η **Ελλάδα** σχεδιάζει σεμινάριο για 800 εκπαιδευτικούς, το οποίο θα συνοδεύεται από κατευθυντήριες γραμμές για τους εκπαιδευτικούς. Η **Αυστρία** θα εφοδιάσει 100 πιλοτικά σχολεία με λογισμικό ΤΝ και θα προετοιμάσει ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό. Στις **Κάτω Χώρες**, θα εκπονηθούν έργα από κοινού με σχολεία, εταιρείες και επιστήμονες για την απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ΤΝ στην εκπαίδευση, με κονδύλια που θα χορηγηθούν εν μέρει από τον ΜΑΑ. Στη **Ρουμανία**, ο ΜΑΑ χορηγεί κονδύλια για τη στήριξη της συμμετοχής φοιτητών πανεπιστημίου σε προγράμματα κατάρτισης για προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες, για επενδύσεις σε έξυπνα εργαστήρια που παρέχουν σε σπουδαστές τον ψηφιακό και τεχνολογικό γραμματισμό που απαιτείται στην αγορά εργασίας ή για την κατάρτιση δημόσιων υπαλλήλων για την απόκτηση προηγμένων ψηφιακών δεξιοτήτων.

Ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της ελκυστικότητας των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) βρίσκονται ψηλά στην πολιτική ατζέντα πολλών κρατών μελών. Η **Εσθονία** δρομολόγησε μεταρρύθμιση για την αύξηση της ελκυστικότητας του συστήματος ΕΕΚ, η οποία περιλαμβάνει την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών που δίνουν προτεραιότητα στις ικανότητες, στην ισχυρότερη ενσωμάτωση της ΕΕΚ σε άλλες εκπαιδευτικές διαδρομές (γεφύρωση της τυπικής εκπαίδευσης και της μη τυπικής μάθησης, καθώς και τη σύνδεση της γενικής, της επαγγελματικής και της εφαρμοσμένης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Το 2023 δρομολογήθηκαν νέες υπηρεσίες, όπως η παροχή συμβουλών σταδιοδρομίας και ευέλικτες ρυθμίσεις σπουδών για τη διατήρηση των σπουδαστών και τη μείωση των ποσοστών διαρροής, με ανάληψη δεσμεύσεων από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Τον Ιανουάριο του 2024 η **Ελλάδα** εφάρμοσε νέα νομοθεσία για την επέκταση της συνεργασίας στο πλαίσιο του οικείου συστήματος ΕΕΚ και τη δημιουργία συνεργειών μεταξύ των διαφόρων επιπέδων του εθνικού πλαισίου προσόντων (ΕΠΠ). Με τη στήριξη του ΜΑΑ, οι αρχές θέτουν περαιτέρω σε εφαρμογή σύστημα ελέγχου ποιότητας για την ΕΕΚ με σκοπό την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της και τη βελτίωση της συνάφειάς της με την αγορά

εργασίας. Η **Ισπανία**, μέσω σειράς αλλαγών του κανονιστικού πλαισίου από τα μέσα του 2023 έως το 2024, ενίσχυσε την ευελιξία στη διαχείριση της ΕΕΚ, ενσωμάτωσε ψηφιακές δεξιότητες, ρύθμισε οργανωτικές πτυχές του προγράμματος σπουδών για κύκλους κατάρτισης βασικού, ενδιάμεσου και υψηλού επιπέδου, καθώς και τις συνιστώσες του συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης, όπως την ανάπτυξη εθνικού καταλόγου επαγγελματικών προσόντων και μητρώων, επικαιροποίησε και εναρμόνισε τους κανόνες λειτουργίας του Γενικού Συμβουλίου Επαγγελματικής Κατάρτισης και θέσπισε υψηλότερους τίτλους επαγγελματικής κατάρτισης και σχετικές ελάχιστες απαιτήσεις διδασκαλίας. Από τον Ιούνιο του 2024 η **Κύπρος**, με τη στήριξη του ΜΑΑ, επικαιροποιεί τα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ ώστε να μειωθούν οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων με την αγορά εργασίας. Η **Γερμανία** τροποποίησε τον νόμο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση τον Ιούλιο του 2023, θεσπίζοντας επιδοτούμενες περιόδους πρακτικής άσκησης με σκοπό τον επαγγελματικό προσανατολισμό, επιχορηγήσεις κινητικότητας, πιο συμπεριληπτικές προϋποθέσεις ένταξης στην επαγγελματική κατάρτιση για τα άτομα με αναπηρία, επεκτείνοντας παράλληλα τις χρηματοδοτούμενες από το κράτος ευκαιρίες επαγγελματικής κατάρτισης, ιδίως σε τομείς με περιορισμένες επιλογές.

Ορισμένες χώρες επενδύουν επίσης σημαντικά στα οικεία συστήματα ΕΕΚ. Η **Κύπρος** αναβαθμίζει, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, την οικεία υποδομή ΕΕΚ μέσω πρωτοβουλιών όπως η κατασκευή νέας τεχνικής σχολής στη Λεμεσό, η οποία θα ολοκληρωθεί έως τον Ιούνιο του 2026, και η αναβάθμιση 20 εργαστηρίων έκτοτε για την αντιμετώπιση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων με την αγορά εργασίας. Ο προϋπολογισμός της **Σουηδίας** για το 2024 πρόσθεσε 1,36 δισ. σουηδικές κορόνες (SEK) (15,2 δισ. EUR) για περιφερειακές δομές ΕΕΚ ενηλίκων, με περίπου 16 500 επιπλέον θέσεις σπουδών πλήρους φοίτησης στην επαγγελματική εκπαίδευση ενηλίκων και περίπου 3 000 θέσεις στην τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Επίσης, το ΣΑΑ της Σουηδίας στηρίζει επιπλέον 16 900 θέσεις σπουδών πλήρους φοίτησης σε περιφερειακές δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης ενηλίκων και 14 900 θέσεις στην τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Η **Πολωνία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, εργάζεται για τη δημιουργία κέντρων τομεακών δεξιοτήτων, στο πνεύμα των κέντρων επαγγελματικής αριστείας, τα οποία θα εξυπηρετούν τις ανάγκες διαφόρων ομάδων, π.χ. ενηλίκων, σπουδαστών, νέων, εκπαιδευτικών στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και εργαζομένων. Οι κύριοι εταίροι στην προσπάθεια αυτή θα είναι, μεταξύ άλλων, επαγγελματικές σχολές, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επιχειρήσεις και οργανώσεις εργοδοτών, τοπικές αρχές, καθώς και κέντρα έρευνας και ανάπτυξης. Η **Ισπανία**, αξιοποιώντας τη στήριξη από το ΕΚΤ+ και στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, επενδύει στον ψηφιακό και πράσινο μετασχηματισμό της επαγγελματικής κατάρτισης, εστιάζοντας στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, στον εκσυγχρονισμό των τάξεων διδασκαλίας ώστε να προσομοιώνουν τεχνολογικούς χώρους εργασίας, καθώς και σε ένα δίκτυο 50 κέντρων αριστείας για την προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η **Πορτογαλία** στοχεύει στην υλοποίηση μεταρρύθμισης με σκοπό την ενίσχυση του συνολικού συντονισμού των πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, στην επικαιροποίηση του εθνικού καταλόγου προσόντων για την ενσωμάτωση αναδυόμενων δεξιοτήτων και επαγγελμάτων, στην προώθηση στοχευμένων προγραμμάτων γραμματισμού ενηλίκων για άτομα χαμηλής ειδίκευσης και στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων μέσω της ανακατανομής του δικτύου ΕΕΚ. Η μεταρρύθμιση αυτή συμπληρώνεται με σημαντικές επενδύσεις στη δημιουργία και την ανακαίνιση 365 εξειδικευμένων τεχνολογικών κέντρων σε σχολεία και ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, παράλληλα με τις επενδύσεις σε 111 δημόσια κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης με την κατασκευή νέων ή την ανακαίνιση υφιστάμενων κέντρων και με την αγορά προηγμένου τεχνολογικού εξοπλισμού σε τομείς όπως η ψηφιοποίηση, οι ανανεώσιμη ενέργεια και η βιομηχανία 4.0.

Η μάθηση στον χώρο εργασίας και η μαθητεία προωθούνται σε ορισμένα κράτη μέλη. Τον Μάρτιο του 2024 η **Βουλγαρία** τροποποίησε, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, το κανονιστικό της πλαίσιο για την ΕΕΚ με σκοπό την επέκταση της συνεργασίας με τους εργοδότες, ιδίως μέσω της μάθησης στον χώρο εργασίας και της διττής ΕΕΚ. Τον Ιούλιο του 2023 η **Γαλλία** ψήφισε νέο νόμο για την προώθηση της διεθνούς κινητικότητας των μαθητευομένων μέσω του προγράμματος «Erasmus για μαθητευόμενους». Τον Μάιο του 2023 η συμμαχία της **Γερμανίας** για την αρχική και την περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση παρουσίασε τις προτεραιότητές της για την περίοδο 2023-2026, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της διττής κατάρτισης από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση, τα ομόσπονδα κράτη, τη βιομηχανία και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Τον Δεκέμβριο του 2023 η **Εσθονία**, προκειμένου να ευθυγραμμίσει την ΕΕΚ με τις κοινωνικές ανάγκες, παρέτεινε το πρόγραμμά της για την ανάπτυξη της ΕΕΚ και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (PRÕM+) έως το 2027. Στο πλαίσιο του προγράμματος, θα δημιουργηθούν νέες θέσεις κατάρτισης σε τομείς εθνικής προτεραιότητας και οικονομικής ανάπτυξης, με βάση τις ανάγκες και την ετοιμότητα των εργοδοτών, και τουλάχιστον το 30 % των θέσεων θα διατεθούν σε νέους ηλικίας κάτω των 26 ετών που δεν διαθέτουν επαγγελματικά προσόντα. Η **Ελλάδα**, με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ+ και στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, σχεδιάζει να επανιδρύσει τις επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑΣ) μαθητείας της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) έως το τέλος του 2024, ως αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής της κυβέρνησης για την ΕΕΚ και την απασχόληση των νέων.

Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να υποστηρίζουν τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω μεταρρυθμίσεων που αφορούν τη διακυβέρνησή της και μέτρων για την τόνωση της διεθνοποίησης. Στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, η **Ρουμανία** έχει διαθέσει επιχορηγήσεις ψηφιοποίησης στο 70 % περίπου των πανεπιστημίων της (61 ιδρύματα) για την ενίσχυση του ψηφιακού οικοσυστήματος, ενώ τουλάχιστον 100 000 εκπαιδευτικοί θα λάβουν κατάρτιση για τη βελτίωση των δεξιοτήτων ψηφιακής παιδαγωγικής. Με τη στήριξη του ΕΚΤ+, η χώρα δρομολόγησε επίσης το πρόγραμμα «Πρώτος φοιτητής στην οικογένεια» τον Σεπτέμβριο του 2024 με σκοπό να αυξήσει την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για μειονεκτούσες και υποεκπροσωπούμενες ομάδες και να μειώσει τη διαρροή φοιτητών από τα πανεπιστήμια. Σε αρκετά κράτη μέλη εφαρμόζονται μεταρρυθμίσεις στο πεδίο της διακυβέρνησης που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αριστείας, της έρευνας και της διεθνοποίησης. Στη **Βουλγαρία**, ο νέος νόμος για την επιστημονική έρευνα και καινοτομία, ο οποίος εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2024 στο πλαίσιο μεταρρύθμισης του οικείου ΣΑΑ, αποσκοπεί στη δημιουργία ενός δυναμικού και αποτελεσματικού περιβάλλοντος έρευνας και καινοτομίας, προσανατολισμένου στα αποτελέσματα. Τα κράτη της **Μπενελούξ** και της **Βαλτικής** εφαρμόζουν, από τον Μάιο του 2024, συνθήκη για την αναγνώριση διπλωμάτων, η οποία επιτρέπει την αμοιβαία αναγνώριση τίτλων σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ορισμένα κράτη μέλη λαμβάνουν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης των μειονεκτουσών ομάδων. Στη **Λιθουανία**, περίπου 1 300 θέσεις σπουδών, ή περίπου το 10 % των συνολικών θέσεων που χρηματοδοτούνται από το κράτος, προορίζονται για σπουδαστές από ευάλωτο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον. Από τον Σεπτέμβριο του 2024 οι επιλέξιμοι σπουδαστές μπορούν να υποβάλουν αίτηση μέσω χωριστής σειράς αναμονής για εισαγωγή, τηρώντας τις ίδιες ακαδημαϊκές απαιτήσεις εισόδου. Η **Πορτογαλία** θεσπίζει επίσης ποσοστώσεις για οικονομικά μειονεκτούντες σπουδαστές, διευρύνοντας παράλληλα την πρόσβαση για την πορτογαλική διασπορά και αυξάνοντας τις ποσοστώσεις για σπουδαστές ηλικίας άνω των 23 ετών. Η ικανότητα φοιτητικής στέγασης αναμένεται να αυξηθεί κατά 78 % μεταξύ του 2021 και του 2026, υποστηριζόμενη σε μεγάλο βαθμό από επενδύσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη στο πλαίσιο του ΣΑΑ. Η **Ισπανία** επεκτείνει τις υποτροφίες για ευάλωτους σπουδαστές, με χρηματοδότηση ύψους 1 δισ. EUR την περίοδο 2023-2024, προς όφελος 300 000 σπουδαστών, ή περίπου του 25 % των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών

φοιτητών σε δημόσια πανεπιστήμια. Η αύξηση των υποτροφιών υποστηρίζεται επίσης από το ισπανικό ΣΑΑ, στο πλαίσιο ευρύτερης μεταρρύθμισης του σχεδιασμού του πανεπιστημιακού συστήματος με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα, το μέσο ποσό των υποτροφιών αυξήθηκε κατά 29 % την τελευταία πενταετία. Για τη βελτίωση της πρόσβασης των σπουδαστών με αναπηρία, η **Γαλλία** χορήγησε χρηματοδότηση ύψους 10 εκατ. EUR σε έξι πανεπιστήμια για την ανάπτυξη και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για συμπεριληπτική εκπαίδευση και προσβάσιμη διδασκαλία το 2024.

Εφαρμόζονται νέα συστήματα πρόβλεψης των αναγκών για δεξιότητες στην αγορά εργασίας. Τον Δεκέμβριο του 2023 η **Φινλανδία** δρομολόγησε το «Πρόγραμμα ορθής εργασίας» για την αντιμετώπιση των αναγκών προσωπικού στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, κοινωνικής πρόνοιας και διάσωσης, ενισχύοντας τη βάση γνώσεων και την ικανότητα πρόβλεψης των μελλοντικών αναγκών στελέχωσης και κατάρτισης. Η **Ισπανία** και η **Σουηδία** προσδιορίζουν, στο πλαίσιο των οικείων ΣΑΑ, τις ανάγκες για δεξιότητες, με στόχο την ευθυγράμμιση των προσπαθειών κατάρτισης και επανειδίκευσης με τη ζήτηση στην αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων δεξιοτήτων που είναι ζωτικής σημασίας για την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση. Η Ισπανία θα το πραγματοποιήσει αυτό με τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων, βάσει ερευνών σε διάφορους τομείς.

Τα κράτη μέλη έχουν δρομολογήσει μέτρα για την περαιτέρω ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων του πληθυσμού, ώστε να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της ψηφιακής μετάβασης. Τον Μάρτιο του 2024 η **Βουλγαρία** τροποποίησε το κανονιστικό της πλαίσιο για την ΕΕΚ ως μέρος του οικείου ΣΑΑ, ώστε να ληφθούν υπόψη οι εξελισσόμενες επαγγελματικές ανάγκες, μεταξύ άλλων στον πράσινο και τον ψηφιακό τομέα. Τον Ιούνιο του 2024 η χώρα δημιούργησε μια ενότητα ΤΠΕ για τη δοκιμή και την αυτοπιστοποίηση ψηφιακών δεξιοτήτων χωρίς επίσημη κατάρτιση, η οποία ήταν διαθέσιμη στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ. Η **Πορτογαλία** ξεκίνησε τη δεύτερη φάση του προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης «Απασχόληση + Ψηφιοποίηση 2025» τον Ιανουάριο του 2024. Το 2024 η **Ουγγαρία** ξεκίνησε έργα για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της κατάρτισης στις ψηφιακές δεξιότητες στο πλαίσιο του «Επιχειρησιακού προγράμματος ψηφιακής ανανέωσης+ 2021-2027», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ+. Τον Ιούλιο του 2023 η **Ισπανία** ρύθμισε τη διαδικασία αναγνώρισης των ψηφιακών ικανοτήτων στη διδασκαλία και, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, στοχεύει να καταρτίσει τουλάχιστον 825 000 άτομα για την απόκτηση δεξιοτήτων ψηφιακού, οικολογικού και παραγωγικού μετασχηματισμού έως το τέλος του 2025. Ως μέρος του οικείου ΣΑΑ, τον Ιούλιο του 2023 η **Λετονία** θέσπισε κοινό πλαίσιο με βάση το ευρωπαϊκό πλαίσιο ψηφιακών ικανοτήτων για τους πολίτες (DigComp) για την αξιολόγηση και τον σχεδιασμό των μαθησιακών αποτελεσμάτων στο πεδίο των ψηφιακών δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων στην άτυπη εκπαίδευση. Τον Οκτώβριο του 2023 το **Λουξεμβούργο** παρουσίασε λευκή βίβλο σχετικά με το νέο πρόγραμμα σπουδών για τη βασική εκπαίδευση, το οποίο περιλαμβάνει τις ψηφιακές δεξιότητες που σχετίζονται με την κυβερνοασφάλεια και τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας ως έναν από τους τέσσερις κύριους θεματικούς πυλώνες του. Τα κράτη μέλη έχουν επίσης θεσπίσει στρατηγικές για την υποστήριξη των ψηφιακών δεξιοτήτων. Στη **Ρουμανία**, η εθνική στρατηγική για την κατάρτιση ενηλίκων κατά την περίοδο 2023-2027, η οποία εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2023, και η εθνική στρατηγική για τη διά βίου μάθηση των ενηλίκων κατά την περίοδο 2024-2030, η οποία εγκρίθηκε τον Μάιο του 2024, δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη πράσινων και ψηφιακών δεξιοτήτων. Τον Αύγουστο του 2023, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η **Λετονία** δρομολόγησε τη στρατηγική για την ψηφιακή υγεία, η οποία καλύπτει διάφορες πτυχές, όπως τη διασυνοριακή ανταλλαγή δεδομένων και τις ψηφιακές δεξιότητες. Ο χάρτης πορείας της **Ιρλανδίας** για την ψηφιακή ένταξη δημοσιεύθηκε τον Αύγουστο του 2023 προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλοι μπορούν να επωφεληθούν από τις

ψηφιακές ευκαιρίες, μεταξύ άλλων μέσω των ψηφιακών δεξιοτήτων και του ψηφιακού γραμματισμού. Η **Τσεχία** έχει δημιουργήσει δημόσια βάση δεδομένων για μαθήματα αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης στο πλαίσιο του ΣΑΑ και τουλάχιστον 65 000 άτομα θα παρακολουθήσουν κατάρτιση αναβάθμισης δεξιοτήτων ή επανειδίκευσης σε ψηφιακές δεξιότητες έως το τέλος του 2025.

Βρίσκονται σε εξέλιξη ρυθμιστικές και επενδυτικές πρωτοβουλίες για την προώθηση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που απαιτούνται για την πράσινη μετάβαση. Τον Σεπτέμβριο του 2023 η **Μάλτα** θέσπισε οικονομικά κίνητρα για τη στήριξη τοπικών εργοδοτών και εργαζομένων στο πεδίο της αναβάθμισης των δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων για πράσινες ικανότητες. Η **Κύπρος** έχει εστιάσει σε επενδύσεις σε πράσινες υποδομές για σχολές ΕΕΚ και επανεξετάζει τα σχέδια κατασκευής μιας πράσινης σχολής ΕΕΚ στη Λάρνακα, η οποία χρηματοδοτείται από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης από τον Ιούλιο του 2023. Στην **Πορτογαλία**, η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης και η Ένωση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας θέσπισαν πρωτόκολλο, τον Ιούνιο του 2023, για τη δημιουργία κέντρου κατάρτισης για την ενεργειακή μετάβαση (CTE), το οποίο θα παρέχει κατάρτιση σχετικά με την ενεργειακή μετάβαση και τη δράση για το κλίμα, μεταξύ άλλων όσον αφορά την ανανεώσιμη ενέργεια και την ενέργεια από πράσινο υδρογόνο, τόσο σε εργαζομένους όσο και σε ανέργους. Περίπου 25 000 άτομα θα εκπαιδευτούν για την απόκτηση πράσινων δεξιοτήτων στο πλαίσιο των προγραμμάτων που υποστηρίζονται από τον ΜΑΑ. Αρκετά κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων της **Ισπανίας** και της **Τσεχίας**, επενδύουν επίσης σε δεξιότητες για την πράσινη μετάβαση στο πλαίσιο των οικείων ΣΑΑ. Τον Σεπτέμβριο του 2024 η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης στην **Ελλάδα** δρομολόγησε νέο πρόγραμμα για την απόκτηση και την αναβάθμιση πράσινων δεξιοτήτων για 50 000 εργαζομένους με τη στήριξη του ΜΑΑ.

Η αύξηση της συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση εξακολουθεί να αποτελεί βασικό στόχο πολιτικής στα κράτη μέλη, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, και πολλές χώρες αναπτύσσουν ατομικούς λογαριασμούς μάθησης και μικροδιαπιστευτήρια. Στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ και με τη στήριξη του ΕΚΤ+, η **Ισπανία** θέσπισε πλαίσιο αναφοράς για την αξιολόγηση και την πιστοποίηση των βασικών ικανοτήτων που αποκτώνται από ενήλικες μέσω εργασιακής πείρας, μη τυπικής κατάρτισης και άτυπης μάθησης, ώστε να βοηθήσει ενήλικες με χαμηλό επίπεδο βασικών δεξιοτήτων να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες κατάρτισης. Τον Νοέμβριο του 2023 η **Μάλτα** δρομολόγησε εθνική στρατηγική για τη διά βίου μάθηση κατά την περίοδο 2023-2030, η οποία απευθύνεται στα πλέον ευάλωτα άτομα, μέσω ενός ποικίλου φάσματος ευκαιριών διά βίου μάθησης υψηλής ποιότητας. Αρκετά κράτη μέλη αναπτύσσουν επίσης συστήματα για ατομικούς λογαριασμούς μάθησης, ώστε να μπορούν οι ενήλικες να συμμετέχουν σε εξατομικευμένες μαθησιακές διαδρομές. Το ΣΑΑ του **Βελγίου** περιλαμβάνει μεταρρύθμιση για τη θέσπιση ατομικού δικαιώματος για τέσσερις ημέρες κατάρτισης για κάθε εργαζόμενο που εργάζεται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης από το 2023, αυξανόμενο σε πέντε ημέρες από το 2024, η διαχείριση του οποίου θα πραγματοποιείται μέσω της πλατφόρμας ομοσπονδιακού λογαριασμού μάθησης (FLA) που παρουσιάστηκε τον Απρίλιο του 2024. Η **Σλοβακία** σχεδιάζει να θεσπίσει νέο πρόγραμμα χρηματοδότησης της μάθησης ενηλίκων μέσω ατομικών λογαριασμών μάθησης και να αντιμετωπίσει το ζήτημα του διυπουργικού συντονισμού της διά βίου μάθησης, με την υποστήριξη που προσφέρει η ανάπτυξη της ηλεκτρονικής πλατφόρμας για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης (EPIVU) με τη χρήση κονδυλίων της ΕΕ. Η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Κύπρος** και η **Κροατία** αναπτύσσουν επίσης ατομικούς λογαριασμούς μάθησης με στήριξη από τον ΜΑΑ+ και/ή το ΕΚΤ+, επεκτείνοντας την πρόσβαση στη μάθηση ενηλίκων μέσω εξατομικευμένων, προσβάσιμων πλατφορμών. Επίσης, τα κράτη μέλη προωθούν συστήματα μικροδιαπιστευτηρίων για την ενίσχυση της διά βίου μάθησης. Το 2023 η **Εσθονία** τροποποίησε τον νόμο για την εκπαίδευση των ενηλίκων,

ώστε να επεκτείνει το σύστημα μικροπροσόντων στην επαγγελματική εκπαίδευση και την κατάρτιση των ενηλίκων, εισάγοντας ορισμούς για τα μικροπροσόντα, απαιτήσεις όσον αφορά τον όγκο του προγράμματος, αρχές παροχής της κατάρτισης και μηχανισμό διασφάλισης της ποιότητας. Στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, η **Ισπανία** σκοπεύει να δημοσιεύσει σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη πλαισίου μικροδιαπιστευτηρίων, το οποίο πρόκειται να εκπονηθεί από το Υπουργείο Πανεπιστημίων, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση των μικροδιαπιστευτηρίων για την αύξηση της ζήτησης μεταξύ ενηλίκων και εργοδοτών, την προώθηση της ποιότητας και της συνάφειάς τους και την υποστήριξη της ισότιμης πρόσβασης.

Οι ενισχυμένες εγγυήσεις για τη νεολαία, μαζί με άλλες πρωτοβουλίες, εξακολουθούν να προωθούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και μέτρα που υποστηρίζουν την απασχολησιμότητα των νέων. Στο πλαίσιο των ενισχυμένων εγγυήσεων για τη νεολαία, τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν ότι όλα τα άτομα ηλικίας κάτω των 30 ετών λαμβάνουν ποιοτική προσφορά εργασίας, συνεχή εκπαίδευση, μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός τεσσάρων μηνών από την έναρξη της ανεργίας ή από την αποφοίτηση από την επίσημη εκπαίδευση. Η **Ουγγαρία** παρέχει επιδοτήσεις μισθού και κατάρτιση σε ΕΕΑΚ ηλικίας 15-29 ετών κατά την περίοδο 2024-2029 μέσω του εθνικού της προγράμματος «Εγγυήσεις για τη νεολαία+», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ+ στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος για την οικονομική ανάπτυξη και την καινοτομία+. Στην **Πορτογαλία**, το προφίλ των νέων ΕΕΑΚ στο εθνικό σχέδιο εγγυήσεων για τη νεολαία αναθεωρείται μέσω μελέτης που υποστηρίζεται από τον ΔΟΕ, με έμφαση στη χαρτογράφηση των μη εγγεγραμμένων ανέργων και των οικονομικά μη ενεργών νέων. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η **Ισπανία** θέσπισε το εθνικό της «σχέδιο εγγυήσεων για τη νεολαία+», με στόχο τη βελτίωση των προσόντων των νέων ΕΕΑΚ, ώστε να αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για να εισέλθουν στη διαδικασία καταχώρισης νέων ΕΕΑΚ για την αγορά εργασίας. Στην **Ιταλία**, από τον Σεπτέμβριο του 2024, με το «διάταγμα παροχών συνοχής για τη νεολαία», έχουν θεσπιστεί απαλλαγές από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για την πρόσληψη εργαζομένων ηλικίας κάτω των 35 ετών με συμβάσεις αορίστου χρόνου, υπό την προϋπόθεση ότι τα εν λόγω άτομα δεν είχαν ποτέ συνάψει σύμβαση αορίστου χρόνου στο παρελθόν. Στο **Βέλγιο**, τον Απρίλιο του 2024 κλιμακώθηκε, με τη στήριξη του ΕΚΤ+ και του ΜΑΑ, το έργο «Coup de Boost», το οποίο στηρίζει νέους ηλικίας 18-29 ετών που είναι απομακρυσμένοι από την αγορά εργασίας ώστε να αποκτήσουν προσόντα, να ξεκινήσουν σπουδές ή να βρουν εργασία.

Ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν μέτρα για τη διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής με τη στήριξη της επέκτασης της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας. Στη **Φινλανδία**, τα άτομα ηλικίας 55 ετών που έρχονται αντιμέτωπα με το ζήτημα της μετατόπισης θέσεων εργασίας είναι επιλέξιμα για «επίδομα ασφάλειας μετάβασης» από το 2023, το οποίο παρέχει πρόσβαση σε ευκαιρίες κατάρτισης και παρατεταμένη άδεια μετ' αποδοχών για επανένταξη στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της περιόδου προειδοποίησης. Το πρόγραμμα απασχόλησης της **Εσθονίας** για την περίοδο 2024-2029 προσφέρει υπηρεσίες για την αγορά εργασίας σε συνταξιούχους που αναζητούν εργασία, όπως, μεταξύ άλλων, κατάρτιση και στήριξη για απόκτηση επαγγελματικών προσόντων και επιχειρηματικότητα. Οι πρωτοβουλίες αυτές για την προώθηση της συνταξιοδότησης σε μεταγενέστερο χρόνο θα πρέπει να εξετάζονται σε συνδυασμό με συνταξιοδοτικά μέτρα (βλ. ενότητα 2.4.2). Στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, το **Λουξεμβούργο** δρομολόγησε το πρόγραμμα κατάρτισης *FutureSkills*, το οποίο απευθύνεται ειδικά σε άτομα ηλικίας 45 ετών και άνω που αναζητούν εργασία, με σκοπό την παροχή ήπιων, ψηφιακών και διαχειριστικών δεξιοτήτων για τη διευκόλυνση της βραχυπρόθεσμης επανένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Λαμβάνονται μέτρα για τη στήριξη της απασχόλησης των γυναικών και την αντιμετώπιση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων, συμπεριλαμβανομένων

προσπαθειών για τη μείωση του διαχωρισμού των φύλων στην απασχόληση και για τη βελτίωση της μισθολογικής διαφάνειας. Από τον Ιανουάριο του 2025 η **Μάλτα** θα κατοχυρώσει νομικά την αρχή της ίσης αμοιβής για εργασία της αυτής αξίας, επιβάλλοντας ίση αμοιβή για όλους τους εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης και των εργαζομένων που απασχολούνται ως εξωτερικοί συνεργάτες. Η Μάλτα έχει επίσης δρομολογήσει πιλοτικό έργο σχετικά με ένα εργαλείο για ίσες αμοιβές, με σκοπό τη διευκόλυνση της εφαρμογής της αρχής της ίσης αμοιβής και τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση πιθανών αδικαιολόγητων μισθολογικών ανισοτήτων εντός οργανισμών που απασχολούν τουλάχιστον 50 εργαζομένους και έχουν πιστοποιηθεί με το σήμα ισότητας. Στην **Ιρλανδία**, οι απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων για το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων θα επεκταθούν, ώστε να συμπεριληφθούν εργοδότες με περισσότερους από 150 εργαζομένους το 2024 και εργοδότες με 50 ή περισσότερους εργαζομένους το 2025. Στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, η Ιρλανδία έχει επενδύσει σε πρόγραμμα επανειδίκευσης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων, με στόχους για το ποσοστό των γυναικών που συμμετέχουν. Τον Απρίλιο του 2024, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, η **Εσθονία** εγκαινίασε ένα νέο ψηφιακό μέσο, το αποκαλούμενο «Pay Mirror», για να στηρίξει τους εργοδότες στην ανάλυση και τη μείωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων. Στην **Ιταλία**, βάσει του νόμου για τον προϋπολογισμό του 2024, οι εργοδότες του ιδιωτικού τομέα που προσλαμβάνουν άνεργες γυναίκες θύματα βίας και δικαιούχους του προγράμματος «Reddito di libertà» (Εισόδημα ελευθερίας) απαλλάσσονται από την καταβολή μέρους των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, σε ποσοστό έως 100 % και ποσό έως 8 000 EUR. Επίσης, η χώρα αύξησε τη χρηματοδότηση για το ταμείο «Fondo per il reddito di libertà» για να βοηθήσει τις γυναίκες θύματα βίας που ζουν σε συνθήκες φτώχειας να επιτύχουν οικονομική ανεξαρτησία και χειραφέτηση. Τα χρηματοδοτικά κονδύλια αυξάνονται κατά 10 εκατ. EUR ετησίως μεταξύ του 2024 και του 2026, και κατά 6 εκατ. EUR ετησίως, από το 2027. Έως το τέλος του 2025 η **Ισπανία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, θα δημιουργήσει μια νέα υπηρεσία καθοδήγησης σε θέματα κοινωνικής προστασίας και απασχόλησης για τη στήριξη γυναικών θυμάτων βίας, συμπεριλαμβανομένων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, μέσω βοήθειας για την εύρεση εργασίας, νομικών συμβουλών και ψυχολογικής και συναισθηματικής στήριξης. Το εντατικό πρόγραμμα της **Αυστρίας** για την ένταξη στην αγορά εργασίας της περιόδου 2024-2025, βάσει του στρατηγικού σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση της έλλειψης ειδικευμένων εργαζομένων, παρέχει εξατομικευμένη στήριξη σε γυναίκες πρόσφυγες, προσφέροντας μαθήματα γερμανικής γλώσσας, αναγνώριση τίτλων σπουδών και επαγγελματικό προσανατολισμό. Η **Γαλλία** θέσπισε νομοθεσία, τον Ιούλιο του 2023, η οποία προβλέπει, μεταξύ άλλων, παροχές ασθένειας σε γυναίκες που αποβάλλουν, καθώς και προστασία διάρκειας 10 εβδομάδων από απόλυση, ψυχολογική φροντίδα και βελτιωμένη ιατρική βοήθεια από το 2024.

Τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα για τη βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, ιδίως μέσω της μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής[179], συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της άδειας για οικογενειακούς λόγους. Από τον Ιούλιο του 2023 το **Λουξεμβούργο** χορηγεί άδεια πατρότητας στο πρόσωπο που αναγνωρίζεται ως δεύτερος γονέας βάσει του εθνικού δικαίου. Από τον Μάρτιο του 2024 ο τροποποιημένος νόμος της **Δανίας** για την άδεια μητρότητας διασφαλίζει ότι η γονική άδεια (48 εβδομάδες) κατανέμεται ισομερώς μεταξύ των δύο γονέων (24 εβδομάδες έκαστος), ενώ οι μονογονεϊκές οικογένειες μπορούν να μεταβιβάσουν αρκετές εβδομάδες άδειας σε στενό μέλος της

[179] Βλ. οδηγία (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές και την κατάργηση της οδηγίας 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου.

οικογένειας. Σύμφωνα με τον νόμο για τον προϋπολογισμό του 2024, η γονική άδεια στην **Ιταλία** αμείβεται πλέον ως εξής: 80 % του μισθού του εργαζομένου για τον πρώτο μήνα, 60 % (80 % μόνο για το 2024) για τον δεύτερο μήνα και 30 % για τους επόμενους μήνες. Όσον αφορά τις ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας, η **Ιρλανδία** έχει ενσωματώσει το νομοσχέδιο για το δικαίωμα αίτησης εξ αποστάσεως εργασίας στον νόμο του 2023 για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής και διάφορες διατάξεις, ο οποίος, με ισχύ από τον Μάρτιο του 2024, θεσπίζει το δικαίωμα των φροντιστών να υποβάλλουν αίτηση για εξ αποστάσεως εργασία και ευέλικτη εργασία, συμπεριλαμβανομένων συμπιεσμένων ή μειωμένων ωρών. Ο νόμος αυτός προβλέπει επίσης πέντε ημέρες ετήσιας άδειας για σοβαρή ιατρική περίθαλψη και παρατείνει το ισχύον δικαίωμα για διαλείμματα θηλασμού/γαλουχίας από έξι μήνες σε δύο έτη. Ένας νέος νόμος στη **Γαλλία**, ο οποίος εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2024, θα δώσει στους εργαζομένους το δικαίωμα να λαμβάνουν τουλάχιστον τέσσερις εβδομάδες άδειας μετ' αποδοχών ετησίως, ανεξάρτητα από τυχόν περιόδους αναρρωτικής άδειας.

Πραγματοποιούνται προσπάθειες για την ενίσχυση της ένταξης των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας. Στην **Ιρλανδία**, επιδότηση μισθού που δρομολογήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2023 παρέχει οικονομική στήριξη σε εργοδότες που απασχολούν άτομα με αναπηρία· από τον Απρίλιο του 2024 το κατώτατο όριο εβδομαδιαίων ωρών για σκοπούς επιλεξιμότητας στο πλαίσιο του εν λόγω καθεστώτος μειώθηκε από 21 σε 15 ώρες. Επίσης, με τη στήριξη του ΕΚΤ+, η Ιρλανδία θέσπισε το πρόγραμμα «WorkAbility» τον Αύγουστο του 2024, το οποίο, μεταξύ άλλων, θα στηρίξει οργανισμούς που μπορούν να παρέχουν προοδευτικές διαδρομές προς την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση (συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης) για τους συμμετέχοντες. Η **Αυστρία** διέθεσε 30 εκατ. EUR επιπλέον το 2023 και το 2024 για τη βελτίωση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων για την άμβλυνση των επιπτώσεων του υψηλού πληθωρισμού. Στη **Σουηδία**, η κανονιστική επιστολή προς τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης για το 2024 επιβάλλει τον ταχύτερο εντοπισμό των αναπηριών που επηρεάζουν την ικανότητα εργασίας των αναζητούντων εργασία, καθιστώντας δυνατή την πραγματοποίηση πιο συναφών παρεμβάσεων και αυξάνοντας τον αριθμό των συμμετεχόντων που λαμβάνουν επιδοτήσεις μισθού για την προώθηση της αύξησης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία.

Έχουν αναληφθεί διάφορες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών. Τον Ιανουάριο του 2024 άρχισε να ισχύει στο **Λουξεμβούργο** νέος νόμος για τη διαπολιτισμικότητα, ο οποίος ανοίγει τον δρόμο για την ομαλότερη ένταξη των ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Η **Ελλάδα** θα στηρίξει υπηκόους τρίτων χωρών ώστε να διευκολυνθεί η ένταξή τους στην αγορά εργασίας στο πλαίσιο του ΕΚΤ+. Επίσης, με τη στήριξη του ΜΑΑ, 8 000 πρόσφυγες στη χώρα συμμετέχουν σε προγράμματα πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, τα οποία τους παρέχουν τη δυνατότητα να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Η **Αυστρία** παρέχει σε δικαιούχους προσωρινής προστασίας «μπλε κάρτα της ΕΕ» που διευκολύνει την πρόσβαση σε διάφορες παροχές, φροντίδα και υπηρεσίες. Επίσης, οι κάτοχοι μπλε κάρτας λαμβάνουν, κατά την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, στήριξη με βάση τις ανάγκες, όπως πολύγλωσσο ενημερωτικό υλικό, επαγγελματικά προσόντα, καθώς και συμβουλές σχετικά με την αναγνώριση των τίτλων σπουδών, μαθήματα γερμανικής γλώσσας, αξιολογήσεις ικανοτήτων και ενεργό τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας. Από τον Νοέμβριο του 2023 τα άτομα που διαθέτουν αναγνωρισμένα προσόντα στη **Γερμανία** έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένη απασχόληση σε μη νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, ενώ οι απαιτήσεις που συνεπάγεται η «μπλε κάρτα της ΕΕ» έχουν χαλαρώσει με τη μείωση των κατώτατων ορίων μισθού και τον εξορθολογισμό της ένταξης των ειδικών σε θέματα ΤΠ στην αγορά εργασίας. Από τον Μάρτιο του 2024 οι αλλοδαποί εργαζόμενοι που διαθέτουν τουλάχιστον διετή πείρα και έχουν λάβει προσφορά εργασίας μπορούν να

εργαστούν σε μη νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα χωρίς επίσημη αναγνώριση τίτλων σπουδών.

2.3 Κατευθυντήρια γραμμή 7: Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας και της αποτελεσματικότητας του κοινωνικού διαλόγου

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής 7 για την απασχόληση, βάσει της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να βελτιώσουν τη λειτουργία των αγορών εργασίας και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού διαλόγου. Καλύπτονται, μεταξύ άλλων, η εξισορρόπηση ευελιξίας και ασφάλειας στις πολιτικές για την αγορά εργασίας, η πρόληψη του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας, η προσαρμογή στις νέες μεθόδους εργασίας, καθώς και η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Οι εν λόγω στόχοι συνάδουν με τις αρχές 4 (ενεργός υποστήριξη για την εξεύρεση απασχόλησης), 5 (ασφαλής και ευπροσάρμοστη απασχόληση), 7 (ενημέρωση για τους όρους απασχόλησης και προστασία σε περίπτωση απολύσεων), 8 (κοινωνικός διάλογος και συμμετοχή των εργαζομένων), 10 (υγιές, ασφαλές και κατάλληλα προσαρμοσμένο περιβάλλον εργασίας) και 13 (επιδόματα ανεργίας) του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Επίσης, εξετάζονται η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου και η συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στη βάση υφιστάμενων εθνικών πρακτικών. Στην ενότητα 2.3.2 αναφέρονται τα μέτρα πολιτικής που λαμβάνουν τα κράτη μέλη στους τομείς αυτούς.

2.3.1 Βασικοί δείκτες

Παρόλο που η ευελιξία εκτιμάται ιδιαίτερα από ορισμένους εργαζομένους, ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας που συνεχίζεται διαχρονικά μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την κοινωνική δικαιοσύνη. Οι μη μόνιμες θέσεις εργασίας και η μερική απασχόληση μπορούν να διευκολύνουν την είσοδο στην αγορά εργασίας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων για ορισμένες ομάδες εργαζομένων, ιδίως τους νέους και τους εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης, καθώς και να παράσχουν μεγαλύτερη ευελιξία και ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής. Ωστόσο, τα κενά που συνεχίζουν να υπάρχουν μεταξύ των εργαζομένων όσον αφορά την εργασιακή ασφάλεια και τις συνθήκες εργασίας (κενά που συχνά επηρεάζουν την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία) δημιουργούν χάσματα που δεν θεωρούνται κοινωνικά δίκαια και τείνουν να αυξάνουν τις ανισότητες[180]. Ειδικότερα, η προσωρινή απασχόληση συνδέεται με υψηλότερη εργασιακή ανασφάλεια, όταν δεν λειτουργεί ως εφαλτήριο για συμβάσεις πιο μόνιμης απασχόλησης. Η επακόλουθη ανασφάλεια συμβάλλει επίσης στη διαμόρφωση λιγότερο ευνοϊκών συνθηκών εργασίας σε ορισμένους τομείς και επαγγέλματα που χαρακτηρίζονται από μεγάλες και επίμονες ελλείψεις εργατικού δυναμικού[181]. Ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας μπορεί να αντιμετωπιστεί, μεταξύ άλλων, με ειδικά προσαρμοσμένες ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας που ενθαρρύνουν τη μετάβαση σε θέσεις εργασίας υψηλότερου επιπέδου, καθώς και με κίνητρα προς τους εργοδότες για την πρόσληψη και τη διατήρηση των εργαζομένων.

[180] Eurofound, Labour market segmentation (Κατακερματισμός της αγοράς εργασίας), European Industrial Relations Dictionary (Ευρωπαϊκό λεξικό εργασιακών σχέσεων), 2019.

[181] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2024 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2024), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

Στο πλαίσιο των υψηλών επιπέδων απασχόλησης στην ΕΕ, το ποσοστό των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου συνέχισε να παρουσιάζει ήπια πτωτική τάση[182]**.** Το ποσοστό αυτό, μεταξύ του συνόλου των εργαζομένων ηλικίας 20-64 ετών, μειώθηκε από 12,9 % το 2022 σε 12,3 % το 2023, δηλαδή πτώση κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προ πανδημίας επίπεδο. Ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών εξακολουθούν να είναι σημαντικές, με το χάσμα ανάμεσα στο υψηλότερο και στο χαμηλότερο ποσοστό να διαμορφώνεται στις 21,7 εκατοστιαίες μονάδες. Παρόλο που οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, Ισπανία και η Ιταλία κατέγραψαν ποσοστά προσωρινής απασχόλησης άνω του 15 % το 2023, τα ποσοστά ήταν μικρότερα του 3 % στη Βουλγαρία, στην Εσθονία, στη Λετονία, στη Ρουμανία και στη Λιθουανία —βλ. διάγραμμα 2.3.1.

Διάγραμμα 2.3.1: Το ποσοστό της προσωρινής απασχόλησης παρουσιάζει πτωτική τάση, παρότι εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου μεταξύ όλων των εργαζομένων (ηλικίας 20-64 ετών, ως %, ετήσια στοιχεία)

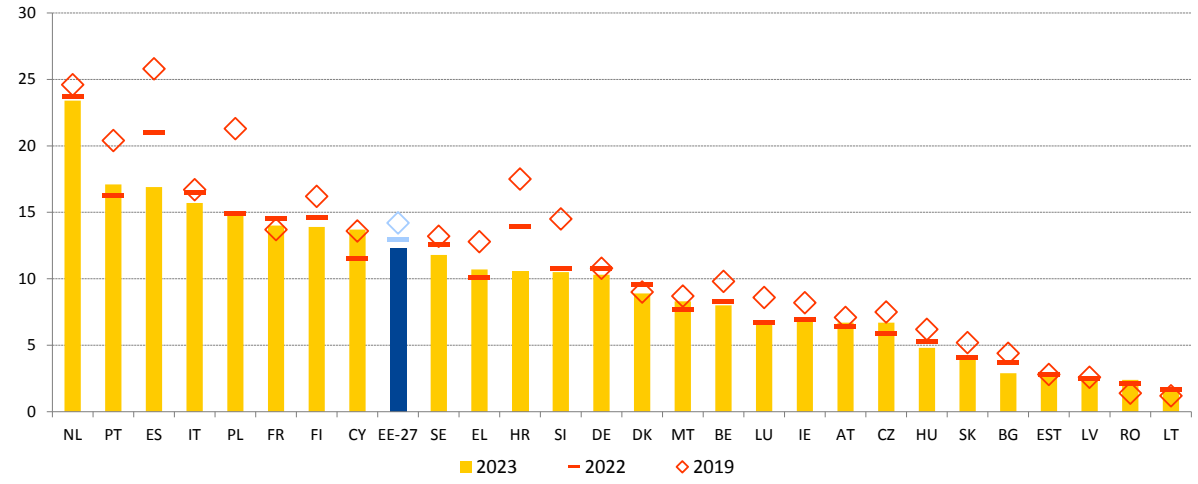

Σημείωση: Ο ορισμός διαφέρει στην ES και στη FR το 2022 και το 2023 (βλ. μεταδεδομένα). Διακοπή στη σειρά για την CY και τη DK.
Πηγή: Eurostat, [lfsi_pt_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να καταγράφονται υψηλά ποσοστά συμβάσεων ορισμένου χρόνου, παράλληλα με χαμηλά ποσοστά μετάβασης σε θέσεις εργασίας αορίστου χρόνου. Το 2023 η Ιταλία και η Ισπανία κατέγραψαν υψηλά ποσοστά συμβάσεων ορισμένου χρόνου (άνω του 15 %) σε συνδυασμό με χαμηλά ποσοστά μετάβασης (χαμηλότερα από 30 % ή γύρω από το 30 %, αντίστοιχα, βλ. διάγραμμα 2.3.2). Στη Φινλανδία, στην Πολωνία, στις Κάτω Χώρες, στην Πορτογαλία και στην Κύπρο τα ποσοστά προσωρινής απασχόλησης υπερέβαιναν τον μέσο όρο της ΕΕ, ωστόσο τα ποσοστά μετάβασης σε συμβάσεις αορίστου χρόνου στις χώρες αυτές ήταν σχετικά υψηλά (μεταξύ 40 % και 51 %), κάτι που υποδηλώνει ευέλικτες αλλά σχετικά δυναμικές αγορές εργασίας. Από την άλλη πλευρά, στη Λετονία, στη Ρουμανία και στη Λιθουανία ο συνδυασμός χαμηλών ποσοστών συμβάσεων ορισμένου χρόνου (κάτω του 3 %) και υψηλών ποσοστών μετάβασης (μεταξύ 50 % και 64 %) δείχνει υψηλό βαθμό εργασιακής σταθερότητας.

[182] Ως εργαζόμενοι με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου νοούνται οι εργαζόμενοι με σύμβαση ορισμένου χρόνου, των οποίων η κύρια εργασία θα λήξει είτε μετά την παρέλευση προκαθορισμένου χρονικού διαστήματος είτε μετά την παρέλευση χρονικού διαστήματος που δεν είναι γνωστό εκ των προτέρων, αλλά καθορίζεται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, όπως η ολοκλήρωση μιας ανάθεσης ή της περιόδου απουσίας μισθωτού που αντικαταστάθηκε προσωρινά (δείκτης Eurostat [lfsi_pt_a]).

Διάγραμμα 2.3.2: Υπάρχει ανομοιογένεια μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το ποσοστό των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και τα ποσοστά μετάβασης σε θέσεις εργασίας αορίστου χρόνου

Ποσοστό των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου μεταξύ όλων των εργαζομένων (ηλικίας 20-64 ετών) το 2023 και ποσοστό μετάβασης σε θέσεις εργασίας αορίστου χρόνου (άτομα ηλικίας 15-64 ετών) (μέση τιμή για το 2021, το 2022 και το 2023).

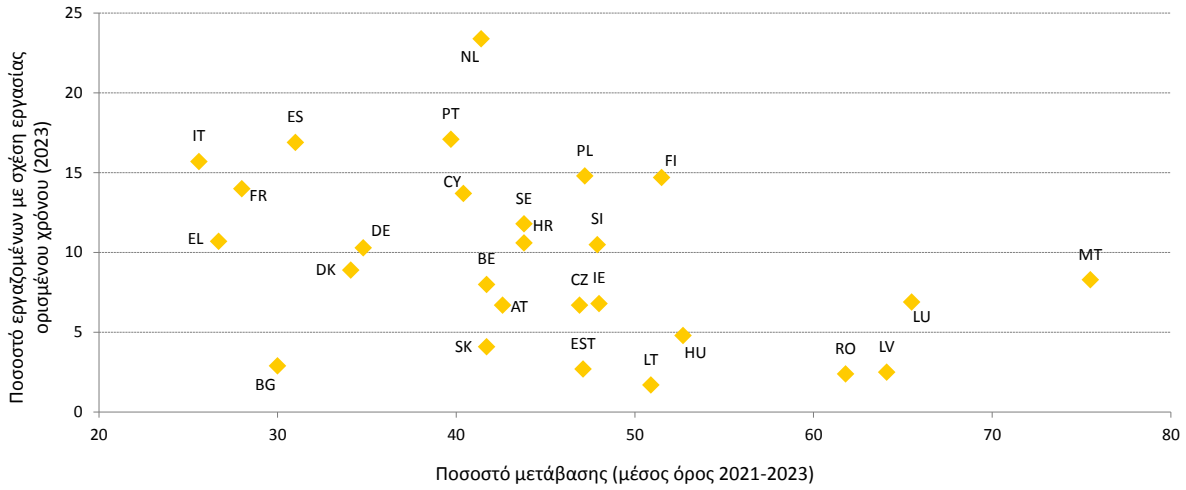

Σημείωση: Για τα ποσοστά μετάβασης από συμβάσεις ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου λαμβάνεται υπόψη η ευρύτερη ηλικιακή ομάδα των 15-64 ετών. Το ποσοστό εργασιακής μετάβασης για τις DE, FR, LV αφορά το 2023 και η τιμή για το LU αφορά το 2022. Για την προσωρινή απασχόληση χρησιμοποιείται η ηλικιακή ομάδα των 20-64 ετών, σύμφωνα με τον πρωταρχικό δείκτη του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων για την απασχόληση και τη σχετική ανάλυση στην ενότητα. Ο ορισμός διαφέρει στην ES και στη FR. Διακοπή στη σειρά για τις CY, DK και FR.
Πηγή: Eurostat, [lfsi_pt_a], ΕΕΔ της ΕΕ και [ilc_lvhl32], EU-SILC.

Διάγραμμα 2.3.3: Η μη ηθελημένη προσωρινή απασχόληση τείνει να είναι πιο διαδεδομένη μεταξύ των γυναικών

Ποσοστό εργαζομένων με καθεστώς αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης μεταξύ όλων των εργαζομένων (ηλικίας 20-64 ετών) το 2023.

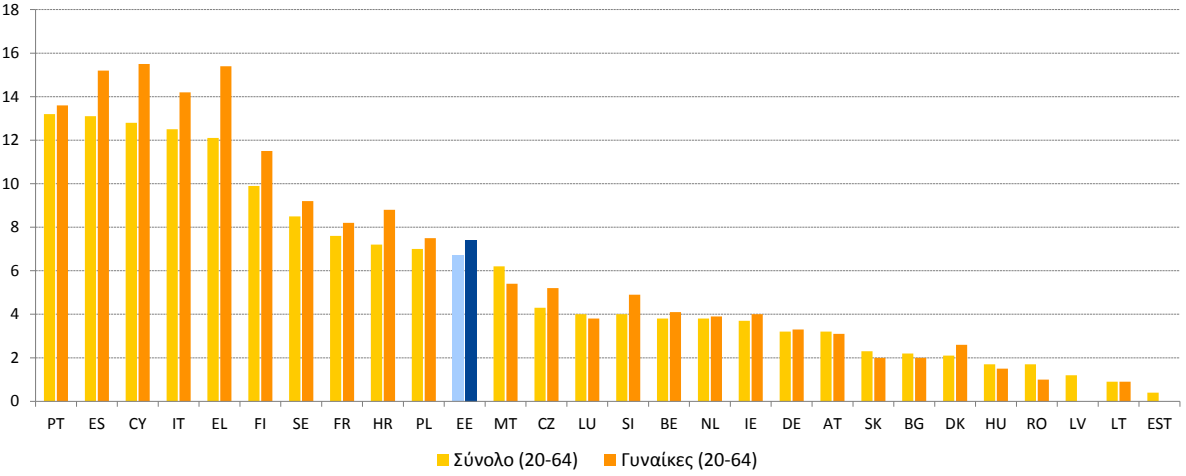

Σημείωση: Ο ορισμός διαφέρει στην ES και τη FR. Στοιχεία χαμηλής αξιοπιστίας για τις BG, EST, HR, LV, LT, LU, MT, AT, SI, SK. Στοιχεία για το σύνολο μόνο για την ένδειξη «Θέση εργασίας διαθέσιμη μόνο με σύμβαση ορισμένου χρόνου» για τις EST και LV. Στοιχεία για τις γυναίκες και τους άνδρες μόνο για την ένδειξη «Θέση εργασίας διαθέσιμη μόνο με σύμβαση ορισμένου χρόνου» για το LU και την AT. Στοιχεία για τις γυναίκες και τους άνδρες μόνο για την ένδειξη «Δεν βρέθηκε μόνιμη θέση εργασίας» για τη SK. Στοιχεία για τις γυναίκες και τους άνδρες μόνο για την ένδειξη «Δεν βρέθηκε μόνιμη θέση εργασίας» για τη RO. Στοιχεία για γυναίκες και άνδρες μόνο για «Θέση εργασίας διαθέσιμη μόνο με σύμβαση ορισμένου χρόνου» για τη MT.

Πηγή: [lfsa_etgar] και [lfsa_etgar]

Η μη ηθελημένη προσωρινή απασχόληση παρουσιάζει επίσης σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και τείνει να πλήττει σχετικά περισσότερες γυναίκες. Μεταξύ όλων των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, το ποσοστό εκείνων που βρίσκονται σε τέτοια κατάσταση μη ηθελημένα αποτελεί σημαντική ένδειξη των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι για να βρουν θέση εργασίας ορισμένου χρόνου[183]. Το ποσοστό των εν λόγω εργαζομένων (ηλικίας 20-64 ετών) ήταν 6,7 % το 2023 στην ΕΕ, δηλαδή κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το ποσοστό του προηγούμενου έτους. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, με τα ποσοστά να κυμαίνονται από άνω του 10 % στην Πορτογαλία, την Ισπανία, την Κύπρο, την Ιταλία και την Ελλάδα έως κάτω του 2 % στην Ουγγαρία, τη Ρουμανία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και την Εσθονία. Το ποσοστό μη ηθελημένης προσωρινής απασχόλησης είναι γενικά υψηλότερο μεταξύ των εργαζόμενων γυναικών (με ορισμένες εξαιρέσεις, όπως στη Ρουμανία, τη Μάλτα, τη Βουλγαρία και την Ουγγαρία) —βλ. διάγραμμα 2.3.3, παρότι το χάσμα εξακολουθεί να είναι σχετικά περιορισμένο συνολικά (1,2 εκατοστιαίες μονάδες), εκτός από την Ελλάδα, την Κύπρο, την Ισπανία, τη Φινλανδία και την Κροατία (όπου είναι μεγαλύτερη από 3 εκατοστιαίες μονάδες).

Οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου εξακολουθούν να είναι πιο διαδεδομένες μεταξύ των νέων και των γυναικών. Το ποσοστό προσωρινής απασχόλησης μεταξύ των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) στην ΕΕ μειώθηκε κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες από το 2022 και έφθασε το 48,1 % το 2023. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό είναι κατά 37,1 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι για τους εργαζομένους ηλικίας 25-54 ετών. Το 2023 τα υψηλότερα ποσοστά νέων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου αναφέρθηκαν στις Κάτω Χώρες, στην Πολωνία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και τη Σλοβενία (από 55 % έως 60 %), ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Λετονία (κάτω από 10 %) —βλ. διάγραμμα 2.3.4. Το ποσοστό των εργαζόμενων γυναικών (ηλικίας 20-64 ετών) με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στην ΕΕ μειώθηκε από 13,9 % το 2022 σε 13,2 % το 2023. Τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφηκαν στις Κάτω Χώρες, στην Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιταλία (άνω του 17 %), ενώ τα χαμηλότερα παρατηρήθηκαν στη Ρουμανία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Εσθονία και τη Βουλγαρία (κάτω του 3 %). Συνολικά, το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την προσωρινή απασχόληση παρέμεινε σταθερό στην ΕΕ, περίπου στις 2 εκατοστιαίες μονάδες. Το 2023 (με βάση τα εισοδήματα του 2022), οι εργαζόμενοι με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου διέτρεχαν σημαντικά υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας των εργαζομένων (12,6 %) σε σύγκριση με τους εργαζομένους με συμβάσεις αορίστου χρόνου (5,2 %)[184].

[183] Ως μη ηθελημένη προσωρινή απασχόληση νοείται η απασχόληση στις ακόλουθες δύο περιπτώσεις: δεν βρέθηκε θέση εργασίας αορίστου χρόνου [lfsa_etgar] και η θέση εργασίας ήταν διαθέσιμη μόνο με σύμβαση ορισμένου χρόνου [lfsa_etgar].

[184] Eurostat [ilc_iw05], EU-SILC.

Διάγραμμα 2.3.4: Τα ποσοστά προσωρινής απασχόλησης των νέων και των γυναικών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου μεταξύ όλων των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) εργαζομένων (ως %, 2023) και ποσοστό εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου μεταξύ όλων των απασχολούμενων γυναικών (ως %, 2023).

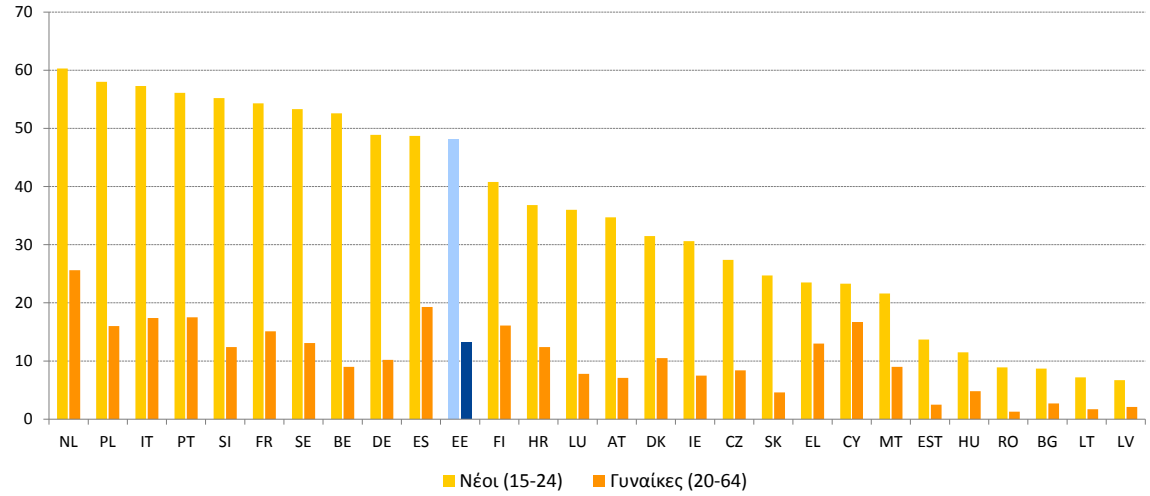

Σημείωση: Ο ορισμός διαφέρει στην ES και τη FR (βλ. μεταδεδομένα).
Πηγή: Eurostat [lfsi_pt_a] – young people and [lfsi_pt_a] - women, ΕΕΔ της ΕΕ.

Το ποσοστό της μερικής απασχόλησης αυξήθηκε ελαφρώς, αφού κατέγραψε αργή αλλά σταθερή μείωση κατά την τελευταία οκταετία, και εξακολουθεί να παρουσιάζει μια σημαντική συνιστώσα αναγκαστικού χαρακτήρα σε αρκετά κράτη μέλη. Στο πλαίσιο του πρωτοφανούς υψηλού επιπέδου απασχόλησης, το ποσοστό των απασχολουμένων (ηλικίας 20-64 ετών) που εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης στην ΕΕ αυξήθηκε από 16,9 % το 2022 σε 17,1 % το 2023. Πέντε κράτη μέλη (Κάτω Χώρες, Αυστρία, Γερμανία, Βέλγιο και Δανία) συνέχισαν να αναφέρουν ποσοστά άνω του 20 %, ενώ πέντε άλλα κράτη μέλη (Βουλγαρία, Σλοβακία, Ρουμανία, Κροατία και Ουγγαρία) παρέμειναν κάτω από το 5 % (διάγραμμα 2.3.5). Το 2023 το ποσοστό της μη ηθελημένης μερικής απασχόλησης επί της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ μειώθηκε κατά 1,6 εκατοστιαίες μονάδες, στο 20 %, παραμένοντας ωστόσο σε σχετικά υψηλό επίπεδο. Η Ρουμανία, η Ιταλία και η Ισπανία κατέγραψαν τα υψηλότερα ποσοστά, πάνω από 50 %, ενώ τα ποσοστά στις Κάτω Χώρες, στη Μάλτα και στη Γερμανία ήταν περίπου 5 % ή χαμηλότερα από 5 %.

Διάγραμμα 2.3.5: Το ποσοστό της μερικής απασχόλησης αυξήθηκε ελαφρώς, ενώ οι διαφορές όσον αφορά την οικεία συνιστώσα αναγκαστικού χαρακτήρα παραμένουν ισχυρές μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό μερικής απασχόλησης επί της συνολικής απασχόλησης (ηλικίας 20-64 ετών) και μη ηθελημένης μερικής απασχόλησης ως ποσοστό επί της συνολικής μερικής απασχόλησης (ηλικίας 20-64 ετών) (ως %, ετήσια στοιχεία).

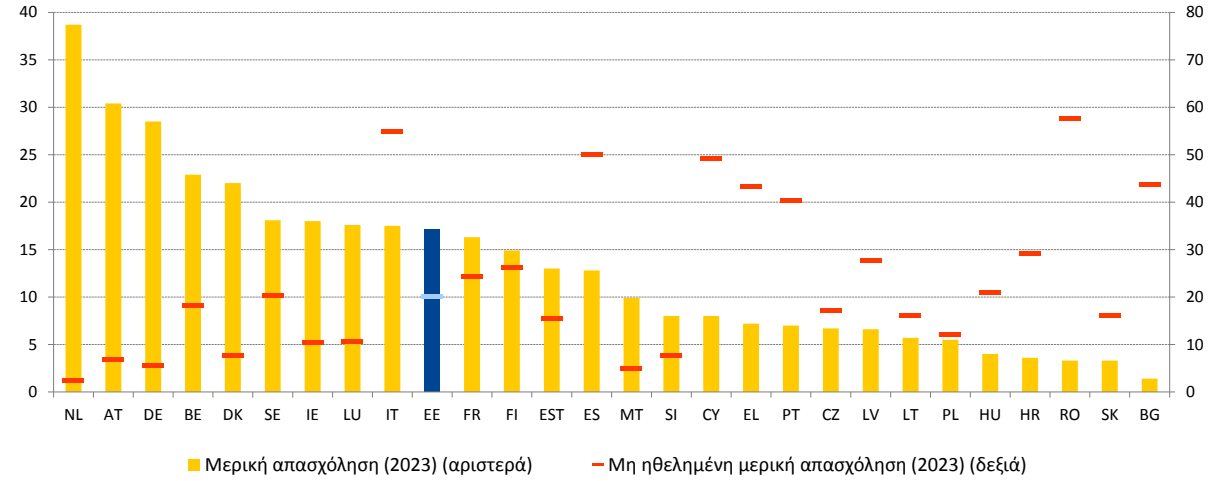

Σημείωση: Ο ορισμός διαφέρει στην ES και τη FR (βλ. μεταδεδομένα). Χαμηλή αξιοπιστία στη χρονολογική σειρά όσον αφορά τη μη ηθελημένη προσωρινή απασχόληση για τη MT και τη SI.
Πηγή: Eurostat, [lfsi_pt_a] και [lfsa_eppgai], ΕΕΔ της ΕΕ.

Το ποσοστό των αυτοαπασχολουμένων χωρίς υπαλλήλους παρέμεινε σχετικά σταθερό στην ΕΕ, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το 2023 υπήρχαν περίπου 17,8 εκατομμύρια αυτοαπασχολούμενοι χωρίς υπαλλήλους στην Ένωση, αριθμός που αντιστοιχεί στο 9,1 % της συνολικής απασχόλησης για την ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών[185]. Παρότι η αυτοαπασχόληση χωρίς υπαλλήλους θα μπορούσε να υποδηλώνει επιχειρηματική πρωτοβουλία, θα μπορούσε επίσης να αποτελεί ένδειξη «ψευδούς» αυτοαπασχόλησης, η οποία αποκρύπτει σχέσεις εξαρτημένης εργασίας[186]. Το 2023 τα υψηλότερα ποσοστά αυτοαπασχολουμένων χωρίς υπαλλήλους (άνω του 13 %) καταγράφηκαν στην Ελλάδα, την Πολωνία, την Τσεχία και την Ιταλία και τα χαμηλότερα (κάτω του 6 %) στη Γερμανία, στο Λουξεμβούργο, στη Δανία και στη Σουηδία.

Οι ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας αντιπροσωπεύουν όλο και σημαντικότερο μέρος της οικονομίας της ΕΕ, παρέχοντας ευκαιρίες απασχόλησης, αλλά και θέτοντας συγκεκριμένες προκλήσεις, κυρίως όσον αφορά το καθεστώς απασχόλησης των εργαζομένων. Μεταξύ του 2016 και του 2020 τα έσοδα από την οικονομία των πλατφορμών στην ΕΕ σχεδόν πενταπλασιάστηκαν, από περίπου 3 δισ. EUR σε περίπου 14 δισ. EUR. Περισσότερες από 500 ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας που λειτουργούν εντός της ΕΕ εντοπίστηκαν το 2021. Σύμφωνα με μελέτη της Επιτροπής[187], εκτιμάται ότι το 2020 περισσότερα από 28 εκατομμύρια άτομα στην ΕΕ εργάζονταν μέσω ψηφιακών πλατφορμών

[185] Eurostat, [lfsa_egaps] και [lfsi_emp_a], ΕΕΔ της ΕΕ. Ο ορισμός διαφέρει στην ES και τη FR (βλ. μεταδεδομένα).
[186] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Employment and Social Developments in Europe 2023 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2023), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.
[187] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής — συνοπτική παρουσίαση της έκθεσης εκτίμησης επιπτώσεων που συνοδεύει το έγγραφο Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2021.

εργασίας, ενώ ο αριθμός αυτός θεωρείται ότι αυξάνεται σταθερά. Παρότι η πλειονότητα αυτών των ατόμων είναι πραγματικά αυτοαπασχολούμενοι, εκτιμάται ότι 5,5 εκατομμύρια άτομα χαρακτηρίστηκαν εσφαλμένα ως αυτοαπασχολούμενοι. Πάνω από το ήμισυ των ατόμων που εργάζονται μέσω πλατφορμών κερδίζουν λιγότερα από τον κατώτατο μισθό[188]. Στο πλαίσιο αυτό, η οδηγία της ΕΕ για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες[189] αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ψευδούς αυτοαπασχόλησης σε ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας, διευκολύνοντας τον ορθό καθορισμό του καθεστώτος απασχόλησης μέσω νομικού τεκμηρίου απασχόλησης. Επίσης, παρέχει τόσο στους μισθωτούς όσο και στους αυτοαπασχολούμενους εργαζομένους σε πλατφόρμες νέα δικαιώματα που διασφαλίζουν μεγαλύτερη διαφάνεια, αμεροληψία και λογοδοσία στην αλγοριθμική διαχείριση. Δημιουργεί επίσης το πλαίσιο για την καλύτερη πρόσβαση των εθνικών αρχών και των εκπροσώπων των εργαζομένων σε πληροφορίες από τις ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας και ενισχύει τον κοινωνικό διάλογο και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Συνολικά, η ταχεία πρόοδος που έχει επιτευχθεί στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ) και σε άλλες ψηφιακές τεχνολογίες αναμένεται να οδηγήσει σε ριζικούς μετασχηματισμούς στην αγορά εργασίας. Αυτό αναμένεται να έχει αντίκτυπο στην ποσότητα και την ποιότητα των θέσεων εργασίας, καθώς και στην ποιότητα ζωής των εργαζομένων. Το ΔΝΤ εκτιμά ότι η ανάπτυξη εφαρμογών ΤΝ μπορεί να επηρεάσει έως και το 60 % των εργαζομένων σε προηγμένες οικονομίες, για τους μισούς από τους οποίους οι επιπτώσεις ενδέχεται να είναι αρνητικές[190]. Πάνω από το 75 % των εταιρειών παγκοσμίως σχεδιάζει να υιοθετήσει εφαρμογές που βασίζονται στην ΤΝ μεταξύ του 2023 και του 2027, ενώ περίπου το 70 % από αυτές θεωρεί ότι ο τεχνολογικός γραμματισμός θα αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία σ' αυτό το χρονικό πλαίσιο[191]. Ωστόσο, οι εργοδότες αντιμετωπίζουν εμπόδια όσον αφορά την πρόσληψη ατόμων με τις απαραίτητες δεξιότητες. Με βάση τον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας, 3 στις 4 εταιρείες στην ΕΕ (ιδίως ΜΜΕ) αναφέρουν δυσκολίες στην εξεύρεση εργαζομένων με τις απαιτούμενες δεξιότητες[192]. Παρόλο που πρόσφατες μελέτες[193] επιβεβαιώνουν ότι, βραχυπρόθεσμα, οι κυριότερες καθαρές επιπτώσεις που θα έχει η υιοθέτηση της ΤΝ στην απασχόληση μπορεί να είναι θετικές, καθώς θα αυξηθεί η ζήτηση για τις δεξιότητες που απαιτούνται για την ανάπτυξη και την υιοθέτησή της, η αύξηση της απασχόλησης θα πρέπει να εξισορροπηθεί προσεκτικά με τις δυνατότητες της ΤΝ να αντικαθιστά στερεότυπες εργασίες[194]. Επιπλέον, σε αντίθεση με προηγούμενα

---

[188] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Study to gather evidence on the working conditions of platform workers (Μελέτη για τη συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2020.

[189] Οδηγία (ΕΕ) 20244/2831 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2024, για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες (ΕΕ L, 2024/2831, 11.11.2024).

[190] Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (2024), *World Economic Outlook* (Παγκόσμιες οικονομικές προοπτικές).

[191] Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, Future of Jobs Report 2023 (Έκθεση για το μέλλον των θέσεων εργασίας), 2023.

[192] Ο δείκτης ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι διαθέσιμος εδώ.

[193] Βλ. Albanesi, S., Da Silva, A., Jimeno, J., Lamo, A., & Wabitsch, A. (2023), *New technologies and jobs in Europe* (Νέες τεχνολογίες και θέσεις εργασίας στην Ευρώπη), Έγγραφο εργασίας της ΕΚΤ αριθ. 2023/2831 και Hayton, J., Rohenkohl, B., Christopher, P., Liu, HY (2024). *What drives UK firms to adopt AI and robotics, and what are the consequences for jobs?* (Τι ωθεί τις βρετανικές επιχειρήσεις να υιοθετήσουν την τεχνητή νοημοσύνη και τη ρομποτική και ποιες είναι οι συνέπειες για τις θέσεις εργασίας;), Πανεπιστήμιο του Sussex. Έκθεση.

[194] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Artificial Intelligence: Economic Impact, Opportunities, Challenges, Implications for Policy (Τεχνητή νοημοσύνη: Οικονομικές επιπτώσεις, ευκαιρίες, προκλήσεις, συνέπειες για την πολιτική) (Έγγραφο προβληματισμού 210), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

κύματα αυτοματοποίησης, η παραγωγική ΤΝ θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης. Σύμφωνα με τη ΔΟΕ, πάνω από το 5 % της απασχόλησης σε χώρες υψηλού εισοδήματος είναι δυνητικά εκτεθειμένο στις επιπτώσεις αυτοματοποίησης της παραγωγικής ΤΝ[195]. Επίσης, η αυτοματοποίηση μέσω προηγμένων ρομποτικών τεχνολογιών που βασίζονται στην ΤΝ μπορεί να επηρεάσει, σε μεγάλο βαθμό, τις διαδικασίες παραγωγής και την παροχή υπηρεσιών, αλλάζοντας παράλληλα τα προφίλ εργασίας και αυξάνοντας την ανάγκη για ψηφιακές, αναλυτικές και μη τεχνικές δεξιότητες[196]. Στο πλαίσιο αυτό, ο κανονισμός της ΕΕ για την ΤΝ (ο οποίος άρχισε να ισχύει από τον Αύγουστο του 2024) έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι η ΤΝ είναι αξιόπιστη, ασφαλής και σύμφωνη με τα θεμελιώδη δικαιώματα της ΕΕ. Παρότι ο κανονισμός παρέχει ένα γενικό κανονιστικό πλαίσιο, περιέχει επίσης ορισμένες αναφορές στη χρήση της ΤΝ στον χώρο εργασίας (όπως η απαγόρευση της διάθεσης στην αγορά ή της θέσης σε λειτουργία ή της χρήσης συστημάτων ΤΝ για τη συναγωγή συναισθημάτων ενός προσώπου στον χώρο εργασίας)[197].

Πλαίσιο 4 του πυλώνα: Νέες μέθοδοι εργασίας και δικαίωμα στην αποσύνδεση

Η τηλεργασία προσφέρει πολλές ευκαιρίες στον κόσμο της εργασίας. Η πανδημία COVID-19 είχε σημαντική επίδραση στις μορφές εργασίας. Η επικράτηση της εργασίας από το σπίτι στην ΕΕ, στην οποία συνέβαλε η αυξημένη ψηφιοποίηση, σημείωσε άνοδο από 11,1 % το 2019 σε 19,8 % το 2023[198]. Τα αποτελέσματα έρευνας του Eurofound δείχνουν ότι η τηλεργασία στην Ευρώπη αποτελεί πλέον μόνιμο χαρακτηριστικό των εργασιακών πρακτικών μας, με πάνω από το 60 % των εργαζομένων να δηλώνει ότι θα προτιμούσε να εργάζεται από το σπίτι τουλάχιστον αρκετές φορές τον μήνα. Η τηλεργασία προσφέρει ευκαιρίες όσον αφορά την αυτονομία, την ευελιξία, τη συμπεριληπτικότητα, καθώς και τη δυνητική εξοικονόμηση κόστους τόσο για τους εργαζομένους όσο και για τους εργοδότες. Όσοι μπορούν, εξακολουθούν να χρησιμοποιούν και τα γραφεία τους. Ως αποτέλεσμα, οι υβριδικές εργασιακές ρυθμίσεις οι οποίες συνδυάζουν εργασία από τις εγκαταστάσεις του εργοδότη και τηλεργασία με διάφορους τρόπους αναδύονται ως σημαντικό μοντέλο οργάνωσης της εργασίας[199]. Ωστόσο, η δυνατότητα εργασίας ανά πάσα στιγμή θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει σε επέκταση της διαθεσιμότητας των εργαζομένων, προωθώντας έτσι μια νοοτροπία διαρκούς διαθεσιμότητας για εργασία.

Η νοοτροπία διαρκούς διαθεσιμότητας για εργασία, η οποία οδηγεί συχνά σε επιπλέον ώρες εργασίας και σε απρόβλεπτα ωράρια, θα μπορούσε να είναι επιζήμια για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, την υγεία και την ευημερία των εργαζομένων. Σύμφωνα με έρευνα σε επίπεδο επιχειρήσεων που διενήργησε το 2022 το Eurofound σε τέσσερις χώρες (Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία και Ισπανία), πάνω από το 80 % των

[195] Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, Generative AI and jobs: A global analysis of potential effects on jobs quantity and quality (Παραγωγική τεχνητή νοημοσύνη και θέσεις εργασίας: Συνολική ανάλυση των δυνητικών επιπτώσεων στον αριθμό και στην ποιότητα των θέσεων εργασίας), 2023.

[196] Eurofound, Αλληλεπίδραση ανθρώπου-ρομπότ: Τι αλλάζει στον χώρο εργασίας;, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[197] Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2024, για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 300/2008, (ΕΕ) αριθ. 167/2013, (ΕΕ) αριθ. 168/2013, (ΕΕ) 2018/858, (ΕΕ) 2018/1139 και (ΕΕ) 2019/2144 και των οδηγιών 2014/90/ΕΕ, (ΕΕ) 2016/797 και (ΕΕ) 2020/1828 (κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη) (ΕΕ L, 2024/1689, 12.7.2024).

[198] Eurostat [lfsa_ehomp], ποσοστό εργαζομένων ηλικίας 15-74 ετών που αναφέρουν ότι εργάζονται από το σπίτι λιγότερο και περισσότερο συχνά.

[199] Eurofound, Πέμπτος γύρος της ηλεκτρονικής έρευνας για τη ζωή, την εργασία και την COVID-19: συνθήκες διαβίωσης σε μια νέα εποχή αβεβαιότητας, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022.

απαντησάντων ανέφερε ότι κάποιο άτομο του εργασιακού τους περιβάλλοντος ήρθε σε επικοινωνία μαζί τους για σκοπούς που σχετίζονταν με την εργασία εκτός του συμβατικού ωραρίου εργασίας τους, με εννέα στους δέκα να ανταποκρίνονται στην επικοινωνία αυτή. Οι κύριοι σχετικοί λόγοι που αναφέρθηκαν ήταν οι εξής: αίσθημα ευθύνης για τα καθήκοντά τους (82 %), επιθυμία να παραμένουν ενήμεροι (75 %), επειδή αυτό ήταν το αναμενόμενο (75 %), φόβος αρνητικών επιπτώσεων εάν δεν έδειχναν ανταπόκριση (61 %) και προσδοκία για καλύτερη εξέλιξη της σταδιοδρομίας (50 %)[200]. Οι εργαζόμενοι συχνά θεωρούν ότι η συνεχής και υπερβολική συνδεσιμότητα, η οποία διευκολύνεται από την ψηφιοποίηση του κόσμου της εργασίας, έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, στην υγεία και στην ευημερία (βλ. διάγραμμα κατωτέρω). Τα στοιχεία δείχνουν ότι, παρόλο που παράγοντες άγχους όπως η ένταση της εργασίας, οι παρεμβολές της εργασίας στην προσωπική ζωή και η εργασία στον ελεύθερο χρόνο (ως πτυχή των δυσμενών ωραρίων εργασίας) επηρεάζουν όλους τους εργαζομένους, η επίδρασή τους είναι ισχυρότερη για τους εργαζομένους που τηλεργάζονται απ' ό,τι για εκείνους που εργάζονται στις εγκαταστάσεις του εργοδότη τους. Το άγχος, η συναισθηματική κόπωση, η εξάντληση λόγω παρατεταμένης συμμετοχής σε εικονικές συσκέψεις και η απομόνωση αποτελούν ορισμένα από τα συχνότερα αναφερόμενα προβλήματα ψυχικής υγείας των τηλεργαζομένων[201]. Για να μετριαστούν οι κίνδυνοι και οι παράγοντες άγχους μιας νοοτροπίας διαρκούς διαθεσιμότητας για εργασία, το «δικαίωμα στην αποσύνδεση» θα μπορούσε να βοηθήσει να τεθούν σαφέστερα όρια μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, συμβάλλοντας έτσι στην υγεία, την ασφάλεια και την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής των εργαζομένων. Τα στοιχεία δείχνουν ότι, σε επίπεδο επιχειρήσεων, υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της εφαρμογής του δικαιώματος στην αποσύνδεση και της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, της υγείας, της ευημερίας, καθώς και της συνολικής ικανοποίησης των εργαζομένων από την εργασία[202].

[200] Eurofound, Το δικαίωμα στην αποσύνδεση από την εργασία: εφαρμογή και αντίκτυπος σε επίπεδο επιχειρήσεων, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[201] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Study exploring the social, economic and legal context and trend of telework and the right to disconnect, in the context of digitalisation and the future of work, during and beyond the COVID-19 pandemic (Μελέτη διερεύνησης του κοινωνικού, οικονομικού και νομικού πλαισίου και των τάσεων της τηλεργασίας και του δικαιώματος στην αποσύνδεση, στο πλαίσιο της ψηφιοποίησης και του μέλλοντος της εργασίας, κατά τη διάρκεια και μετά την πανδημία COVID-19), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[202] Eurofound, Το δικαίωμα στην αποσύνδεση από την εργασία: εφαρμογή και αντίκτυπος σε επίπεδο επιχειρήσεων, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

Η συνεχής και υπερβολική συνδεσιμότητα θεωρείται συχνά ότι έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, στην υγεία και στην ευημερία

Αντίληψη σχετικά με τον αντίκτυπο της συνεχούς και υπερβολικής συνδεσιμότητας στην υγεία και στην ευημερία (ως %)

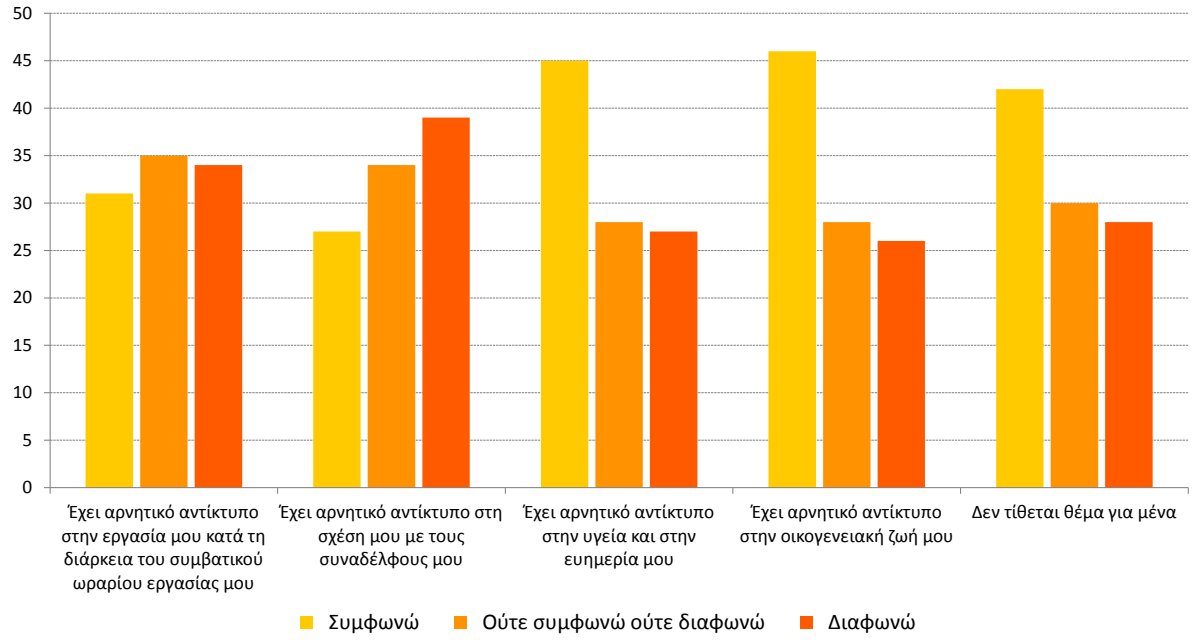

Πηγή: Υπολογισμοί του Eurofound, με βάση την έρευνα για το δικαίωμα στην αποσύνδεση από την εργασία 2022.

Στο πλαίσιο αυτό, το 2021 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα με το οποίο καλεί την Επιτροπή να υποβάλει νομοθετική πρόταση σχετικά με το δικαίωμα στην αποσύνδεση και νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ για την τηλεργασία[203]. Στο πλαίσιο της συνέχειας που δόθηκε στο ψήφισμα, η Επιτροπή δημοσίευσε μελέτη διερεύνησης του κοινωνικού, οικονομικού και νομικού πλαισίου και των τάσεων της τηλεργασίας και του δικαιώματος στην αποσύνδεση[204]. Παρότι οι κοινωνικοί εταίροι δεν κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με την επανεξέταση της συμφωνίας-πλαισίου για την τηλεργασία, η Επιτροπή κίνησε επίσημη διαβούλευση δύο σταδίων σχετικά με πιθανή πρωτοβουλία της ΕΕ για την τηλεργασία και το δικαίωμα στην αποσύνδεση. Το πρώτο στάδιο αυτής της διαβούλευσης[205] διήρκεσε από τις 30 Απριλίου έως τις 25 Ιουλίου 2024. Επιπροσθέτως, τον Ιούλιο του 2024 η Επιτροπή δρομολόγησε μελέτη για τη συλλογή στοιχείων και την ανάλυση της προστιθέμενης αξίας και των επιπτώσεων των

[203] P9_TA (2021)0021, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 21ης Ιανουαρίου 2021, που περιέχει συστάσεις προς την Επιτροπή σχετικά με το δικαίωμα στην αποσύνδεση (2019/2181(INL)).

[204] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Study exploring the social, economic and legal context and trend of telework and the right to disconnect, in the context of digitalisation and the future of work, during and beyond the COVID-19 pandemic (Μελέτη διερεύνησης του κοινωνικού, οικονομικού και νομικού πλαισίου και των τάσεων της τηλεργασίας και του δικαιώματος στην αποσύνδεση, στο πλαίσιο της ψηφιοποίησης και του μέλλοντος της εργασίας, κατά τη διάρκεια και μετά την πανδημία COVID-19), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[205] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Consultation document: First-phase consultation of social partners under Article 154 TFEU on possible EU action in the area of telework and workers' right to disconnect (Εγγραφο διαβούλευσης: Πρώτο στάδιο διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους βάσει του άρθρου 154 της ΣΛΕΕ σχετικά με πιθανή δράση της ΕΕ στον τομέα της τηλεργασίας και του δικαιώματος των εργαζομένων στην αποσύνδεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

πιθανών επιλογών πολιτικής μιας πρωτοβουλίας σχετικά με την τηλεργασία και το δικαίωμα στην αποσύνδεση. Επιπλέον, η θέσπιση του δικαιώματος στην αποσύνδεση αναφέρεται στην επιστολή ανάθεσης καθηκόντων της εκτελεστικής αντιπροέδρου για τα κοινωνικά δικαιώματα και τις δεξιότητες, τις ποιοτικές θέσεις εργασίας και την ετοιμότητα, κ. Roxana Mînzatu[206].

Αρκετά κράτη μέλη έχουν ήδη θέσει σε εφαρμογή μέτρα για την τηλεργασία και το δικαίωμα στην αποσύνδεση. Μετά την έξαρση της πανδημίας COVID-19, ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν ή τροποποίησαν τη νομοθεσία σχετικά με τον νομικό ορισμό της τηλεργασίας. Επί του παρόντος, σχετική νομοθεσία για το δικαίωμα στην αποσύνδεση υπάρχει σε 13 κράτη μέλη, αλλά με διαφοροποιήσεις όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής, τον ορισμό, την εφαρμογή και την επιβολή. Η **Γαλλία**, η **Ισπανία**, το **Βέλγιο** και η **Ιταλία** ήταν οι τέσσερις πρώτες χώρες που θέσπισαν εθνική νομοθεσία για το δικαίωμα στην αποσύνδεση, ενώ οι άλλες εννέα, και συγκεκριμένα η **Βουλγαρία**, η **Κύπρος**, η **Ελλάδα**, η **Κροατία**, η **Ιρλανδία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Πορτογαλία**, η **Σλοβενία** και η **Σλοβακία**, είτε θέσπισαν νέα νομοθεσία, είτε τροποποίησαν τους υφιστάμενους εθνικούς νόμους, είτε κατάρτισαν εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για τη θέσπιση του δικαιώματος αυτού.

Οι επιθεωρήσεις εργασίας διαδραματίζουν καίριο ρόλο στον εντοπισμό και στην πρόληψη των κακών συνθηκών εργασίας και στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Η αυξημένη χρήση τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) και η ανάπτυξη της οικονομίας των πλατφορμών έχουν δημιουργήσει νέες προκλήσεις για τις επιθεωρήσεις εργασίας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Τα εργαλεία ΤΝ μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά τον εντοπισμό της απάτης και την εκτίμηση κινδύνων, παρότι παραμένει σημαντικό να διασφαλίζεται η διαφάνεια και να αναπτύσσονται τα εργαλεία με όλες τις απαραίτητες εγγυήσεις για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Η συμμόρφωση με τους κανόνες της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων και τη διαφάνεια έχει ζωτική σημασία εν προκειμένω. Παράλληλα, οι επιθεωρήσεις εργασίας πρέπει να διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους για την εκτέλεση των καθηκόντων τους[207]. Οι δείκτες της ΔΟΕ σχετικά με τις επιθεωρήσεις εργασίας δείχνουν ότι οι ικανότητες και οι πόροι διαφέρουν σημαντικά από την άποψη αυτή μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Ο δείκτης της ΔΟΕ σχετικά με τον αριθμό των επιθεωρητών ανά 10 000 εργαζομένους κυμάνθηκε από 0,18 στη Μάλτα έως 1,8 στη Ρουμανία το 2021. Μεταξύ του 2009 και του 2021 ο αριθμός των επιθεωρητών αυξήθηκε σημαντικά στην Τσεχία (+ 58,1 %) και στην Πορτογαλία (+ 36,8 %), ενώ μειώθηκε στη Λιθουανία (– 38 %), στη Ρουμανία (– 28,8 %), στην Ιρλανδία (– 25,4 %) και στην Κροατία (– 22,6 %). Συνολικά, ο αριθμός των επιθεωρήσεων εργασίας ακολουθεί πτωτική τάση[208]. Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, υπό τον συντονισμό της Ευρωπαϊκής Αρχής Εργασίας (ΕΑΕ), εξακολουθεί να στηρίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών να αναπτύξουν ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση της πρόκλησης.

Η μακροχρόνια ανεργία συνέχισε να μειώνεται στην ΕΕ, ιδίως στα κράτη μέλη με τα υψηλότερα επίπεδα. Το 2023 το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας διαμορφώθηκε στο 2,1 % στην ΕΕ, δηλαδή κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από το επίπεδο του 2022. Η διαφορά

[206] Επιστολή ανάθεσης καθηκόντων της εκτελεστικής αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα κοινωνικά δικαιώματα και τις δεξιότητες, τις ποιοτικές θέσεις εργασίας και την ετοιμότητα, κ. Roxana Mînzatu.

[207] Για λεπτομέρειες, βλ. τον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Αρχής Εργασίας (ΕΑΕ): www.ela.europa.eu· Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας, The rise of teleworking: improvements in legislation and challenges for tackling undeclared work (Η άνοδος της τηλεργασίας: βελτίωση της νομοθεσίας και προκλήσεις για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023· Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας, Methods and instruments to gather evidence of undeclared work (Μέθοδοι και μέσα για τη συλλογή στοιχείων σχετικά με την αδήλωτη εργασία), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

[208] Eurofound, Κατώτατοι μισθοί: Μη συμμόρφωση και επιβολή της νομοθεσίας στα κράτη μέλη της ΕΕ — Συγκριτική έκθεση, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.

μεταξύ των υψηλότερων και των χαμηλότερων ποσοστών στα κράτη μέλη μειώθηκε περαιτέρω, από 7,2 εκατοστιαίες μονάδες το 2022 σε 5,7 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 (διάγραμμα 2.3.6). Σημαντική μείωση καταγράφηκε στην Ελλάδα (– 1,5 εκατοστιαίες μονάδες, στο 6,2 %) και στην Ισπανία (– 0,8 εκατοστιαίες μονάδες, στο 4,3 %). Η Ιταλία, στην οποία καταγράφεται το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό στην ΕΕ (4,2 %), βρίσκεται σε «κρίσιμη κατάσταση», μαζί με τη Σλοβακία. Η ένδειξη για την Ουγγαρία και το Λουξεμβούργο, όπου παρατηρήθηκαν αυξανόμενα ποσοστά, είναι πλέον «να δοθεί προσοχή», ενώ η Τσεχία κατατάσσεται στην κατηγορία με επίδοση «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή». Από την άλλη πλευρά, η Δανία και οι Κάτω Χώρες είναι χώρες με «βέλτιστη επίδοση», στις οποίες τα ποσοστά το 2023 ήταν συνολικά πολύ χαμηλά. Το χάσμα μεταξύ των φύλων στα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας ήταν χαμηλό (κάτω από 0,5 εκατοστιαίες μονάδες) το 2023 στα περισσότερα κράτη μέλη, με εξαίρεση την Ελλάδα, την Ισπανία και τη Λετονία (4,5 εκατοστιαίες μονάδες, 1,5 εκατοστιαίες μονάδες και 1 εκατοστιαία μονάδα, αντίστοιχα). Μεγάλες περιφερειακές διαφορές παρατηρούνται σε αρκετά κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας, της Ουγγαρίας, της Σλοβακίας και της Γαλλίας (βλ. διάγραμμα 7 στο παράρτημα 5), καθώς και στις εξόχως απόκεντρες περιοχές.

Διάγραμμα 2.3.6: Τα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας συνέχισαν να μειώνονται στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών

Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το 2022 (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

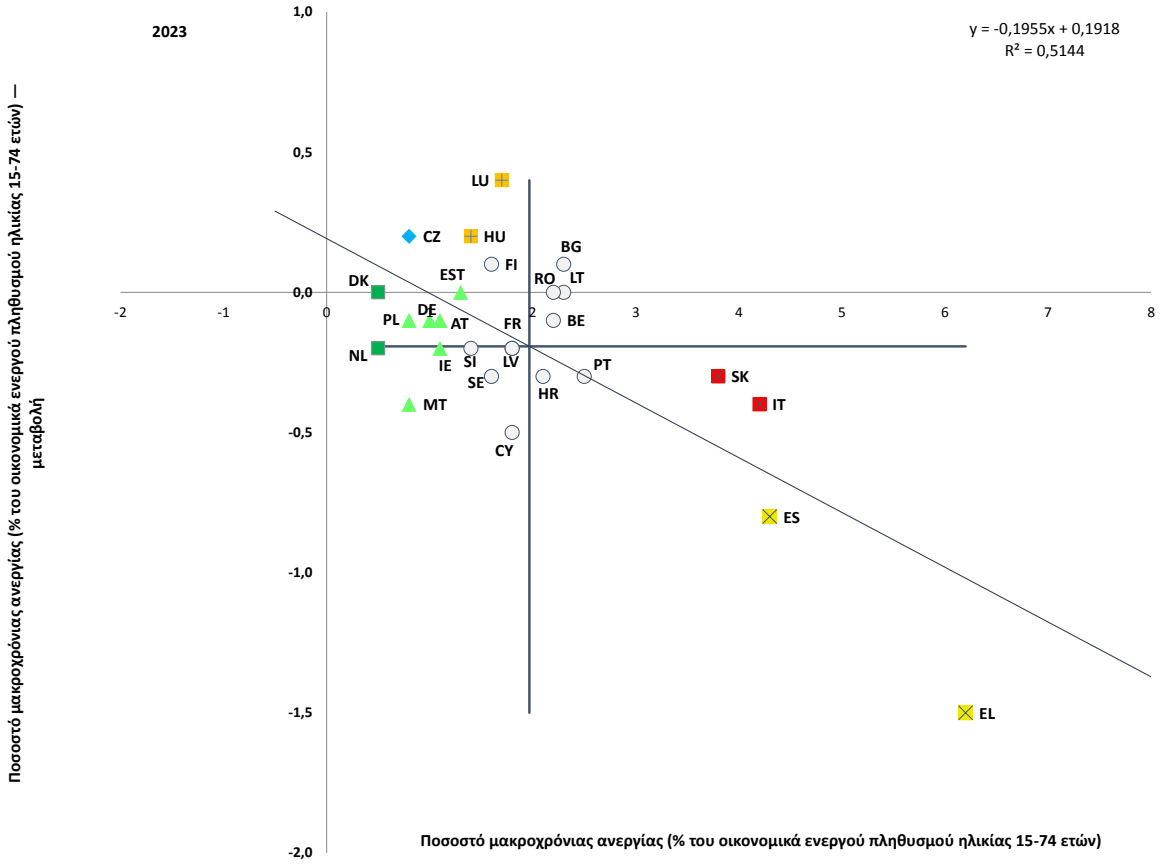

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Ο ορισμός διαφέρει για την ES και τη FR. Διακοπή στη σειρά για την CY και τη DK.
Πηγή: Eurostat [tesem130], ΕΕΔ της ΕΕ.

Στο πλαίσιο της στενότητας της αγοράς εργασίας, τα ποσοστά συμμετοχής σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας εξακολουθούν να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Το 2022 το ποσοστό των ανέργων που ήταν πρόθυμοι να εργαστούν, οι οποίοι συμμετείχαν σε ενεργητικά μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας, παρέμεινε σχετικά σταθερό στα περισσότερα κράτη μέλη σε σύγκριση με το 2021, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις καταγράφηκε κατακόρυφη πτώση (διάγραμμα 2.3.7). Τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής (κάτω του 10 %) παρατηρήθηκαν το 2022 στη Ρουμανία, τη Λετονία, την Ελλάδα, την Κροατία και την Κύπρο. Από την άλλη πλευρά, η Δανία, οι Κάτω Χώρες, η Ισπανία και η Ιρλανδία κατέγραψαν ποσοστά άνω του 70 %. Σε σύγκριση με το 2021, το ποσοστό συμμετοχής μειώθηκε σχεδόν κατά το ήμισυ στην Ουγγαρία (από 72,5 % σε 37,3 %) και στη Βουλγαρία (από 51,9 % σε 27,3 %), ενώ το ποσοστό στην Πορτογαλία σημείωσε επίσης σημαντική κάμψη, από 62,0 % σε 42,5 %. Στην Ιταλία καταγράφηκε αξιοσημείωτη αύξηση κατά 16,7 εκατοστιαίες μονάδες. Από πιο μακροπρόθεσμη σκοπιά, το ποσοστό των ανέργων που συμμετέχουν σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας αυξάνεται σταθερά στην ΕΕ κατά περισσότερο από 50 % από το 2013.

Διάγραμμα 2.3.7: Τα ποσοστά συμμετοχής σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας παρέμειναν στάσιμα ή μειώθηκαν στα περισσότερα κράτη μέλη

Συμμετέχοντες σε τακτικές παρεμβάσεις πολιτικής για την αγορά εργασίας (κατηγορίες 2 έως 7) ανά 100 ανέργους που επιθυμούν να εργαστούν, σύνολο ηλικιακής κατηγορίας

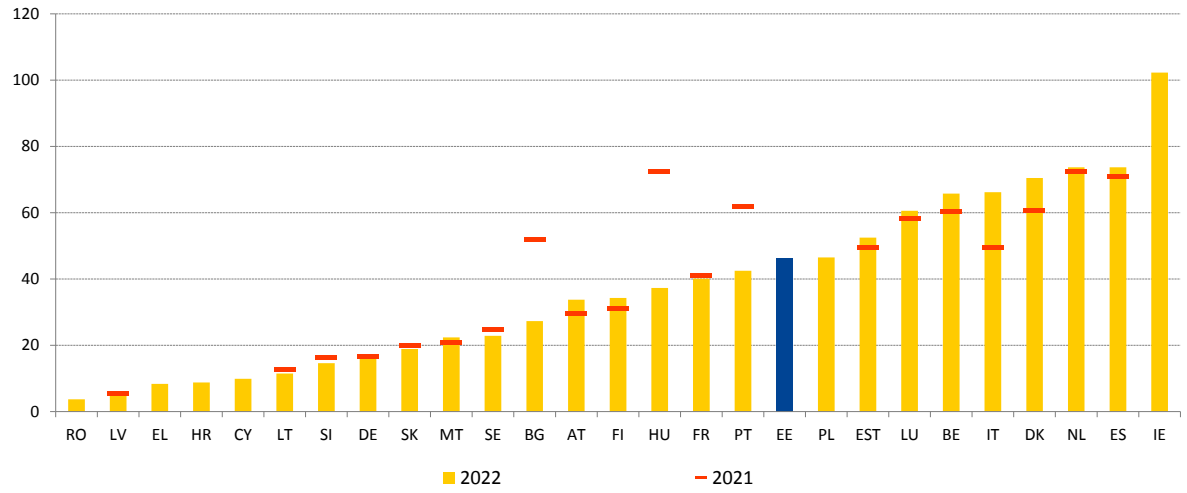

Σημείωση: Η χρονολογική σειρά δεν είναι διαθέσιμη για την CZ. Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για την EE και τη RO (2020) και για τις CY, EL, HR και IE (2021). Οι χρονολογικές σειρές υπολογίζονται για τις DK, NL και SE. Τα στοιχεία για την EL και τη LT είναι χαμηλής αξιοπιστίας. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την PL (2021). Τα ποσοστά άνω του 100 % δείχνουν ότι τα άτομα εγγράφονται περισσότερες από μία φορές στο σύνολο δεδομένων της ενεργητικής πολιτικής για την αγορά εργασίας στο πλαίσιο της συμμετοχής τους σε διάφορες κατηγορίες μέτρων ή λόγω συμμετεχόντων που δεν έχουν εγγραφεί ως αιτούντες εργασία.
Πηγή: Eurostat [lmp_ind_actsup].

Εξακολουθεί να υπάρχει ανομοιογένεια μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την εφαρμογή δράσεων υπέρ των μακροχρόνια ανέργων. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν το 2022 στο πλαίσιο της παρακολούθησης της σύστασης του Συμβουλίου για τη μακροχρόνια ανεργία[209] δείχνουν ότι λίγο περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη (15) πέτυχαν κάλυψη τουλάχιστον 90 % όσον αφορά τη σύναψη συμφωνιών ένταξης στην εργασία για όλους τους μακροχρόνια ανέργους που ήταν εγγεγραμμένοι ως άνεργοι για τουλάχιστον 18 μήνες. Σε έξι κράτη μέλη, τουλάχιστον ένας στους τρεις δεν είχε συνάψει συμφωνία ένταξης στην εργασία. Αντίθετα, σε 13 άλλα κράτη μέλη, σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 95 % του συνόλου των μακροχρόνια ανέργων προσφέρθηκε συμφωνία ένταξης στην εργασία ή ισοδύναμη συμφωνία, με το συνολικό ποσοστό να έχει αυξηθεί σε σύγκριση με το 2021. Οι προοπτικές των χρηστών συμφωνιών ένταξης στην εργασία να βρουν απασχόληση επιδεινώθηκαν ελαφρά το 2022. Τα διαθέσιμα στοιχεία για 23 κράτη μέλη δείχνουν ότι συνολικά λίγο λιγότεροι από 3,7 εκατομμύρια χρήστες συμφωνιών ένταξης στην εργασία εξήλθαν από την ανεργία, εκ των οποίων 1,7 εκατομμύρια (ή το 47,6 %) ήταν γνωστό ότι εξασφάλισαν μια θέση απασχόλησης (έναντι 49,1 % το 2021). Το σημαντικότερο είναι ότι τα αριθμητικά στοιχεία δείχνουν σταθερά ότι η ομάδα των κρατών μελών που παρέχουν ατομικά σχέδια δράσης με ενδελεχή αξιολόγηση καταγράφει σημαντικά καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας[210].

Οι αποτελεσματικές και αποδοτικές ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι σημαντικές για τη στήριξη της επίτευξης καλών αποτελεσμάτων στην αγορά εργασίας.

[209] Σύσταση του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2016, για την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας.

[210] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Data collection for monitoring of the LTU Recommendation:2022 results (Συλλογή δεδομένων για την παρακολούθηση της σύστασης για τους μακροχρόνια ανέργους: αποτελέσματα του 2022), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τις δαπάνες τους για ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι σημαντικές. Το 2022 η Ελλάδα, η Ιταλία, η Σλοβακία και η Πορτογαλία κατέγραψαν ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,4 %), ενώ οι δαπάνες για ενεργητικές παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας ήταν χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ (0,6 % του ΑΕΠ) (διάγραμμα 2.3.8). Από την άλλη πλευρά, η Ιρλανδία, η Δανία, η Φινλανδία, η Σουηδία και η Αυστρία, οι οποίες έχουν ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας κάτω του 2 %, διέθεσαν τα υψηλότερα ποσοστά του ΑΕΠ σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας (από περίπου 0,5 % έως 1,2 %). Η Ισπανία συνέχισε να διαθέτει περισσότερα κονδύλια, σε σχέση με το ΑΕΠ, σε ενεργητικά μέτρα για την αγορά εργασίας, ενόσω αντιμετώπιζε υψηλή μακροχρόνια ανεργία (παρότι μετά από μείωση από 6,2 % σε 5,1 %). Τέλος, στην Κροατία, στο Βέλγιο και στη Γαλλία παρατηρήθηκαν τιμές σχετικά κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά τόσο τις δαπάνες σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας όσο και τη μακροχρόνια ανεργία.

Διάγραμμα 2.3.8: Οι δαπάνες που αφορούν ενεργητικά μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών

Δαπάνες που αφορούν παρεμβάσεις ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας (κατηγορίες 2 έως 7, ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2022) και το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (ηλικίας 15-74 ετών) (ως %, 2022)

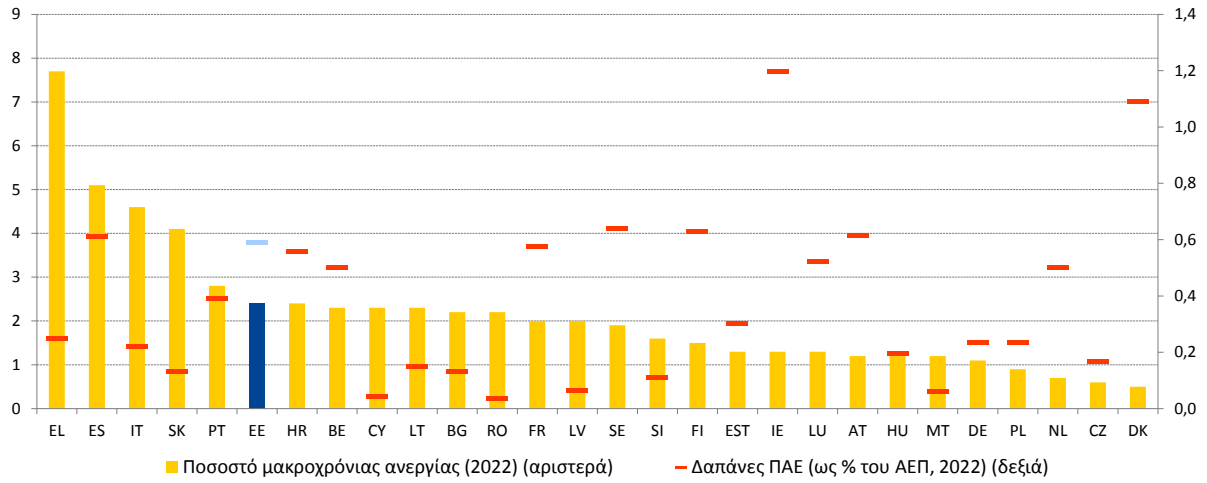

Σημείωση: Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες για την πολιτική για την αγορά εργασίας (ΠΑΕ) για τις EE, IT, CY και RO (2020) και για τις HR και IE (2021). Στοιχεία σχετικά με τις εκτιμώμενες δαπάνες ΠΑΕ για τις DE, NL και SE. Προσωρινά στοιχεία ΠΑΕ για τη FR. Ο ορισμός της μακροχρόνιας ανεργίας διαφέρει στην ES και τη FR.
Πηγή: Eurostat [lmp_expsumm], Βάση δεδομένων σχετικά με τις πολιτικές για την αγορά εργασίας (ΠΑΕ) και [tesem130], ΕΕΔ της ΕΕ.

Το 2023 οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης (ΔΥΑ) λειτουργούσαν σε περιβάλλον ελλείψεων εργατικού δυναμικού που συνοδεύονταν από χαμηλά επίπεδα ανεργίας και, κατ' επέκταση, από μειωμένο αριθμό εγγεγραμμένων ανέργων στα περισσότερα κράτη μέλη. Το δίκτυο ΔΥΑ[211], για να αντιμετωπίσει τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού, προσάρμοσε το θεσμικό πλαίσιο αναφοράς αριστείας των ΔΥΑ, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ενεργοποίηση και στις εταιρικές σχέσεις πολλαπλών παραγόντων[212]. Οι ΔΥΑ σε 26 κράτη μέλη έχουν χαράξει στρατηγικές και έχουν θέσει στόχους για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των πλέον ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας. Επίσης, το 2023 οι ΔΥΑ εργάστηκαν για την προώθηση της δίκαιης πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, με ιδιαίτερη έμφαση στις δεξιότητες και στη στήριξη των εργαζομένων που αντιμετωπίζουν κάποια

[211] Βλ.: Ευρωπαϊκό δίκτυο δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης.
[212] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, PES Network Benchlearning manual (Εγχειρίδιο συγκριτικής μάθησης του δικτύου ΔΥΑ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

εργασιακή μετάβαση. Ειδικότερα, οι ΔΥΑ 18 κρατών μελών συνεργάστηκαν με εργοδότες για τον προσδιορισμό των αναγκών των πράσινων θέσεων εργασίας σε δεξιότητες, τη στήριξη της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης και τη συμβολή στη χορήγηση επιδοτήσεων απασχόλησης για πράσινες θέσεις εργασίας. Οι ΔΥΑ 17 κρατών μελών παρείχαν στους εργαζομένους αναβάθμιση των δεξιοτήτων και επανειδίκευση. Προκειμένου να υποστηριχθούν οι ΜΜΕ ώστε να βρουν εργαζομένους με τις κατάλληλες δεξιότητες, οι ΔΥΑ έχουν λάβει μέτρα για τη στροφή από προσεγγίσεις που βασίζονται στην απασχόληση σε προσεγγίσεις που βασίζονται στις δεξιότητες στο πλαίσιο των οικείων δραστηριοτήτων κατάρτισης προφίλ και αντιστοίχισης. Η συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών απασχόλησης εξελίσσεται επίσης τα τελευταία χρόνια, με αρκετές ΔΥΑ να διευρύνουν και να ενισχύουν τη συνεργασία τους με ιδιωτικές διαδικτυακές πύλες απασχόλησης και ιδιωτικά γραφεία εύρεσης εργασίας ή να σχεδιάζουν να το πράξουν[213].

Το ποσοστό των βραχυχρόνια ανέργων που λαμβάνουν παροχές ανεργίας σημείωσε ελαφρά άνοδο στην ΕΕ το 2023, παρότι με διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Αυξήθηκε από 35,8 % το 2022 σε 36,6 % το 2023 (διάγραμμα 2.3.9)[214]. Ενώ η Σλοβενία (– 5,9 εκατοστιαίες μονάδες), η Ιρλανδία (– 5 εκατοστιαίες μονάδες) και το Βέλγιο (– 4 εκατοστιαίες μονάδες) κατέγραψαν τις μεγαλύτερες μειώσεις, παρατηρήθηκαν μεγάλες αυξήσεις στην κάλυψη στην Εσθονία (5,9 εκατοστιαίες μονάδες) και στη Βουλγαρία (5,3 εκατοστιαίες μονάδες). Το 2023 τα υψηλότερα ποσοστά κάλυψης καταγράφηκαν στη Γερμανία, στη Φινλανδία και στην Αυστρία (άνω του 50 %), ακολουθούμενες από την Εσθονία, τη Γαλλία και τη Λιθουανία (άνω του 40 %). Αντίθετα, η χαμηλότερη κάλυψη παρατηρήθηκε στη Ρουμανία και στην Πολωνία (κάτω του 15 %). Σε σύγκριση με το 2022, το ποσοστό των ανέργων που ήταν εγγεγραμμένοι για λιγότερο από ένα έτος και λάμβαναν παροχές ή βοήθεια παρέμεινε σχετικά σταθερό στην ΕΕ το 2023, στο 35 % περίπου. Το ποσοστό των βραχυχρόνια ανέργων που λαμβάνουν παροχές ανεργίας συσχετίζεται θετικά με τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων που μεταβαίνουν από τη βραχυχρόνια ανεργία στην απασχόληση και με τα μειωμένα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας. Συνολικά, οι κανόνες σχετικά με την περίοδο που απαιτείται για την κατοχύρωση δικαιώματος παροχών ανεργίας παρέμειναν σταθεροί σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, με μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ τους· οι εν λόγω περίοδοι κυμαίνονταν από 13 εβδομάδες ασφαλιστικών εισφορών στην Ιταλία, 51 εβδομάδες στην Ουγγαρία, στην Πορτογαλία ή στην Ισπανία, έως 104 εβδομάδες στη Σλοβακία[215]. Η μέγιστη διάρκεια των παροχών ανεργίας για τα άτομα με ιστορικό απασχόλησης ενός έτους παρέμεινε επίσης αμετάβλητη στα περισσότερα κράτη μέλη. Συνολικά, σε 16 χώρες της ΕΕ, οι άνεργοι με ιστορικό απασχόλησης ενός έτους είναι επιλέξιμοι για παροχές για 6 μήνες κατ' ανώτατο όριο. Η αναπλήρωση εισοδήματος συνδέεται επίσης στενά με τη διάρκεια της περιόδου ανεργίας. Τα καθαρά ποσοστά αναπλήρωσης για τους χαμηλόμισθους με σύντομο ιστορικό απασχόλησης διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Τον δεύτερο μήνα τα καθαρά ποσοστά αναπλήρωσης κυμαίνονται από 6,9 % των προηγούμενων (καθαρών) αποδοχών στην Ουγγαρία έως 90 % στο Βέλγιο (διάγραμμα 2.3.10). Στο Λουξεμβούργο, στη Δανία, στη Γαλλία και στη Φινλανδία, το ποσοστό αναπλήρωσης (σε όλες τις χώρες άνω του 60 % και, σε ορισμένες περιπτώσεις, σημαντικά υψηλότερο) παραμένει το ίδιο κατά τον 2ο όπως και κατά τον 12ο μήνα της περιόδου ανεργίας.

[213] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Trends in PES: Assessment report on PES capacity (Τάσεις στις ΔΥΑ: Έκθεση αξιολόγησης της ικανότητας των ΔΥΑ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023, στοιχεία προσαρμοσμένα ώστε να αντιπροσωπεύουν μόνο την ΕΕ.

[214] Ως βραχυχρόνια άνεργοι νοούνται όσοι είναι άνεργοι για λιγότερο από 12 μήνες.

[215] Η ανάλυση αναφέρεται στις παροχές ανεργίας που χορηγούνται γενικά στα άτομα που εγγράφονται αφού καταστούν άνεργα χωρίς δική τους υπαιτιότητα, χωρίς να περιλαμβάνονται συστήματα προσωρινού χαρακτήρα.

Διάγραμμα 2.3.9: Οι αλλαγές ως προς την κάλυψη των παροχών ανεργίας για τους αιτούντες εργασία για σύντομο διάστημα ήταν περιορισμένες, με επίμονες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστά κάλυψης των παροχών ανεργίας για τους βραχυχρόνια άνεργους (κάτω των 12 μηνών, ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών, ως %)

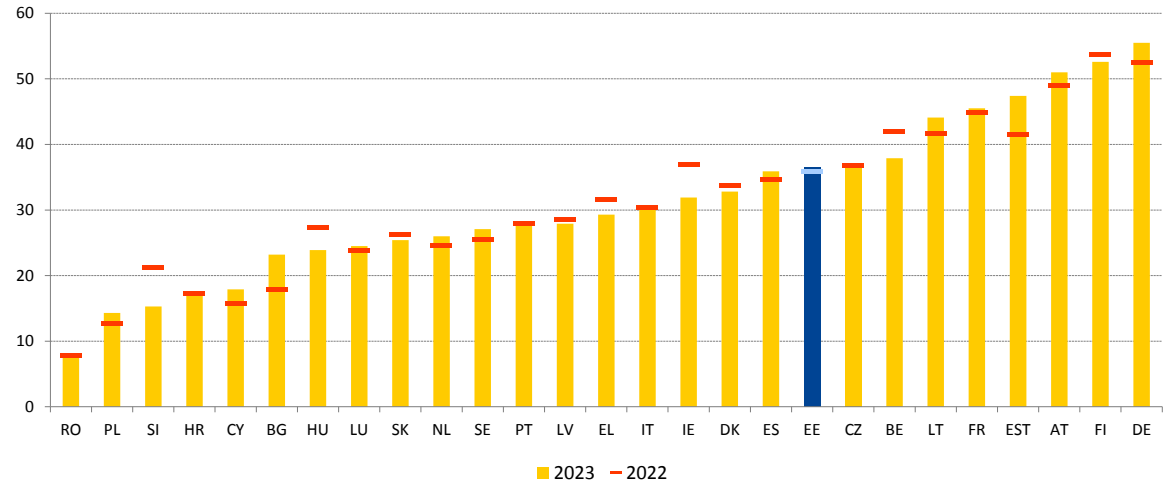

Σημείωση: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη MT. Ο ορισμός διαφέρει στην ES και τη FR (βλ. μεταδεδομένα). Διακοπή στη σειρά για τη DK και την CY. Χαμηλή αξιοπιστία για το LU και τη SI.
Πηγή: Eurostat [lfsa_ugadra], ΕΕΔ της ΕΕ.

Διάγραμμα 2.3.10: Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς τα ποσοστά αναπλήρωσης τόσο για τη βραχυχρόνια όσο και για τη μακροχρόνια ανεργία

Καθαρό ποσοστό αναπλήρωσης των παροχών ανεργίας στο 67 % του μέσου μισθού, κατά τον 2ο και τον 12ο μήνα ανεργίας (2023 και 2022)

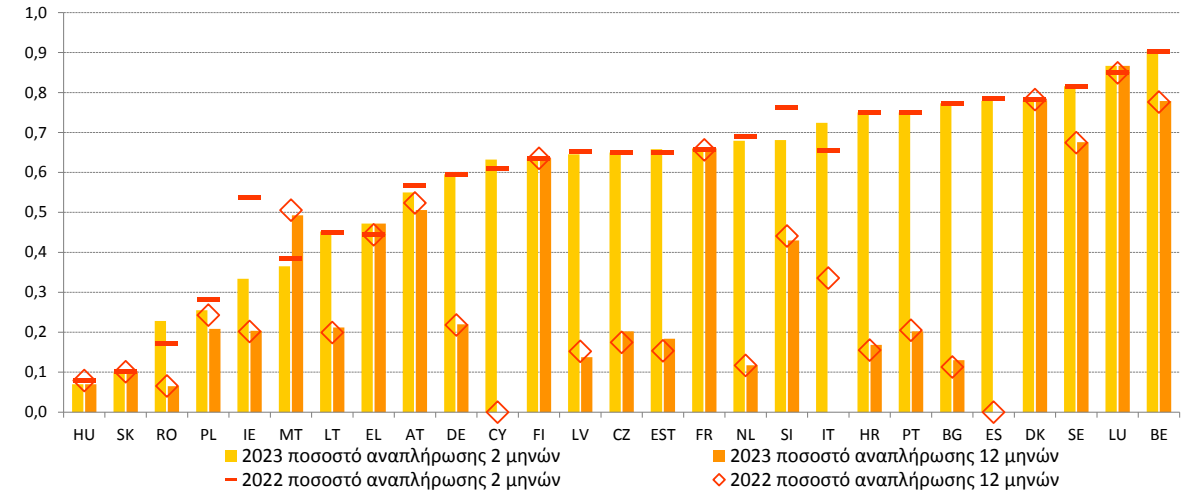

Σημείωση: Ο δείκτης υπολογίζεται για άτεκνο άτομο που ζει μόνο του, έχει σύντομο ιστορικό απασχόλησης (1 έτος) και είναι ηλικίας 20 ετών. Περιλαμβάνονται διάφορες συνιστώσες εισοδήματος, παροχές ανεργίας και άλλες παροχές (όπως κοινωνική πρόνοια και επιδόματα στέγασης). Όλα τα στοιχεία αφορούν το 2023, με εξαίρεση τα στοιχεία για τις BE, CY, DK, FI και PT, τα οποία αφορούν το 2022.
Πηγή: Υπολογισμοί της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με βάση το μοντέλο φορολογίας-παροχών του ΟΟΣΑ.

Τα αποτελέσματα της αγοράς εργασίας για τους μετακινούμενους στην ΕΕ[216] **εξακολουθούν να βελτιώνονται.** Ο συνολικός αριθμός και το ποσοστό απασχόλησης του

[216] Οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ και της ΕΖΕΣ είναι πολίτες της ΕΕ ή της ΕΖΕΣ που διαμένουν σε χώρα της ΕΕ ή της ΕΖΕΣ άλλη από τη χώρα ιθαγένειάς τους (βλ. Ετήσιες εκθέσεις σχετικά με την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού εντός της ΕΕ).

ενεργού πληθυσμού μετακινούμενων στην ΕΕ συνέχισαν να ακολουθούν ανοδική πορεία, φθάνοντας αντίστοιχα τα 10,1 εκατομμύρια και το 78 % (έναντι 76 % για τους υπηκόους) το 2023. Το ίδιο έτος ο συνολικός αριθμός των διασυνοριακών εργαζομένων στην ΕΕ ανήλθε σε 1,8 εκατομμύρια (αύξηση κατά 3 % σε σύγκριση με το 2022), ενώ 1,5 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ μετακινήθηκαν για λόγους εργασίας σε άλλη χώρα. Οι περισσότεροι μετακινούμενοι εργαζόμενοι επιστρέφουν στη χώρα καταγωγής τους, με αύξηση του αριθμού τους κατά 6 % για την ΕΕ το 2023 και σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών[217]. Το 2024 η Επιτροπή δημοσίευσε επισκόπηση των πρακτικών συνεργασίας και των προκλήσεων που αφορούν τους αποσπασμένους εργαζομένους στην ΕΕ, εστιάζοντας στα δικαιώματά τους, ιδίως όσον αφορά τη στέγαση και την πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τους όρους απασχόλησης[218].

Η εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων έχει καίρια σημασία για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και τον μετριασμό των ελλείψεων εργατικού δυναμικού, ωστόσο η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων ποικίλλει ανάλογα με τον τομέα πολιτικής. Ο μεγαλύτερος βαθμός συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά τις πολιτικές που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19 αναφέρθηκε μεταξύ Απριλίου 2020 και Ιουλίου 2024, με σχεδόν το 37 % των πολιτικών αυτών να έχει αποτελέσει αντικείμενο συμφωνίας ή διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους. Ακολούθησαν μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων του υψηλότερου κόστους ζωής (31 %), μέτρα που σχετίζονταν με την πράσινη μετάβαση (27 %), μέσα στήριξης της αναδιάρθρωσης (26 %) και μέτρα που σχετίζονταν με τον πόλεμο στην Ουκρανία (25 %). Ο χαμηλότερος βαθμός συμμετοχής καταγράφηκε για μέτρα πολιτικής στο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού (22 %) ή σε σχέση με ακραία καιρικά φαινόμενα (13 %). Αυτό αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι οι κοινωνικοί εταίροι τείνουν να συμμετέχουν σε μεγαλύτερο βαθμό σε τομείς πολιτικής που αφορούν τον χώρο εργασίας (οι οποίοι επηρεάζουν τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους) (διάγραμμα 2.3.11). Η ετήσια επισκόπηση της πολυμερούς εποπτείας της Επιτροπής Απασχόλησης (EMCO) σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο, του Νοεμβρίου 2023, έδειξε ότι έχει σημειωθεί περιορισμένη πρόοδος όσον αφορά την επίτευξη αποτελεσματικότερου κοινωνικού διαλόγου και αποτελεσματικότερης συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στη χάραξη πολιτικής. Επίσης, οι αξιολογήσεις των εθνικών κοινωνικών εταίρων σχετικά με την ποιότητα της συμμετοχής τους στην εφαρμογή του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας το 2023 ήταν ανομοιογενείς. Κάθε κράτος μέλος, στο πλαίσιο της εφαρμογής του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), επέλεξε μια δομή διακυβέρνησης προσαρμοσμένη στο αντίστοιχο οικείο εθνικό πλαίσιο κοινωνικού διαλόγου. Ως εκ τούτου, τα θεσμικά πλαίσια για τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων είναι ποικίλα, δεδομένου ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ειδικά πλαίσια και διαδικασίες, ενώ άλλα έχουν χρησιμοποιήσει τους υφιστάμενους διαύλους κοινωνικού διαλόγου. Σε λίγες χώρες, οι κοινωνικοί εταίροι συμμετείχαν μέσω νέων φορέων ή ειδικών ομάδων εργασίας που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου ή για την παρακολούθηση της εφαρμογής των ΣΑΑ[219].

[217] Ευρωπαϊκή Επιτροπή (υπό έκδοση), *Annual report on intra EU-labour mobility 2024* (Ετήσια έκθεση σχετικά με την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού εντός της ΕΕ 2024).

[218] Βλ. έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής διαθέσιμο εδώ.

[219] Eurofound, *Η κοινωνική διακυβέρνηση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας: Συμμετοχή των εθνικών κοινωνικών εταίρων*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

Διάγραμμα 2.3.11: Ο βαθμός συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων διαφέρει ανά πλαίσιο πολιτικής

Συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό των εθνικών πολιτικών ανά πλαίσιο πολιτικής

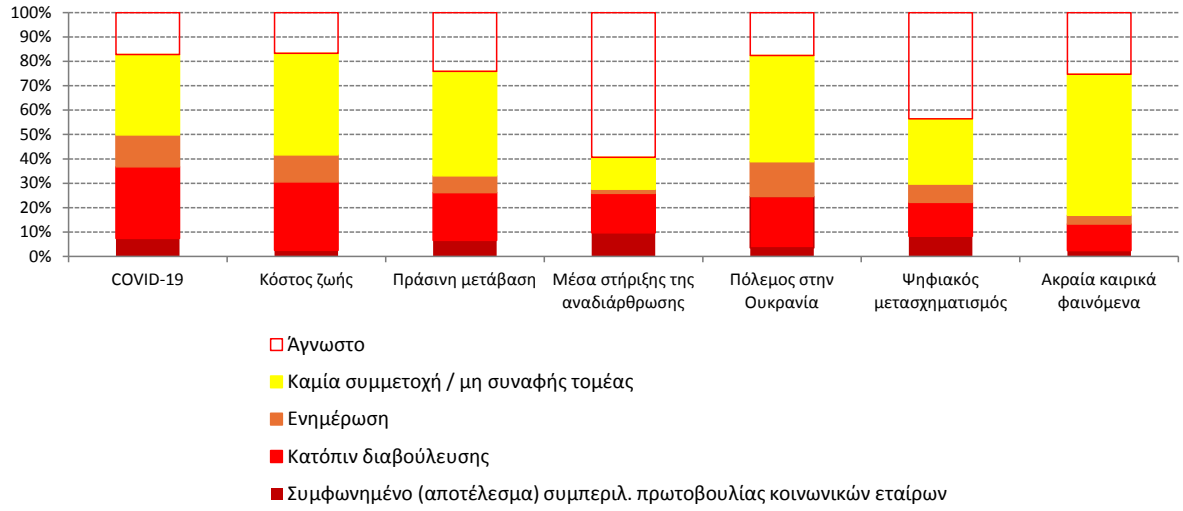

Σημείωση: Το διάγραμμα περιλαμβάνει 2 290 πολιτικές που επισημαίνονται με το αντίστοιχο πλαίσιο (κάποιες περιπτώσεις διπλής προσμέτρησης λόγω της πιθανότητας μία πολιτική να σχετίζεται με περισσότερα του ενός πλαίσια)· τα σχετικά στοιχεία συλλέχθηκαν μεταξύ Απριλίου 2020 και Ιουλίου 2024. Οι πολιτικές περιλαμβάνουν μόνο νομοθετικές διατάξεις ή άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις και τριμερείς συμφωνίες. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων παρουσιάζεται ως μέσος όρος της συμμετοχής των εργοδοτών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων σε κάθε κατηγορία ανά πλαίσιο. Οι διαφορές ως προς τον βαθμό συμμετοχής των εργοδοτών έναντι των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι ήσσονος σημασίας.
Πηγή: Βάση δεδομένων EU PolicyWatch του Eurofound.

Στη σύνοδο κορυφής των κοινωνικών εταίρων η οποία πραγματοποιήθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2024 στο Val Duchesse, η Επιτροπή, η βελγική προεδρία και οι διακλαδικοί κοινωνικοί εταίροι υπέγραψαν «τριμερή δήλωση για έναν γόνιμο κοινωνικό διάλογο». Η δήλωση αυτή αποτελεί μια ανανεωμένη δέσμευση για ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου σε επίπεδο ΕΕ και για συνένωση δυνάμεων με σκοπό την αντιμετώπιση βασικών προκλήσεων ενώπιον των οποίων βρίσκονται οι οικονομίες και οι αγορές εργασίας μας[220]. Στο πλαίσιο της δήλωσης ανακοινώθηκαν ο διορισμός από την Επιτροπή νέου απεσταλμένου του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου και η έναρξη διαδικασίας για τη σύναψη συμφώνου για τον κοινωνικό διάλογο στις αρχές του 2025. Ο απεσταλμένος θα στηρίξει και θα συντονίσει την εφαρμογή της ανακοίνωσης του 2023 σχετικά με την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου στην ΕΕ, καθώς και την απάντηση της Επιτροπής στις κοινές εκθέσεις των Ευρωπαίων κοινωνικών εταίρων σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο σε επίπεδο ΕΕ. Όσον αφορά το σύμφωνο για τον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο, θα αναληφθεί σειρά τριμερών και διμερών συνεδριάσεων με τους Ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους προκειμένου να προσδιοριστούν νέες προτάσεις για την ενίσχυση του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου. Στις συνεδριάσεις αυτές θα εξεταστούν, μεταξύ άλλων, η θεσμική και χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ για τον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο σε όλα τα επίπεδα, η ανάπτυξη ικανοτήτων των κοινωνικών εταίρων (μεταξύ άλλων μέσω του ΕΚΤ+) και μια συμφωνημένη διμερής προσέγγιση για τη διαπραγμάτευση, την προώθηση και την εφαρμογή των συμφωνιών των κοινωνικών εταίρων.

Ο τακτικός διάλογος και η τακτική διαβούλευση με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν επίσης καθοριστική σημασία για την υλοποίηση αποτελεσματικών και συμπεριληπτικών πολιτικών. Όπως αναγνωρίζεται στη διακήρυξη La Hulpe του 2024 για το

[220] Τριμερής δήλωση για έναν γόνιμο ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο.

μέλλον του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει καίριο ρόλο στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικών ανισοτήτων, καθώς και όσον αφορά τις πολιτικές για τις υποεκπροσωπούμενες και ευάλωτες ομάδες. Σε επίπεδο ΕΕ, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συμμετέχουν ενεργά στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, με τακτικές ανταλλαγές απόψεων και θεματικές συζητήσεις σε τομείς ιδιαίτερης σημασίας. Πρόσφατη έρευνα του Eurofound εξετάζει τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην έγκαιρη εφαρμογή των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης σε ορισμένα κράτη μέλη. Η πρώτη εμπειρική έρευνα δείχνει ότι, για τη διεξαγωγή ουσιαστικού διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών σχετικά με τα μέτρα πολιτικής και τη στήριξη των ευάλωτων εργαζομένων, κοινοτήτων και κλάδων, εξακολουθεί να απαιτείται η μείωση των εμποδίων στη συμμετοχή, η δημιουργία ευκαιριών για κοινή αξιολόγηση των αναγκών, η στήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων και η διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων[221].

2.3.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη

Σε ορισμένα κράτη μέλη συνεχίζονται οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση των αιτίων του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας. Σε συνέχεια δημόσιας διαβούλευσης που ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2023, οι **Κάτω Χώρες** καταρτίζουν νομοσχέδιο που επικεντρώνεται στην αύξηση της ασφάλειας των εργαζομένων με ευέλικτες συμβάσεις εργασίας με την κατάργηση των συμβάσεων μηδενικών ωρών εργασίας, την αντικατάσταση των συμβάσεων επιφυλακής με ένα νέο είδος σύμβασης που παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια εισοδήματος στους εργαζομένους και τη βελτίωση της εργασιακής ασφάλειας των εργαζομένων μέσω εταιρειών προσωρινής απασχόλησης. Επιπλέον, τον Οκτώβριο του 2023 οι **Κάτω Χώρες** δρομολόγησαν δημόσια διαβούλευση σχετικά με νομοσχέδιο για την αποσαφήνιση της έννοιας της σχέσης εργασίας και τη θέσπιση νομικού τεκμηρίου απασχόλησης για τους αυτοαπασχολουμένους χωρίς υπαλλήλους (που εργάζονται με αμοιβή κάτω των 36 EUR). Στην **Τσεχία**, τον Ιανουάριο του 2024 άρχισε να ισχύει τροποποίηση του νόμου για την απασχόληση, η οποία αποσκοπεί στην αποσαφήνιση και στον εξορθολογισμό των προϋποθέσεων για την παροχή υπηρεσιών από τα γραφεία εύρεσης εργασίας. Η νομοθεσία αυστηροποιήθηκε στους τομείς της παράνομης και συγκαλυμμένης απασχόλησης και πλέον περιλαμβάνει πρόστιμα. Η **Φινλανδία** ανακοίνωσε στο κυβερνητικό της πρόγραμμα του 2023 τη μεταρρύθμιση των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου. Παρότι θα μπορούσαν να συνάπτονται συμβάσεις εργασίας για καθορισμένη διάρκεια ενός έτους χωρίς ειδική αιτιολόγηση, η νομοθεσία θα διασφαλίζει ότι το αποτέλεσμα δεν θα είναι η αδικαιολόγητη χρήση διαδοχικών συμβάσεων ορισμένου χρόνου. Η **Ισπανία** προετοιμάζει την τροποποίηση της κανονιστικής ανάπτυξης των συμβάσεων κατάρτισης, αναπτύσσοντας τη διαδικασία για τη σύνδεση των σπουδαστών με τις εταιρείες. Η εν λόγω τροποποίηση επικεντρώνεται στις πτυχές κατάρτισης της σύμβασης εναλλασσόμενης κατάρτισης, με στόχο να καταστεί η αμειβόμενη εργασία συμβατή με τις διαδικασίες κατάρτισης που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του καταλόγου ειδικοτήτων κατάρτισης του εθνικού συστήματος απασχόλησης. Η **Σλοβενία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, καταρτίζει πράξη για τη θέσπιση μόνιμου συστήματος μειωμένου ωραρίου εργασίας, το οποίο θα ισχύει επίσης σε περιόδους σοβαρής οικονομικής ύφεσης, με βάση την πείρα που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης της νόσου COVID-19. Η πράξη θα περιλαμβάνει υποχρεώσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης κατά τη διάρκεια της μερικής απασχόλησης με σκοπό την ενίσχυση των ικανοτήτων και την αύξηση της απασχολησιμότητας των

[221] Eurofound, Creating a new social contract for the just transition: Is partnership working? (Δημιουργία νέου κοινωνικού συμβολαίου για τη δίκαιη μετάβαση: Είναι αποτελεσματικές οι συμπράξεις;), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

επηρεαζόμενων εργαζομένων υπό το πρίσμα της αυξανόμενης ψηφιοποίησης και αυτοματοποίησης των επιχειρηματικών διαδικασιών.

Αρκετά κράτη μέλη θέσπισαν μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση των πλαισίων τους για την προστασία της απασχόλησης. Τον Απρίλιο του 2024 η **Σλοβενία** θέσπισε κανονιστικά μέτρα για την ενίσχυση των δικαιωμάτων ενημέρωσης και διαβούλευσης των εργαζομένων, καθώς και της συμμετοχής των εργαζομένων στα διοικητικά ή εποπτικά όργανα της εταιρείας σε περίπτωση διασυνοριακής συγχώνευσης, διάσπασης ή μετατροπής της εταιρείας. Τον Μάιο του 2024 άρχισε να ισχύει στην **Εσθονία** νομοθεσία για την υποστήριξη της ικανότητας προς εργασία, η οποία δίνει τη δυνατότητα στα άτομα που έχουν λάβει μακροχρόνια αναρρωτική άδεια να εργάζονται υπό συνθήκες προσαρμοσμένες στην κατάσταση της υγείας τους, δύο μήνες αφότου έχει ξεκινήσει η αναρρωτική τους άδεια. Η μεταρρύθμιση αυτή αναμένεται να στηρίξει τη διαδικασία θεραπείας των εργαζομένων που πάσχουν από χρόνια ασθένεια κατά τη διάρκεια της μακροχρόνιας αναρρωτικής τους άδειας, μειώνοντας παράλληλα την εξάρτηση και τους κινδύνους απώλειας της θέσης εργασίας και/ή μόνιμης ανικανότητας. Τον Ιούλιο του 2024 άρχισαν να ισχύουν στην **Ισπανία** αλλαγές σχετικά με τη νομοθεσία για τις ομαδικές απολύσεις. Οι επιχειρήσεις που προτίθενται να κλείσουν έναν ή περισσότερους χώρους εργασίας με αποτέλεσμα την οριστική παύση της δραστηριότητας και την απόλυση πενήντα ή περισσοτέρων εργαζομένων έχουν υποχρέωση κοινοποίησης έξι μήνες νωρίτερα. Τον Σεπτέμβριο του 2024 η **Ελλάδα** δρομολόγησε την πιλοτική εφαρμογή της ψηφιακής κάρτας εργασίας στους τομείς της εστίασης και του τουρισμού, με στόχο την καταπολέμηση των αδήλωτων υπερωριών και του υπερβολικού χρόνου εργασίας. Το πιλοτικό σχέδιο εφαρμόζεται ήδη στους υπαλλήλους τραπεζών, μεγάλων σουπερμάρκετ, ασφαλιστικών εταιρειών, εταιρειών ασφάλειας και δημόσιων επιχειρήσεων.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει περαιτέρω μέτρα για τη βελτίωση των πλαισίων τους για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία. Τον Ιούνιο του 2023 άρχισε να ισχύει στην **Ιταλία** ο νόμος σχετικά με τη λήψη έκτακτων μέτρων για την προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση κλιματικής έκτακτης ανάγκης. Μία από τις διατάξεις του αναφέρεται στον ρόλο του Υπουργείου Εργασίας στην προώθηση του κοινωνικού διαλόγου για την επίτευξη τομεακών συμφωνιών που διασφαλίζουν την ασφάλεια και την υγεία στην εργασία σε περίπτωση κλιματικών καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, μεταξύ άλλων και σε περίπτωση κύματος καύσωνα. Επιπλέον, τον Οκτώβριο του 2023 η **Ιταλία** κύρωσε τις θεμελιώδεις συμβάσεις C155 (σύμβαση για την ασφάλεια, την υγεία των εργαζομένων και το περιβάλλον εργασίας) και C187 (σύμβαση σχετικά με το προωθητικό πλαίσιο για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία) της ΔΟΕ. Τον Δεκέμβριο του 2023 η **σουηδική** κυβέρνηση ανέθεσε στον Οργανισμό για το Εργασιακό Περιβάλλον να υποβάλει προτάσεις για πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αύξηση του αριθμού των εργαζομένων που εκφράζουν ενδιαφέρον για τον ρόλο του εκπροσώπου των εργαζομένων. Ο Οργανισμός υπέβαλε έκθεση στο Υπουργείο Εργασίας τον Απρίλιο του 2024. Τον Δεκέμβριο του 2023 η **Δανία** τροποποίησε τον νόμο για την αμοιβή των εργαζομένων με σκοπό την ενίσχυση του συστήματος αμοιβής της εργασίας (π.χ. μέσω νέου επιδόματος κατάρτισης, επανεξέτασης των χρόνων διεκπεραίωσης των υποθέσεων, αύξησης του επιπέδου αμοιβής με τη θέσπιση συστήματος ασφάλισης κατά των τραυματισμών στον χώρο εργασίας σε περιπτώσεις άσκησης βίας κατά των φροντιστών). Επιπλέον, με τον νόμο θεσπίστηκε αποζημίωση εξαρτώμενων προσώπων λόγω απώλειας για τα παιδιά και τους νέους. Τον Σεπτέμβριο του 2024 η **Ισπανία** εξέδωσε κανονισμό σχετικά με την προστασία της ασφάλειας και της υγείας στο πλαίσιο της οικιακής εργασίας. Ο κανονισμός προσδιορίζει τον κατάλογο των δικαιωμάτων των οικιακών βοηθών και των υποχρεώσεων των εργοδοτών, παρέχοντας την αναγκαία ασφάλεια δικαίου για την αποτελεσματική εφαρμογή τους. Τον Απρίλιο του 2024 η **Βουλγαρία** κύρωσε τις

θεμελιώδεις συμβάσεις C155 και C187 της ΔΟΕ και, τον Οκτώβριο του 2024, οι **Κάτω Χώρες** κύρωσαν τη σύμβαση C187 σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία.

Στην ατζέντα αρκετών κρατών μελών περιλαμβάνονται νέες ρυθμίσεις εργασίας, όπως η ευέλικτη εργασία, η τηλεργασία και η εξ αποστάσεως εργασία. Οι τροποποιήσεις του εργατικού κώδικα της **Τσεχίας** άρχισαν να ισχύουν τον Σεπτέμβριο του 2023, με μία από τις βασικές αλλαγές να είναι η ρύθμιση της εξ αποστάσεως εργασίας. Επίσης, οι γονείς μικρών παιδιών και οι φροντιστές λαμβάνουν ενισχυμένη στήριξη για τον συνδυασμό της οικογενειακής ζωής με την εργασία. Μια άλλη καινοτομία είναι η δυνατότητα να παρέχεται στους εξ αποστάσεως εργαζομένους αποζημίωση για τις συνηθέστερες δαπάνες που σχετίζονται με το κατ' οίκον γραφείο τους με τη μορφή κατ' αποκοπήν συντελεστή. Στην **Ιρλανδία**, το νομοσχέδιο σχετικά με το δικαίωμα αίτησης για εξ αποστάσεως εργασία ενσωματώθηκε στον νόμο για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής και διάφορες άλλες διατάξεις, και οι αλλαγές άρχισαν να ισχύουν τον Μάρτιο του 2024. Ο νόμος παρέχει, μεταξύ άλλων, στους εργαζομένους το δικαίωμα να ζητούν εξ αποστάσεως εργασία και στους φροντιστές το δικαίωμα να ζητούν ευέλικτη εργασία, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος σε συμπιεσμένες ή μειωμένες ώρες για τις θηλάζουσες μητέρες. Η **Κύπρος**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, θέσπισε, τον Μάρτιο του 2024, σχέδιο παροχής κινήτρων για την απασχόληση ανέργων με παροχή ευέλικτων μορφών εργασίας μέσω της τηλεργασίας. Τον Μάρτιο του 2024 η **Βουλγαρία** έθεσε σε εφαρμογή μεταρρύθμιση, η οποία περιλαμβάνεται στο οικείο ΣΑΑ, μέσω της οποίας τροποποιήθηκαν οι κανόνες για την εξ αποστάσεως εργασία που είχαν θεσπιστεί με τον εργατικό κώδικα, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην εξ αποστάσεως εργασία με την παροχή ασφάλειας δικαίου τόσο για τους εργαζομένους όσο και για τους εργοδότες, και την αποσαφήνιση των κανόνων σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια, καθώς και σχετικά με την παρακολούθηση και την καταχώριση του χρόνου εργασίας.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει νομοθετικά μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στο πλαίσιο της εργασίας σε πλατφόρμες και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από τη χρήση αλγοριθμικής διαχείρισης στον χώρο εργασίας. Ο τροποποιημένος **κροατικός** νόμος για την εργασία, ο οποίος άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2024 και αποτελεί μέρος του ΣΑΑ, ορίζει ότι οι ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας και τα συστήματα συγκέντρωσης αγγελιών εργασίας (διαμεσολαβητές που συνδέουν τις εν λόγω πλατφόρμες με τους εργαζομένους) έχουν κοινή ευθύνη για την καταβολή μισθού στους εργαζομένους σε πλατφόρμες. Πρέπει να ενημερώνουν τους εργαζομένους σε πλατφόρμες σχετικά με την οργάνωση της εργασίας και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να διασφαλίζουν τη διαφάνεια των δεδομένων. Η **Κύπρος**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, μεταρρυθμίζει την κοινωνική της ασφάλιση ώστε να καλύπτει τους αυτοαπασχολουμένους, καθώς και όσους απασχολούνται σε άτυπες μορφές απασχόλησης, όπως οι εργαζόμενοι σε πλατφόρμες. Στη **Γερμανία**, η κυβέρνηση επεξεργάζεται επί του παρόντος ειδικό νόμο για την προστασία των δεδομένων των εργαζομένων, ο οποίος θα αντιμετωπίζει, μεταξύ άλλων, συνήθεις καταστάσεις που προκύπτουν στο πλαίσιο της αλγοριθμικής διαχείρισης στον χώρο εργασίας, όπως η βιντεοεπιτήρηση και η χρήση συστημάτων ΤΝ. Η **Πορτογαλία** θέσπισε πρόσφατα κανονισμό για την αλγοριθμική διαχείριση στην εργασία στο πλαίσιο της ατζέντας του 2023 για την αξιοπρεπή εργασία. Ο νόμος ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας μπορούν να ρυθμίζουν τη χρήση αλγορίθμων και τεχνητής νοημοσύνης.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα για τη μείωση της συχνότητας της αδήλωτης εργασίας. Η **Ελλάδα**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, προετοιμάζει την εφαρμογή πληροφοριακού συστήματος για την παρακολούθηση της αγοράς εργασίας (ΑΡΙΑΔΝΗ), το οποίο θα διασφαλίζει την ψηφιακή καταγραφή του χρόνου εργασίας και θα λειτουργεί ως ενιαία πύλη για τα διοικητικά δεδομένα απασχόλησης και κοινωνικής ασφάλισης. Από τον Δεκέμβριο του 2023 η **Ιταλική** Υπηρεσία Εσόδων και το Εθνικό Ίδρυμα Κοινωνικής

Ασφάλισης αναμένεται να επιτύχουν πλήρη διαλειτουργικότητα των αντίστοιχων βάσεων δεδομένων τους, ώστε να αντιμετωπιστεί η φοροδιαφυγή στον τομέα της οικιακής εργασίας. Από τον Απρίλιο του 2024 η **Ιταλία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, ενίσχυσε τις δραστηριότητες επιθεώρησης εργασίας και θέσπισε αποτρεπτικά μέτρα και μέτρα παροχής κινήτρων για τη μείωση της συχνότητας της αδήλωτης εργασίας. Το 2024 άρχισαν να ισχύουν στη **Λιθουανία** αλλαγές στους κανόνες για την υποχρεωτική είσπραξη οφειλών, με στόχο να δοθούν κίνητρα σε περισσότερους ανέργους για να επιστρέψουν στην αγορά εργασίας και, κατ' επέκταση, να μειωθεί η παραοικονομία. Οι χρεωμένοι άνεργοι, μετά την εγγραφή τους στη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης, μπορούν να επωφεληθούν από περίοδο 6 μηνών (δυνατότητα που δεν είναι διαθέσιμη περισσότερες από δύο φορές κατά τη διάρκεια 5 ετών), κατά τη διάρκεια της οποίας δεν λαμβάνονται μέτρα υποχρεωτικής είσπραξης οφειλών εις βάρος τους.

Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τη μακροχρόνια ανεργία μέσω διαφόρων στοχευμένων μέτρων. Στην **Αυστρία**, το πρόγραμμα Springboard (το οποίο δρομολογήθηκε το 2021 με στόχο την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας μέσω της επιδοτούμενης απασχόλησης είτε σε κοινωνικές επιχειρήσεις είτε μέσω ιδιαίτερα ευνοϊκών συνθηκών για τη στήριξη της ένταξης) εντάχθηκε στον τακτικό προϋπολογισμό της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης από το 2023. Το ίδιο έτος η **Πορτογαλία** θέσπισε έκτακτο μέτρο που επιτρέπει τη μερική σώρευση παροχών ανεργίας και εισοδημάτων από εργασία, με στόχο να ενθαρρύνει τους μακροχρόνια ανέργους να επιστρέψουν στην αγορά εργασίας. Τον Απρίλιο του 2024 η **Σλοβακία** δρομολόγησε το εθνικό σχέδιο «Οικονομικά κίνητρα για απασχόληση» με σκοπό τη στήριξη των ανέργων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω ηλικίας, περίπλοκης οικογενειακής κατάστασης, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, απώλειας εργασιακών συνηθειών, αναπηρίας και για άλλους λόγους. Μεταξύ Απριλίου και Σεπτεμβρίου 2024 η **Ουγγαρία** δημοσίευσε πρόσκληση υποβολής προτάσεων για το πιλοτικό πρόγραμμα δοκιμαστικής εργασίας με στόχο την αντιμετώπιση των αναγκών των επιχειρήσεων σε εργατικό δυναμικό μέσω της αύξησης της εγχώριας προσφοράς εργασίας και της προώθησης της απασχόλησης των μακροχρόνια ανέργων. Οι συμμετέχουσες ΜΜΕ λαμβάνουν στήριξη όχι μόνο για τους μισθούς (έως 9 μήνες), αλλά και για την παροχή εξατομικευμένης ανάπτυξης και καθοδήγησης στους μακροχρόνια ανέργους με βάση την αξιολόγηση των ικανοτήτων τους. Οι μακροχρόνια άνεργοι λαμβάνουν πρόσθετο επίδομα (επιπλέον των μισθών τους) ως κίνητρο για να διατηρήσουν τη θέση εργασίας τους, για διάστημα έως 9 μηνών. Το 2023 η **Κροατία** δρομολόγησε στοχευμένο πρόγραμμα ενεργητικής πολιτικής για την αγορά εργασίας («Job plus») για τους μακροχρόνια ανέργους και τις ευάλωτες ομάδες. Προσφέρει στους μακροχρόνια ανέργους, ανάλογα με τον βαθμό απομάκρυνσής τους από την αγορά εργασίας, ένα σύνολο 2-3 μέτρων (πρόγραμμα ενεργοποίησης, ένταξη στην εργασία και/ή αναβάθμιση δεξιοτήτων / κατάρτιση) για τη στήριξη της ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα για να ενισχύσουν τις ενεργητικές πολιτικές τους για την αγορά εργασίας και τη βοήθεια που παρέχεται σε διάφορες ομάδες. Η **Φινλανδία** προετοιμάζει μεταρρύθμιση των υπηρεσιών απασχόλησης και οικονομικής ανάπτυξης. Η ευθύνη για την οργάνωση των εν λόγω υπηρεσιών θα μεταβιβαστεί στους δήμους ή στις περιοχές συνδιαχείρισης δήμων, οι οποίες θα δημιουργηθούν την 1η Ιανουαρίου 2025. Θα δημιουργηθεί ένα μοντέλο χρηματοδότησης για τους δήμους ώστε να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους για την προώθηση της απασχόλησης. Το **σλοβενικό** Υπουργείο Εργασίας, Οικογένειας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών επανεξετάζει και επικαιροποιεί τα έγγραφα επιβολής των κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή της ενεργητικής πολιτικής για την αγορά εργασίας 2021-2025, με ιδιαίτερη έμφαση στο σχέδιο πολιτικής για την ενεργό απασχόληση και στον κατάλογο μέτρων ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Στο **Βέλγιο**, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ενέκρινε δέσμη μέτρων για τη στήριξη

της σταδιακής επιστροφής των εργαζομένων μετά από μακροχρόνια αναρρωτική άδεια. Τον Νοέμβριο του 2023 δρομολογήθηκε επικοινωνιακή εκστρατεία για την ενημέρωση των εργαζομένων αυτών σχετικά με όλες τις διαθέσιμες διόδους επανεισόδου. Με βασιλικό διάταγμα του Μαρτίου του 2024 θεσπίστηκαν τρεις υποχρεωτικές συναντήσεις προσανατολισμού για τη βελτίωση της ενεργοποίησης. Από τον Απρίλιο του 2025 θα διατίθενται κουπόνια ύψους 1 800 EUR για την παροχή εξατομικευμένου επαγγελματικού προσανατολισμού στους εργαζομένους που βρίσκονται σε αναρρωτική άδεια για τουλάχιστον ένα έτος. Προκειμένου να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας άνεργοι άνω των 50 ετών, η **Αυστρία** χρησιμοποιεί διάφορες υπηρεσίες και χρηματοδοτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένης της συνδυασμένης επιδότησης μισθού (το 2023 διατέθηκαν περίπου 286,3 εκατ. EUR σε δαπάνες επιδότησης). Στη **Μάλτα**, το πρόγραμμα «Πρόσβαση στην απασχόληση», το οποίο εφαρμόζεται μεταξύ 2023 και 2029 και συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ+, παρέχει οικονομική βοήθεια στους εργοδότες και ευκαιρίες εργασίας για άτομα που έχουν απομακρυνθεί από την αμειβόμενη απασχόληση. Στην **Πορτογαλία**, το πρόγραμμα «Qualifica On», το οποίο θεσπίστηκε το 2024, αποσκοπεί στη στήριξη της (επαν)ειδίκευσης των ατόμων που εργάζονταν σε εταιρείες οι οποίες έχουν διακόψει την παραγωγή τους λόγω αναδιάρθρωσης. Η **Βουλγαρία**, με το ετήσιο εθνικό της σχέδιο δράσης για την απασχόληση για το 2024, έχει ως στόχο την αναβάθμιση δεξιοτήτων / επανειδίκευση 9 000 ατόμων και την παροχή υποστήριξης για την απασχόληση σε σχεδόν 10 000 άτομα. Επιπλέον, μεταξύ του 2023 και του 2026, **η Βουλγαρία** επενδύει 153 εκατ. EUR, με τη στήριξη του ΕΚΤ+, σε μια ολιστική προσέγγιση για την ένταξη των οικονομικά μη ενεργών ατόμων στην αγορά εργασίας μέσω ισχυρότερης ενεργοποίησης, κατάρτισης και ευαισθητοποίησης. Στη **Σλοβακία**, το νέο εθνικό σχέδιο «Δεξιότητες για την αγορά εργασίας», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ+ έως το 2026, αποσκοπεί στη στήριξη των προσπαθειών των ατόμων που αναζητούν εργασία να βρουν μια θέση απασχόλησης μέσω της επανακατάρτισης. Η ομάδα-στόχος είναι μειονεκτούντα άτομα που αναζητούν εργασία βάσει του νόμου για τις υπηρεσίες απασχόλησης (π.χ. νέοι ηλικίας κάτω των 26 ετών· πολίτες ηλικίας άνω των 50 ετών· μακροχρόνια άνεργοι· άτομα χαμηλής ειδίκευσης).

Αρκετά κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα με στόχο την ενίσχυση των ικανοτήτων και των επιδόσεων των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησής τους (ΔΥΑ), λαμβανομένων υπόψη των υφιστάμενων ελλείψεων εργατικού δυναμικού και των αναγκών σε δεξιότητες. Μεταξύ του 2021 και του 2023 ο ΜΑΑ στήριξε μια σειρά δράσεων συνεχούς κατάρτισης για τους υπαλλήλους των ΔΥΑ στην **Ισπανία**. Η **Ισπανία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, ολοκλήρωσε το 2023 μια επένδυση με στόχο την αναμόρφωση των ΔΥΑ μέσω της βελτίωσης των συστημάτων εσωτερικής διαχείρισης, του εκσυγχρονισμού των θέσεων εργασίας και της ψηφιοποίησης της Υπηρεσίας Υποστήριξης Πολιτών. Το 2023 η **Κροατία** προέβη στην ψηφιοποίηση των κροατικών υπηρεσιών απασχόλησης. Χάρη στην επένδυση αυτή, δημιουργήθηκαν ένα σύστημα διαχείρισης ψηφιακής ταυτότητας και ένα σύστημα διαχείρισης ανθρώπινων πόρων. Από το 2024 **η Κύπρος** έχει καθιερώσει τη λειτουργία κινητών μονάδων ΔΥΑ, οι οποίες θα πραγματοποιούν περιηγήσεις σε όλες τις επαρχίες σε αγροτικές και αστικές περιοχές έως τα τέλη του 2029. Οι κινητές μονάδες συγχρηματοδοτούνται από τον ΜΑΑ έως το πρώτο εξάμηνο του 2026 και από το ΕΚΤ+ κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2026 έως τα τέλη του 2029. Τον Ιανουάριο του 2024, στο πλαίσιο του νόμου για την πλήρη απασχόληση του Δεκεμβρίου 2023, το **γαλλικό** σύστημα ΔΥΑ «Pôle Emploi» αντικαταστάθηκε σταδιακά από το σύστημα «France Travail». Το νέο αυτό σύστημα αναμένεται να βελτιώσει τον συντονισμό των φορέων των ΔΥΑ, την αναδιοργάνωση της στήριξης και την παρακολούθηση των ανέργων και να ενισχύσει τα μέτρα για την ένταξη των εργαζομένων με αναπηρία.

Ορισμένα κράτη μέλη ενίσχυσαν τη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και των κοινωνικών υπηρεσιών προκειμένου να αυξηθεί ο αντίκτυπος των

ενεργητικών πολιτικών τους για την αγορά εργασίας. Τον Απρίλιο του 2024 η **Ρουμανία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, εγκαινίασε ψηφιακή πλατφόρμα για τη διαχείριση κουπονιών για οικιακούς βοηθούς. Μεταξύ άλλων, η πλατφόρμα αναμένεται να είναι διαλειτουργική με άλλες σχετικές βάσεις δεδομένων, όπως αυτές των ΔΥΑ, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας και του Υπουργείου Οικονομικών. Τον Μάιο του 2024 άρχισαν να ισχύουν στην **Ιταλία** νέοι κανόνες με στόχο την ενίσχυση της ψηφιακής πλατφόρμας που συλλέγει πληροφορίες από τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης. Ο γενικός στόχος είναι η καλύτερη αντιστοίχιση της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας.

Σε αρκετά κράτη μέλη εφαρμόστηκαν μέτρα για την προσέλκυση ξένων ταλέντων και την άμβλυνση της στενότητας της αγοράς εργασίας. Τον Νοέμβριο του 2024 η **Ισπανία** προέβη σε συνολική μεταρρύθμιση με στόχο τον εκσυγχρονισμό των μεταναστευτικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και των προκλήσεων της αγοράς εργασίας. Η μεταρρύθμιση επικεντρώνεται στην απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών και στην ενίσχυση της ένταξης μέσω της προώθησης της πρόσβασης στην απασχόληση, της κατάρτισης και της οικογενειακής επανένωσης ως βασικών πυλώνων, με παράλληλη πρόληψη καταστάσεων παράτυπου καθεστώτος. Η **Γαλλία** θέσπισε, τον Ιανουάριο του 2024, νόμο για τον καλύτερο έλεγχο της μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένου μέτρου για τη διευκόλυνση της χορήγησης αδειών σε υπηκόους τρίτων χωρών που εργάζονται σε επαγγέλματα στα οποία διαπιστώνονται ελλείψεις ή σε γεωγραφικές περιοχές που δυσκολεύονται να προσλάβουν εργαζομένους. Τον Μάρτιο του 2024 η **Σουηδία** ενίσχυσε τη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και 10 άλλων κυβερνητικών φορέων (π.χ. οργανισμός κοινωνικών ασφαλίσεων, φορολογική υπηρεσία, υπηρεσία μετανάστευσης) για τον καλύτερο συντονισμό των μέτρων προσέλκυσης και διατήρησης διεθνούς εργατικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης. Επιπλέον, από τον Δεκέμβριο του 2023 οι υπήκοοι τρίτων χωρών που συμμετέχουν στην εγγύηση απασχόλησης και ανάπτυξης στη **Σουηδία** έχουν ευκολότερη πρόσβαση στην εκμάθηση γλωσσών και στην περαιτέρω μάθηση ενηλίκων. Τον Ιούλιο του 2024 η **Τσεχία** θέσπισε απαλλαγή από την άδεια εργασίας για τους εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης από δέκα τρίτες χώρες. Τον Νοέμβριο του 2023 η **Μάλτα** επικαιροποίησε τον κανονισμό για τα γραφεία εύρεσης εργασίας και, ως εκ τούτου, έλαβε σημαντικά μέτρα για τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των υπηρεσιών πρόσληψης, προσωρινής απασχόλησης και εξωτερικής ανάθεσης με σκοπό την προστασία των υπηκόων τρίτων χωρών από την εκμετάλλευση.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή μεταρρυθμίσεις για την ευθυγράμμιση των οικείων συστημάτων παροχών ανεργίας με τις επικρατούσες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Τον Ιούλιο του 2023 η **Γερμανία** έθεσε σε εφαρμογή προσωρινές διατάξεις στο πλαίσιο του νόμου για τη χορήγηση βασικής εισοδηματικής στήριξης σε αιτούντες εργασία (Bürgergeld-Gesetz), οι οποίες προβλέπουν την αύξηση της οικονομικής στήριξης σε μεμονωμένα άτομα (από 502 EUR σε 563 EUR) και προωθούν την παροχή κατάρτισης. Οι αλλαγές αυτές θα παραμείνουν σε ισχύ έως τις 31 Δεκεμβρίου 2024. Τον Ιούνιο του 2024 η **Σουηδία** μεταρρύθμισε το οικείο σύστημα ασφάλισης ανεργίας για να ενισχύσει την κάλυψη για τα άτομα χωρίς απασχόληση, ευθυγραμμίζοντας παράλληλα καλύτερα τις κοινωνικές παροχές με την περίοδο αποζημίωσης (δηλαδή μείωση της αποζημίωσης κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες κάθε 100 ημέρες). Το ελάχιστο επίπεδο στήριξης της δραστηριότητας πρόκειται επίσης να αυξηθεί. Η τροποποιημένη νομοθεσία αναμένεται να αρχίσει να ισχύει την 1η Οκτωβρίου 2025. Στη **Φινλανδία**, η μεταρρύθμιση του επιδόματος στέγασης, η οποία εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2024, κατάργησε την έκπτωση για γενικό εισόδημα προερχόμενο από εργασία αξίας 300 EUR. Ωστόσο, η αλλαγή αυτή αντισταθμίζεται εν μέρει από άλλες αυξήσεις του επιδόματος. Τον Ιανουάριο του 2024 η **Μάλτα** μεταρρύθμισε το σύστημά της για τις παροχές ανεργίας ώστε να ευθυγραμμιστούν καλύτερα οι συντελεστές παροχών με τον

τελευταίο μισθό του δικαιούχου, λαμβανομένου υπόψη του εθνικού κατώτατου μισθού. Για τις πρώτες έξι εβδομάδες οι παροχές θα αντιστοιχούν στο 60 % του προηγούμενου μισθού, ποσοστό το οποίο θα μειώνεται στο 55 % για τις επόμενες 10 εβδομάδες και στο 50 % για τις τελευταίες 10 εβδομάδες. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η **Μάλτα** εφαρμόζει διαδικασία παρακολούθησης των μέτρων πολιτικής που σχετίζονται με τις παροχές ανεργίας. Η πρώτη έκθεση αναμένεται να υποβληθεί δοκιμαστικά έως τα τέλη του 2024 και θα ακολουθήσει νέα έκθεση σε πέντε έτη. Η **Ισπανία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, μεταρρύθμισε το σύστημα των μη ανταποδοτικών επιδομάτων ανεργίας. Ο νόμος επεκτείνει τα επιδόματα αυτά στα άτομα ηλικίας κάτω των 45 ετών χωρίς οικογενειακές ευθύνες και στους εργαζομένους στον γεωργικό τομέα, προσαρμόζει την κλίμακα προοδευτικότητας και καθιστά τις παροχές συμβατές με την απασχόληση. Τον Νοέμβριο του 2023 η **Πορτογαλία** επέκτεινε τις παροχές ανεργίας στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, ώστε να ευθυγραμμιστεί με την ατζέντα για την αξιοπρεπή εργασία και τις πρόσφατες τροποποιήσεις του εργατικού κώδικα.

Ορισμένα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για τη βελτίωση της αντιπροσωπευτικότητας των οργανώσεων των εργαζομένων και τη στήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων των κοινωνικών εταίρων. Τον Ιούλιο του 2023 το **Λουξεμβούργο** προσάρμοσε τους κανόνες σχετικά με τα μέλη και τους εκλογικούς καταλόγους των επαγγελματικών επιμελητηρίων, προκειμένου να συμπεριληφθούν οι μαθητευόμενοι, τα άτομα που αναζητούν εργασία με ειδική σχέση εργασίας, καθώς και οι εργαζόμενοι και οι μαθητευόμενοι που βρίσκονται σε γονική άδεια. Τον Μάιο του 2024 η **Ισπανία** ενέκρινε, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, μεταρρύθμιση μέσω της οποίας μειώθηκε η απαιτούμενη αρχαιότητα για τους εργαζομένους στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργικότητας ώστε να μπορούν να ψηφίζουν και να υποβάλλουν υποψηφιότητα στις εκλογές για τα όργανα εκπροσώπησης των εργαζομένων εντός των εταιρειών. Τον Απρίλιο του 2024 η **Ουγγαρία** δρομολόγησε μέτρο συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ+ για τη στήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων των κοινωνικών εταίρων**,** με την παροχή ευκαιριών χρηματοδότησης για τους μισθούς των νέων εργαζομένων, για κατάρτιση, διοργάνωση εκδηλώσεων, επισκέψεις μελέτης ή συμμετοχή σε διεθνείς εκδηλώσεις.

2.4 Κατευθυντήρια γραμμή 8: Προαγωγή των ίσων ευκαιριών για όλους, προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας

Η παρούσα ενότητα εξετάζει την εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής 8 για την απασχόληση, σύμφωνα με την οποία συνιστάται στα κράτη μέλη να προωθήσουν τις ίσες ευκαιρίες για όλους, να προαγάγουν την κοινωνική ένταξη και να καταπολεμήσουν τη φτώχεια, σύμφωνα με τις αρχές του πυλώνα 2 (σχετικά με την ισότητα των φύλων), 3 (σχετικά με την ισότητα ευκαιριών), 11 (σχετικά με τη φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών), 12 (σχετικά με την κοινωνική προστασία), 14 (σχετικά με το ελάχιστο εισόδημα), 15 (σχετικά με το εισόδημα για ηλικιωμένους και τις συντάξεις), 16 (σχετικά με την υγειονομική περίθαλψη), 17 (σχετικά με την ένταξη ατόμων με αναπηρία), 18 (σχετικά με τη μακροχρόνια φροντίδα), 19 (σχετικά με τη στέγαση και τη βοήθεια για τους άστεγους) και 20 (σχετικά με την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες). Στην ενότητα 2.4.1 αναλύονται οι βασικοί δείκτες, ενώ στην ενότητα 2.4.2 αναφέρονται τα μέτρα πολιτικής που έλαβαν τα κράτη μέλη.

2.4.1 Βασικοί δείκτες

Το κατά κεφαλήν πραγματικό ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) αυξήθηκε ελαφρά σε επίπεδο ΕΕ το 2023. Διαμορφώθηκε στο 111,1 (επίπεδο το 2008 = 100) το 2023, κατά 0,6 μονάδες υψηλότερο απ’ ό,τι το 2022. Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε

στη Μάλτα, ενώ μικρότερη, αλλά ωστόσο σημαντική, αναφέρθηκε στην Κροατία, στην Ισπανία και στην Ελλάδα (βλ. διάγραμμα 2.4.1). Το 2023 η Ρουμανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Πολωνία και η Λιθουανία κατατάσσονταν μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση», λόγω των υψηλών επιπέδων (άνω του 140 % σε σχέση με το 2008). Αντίθετα, στην Εσθονία καταγράφηκε η μεγαλύτερη μείωση, ακολουθούμενη από τη Σλοβακία και την Τσεχία, στις οποίες τα επίπεδα εξακολουθούν να είναι σχετικά υψηλά. Η Ιταλία και η Αυστρία, με βάση τις επιδόσεις τους το 2023, διαπιστώθηκε ότι βρίσκονταν σε «κρίσιμη κατάσταση» λόγω χαμηλών επιπέδων, επίσης μετά από μια περίοδο επιδείνωσης. Το 2023 η Εσθονία, η Σλοβακία, η Τσεχία και η Σουηδία (όπου τα επίπεδα ήταν κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά μετά από επιδείνωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος), καθώς και η Φινλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Γαλλία και το Βέλγιο (όπου τα επίπεδα ήταν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ παρά την ευρεία σταθερότητα ή τις μικρές βελτιώσεις σε σχέση με το προηγούμενο έτος) βρίσκονταν σε κατάσταση με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Διάγραμμα 2.4.1: Το 2023 το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) αυξήθηκε ελαφρά για την ΕΕ και διέφερε μεταξύ των κρατών μελών

Αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ), επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2008 = 100, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

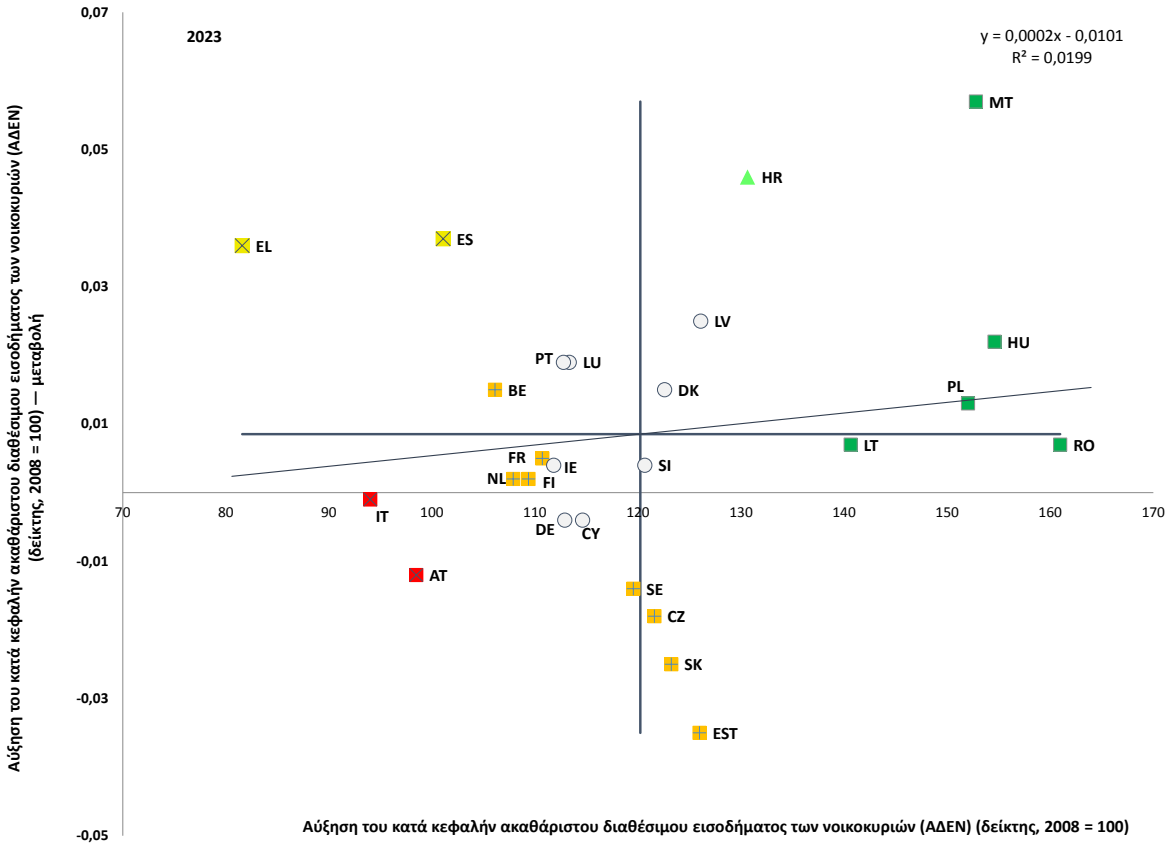

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη BG.
Πηγή: Eurostat [tepsr_wc310], ευρωπαϊκοί τομεακοί λογαριασμοί.

Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ το 2023, μεταξύ άλλων χάρη στα αποφασιστικά μέτρα πολιτικής που ελήφθησαν για την άμβλυνση των αρνητικών

κοινωνικών επιπτώσεων του υψηλού κόστους ζωής. Ωστόσο, η κατάσταση το 2023 ήταν «κρίσιμη» στην Ισπανία, στην Ελλάδα και στη Λετονία, στις οποίες τα σχετικά υψηλά επίπεδα (26,5 %, 26,1 % και 25,6 %, αντίστοιχα) δεν βελτιώθηκαν σημαντικά, ή μάλιστα αυξήθηκαν ελαφρώς (κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες στην Ισπανία) —βλ. διάγραμμα 2.4.2. Η Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο, η Εσθονία και η Λιθουανία κατατάσσονταν στην κατηγορία με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», είτε λόγω του σχετικά υψηλού επιπέδου (24,3 % και 24,2 % για τη Λιθουανία και την Εσθονία, αντίστοιχα) είτε λόγω της σημαντικής αύξησης (+ 2 εκατοστιαίες μονάδες και + 1,3 εκατοστιαίες μονάδες για το Λουξεμβούργο και την Ουγγαρία, αντίστοιχα). Παράλληλα, η Ρουμανία και η Βουλγαρία βρίσκονταν σε κατάσταση με την ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη», καταγράφοντας τα υψηλότερα επίπεδα στην ΕΕ (32,0 % και 30,0 %, αντίστοιχα), αλλά και τις μεγαλύτερες μειώσεις (– 2,4 εκατοστιαίες μονάδες και – 2,2 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα). Στην αντίθετη πλευρά του φάσματος, η Τσεχία, η Σλοβενία, οι Κάτω Χώρες και η Φινλανδία ήταν χώρες με τη «βέλτιστη επίδοση» (με ποσοστά AROPE 12,0 %, 13,7 % και 15,8 % για τις δύο τελευταίες, αντίστοιχα). Κάποιες ενδείξεις σύγκλισης ήταν εμφανείς μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Ωστόσο, οι διαφορές ήταν επίσης σημαντικές μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ, μεταξύ άλλων εντός των κρατών μελών, ιδίως στην Ιταλία, στη Γαλλία, στην Πολωνία, στη Γερμανία, στην Πορτογαλία, στην Ισπανία και στο Βέλγιο (βλ. διάγραμμα 8 στο παράρτημα 5), συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό, η εκτίμηση των διανεμητικών επιπτώσεων των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων εξακολουθεί να έχει ιδιαίτερη σημασία προκειμένου να διασφαλιστεί η συμβολή τους στον πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για την έξοδο τουλάχιστον 15 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια έως το 2030[222].

[222] Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη βελτίωση της εκτίμησης των διανεμητικών επιπτώσεων των πολιτικών των κρατών μελών [COM(2022) 494 final].

Διάγραμμα 2.4.2: Το 2023 το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε ελαφρά στην ΕΕ, με κάποια σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, επίπεδα 2023 και μεταβολές από το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

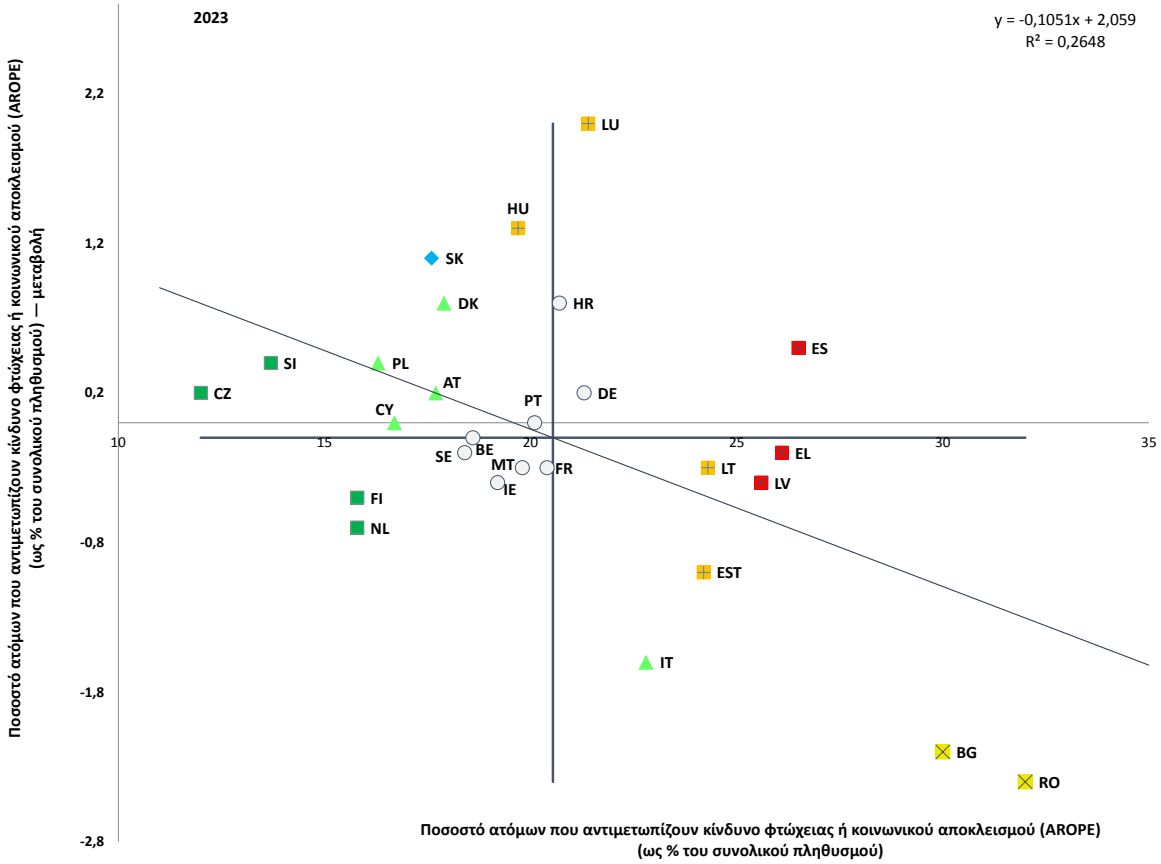

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για την HR.
Πηγή: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC.

Η νομισματική φτώχεια και το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων μειώθηκαν ελαφρώς, ενώ το επίπεδο σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης παρέμεινε σταθερό. Παρά το υψηλότερο κόστος ζωής, αυτή η ευρεία σταθερότητα αντικατοπτρίζει τα αποτελέσματα μείωσης των μέτρων πολιτικής που ελήφθησαν σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών. Το 2023 (με βάση τα εισοδήματα του 2022), η Τσεχία, ακολουθούμενη από τη Δανία, την Ιρλανδία, τη Φινλανδία και το Βέλγιο, κατέγραψε τα χαμηλότερα ποσοστά κινδύνου φτώχειας (AROP) (9,8 %, 11,8 %, 12,0 %, 12,2 % και 12,3 %, αντίστοιχα), μετά από μειώσεις (βλ. άνω τμήμα του διαγράμματος 2.4.3). Αντίθετα, η Λετονία, η Εσθονία, η Ρουμανία, η Λιθουανία, η Βουλγαρία και η Ισπανία είχαν τα υψηλότερα ποσοστά (22,5 %, 22,5 %, 21,1 %, 20,6 %, 20,2 % και 20,6 %, αντίστοιχα), παρά το γεγονός ότι καταγράφηκαν μειώσεις (εκτός από τη Λετονία όπου το ποσοστό παρέμεινε σταθερό). Οι ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat για τα εισοδήματα του 2023 δείχνουν ότι τα ποσοστά AROP ήταν σταθερά κατά μέσο όρο στην ΕΕ και στα περισσότερα κράτη μέλη, ενώ αυξήθηκαν στο Λουξεμβούργο, στην Ελλάδα, στην Αυστρία και στη Γαλλία και μειώθηκαν στην Πορτογαλία, στην Ισπανία, στη

Γερμανία, στη Φινλανδία, στην Εσθονία και στις Κάτω Χώρες[223]. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση παρέμεινε γενικά σταθερό στην ΕΕ, αλλά παρουσίαζε σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, κυμαινόμενο από 2 % στη Σλοβενία έως 19,8 % στη Ρουμανία —βλ. μεσαίο τμήμα του διαγράμματος 2.4.3. Ωστόσο, αυξήθηκε σε αρκετά κράτη μέλη (Αυστρία, Δανία, Ισπανία και Ουγγαρία, με αυξήσεις άνω της 1 εκατοστιαίας μονάδας), ενώ μειώθηκε στη Ρουμανία, στη Λετονία, στην Κροατία και στη Γαλλία. Το 2023 το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων σημείωσε κάμψη (με βάση τη δραστηριότητα του 2022), η οποία αντανακλούσε τη συνέχιση των θετικών εξελίξεων στην αγορά εργασίας χάρη στη σταθερή οικονομική ανάπτυξη το 2022. Αυτό συνέβη στα περισσότερα κράτη μέλη, με τα χαμηλότερα επίπεδα να καταγράφονται στη Μάλτα, στη Σλοβενία, στο Λουξεμβούργο και στην Πολωνία, και τα υψηλότερα στο Βέλγιο, στη Γαλλία, στη Γερμανία, στη Δανία και στην Ιρλανδία —βλ. μεσαίο τμήμα του διαγράμματος 2.4.3. Οι μεγάλες αυξήσεις των τιμών που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια, ιδίως των τροφίμων και της ενέργειας, καθώς και οι δυσανάλογες επιπτώσεις τους στα χαμηλότερα εισοδήματα συνέβαλαν στην αύξηση των ποσοστών AROP με βάση τα επίπεδα του 2019[224]. Μεταξύ του 2022 και του 2023 το σχετικό ποσοστό αυξήθηκε κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες στην ΕΕ, στο 15,1 %. Παρά την πρώτη αυτήν αύξηση που επήλθε εν συνεχεία μερικών ετών μείωσης, το ποσοστό παραμένει κάτω από την τιμή του 2019 (16,5 %). Τα συγκριτικά ποσοστά AROP αυξήθηκαν επίσης στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών, με την εξαίρεση της Βουλγαρίας, της Αυστρίας, της Ισπανίας και της Πολωνίας. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην Εσθονία (+ 6.2 εκατοστιαίες μονάδες, στο 20,5 %), ακολουθούμενη από τις Κάτω Χώρες και τη Μάλτα (+ 3,3 και + 3,1 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα, στο 13 % και στις δύο χώρες).

[223] Βλ. Income inequalities and poverty indicators 2023 flash estimates — Experimental results (Ταχείες εκτιμήσεις των εισοδηματικών ανισοτήτων και των δεικτών φτώχειας για το 2023 — Πειραματικά αποτελέσματα) στη σχετική ιστοσελίδα της Eurostat.

[224] Τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας με βάση το 2019 είναι όσα έχουν ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το όριο του κινδύνου φτώχειας που *υπολογίστηκε το 2019*, προσαρμοσμένο με βάση τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) μεταξύ του 2019 και του 2023. Διαθέσιμα στοιχεία στη διεύθυνση [ilc_li22].

Διάγραμμα 2.4.3: Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας και το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων υποχώρησαν, ενώ το επίπεδο σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης παρέμεινε σταθερό.

Συνιστώσες του πρωταρχικού δείκτη του ποσοστού κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (ως %, 2015, 2022, 2023)

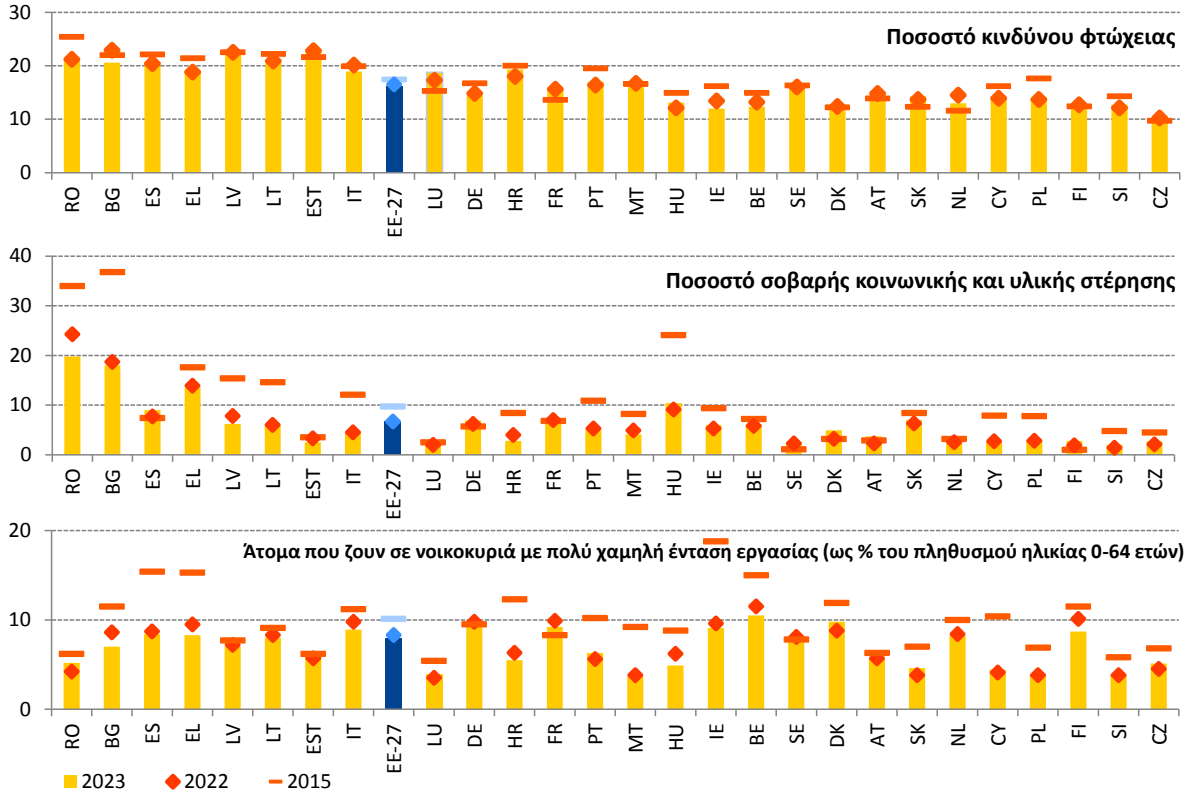

Σημείωση: Οι δείκτες ταξινομούνται με βάση τα ποσοστά AROPE για το 2023. Διακοπή σειράς για την Κροατία για το ποσοστό κινδύνου φτώχειας και για τη Γαλλία για το ποσοστό σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης.
Πηγή: Eurostat [tessi010], [tepsr_lm420], [tepsr_lm430], EU-SILC.

Τα επίπεδα παιδικής φτώχειας στην ΕΕ παρέμειναν γενικά σταθερά, ακόμα κι αν ο αριθμός των πληττόμενων παιδιών μειώθηκε οριακά το 2023. Κατά το έτος αυτό, για πρώτη φορά μετά την εκδήλωση της πανδημίας COVID-19, ο αριθμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού υποχώρησε ελαφρώς στην ΕΕ (19,9 εκατομμύρια έναντι περίπου 20 εκατομμυρίων το 2022). Ωστόσο, αυτή η μείωση του αριθμού δεν μεταφράστηκε σε χαμηλότερο ποσοστό, λόγω της μείωσης του συνολικού αριθμού παιδιών. Ως εκ τούτου, το ποσοστό παρέμεινε σταθερό, στο 24,8 % έναντι 24,7 % το 2022, παραμένοντας κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι για τον συνολικό πληθυσμό. Η Σλοβενία, η Φινλανδία, η Τσεχία, η Δανία και οι Κάτω Χώρες ήταν μεταξύ των «χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση», με ποσοστά AROPE για τα παιδιά κάτω του 16 %. Από την άλλη πλευρά, η Ισπανία και η Βουλγαρία βρίσκονταν σε «κρίσιμη κατάσταση», με αύξηση (άνω των 2 εκατοστιαίων μονάδων, στο 34,5 %) για την πρώτη, και ποσοστά άνω του 33 % χωρίς σημαντική βελτίωση για τη δεύτερη σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Η Ουγγαρία, όπου σημειώθηκε η μεγαλύτερη αύξηση (+ 6,3 εκατοστιαίες μονάδες) κατατασσόταν στην κατηγορία με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» το 2023, μαζί με το Λουξεμβούργο, την Ελλάδα και τη Γαλλία, χώρες οι οποίες είχαν όλες σχετικά υψηλά ποσοστά. Οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφηκαν στη Ρουμανία και στην Ιταλία (κατά περισσότερο από 1 εκατοστιαία μονάδα), οι οποίες βρίσκονταν αμφότερες σε κατάσταση με την ένδειξη «επίδοση κακή, αλλά βελτιούμενη», με την πρώτη να καταγράφει μία από τις υψηλότερες τιμές (39 %). Συνολικά,

τόσο ο αριθμός όσο και το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκαν σε 15 κράτη μέλη.

Διάγραμμα 2.4.4: Το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παρέμεινε γενικά σταθερό, σε υψηλότερο επίπεδο απ' ό,τι για τον συνολικό πληθυσμό στα περισσότερα κράτη μέλη

Ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, επίπεδα 2023 και μεταβολές από το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

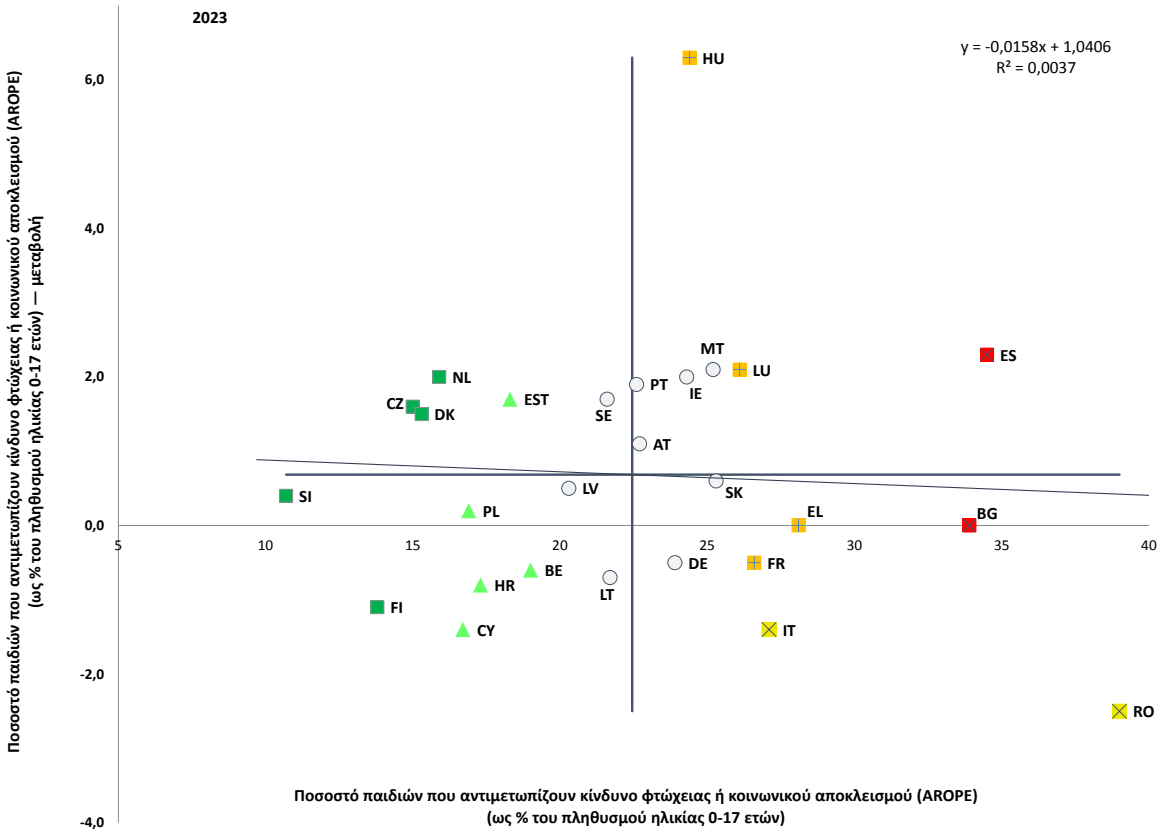

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για την Κροατία.
Πηγή: Eurostat [tepsr_lm412], EU-SILC.

Οι συνιστώσες του ποσοστού κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τα παιδιά παρέμειναν σταθερές σε επίπεδο ΕΕ, αλλά σε ορισμένα κράτη μέλη καταγράφηκαν σημαντικές μεταβολές. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας (AROP) παρέμεινε γενικά σταθερό για τα παιδιά, στο 19,4 % το 2023 (από 19,3 % το 2022, όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022 και του 2021, αντίστοιχα). Η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφηκε στην Ουγγαρία (+ 7,1 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στη Γερμανία (– 1 εκατοστιαία μονάδα). Όπως και το 2022, τα ποσοστά AROP ήταν τα υψηλότερα στη Ρουμανία, στην Ισπανία και στη Βουλγαρία και τα χαμηλότερα στη Φινλανδία, στη Δανία και στη Σλοβενία. Οι ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat για τα εισοδήματα του 2023 δείχνουν συνολικά σταθερά επίπεδα της παιδικής φτώχειας στο σύνολο της ΕΕ και στα περισσότερα κράτη μέλη, με μειώσεις στη Γερμανία, την Εσθονία, την Ισπανία, τη Φινλανδία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία και αυξήσεις στην Τσεχία, την Ελλάδα, τη Λετονία,

την Πολωνία και τη Σουηδία[225]. Η συχνότητα εμφάνισης σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης μεταξύ των παιδιών παρέμεινε επίσης γενικά αμετάβλητη, στο 8,4 % στην ΕΕ το 2023, αλλά με σημαντική πτώση στη Ρουμανία (– 8,2 εκατοστιαίες μονάδες). Τέλος, το 2023 ο ποσοστό των παιδιών που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων παρέμεινε σταθερό, στο 7,5 %, στην ΕΕ και στα περισσότερα κράτη μέλη. Η έξοδος των παιδιών από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό έχει καθοριστική σημασία για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και να διακοπεί ο κύκλος διαγενεακής μεταβίβασης της φτώχειας. Η εφαρμογή της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά σε όλα τα κράτη μέλη έχει καίρια σημασία εν προκειμένω[226].

Πλαίσιο 5 του πυλώνα: Παιδική φροντίδα στις χώρες της ΕΕ

Όπως έχει αποδειχθεί, η ποιοτική προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ΠΕΦ) έχει θετικό αντίκτυπο στις προοπτικές των παιδιών και μέσω αυτών στις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις. Η συμμετοχή σε ποιοτική ΠΕΦ σε πρώιμη παιδική ηλικία ενισχύει την κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη, ιδίως των παιδιών που προέρχονται από μειονεκτούντα περιβάλλοντα. Αυτό συμβάλλει στη βελτίωση των αποτελεσμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της απασχόλησης σε μεταγενέστερο στάδιο της ζωής και μετριάζει τη διαγενεακή μεταβίβαση της φτώχειας. Επιπλέον, η ποιοτική ΠΕΦ, καθώς δίνει τη δυνατότητα στους γονείς να εξισορροπούν την οικογενειακή ζωή με τις επαγγελματικές φιλοδοξίες, συντελεί επίσης στην αύξηση της ισότητας των φύλων, στην ενίσχυση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και στην οικονομική ανάπτυξη καθώς και στη μείωση της φτώχειας[227]. Η «*Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: οι στόχοι της Βαρκελώνης για το 2030*» θέτει σε υψηλότερο επίπεδο τον στόχο συμμετοχής στην ΠΕΦ για το 2030, τουλάχιστον στο 45 % των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών (με εξαιρέσεις για τα κράτη μέλη που υστερούν)[228]. Καλεί επίσης τα κράτη μέλη να γεφυρώσουν το χάσμα συμμετοχής στην ΠΕΦ μεταξύ των παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) και του συνολικού πληθυσμού των παιδιών. Σύμφωνα με τη *σύσταση του Συμβουλίου για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά*[229], η πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας ΠΕΦ θα πρέπει να είναι αποτελεσματική και δωρεάν για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κινδύνους φτώχειας.

Κατά μέσο όρο, στην ΕΕ, η συμμετοχή στην ΠΕΦ των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε πολύ λιγότερο την τελευταία δεκαετία σε σύγκριση με τη συμμετοχή άλλων παιδιών. Μετά από τέσσερα έτη σταδιακής αύξησης της συμμετοχής των παιδιών που δεν αντιμετώπιζαν κινδύνους φτώχειας κατά την

[225] Βλ. Income inequalities and poverty indicators 2023 flash estimates — Experimental results (Ταχείες εκτιμήσεις των εισοδηματικών ανισοτήτων και των δεικτών φτώχειας για το 2023 — Πειραματικά αποτελέσματα) και τον πίνακα με όλους τους δείκτες στη σχετική ιστοσελίδα της Eurostat.

[226] Σύσταση (ΕΕ) 2021/1004 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά (ΕΕ L 223 της 22.6.2021, σ. 14).

[227] Βλ., μεταξύ άλλων, Darvas, Z. M., Welslau, L., & Zettelmeyer, J., *Incorporating the impact of social investments and reforms in the European Union's new fiscal framework* (Ενσωμάτωση των επιπτώσεων των κοινωνικών επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων στο νέο δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης), έγγραφο εργασίας του Bruegel, 2024· και Rossin-Slater, M., & Wüst, M., *What is the added value of preschool for poor children? Long-term and intergenerational impacts and interactions with an infant health intervention* (Ποια είναι η προστιθέμενη αξία της προσχολικής εκπαίδευσης για τα φτωχά παιδιά; Μακροπρόθεσμες και διαγενεακές επιπτώσεις και αλληλεπιδράσεις με μια παρέμβαση στον τομέα της βρεφικής υγείας), American Economic Journal: Applied Economics (Εφαρμοσμένα οικονομικά), τεύχος 12, αριθ. 3, 2020.

[228] Βλ. 2022/C 484/01. Εξαιρέσεις από τον στόχο «τουλάχιστον του 45 %» καθορίζονται στην παράγραφο 3 στοιχείο α).

[229] Σύσταση (ΕΕ) 2021/1004 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά.

περίοδο 2015-18 και αιφνίδιας ανόδου για τα παιδιά που αντιμετώπιζαν φτώχεια το 2019, το χάσμα μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής των δύο ομάδων το 2019 ήταν γενικά στο επίπεδο του 2015, περίπου στις 12 εκατοστιαίες μονάδες. Το χάσμα έφτασε στο υψηλότερο επίπεδό του το 2021 λόγω της απότομης αύξησης της συμμετοχής των παιδιών που δεν αντιμετώπιζαν φτώχεια και της γενικά στάσιμης συμμετοχής τω παιδιών που αντιμετώπιζαν φτώχεια. Το 2023 το χάσμα μεταξύ των δύο ομάδων, στις 15,8 εκατοστιαίες μονάδες, ήταν σημαντικά μεγαλύτερο απ' ό,τι το 2015 (μόνο το 25,2 % των παιδιών που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας συμμετείχε έναντι 41,0 % των παιδιών που δεν αντιμετώπιζαν κίνδυνο).

Η πρόοδος όσον αφορά τη συμμετοχή στην ΠΕΦ ήταν πολύ πιο αργή μεταξύ των μειονεκτούντων παιδιών

Παιδιά στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα ανά κίνδυνο φτώχειας (για 1 ώρα ή περισσότερο την εβδομάδα, ως % των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών)

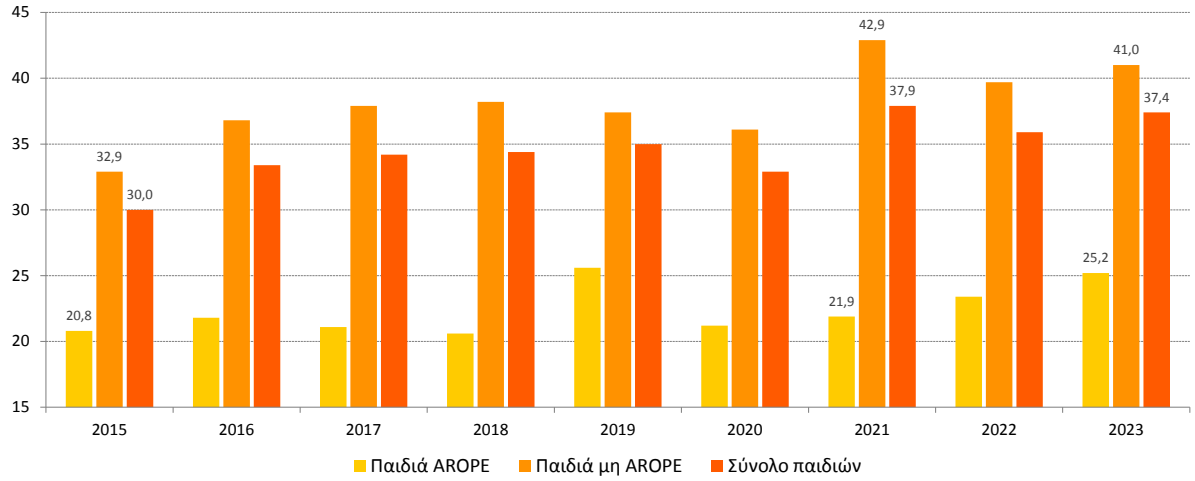

Σημείωση: Τα στοιχεία για το έτος 2020 αποτελούν εκτίμηση.
Πηγή: Eurostat [ilc_caindform25b].

Η χαμηλή οικονομική προσιτότητα και η χαμηλή διαθεσιμότητα ΠΕΦ αποτελούν εμπόδια στην πρόσβαση, ιδίως για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, εμπόδια τα οποία τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν στα οικεία σχέδια δράσης της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά, με χρηματοδοτική στήριξη από την ΕΕ. Για παράδειγμα, ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη (π.χ. **Δανία** και **Σλοβενία**) η ΠΕΦ παρέχεται ήδη δωρεάν στα παιδιά των λιγότερο εύπορων οικογενειών, η **Πορτογαλία** βρίσκεται σε διαδικασία μεταρρύθμισης για να καταστήσει την πρόσβαση στην ΠΕΦ δωρεάν για όλα τα παιδιά, και η **Πολωνία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, έχει θεσπίσει παροχές για τους γονείς παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών που λαμβάνουν επίσημη φροντίδα με σκοπό την κάλυψη ή τη μείωση του κόστους που συνδέεται με τις τιμές παροχής υπηρεσιών παιδικής φροντίδας. Σε πολλές χώρες, ο τομέας της ΠΕΦ πλήττεται επίσης από έλλειψη εγκαταστάσεων και προσωπικού. Ενώ η **Βουλγαρία** δεσμεύεται να επεκτείνει το δίκτυο υπηρεσιών ΠΕΦ, η **Γερμανία** ανέλαβε τη δέσμευση, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, να δημιουργήσει 90 χιλιάδες πρόσθετες θέσεις παιδικής φροντίδας με την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης της, με τις επενδύσεις στην ΠΕΦ να υποστηρίζονται από το ΕΚΤ+. Το 2022 η αύξηση της ικανότητας παροχής υπηρεσιών παιδικής φροντίδας αποτελούσε μέρος 22 επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΚΤ+ σε έξι κράτη μέλη, ύψους 60,7 εκατ. EUR. Επιπλέον, τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ περιλάμβαναν στα οικεία ΣΑΑ μέτρα για την επέκταση των ικανοτήτων, της συμπεριληπτικότητας και/ή της ποιότητας της ΠΕΦ. Οι αντίστοιχες επενδύσεις υπερβαίνουν τα 8 δισ. EUR.

Το βάθος της φτώχειας για τον συνολικό πληθυσμό καθώς και για τα παιδιά παρέμεινε σταθερό στην ΕΕ, αλλά αυξήθηκε σημαντικά σε ορισμένα κράτη μέλη. Το βάθος της φτώχειας υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του επιπέδου εισοδήματος των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και του ορίου φτώχειας[230]. Μειώθηκε ελαφρά, στο 23,0 % το 2023 στην ΕΕ (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022) —βλ. διάγραμμα 2.4.5. Το ευρύτερο βάθος φτώχειας καταγράφηκε στη Ρουμανία (37,4 %), ακολουθούμενη από τη Σλοβακία και την Ουγγαρία (29,9 % και 29,5 % αντίστοιχα), μετά από σημαντικές αυξήσεις (κατά 5,4, 11,5 και 10,1 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα). Η μεγαλύτερη πτώση καταγράφηκε στο Βέλγιο (– 4,2 εκατοστιαίες μονάδες), φθάνοντας στο χαμηλότερο επίπεδο στην ΕΕ (14,0 %). Η φτώχεια είναι βαθύτερη μεταξύ των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων και ανήλθε περίπου στο 63,0 % στην ΕΕ το 2023 (με βάση τα εισοδήματα του 2022)[231]. Όσον αφορά τα παιδιά, το βάθος της φτώχειας παρέμεινε αμετάβλητο κατά μέσο όρο στην ΕΕ και βρίσκεται σε υψηλότερο επίπεδο απ' ό,τι για τον συνολικό πληθυσμό (24,4 %). Στο πλαίσιο αυτό, τα ποσοστά ήταν τα υψηλότερα στην Ουγγαρία (64,3 %), μετά από πολύ σημαντική αύξηση (κατά 49,8 εκατοστιαίες μονάδες, υπερτριπλασιασμός από ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά το 2022), ακολουθούμενη από τη Ρουμανία (39,4 %) και τη Σλοβακία (37,7 %), στις οποίες σημειώθηκαν αυξήσεις κατά 6,3 και 12,7 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα. Οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφηκαν στη Βουλγαρία (– 10,9 εκατοστιαίες μονάδες), παρότι το επίπεδο εξακολούθησε να είναι υψηλό (31,9 %), και στην Ιταλία (– 8 εκατοστιαίες μονάδες), όπου το επίπεδο μειώθηκε κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (19,9 %). Η Φινλανδία και το Βέλγιο κατέγραψαν τα χαμηλότερα ποσοστά (15,4 % και 15,2 %, αντίστοιχα).

[230] Ο εν λόγω δείκτης, γνωστός επίσης ως σχετικό χάσμα διάμεσου εισοδήματος ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας, υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο κινδύνου φτώχειας και του ορίου κινδύνου φτώχειας, εκφρασμένη ως ποσοστό του ορίου κινδύνου φτώχειας. Το όριο αυτό καθορίζεται στο 60 % του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος όλου του πληθυσμού σε μια χώρα και όχι για την ΕΕ στο σύνολό της.

[231] Eurostat [ilc_li06].

Διάγραμμα 2.4.5: Το βάθος της φτώχειας ήταν γενικά σταθερό στην ΕΕ, ωστόσο συχνά ήταν μεγαλύτερο για τα παιδιά

Σχετικό χάσμα κινδύνου φτώχειας ανά όριο φτώχειας, συνολικό πληθυσμό και παιδιά (ηλικίας 0-17, ως %)

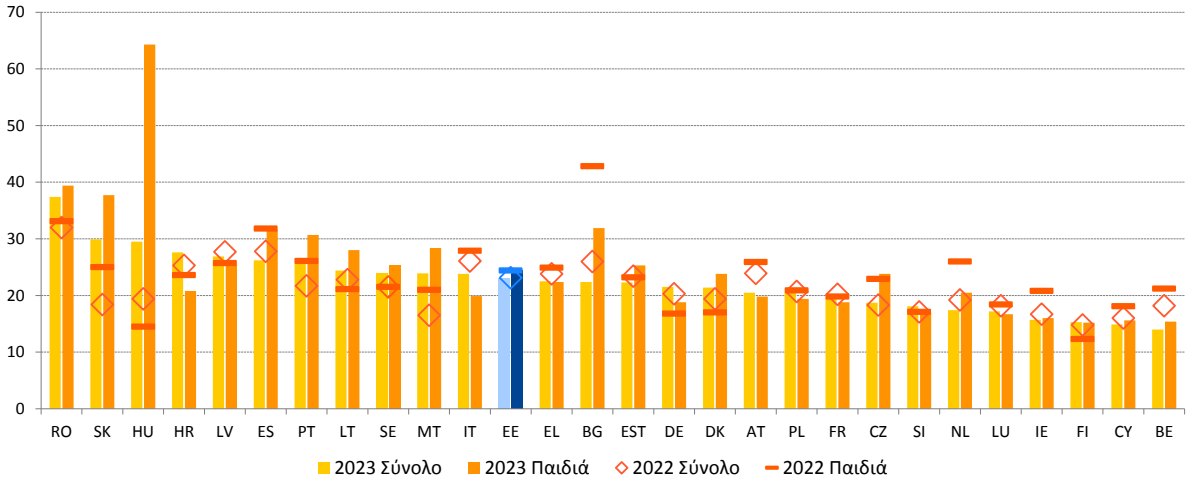

Σημείωση: Διακοπή στη σειρά για τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο το 2022 και για την Κροατία το 2023.
Πηγή: Eurostat [ilc_li11], EU-SILC.

Διάγραμμα 2.4.6: Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθεί να είναι μεγαλύτερος για τα άτομα με αναπηρία σε όλα τα κράτη μέλη

Ποσοστά ατόμων με και χωρίς αναπηρία που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (ηλικίας 16 ετών και άνω, ως %)

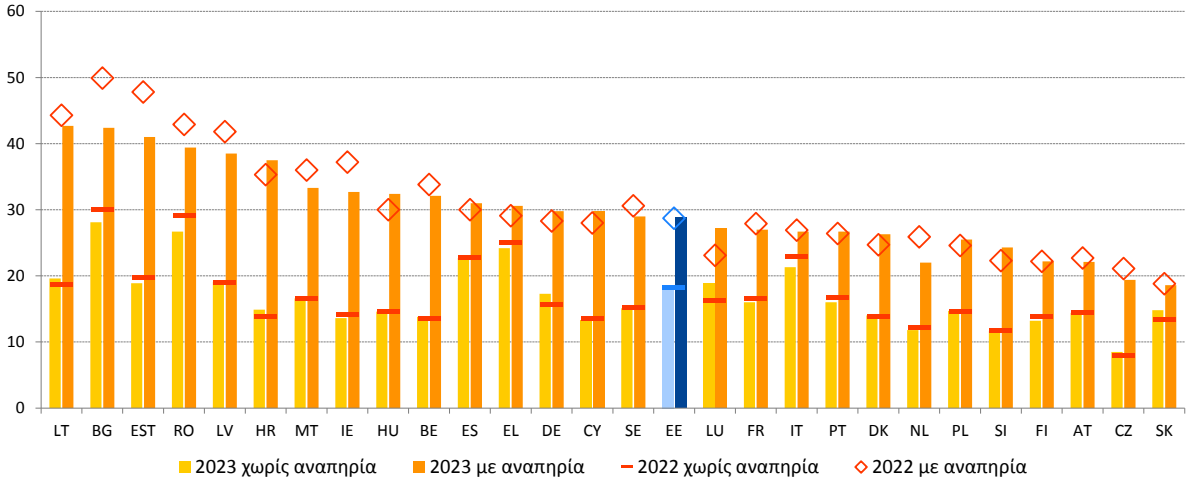

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για την Κροατία και εκτιμώμενα στοιχεία για τη Γερμανία το 2023.
Πηγή: Eurostat [hlth_dpe010], EU-SILC.

Οι κίνδυνοι φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθούν να είναι αυξημένοι για τα άτομα με αναπηρία. Το 2023 το ποσοστό AROPE για τα άτομα με αναπηρία διαμορφώθηκε στο 28,8 % στην ΕΕ, 10 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι για τον υπόλοιπο πληθυσμό. Διέφερε επίσης σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών —βλ. διάγραμμα 2.4.6. Παρά την ελαφρά μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στη Λιθουανία, στη Βουλγαρία και στην Εσθονία (42,7 %, 42,4 % και 41 %, αντίστοιχα), ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στη Σλοβακία (18,6 %). Η Ρουμανία και η Βουλγαρία είχαν τα υψηλότερα επίπεδα υλικής και κοινωνικής στέρησης μεταξύ των ατόμων με αναπηρία (28,4 % και 28,1 %, αντίστοιχα). Συνολικά, τα οικονομικά ενεργά άτομα με αναπηρία αντιμετώπιζαν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ακολουθούμενα από τους νέους με αναπηρία (33,6 % και 33,5 %, αντίστοιχα).

Επίσης, οι γυναίκες με αναπηρία αντιμετώπιζαν υψηλότερο κίνδυνο απ' ό,τι οι άνδρες με αναπηρία (29,8 % έναντι 27,6 %).

Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ μειώθηκε ελαφρώς, αλλά παρέμεινε πολύ υψηλότερος απ' ό,τι για τους γηγενείς της ΕΕ. Το ποσοστό AROPE για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ ήταν υπερδιπλάσιο του ποσοστού των ατόμων που έχουν γεννηθεί στην ΕΕ, συγκεκριμένα 39,2 % και 18,4 %, αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο χάσμα μεταξύ των δύο ομάδων καταγράφηκε στην Αυστρία (42,7 % έναντι 11,4 %), στο Βέλγιο (42,1 % έναντι 14,6 %) και στην Ισπανία (46,7 % έναντι 21,1 %). Στην Ελλάδα, το εν λόγω χάσμα μειώθηκε σε αρκετά σημαντικό βαθμό το 2023 (κατά 5,1 εκατοστιαίες μονάδες, στις 23 εκατοστιαίες μονάδες), παρότι το ποσοστό AROPE για όσους γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ ήταν ένα από τα υψηλότερα μεταξύ όλων των κρατών μελών το 2023 (47,1 %). Το χάσμα μειώθηκε σημαντικά στην Ισπανία (– 4,7 εκατοστιαίες μονάδες) και στη Βουλγαρία (– 11,9 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ αυξήθηκε περισσότερο στη Μάλτα (+ 8,7 εκατοστιαίες μονάδες)[232].

Σημαντικός αριθμός Ρομά στην ΕΕ εξακολουθεί να αντιμετωπίζει κινδύνους φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Σύμφωνα με τα στοιχεία της πλέον πρόσφατης έρευνας, κατά μέσο όρο, το 80 % των Ρομά στις χώρες της έρευνας αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας (AROP)[233], χωρίς να έχει σημειωθεί καμία πρόοδος μεταξύ του 2016 και του 2021. Κατά μέσο όρο, το 83 % των παιδιών Ρομά (κάτω των 18 ετών) ζούσε σε νοικοκυριά που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας. Επίσης, υψηλότερο ποσοστό Ρομά (48 %) αντιμετώπιζε σοβαρή υλική στέρηση σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό, ιδίως οι νεότερες και ηλικιακά μεγαλύτερες ομάδες. Το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά για την περίοδο 2020-30 καλεί τα κράτη μέλη να μειώσουν το χάσμα φτώχειας μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, τουλάχιστον κατά το ήμισυ και να διασφαλίσουν ότι η πλειονότητα των Ρομά θα ξεφύγει από τη φτώχεια έως το 2030[234]. Με τη σύσταση του Συμβουλίου για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά, τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να καταπολεμήσουν το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό κινδύνου φτώχειας και το επίπεδο υλικής και κοινωνικής στέρησης μεταξύ των Ρομά, ώστε να παράσχουν ουσιαστική στήριξη για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά[235]. Η αξιολόγηση των ανανεωμένων εθνικών στρατηγικών πλαισίων για τους Ρομά καλεί τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν τους καθορισμένους τομείς που χρήζουν βελτίωσης, καθώς και να ανανεώσουν και να τροποποιήσουν τα πλαίσιά τους, μεταξύ άλλων για να τα καταστήσουν πιο φιλόδοξα[236]. Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά σε επαρκή και μη διαχωρισμένη στέγαση και για την αντιμετώπιση του ζητήματος των διαχωρισμένων καταυλισμών[237] τα κράτη μέλη καλούνται να εντοπίσουν και να χρησιμοποιήσουν όλη τη διαθέσιμη χρηματοδότηση για τον σκοπό αυτόν.

---

[232] Όπως φαίνεται από τον δείκτη της Eurostat [ilc_peps06n] στον οποίο συγκρίνονται τα άτομα που έχουν γεννηθεί σε χώρες εκτός της ΕΕ με εκείνα που έχουν γεννηθεί στη χώρα που υποβάλλει τα στοιχεία· άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ για τη Ρουμανία.

[233] Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), Έρευνα για τους Ρομά 2021. Οι χώρες της έρευνας ήταν οι εξής: BG, CZ, EL, ES, HR, HU, PT, RO, SK.

[234] Βλ.: Το νέο στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά (πλήρης δέσμη).

[235] Βλ.: ΕΕ C 93 της 19.3.2021, σ. 1.

[236] Για την αξιολόγηση βλ.: COM(2023) 7 final στην πλήρη δέσμη.

[237] Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα για τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά σε επαρκή και μη διαχωρισμένη στέγαση και για την αντιμετώπιση του ζητήματος των διαχωρισμένων καταυλισμών.

Το 2023 η ενεργειακή φτώχεια αυξήθηκε στην ΕΕ για δεύτερο συνεχόμενο έτος, αύξηση που αντικατόπτριζε τον αντίκτυπο του υψηλού ενεργειακού κόστους, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το ποσοστό ενεργειακής φτώχειας, όπως μετριέται με βάση το ποσοστό των ατόμων που δεν είναι σε θέση να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους, αυξήθηκε κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες στην ΕΕ, φθάνοντας το 10,6 % το 2023[238]. Πρόκειται για το δεύτερο συνεχόμενο έτος αύξησης, μετά από σταθερή μείωση κατά την περίοδο 2015-21 (από 9,6 % σε 6,9 %) —βλ. διάγραμμα 2.4.7. Αυτό αποτυπώνει τον αντίκτυπο της απότομης αύξησης των τιμών της ενέργειας που ξεκίνησε το δεύτερο εξάμηνο του 2021 και κλιμακώθηκε το 2022. Το γεγονός ότι η αύξηση της ενεργειακής φτώχειας το 2023 ήταν χαμηλότερη απ' ό,τι το 2022, ενώ οι κλυδωνισμοί των τιμών ήταν σημαντικά μεγαλύτεροι τον χειμώνα του 2022 σε σύγκριση με τον χειμώνα του 2021, υποδηλώνει ότι τα έκτακτα μέτρα στήριξης που εγκρίθηκαν από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της άμβλυναν αποτελεσματικά τον αντίκτυπο[239]. Τε επίπεδα ενεργειακής φτώχειας διέφεραν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών το 2023, από 2,1 % στο Λουξεμβούργο έως 20,8 % στην Ισπανία και στην Πορτογαλία. Η Δανία, οι Κάτω Χώρες, η Ισπανία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Πορτογαλία και η Σουηδία κατέγραψαν τις μεγαλύτερες αυξήσεις, ενώ η Βουλγαρία, η Κροατία, η Κύπρος, η Μάλτα, η Λετονία και η Ρουμανία κατέγραψαν μειώσεις. Η αύξηση ήταν πιο σημαντική για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας απ' ό,τι για τον γενικό πληθυσμό το 2023 (+ 2,1 εκατοστιαίες μονάδες). Όσον αφορά τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, η ενεργειακή φτώχεια ήταν υπερδιπλάσια του μέσου όρου (22,2 % το 2023), από 3,8 % στη Φινλανδία έως 43,6 % στην Κύπρο. Στη Δανία, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες αυξήσεις μεταξύ των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, ενώ η Βουλγαρία, η Κροατία, η Κύπρος και η Λετονία κατέγραψαν μείωση της ενεργειακής φτώχειας.

[238] Το ποσοστό των ατόμων που δεν είναι σε θέση να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους είναι ένας από τους κύριους δείκτες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της ενεργειακής φτώχειας στην ΕΕ. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους δείκτες ενεργειακής φτώχειας σε επίπεδο ΕΕ, βλ. το δελτίο SPC-ISG.

[239] Τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για την ενεργειακή φτώχεια προέρχονται από τις στατιστικές EU-SILC 2023. Οι έρευνες για τα ζητήματα αυτά διεξάγονται γενικά το πρώτο εξάμηνο του έτους, κατά την περίοδο από τον Ιανουάριο έως τον Ιούνιο του σχετικού έτους, οπότε τα στοιχεία από το 2023 αντικατοπτρίζουν τον αντίκτυπο της απότομης αύξησης των τιμών της ενέργειας τον χειμώνα του 2022.

Διάγραμμα 2.4.7: Η ενεργειακή φτώχεια αυξάνεται στην ΕΕ με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Άτομα που δεν είναι σε θέση να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους, συνολικός πληθυσμός και πληθυσμός που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας, 2022 και 2023 (ως %)

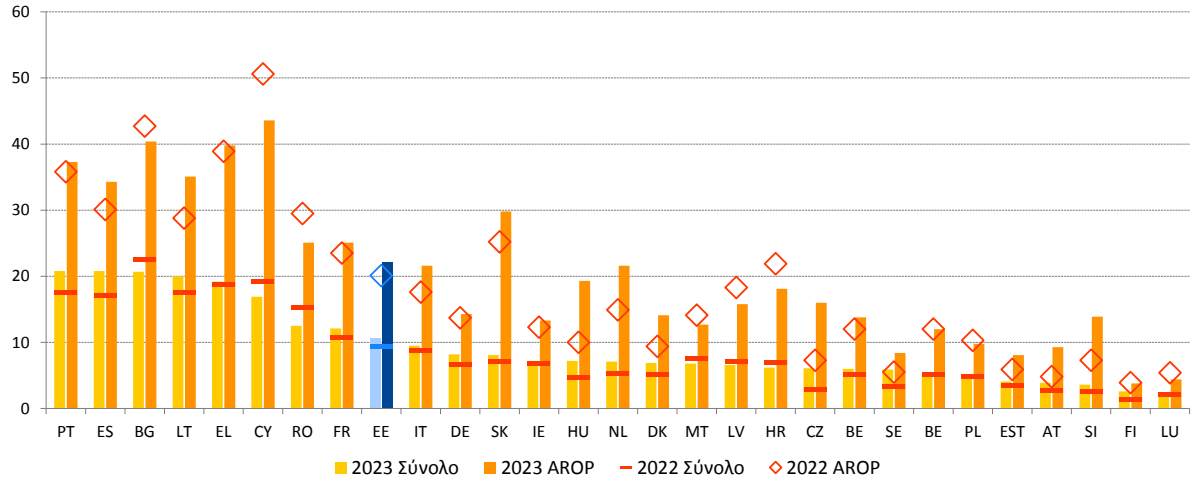

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για τη LT το 2023.
Πηγή: Eurostat [ilc_mdes01], EU-SILC.

Η εισοδηματική ανισότητα παρέμεινε γενικά σταθερή κατά μέσο όρο στην ΕΕ το 2023, με κάποια σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20) παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό σταθερός το 2023, στο 4,72 (έναντι 4,73 το 2022, όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022 και του 2021, αντίστοιχα)[240]. Στη Λιθουανία, στη Λετονία και στη Ρουμανία καταγράφηκαν «κρίσιμες καταστάσεις», με επίπεδα εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των υψηλότερων στην Ένωση, παρά τις σχετικά μικρές μειώσεις το 2023 —βλ. διάγραμμα 2.4.8. Υψηλά επίπεδα ανισότητας καταγράφηκαν επίσης στην Ισπανία, στην Εσθονία και στην Ελλάδα, καθώς και στην Πορτογαλία και στη Μάλτα (στις δύο τελευταίες μετά από σχετικά μεγάλες αυξήσεις). Αντίστοιχα μεγάλες αυξήσεις οδήγησαν σε επίπεδα κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ στην Ουγγαρία, στη Σουηδία και στην Κροατία. Και τα οκτώ αυτά κράτη μέλη βρίσκονταν σε κατάσταση με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» το 2023. Από την άλλη πλευρά, η μεγαλύτερη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας σημειώθηκε στη Βουλγαρία (– 0,69), η οποία ωστόσο εξακολουθούσε να έχει ένα από τα υψηλότερα επίπεδα το 2023 (6,61) και βρισκόταν σε κατάσταση με την ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη», όπως η Ιταλία, η οποία παρουσίασε μικρότερη μείωση (– 0,35) αλλά από χαμηλότερο επίπεδο· και οι δύο αυτές χώρες συνέβαλαν στην ανοδική σύγκλιση. Το Βέλγιο, η Τσεχία, η Σλοβενία και η Φινλανδία ήταν χώρες με «βέλτιστη επίδοση» το 2023. Σε ορισμένα κράτη μέλη, για παράδειγμα στη Γερμανία, στην Ιταλία, στην Ουγγαρία, στην Πορτογαλία και στη Σουηδία, το επίπεδο εισοδηματικής ανισότητας ποίκιλλε επίσης σημαντικά ανά περιφέρεια (βλ. διάγραμμα 4 στο παράρτημα 5), συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών. Σύμφωνα με τις ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat για το εισοδηματικό έτος 2023, η τάση των εισοδηματικών ανισοτήτων, όπως μετρήθηκε με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, ήταν μάλλον σταθερή σε όλες τις χώρες εκτός από τη Λετονία, όπου εκτιμήθηκε σημαντική αύξηση[241]. Η διενέργεια εκτιμήσεων των διανεμητικών επιπτώσεων των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τον

[240] Ο δείκτης ορίζεται ως ο λόγος του συνολικού (ισοδύναμου διαθέσιμου) εισοδήματος του 20 % του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα προς το υψηλότερο εισόδημα του 20 % με το χαμηλότερο εισόδημα.
[241] Βλ. πειραματικά αποτελέσματα ταχειών εκτιμήσεων 2023, σ. 13.

συνυπολογισμό των επιπτώσεων στην εισοδηματική ανισότητα και την ανάλογη εκ των προτέρων διαμόρφωση πολιτικής.

Διάγραμμα 2.4.8: Η εισοδηματική ανισότητα παρέμεινε γενικά σταθερή κατά μέσο όρο στην ΕΕ το 2023, με κάποια σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών

Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20), επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

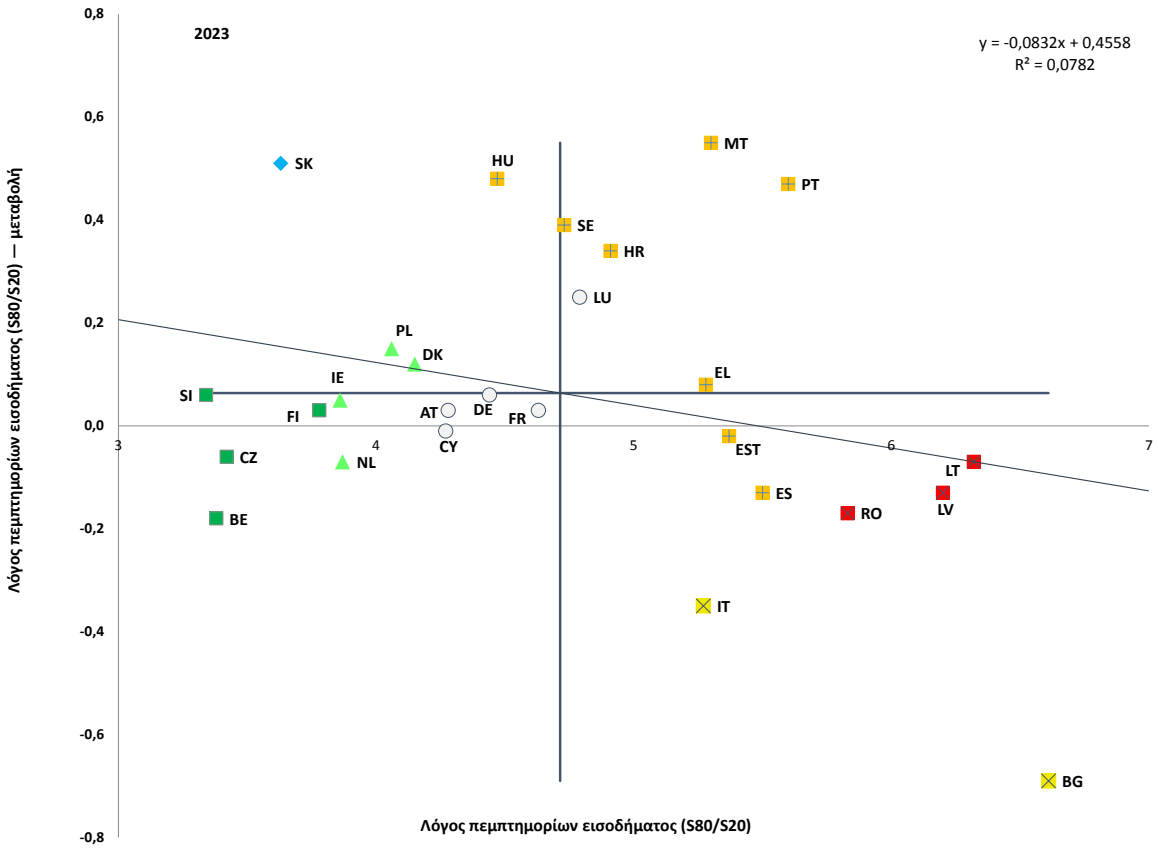

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για την Κροατία.
Πηγή: Eurostat [tessi180], EU-SILC.

Σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η εισοδηματική ανισότητα σημείωσε πτώση μετά την κορύφωσή της την περίοδο 2014-15, με διακυμάνσεις και ορισμένες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Οι εισοδηματικές ανισότητες (όπως μετρήθηκαν με βάση τον δείκτη S80/S20) αυξήθηκαν απότομα κατά τη διάρκεια της διπλής ύφεσης στην ΕΕ-27 και, στη συνέχεια, μειώθηκαν εκ νέου στα επίπεδα που ήταν γνωστά πριν από τη χρηματοπιστωτική κρίση, με περαιτέρω ελαφρά υποχώρηση τα τελευταία χρόνια —βλ. διάγραμμα 2.4.9. Η εισοδηματική ανισότητα στο κατώτερο τμήμα της κατανομής του εισοδήματος (δηλαδή μετρούμενη με βάση τον δείκτη S50/S20) επανήλθε γενικά στο επίπεδο στο οποίο βρισκόταν το 2010 έως το 2023, ενώ μειώθηκε ελαφρά κάτω από το επίπεδο αυτό στην κορυφή της κατανομής (δηλαδή S80/S50). Αυτό δείχνει τον αντίκτυπο των ταχέων και αποτελεσματικών μέτρων πολιτικής που έλαβε η ΕΕ τα τελευταία χρόνια, ιδίως σε σχέση με την κρίση της νόσου COVID-19 και το υψηλό κόστος ζωής. Ταυτόχρονα, προβάλλει την έλλειψη σημαντικών μακροπρόθεσμων βελτιώσεων κατά μέσο όρο στο κατώτερο τμήμα της κατανομής του εισοδήματος. Ενώ σε πολλά κράτη μέλη τα ποσοστά εισοδήματος βελτιώθηκαν για τα χαμηλότερα πεμπτημόρια μεταξύ του 2007 και του 2022, σε άλλα κράτη μέλη (συγκεκριμένα στην Ιταλία, στη Λιθουανία, στο Λουξεμβούργο, στην Ουγγαρία, τη Μάλτα, τη Δανία και τη Σουηδία) υπήρχαν

στοιχεία που αποδείκνυαν την ύπαρξη πόλωσης[242]. Συνολικά, το δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο πεμπτημόριο εισοδήματος (ως πιθανή υποκατάστατη μεταβλητή της μεσαίας τάξης) αύξησαν ελαφρώς το εισόδημά τους κατά την περίοδο αυτή σε αρκετά κράτη μέλη, με λίγες σημαντικές εξαιρέσεις (δηλαδή τη Βουλγαρία, την Κύπρο και τη Φινλανδία).

Διάγραμμα 2.4.9: Οι εισοδηματικές ανισότητες στην ΕΕ-27 παρουσίασαν διακυμάνσεις τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, ενώ πιο πρόσφατα μειώθηκαν

Λόγοι πεμπτημορίων S80/S20, S80/S50 και S50/S20, 2010-2022

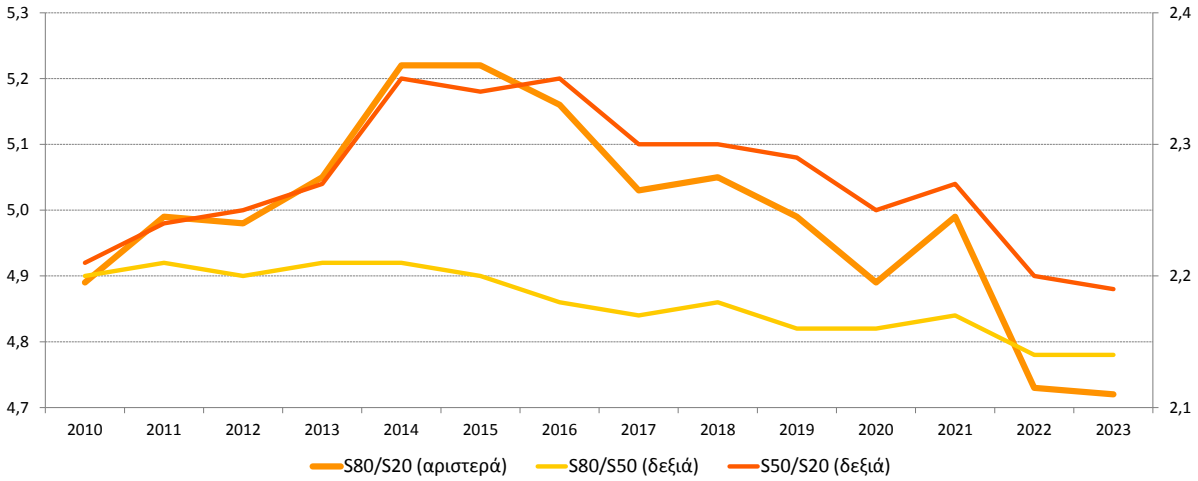

Σημείωση: Για τις διακοπές στις σειρές, βλ. τους πίνακες δεδομένων.
Πηγή: Eurostat [tessi180], [ilc_di11d], [ilc_di11e], EU-SILC.

Το 2023 οι δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας αυξήθηκαν σε ονομαστικούς όρους, αλλά μειώθηκαν σε πραγματικούς όρους, με μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των κλάδων[243]. Το ποσοστό σε σχέση με το ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 26,8 % στην ΕΕ το 2023 (έναντι 26,9 % το 2022), το οποίο είναι κατά 3,2 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το υψηλότερο επίπεδο που είχε σημειωθεί κατά τη διάρκεια της κρίσης της νόσου COVID-19 το 2020 (στο 30 %, λόγω των σχετικών έκτακτων μέτρων πολιτικής που ελήφθησαν). Παρά τον ορισμένο βαθμό σύγκλισης στο πλαίσιο αυτό από το 2018 (ιδίως την περίοδο 2020-21), οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών παρέμειναν μεγάλες, με έξι κράτη μέλη να καταγράφουν ποσοστά άνω του 28 % και άλλα έξι κάτω του 17 %[244]. Ενώ σε ονομαστικούς όρους οι δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ αυξήθηκαν κατά 6,1 % το 2023, σε πραγματικούς όρους μειώθηκαν ελαφρώς (– 0,2 %)[245], μείωση που αποτύπωνε το πλαίσιο του σταθερά υψηλού πληθωρισμού. Οι μεταβολές σε πραγματικούς όρους ποικίλλουν από αυξήσεις άνω του 5 % σε επτά κράτη μέλη έως μειώσεις κατά περισσότερο από 2 % σε τέσσερα άλλα κράτη μέλη[246]. Σε επίπεδο ΕΕ, η ελαφρά πτώση σε πραγματικούς όρους το 2023 οφειλόταν στη μείωση σχεδόν κατά 8 % των παροχών για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και σχεδόν κατά 5 % των παροχών ανεργίας, καθώς και στην υποχώρηση κατά περίπου 1 % των δαπανών για παροχές ασθένειας και

[242] Με βάση δεδομένα που έχουν προσαρμοστεί για να ληφθούν υπόψη οι διακοπές στη σειρά. Η πλήρης ανάλυση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα Economic inequalities in the EU – key trends and policies (Οικονομικές ανισότητες στην ΕΕ — βασικές τάσεις και πολιτικές).
[243] Eurostat, Κοινωνική προστασία (spr_exp_func, στοιχεία που εξήχθησαν στις 7/11/2024). Τα στοιχεία του 2023 αποτελούν εκτιμήσεις που καλύπτουν όλα τα κράτη μέλη εκτός της Ελλάδας.
[244] Πρόκειται για τις FR, FI, AT, DE, BE και IT, και τις IE, MT, EST, RO, LT και HU, αντίστοιχα.
[245] Οι μεταβολές σε πραγματικούς όρους εκτιμώνται με τον αποπληθωρισμό των δαπανών σε ονομαστικούς όρους σε EUR [spr_exp_func] με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) —για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. εδώ.
[246] Πρόκειται για τις SK, PL, CY, BE, BG, LU, και για τις NL και EST, LV, IT και LT, αντίστοιχα.

υγειονομικής περίθαλψης. Από την άλλη πλευρά, οι δαπάνες που σχετίζονται με τις παροχές γήρατος και επιζώντων αυξήθηκαν σε πραγματικούς όρους κατά 0,7 %.

Οι δαπάνες για παροχές γήρατος και επιζώντων εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ήμισυ του συνόλου των δαπανών για παροχές κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ. Το ποσοστό αυτό ανερχόταν στο 46,7 % το 2023 (έναντι 46,2 % το 2022). Οι παροχές υγειονομικής περίθαλψης και ασθένειας εξακολουθούσαν να αντιπροσωπεύουν το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό (29,9 % έναντι 30,2 % το 2022), ενώ οι οικογενειακές παροχές διαμορφώθηκαν στο 8,6 % (όπως το 2022) και οι παροχές αναπηρίας αντιπροσώπευαν το 7,1 % (έναντι 7 % το 2022). Το ποσοστό των παροχών ανεργίας συνέχισε να μειώνεται, παράλληλα με την ανεργία, στο 3,9 % το 2023 (το χαμηλότερο επίπεδο από το 2008, πρώτο έτος των χρονολογικών σειρών), έναντι 4,1 % το 2022, μετά από πτώση από το πρωτοφανές υψηλό επίπεδο του 2020 (7,4 %). Παράλληλα, το ποσοστό των δαπανών για παροχές για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού υποχώρησε από 2,6 % το 2022 σε 2,4 % το 2023. Αντίθετα, το ποσοστό των δαπανών για επιδόματα στέγασης (1,4 %) αυξήθηκε ελαφρώς σε σύγκριση με το 2022 (1,3 %). Το ποσοστό των παροχών γήρατος και επιζώντων αυξήθηκε σε ετήσια βάση στην πλειονότητα των κρατών μελών (16 από τα 26), ενώ το ποσοστό κατηγοριών όπως οι παροχές υγειονομικής περίθαλψης και ασθένειας, οι παροχές ανεργίας ή οι παροχές για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε στα περισσότερα από αυτά.

Διάγραμμα 2.4.10: Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εξαιρουμένων των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε ελαφρώς το 2023, με ορισμένες ενδείξεις απόκλισης

Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας, επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

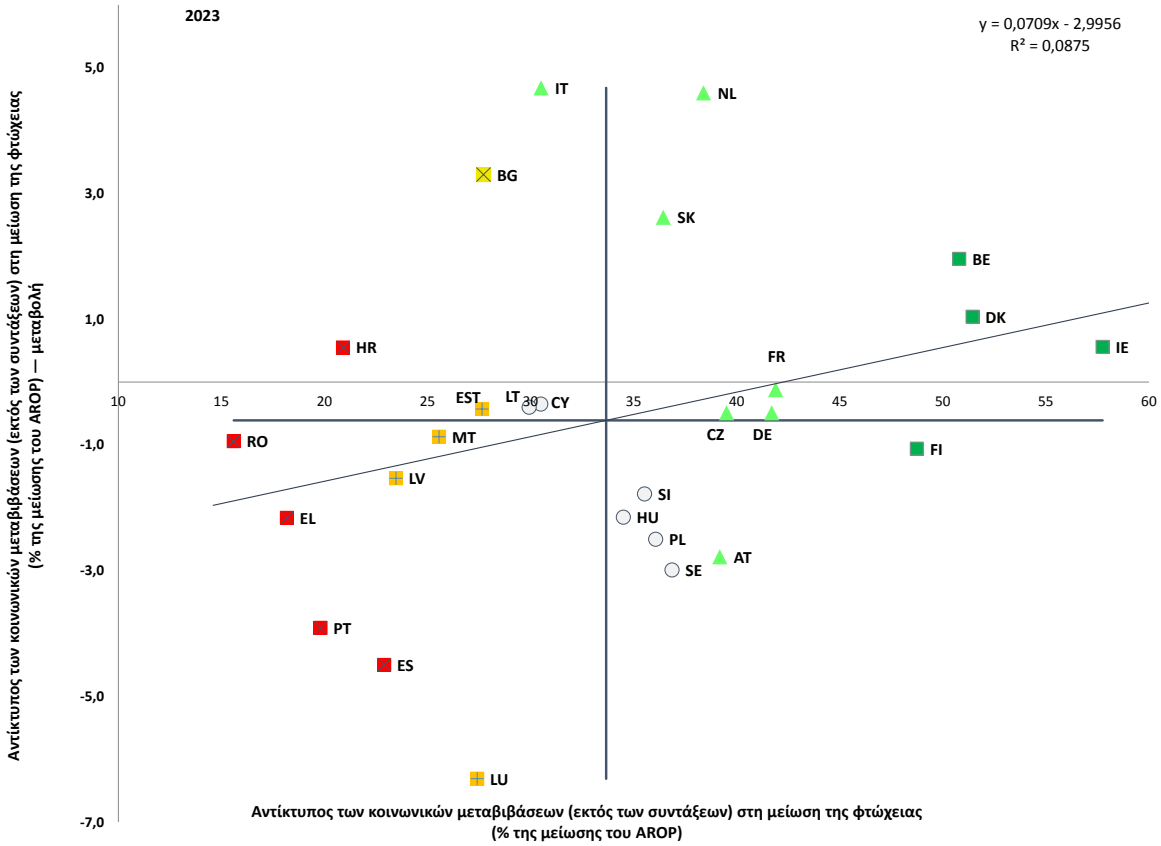

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για την Κροατία.
Πηγή: Eurostat [tespm050], EU-SILC.

Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εξαιρουμένων των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε ελαφρώς το 2023, με ορισμένες ενδείξεις απόκλισης μεταξύ των κρατών μελών. Η μείωση αυτή επήλθε τόσο στην ΕΕ κατά μέσο όρο (– 0,3 εκατοστιαίες μονάδες, ωστόσο το ποσοστό εξακολουθεί να είναι υψηλότερο από τα προ πανδημίας COVID-19 επίπεδα) όσο και στα περισσότερα κράτη μέλη —βλ. διάγραμμα 2.4.10. Παρόλα αυτά, οι διαφορές παρέμειναν σημαντικές μεταξύ των χωρών. Το 2023 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022), καταγράφηκαν «κρίσιμες καταστάσεις» στη Ρουμανία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Κροατία και την Ισπανία· σε όλες αυτές τις χώρες, ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων ήταν μικρός (μεταξύ 15,6 % και 22,9 %), ενώ σε όλες εκτός από την Κροατία καταγράφηκε μείωση. Τέσσερα κράτη μέλη κατατάσσονταν στην κατηγορία με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Μεταξύ αυτών, το Λουξεμβούργο κατέγραψε τη μεγαλύτερη μείωση αντικτύπου, ενώ στην Εσθονία, στη Μάλτα και στη Λετονία ο αντίκτυπος ήταν μικρότερος: σε όλες τις χώρες τα επίπεδα ήταν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Αντίθετα, η Ιρλανδία, η Δανία, το Βέλγιο και η Φινλανδία ήταν χώρες με «βέλτιστη επίδοση» (με ποσοστά μεταξύ 48,7 % και 57,7 %). Το 2023 ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στον κίνδυνο νομισματικής φτώχειας μειώθηκε ελαφρά κατά μέσο όρο στην ΕΕ και για τα παιδιά

(– 0,3 εκατοστιαίες μονάδες[247]), μείωση που αντανακλούσε τις μειώσεις σε 20 κράτη μέλη (έως – 18,6 εκατοστιαίες μονάδες στην Ουγγαρία, – 8,8 εκατοστιαίες μονάδες στο Λουξεμβούργο και – 7,3 εκατοστιαίες μονάδες στη Σουηδία), οι οποίες δεν αντισταθμίστηκαν από τις αυξήσεις που σημειώθηκαν σε ορισμένα κράτη μέλη (έως + 8,2 εκατοστιαίες μονάδες στην Ιταλία, + 3,2 εκατοστιαίες μονάδες στη Σλοβακία και + 2,5 εκατοστιαίες μονάδες στην Κροατία). Οι διαφορές όσον αφορά τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας για τον συνολικό πληθυσμό ήταν επίσης σημαντικές μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ, ιδίως στο Βέλγιο, στη Γερμανία, την Ιταλία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και την Ισπανία (βλ. διάγραμμα 9 στο παράρτημα 5), συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών.

Παρότι τα τελευταία χρόνια σημειώθηκαν βελτιώσεις, σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη, η στήριξη του ελάχιστου εισοδήματος δεν επαρκεί γενικά για την έξοδο από τη φτώχεια. Τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος λειτουργούν ως κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας έσχατης ανάγκης[248]. Η επάρκεια της στήριξης μπορεί να αξιολογηθεί με τη σύγκριση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών που βασίζονται αποκλειστικά στο ελάχιστο εισόδημα (και δεν έχουν εισόδημα από εργασία) με το όριο του κινδύνου φτώχειας (AROP) —βλ. διάγραμμα 2.4.11[249]. Όσον αφορά τα μονογονεϊκά νοικοκυριά, το επίπεδο στήριξης είναι το πιο γενναιόδωρο στις Κάτω Χώρες, όπου σχεδόν αγγίζει το όριο του κινδύνου φτώχειας (60 % του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος), ενώ είναι ίσο ή μεγαλύτερο από το 50 % του διάμεσου εισοδήματος στην Ιρλανδία, στο Βέλγιο και στο Λουξεμβούργο, και μεταξύ 30 % και 50 % του διάμεσου εισοδήματος στις περισσότερες άλλες χώρες. Τη χαμηλότερη στήριξη στα μονογονεϊκά νοικοκυριά παρέχουν η Ρουμανία, η Ουγγαρία και η Βουλγαρία, όπου το ποσοστό είναι περίπου 10 % ή κάτω από το 10 % του διάμεσου εισοδήματος. Σε σύγκριση με το 2022, η επάρκεια της στήριξης έχει βελτιωθεί στην Εσθονία (+ 4 εκατοστιαίες μονάδες), στις Κάτω Χώρες και στο Λουξεμβούργο (+ 3 εκατοστιαίες μονάδες), στην Ιρλανδία, στο Βέλγιο, στην Ισπανία, τη Λιθουανία και την Τσεχία (+ 2 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ έχει μειωθεί στην Ιταλία, την Αυστρία, την Κύπρο, την Πολωνία (– 3 εκατοστιαίες μονάδες), την Ελλάδα και την Ουγγαρία (– 2 εκατοστιαίες μονάδες). Όταν εξετάζεται η κατάσταση των νοικοκυριών που αποτελούνται από δύο ενήλικες και δύο παιδιά, στην πλειονότητα των κρατών μελών η επάρκεια της στήριξης είναι παρόμοια ή υψηλότερη, κυρίως λόγω του αυξημένου ρόλου των οικογενειακών παροχών. Ωστόσο, μόνο στη Λιθουανία το επίπεδο στήριξης γι' αυτού του είδους τα νοικοκυριά επαρκεί για την έξοδο από τη φτώχεια. Σε σύγκριση με το 2022, γι' αυτό το είδος νοικοκυριών, παρατηρήθηκαν σημαντικές βελτιώσεις ως προς την επάρκεια (άνω των + 5 εκατοστιαίων μονάδων) στην Εσθονία, την Ισπανία, την Τσεχία και τη Σλοβακία, ενώ στην Πολωνία καταγράφηκε σημαντική μείωση (– 6 εκατοστιαίες μονάδες). Τέλος, σε όλα τα κράτη μέλη, το καθαρό εισόδημα που κερδίζει ένα άτομο που εργάζεται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης και αμείβεται με τον κατώτατο μισθό (ή με αντίστοιχο χαμηλό μισθό στις χώρες που δεν εφαρμόζουν σύστημα νόμιμου

[247] Αυτό βασίζεται στο πλαίσιο συγκριτικής αξιολόγησης για τη φροντίδα και τη στήριξη των παιδιών που θεσπίστηκε από την υποομάδα δεικτών της επιτροπής κοινωνικής προστασίας. Ο δείκτης μπορεί να υπολογιστεί από το ποσοστό AROP για τα παιδιά μετά και πριν από τις μεταβιβάσεις (εξαιρουμένων των συντάξεων). Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, της δωρεάν προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, της εκπαίδευσης και της υγειονομικής περίθαλψης, δεν λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα ανάλυση.

[248] Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με επαρκές ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη (2023/C 41/01).

[249] Εκτός από τις παροχές ελάχιστου εισοδήματος, τα νοικοκυριά μπορεί να δικαιούνται στεγαστικό και οικογενειακό επίδομα.

κατώτατου μισθού) είναι συστηματικά υψηλότερο από την εισοδηματική στήριξη που λαμβάνεται μέσω κοινωνικής πρόνοιας σε περίπτωση μη απασχόλησης.

Διάγραμμα 2.4.11: Η επάρκεια της κοινωνικής πρόνοιας για τα νοικοκυριά ανέργων παραμένει σχετικά χαμηλή

Καθαρό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών (άγαμου ατόμου, και δύο ενηλίκων με δύο παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών) που λαμβάνουν κοινωνική αρωγή, ως ποσοστό του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος, 2023 (ως %)

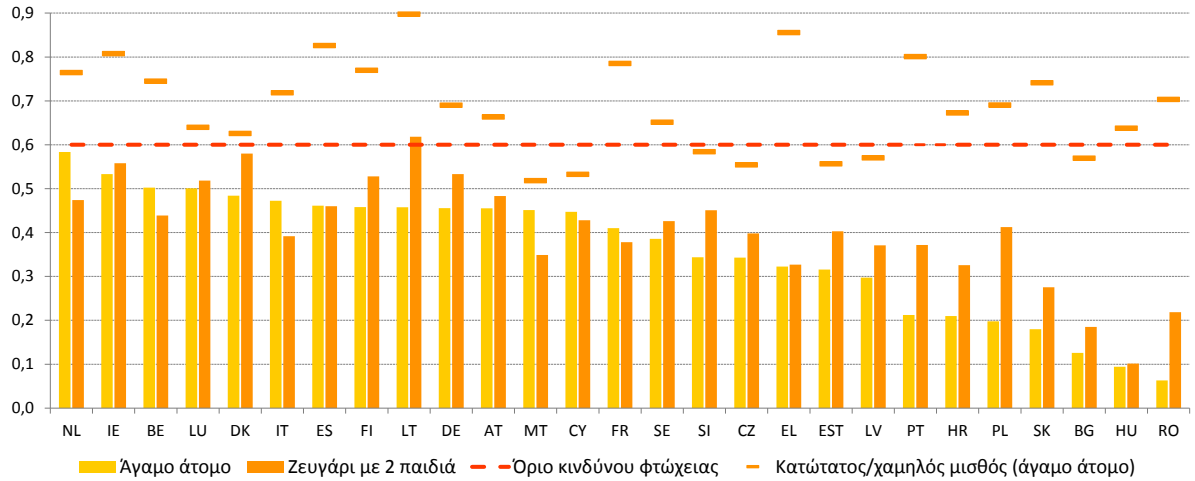

Σημείωση: Ενήλικα μέλη του νοικοκυριού που δεν εργάζονται και δεν λαμβάνουν παροχές ανεργίας. Καθαρά εισοδήματα, συμπεριλαμβανομένων των παροχών κοινωνικής πρόνοιας, των οικογενειακών παροχών και των επιδομάτων στέγασης, μετά τους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Καθαρό εισόδημα άγαμου ατόμου που εργάζεται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης και αμείβεται με τον νόμιμο κατώτατο μισθό (ή με το 45 % του μέσου μισθού για τις χώρες που δεν εφαρμόζουν σύστημα νόμιμου κατώτατου μισθού: Δανία, Ιταλία, Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία).
Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί με βάση τα αποτελέσματα του μοντέλου φορολογίας παροχών του ΟΟΣΑ, έκδοση μοντέλου 2.6.3, και Eurostat [ilc_di03], EU-SILC.

Η ανεργία εξακολουθεί να αποτελεί βασικό παράγοντα κινδύνων φτώχειας, ενώ κατά μέσο όρο οι κοινωνικές παροχές δεν φθάνουν σ' όλα τα νοικοκυριά που έχουν ανάγκη. Στην ΕΕ, το 60,7 % των νοικοκυριών στα οποία τα οικονομικά ενεργά άτομα είτε ήταν άνεργα είτε εργάζονταν ελάχιστα (δηλαδή εργάζονταν για 20 % ή λιγότερο του συνολικού δυνητικού χρόνου εργασίας τους) αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας το 2023[250] —βλ. διάγραμμα 2.4.12. Το ποσοστό αυτό είναι σταθερό σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, αλλά παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας των νοικοκυριών (οιονεί) ανέργων (δηλαδή με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας) κυμάνθηκε από 80 % στη Ρουμανία (– 9 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2022) έως λιγότερο από 40 % στην Ιρλανδία (– 6 εκατοστιαίες μονάδες). Πολύ μεγάλες αυξήσεις παρατηρήθηκαν στην Αυστρία (+ 14 εκατοστιαίες μονάδες), στην Κύπρο (+ 10 εκατοστιαίες μονάδες) και στην Πορτογαλία (+ 9 εκατοστιαίες μονάδες) —παρότι από πολύ χαμηλότερα αρχικά επίπεδα— καθώς και στη Σλοβενία και στη Σουηδία (+ 7 εκατοστιαίες μονάδες). Σημαντικές μειώσεις καταγράφηκαν στην Ουγγαρία (– 14 εκατοστιαίες μονάδες), στο Βέλγιο (– 9 εκατοστιαίες μονάδες) και στη Δανία (– 8 εκατοστιαίες μονάδες). Ταυτόχρονα, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων που λαμβάνουν

[250] Επίσης, κατά μέσο όρο στην ΕΕ, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας για τους ανέργους ήταν 47,5 % το 2023, με ποσοστά άνω του 50 % σε οκτώ χώρες, και περίπου 60 % ή περισσότερο στη Λιθουανία, στις Κάτω Χώρες και στη Ρουμανία. Οι κίνδυνοι φτώχειας μεταξύ των ανέργων ήταν υψηλότεροι σήμερα απ' ό,τι κατά την περίοδο πριν από την πανδημία COVID-19 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2019) σε 12 κράτη μέλη.

κοινωνικές παροχές ήταν 83,5 % στην ΕΕ το 2023, δηλαδή αυξήθηκε από το 81,1 % του προηγούμενου έτους —βλ. διάγραμμα 2.4.13[251]. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, με το ποσοστό αυτό να κυμαίνεται από (σχεδόν) 100 % στη Δανία, στην Αυστρία και στη Γαλλία έως λιγότερο από 60 % στην Κροατία. Η κάλυψη είτε αυξήθηκε είτε παρέμεινε γενικά σταθερή (με μεταβολές κάτω των 2 εκατοστιαίων μονάδων) στα περισσότερα κράτη μέλη μεταξύ του 2022 και του 2023 (εισοδηματικά έτη 2021 και 2022, αντίστοιχα). Σημαντικές αυξήσεις παρατηρήθηκαν στην Αυστρία (+ 15,8 εκατοστιαίες μονάδες), στην Ουγγαρία (+ 12,8 εκατοστιαίες μονάδες), στην Ιταλία (+ 12,2 εκατοστιαίες μονάδες) και στη Λετονία (+ 8,3 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ αρκετά μεγάλη πτώση καταγράφηκε στη Μάλτα (– 23,7 εκατοστιαίες μονάδες). Στα δύο τρίτα περίπου των κρατών μελών, οι παροχές ελάχιστου εισοδήματος μπορούν να συνδυαστούν (τουλάχιστον εν μέρει) με εισόδημα από εργασία, κάτι που δημιουργεί θετικά κίνητρα για τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

[251] Περιλαμβάνονται κάθε είδους κοινωνικές παροχές και όχι μόνο τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος.

Διάγραμμα 2.4.12: Τα ποσοστά φτώχειας παραμένουν υψηλά μεταξύ των νοικοκυριών (οιονεί) ανέργων

Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων (ως %)

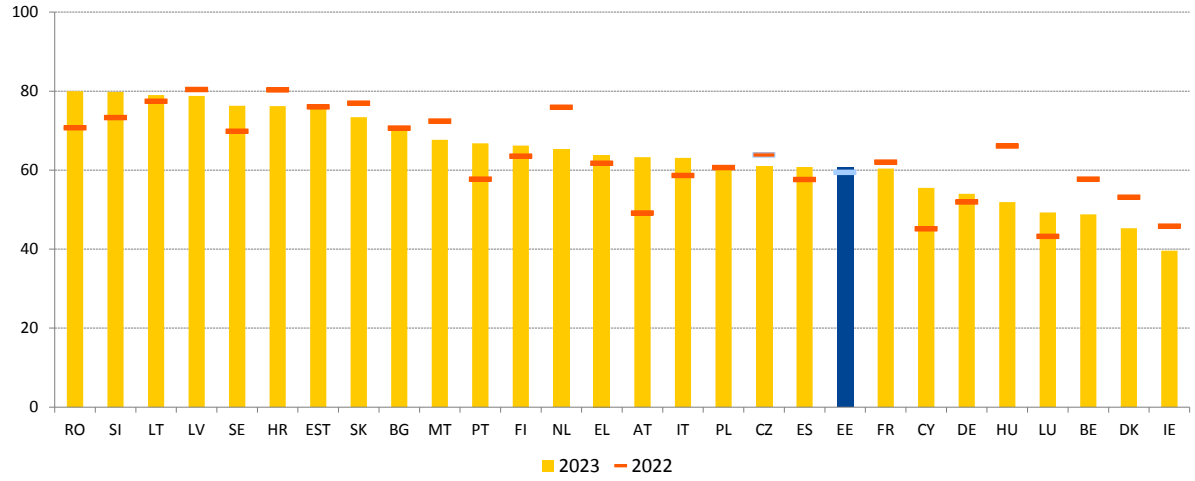

Σημείωση: Διακοπή στη σειρά για το 2023 για την Κροατία. Ως νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων [με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας] νοούνται τα νοικοκυριά στα οποία τα οικονομικά ενεργά μέλη εργάστηκαν για χρόνο εργασίας ίσο ή μικρότερο από το 20 % του συνολικού δυναμικού χρόνου εργασίας τους κατά το προηγούμενο έτος.
Πηγή: Eurostat [ilc_li06], EU SILC.

Διάγραμμα 2.4.13: Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και καλύπτονται από κοινωνικές παροχές παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό δικαιούχων παροχών για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ηλικίας 18-64 ετών και ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων (ως %)

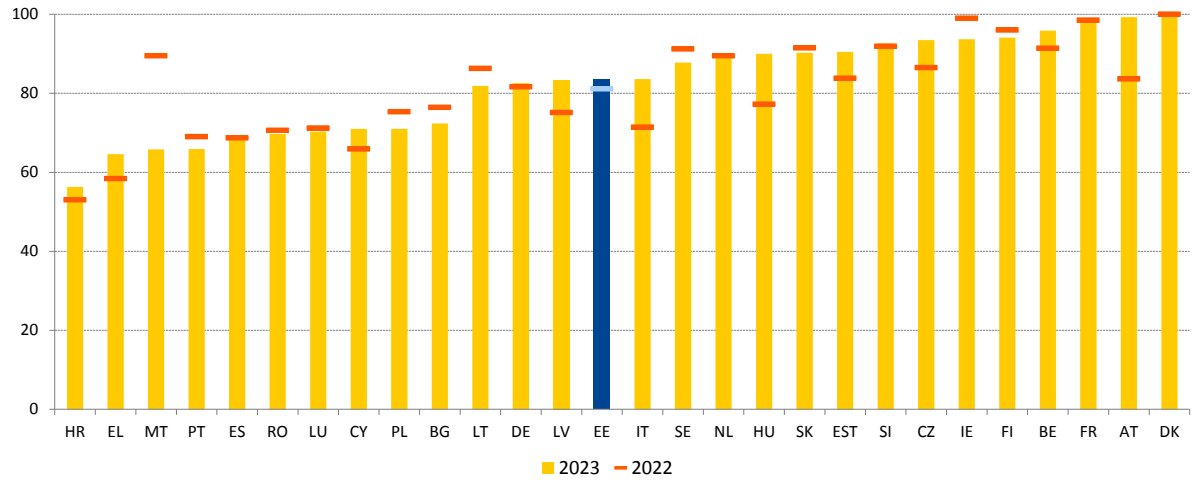

Σημείωση: Διακοπή στη σειρά για το 2023 για τη Γαλλία.
Πηγή: Eurostat [ilc_li70], EU SILC.

Η νομισματική φτώχεια εξακολουθεί να είναι υψηλότερη για τα άτομα που εργάζονται σε άτυπες μορφές απασχόλησης σε σχέση με τους άλλους εργαζομένους, παρόλο που οι παροχές κοινωνικής προστασίας διαδραματίζουν σχετικά σημαντικότερο ρόλο στη μείωση των κινδύνων φτώχειας που αυτοί αντιμετωπίζουν. Ενώ ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας το 2023 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022) στην ΕΕ ήταν σημαντικά υψηλότερος για τους εργαζομένους σε άτυπες μορφές απασχόλησης, όπως οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου (22,2 %) και οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης (24,2 %), καθώς και για τους αυτοαπασχολουμένους

(26,2 %), σε σύγκριση με τον μέσο εργαζόμενο (12,0 %)[252], η νομισματική φτώχεια ήταν μεγαλύτερη μεταξύ των ομάδων αυτών στα περισσότερα κράτη μέλη. Σε επίπεδο ΕΕ, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ήταν 12,8 % μεταξύ των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου (έναντι 5,3 % μεταξύ των εργαζομένων με σύμβαση αορίστου χρόνου), 14,3 % μεταξύ των εργαζομένων μερικής απασχόλησης (έναντι 7,1 % μεταξύ των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης) και 20,7 % μεταξύ των αυτοαπασχολουμένων, έναντι 6,4 % μεταξύ όλων των εργαζομένων κατά μέσο όρο[253]. Η νομισματική φτώχεια για τους εργαζομένους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου ήταν υψηλότερη από 15 % σε οκτώ κράτη μέλη[254], και μάλιστα πάνω από 20 % σε τρία από αυτά (Βουλγαρία, Κύπρος και Σουηδία). Επιπλέον, αυξήθηκε σε δέκα κράτη μέλη σε σύγκριση με την περίοδο πριν από τη νόσο COVID-19 (με βάση το έτος αναφοράς 2019). Μεταξύ των αυτοαπασχολουμένων, το ποσοστό φτώχειας ήταν υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ σε οκτώ κράτη μέλη[255], περίπου στο 30 % στην Πολωνία και στην Εσθονία και στο 68 % στη Ρουμανία. Επιπροσθέτως, ήταν υψηλότερο απ' ό,τι το 2019 σε 16 κράτη μέλη.

Η κάλυψη των κοινωνικών παροχών ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών και των διαφόρων κατηγοριών εργαζομένων, καθώς και ανάλογα με το καθεστώς απασχόλησης. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ, το 2023 (με βάση τα εισοδήματα του 2022) το ποσοστό των οικονομικά ενεργών ατόμων (ηλικίας 16-64 ετών) που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας (πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) και λάμβαναν κοινωνικές παροχές[256] ήταν υψηλότερο μεταξύ των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου (39,2 %) σε σχέση με τους εργαζομένους με συμβάσεις αορίστου χρόνου (27,3 %) και μεταξύ των εργαζομένων μερικής απασχόλησης (33,3 %) σε σχέση με τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης (25,7 %). Ωστόσο, σε έξι κράτη μέλη (Σουηδία, Σλοβενία, Εσθονία, Βουλγαρία, Δανία και Κύπρος), οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου ήταν λιγότερο πιθανό να λάβουν παροχές απ' ό,τι οι εργαζόμενοι με συμβάσεις αορίστου χρόνου, ενώ πάλι σε έξι κράτη μέλη (Εσθονία, Ιταλία, Πορτογαλία, Λετονία, Βουλγαρία και Σλοβενία) οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης είχαν λιγότερες πιθανότητες να λάβουν παροχές απ' ό,τι οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης. Όπως και το 2022, σε 5 χώρες (Ελλάδα, Κροατία, Λουξεμβούργο, Πολωνία και Ρουμανία), λιγότερο από το 10 % των ατόμων που εργάζονταν και αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας (πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) λάμβανε κοινωνικές παροχές το 2023. Οι αυτοαπασχολούμενοι που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας (πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) ήταν λιγότερο πιθανό να λάβουν κοινωνικές παροχές, με κάλυψη 12,7 % το 2023 στην ΕΕ-27, πλησιέστερα στο προ της πανδημίας COVID-19 επίπεδο (10,8 % το 2019),

[252] Ειδική εξαγωγή από την Eurostat από τις στατιστικές EU-SILC με βάση τις σημαντικότερες αναλύσεις του βασικού δείκτη επάρκειας στο πλαίσιο παρακολούθησης για την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία. Βλ.: Access to social protection for workers and the self-employed. (Partial) Update of the monitoring framework – 2023 [Πρόσβαση εργαζομένων και αυτοαπασχολουμένων στην κοινωνική προστασία. (Μερική) Επικαιροποίηση του πλαισίου παρακολούθησης — 2023].

[253] Ωστόσο, η εκτίμηση του εισοδήματος των αυτοαπασχολουμένων είναι δύσκολη και ο δείκτης του ποσοστού υλικής και κοινωνικής στέρησης δείχνει ελαφρώς χαμηλότερο επίπεδο για τους αυτοαπασχολουμένους σε σύγκριση με τους μισθωτούς (8,0 % και 8,9 %, αντίστοιχα, στην ΕΕ το 2023).

[254] Πρόκειται για τις BG, CY, SE, LU, HU, PT, IT και AT.

[255] Πρόκειται για τις FR, SI, LV, PT, ES, PL, EST και RO.

[256] Ειδική εξαγωγή από την Eurostat του δείκτη ποσοστών δικαιούχων για την «αποτελεσματική πρόσβαση» στο πλαίσιο παρακολούθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία: Access to social protection for workers and the self-employed. (Partial) Update of the monitoring framework – 2023 [Πρόσβαση εργαζομένων και αυτοαπασχολουμένων στην κοινωνική προστασία. (Μερική) Επικαιροποίηση του πλαισίου παρακολούθησης — 2023]. Ο πληθυσμός-στόχος είναι τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Οι κοινωνικές παροχές που καλύπτονται από τον δείκτη είναι εκείνες που λαμβάνονται σε ατομικό επίπεδο, εξαιρουμένων των συντάξεων γήρατος και επιζώντων.

έναντι 29,0 % το 2021, κάτι που αντικατοπτρίζει τη σταδιακή κατάργηση των έκτακτων μέτρων στήριξης που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της κρίσης της νόσου COVID-19. Το 2023 το ποσοστό αυτό παρέμεινε κάτω από το 5 % σε επτά κράτη μέλη (Πορτογαλία, Σλοβακία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Κροατία, Ελλάδα και Ρουμανία). Μόνο λίγο περισσότεροι από τους μισούς (52,4 %) ανέργους που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας έλαβαν κοινωνικές παροχές κατά μέσο όρο στην ΕΕ το 2023. Το ποσοστό αυτό ήταν πολύ χαμηλότερο, περίπου 15 % ή χαμηλότερο, σε έξι κράτη μέλη (Ελλάδα, Ρουμανία, Πολωνία, Κροατία, Σλοβακία και Κάτω Χώρες).

Συνολικά, η πρόσβαση σε επαρκή κοινωνική προστασία εξακολουθεί να διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών, παρά ορισμένες βελτιώσεις που σημειώθηκαν κατά τα τελευταία έτη[257]. Όσον αφορά την επίσημη κάλυψη[258], την άνοιξη του 2023 εξακολουθούσαν να υπάρχουν κενά σε δεκαπέντε κράτη μέλη για τουλάχιστον μία ομάδα εργαζομένων σε άτυπη απασχόληση σε τουλάχιστον έναν κλάδο κοινωνικής προστασίας, ο οποίος συχνότερα ήταν οι παροχές ανεργίας, ασθένειας και/ή μητρότητας. Επίσης, σε δεκατρία κράτη μέλη, η πρόσβαση σε τουλάχιστον έναν κλάδο κοινωνικής προστασίας ήταν προαιρετική για τουλάχιστον μία ομάδα εργαζομένων σε άτυπη απασχόληση, συχνότερα σε σχέση με τις παροχές γήρατος και ανεργίας, ακολουθούμενες από τις παροχές αναπηρίας, ασθένειας και μητρότητας. Όσον αφορά τους αυτοαπασχολουμένους, αυτοί αντιμετώπιζαν κενά στην επίσημη κάλυψη σε έναν ή περισσότερους κλάδους κοινωνικής προστασίας σε δεκαοκτώ κράτη μέλη, συχνότερα σε σχέση με τις παροχές ανεργίας και τις παροχές για εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες. Επιπλέον, σε δεκαοκτώ κράτη μέλη, η κάλυψή τους ήταν προαιρετική, συνήθως όσον αφορά τις παροχές ασθένειας, γήρατος και μητρότητας. Οι διαθέσιμες εκτιμήσεις σε εθνικό επίπεδο δείχνουν χαμηλά ποσοστά απορρόφησης των περισσότερων προαιρετικών συστημάτων από τους αυτοαπασχολουμένους.

[257] Βλ. έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολουμένους [COM(2023) 43 final] και Πλαίσιο παρακολούθησης που εγκρίθηκε το 2020 και επικαιροποίηση (2023) που δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2024.

[258] Ως επίσημη κάλυψη μιας ομάδας νοείται η κάλυψη σε συγκεκριμένο κλάδο κοινωνικής προστασίας (π.χ. γήρας, ασθένεια, ανεργία, μητρότητα) στο πλαίσιο της οποίας η ισχύουσα νομοθεσία ή η συλλογική σύμβαση αναφέρει ότι τα άτομα στην ομάδα δικαιούνται να συμμετέχουν σε σύστημα κοινωνικής προστασίας που καλύπτει συγκεκριμένο κλάδο.

Διάγραμμα 2.4.14: Το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης παρέμεινε γενικά σταθερό σε επίπεδο ΕΕ, με ορισμένες ενδείξεις απόκλισης μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης, επίπεδα 2023 και μεταβολές από το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

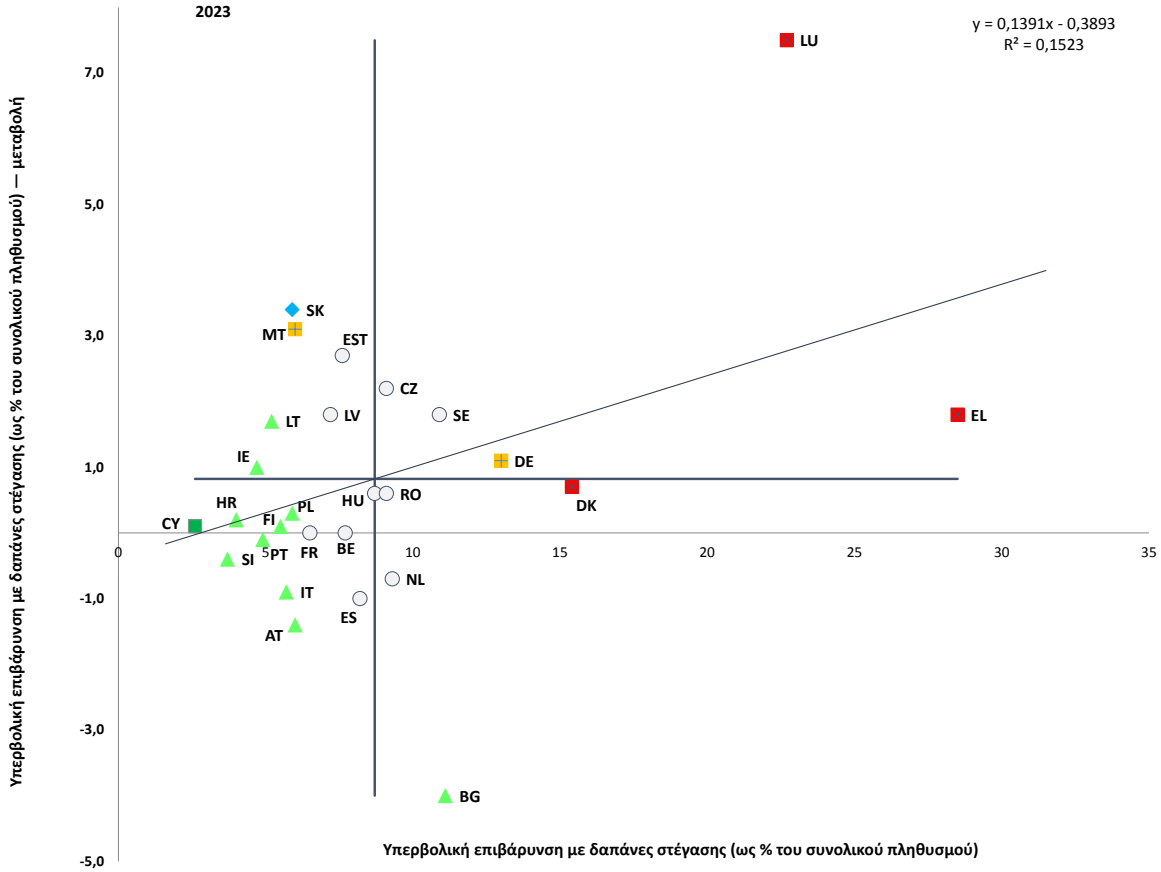

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για τη Γερμανία και τη Μάλτα.
Πηγή: Eurostat [tespm140], EU-SILC.

Η οικονομική προσιτότητα της στέγασης αποτελεί ολοένα και μεγαλύτερη πρόκληση στην ΕΕ. Το 2023 το ποσοστό του πληθυσμού της ΕΕ που αντιμετώπιζε υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης παρέμεινε γενικά σταθερό (8,8 %, από 8,7 % την περίοδο 2021-22), με ενδείξεις απόκλισης —βλ. διάγραμμα 2.4.14. Το 2023 η Ελλάδα και το Λουξεμβούργο βρίσκονταν σε «κρίσιμη κατάσταση», μαζί με τη Δανία. Η Ελλάδα κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των κρατών μελών (28,5 %) με αύξηση κατά 1,8 εκατοστιαίες μονάδες, ενώ το Λουξεμβούργο είχε το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό, στο 22,7 %, με αύξηση κατά 7,5 εκατοστιαίες μονάδες. Ακολουθούσε η Δανία με 15,4 %, αύξηση κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2022. Τόσο η Γερμανία όσο και η Μάλτα κατατάσσονταν στην κατηγορία με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», λόγω της σχετικά υψηλής τιμής του δείκτη για την πρώτη (13,0 %) και της υψηλής αύξησης για τη δεύτερη (κατά 3,1 εκατοστιαίες μονάδες, στο 6,0 %). Η Κύπρος (με ποσοστό 2,6 %) ήταν η μόνη χώρα με «βέλτιστη επίδοση» το 2023. Μεταξύ των ατόμων που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας, το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης ήταν σημαντικά υψηλότερο απ' ό,τι για τον υπόλοιπο πληθυσμό στην ΕΕ, στο 33,5 % έναντι 4,1 %. Το 2023 τα υψηλότερα ποσοστά υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης για τον πληθυσμό που αντιμετώπιζε

κίνδυνο φτώχειας καταγράφηκαν στην Ελλάδα (86,3 %, αύξηση κατά 1,8 εκατοστιαίες μονάδες), στη Δανία (72,3 %, αύξηση κατά 1,6 εκατοστιαίες μονάδες) και στο Λουξεμβούργο (62,2 %, αύξηση κατά 26,5 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ το χαμηλότερο ποσοστό (κάτω του 20 %) καταγράφηκε στην Κύπρο (8,9 %). Η μεταβλητότητα από χώρα σε χώρα μπορεί να οφείλεται στα διαφορετικά επίπεδα τιμών των κατοικιών, στις εθνικές πολιτικές για την κοινωνική στέγαση και/ή στις δημόσιες επιδοτήσεις και παροχές που παρέχονται από τις κυβερνήσεις για τη στέγαση —βλ. ενότητα 2.4.2. Συνολικά, σε όλα τα κράτη μέλη, οι ενοικιαστές στην ιδιωτική αγορά ενοικίασης έτειναν να επηρεάζονται πολύ περισσότερο από την υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης (20,3 %) απ' ό,τι οι ενοικιαστές με μειωμένη τιμή ή χωρίς ενοίκιο (11,3 %), και οι ιδιοκτήτες με ανεξόφλητα ενυπόθηκα δάνεια ή άλλα δάνεια (5,3 %).

Πλαίσιο 6 του πυλώνα: Πρόσβαση σε στέγαση και σε κοινωνικές κατοικίες στην ΕΕ — προκλήσεις και εξελίξεις

Η πρόσβαση σε καλής ποιότητας κοινωνική κατοικία ή στεγαστική βοήθεια για όσους την έχουν ανάγκη αποτελεί βασική προτεραιότητα για την ΕΕ, σύμφωνα με την αρχή 19 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η πρόσβαση σε στέγαση έχει θεμελιώδη σημασία για την προστασία των ατόμων από τους κινδύνους της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού και συμβάλλει στην αξιοπρεπή ποιότητα ζωής. Αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε ευκαιρίες απασχόλησης και επηρεάζει την εργασιακή κινητικότητα εντός των κρατών μελών και στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνική στέγαση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως έσχατη λύση από όσους την έχουν ανάγκη, όταν η οικονομική προσιτότητα των κατοικιών στην αγορά δημιουργεί προκλήσεις. Εν προκειμένω, η υπουργική δήλωση της Λιέγης απηύθυνε έκκληση για τη σύναψη Ευρωπαϊκής Νέας Συμφωνίας σχετικά με την οικονομικά προσιτή και κοινωνική στέγαση[259]. Η ανάπτυξη ενός πρώτου ευρωπαϊκού σχεδίου οικονομικά προσιτής στέγασης ανακοινώθηκε στο πλαίσιο των πολιτικών κατευθύνσεων για τη νέα Επιτροπή[260].

Οι δαπάνες στέγασης επιβαρύνουν τους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών της ΕΕ, ιδίως εκείνων που αντιμετωπίζουν ήδη κινδύνους φτώχειας. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat για το 2023, το 46,2 % και το 31,8 % των ευρωπαϊκών νοικοκυριών, αντίστοιχα, θεωρούν τις συνολικές δαπάνες στέγασης ως οικονομική επιβάρυνση και ως σημαντική οικονομική επιβάρυνση[261]. Στην ΕΕ, το 2023 το 8,8 % του πληθυσμού ζούσε σε νοικοκυριό στο οποίο οι συνολικές δαπάνες στέγασης (μη συνυπολογιζομένων των επιδομάτων στέγασης) αντιπροσώπευαν πάνω από το 40 % του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Αυτό το λεγόμενο «ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης» ανερχόταν στο 33,5 % για τα άτομα που αντιμετώπιζαν ήδη κινδύνους φτώχειας. Συνολικά, το ποσοστό των συνολικών δαπανών στέγασης επί του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών ανερχόταν κατά μέσο όρο στο 19,7 %, ωστόσο ήταν 38,2 % για τα άτομα που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας (AROP) —βλ. διάγραμμα. Οι δαπάνες στέγασης ως ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος διέφεραν επίσης σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, αντιπροσωπεύοντας περισσότερο από το ήμισυ του προϋπολογισμού των νοικοκυριών στην Ελλάδα και στη Δανία έως ποσοστό κάπως χαμηλότερο από το ένα τρίτο στην Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Μάλτα και την Κύπρο. Επιπλέον, την άνοιξη του 2022 το 28 % του πληθυσμού της ΕΕ και το 33 % των ενοικιαστών κοινωνικών κατοικιών προέβλεπαν πιθανές δυσκολίες στην πληρωμή των

[259] Βλ. Liège Declaration: Towards affordable, decent, and sustainable housing for all (Δήλωση της Λιέγης: Προς μια οικονομικά προσιτή, αξιοπρεπή και βιώσιμη στέγαση για όλους).
[260] Βλ.: Η επιλογή της Ευρώπης: Πολιτικές κατευθύνσεις για την επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
[261] Βλ. Eurostat [ilc_mded04].

λογαριασμών υπηρεσιών κοινής ωφελείας, κάτι που μπορεί τελικά να οδηγήσει σε εξώσεις. Οι αυξήσεις των ενοικίων και των τιμών των ακινήτων που υπερέβησαν την αύξηση του εισοδήματος επιδείνωσαν την οικονομική προσιτότητα των κατοικιών, ιδίως στις μεγάλες πόλεις της ΕΕ. Ταυτόχρονα, οι περίοδοι αναμονής για κοινωνική στέγαση μπορεί να είναι μακροχρόνιες (πάνω από 7 έτη στο 25 % των δήμων στις Κάτω Χώρες και δεκαετίες στη Δανία)[262] και ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται στις λίστες μπορεί να είναι μεγάλος (για παράδειγμα, 136 156 νοικοκυριά στην Πολωνία, 61 880 στην Ιρλανδία και 257 271 στο Βέλγιο). Τα άτομα που βρίσκονται στις λίστες αναμονής είναι νεαρότερα ενώ συχνά είναι μετανάστες από χώρες εκτός ΕΕ (37 %). Οι αιτήσεις υποβάλλονται συχνότερα από νοικοκυριά ενός μόνο ατόμου (50-65 % στη Φινλανδία και στη Μάλτα, για παράδειγμα).

Το ποσοστό των κοινωνικών κατοικιών στην ΕΕ επί του συνολικού στεγαστικού αποθέματος μειώνεται από τη δεκαετία του 1990 και μετά. Μόνο το 12 % του συνολικού στεγαστικού αποθέματος στην ΕΕ προορίζεται επί του παρόντος για κοινωνικούς σκοπούς και ο όγκος του αποθέματος κοινωνικών ενοικιαζόμενων κατοικιών ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών[263]. Η Αυστρία, η Δανία και οι Κάτω Χώρες έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό κοινωνικών κατοικιών στις οποίες έχουν πρόσβαση τα νοικοκυριά χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος[264]. Το 2018 η έκθεση της ειδικής ομάδας υψηλού επιπέδου για τις επενδύσεις σε κοινωνικές υποδομές στην Ευρώπη εκτίμησε το συνολικό επενδυτικό κενό σε κοινωνικές υποδομές σε τουλάχιστον 1,5 τρισ. EUR για την περίοδο 2018-2030 και σε οικονομικά προσιτές και κοινωνικές κατοικίες σε 57 δισ. EUR[265]. Για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας για το 2030, εκτιμάται ότι απαιτούνται 275 δισ. EUR για ενεργειακές ανακαινίσεις, οι περισσότερες από τις οποίες σε οικιστικά κτίρια, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών και οικονομικά προσιτών κατοικιών[266]. Η ενσωμάτωση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και βιωσιμότητας στις πολιτικές κοινωνικής στέγασης μπορεί να συμβάλει στο να διασφαλιστεί ότι οι ευάλωτες ομάδες επωφελούνται από τις ευκαιρίες της πράσινης μετάβασης. Τα σημαντικότερα εμπόδια στις επενδύσεις στην κοινωνική στέγαση αφορούν τα εξής: i) συνολικά εμπόδια στον κατασκευαστικό τομέα, όπως η διαθεσιμότητα ειδικευμένου εργατικού δυναμικού· ii) διαδικασίες αδειοδότησης και χρήση γης· iii) δημοσιονομικοί περιορισμοί και πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

[262] Βλ. Eurofound, Οικονομικά ασύμφορη και ακατάλληλη στέγαση στην Ευρώπη, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023. Τα αριθμητικά στοιχεία στις λίστες αναμονής είναι δύσκολο να συγκριθούν μεταξύ κρατών μελών και σε βάθος χρόνου και, ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή.

[263] Housing Europe, The State of Housing in the EU (Η κατάσταση της στέγασης στην ΕΕ), 2020, Housing Europe.

[264] ΟΟΣΑ, Social housing: A key part of past and future housing policy, Employment (Κοινωνικές κατοικίες: βασική συνιστώσα της στεγαστικής πολιτικής του παρελθόντος και του μέλλοντος, Απασχόληση), 2020.

[265] Fransen, L., del Bufalo, G. και Reviglio, E., *Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe – Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe* (Τόνωση των επενδύσεων σε κοινωνικές υποδομές στην Ευρώπη — Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για τις επενδύσεις σε κοινωνικές υποδομές στην Ευρώπη), 2018.

[266] Βλ. Κύμα ανακαινίσεων για την Ευρώπη — οικολογικά κτίρια, θέσεις εργασίας, καλύτερη ζωή [COM(2020) 662 final].

Περίπου το 40 % του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας διατίθεται για δαπάνες στέγασης, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό των δαπανών στέγασης επί του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (ως %, 2023)

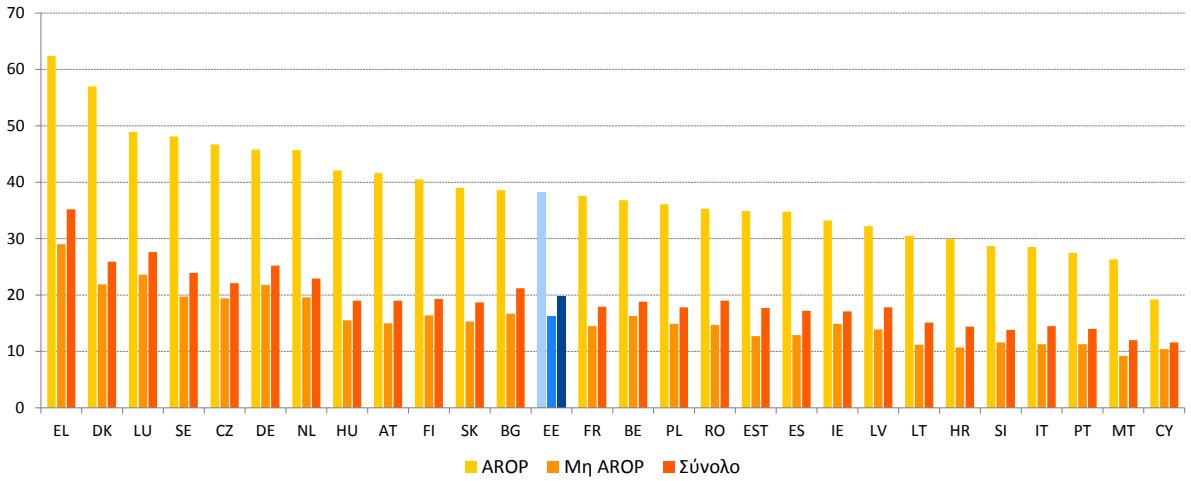

Πηγή: Eurostat [ilc_mded01], EU-SILC

Τα κράτη μέλη έχουν ήδη θέσει σε εφαρμογή διάφορες κανονιστικές και μη κανονιστικές μεταρρυθμίσεις και επενδυτικά προγράμματα για την αύξηση του οικείου αποθέματος κοινωνικών κατοικιών και τη στήριξη της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης. Στην **Τσεχία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, η κυβέρνηση πρότεινε νέα νομοθεσία για την οικονομικά προσιτή στέγαση, καθώς και προγράμματα επιδοτούμενης δανειοδότησης. Η **Ιρλανδία** θέσπισε φορολογική ελάφρυνση για τους τόκους των ενυπόθηκων δανείων και τον φόρο επί των ακατοίκητων κατοικιών. Το ΣΑΑ της **Ελλάδας** περιλαμβάνει πρόγραμμα ανακαίνισης κοινωνικών κατοικιών για τη στήριξη των πλέον ευάλωτων ομάδων που κινδυνεύουν να βρεθούν χωρίς στέγη ή αντιμετωπίζουν έλλειψη στέγης. Στην **Ισπανία**, δημιουργήθηκε δανειακή διευκόλυνση για τη στήριξη της παροχής 20 000 νέων κοινωνικών και οικονομικά προσιτών κατοικιών από δημόσιες και ιδιωτικές εταιρείες. Στη **Γαλλία**, το Κοινοβούλιο εξετάζει ένα νέο νομικό πλαίσιο για την ενίσχυση του ρόλου των δημάρχων στην παροχή κοινωνικών κατοικιών και για τον εξορθολογισμό των εργαλείων ρύθμισης των καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης. Θεσπίστηκε νέος νόμος για την απλούστευση της ανακαίνισης και της προσφοράς κατοικιών. Η **Λετονία** ανέπτυξε στρατηγική για την προώθηση της πρόσβασης των νοικοκυριών με διαφορετικά επίπεδα εισοδήματος σε στέγαση. Το **Λουξεμβούργο** θέσπισε νόμο για την οικονομικά προσιτή στέγαση, μεταξύ άλλων για τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος. Είναι διαθέσιμο σύνολο φορολογικών και μη φορολογικών μέτρων για τη στήριξη της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή ιδιοκτησία και ενοικίαση. Επιπροσθέτως, με το ΣΑΑ του Λουξεμβούργου θεσπίστηκε η μεταρρύθμιση του «συμφώνου στέγασης 2.0», η οποία θέτει σε εφαρμογή νέο πλαίσιο αναφοράς για την κυβερνητική στήριξη των δήμων με σκοπό τη δημιουργία νέων στεγαστικών έργων, μέσω της κατασκευής νέων κτιρίων ή της ανακαίνισης του υφιστάμενου στεγαστικού αποθέματος. Η **Πορτογαλία** ανέπτυξε δέσμη μέτρων για την προώθηση της προσφοράς οικονομικά προσιτών και κοινωνικών κατοικιών με μειωμένο ΦΠΑ και απλουστευμένες διαδικασίες για την τόνωση του κατασκευαστικού τομέα και εφάρμοσε φορολογικά κίνητρα για τη στέγαση για τους νέους. Τα κονδύλια της ΕΕ μπορούν να προσφέρουν σημαντική στήριξη για την υλοποίηση αυτών των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Η επιχειρησιακή εργαλειοθήκη σχετικά με τη χρήση κονδυλίων της ΕΕ για επενδύσεις σε κοινωνική στέγαση και συναφείς υπηρεσίες παρέχει

πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες χρηματοδότησης και παραδείγματα πράξεων που μπορούν να υλοποιηθούν με επιχορηγήσεις και με επιστρεπτέα χρηματοδότηση[267].

Οι κακές υποδομές στέγασης και ο υπερπληθυσμός επηρεάζουν σημαντικό ποσοστό των νοικοκυριών στην ΕΕ. Το 2023 το 14,5 % του πληθυσμού της ΕΕ αντιμετώπισε κάποια μορφή στέρησης στέγης[268], αναφέροντας τουλάχιστον ένα στοιχείο στέρησης, συγκεκριμένα στέγη που στάζει, απουσία μπανιέρας/ντους, έλλειψη εσωτερικής τουαλέτας ή κατοικία που θεωρείται υπερβολικά σκοτεινή. Επιπλέον, το 16,8 % ζούσε σε υπερπλήρες νοικοκυριό, που δεν διέθετε τον ελάχιστο αριθμό δωματίων ανάλογο με τη σύνθεση του νοικοκυριού. Η στέρηση στέγης τείνει να συνδέεται με το είδος του νοικοκυριού, το εισόδημα και το καθεστώς στέγασης. Το 2023 στην ΕΕ, το 20,6 % των νοικοκυριών ενός άγαμου ατόμου με ένα συντηρούμενο τέκνο και το 19 % των νοικοκυριών που διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας αντιμετώπιζαν στέρηση στέγης, ενώ το 29,6 % των νοικοκυριών αυτών ζούσε σε υπερπλήρεις κατοικίες.

Διάγραμμα 2.4.15: Παρατηρούνται μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη χρήση των συστημάτων επιδομάτων στέγασης για τη στήριξη των νοικοκυριών προκειμένου να καλύψουν τις δαπάνες στέγασης

Δημόσιες δαπάνες για επιδόματα στέγασης σε επιλεγμένα κράτη μέλη της ΕΕ το 2022 ή το τελευταίο διαθέσιμο έτος (ως % του ΑΕΠ)

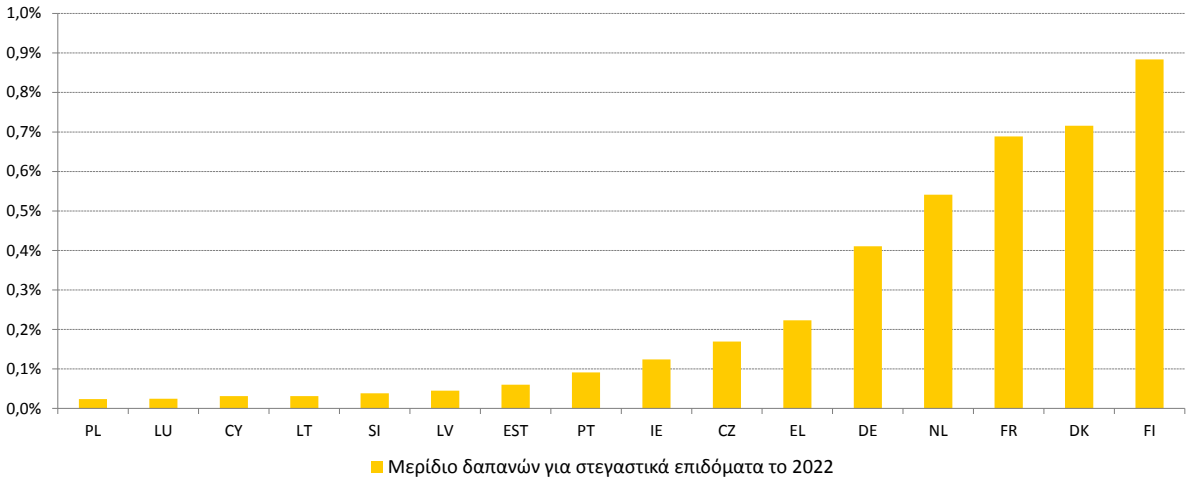

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο του ΟΟΣΑ του 2023 για την οικονομικά προσιτή και κοινωνική στέγαση· δεν περιλαμβάνονται η Κύπρος, η Δανία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πολωνία και η Σλοβενία.
Πηγή: Βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ για την οικονομικά προσιτή στέγαση [PH3.1]

Τα επιδόματα στέγασης χρησιμοποιούνται συχνά ως μέσο στεγαστικής στήριξης, αν και διαφέρουν σε πολύ μεγάλο βαθμό μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τον σχεδιασμό και το ύψος τους. Τα επιδόματα στέγασης είναι μεταβιβάσεις εξαρτώμενες από τους πόρους και/ή το εισόδημα που παρέχονται γενικά σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος τα οποία πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλεξιμότητας, προκειμένου να τα βοηθήσουν να καλύψουν τις δαπάνες ενοικίασης, καθώς και άλλες δαπάνες στέγασης, σε προσωρινή ή μακροπρόθεσμη βάση. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στο πλαίσιο της βάσης δεδομένων του ΟΟΣΑ για την οικονομικά προσιτή στέγαση, οι συνολικές κρατικές δαπάνες για επιδόματα στέγασης (εκφραζόμενες ως ποσοστό του ΑΕΠ), με στόχο τόσο τους ενοικιαστές όσο και τους ιδιοκτήτες κατοικιών, είναι οι χαμηλότερες στην Πολωνία και στο Λουξεμβούργο (0,2 %), ενώ

[267] Βλ. Social Housing and Beyond (Κοινωνική στέγαση και πέραν αυτής).
[268] Η παρούσα παράγραφος βασίζεται στους δείκτες της Eurostat [ilc_mddd04a], [ilc_lvho05a] και [ilc_mddd04a].

οι υψηλότερες στη Φινλανδία (0,9 %), στη Δανία (0,7 %) και στη Γαλλία (0,7 %) μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ —βλ. διάγραμμα 2.4.15.

Οι δυσκολίες στέγασης και η έλλειψη στέγης επιδεινώθηκαν λόγω του υψηλότερου κόστους στέγασης και διαβίωσης. Το 2023 συλλέχθηκαν στοιχεία για την ΕΕ για πρώτη φορά στο πλαίσιο της ειδικής ενότητας EU-SILC για τις δυσκολίες στέγασης[269]. Από τον πληθυσμό που αποτέλεσε αντικείμενο της έρευνας, το 4,9 % ανέφερε ότι αντιμετώπισε δυσκολίες στέγασης στη ζωή του, όπως ότι έπρεπε να φιλοξενηθεί από συγγενείς ή φίλους (76,2 %), να διαμείνει σε κατάλυμα έκτακτης ανάγκης (13 %), σε χώρο που δεν προοριζόταν για μόνιμο κατάλυμα (6,6 %) ή σε δημόσιους χώρους (4,2 %). Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι οι κύριες αιτίες των στεγαστικών δυσκολιών είναι οικογενειακής και προσωπικής φύσης (30 %) και συνδέονται με τους οικονομικούς πόρους (25,9 %). Οι χώρες της ΕΕ που ανέφεραν τα υψηλότερα ποσοστά δυσκολιών στέγασης τις οποίες αντιμετώπισαν στο παρελθόν άτομα που διατρέχουν επί του παρόντος κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ήταν η Δανία (18,4 %), η Φινλανδία (17,5 %) και η Γαλλία (17,1 %). Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στην Πολωνία (1,9 %), στην Ιταλία (2,0 %) και στην Ουγγαρία (2,1 %). Το μοτίβο αυτό μεταβάλλεται επίσης με την ηλικία[270]. Μεταξύ των ατόμων που αντιμετώπιζαν φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό, δυσκολίες ενοικίασης κατά τους τελευταίους 12 μήνες αναφέρθηκαν από το 27,7 % των ατόμων ηλικίας 30-54 ετών, το 24,0 % της ηλικιακής ομάδας 55 έως 64 ετών και το 22,1 % των ατόμων μεταξύ 16 και 29 ετών. Στην ηλικιακή ομάδα των 65+, μόνο το 12,9 % των ατόμων που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανέφεραν δυσκολίες ενοικίασης. Η ποσοτικοποίηση της έλλειψης στέγης σε επίπεδο ΕΕ είναι δύσκολη, λόγω των σημαντικών διαφορών ως προς τους στατιστικούς ορισμούς και τις προσεγγίσεις μέτρησης, οι οποίες παρεμποδίζουν την παραγωγή αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων μεταξύ των κρατών μελών. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις της 9ης ετήσιας επισκόπησης της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας εθνικών οργανώσεων που εργάζονται με τους αστέγους (FEANTSA) και του Ιδρύματος Abbé-Pierre (FAP) σχετικά με το ζήτημα των αστέγων και τον αποκλεισμό από τη στέγαση στην ΕΕ, περίπου 1,3 εκατομμύρια άτομα κοιμούνται στον δρόμο στην ΕΕ, δηλαδή σε νυχτερινά καταφύγια ή προσωρινά καταλύματα, εκ των οποίων τα 400 000 είναι παιδιά[271]. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε πρόσφατα ο ΟΟΣΑ[272], ο συνολικός αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν έλλειψη στέγης στην ΕΕ εκτιμάται σε περίπου ένα εκατομμύριο. Από το 2022, μετά την πανδημία COVID-19, η έλλειψη στέγης έχει επιδεινωθεί σε αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ιδίως στην Ιρλανδία και στις Κάτω Χώρες[273].

Το ποσοστό των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας (65+) που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε ελαφρώς σε επίπεδο ΕΕ το 2023. Η μείωση αυτή, στο 19,8 %, ήταν αποτέλεσμα της βελτίωσης του ποσοστού AROPE για τις γυναίκες, παρότι το ποσοστό αυτό εξακολούθησε να είναι σημαντικά υψηλότερο απ' ό,τι για τους άνδρες της ίδιας ηλικιακής ομάδας (22,2 % και 16,7 %, αντίστοιχα). Η κατάσταση ήταν επίσης πολύ διαφορετική μεταξύ των κρατών μελών, με τα ποσοστά AROPE για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να κυμαίνονται από 11 % στο Λουξεμβούργο έως 47 % στην Εσθονία. Ωστόσο, σε απόλυτους όρους, ο αριθμός των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού συνέχισε να αυξάνεται, λόγω της γήρανσης του

[269] Η παράγραφος αυτή βασίζεται, μεταξύ άλλων, στους δείκτες της Eurostat [ilc_lvhd02] και [ilc_lvhd01].
[270] Eurostat [ilc_lvhd08].
[271] 9th Overview of Housing Exclusion in Europe (9η επισκόπηση για τον αποκλεισμό από τη στέγαση στην Ευρώπη), FAP/FEANTSA, 2024.
[272] Στο πλαίσιο της βάσης δεδομένων του ΟΟΣΑ για την οικονομικά προσιτή στέγαση.
[273] Δείκτης HC3.1. Πληθυσμός που αντιμετωπίζει έλλειψη στέγης στη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ για την οικονομικά προσιτή στέγαση.

πληθυσμού, προσεγγίζοντας τα 18,6 εκατομμύρια. Παράλληλα, το 2023 η εισοδηματική ανισότητα (όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, S80/S20) αυξήθηκε ελαφρώς στην ηλικιακή ομάδα των 65+, φθάνοντας το 4,12, σε αντίθεση με την πτωτική τάση που σημειώθηκε για τον ενεργό πληθυσμό. Ωστόσο, παρέμεινε σε χαμηλότερα επίπεδα απ' ό,τι για τον συνολικό πληθυσμό (4,72), κάτι που αντικατοπτρίζει επίσης τον αναδιανεμητικό αντίκτυπο των συνταξιοδοτικών και φορολογικών συστημάτων.

Όσον αφορά τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, η νομισματική φτώχεια μειώθηκε στην ΕΕ, ενώ το ποσοστό σοβαρής υλικής ή κοινωνικής στέρησης ήταν σταθερό. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας για τα άτομα ηλικίας 65+ υποχώρησε στο 16,8 % στην ΕΕ το 2023 (όσον αφορά τα εισοδήματα του 2022), υποχώρηση που επαναβεβαίωσε την τάση ότι το σχετικό εισόδημα των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας τείνει να διατηρείται σε ικανοποιητικά επίπεδα σε ένα δυσμενές οικονομικό πλαίσιο. Παρόλα αυτά, το ποσοστό AROP για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας εξακολούθησε να είναι ελαφρώς υψηλότερο απ' ό,τι για τον νεότερο πληθυσμό κατά μέσο όρο στην ΕΕ (16,8 % για τα άτομα 65+ έναντι 16,1 % για την ηλικιακή ομάδα 0-65). Η κατάσταση μεταξύ των κρατών μελών ήταν ανομοιογενής. Ενώ σε αρκετές χώρες τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω ήταν λιγότερο εκτεθειμένα στη νομισματική φτώχεια απ' ό,τι οι νεότερες πληθυσμιακές ομάδες, σε άλλες ο κίνδυνος φτώχειας ήταν ακόμα και τριπλάσιος. Το ποσοστό σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ανερχόταν σε 5,5 % στην ΕΕ το 2023, έχοντας παραμείνει στάσιμο από το 2020, μετά από μια δεκαετία βελτιώσεων. Το ποσοστό κυμαινόταν από κάτω του 1 % έως άνω του 20 % στα διάφορα κράτη μέλη.

Το συνολικό ποσοστό αναπλήρωσης όσον αφορά τις συντάξεις παρέμεινε σταθερό σε επίπεδο ΕΕ. Αυτός ο δείκτης μέτρησης, ο οποίος συγκρίνει τις συνταξιοδοτικές παροχές των ατόμων ηλικίας 65-74 ετών με το εισόδημα από την εργασία των ατόμων ηλικίας 50-59 ετών, ήταν 0,58 το 2023. Κυμαινόταν από 0,35 στην Κροατία έως 0,78 στην Ελλάδα[274]. Ο λόγος ήταν ελαφρώς χαμηλότερος για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άνδρες, στο 0,57 και στο 0,60, αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι η εισοδηματική κατάσταση των γυναικών, των οποίων καταρχάς το εισόδημα από την εργασία είναι κατά μέσο όρο χαμηλότερο, επιδεινώνεται περαιτέρω σε σύγκριση με αυτήν των ανδρών όταν συνταξιοδοτούνται (βλ. επίσης ενότητα 2.2.1). Κατά μέσο όρο, οι άνθρωποι στην ΕΕ μπορούν να αναμένουν ότι θα είναι συνταξιούχοι για 21 χρόνια της ζωής τους. Ενώ η διάρκεια του επαγγελματικού βίου είναι 41,3 έτη και η διάρκεια της συνταξιοδότησης είναι 21 έτη κατά μέσο όρο στην ΕΕ, η σχέση μεταξύ των δύο παρουσιάζει διαφορές μεταξύ των κρατών μελών —βλ. διάγραμμα 2.4.16[275]. Η μέση διάρκεια καταβολής συντάξεων, η οποία μπορεί να διαφέρει από τη διάρκεια της συνταξιοδότησης, είναι επίσης περίπου 21 έτη και κυμαίνεται από 15 έως 25 έτη ανάλογα με τη χώρα[276].

[274] Το Λουξεμβούργο είχε το υψηλότερο συνολικό ποσοστό αναπλήρωσης το 2022 (0,97)· η τιμή για το 2023 δεν είναι ακόμα διαθέσιμη.

[275] Μέση διάρκεια συνταξιοδότησης από το τέλος της τελευταίας απασχόλησης, 2022. Υπολογισμοί της έκθεσης του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων με βάση τις παραδοχές της Eurostat (demo_mlexpec) και της έκθεσης για τη δημογραφική γήρανση.

[276] Προσδόκιμο ζωής στη μέση ηλικία κατά την οποία τα άτομα λαμβάνουν την πρώτη σύνταξη γήρατος, 2022. Υπολογισμοί της έκθεσης του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων με βάση τα στοιχεία της Eurostat (demo_mlexpec) και τα εθνικά στοιχεία για την πρώτη λήψη σύνταξης. Η διάρκεια καταβολής της σύνταξης και η διάρκεια συνταξιοδότησης μπορεί να διαφέρουν, καθώς ορισμένα άτομα αρχίζουν να λαμβάνουν συνταξιοδοτικές παροχές προτού εγκαταλείψουν πλήρως την αγορά εργασίας· ή αντιστρόφως.

Διάγραμμα 2.4.16: Η διάρκεια συνταξιοδότησης σε σύγκριση με τον επαγγελματικό βίο ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών

Μέση διάρκεια συνταξιοδότησης και επαγγελματικού βίου, 2022 (σε έτη)

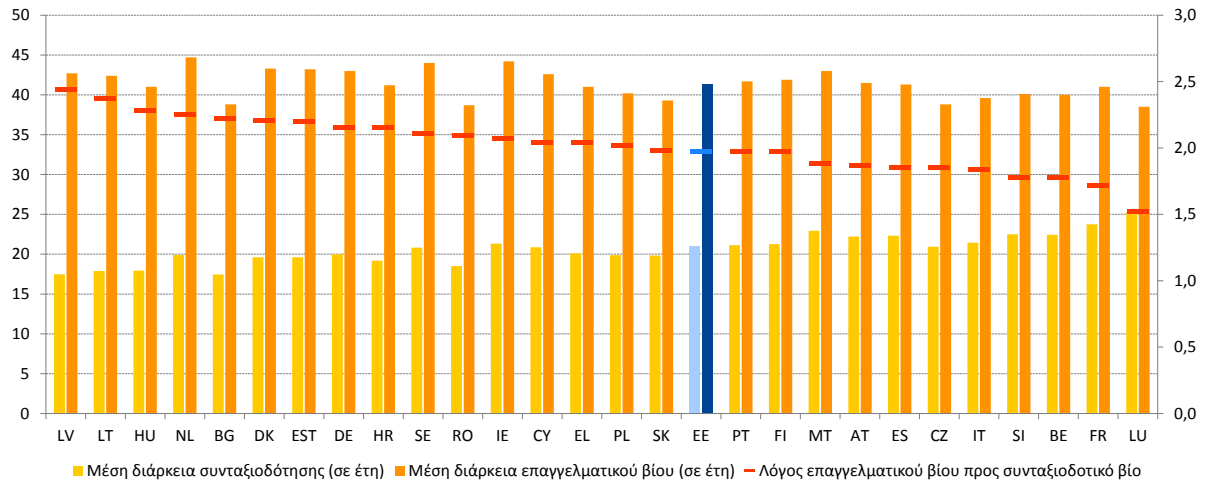

Σημειώσεις: Ο επαγγελματικός βίος υπολογίζεται από την πρώτη απασχόληση και λήγει όταν λήξει η τελευταία απασχόληση.
Πηγή: Στοιχεία από την έκθεση του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων

Πλαίσιο 7 του πυλώνα: Ολοκληρωμένη απάντηση πολιτικής στη μακροζωία — διασφάλιση της επάρκειας και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας των συντάξεων και της μακροχρόνιας φροντίδας

Καθώς η μακροζωία αυξάνεται στην ΕΕ, η στήριξη του βιοτικού επιπέδου των ηλικιωμένων έχει ζωτική σημασία για την ευημερία του πληθυσμού της Ευρώπης. Έως το 2070 ο πληθυσμός της ΕΕ αναμένεται μεν να μειωθεί (κατά 4 %), ενώ παράλληλα αναμένεται μεγάλη αύξηση του ποσοστού των ηλικιακά μεγαλύτερων ομάδων, κατά τουλάχιστον 30 % για τα άτομα ηλικίας άνω των 80 ετών[277]. Σε μια γηράσκουσα κοινωνία, για τη διασφάλιση της επάρκειας και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας των συντάξεων και της μακροχρόνιας φροντίδας απαιτείται ευρύ μείγμα πολιτικών, το οποίο περιλαμβάνει επενδύσεις στην ενεργό και υγιή γήρανση, παράταση του επαγγελματικού βίου και στήριξη προσαρμοσμένων και ευέλικτων εργασιακών ρυθμίσεων, παράλληλα με αποτελεσματικά και αποδοτικά συνταξιοδοτικά συστήματα και συστήματα μακροχρόνιας φροντίδας. Επιπλέον, οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες καθώς και η αύξηση των άτυπων μορφών εργασίας θέτουν όλο και μεγαλύτερες προκλήσεις λόγω επίσης της αύξησης της μακροζωίας και ενδέχεται να έχουν διαφορετικές επιπτώσεις σε ορισμένες δημογραφικές ομάδες. Στο πλαίσιο αυτό, η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα[278] ζητεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν κατάλληλες υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, καθώς και υψηλής ποιότητας απασχόληση και δίκαιους όρους εργασίας στον τομέα της φροντίδας, να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των εργαζομένων σε δεξιότητες και, παράλληλα, να υποστηρίξουν τους άτυπους φροντιστές. Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου, του Ιουνίου 2024, με θέμα την επάρκεια των συντάξεων[279] επιβεβαιώνουν

[277] Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024 Ageing Report — Economic & budgetary projections for the EU Member States (2022-2070) [Έκθεση του 2024 για τη δημογραφική γήρανση — Οικονομικές και δημοσιονομικές προβολές για τα κράτη μέλη της ΕΕ (2022-2070)], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.
[278] Βλ. σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα (2022/C 476/01).
[279] Βλ. συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2024, 10550/24.

την ανάγκη να συνεχιστούν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, μεταξύ άλλων με τη βελτίωση της συμμετοχής και της πρόσβασης στην αγορά εργασίας καθώς και των εισφορών σε συστήματα κοινωνικής προστασίας για όλους, και με την ενίσχυση της πρόσβασης σε υψηλής ποιότητας και οικονομικά προσιτή υγειονομική περίθαλψη και μακροχρόνια περίθαλψη. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα[280] περιλαμβάνει ευρύ φάσμα δράσεων σε επίπεδο ΕΕ για τη στήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών.

Στη γηράσκουσα κοινωνία της ΕΕ, τα ποσοστά αναπλήρωσης των συντάξεων προβλέπεται να μειωθούν τις επόμενες τέσσερις δεκαετίες, ενώ οι ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας είναι ήδη σημαντικές και αυξάνονται όλο και περισσότερο. Παρόλο που τα επίπεδα των κινδύνων φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τα άτομα μεγαλύτερης παρέμειναν γενικά σταθερά τα τελευταία χρόνια[281], τα ποσοστά αναπλήρωσης των συντάξεων[282] για μια 40ετή τυπική σταδιοδρομία αναμένεται να μειωθούν, τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες, στις περισσότερες χώρες της ΕΕ (σε ορισμένες περιπτώσεις κατά περισσότερο από 20 εκατοστιαίες μονάδες). Σε σύγκριση με το 2022, οι τιμές του 2062 αναμένεται να είναι υψηλότερες μόνο σε επτά χώρες —βλ. διάγραμμα. Μεγάλες μειώσεις προβλέπονται στις Κάτω Χώρες και στην Ουγγαρία (παρότι από υψηλά επίπεδα), στην Πολωνία, στη Σουηδία, στη Λετονία και, σε μικρότερο βαθμό, στη Ρουμανία και στη Βουλγαρία. Μέτριες αυξήσεις προβλέπονται στη Δανία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα και την Ελλάδα, και εντονότερη αύξηση στην Εσθονία (αλλά από χαμηλό επίπεδο). Αυτό δείχνει ότι η επάρκεια των συντάξεων θα εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από σταδιοδρομίες μεγαλύτερης διάρκειας[283]. Ταυτόχρονα, λόγω των χαμηλότερων συντάξεων η κάλυψη των άμεσων ιδιωτικών δαπανών για μακροχρόνια φροντίδα θα καταστεί επίσης δυσκολότερη. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα, οι άμεσες ιδιωτικές δαπάνες για (κατ' οίκον) μακροχρόνια φροντίδα μπορεί να είναι πολύ υψηλές για τα άτομα με σοβαρές ανάγκες φροντίδας, ενώ υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Σε 11 κράτη μέλη (Κροατία, Τσεχία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία και Ισπανία), οι εν λόγω άμεσες ιδιωτικές δαπάνες εκτιμάται ότι αντιπροσωπεύουν πάνω από το ήμισυ του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος έπειτα από δημόσια στήριξη. Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι σε δέκα χώρες της ΕΕ τα άτομα με χαμηλό εισόδημα και μέτριες ανάγκες φροντίδας θα πρέπει να διαθέτουν πάνω από το ήμισυ του εισοδήματός τους για κατ' οίκον φροντίδα. Όσον αφορά τα άτομα με σοβαρές ανάγκες, οι μέσες άμεσες ιδιωτικές δαπάνες θα ανέρχονται περίπου στο 80 % του διαθέσιμου εισοδήματός τους[284].

[280] Βλ. Ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα, *Communication on the European Care strategy* (Ανακοίνωση σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα) [SWD(2022) 440 final].

[281] Βλ. κεφάλαιο 1 της έκθεσης του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, The 2024 pension adequacy report – Current and future income adequacy in old age in the EU (Έκθεση του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων — Επάρκεια των εισοδημάτων των ηλικιωμένων στην ΕΕ σήμερα και στο μέλλον).Τεύχος I, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[282] Τα (προσομοιωμένα) θεωρητικά ποσοστά αναπλήρωσης μετρούν το πώς συγκρίνεται το υποθετικό συνταξιοδοτικό εισόδημα ενός συνταξιούχου κατά το πρώτο έτος μετά τη συνταξιοδότηση με τις αποδοχές του αμέσως πριν από τη συνταξιοδότηση.

[283] Βλ. έκθεση του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων, σημείο 3.1, «Theoretical replacement rates and pensions in the future» (Θεωρητικά ποσοστά αναπλήρωσης και συντάξεις στο μέλλον).

[284] Βλ. έκθεση του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων, σημείο 1.5 «Quality of life in the "fourth age": the role of pensions and care services» (Ποιότητα ζωής στην «τέταρτη ηλικία»: ο ρόλος των συντάξεων και των υπηρεσιών φροντίδας).

Τα ποσοστά αναπλήρωσης των συντάξεων προβλέπεται να μειωθούν, ενώ οι δαπάνες μακροχρόνιας φροντίδας αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό του εισοδήματος των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και αναμένονται να αυξηθούν

Θεωρητικά ποσοστά αναπλήρωσης καθαρών συντάξεων, σταδιοδρομία 40 ετών που λήγει στην ηλικία συνταξιοδότησης, μέσο εισόδημα, 2022 και 2062 (άνδρες, σε εκατοστιαίες μονάδες, ΕΕ-27) και άμεσες ιδιωτικές δαπάνες (κατ' οίκον) μακροχρόνιας φροντίδας για την κάλυψη σοβαρών αναγκών ως ποσοστό του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος έπειτα από δημόσια στήριξη (αμφότερα φύλα, κράτη μέλη της ΕΕ-27 και ΟΟΣΑ)

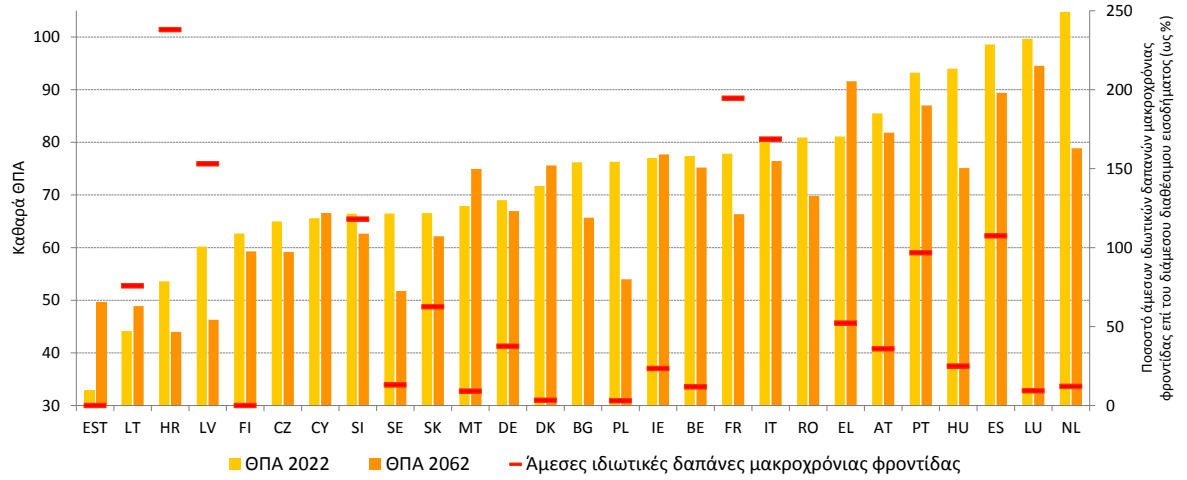

Σημείωση: Το ποσοστό υπολογίζεται κατά μέσο όρο για όλους τους απαντήσαντες. Οι εκτιμήσεις υπολογίζονται με τη χρήση τυπικών περιπτώσεων αντιστοιχισμένων με τα στοιχεία της έρευνας. Οι σοβαρές ανάγκες αντιστοιχούν σε περίπου 41,25 ώρες φροντίδας την εβδομάδα. Οι τιμές των άμεσων ιδιωτικών δαπανών στην CZ είναι πολύ υψηλές (477 %) σε σύγκριση με άλλες εκτιμήσεις και, ως εκ τούτου, δεν παρουσιάζονται, προκειμένου να διευκολυνθεί η σύγκριση άλλων εκτιμήσεων. Τα ακόλουθα στοιχεία αφορούν υποεθνικές περιοχές: BE (Φλάνδρα), EST (Τάλιν), IT (Νότιο Τιρόλο) και AT (Βιέννη). Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις BG, CY και RO (που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ).
Πηγή: Υπολογισμοί της ίδιας της Επιτροπής, με βάση στοιχεία του ΟΟΣΑ και των κρατών μελών. Έκθεση του 2024 για την επάρκεια των συντάξεων και ανάλυση του ΟΟΣΑ με βάση το ερωτηματολόγιο του ΟΟΣΑ για την κοινωνική προστασία της μακροχρόνιας φροντίδας, έρευνα SHARE (κύμα 8, 2019, με εξαίρεση την PT, η οποία αναφέρεται στο κύμα 6, 2015) και έρευνα TILDA (κύμα 3, 2015).

Τα κράτη μέλη συνεχίζουν να λαμβάνουν μέτρα για να διασφαλίσουν την επάρκεια και τη δημοσιονομική βιωσιμότητα των συντάξεων, προβαίνοντας παράλληλα και σε μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στη μακροχρόνια φροντίδα. Η **Τσεχία** και η **Σλοβακία** περιόρισαν τις δυνατότητες πρόωρης συνταξιοδότησης και προσάρμοσαν τα ποσοστά των συντάξεων με τέτοιο τρόπο ώστε να αυξηθούν τα κίνητρα των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας να εργάζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Η **Ιρλανδία** θέσπισε κίνητρα για την αναβολή της συνταξιοδότησης. Η **Κροατία** αύξησε τα κίνητρα εγγραφής σε επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα. Για τη στήριξη των συνταξιούχων χαμηλού εισοδήματος, η **Ισπανία** αύξησε τη μη ανταποδοτική σύνταξη κατά 6,9 %, ενώ η **Πορτογαλία** αύξησε το επίδομα αλληλεγγύης για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας κατά 23,0 %[285]. Η μεταρρύθμιση της μακροχρόνιας φροντίδας στην **Εσθονία** αποσκοπεί στη μείωση των άμεσων πληρωμών από τους ασθενείς, στη βελτίωση των συνθηκών του προσωπικού φροντίδας και στην ενίσχυση των υπηρεσιών κατ' οίκον φροντίδας, με πρόσθετη χρηματοδοτική στήριξη για τους δήμους με βάση τον πληθυσμό των ηλικιωμένων σε κάθε δήμο. Με τη μεταρρύθμιση της μακροχρόνιας φροντίδας στη **Σλοβενία** καθιερώθηκε ευρύ φάσμα υπηρεσιών,

[285] Η ΕΕ στηρίζει τις εθνικές προσπάθειες για τη διασφάλιση επαρκών συντάξεων και εισοδήματος γήρατος μέσω αμοιβαίας μάθησης και αναλυτικής καθοδήγησης στις τριετείς εκθέσεις για την επάρκεια των συντάξεων της Επιτροπής και της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας.

συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών ηλεκτρονικής φροντίδας και διατήρησης της ανεξαρτησίας, προκειμένου να διασφαλιστεί ένας ισορροπημένος συνδυασμός επιλογών φροντίδας για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Η **Ελλάδα** αναπτύσσει στρατηγική μακροχρόνιας φροντίδας, συμπεριλαμβανομένων μεταρρυθμίσεων για να διασφαλιστεί ότι οι υπηρεσίες είναι οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και προσβάσιμες. Η **γαλλική** στρατηγική για την ευγηρία περιλαμβάνει μέτρα για την καθυστέρηση της εξάρτησης, την προσαρμογή της κοινωνικής στέγασης για τους μεγαλύτερης ηλικίας ενοικιαστές, τη στήριξη των κατ' οίκον φροντιστών και την πρόσληψη επιπλέον επαγγελματιών σε εγκαταστάσεις μακροχρόνιας φροντίδας για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Η **Ρουμανία** έχει υλοποιήσει μεταρρυθμίσεις στον τομέα των συντάξεων για την ενίσχυση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και της επάρκειάς τους. Ένας νέος νόμος για τις συντάξεις καθιέρωσε έναν νέο τύπο υπολογισμού, εξαλείφοντας στρεβλώσεις όπως οι διορθωτικοί δείκτες και οι ανόμοιες περίοδοι καταβολής εισφορών, και παράλληλα προωθώντας την παράταση του επαγγελματικού βίου με την παροχή κινήτρων για οικειοθελή αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης και περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης.

Οι τρέχουσες διαρθρωτικές προκλήσεις όσον αφορά τη διαθεσιμότητα, την οικονομική προσιτότητα και την ποιότητα της μακροχρόνιας φροντίδας αναμένεται να επιταθούν με τη γήρανση του πληθυσμού. Ο αριθμός των ατόμων που ενδεχομένως χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας στην ΕΕ προβλέπεται να αυξηθεί από 31,2 εκατομμύρια το 2022 σε 33,2 εκατομμύρια το 2030 και σε 37,8 εκατομμύρια το 2050[286]. Σύμφωνα με στοιχεία του 2019, το 26,6 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά είχε ανάγκη μακροχρόνιας φροντίδας στην ΕΕ, με έντονες διαφορές ανά φύλο (32,1 % των γυναικών έναντι 19,2 % των ανδρών)[287]. Τα άτομα που χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας έχουν συχνά περιορισμένη πρόσβαση σε επίσημες υπηρεσίες, κάτι που οδηγεί σε μη ικανοποιούμενες ανάγκες φροντίδας ή σε υπερβολική επιβάρυνση για τους άτυπους φροντιστές. Το 2019 το 46,6 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω με σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τις δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας ή τις οικιακές δραστηριότητες στην ΕΕ ανέφεραν μη ικανοποιούμενη ανάγκη βοήθειας για τις δραστηριότητες αυτές. Αυτή η έλλειψη βοήθειας ήταν πολύ πιο έντονη για τα άτομα που βρίσκονταν στο χαμηλότερο πεμπτημόριο εισοδήματος (51,2 %) σε σύγκριση με όσους ανήκαν στο υψηλότερο (39,9 %).

[286] Σύμφωνα με τις προβολές του βασικού σεναρίου. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024 Ageing Report – Economic & budgetary projections for the EU Member States (2022-2070) [Έκθεση του 2024 για τη δημογραφική γήρανση — Οικονομικές και δημοσιονομικές προβολές για τα κράτη μέλη της ΕΕ (2022-2070)], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024.

[287] Eurostat [hlth_ehis_tadle], EHIS. Η εν λόγω μέτρηση βάσει έρευνας καλύπτει μόνο τα άτομα που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά, αλλά όχι τα άτομα που λαμβάνουν φροντίδα σε ίδρυμα.

Διάγραμμα 2.4.17: Υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη διαθεσιμότητα εργαζομένων στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας

Εργαζόμενοι στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας ανά 100 άτομα ηλικίας 65+, 2023

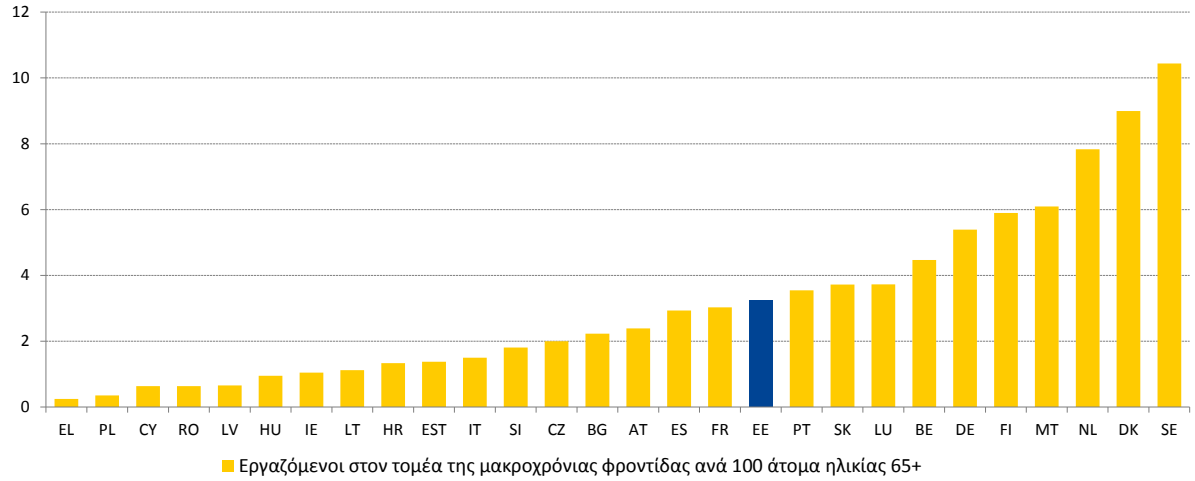

Σημείωση: Οι εργαζόμενοι στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας επιλέγονται με τη διασταύρωση των κωδικών τομέων (NACE) 87.1, 87.3, 88.1 και των κωδικών επαγγελμάτων (ISCO) 2221, 2264, 2266, 2634, 2635, 3221, 3255, 5321, 5322.
Πηγή: Eurostat, ειδική εξαγωγή από την ΕΕΔ της ΕΕ.

Οι προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση σε μακροχρόνια φροντίδα επιτείνονται από τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων. Το 2023 3,1 εκατομμύρια εργαζόμενοι απασχολούνταν στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας στην ΕΕ, περίπου το 1,5 % του συνολικού εργατικού δυναμικού. Το μέγεθος του τομέα μακροχρόνιας φροντίδας μπορεί στην πράξη να είναι μεγαλύτερο, καθώς οι ανωτέρω αριθμοί δεν αντικατοπτρίζουν πλήρως τους οικιακούς βοηθούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας και ο τομέας χαρακτηρίζεται επίσης από σημαντική συχνότητα αδήλωτης εργασίας. Ενώ ο πληθυσμός των ατόμων ηλικίας 65+ θα αυξηθεί κατά 23 % έως το 2035, η προβλεπόμενη αύξηση της απασχόλησης στον τομέα της φροντίδας είναι μόλις 7 %. Ως εκ τούτου, μπορεί να αναμένονται σημαντικές ελλείψεις σε επαγγελματίες του τομέα της υγείας, σε επαγγελματίες συναφών με την υγεία τομέων και σε εργαζομένους στον τομέα της προσωπικής φροντίδας[288]. Με βάση τα τελευταία στοιχεία της ΕΕΔ, το 2023 υπήρχαν κατά μέσο όρο στην ΕΕ 3,2 εργαζόμενοι στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας ανά 100 άτομα ηλικίας 65+. Ωστόσο, υπήρχε μεγάλη μεταβλητότητα μεταξύ των κρατών μελών, με τους αριθμούς να κυμαίνονται από 0,2 στην Ελλάδα έως 10,4 στη Σουηδία —βλ. διάγραμμα 2.4.17. Ο τομέας πλήττεται από χαμηλά επίπεδα ελκυστικότητας, τα οποία οφείλονται στις δύσκολες συνθήκες εργασίας και στους σχετικά χαμηλούς μισθούς, καθώς και από υψηλότερο ποσοστό συμβάσεων ορισμένου χρόνου (16,6 % έναντι 13,5 % για το σύνολο των εργαζομένων)[289]. Η μεγάλη εξάπλωση της αναγκαστικής μερικής απασχόλησης συμβάλλει επίσης στη σχετικά χαμηλή ελκυστικότητα σε αρκετά κράτη μέλη, όπως η Κροατία (με 55,8 % για τους εργαζομένους στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας έναντι 22,6 % για όλους τους εργαζομένους) και η Βουλγαρία (με 52,4 % για τους εργαζομένους στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας έναντι 38,0 % για όλους τους εργαζομένους). Οι οικιακοί βοηθοί και οι εσωτερικοί φροντιστές, οι οποίοι είναι συχνά μετακινούμενοι εργαζόμενοι της ΕΕ ή τρίτων χωρών, ενδέχεται να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες εργασίας και δυσκολότερη

[288] Cedefop, Handling change with care: skills for the EU care sector (Προσεκτική διαχείριση των αλλαγών: δεξιότητες για τον τομέα της φροντίδας στην ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023.
[289] Eurostat, ΕΕΔ της ΕΕ 2023.

πρόσβαση στην κοινωνική προστασία. Αυτό συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση των ατόμων που αναλαμβάνουν αδήλωτη εργασία φροντίδας.

Διάγραμμα 2.4.18: Το ποσοστό μη ικανοποιούμενων αναγκών ιατρικής περίθαλψης αυξήθηκε, σε μέτριο βαθμό για τα περισσότερα κράτη μέλη και σε μεγάλο βαθμό για λίγα κράτη μέλη

Μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, επίπεδα του 2023 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (ως %, πρωταρχικός δείκτης του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων)

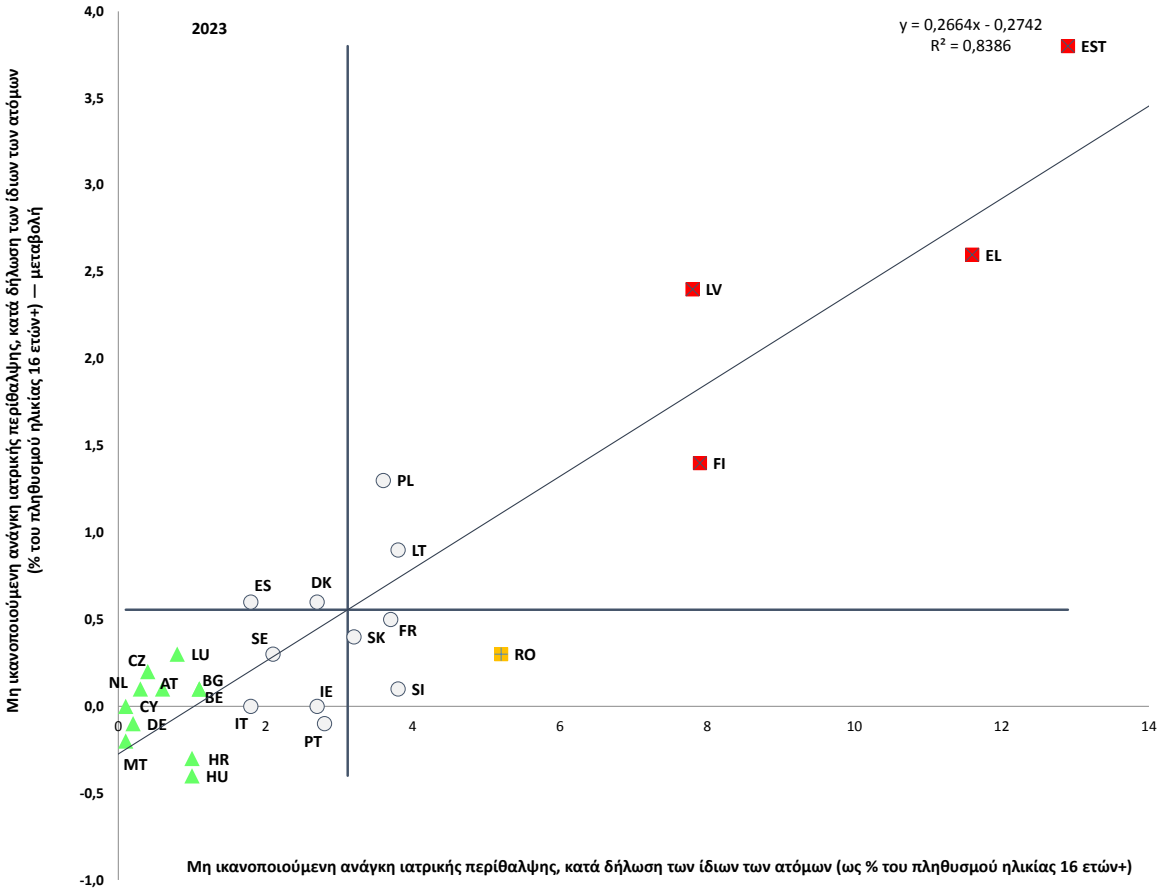

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για την HR. Εκτιμώμενη τιμή για τη DE.
Πηγή: Eurostat [tespm110], EU-SILC.

Το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης αυξήθηκε ελαφρά κατά μέσο όρο, κυρίως λόγω των σημαντικών αυξήσεων σε λίγα κράτη μέλη. Το 2023 το ποσοστό των ατόμων που ανέφεραν μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης ανερχόταν σε 2,4 % στην ΕΕ, δηλαδή ήταν κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι το 2022. Ενώ στα περισσότερα κράτη μέλη καταγράφηκε αύξηση, η έκταση της συνολικής αλλαγής οφειλόταν σε λίγα κράτη μέλη, τα οποία κατέγραψαν τα μεγαλύτερα ποσοστά και παρουσίασαν έντονες αυξήσεις (συγκεκριμένα Εσθονία, Ελλάδα, Λετονία και Φινλανδία) —βλ. διάγραμμα 2.4.18. Οι τέσσερις αυτές χώρες, με αυξήσεις μεταξύ 1,4 εκατοστιαίων μονάδων και 3,8 εκατοστιαίων μονάδων και επίπεδα μεταξύ 7,8 % και 12,9 %, βρίσκονταν όλες σε «κρίσιμη κατάσταση», λόγω του υψηλού κόστους στην Ελλάδα και των μεγάλων λιστών αναμονής στις άλλες τρεις χώρες. Στη Ρουμανία, παρότι σημειώθηκε αύξηση κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, καταγράφηκε επίσης σχετικά υψηλό ποσοστό της τάξης του 5,2 % (κυρίως για οικονομικούς λόγους), με

αποτέλεσμα να κατατάσσεται η χώρα το 2023 στην κατηγορία με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στην Κύπρο, στη Μάλτα, στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες και στην Τσεχία: κάτω από 0,5 % σε όλες τις χώρες. Οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης έτειναν να είναι διπλάσιες στο φτωχότερο πέμπτο του πληθυσμού απ' ό,τι για τον γενικό πληθυσμό σε ορισμένες χώρες (π.χ. 23,0 % έναντι 11,6 % στην Ελλάδα, 13,9 % έναντι 7,8 % στη Λετονία και 9,3 % έναντι 5,2 % στη Ρουμανία). Επίσης, καταγράφηκαν περιφερειακές διαφορές εντός των κρατών μελών, με τις μεγαλύτερες διαφορές στην Ιταλία, στη Ρουμανία και στη Γερμανία (βλ. διάγραμμα 10 στο παράρτημα 5).

2.4.2 Μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη

Αρκετά κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για να βελτιώσουν την επάρκεια της στήριξης του ελάχιστου εισοδήματος. Ενώ στις περισσότερες χώρες οι παροχές ελάχιστου εισοδήματος επικαιροποιούνται κάθε χρόνο ώστε να λαμβάνεται υπόψη η εξέλιξη του κόστους ζωής, αυτό δεν συμβαίνει σε ορισμένα κράτη μέλη, όπου οι αυξήσεις παραμένουν στη διακριτική τους ευχέρεια. Για παράδειγμα, το 2024 η **Ελλάδα** αύξησε το επίπεδο του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (κατά 8 %) στη χώρα, για πρώτη φορά από τη θέσπιση του συστήματος τον Νοέμβριο του 2018. Μετά από σημαντική μεταρρύθμιση που πραγματοποιήθηκε το 2023, η **Λετονία** θα αυξήσει περαιτέρω το επίπεδο του εγγυημένου ελάχιστου εισοδήματος στη χώρα, ώστε να συμμορφωθεί με απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου που είχε κρίνει ότι τα προηγούμενα ποσά δεν ήταν επαρκή για τη διασφάλιση αξιοπρεπούς ζωής.

Ορισμένα κράτη μέλη ενέκριναν ευρύτερες μεταρρυθμίσεις των οικείων συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος. Το 2024 η **Ρουμανία**, στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), αντικατέστησε το χορηγούμενο ελάχιστο εισόδημα με ένα σύστημα (Venitul Minim de Incluziune) με βελτιωμένη επάρκεια, τακτική τιμαριθμική αναπροσαρμογή των παροχών και ενισχυμένη στήριξη για τους δικαιούχους ώστε να (επαν)εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Επίσης, η **Ιταλία** αντικατέστησε από το 2024 το προϋπάρχον σύστημα ελάχιστου εισοδήματος (Reddito di Cittadinanza, το οποίο θεσπίστηκε το 2019) με ένα πιο περιοριστικό σύστημα (Assegno di Inclusione) το οποίο αποκλείει τα οικονομικά ενεργά άτομα που θεωρούνται απασχολήσιμα. Τα άτομα αυτά έχουν πλέον πρόσβαση σε ένα νέο χωριστό καθεστώς (Supporto per la Formazione e il Lavoro) το οποίο παρέχει προσωρινή εισοδηματική στήριξη (για περίοδο 12 μηνών, μη ανανεώσιμη) σε συνδυασμό με στήριξη για κατάρτιση και απασχόληση. Η **Γαλλία** ενίσχυσε επίσης τα κίνητρα για επανένταξη στην αγορά εργασίας, προβλέποντας, στο πλαίσιο του νόμου της για την πλήρη απασχόληση, ότι οι δικαιούχοι ελάχιστου εισοδήματος (Revenu de solidarité active) θα πρέπει να εγγραφούν αυτομάτως στη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης (France Travail) έως την 1η Ιανουαρίου 2025.

Τα κράτη μέλη συνέχισαν τις προσπάθειές τους για τη βελτίωση της πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες και της ποιότητάς τους. Τον Αύγουστο του 2024 η **Βουλγαρία**, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, ενέκρινε τον εθνικό χάρτη κοινωνικών υπηρεσιών για τον εντοπισμό των κενών στην παροχή και για τον προσδιορισμό των επενδυτικών αναγκών. Στη **Λετονία**, εκκρεμεί η έγκριση τροποποιήσεων του νόμου για τις κοινωνικές υπηρεσίες και την κοινωνική προστασία με σκοπό τη θέσπιση ελάχιστης δέσμης κοινωνικών υπηρεσιών παρεχόμενων σε τοπικό επίπεδο. Τον Απρίλιο του 2024 η **Ρουμανία** θέσπισε νέο νόμο για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών με σκοπό την ενίσχυση των προτύπων ποιότητας για τη φροντίδα και την ενίσχυση του ρόλου των επιθεωρητών. Η **Σλοβακία** θέσπισε προσωρινό μέτρο, εφαρμοστέο έως την 1η Δεκεμβρίου 2025, προκειμένου να αυξηθεί η χρηματοδοτική συνεισφορά για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών με σκοπό τη βελτίωση της διαθεσιμότητάς τους και των όρων αμοιβής στον τομέα.

Τα κράτη μέλη θέσπισαν μέτρα για τη στήριξη της πρόσβασης στην ενέργεια και, σε πολλές περιπτώσεις, επέκτειναν τα υφιστάμενα προσωρινά μέτρα. Για παράδειγμα, τον Ιούλιο του 2023 το **Λουξεμβούργο** θέσπισε δέσμη μέτρων με σκοπό, μεταξύ άλλων, τη σταθεροποίηση των λογαριασμών ηλεκτρικής ενέργειας των ιδιωτικών νοικοκυριών με κρατική επιδότηση για την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2023, η οποία αργότερα παρατάθηκε έως το 2024. Άλλοι νόμοι θεσπίστηκαν για να συμβάλουν στη μείωση της εξάρτησης των νοικοκυριών από τα ορυκτά καύσιμα και στην προώθηση της μετατροπής τους σε ανανεώσιμη ενέργεια. Το 2024 η **Ισπανία** παρέτεινε τα μέτρα για τη ρύθμιση των αγορών ενέργειας και των τιμολογίων αερίου καθώς και την εγγύηση παροχής ενέργειας και νερού για τους ευάλωτους ή κοινωνικά αποκλεισμένους καταναλωτές. Η **Μάλτα** παρέτεινε την οικεία δέσμη μέτρων στήριξης και επιδοτήσεων στον τομέα της ενέργειας (που είχε εγκριθεί το 2022) έως το 2026. Η **Ρουμανία** παρέτεινε έως την άνοιξη του 2024 την ισχύ του ενεργειακού κουπονιού που χορηγείται σε ευάλωτα άτομα για την επιστροφή των δαπανών που διατίθενται για την ενέργεια. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν επίσης διαρθρωτικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας. Για παράδειγμα, τον Νοέμβριο του 2023 η **Βουλγαρία** ενέκρινε νομικό ορισμό της ενεργειακής φτώχειας και της ενεργειακής ευπάθειας και θέσπισε απαγόρευση διακοπής της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας για τα ενεργειακά ευάλωτα άτομα. Τον Ιανουάριο του 2024 η **Πορτογαλία** ενέκρινε την εθνική μακροπρόθεσμη στρατηγική της για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας 2023-2050, καθώς και μέτρα για την αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος και των εδαφικών ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση στις ψηφιακές επικοινωνίες, όπως η προώθηση σχεδίων για την πλήρη κάλυψη με δίκτυα οπτικών ινών. Η **Ιταλία** σχεδιάζει χρηματοδοτικό μέσο για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των δημόσιων κατοικιών, στο πλαίσιο του κεφαλαίου για το REPowerEU του οικείου ΣΑΑ.

Κατά την περίοδο 2023-24 μέτρα που ελήφθησαν από ορισμένα κράτη μέλη είχαν ως στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, κυρίως σε επιδόματα ανεργίας, για συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι αυτοαπασχολούμενοι. Η **Ιταλία** μονιμοποίησε, από το 2024, το σύστημα προστασίας των ελεύθερων επαγγελματιών από τις μεγάλες μειώσεις του εισοδήματος από εργασία ISCRO (Indennità straordinaria di continuità reddituale e operative), το οποίο είχε θεσπιστεί σε προσωρινή βάση κατά την περίοδο 2021-2023. Η **Πολωνία** παρέτεινε κατά 12 μήνες (από τον Αύγουστο του 2023) την απαλλαγή από την κοινωνική ασφάλιση των αυτοαπασχολουμένων που ξεκινούν τη δραστηριότητά τους. Παρότι η απαλλαγή αυτή μειώνει την οικονομική τους επιβάρυνση, περιορίζει επίσης τα μελλοντικά δικαιώματά τους σε παροχές κοινωνικής ασφάλισης σε μεγάλη ηλικία και σε περίπτωση αναπηρίας. Στην **Ελλάδα**, από τον Σεπτέμβριο του 2023 το επιπλέον επίδομα προστασίας μητρότητας επεκτάθηκε στις αυτοαπασχολούμενες, στις ελεύθερες επαγγελματίες και στις αγρότισσες μητέρες. Επιπλέον, αυξήθηκε το εξαρτώμενο από τους πόρους επίδομα ανεργίας που χορηγείται σε αυτοαπασχολουμένους και ελεύθερους επαγγελματίες. Η **Λιθουανία** υπέβαλε το 2023 πρόταση για την τροποποίηση του νόμου σχετικά με την ασφάλιση ανεργίας προκειμένου να μειωθεί η διάρκεια καταβολής των ελάχιστων απαιτούμενων εισφορών (από 12 σε 9 μήνες κατά τους τελευταίους 30 μήνες), καθώς και για να επεκταθεί η ασφάλιση σε όλες τις ομάδες αυτοαπασχολουμένων. Στην **Κύπρο**, το ΣΑΑ περιλαμβάνει αναθεωρημένο νόμο για την κοινωνική ασφάλιση ο οποίος υποβλήθηκε στο Κοινοβούλιο με στόχο την επέκταση της κοινωνικής ασφάλισης στους αυτοαπασχολουμένους, ιδίως όσον αφορά τα εργατικά ατυχήματα και τις επαγγελματικές ασθένειες καθώς και τη γονική άδεια. Στην **Εσθονία**, προτάθηκε νόμος για να αντικατασταθεί, από το 2026, το ισχύον δυαδικό σύστημα επιδομάτων ανεργίας και ασφάλισης ανεργίας με ένα ενιαίο σύστημα ασφάλισης ανεργίας και για να καταστεί αυτό προσβάσιμο σε εργαζομένους με περιορισμένο ιστορικό απασχόλησης. Η Εσθονία προτίθεται επίσης να προτείνει, έως τον Μάιο του 2025, επιλογές για την επέκταση της ασφαλιστικής κάλυψης ανεργίας στους αυτοαπασχολουμένους.

Οι εργαζόμενοι με μη τυπική σχέση εργασίας αποτέλεσαν επίσης στόχο μέτρων πολιτικής για την ενίσχυση της πρόσβασής τους στην κοινωνική προστασία. Στη **Ρουμανία**, τον Ιανουάριο του 2024 άρχισε να ισχύει ο νόμος για την επισημοποίηση της απασχόλησης των οικιακών βοηθών και την παροχή σ' αυτούς πρόσβασης σε συντάξεις και ασφάλιση υγείας, με τους οικιακούς βοηθούς να λαμβάνουν αμοιβή με τη μορφή κουπονιών, να καταβάλλουν εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και να τους παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη υγείας (δηλαδή δωρεάν πρόσβαση σε βασική δέσμη υπηρεσιών υγείας). Τον Μάιο του 2024 η **Ισπανία** απλούστευσε και βελτίωσε το επίδομα ανεργίας, ώστε να καταστεί προσβάσιμο σε όσους έχουν εξαντλήσει τις ανταποδοτικές παροχές τους ή δεν έχουν καταβάλλει εισφορές για διάστημα αρκετά μεγάλο ώστε να θεμελιώσουν δικαίωμα, και το επέκτεινε επίσης στους εργαζομένους στον γεωργικό τομέα. Η χώρα ενίσχυσε επίσης τα κίνητρα για τη σύναψη συμβάσεων εργασίας και τη βελτίωση της κοινωνικής προστασίας των καλλιτεχνών και, από τον Ιανουάριο του 2024, ρύθμισε την κάλυψη κοινωνικής ασφάλισης για τους ασκουμένους, τόσο για τους αμειβόμενους όσο και για τους μη αμειβόμενους ασκουμένους. Τέλος, τον Μάρτιο του 2023 η Ισπανία έλαβε μέτρα για να διασφαλίσει το επίπεδο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους οικιακούς βοηθούς. Στη **Σλοβενία**, με τις τροποποιήσεις του 2023 στον νόμο για την υγειονομική περίθαλψη και την ασφάλισης υγείας (1992), στο πλαίσιο μεταρρύθμισης του ΣΑΑ, ανακλήθηκε η προαιρετική ασφάλιση υγείας για όλες τις κατηγορίες ασφαλισμένων και αυξήθηκαν οι εισφορές υποχρεωτικής ασφάλισης υγείας (μεταξύ άλλων για τους αυτοαπασχολουμένους), με ισχύ από το 2024. Η **Τσεχία** τροποποίησε τη νομοθεσία που εφαρμόζεται στις «συμφωνίες για την εκτέλεση εργασίας» απαιτώντας την καταχώρισή τους από τον Ιούλιο του 2024 και επεκτείνοντας την κάλυψη κοινωνικής ασφάλισης σ' αυτού του είδους τις συμβάσεις από το 2025 και μετά, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους εργαζομένους σε τυπικές μορφές απασχόλησης. Στην **Κύπρο**, το 2023 ψηφίστηκε νόμος για τη βελτίωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων σε άτυπες μορφές απασχόλησης και των εργαζομένων σε εφημερίες.

Το επίδομα τέκνου και το οικογενειακό επίδομα αυξήθηκαν σε αρκετά κράτη μέλη, ιδίως για τις μονογονεϊκές οικογένειες. Στη **Βουλγαρία**, το επίδομα για τις ανύπαντρες μητέρες που μεγαλώνουν παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών αυξήθηκε κατά 83 % μηνιαίως. Παράλληλα, αυξήθηκαν τα κατώτατα όρια εισοδήματος για τις γενικές παροχές τέκνου, και τα νοικοκυριά που τις έλαβαν από τον Δεκέμβριο του 2023 έως τον Φεβρουάριο του 2024 έλαβαν εφάπαξ ενίσχυση για την κάλυψη των εξόδων μεταφοράς. Στην **Πορτογαλία**, το επίδομα τέκνου αυξήθηκε για τους περισσότερους δικαιούχους, αλλά σε μεγαλύτερο βαθμό για τις μονογονεϊκές οικογένειες. Από το 2024 το πορτογαλικό οικογενειακό επίδομα ανέρχεται στα 100 EUR μηνιαίως, με πρόσθετο επίδομα «εγγύησης για την παιδική ηλικία» το οποίο προορίζεται για παιδιά που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και ανέρχεται στα 122 EUR μηνιαίως. Στη **Ρουμανία**, το ποσό του επιδόματος τέκνου αυξήθηκε από την 1η Ιανουαρίου 2024 κατά το ποσοστό πληθωρισμού του προηγούμενου έτους. Στο μεταξύ, το επίδομα ανατροφής τέκνου για τους γονείς διδύμων, τριδύμων και πολυδύμων αυξήθηκε κατά 50 %. Αυξήθηκαν επίσης δύο από τα εθνικά εφάπαξ επιδόματα τοκετού. Στη **Βουλγαρία**, τα οικογενειακά επιδόματα σημείωσαν άνοδο κατά 50 %. Επίσης, η **Ελλάδα** αύξησε την επιχορήγηση ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών, με αναδρομική ισχύ από το 2023.

Όσον αφορά τη στήριξη της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (ΠΕΦ), οι δαπάνες αυξήθηκαν σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ ελήφθησαν διάφορα άλλα μέτρα για την αντιμετώπιση της πρόκλησης των κινδύνων φτώχειας για τα παιδιά. Στην **Ιρλανδία**, η επιδότηση για την αναβολή πληρωμής των δαπανών παιδικής φροντίδας αυξήθηκε κατά 51 %, ενώ στην **Ιταλία** αυξήθηκε στα 3 600 EUR ετησίως για τα παιδιά που γεννήθηκαν την 1η Ιανουαρίου 2024 ή μετά την ημερομηνία αυτήν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Ιταλία αυξάνει επίσης τις διαθέσιμες θέσεις σε δομές ΠΕΦ και αναμένεται να

δημιουργήσει περισσότερες από 150 000 θέσεις για παιδιά ηλικίας 0 έως 6 ετών έως τα μέσα του 2026. Επίσης στη **Βουλγαρία**, η ΠΕΦ θα επωφεληθεί από πρόσθετες επενδύσεις (ΕΚΤ+ και εθνικός προϋπολογισμός), με στόχο την αύξηση της συμπεριληπτικότητάς της. Η **Κροατία** ενέκρινε, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, νέο μοντέλο για τη χρηματοδότηση των εγκαταστάσεων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, με στόχο την αύξηση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητάς τους. Η **Ισπανία** σχεδιάζει να δημιουργήσει τουλάχιστον 1 000 μονάδες στήριξης ευάλωτων μαθητών σε σχολικές περιφέρειες στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, καθώς και πρόγραμμα για την προσφορά τροφίμων και άλλων βασικών προϊόντων σε οικογένειες με ανηλίκους. Η **Μάλτα** παρέτεινε το σύστημα παροχής δωρεάν συσκευών ΤΠ για τους μαθητές. Η **Ρουμανία** προσφέρει καθημερινό γεύμα σε περίπου 650 000 μειονεκτούντα παιδιά από 2 200 σχολεία.

Ορισμένες χώρες επικεντρώθηκαν στη βελτίωση των συνολικών πολιτικών για την αναπηρία, ενώ άλλες ενίσχυσαν τις παροχές αναπηρίας που χορηγούν. Για παράδειγμα, η **Ελλάδα** επικαιροποίησε την εθνική στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, εστιάζοντας στα έτη 2024-2030. Η χώρα ολοκλήρωσε επίσης το πιλοτικό πρόγραμμα προσωπικού βοηθού και τη διαδικασία αξιολόγησης της αναπηρίας που πρόκειται να τεθεί σε εφαρμογή το 2025. Η **Βουλγαρία** βελτίωσε την επάρκεια του μηνιαίου επιδόματος για τα παιδιά με αναπηρία. Η **Μάλτα** αύξησε το επίδομα για τους γονείς που φροντίζουν παιδιά με σοβαρές αναπηρίες. Στην **Ιταλία**, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, το 2024 υλοποιήθηκε πλήρως μεταρρύθμιση για τη στήριξη της αυτονομίας των ατόμων με αναπηρία, η οποία βελτίωσε την αξιολόγηση και την πρόσβαση σε εξατομικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης. Κατά τρόπο συνεπή με τη μεταρρύθμιση, μια επένδυση στο ΣΑΑ στηρίζει εξατομικευμένα έργα, παρέχοντας στα άτομα με αναπηρία στέγαση και λύσεις ΤΠΕ.

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν κανονιστικά και μη κανονιστικά μέτρα που προσφέρουν ή επεκτείνουν τη στήριξη ενοικίου προκειμένου να ενισχυθεί η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή στέγαση για τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και τις ευάλωτες ομάδες, όπως οι νέοι. Τον Αύγουστο του 2023 το **Λουξεμβούργο** εισήγαγε νομικές τροποποιήσεις στο πλαίσιο στεγαστικής βοήθειας για να δώσει προτεραιότητα στη στήριξη των λιγότερο εύπορων νοικοκυριών, αφού είχε ήδη θεσπίσει την αύξηση της επιδότησης ενοικίου για τα νοικοκυριά με παιδιά, καθώς και πριμοδότηση ενοικίου για τους νέους εργαζομένους τον Μάιο του 2023. Το 2024 η **Μάλτα** μεταρρύθμισε το σύστημά της για το στεγαστικό επίδομα ενοικίασης ιδιωτικής κατοικίας, ώστε να ανέλθει στο μέγιστο ποσό των 6 000 EUR ετησίως, ενώ παράλληλα εφάρμοσε ολοκληρωμένο σχέδιο φροντίδας για τους ενοικιαστές που δεν έχουν καταβάλει σημαντικά ποσά σε καθυστερούμενα ενοίκια. Τον Μάιο του 2024 η **Πορτογαλία** ενέκρινε τη δέσμη μέτρων για τη στέγαση *Construir Portugal*, η οποία περιλαμβάνει στεγαστικά κίνητρα για τους νέους, όπως επέκταση της πρόσβασης σε επιδοτήσεις ενοικίου.

Στο πλαίσιο του υψηλού κόστους ζωής, τα κράτη μέλη συνέχισαν να λαμβάνουν μέτρα για τη στήριξη του βιοτικού επιπέδου των συνταξιούχων, ιδίως εκείνων με ελάχιστες ή χαμηλές συντάξεις. Στη **Βουλγαρία**, ελήφθη απόφαση να αυξηθούν όλες οι συντάξεις, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής σύνταξης, κατά 11 % τον Ιούλιο του 2024, ώστε να ληφθεί υπόψη ο υψηλός πληθωρισμός. Ομοίως, στη **Σλοβακία** αποφασίστηκε η κατ' εξαίρεση αναπροσαρμογή των συνταξιοδοτικών παροχών. Στην **Πορτογαλία**, η τιμή αναφοράς του επιδόματος αλληλεγγύης για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αυξήθηκε κατά 23 %, ενώ στη **Μάλτα** η επιχορήγηση ηλικιωμένων «Senior Citizen» για όσους συμπληρώνουν την ηλικία των 80 ετών αυξήθηκε από 50 EUR στα 450 EUR ετησίως. Στη **Ρουμανία**, ο νόμος για τις συντάξεις του Δεκεμβρίου 2023 θέσπισε μηχανισμό τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των κοινωνικών παροχών για όσους λαμβάνουν μικρές συντάξεις γήρατος. Τέλος, στην **Ισπανία** οι ανταποδοτικές συντάξεις αυξήθηκαν κατά 3,8 %, με ανώτατο όριο τα 3 175 EUR, ενώ οι μη ανταποδοτικές συντάξεις και τα ελάχιστα εισοδήματα αυξήθηκαν κατά 6,9 %.

Τα κράτη μέλη, για να ενισχύσουν την επάρκεια και τη δημοσιονομική βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών τους συστημάτων, συνέχισαν να λαμβάνουν μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας, ενώ επίσης εισήγαγαν ορισμένες παραμετρικές μεταρρυθμίσεις. Η **Ιρλανδία** θέσπισε μέτρα που παρέχουν στα άτομα τη δυνατότητα να επιλέξουν να συνεχίσουν να εργάζονται έως τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης και μετά από αυτήν. Στη **Σλοβακία**, οι προϋποθέσεις πρόωρης συνταξιοδότησης αυστηροποιήθηκαν μέσω αλλαγών στον υπολογισμό της απαιτούμενης διάρκειας εργασίας και της ποσοστιαίας μείωσης του ποσού των συντάξεων. Η **Τσεχία** περιόρισε επίσης την πρόωρη συνταξιοδότηση. Στη **Φινλανδία**, τον Ιανουάριο του 2024 θεσπίστηκε φορολογική μεταρρύθμιση, με την οποία παρέχονται στους συνταξιούχους άνω των 65 ετών που λαμβάνουν σύνταξη μεγαλύτερα κίνητρα για εργασία. Από το 2024 η **Ιταλία** αύξησε από τα 63 στα 63 έτη και 5 μήνες την απαιτούμενη ηλικία για την πρόσβαση στο σύστημα πρόωρης συνταξιοδότησης για το επίδομα κοινωνικής σύνταξης (APE Sociale), καθώς και από τα 60 στα 61 έτη την απαιτούμενη ηλικία για την πρόσβαση στο σύστημα «Επιλογή Γυναίκες» (Opzione Donna). Στη **Γερμανία**, η «δέσμη συνταξιοδοτικών μέτρων ΙΙ» εισήγαγε μια νέα συνιστώσα στη χρηματοδότηση της υποχρεωτικής ασφάλισης συντάξεων — το λεγόμενο «διαγενεακό κεφάλαιο»— το οποίο αποτελείται από ένα απόθεμα κεφαλαίου που δημιουργήθηκε μέσω δανείων από τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό και από τη μεταφορά ιδίων κεφαλαίων από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Οι σχετικές αποδόσεις χρησιμοποιούνται για τη σταθεροποίηση των ποσοστών εισφορών ασφάλισης συντάξεων, τα οποία, ως εκ τούτου, αναμένεται να παραμείνουν σταθερά στο 18,6 % έως το 2027 και, στη συνέχεια, να αυξηθούν στο 22,3 % έως το 2035. Ορισμένες χώρες έλαβαν μέτρα για τη διευκόλυνση ευέλικτων οδών συνταξιοδότησης. Για παράδειγμα, η **Ισπανία** παρέτεινε προσωρινά τη δυνατότητα μερικής συνταξιοδότησης με σύμβαση αναπλήρωσης (contrato de relevo) στον μεταποιητικό κλάδο, επιτρέποντας στους ανθρώπους να έχουν πρόσβαση σε μέρος της σύνταξής τους στην ηλικία των 61 ετών και να μειώσουν τις ώρες εργασίας έως και κατά 80 %. Στην **Τσεχία** προγραμματίζονται επίσης ολοκληρωμένες μεταρρυθμίσεις στα οικεία ΣΑΑ για τη διατήρηση της επάρκειας των συντάξεων και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας.

Ορισμένες χώρες έλαβαν μέτρα για την ενίσχυση της χρήσης των επικουρικών συντάξεων. Η **Κροατία** θέσπισε νέους κανόνες οι οποίοι παρέχουν στις εταιρείες που διαχειρίζονται υποχρεωτικά και προαιρετικά συνταξιοδοτικά ταμεία και στις εταιρείες ασφάλισης συντάξεων την αναγκαία ευελιξία για τη διατήρηση της πραγματικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων του ασφαλισμένου. Είναι πλέον δυνατή η εφάπαξ καταβολή έως και 20 % του συνόλου των κεφαλαιοποιημένων κεφαλαίων στα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία. Στην **Ιρλανδία**, υποβλήθηκε νομοσχέδιο για το σύστημα συνταξιοδοτικής αποταμίευσης αυτόματης εγγραφής, με δυνατότητα εξαίρεσης μετά από 6 μήνες.

Τα κράτη μέλη θέσπισαν διάφορες δράσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και της ποιότητας της περίθαλψης. Η **Ιρλανδία** επέκτεινε την επιλεξιμότητα για το σύστημα καρτών επίσκεψης σε γενικούς γιατρούς με βάση τους πόρους, χορηγώντας δωρεάν φροντίδα από γενικό γιατρό σε επιπλέον μισό εκατομμύριο άτομα το 2023 (ενώ παραμένει το μόνο κράτος μέλος χωρίς καθολική πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη). Η **Ιταλία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, επενδύει σε νέες εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης (όπως κοινοτικά νοσοκομεία και κοινοτικά κέντρα υγείας) και στην τηλεϊατρική, με στόχο να φέρει τις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης πιο κοντά στους ασθενείς. Από το 2023 το ΣΑΑ στηρίζει επίσης τα φαρμακεία σε μικρούς δήμους για την ενίσχυση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη στις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές. Επιπλέον, η Ιταλία εξέδωσε τον νόμο 107 του Ιουλίου 2024, με τον οποίο θεσπίστηκε σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου για να μειωθούν οι λίστες αναμονής στο εθνικό σύστημα υγείας. Κάθε περιφέρεια θα διορίσει έναν περιφερειακό διευθυντή υγειονομικής βοήθειας (RUAS) για

την αντιμετώπιση των ζητημάτων που έχουν εντοπιστεί. Τον Απρίλιο του 2024 η Εθνοσυνέλευση της **Βουλγαρίας** ενέκρινε την εθνική στρατηγική για την υγεία για το 2030, ως μεταρρύθμιση στο οικείο ΣΑΑ, η οποία αναμένεται να βελτιώσει την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας σε ολόκληρη τη χώρα.

Έχουν επίσης ληφθεί μέτρα για την ενίσχυση της πρωτοβάθμιας περίθαλψης με επίκεντρο τον ασθενή, της ολοκληρωμένης περίθαλψης και της ψηφιακής υγειονομικής περίθαλψης. Για παράδειγμα, η **Λιθουανία** δρομολόγησε μια νέα πιλοτική υπηρεσία μεταφοράς με μικρά λεωφορεία για τους ασθενείς που δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν ατομικά μέσα μεταφοράς ή δημόσιες συγκοινωνίες για λόγους υγείας, για κοινωνικούς ή οικονομικούς λόγους, προκειμένου να ενισχυθεί η εστίαση στον ασθενή και να αυξηθεί η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Η **Γερμανία**, προκειμένου να προωθήσει την ψηφιοποίηση του συστήματος υγείας, ψήφισε τον «ψηφιακό νόμο», ο οποίος άρχισε να ισχύει τον Μάρτιο του 2024. Μέσω μέτρων στο εθνικό ΣΑΑ, το 2023 η **Πορτογαλία** εξέδωσε επίσης νομικές πράξεις για την αναθεώρηση της οργάνωσης και της λειτουργίας των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περίθαλψης με σκοπό την ενίσχυση του ρόλου τους στο εθνικό σύστημα υγείας. Τον Αύγουστο του 2023 η **Λετονία** ενέκρινε στρατηγική για την ψηφιακή υγεία, η οποία αποσκοπεί στην ενίσχυση της διαθεσιμότητας δεδομένων, της διαλειτουργικότητας και των ψηφιακών υπηρεσιών. Στην **Αυστρία**, η μεταρρύθμιση της υγειονομικής περίθαλψης για την περίοδο 2024-2028 περιλαμβάνει μέτρα για την ενίσχυση της πρωτοβάθμιας περίθαλψης και την επέκταση των ψηφιακών υπηρεσιών υγείας.

Τα κράτη μέλη έλαβαν επίσης μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και τη βελτίωση της διατήρησης του προσωπικού. Τον Ιούλιο του 2023 άρχισε να ισχύει στη **Σουηδία** νομοθεσία, η οποία περιλαμβάνεται στο ΣΑΑ, που ρυθμίζει τον επαγγελματικό τίτλο των βοηθών νοσοκόμων. Από τον Σεπτέμβριο του 2023, στη **Γαλλία**, οι φοιτητές γενικής ιατρικής πρέπει να ολοκληρώσουν ένα επιπλέον έτος μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στην εξωνοσοκομειακή περίθαλψη, κατά προτίμηση σε υποεξυπηρετούμενες περιοχές. Τον Δεκέμβριο του 2023, στο πλαίσιο των οικείων ΣΑΑ, η **Εσθονία** τροποποίησε τη νομοθεσία για να παράσχει κίνητρα στους νοσηλευτές να εργαστούν σε απομακρυσμένες περιοχές, ενώ η **Λιθουανία** εισήγαγε τροποποιήσεις σε νομικές πράξεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της εξέλιξης της σταδιοδρομίας των επαγγελματιών του τομέα της υγείας. Τον Ιανουάριο του 2024 η **Δανία** θέσπισε νέο νόμο για τη μετάθεση αρκετών ειδικών καθηκόντων από τους γιατρούς στους νοσηλευτές. Τον Μάρτιο του 2024 το **Βέλγιο** ενέκρινε δύο νόμους που καθορίζουν τον ρόλο των νοσηλευτών προηγμένης πρακτικής άσκησης και προσδιορίζουν τις κλινικές τους δραστηριότητες και συνθήκες. Νέα νομοθεσία που θεσπίστηκε στην **Ελλάδα** τον Μάιο του 2024 επιτρέπει στους ιδιώτες γιατρούς να συνεργάζονται με τα δημόσια νοσοκομεία, να εκτελούν ιατρικές διαδικασίες και να συμμετέχουν σε εξωνοσοκομειακές κλινικές και χειρουργεία εκτός του κανονικού ωραρίου. Στην **Ιταλία**, κατά την περίοδο 2021-26 το ΣΑΑ στηρίζει τη χορήγηση 2 700 επιπλέον υποτροφιών στη γενική ιατρική, ώστε να συμβάλει στη διαθεσιμότητα ιατρικού προσωπικού.

Ελήφθησαν μέτρα για τη βελτίωση της δημόσιας υγείας με έμφαση στην πρόληψη των ασθενειών και την προαγωγή της υγείας, ιδίως όσον αφορά την ψυχική υγεία. Στο **Λουξεμβούργο**, τον Ιούλιο του 2023 δημοσιεύτηκε το νέο εθνικό σχέδιο για την ψυχική υγεία 2024-28. Στην **Πορτογαλία**, εγκρίθηκε νέος νόμος για την ψυχική υγεία, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, ο οποίος ρυθμίζει τα δικαιώματα των ατόμων που πάσχουν από ψυχική νόσο, καθώς και την υποχρεωτική νοσηλεία ή θεραπεία. Η **Εσθονία** καταρτίζει σχέδιο πρόληψης των αυτοκτονιών, το οποίο αναμένεται έως τα τέλη του 2024. Τον Αύγουστο του 2023 η **Ρουμανία** δημιούργησε το εθνικό μητρώο καρκίνου υπό τη διαχείριση του Εθνικού Ινστιτούτου Δημόσιας Υγείας. Τον Οκτώβριο του 2023 η **Ρουμανία** θέσπισε επίσης την εθνική στρατηγική

εμβολιασμού 2023-2030. Τον Απρίλιο του 2024 το Διεδαφικό Συμβούλιο στην **Ισπανία** ενέκρινε το σχέδιο 2024-2027 για την πρόληψη και τον έλεγχο του καπνίσματος.

Ορισμένα κράτη μέλη έθεσαν ως στόχο την ενίσχυση της οικονομικής προσιτότητας, της διαθεσιμότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι επίσημοι και οι άτυποι φροντιστές. Τον Δεκέμβριο του 2023 η **Σλοβενία** εξέδωσε νέο νόμο για τη μακροχρόνια φροντίδα ο οποίος καθορίζει τις πηγές και τις μεθόδους σταθερής δημόσιας χρηματοδότησης της μακροχρόνιας φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης νέας υποχρεωτικής εισφοράς κοινωνικής ασφάλισης για τη μακροχρόνια φροντίδα από την 1η Ιανουαρίου 2025. Ο νόμος καθορίζει επίσης τις προϋποθέσεις για την παροχή υψηλής ποιότητας και ασφαλών υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας. Στην **Εσθονία**, με τη μεταρρύθμιση της περίθαλψης, η οποία άρχισε να ισχύει την 1η Ιουλίου 2023, καθορίστηκε ο τρόπος χρηματοδότησης των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας, μειώθηκαν οι άμεσες πληρωμές από τους ασθενείς και διασφαλίστηκε η παροχή βοήθειας στους αποδέκτες φροντίδας με χαμηλό εισόδημα για την κάλυψη του κόστους φροντίδας τους. Η χώρα θέσπισε επίσης λεπτομερέστερες ελάχιστες απαιτήσεις ποιότητας για τη γενική περίθαλψη και την κατ' οίκον φροντίδα και, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, τροποποίησε τον Φεβρουάριο του 2024 το σχέδιο δράσης της σχετικά με ένα μοντέλο ολοκληρωμένης περίθαλψης, καθορίζοντας τους ρόλους και τις αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων φορέων και τη μελλοντική χρηματοδότηση του συστήματος. Από το 2023 η **Φινλανδία** χρησιμοποιεί το μέσο αξιολόγησης τροφίμων σε δομές μακροχρόνιας φροντίδας (Resident Assessment Instrument — RAI) για την αξιολόγηση των αναγκών και της λειτουργικής ικανότητας των ηλικιωμένων. Επιπλέον, η φινλανδική νομοθεσία επιβάλλει στους εργαζομένους στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας την υποχρέωση να αξιολογούν αμέσως τις επείγουσες ανάγκες βοήθειας, δηλαδή εντός επτά εργάσιμων ημερών από την επικοινωνία με τον πελάτη ή τους εκπροσώπους του. Η **Ιταλία**, στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ, υλοποίησε πλήρως μεταρρύθμιση για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ηλικιωμένων που δεν είναι αυτάρκεις μέσω της απλούστευσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και σε κοινωνικές υπηρεσίες, της παροχής πολυδιάστατης αξιολόγησης και του καθορισμού εξατομικευμένων σχεδίων που προωθούν την αποϊδρυματοποίηση. Τον Μάρτιο του 2024 η **Βουλγαρία** θέσπισε στρατηγική για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων στον κοινωνικό τομέα (έως το 2030) με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στον κοινωνικό τομέα, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, την προσέλκυση περισσότερων εργαζομένων, την καλύτερη ευθυγράμμιση των εκπαιδευτικών οδών και την παροχή περισσότερων κινήτρων και στήριξης. Η **Σουηδία** θέσπισε, τον Ιούλιο του 2023, προστατευόμενο επαγγελματικό τίτλο για τους βοηθούς νοσοκόμους προκειμένου να διασφαλιστούν η ποιότητα και η ασφάλεια της περίθαλψης, εκδίδοντας μέχρι στιγμής 73 196 πιστοποιητικά. Η **Γαλλία** θέσπισε, με ισχύ από τον Απρίλιο του 2024, διάφορα μέτρα για τους επαγγελματίες στον τομέα της κατ' οίκον φροντίδας, όπως, μεταξύ άλλων, επαγγελματική κάρτα, ετήσια ενίσχυση για την υποστήριξη της κινητικότητας και κατ' αποκοπή αποζημίωση για τον χρόνο μετακίνησης. Το 2023 η **Πορτογαλία** τροποποίησε τον εργατικό της κώδικα για την καλύτερη προστασία των οικιακών βοηθών και, το 2023 και το 2024, τη νομοθεσία της για τους άτυπους φροντιστές, η οποία περιλαμβάνει οικονομική βοήθεια και σύνδεση με τους επίσημους φροντιστές, ενώ επίσης θεσπίζει προϋποθέσεις για την ανάπαυση των φροντιστών. Από το 2024 η **Μάλτα** επεκτείνει το πρόγραμμά της «φροντιστής κατ' οίκον», το οποίο παρέχει οικονομική στήριξη σε ηλικιωμένους πολίτες με χαμηλή εξάρτηση που απασχολούν φροντιστή με αναγνωρισμένα προσόντα για να τους βοηθά στις καθημερινές τους ανάγκες. Η **Γαλλία** εφαρμόζει από το 2023 τη στρατηγική για την ευγηρία, η οποία περιλαμβάνει 50 μέτρα για την καθυστέρηση της εξάρτησης, την προσαρμογή των κοινωνικών κατοικιών για γηράσκοντες ενοικιαστές, την πρόσληψη 50 000 επαγγελματιών σε εγκαταστάσεις φροντίδας ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και την πρόληψη της κοινωνικής απομόνωσης των ηλικιωμένων, προωθώντας παράλληλα την

αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Η **Ελλάδα** αναπτύσσει στρατηγική μακροχρόνιας φροντίδας για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των δομών φροντίδας, ενός συνεκτικότερου κανονιστικού πλαισίου και τυποποιημένων επιχειρησιακών διαδικασιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΩΤΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται δελτία ανά χώρα στο πλαίσιο της ανάλυσης πρώτου σταδίου ανά χώρα, με βάση τις αρχές του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης, όπως περιγράφονται στα οικεία κύρια μηνύματα της Επιτροπής Απασχόλησης και της ΕΚΠ και στην υποκείμενη έκθεση της ομάδας εργασίας EMCO–ΕΚΠ[290], τα οποία υποστηρίζουν επίσης τα βασικά οριζόντια πορίσματα που παρουσιάζονται στην ενότητα 1.4 του κεφαλαίου 1. Μολονότι όλα τα δελτία βασίζονται στα στοιχεία του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων και στις κατηγοριοποιήσεις της ΚΕΑ, όπως περιγράφονται στο πλαίσιο της ενότητας 1.4 και στο παράρτημα 6, η διάρθρωσή τους εξαρτάται από την ιδιαίτερη κατάσταση κάθε χώρας: η σειρά των τριών τομέων πολιτικής που καλύπτονται από τα δελτία (απασχόληση, εκπαίδευση και δεξιότητες, κοινωνική προστασία και ένταξη) εξαρτάται από τις εξελίξεις στην οικεία χώρα, όπως προκύπτουν από τους πίνακες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων στο παράρτημα 9. Ομοίως, το διάγραμμα για κάθε χώρα απεικονίζει το πιο σημαντικό ζήτημα ή μια βασική εξέλιξη για την εν λόγω χώρα.

Η ανάλυση πρώτου σταδίου ανά χώρα βασίζεται στο πλήρες σύνολο των πρωταρχικών δεικτών του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων. Καθένας από τους δείκτες[291] εξετάζεται με βάση τη μεθοδολογία ΚΕΑ, η οποία καθορίζει τη σχετική θέση των κρατών μελών. Αυτή η σχετική θέση εκφράζεται με τη μορφή τυπικών αποκλίσεων από τον μέσο όρο τόσο του απόλυτου επιπέδου της τιμής του δείκτη όσο και της μεταβολής του σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (για περισσότερες τεχνικές λεπτομέρειες, βλ. παράρτημα 6). Τα αποτελέσματα συνοψίζονται σε μία από τις επτά πιθανές κατηγορίες για κάθε δείκτη για την εν λόγω χώρα («βέλτιστη επίδοση», «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή», «επίδοση στον μέσο όρο», «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη», «να δοθεί προσοχή», «κρίσιμη κατάσταση»). Κάθε κατηγορία αντιστοιχεί σε ένα χρώμα της κλίμακας, από το πράσινο έως το κόκκινο. Σύντομη επισκόπηση των δεικτών και της βαθμολογίας τους για κάθε κράτος μέλος παρατίθεται στους πίνακες του παραρτήματος 9.

Καθένας από τους πρωταρχικούς δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων αξιολογείται με τη μεθοδολογία που εξηγείται ανωτέρω, προκειμένου να προσδιοριστεί αν απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο. Η ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» αναφέρεται στα κράτη μέλη με επίδοση πολύ χειρότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ σε συγκεκριμένο δείκτη και στα οποία η κατάσταση επιδεινώνεται ή δεν βελτιώνεται επαρκώς σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Η κατάσταση με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» αφορά δύο περιπτώσεις: α) όταν το κράτος μέλος έχει χειρότερη επίδοση από τον μέσο όρο της ΕΕ σε συγκεκριμένο δείκτη και η κατάσταση στη χώρα επιδεινώνεται ή δεν βελτιώνεται επαρκώς γρήγορα, και β) όταν η επίδοση όσον αφορά τα επίπεδα συνάδει με τον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά η κατάσταση επιδεινώνεται πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ ή δεν βελτιώνεται (στον ίδιο σχεδόν ρυθμό) με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο θεωρείται δικαιολογημένη για τα κράτη μέλη για τα οποία έξι ή περισσότεροι πρωταρχικοί δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων

---

[290] Συστάθηκε ειδική κοινή ομάδα εργασίας EMCO-ΕΚΠ για να συζητήσει την πρωτοβουλία και διεξήγαγε εργασίες από τον Οκτώβριο του 2022 έως τον Μάιο του 2023. Η διαδικασία αυτή αξιοποιήθηκε από την EMCO και την ΕΚΠ που προετοίμασαν την υπουργική συζήτηση κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου EPSCO τον Ιούνιο του 2023. Οι εργασίες και τα αποτελέσματά της καταγράφονται στα Κύρια μηνύματα της EMCO-ΕΚΠ σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και στη σχετική έκθεση της κοινής ομάδας εργασίας EMCO-ΕΚΠ.

[291] Για τεχνικές λεπτομέρειες σχετικά με τους πρωταρχικούς δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων, συμπεριλαμβανομένου του χάσματος απασχόλησης ατόμων με αναπηρία βάσει της έννοιας του δείκτη GALI, βλ. παράρτημα 2.

επισημαίνονται με κόκκινο («κρίσιμη κατάσταση») ή με πορτοκαλί («να δοθεί προσοχή»). Ένας πρόσθετος λόγος για τον οποίο μπορεί να θεωρηθεί ότι η κατάσταση απαιτεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο συντρέχει όταν ένας δείκτης που επισημαίνεται με κόκκινο ή πορτοκαλί παρουσιάζει δύο διαδοχικές επιδεινώσεις στην κατηγοριοποίηση της ΚΕΑ. Παράδειγμα αποτελεί η μετάβαση από την ένδειξη «επίδοση στον μέσο όρο» στην ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» στην έκδοση της ΚΕΑ του 2024, ακολουθούμενη από περαιτέρω επιδείνωση σε «κρίσιμη κατάσταση» στην έκδοση του 2025. Αυτή η μεταβολή θα συνυπολογιστεί ως πρόσθετη «ένδειξη» προς την κατεύθυνση του ελάχιστου ορίου των έξι ενδείξεων συνολικά. Για παράδειγμα, εάν σε δεδομένο έτος ν 5 πρωταρχικοί δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων μιας χώρας επισημαίνονται με κόκκινο ή πορτοκαλί και ένας από αυτούς παρουσιάζει επιδείνωση επί δύο διαδοχικά έτη, τα έτη ν και ν – 1, η χώρα θεωρείται ότι έχει συνολικά 6 ενδείξεις κατά το εν λόγω έτος ν (5 κόκκινες/πορτοκαλί ενδείξεις από τους δείκτες κατά το δεδομένο έτος + 1 εξ αυτών με δύο διαδοχικές επιδεινώσεις). Ως εκ τούτου, θα απαιτηθεί επίσης περαιτέρω ανάλυση. Τυχόν διακοπές στη σειρά και ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα και την ερμηνεία των δεδομένων λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση του συνολικού αριθμού ενδείξεων προς τη συμπλήρωση του κατώτατου ορίου.

Βέλγιο

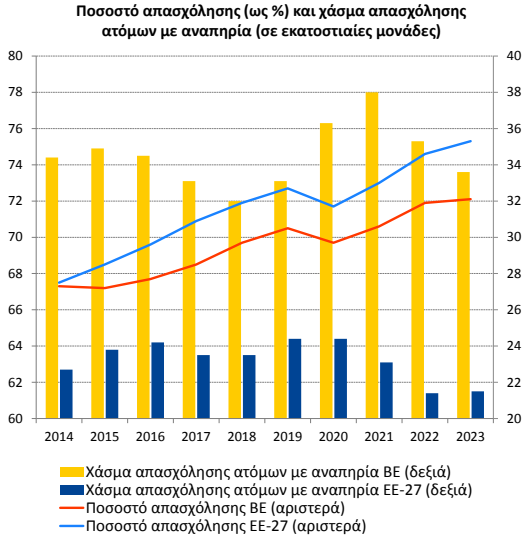

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για το ΒΕ το 2017.
Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a], ΕΕΔ της ΕΕ και [tepsr_sp200], EU-SILC

Το 2023 η αγορά εργασίας, υποστηριζόμενη από την οικονομική ανάπτυξη, συνέχισε την ανοδική της τάση σε ένα πλαίσιο σημαντικών ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Παρά τις βελτιώσεις της τελευταίας δεκαετίας, το ποσοστό απασχόλησης, το οποίο διαμορφώθηκε στο 72,1 % το 2023, εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά το επίπεδο και τη μεταβολή, παρουσιάζοντας μια «κρίσιμη κατάσταση», με έντονες περιφερειακές διαφορές και με ορισμένες ομάδες, όπως τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, τα άτομα που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, να παρουσιάζουν περαιτέρω υστέρηση. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι στο Βέλγιο το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Τα ποσοστά ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας καταγράφουν «επίδοση στον μέσο όρο», 5,5 % και 2,2 % αντίστοιχα, όπως και το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (7,6 εκατοστιαίες μονάδες). Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία αυξανόταν σταθερά μεταξύ του 2018 και του 2021 (από 32 στις 38 εκατοστιαίες μονάδες) και, παρά τη μείωσή του στις 33,6 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, συνεχίζει να είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ (έναντι μέσου όρου 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ) και να καταγράφεται ως «κρίσιμη κατάσταση» επί τρία διαδοχικά έτη. Τέλος, παρά την πραγματική αύξηση των μισθών το 2023, το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών συνεχίζει να μην έχει φτάσει τον μέσο όρο της ΕΕ και εξακολουθεί να φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Οι επιδόσεις του Βελγίου στον τομέα της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων είναι καλύτερες από τον μέσο όρο. Το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετέχουν σε δραστηριότητες μάθησης παρουσιάζει «επίδοση στον μέσο όρο», στο 34,9 % (έναντι 39,5 % στην ΕΕ), όπως και το ποσοστό των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ), στο 9,6 %. Το Βέλγιο, με το ποσοστό του συνόλου των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών που βρίσκονται σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας να ανέρχεται στο 56,3 % και το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να διαμορφώνεται στο 6,2 %, έχει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» (παρότι οι περιφερειακές διαφορές είναι σημαντικές). Το ίδιο ισχύει και για το ποσοστό του ενήλικου πληθυσμού με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (στο 59,4 %), οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Ταυτόχρονα, η επάρκεια στην ανάγνωση, στα μαθηματικά και στις θετικές επιστήμες έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια και υπάρχουν σημαντικές ανισότητες ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση και την προέλευση από οικογένειες μεταναστών.

Οι κοινωνικές πολιτικές είναι γενικά αποτελεσματικές όσον αφορά την πρόληψη και τον μετριασμό των κινδύνων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και των εισοδηματικών ανισοτήτων. Όσον αφορά τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας, ο οποίος είναι πολύ μεγαλύτερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (50,8 % έναντι 34,7 % το 2023), και την εισοδηματική ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος (3,4 έναντι 4,7 σε επίπεδο ΕΕ), το Βέλγιο έχει «βέλτιστη επίδοση». Παρότι το 2023 το συνολικό ποσοστό AROPE (18,6 % έναντι

21,3 % στην ΕΕ) εξακολουθεί να καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο», τα ποσοστά του συνολικού πληθυσμού και των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώνονται από το 2017, σημειώνοντας βελτίωση σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» για τα παιδιά (19,0 % έναντι 24,8 % στην ΕΕ). Οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, μόλις στο 1,1 % το 2023, παρουσιάζουν «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», ενώ η υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης, η οποία επηρεάζει το 7,7 % του πληθυσμού, καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο» (8,8 % σε επίπεδο ΕΕ).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 3 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **το Βέλγιο δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Βουλγαρία

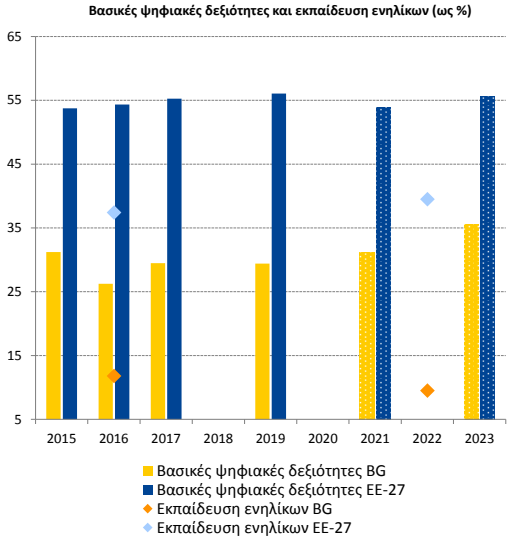

Σημείωση: Ο ορισμός του δείκτη ψηφιακών δεξιοτήτων τροποποιήθηκε από το 2021, αλλά καλύπτει μια έννοια που είναι γενικά παρόμοια με αυτήν που ίσχυε τα προηγούμενα έτη.*Πηγή*: Eurostat [ειδική εξαγωγή από την έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων], [tepsr_sp410], [isoc_sk_dskl_i], ευρωπαϊκή κοινωνική έρευνα για τις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών.

Η Βουλγαρία αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με την ανάπτυξη δεξιοτήτων, οι οποίες επηρεάζουν αρνητικά την απασχολησιμότητα ορισμένων ομάδων και εμποδίζουν την αύξηση της παραγωγικότητας και την ανταγωνιστικότητα. Το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης μειώθηκε μεταξύ του 2016 και του 2022 και, ανερχόμενο στο 9,5 % το 2022 (έναντι 39,5 % στην ΕΕ), είναι μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ, κατατάσσοντας τη χώρα στην κατηγορία «κρίσιμη κατάσταση». Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού θα απαιτηθούν σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες. Παρά την πρόσφατη βελτίωση, το ποσοστό του ενήλικου πληθυσμού με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες παραμένει επίσης μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ, στο 35,5 % έναντι 55,6 % σε επίπεδο ΕΕ το 2023, συνεπώς φέρει και αυτός ο δείκτης την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση». Η ενίσχυση της απόκτησης δεξιοτήτων ενηλίκων, μεταξύ άλλων στον ψηφιακό τομέα, έχει καίρια σημασία για τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας εξακολουθεί να είναι χαμηλό (17,4 % έναντι 37,5 % στην ΕΕ το 2023). Η κατάσταση χαρακτηρίζεται «να δοθεί προσοχή», καθώς μπορεί να επηρεάσει τις μακροπρόθεσμες προοπτικές των παιδιών στη μάθηση. Το επίπεδο των βασικών και ψηφιακών δεξιοτήτων μεταξύ των νέων είναι χαμηλό και υπάρχουν μεγάλες ανισότητες όσον αφορά τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Η Βουλγαρία κατέγραψε βελτιώσεις όσον αφορά την κοινωνική ένταξη και προστασία, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις. Παρότι το ποσοστό AROPE μειώθηκε κατά 2,2 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, παράλληλα με τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας καθώς και με την αύξηση των μισθών και των συντάξεων, εξακολουθεί να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (30,0 % έναντι 21,3 %, παρουσιάζοντας «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη»). Επιπροσθέτως, καταγράφηκε σημαντική μείωση του συνολικού αριθμού των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, κατά 34 000 (ή 8,3 %), σε σύγκριση με το 2022. Ωστόσο, το ποσοστό, ανερχόμενο στο 33,9 % το 2023, παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (24,8 %) και φέρει την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση». Παρά τις βελτιώσεις, οι ευάλωτες ομάδες, όπως οι Ρομά (81 %), τα άτομα με αναπηρία (42,4 %) και τα άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές (39,3 %), ήταν περισσότερο εκτεθειμένες σε κινδύνους φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με άλλες. Συνολικά, τόσο ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας όσο και η εισοδηματική ανισότητα βελτιώθηκαν το 2023 (από 24,4 % σε 27,7 % και από 7,3 σε 6,6, αντίστοιχα· και οι δύο δείκτες παρουσιάζουν «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη»).

Η αγορά εργασίας της Βουλγαρίας συνέχισε να παρουσιάζει υψηλές επιδόσεις παρά τη συρρίκνωση του πληθυσμού, με σημαντικές, ωστόσο, περιφερειακές διαφορές. Ενώ η χώρα πέτυχε ιστορικά υψηλό ποσοστό απασχόλησης (76,2 % το 2023), το οποίο

χαρακτηρίζεται από «επίδοση στον μέσο όρο» σε σύγκριση με την ΕΕ (75,3 %), οι διαφορές μεταξύ των περιφερειών κυμαίνονται από 85,5 % για την περιφέρεια με τις καλύτερες επιδόσεις έως 67,2 % για την περιφέρεια με τις χειρότερες επιδόσεις. Υπάρχουν επίσης σημαντικές διαφορές μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων. Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία εξακολουθούσε να είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2023 (39,5 έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων), καταγράφοντας αύξηση κατά 10,0 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2022, ενώ επιδεινώθηκε επί δύο συναπτά έτη, φθάνοντας σε «κρίσιμη κατάσταση». Το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ), παρόλο που μειώθηκε τα τελευταία χρόνια, ήταν 13,8 % το 2023, εξακολουθώντας να υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (11,2 %), και πλέον φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 6 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», συμπεριλαμβανομένου ενός δείκτη που επιδεινώθηκε με την πάροδο του χρόνου, **η Βουλγαρία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Τσεχία

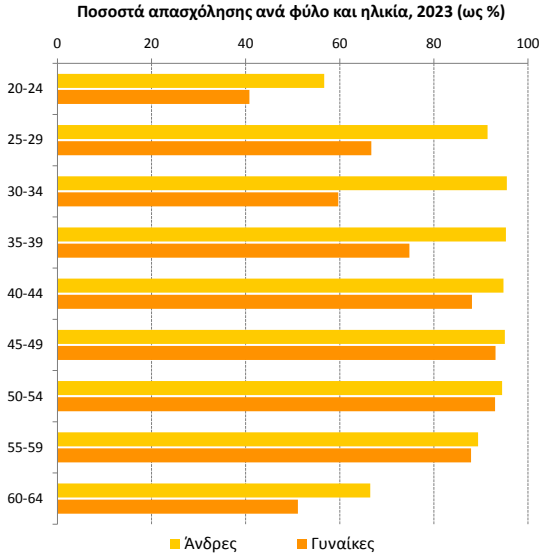

Πηγή: Eurostat [lfsa_ergan], ΕΕΔ της ΕΕ.

Τα συνολικά θετικά αποτελέσματα στην αγορά εργασίας συνδυάζονται με ελλείψεις εργατικού δυναμικού και σχετικά πιο δύσκολες συνθήκες για ορισμένες πληθυσμιακές ομάδες. Το 2023 η Τσεχία συγκαταλεγόταν μεταξύ των χωρών με «βέλτιστη επίδοση» στην ΕΕ όσον αφορά τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης και τα χαμηλά ποσοστά ανεργίας (81,7 % και 2,6 %, αντίστοιχα), παρά την ελαφρώς αρνητική οικονομική ανάπτυξη. Το χαμηλό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (0,8 % το 2023) παρουσίαζε επίσης επίδοση «καλή αλλά να δοθεί προσοχή», μετά από αύξηση κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2022. Ωστόσο, το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων διαμορφώθηκε στις 13,9 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, επίπεδο που είναι από τα μεγαλύτερα στην ΕΕ, και δείχνει «κρίσιμη κατάσταση». Επιπλέον, το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (4,5 % το 2023) μειώθηκε κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2022 και παραμένει πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (37,5 %), αντιστοιχώντας επίσης σε «κρίσιμη κατάσταση». Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με τις προκλήσεις όσον αφορά την ποιότητα της παροχής παιδικής φροντίδας, μπορεί να επηρεάσει τις μακροπρόθεσμες μαθησιακές προοπτικές των παιδιών και τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) μειώθηκε κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες, στο 10,1 % το 2023 και, όπως και το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία (στις 22,2 εκατοστιαίες μονάδες το 2023), χαρακτηρίζεται από «επίδοση στον μέσο όρο». Η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών, των νέων και των μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας, όπως οι Ουκρανοί πολίτες υπό προσωρινή προστασία και οι Ρομά, θα μπορούσε να συμβάλει στον μετριασμό των ελλείψεων εργατικού δυναμικού.

Οι επιδόσεις της Τσεχίας όσον αφορά τις δεξιότητες βελτιώνονται, αλλά υπάρχουν προκλήσεις στον τομέα της συμμετοχής των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης. Το ποσοστό του τελευταίου αυτού δείκτη ήταν από τα χαμηλότερα μεταξύ των κρατών μελών (21,2 % το 2022 έναντι 39,5 % στην ΕΕ), κάτι που υποδηλώνει «κρίσιμη κατάσταση». Ταυτόχρονα, μεταξύ του 2021 και του 2023, το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες αυξήθηκε από 59,7 % σε 69,1 %, δηλαδή παρουσιάζει πλέον «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Η περαιτέρω προώθηση της μάθησης ενηλίκων και της ανάπτυξης δεξιοτήτων μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της ικανότητας καινοτομίας και στη διευκόλυνση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης.

Η Τσεχία διαθέτει σύστημα κοινωνικής προστασίας που λειτουργεί εύρυθμα, αλλά αντιμετωπίζει προκλήσεις στον τομέα της κοινωνικής στέγασης. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) ήταν 12,0 % συνολικά και 15,0 % μεταξύ των παιδιών το 2023, κάτι που κατέστησε την Τσεχία χώρα με «βέλτιστη επίδοση» (έναντι μέσου όρου 21,3 % και 24,8 % στην ΕΕ, αντίστοιχα). Και οι δύο δείκτες αυξήθηκαν ελαφρά από το 2022 σε ένα πλαίσιο πληθωρισμού άνω του μέσου όρου της ΕΕ. Το πραγματικό κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) μειώθηκε από το 123,9 το 2022 στο 121,6 το 2023 και αντιστοιχεί στην ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η οικονομική προσιτότητα της στέγασης στις τσεχικές πόλεις, με την καταγραφή

σημαντικά υψηλότερου (13,2 %) ποσοστού υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης το 2023 σε σύγκριση με τις αγροτικές περιοχές (6,0 %) (9,1 % συνολικά, «επίδοση στον μέσο όρο»), απαιτεί στενή παρακολούθηση. Τέλος, η Τσεχία εξακολουθεί να έχει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» όσον αφορά τις μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 4 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Τσεχία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Δανία

Η στενότητα της αγοράς εργασίας των τελευταίων ετών μειώνεται ελαφρώς, ενώ η ανεργία έχει αυξηθεί. Μετά από χρόνια πρωτοφανούς αύξησης της απασχόλησης, το 2023 σημειώθηκε οριακή μείωση του ποσοστού απασχόλησης, στο 79,8 % (– 0,3 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2022), κάτι που οδήγησε σε μετάβαση από «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» σε «καλή αλλά να δοθεί προσοχή»[292]. Καθώς η οικονομική ανάπτυξη δημιούργησε λιγότερες θέσεις εργασίας απ' ό,τι κατά την περίοδο μετά την πανδημία, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες, στο 5,1 % ήδη το 2023, με αποτέλεσμα ο δείκτης να φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Ενώ η πίεση στην αγορά εργασίας χαλαρώνει[293], η χώρα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε ορισμένους τομείς, ιδίως σε εκείνους που σχετίζονται με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Υπάρχουν επίσης περιφερειακές διαφορές όσον αφορά τις δυσκολίες πρόσληψης νέων εργαζομένων[294]. Η κατάσταση των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ) εξακολουθεί να παρουσιάζει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», παρά την αύξηση κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, στο 8,6 %. Ομοίως, η Δανία κατατάσσεται στην κατηγορία με την ένδειξη «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων, το οποίο σήμερα ανέρχεται στις 5,6 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 10,2 εκατοστιαίες μονάδες.

Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a], [une_rt_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυξήθηκε από το 2020. Ο δείκτης σημείωσε άνοδο από 10,0 % το 2022 σε 10,4 % το 2023 (0,9 εκατοστιαίες μονάδες πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ) και αντιστοιχεί στην ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η κατάσταση αυτή χρήζει προσοχής υπό το πρίσμα επίσης των συνολικών ελλείψεων ειδικευμένου εργατικού δυναμικού που αντιμετωπίζει η χώρα. Το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης, στο 47,1 % το 2022, παρουσιάζει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» (έναντι 39,5 % στην ΕΕ), ακόμα και μετά από μικρή μείωση που σημείωσε σε σχέση με το 2016, και το ποσοστό των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες επίσης παρουσιάζει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» (69,6 % το 2023). Η Δανία συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με το υψηλότερο ποσοστό παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (69,9 % το 2023, επίδοση «καλή αλλά να δοθεί προσοχή» μετά από μείωση κατά 4,8 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2022).

[292] Υπάρχει διακοπή στις χρονολογικές σειρές για την τιμή του 2023 όσον αφορά τα ποσοστά απασχόλησης, ανεργίας, μακροχρόνιας ανεργίας, συμμετοχής στην αγορά εργασίας και ΕΕΑΚ, καθώς και για το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων, η οποία αντικατοπτρίζεται στα αριθμητικά στοιχεία.

[293] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκές Οικονομικές Προβλέψεις, Φθινόπωρο 2024.

[294] Δανικός Οργανισμός για την Αγορά Εργασίας και τις Προσλήψεις (Μάρτιος 2024), Recruitment Survey Report.

Το σύστημα κοινωνικής προστασίας λειτουργεί πολύ καλά, αλλά οι δαπάνες στέγασης εξακολουθούν να επιβαρύνουν τις ευάλωτες ομάδες. Η κατάσταση σε σχέση με τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού συνολικά παρουσιάζει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και η Δανία έχει «βέλτιστη επίδοση» σε σχέση με την παιδική φτώχεια και τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας. Ωστόσο, στο 15,4 %, το ποσοστό των νοικοκυριών που επιβαρύνονται υπερβολικά με δαπάνες στέγασης παραμένει υψηλό. Για τρίτο κατά σειρά έτος, η κατάσταση θεωρείται «κρίσιμη», κάτι που αντικατοπτρίζει την περιορισμένη προσφορά οικονομικά προσιτής στέγασης στις μεγαλύτερες πόλεις.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 3 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Δανία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Γερμανία

Στον τομέα της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, η κατάσταση όσον αφορά τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο είναι δύσκολη, ενώ η Γερμανία έχει καλές επιδόσεις όσον αφορά τη μάθηση ενηλίκων. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι υψηλό και το 2023 αυξήθηκε στο 12,8 % (έναντι 9,5 % στην ΕΕ), με αποτέλεσμα ο δείκτης να αντιστοιχεί σε «κρίσιμη κατάσταση». Ταυτόχρονα, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών που δεν διαθέτουν βασικές δεξιότητες στα μαθηματικά και στις θετικές επιστήμες (29,5 % και 22,9 %, αντίστοιχα, το 2022) έχει σχεδόν διπλασιαστεί από το 2012 (Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών — PISA, 2022), με περαιτέρω αυξημένο κοινωνικοοικονομικό αντίκτυπο στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Το ζήτημα αυτό απαιτεί προσοχή υπό το πρίσμα επίσης των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την αγορά εργασίας και για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό του ενήλικου πληθυσμού με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες αυξήθηκε κατά 3,3 εκατοστιαίες μονάδες, στο 52,2 % το 2023 (έναντι 55,6 % στην ΕΕ), και χαρακτηρίζεται πλέον από «επίδοση στον μέσο όρο», ενώ η συνολική συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης, στο 53,7 % το 2022, καθιστά τη Γερμανία μία από τις χώρες με τη «βέλτιστη επίδοση» στην ΕΕ.

Η γερμανική αγορά εργασίας παρουσιάζει συνολικά καλές επιδόσεις, αλλά υπάρχουν επίμονες ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων και οι γυναίκες δεν είναι επαρκώς ενταγμένες στην αγορά εργασίας. Παρά την οικονομική επιβράδυνση, το ποσοστό απασχόλησης είναι υψηλό και αυξήθηκε στο 81,1 % το 2023 («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο»), ενώ το ποσοστό ανεργίας και η οικεία συνιστώσα μακροχρόνιας ανεργίας παρέμειναν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αντίστοιχα στο 3,1 % («βέλτιστη επίδοση») και στο 1,0 % («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο») σε ένα πλαίσιο ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Από την άλλη πλευρά, παρόλο που το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων χαρακτηρίζεται από «επίδοση στον μέσο όρο», περίπου στις 7,7 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη μερική απασχόληση παρέμεινε ένα από τα υψηλότερα στην ΕΕ (στις 36,9 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 20,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ). Εκτιμάται ότι το ισχύον σύστημα διαχωρισμού της φορολογίας των συζύγων θα οδηγήσει στη διατήρηση έως και 185 000 ισοδυνάμων πλήρους απασχόλησης εκτός της αγοράς εργασίας. Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (23,3 % το 2023 έναντι 37,5 % στην ΕΕ) χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Από κοινωνική άποψη, η οικονομική προσιτότητα της στέγασης εξακολουθεί να θέτει σημαντικές προκλήσεις λόγω της περιορισμένης προσφοράς. Το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης αυξήθηκε με σημαντικά ταχύτερο ρυθμό στη Γερμανία σε σύγκριση με την ΕΕ (1,1 εκατοστιαία μονάδα έναντι 0,1 εκατοστιαίας μονάδας), φθάνοντας το 2023 σε επίπεδο υψηλότερο του μέσου όρου (13,0 %), και, ως εκ τούτου, εξακολουθεί να συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή»[295]. Παρότι οι τρέχουσες και οι προγραμματιζόμενες πρωτοβουλίες πολιτικής αποσκοπούν στη στήριξη πιο οικονομικά προσιτής στέγασης, η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, για τα οποία το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 43,2 % (έναντι 33,6 % στην ΕΕ). Σε ένα πλαίσιο υψηλού πληθωρισμού το 2022 και το 2023, η αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών μειώθηκε και τα ποσοστά του πληθυσμού και των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, στο 21,3 % και στο 23,9 % αντίστοιχα το 2023, αυξήθηκαν από το 2020 (+ 0,9 εκατοστιαίες μονάδες και + 1,6 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα) και παρουσιάζουν «επίδοση στον μέσο όρο».

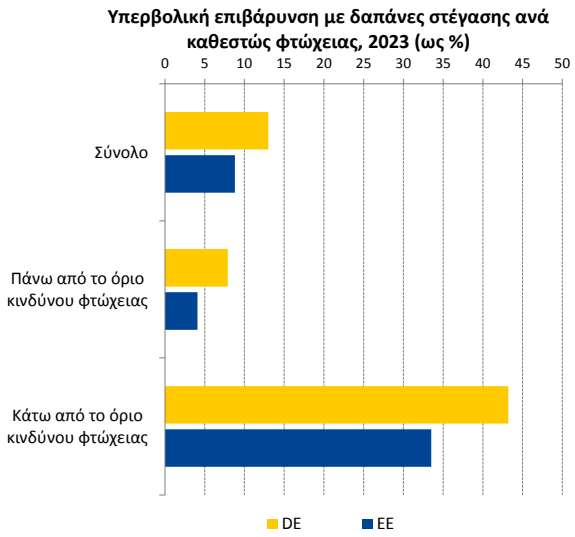

Πηγή: Eurostat [tessi163], EU-SILC.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 3 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Γερμανία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

[295] Υπάρχει διακοπή στη χρονολογική σειρά για τον δείκτη το 2023.

Εσθονία

Η Εσθονία αντιμετωπίζει προκλήσεις στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και της ένταξης. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) μειώθηκε κατά 1,0 εκατοστιαία μονάδα, στο 24,2 %. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (21,3 %) και φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» το 2023. Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών αντιστοιχεί σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», παρότι αυξήθηκε κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες. Όσον αφορά τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και τα άτομα με αναπηρία, οι κίνδυνοι αυτοί εξακολουθούν να είναι από τους υψηλότερους στην ΕΕ (στο 47 % και στο 41 % έναντι 19,8 % και 28,8 % στην ΕΕ, αντίστοιχα). Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε από 28,1 % το 2022 σε 27,7 % το 2023, παραμένοντας κάτω από τον μέσο όρο του 34,7 % στην ΕΕ και, ως εκ τούτου, η κατάσταση φέρει την ένδειξη « να δοθεί προσοχή». Η ανισότητα, μετρούμενη με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, αυξήθηκε από το 5,0 το 2021 στο 5,4 το 2023 (επίσης «να δοθεί προσοχή») έναντι μέσου όρου της ΕΕ της τάξης του 4,7 το 2023. Η Εσθονία καταγράφει ένα από τα υψηλότερα επίπεδα μη ικανοποιούμενων αναγκών ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, στην ΕΕ (12,9 % έναντι 2,4 % το 2023), το οποίο αντιστοιχεί σε «κρίσιμη κατάσταση». Η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση στο πλαίσιο των αυξανόμενων ελλείψεων σε υγειονομικό προσωπικό, των υψηλών άμεσων πληρωμών από τους ασθενείς και της ταχείας γήρανσης του πληθυσμού.

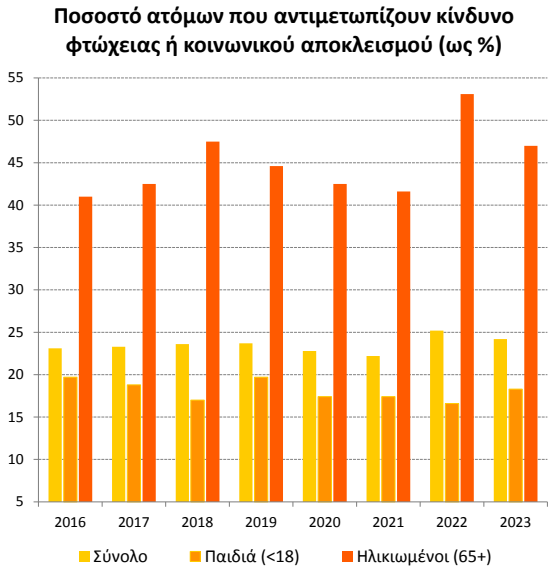

Πηγή: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC.

Η απασχόληση συνέχισε να αυξάνεται το 2023, με βελτίωση ιδίως όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία. Το ποσοστό απασχόλησης ανήλθε στο 82,1 %, κατατάσσοντας τη χώρα μεταξύ των χωρών με «βέλτιστη επίδοση» στην ΕΕ, ενώ το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, στο 1,3 %, εξακολούθησε να αντιστοιχεί σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Ωστόσο, στο πλαίσιο της συρρίκνωσης του πραγματικού ΑΕΠ το 2023, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από 5,6 % το 2022 σε 6,4 % το 2023 και, συνεπώς, φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Οι περιφερειακές διαφορές ως προς την ανεργία είναι σημαντικές, με πολύ υψηλότερα ποσοστά στο βορειοανατολικό τμήμα της Εσθονίας (10,1 % το 2023)[296], το οποίο χαρακτηρίζεται από την επικράτηση του βιομηχανικού τομέα. Η Εσθονία διαθέτει ένα από τα μικρότερα χάσματα απασχόλησης μεταξύ των φύλων στην ΕΕ, καθώς συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» κατά την τελευταία τριετία. Ταυτόχρονα, το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία μειώθηκε σημαντικά (κατά 6,0 εκατοστιαίες μονάδες) σε σύγκριση με το 2022 (20,2 % έναντι 21,5 % στην ΕΕ) και, επομένως, αντιστοιχεί πλέον σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Το ακαθάριστο

[296] Στατιστική υπηρεσία της Εσθονίας: Ποσοστό ανεργίας | Statistikaamet.

διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών μειώθηκε για δεύτερο κατά σειρά έτος (από 130,5 το 2022 σε 125,9 το 2023) και πλέον φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Στον τομέα της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, η Εσθονία κατέγραψε θετικές εξελίξεις. Σημείωσε σημαντική πρόοδο όσον αφορά τη συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων, η οποία αυξήθηκε από 33,9 % το 2016 σε 41,8 % το 2022 («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 39,5 % το 2022). Επιπροσθέτως, το ποσοστό του πληθυσμού με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες βελτιώθηκε το 2023 και πλέον αντιστοιχεί επίσης σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», όπως και το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, σημειώνοντας μία από τις μεγαλύτερες βελτιώσεις από την κατηγορία «να δοθεί προσοχή» στην οποία κατατασσόταν στο παρελθόν.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 6 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», συμπεριλαμβανομένου ενός δείκτη που επιδεινώθηκε με την πάροδο του χρόνου, **η Εσθονία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Ιρλανδία

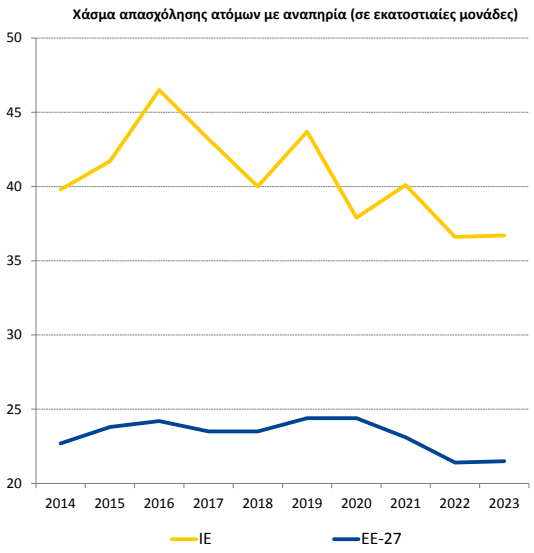

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για την IE το 2019.
Πηγή: Eurostat [tepsr_sp200], EU-SILC

Η απασχόληση αυξήθηκε περαιτέρω το 2023, παρότι οι μειονεκτούσες ομάδες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση. Το 2023, παρά τη σημαντική επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, το ποσοστό απασχόλησης, στο 79,1 %, ανήλθε και πάλι σε άνευ προηγουμένου επίπεδα («επίδοση στον μέσο όρο») λόγω τόσο της μετανάστευσης όσο και της μεγαλύτερης συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό ανεργίας στο ιστορικά χαμηλό επίπεδο του 4,3 % («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο») αντικατοπτρίζει τη συνεχιζόμενη στενότητα της αγοράς εργασίας. Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων μειώθηκε σημαντικά, από 11,4 εκατοστιαίες μονάδες το 2022 σε 9,9 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, και αντιστοιχεί πλέον σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», με τη συμβολή των περισσότερων ευέλικτων ευκαιριών εργασίας και της αύξησης των επιδοτήσεων στον τομέα της παιδικής φροντίδας. Ταυτόχρονα, το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία, παρά την ελαφρά βελτίωση που σημείωσε τα τελευταία χρόνια, παραμένει πολύ μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, στις 36,7 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων, εξακολουθώντας να φέρει την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση». Ως εκ τούτου, η ενίσχυση της απασχολησιμότητας των υποεκπροσωπούμενων και των μειονεκτουσών ομάδων, όπως τα άτομα με αναπηρία, οι μονογονεϊκές οικογένειες, τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, οι μειονότητες Ρομά και Travellers (ταξιδιώτες), μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των υφιστάμενων και μελλοντικών ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων. Τα νέα μέτρα προσέγγισης και ενεργοποίησης, που υποστηρίζονται επίσης από το ΕΚΤ+, αποσκοπούν στη μείωση αυτού του χάσματος. Τέλος, η Ιρλανδία κατέγραψε αύξηση του κατά κεφαλήν ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών το 2023, «επίδοση στον μέσο όρο».

Οι επιδόσεις της Ιρλανδίας είναι καλές όσον αφορά την εκπαίδευση και τις δεξιότητες. Η χώρα εξακολουθεί να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, στο 4,0 % το 2023, παρά την αύξηση (από 3,7 % το 2022). Οι Ιρλανδοί ενήλικες έχουν επίσης μεγαλύτερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες μάθησης σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ, με 48,3 % έναντι 39,5 % στην ΕΕ το 2022 («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο»). Επιπλέον, το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες είναι ένα από τα υψηλότερα στην ΕΕ, στο 72,9 % το 2023 έναντι 55,6 % στην ΕΕ, με αποτέλεσμα η χώρα να συγκαταλέγεται και πάλι μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση».

Το ιρλανδικό σύστημα κοινωνικής προστασίας ανακουφίζει αποτελεσματικά τη φτώχεια, παρότι ορισμένες ομάδες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερους κινδύνους, ενώ συνεχίζουν να αναφέρονται προκλήσεις όσον αφορά την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Οι κίνδυνοι φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού συνολικά και για τα παιδιά καταγράφουν «επίδοση στον μέσο όρο». Οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι ταξιδιώτες και τα άτομα με αναπηρία διατρέχουν πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο. Όσον αφορά τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας, η Ιρλανδία

εξακολουθεί να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» (57,8 % έναντι 34,7 % στην ΕΕ). Παρότι η συμμετοχή παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας αυξήθηκε από 18,3 % το 2022 σε 22,1 % το 2023, η κατάσταση εξακολουθεί να φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», καθώς συνεχίζει να βρίσκεται πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (37,5 %). Παρά τις βελτιώσεις, εξακολουθούν να υφίστανται ορισμένα οικονομικά και μη οικονομικά εμπόδια (διαθεσιμότητα, πολυπλοκότητα του συστήματος). Η διαθεσιμότητα κατοικιών επιδεινώθηκε, με μεγάλες λίστες αναμονής για κοινωνικές κατοικίες και πρωτοφανή υψηλά ποσοστά αστέγων, εν μέρει λόγω των ανεπαρκών δικαιωμάτων των ενοικιαστών. Η έλλειψη στέγης αυξήθηκε εντονότερα μεταξύ των παιδιών και των μονογονεϊκών οικογενειών.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 2 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Ιρλανδία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Ελλάδα

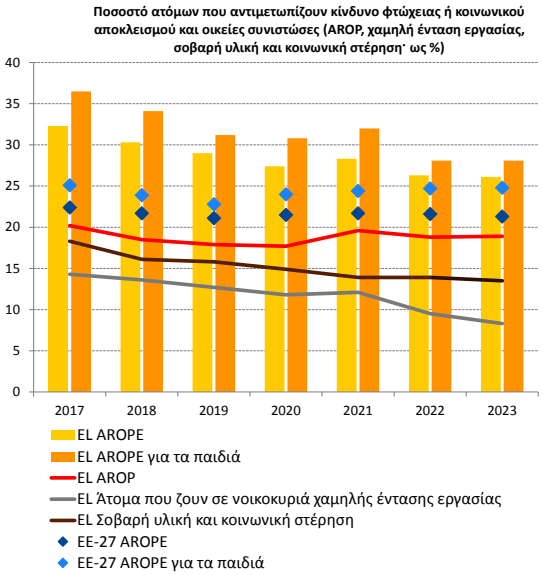

Πηγή: Eurostat [ilc_peps01n], [tepsr_lm430], [ilc_li02], [tespm030], EU-SILC.

Σε ένα πλαίσιο υψηλού πληθωρισμού και μειωμένων κοινωνικών δαπανών σε σχέση με το ΑΕΠ, η Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ένταξης, με τους περισσότερους δείκτες να υποδεικνύουν «κρίσιμη κατάσταση». Ειδικότερα, η μείωση της φτώχειας μέσω των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) μειώθηκε κατά 2,1 εκατοστιαίες μονάδες σε μόλις 18,2 %, δηλαδή κατά 16,5 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Παρότι το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) παρέμεινε σχετικά σταθερό στο 26,1 %, μετά από αργή βελτίωση κατά την τελευταία εξαετία, εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (21,3 %). Επιπλέον, το ποσοστό των νοικοκυριών που επιβαρύνονται υπερβολικά με δαπάνες στέγασης αυξήθηκε σε 28,5 % το 2023, ποσοστό που είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ (8,8 % κατά μέσο όρο). Ταυτόχρονα, οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, αυξήθηκαν περαιτέρω, φθάνοντας σε ένα από τα υψηλότερα επίπεδα (11,6 % το 2023, από 9,0 % το 2022, έναντι 2,4 % στην ΕΕ). Το ποσοστό AROPE για τα παιδιά, στο 28,1 %, παρέμεινε σταθερό, αλλά εξακολουθεί να υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (24,8 %), κατάσταση που χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, αυξήθηκε οριακά στο 5,3 (έναντι 4,7 στην ΕΕ) και φέρει επίσης την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» λόγω του υψηλού επιπέδου της.

Η ελληνική αγορά εργασίας παρουσιάζει σημαντικές προκλήσεις, ιδίως για τις γυναίκες και τους νέους. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε κατά 1,1 εκατοστιαία μονάδα χάρη στη σταθερά ισχυρή οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, μόνο το 67,4 % του ενεργού πληθυσμού απασχολούνταν, ποσοστό που παραμένει σημαντικά κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (75,3 %). Τα ποσοστά απασχόλησης δείχνουν «κρίσιμη κατάσταση», ιδίως μεταξύ των γυναικών και των νέων. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών, παρά την περιορισμένη αύξησή του κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες στο 57,6 % το 2023, είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ και οδηγεί σε ένα από τα ευρύτερα χάσματα απασχόλησης (19,8 εκατοστιαίες μονάδες). Το ποσοστό των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης αυξήθηκε κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες στο 15,9 % το 2023, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (11,2 %). Επιπλέον, το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, στο 81,6 % το 2023, παραμένει μεταξύ των χαμηλότερων, παρά την αύξηση που σημειώθηκε σε σχέση με το 2022 (έναντι μέσου όρου 111,1 % στην ΕΕ), με αποτέλεσμα ο δείκτης να μετακινηθεί από «κρίσιμη κατάσταση» σε «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη». Από την άλλη πλευρά, το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα αντιστοιχεί σε «επίδοση στον μέσο όρο».

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελεί προτεραιότητα για την Ελλάδα ενόψει της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης και στο πλαίσιο των αυξημένων ελλείψεων εργατικού δυναμικού σε βασικούς τομείς. Το ποσοστό ενηλίκων που συμμετείχαν σε δραστηριότητες μάθησης κατά τους τελευταίους 12 μήνες μειώθηκε από 16,0 % το 2016 σε 15,1 % το 2022, ποσοστό που συγκαταλέγεται μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ και συνιστά «κρίσιμη

κατάσταση». Παράλληλα, το 2023 το 52,4 % των ενηλίκων (έναντι 55,6 % στην ΕΕ) διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, κατάσταση που αντιστοιχεί σε «επίδοση στον μέσο όρο». Το επίπεδο των βασικών δεξιοτήτων είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ, επίσης μετά από μία από τις μεγαλύτερες μειώσεις. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση μειώθηκε κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες από το 2022 έως το 2023 και παρέμεινε αρκετά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (3,7 % έναντι 9,5 % στην ΕΕ), θέτοντας την Ελλάδα μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 9 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Ελλάδα θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Ισπανία

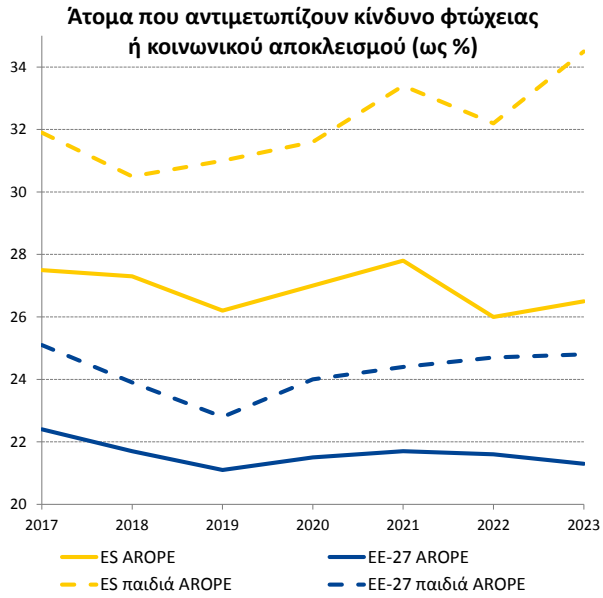

Πηγή: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC.

Η Ισπανία αντιμετωπίζει προκλήσεις σε σχέση με την κοινωνική προστασία και την ένταξη. Το 2023 τα ποσοστά του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού συνολικά και μεταξύ των παιδιών αυξήθηκαν σε 26,5 % και 34,5 %, αντίστοιχα, σημαντικά πάνω από τους μέσους όρους της ΕΕ (21,3 % και 24,8 %), και συνιστούν «κρίσιμη κατάσταση». Η κατάσταση αυτή μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στις προκλήσεις όσον αφορά την επάρκεια και την κάλυψη στο πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής προστασίας, στις περιφερειακές ανισότητες όσον αφορά την πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και στα σταθερά υψηλά ποσοστά φτώχειας των εργαζομένων. Παρά κάποια βελτίωση, η εισοδηματική ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, παραμένει υψηλή το 2023 (5,5 έναντι 4,7 στην ΕΕ) και φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε σε 22,9 % το 2023 (έναντι 34,7 % στην ΕΕ), παρουσιάζοντας επιδείνωση επί δύο διαδοχικά έτη, και μετακινήθηκε στην κατηγορία «κρίσιμη κατάσταση». Η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων είναι ιδιαίτερα χαμηλή όσον αφορά τη μείωση των κινδύνων παιδικής φτώχειας (17,0 % έναντι 41,4 % στην ΕΕ). Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας αντιστοιχεί σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» στην Ισπανία.

Η ισπανική αγορά εργασίας έχει βελτιωθεί σημαντικά, αλλά εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις. Το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε σημαντικά, στο 70,5 % το 2023 (έναντι 75,3 % στην ΕΕ), με αποτέλεσμα ο δείκτης να μετακινηθεί από «κρίσιμη κατάσταση» σε «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη»[297]. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης, της έντονης αύξησης της απασχόλησης των ατόμων που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ, καθώς και της ανόδου της απασχόλησης στο εμπόριο, στα τεχνικά και επιστημονικά επαγγέλματα και της δημιουργίας θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα. Το ποσοστό ανεργίας (12,2 %) και η οικεία συνιστώσα μακροχρόνιας ανεργίας (4,3 %) αντιστοιχούν επίσης σε «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» υπό το πρίσμα των σταθερά πολύ υψηλών επιπέδων παρά τις μεγάλες μειώσεις, ιδίως για τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας και στις Κανάριες Νήσους. Ενώ το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) συνέχισε να μειώνεται (στο 12,3 % το 2023), εξακολουθεί να είναι υψηλό και αντιστοιχεί σε κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία, το οποίο είναι μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ και μειώνεται, κατατάσσει την Ισπανία μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση». Τέλος, το πραγματικό κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αντιστοιχούσε σε «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» το 2023 λόγω της ισχυρής αύξησης.

[297] Ο ορισμός των δεικτών της αγοράς εργασίας της Ισπανίας διαφέρει από αυτόν των συνήθων δεικτών του 2022 και του 2023 (βλ. μεταδεδομένα της Eurostat).

Η Ισπανία αντιμετωπίζει προκλήσεις σε σχέση με την πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, ενώ έχει καλές επιδόσεις όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση μειώθηκε ελαφρά το 2023, στο 13,7 % (έναντι 9,5 % στην ΕΕ), αλλά παραμένει υψηλό και αντιστοιχεί σε «κρίσιμη κατάσταση». Οι σχετικές περιφερειακές ανισότητες εξακολουθούν να είναι σημαντικές παρά τη συρρίκνωσή τους το 2023, με ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα στα νότια και στα ανατολικά και επιδεινούμενες τάσεις στον νότο και στις Κανάριες Νήσους. Συνολικά, η συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης έφερε την ένδειξη «επίδοση στον μέσο όρο» το 2022, στο 34,1 % (έναντι 39,5 % στην ΕΕ), μετά από αύξηση κατά 3,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2016. Από την άλλη πλευρά, η «καλύτερη επίδοση από τον μέσο όρο» της Ισπανίας όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες υποστηρίζει ικανοποιητικά την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 6 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», συμπεριλαμβανομένου ενός δείκτη που επιδεινώθηκε με την πάροδο του χρόνου, **η Ισπανία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Γαλλία

Η αγορά εργασίας εξακολούθησε να χαρακτηρίζεται από δυναμισμό το 2023 παρά την επιβράδυνση της οικονομίας κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους και τα αυξανόμενα σημεία συμφόρησης της προσφοράς. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε στο 74,4 %, ενώ το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε στο 7,3 %, το χαμηλότερο επίπεδο από το 2008, με τις εξόχως απόκεντρες περιοχές να σημειώνουν σημαντικά χειρότερες επιδόσεις. Και οι δύο δείκτες φέρουν την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», καθώς οι σχετικές επιδόσεις έχουν κάπως επιδεινωθεί[298]. Το ποσοστό ανεργίας των νέων υποχώρησε ελαφρώς (κατά – 0,1 εκατοστιαία μονάδα στο 17,2 %), αλλά το ποσοστό των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) αυξήθηκε στο 12,3 %, κατάσταση που φέρει πλέον την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η ένταξη ορισμένων ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ιδίως για όσους έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ και για τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων καταγράφει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» (5,5 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 έναντι 10,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ) και συνεχίζει να υποχωρεί. Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία μειώνεται από το 2020, φθάνοντας τις 19,9 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 (έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ) και αντιστοιχεί πλέον επίσης σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

Παρά τις συγκριτικά υψηλές επενδύσεις στην κοινωνική προστασία, οι κίνδυνοι φτώχειας είναι μεγαλύτεροι τα τελευταία χρόνια, σε ένα πλαίσιο αυξανόμενων ανισοτήτων. Συνολικά, η Γαλλία καταγράφει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» σε σχέση με τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (41,9 % το 2023 έναντι 34,7 % στην ΕΕ). Το ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE), μετά από σημαντική αύξηση που σημείωσε το 2022, μειώθηκε το 2023 κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες, στο 20,4 %, κάτω από τον μέσο όρο της τάξης του 21,3 % στην ΕΕ («επίδοση στον μέσο όρο»)[299]. Το ποσοστό AROPE των παιδιών μειώθηκε επίσης (κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες) στο 26,6 % το 2023, αλλά παραμένει πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (24,8 %) και εξακολουθεί να φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η αύξηση του κατά κεφαλήν ακαθάριστου εγχώριου εισοδήματος των νοικοκυριών παρέμεινε κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2023 και φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο», μολονότι αυξάνεται από το 2018. Οι επιδόσεις των εξόχως απόκεντρων περιοχών είναι σημαντικά χειρότερες από αυτές της μητροπολιτικής Γαλλίας σε όλους τους τομείς του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων.

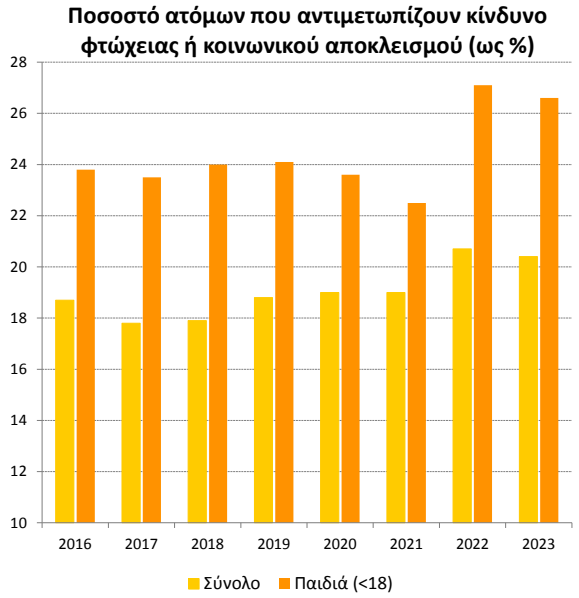

Πηγή: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC.

[298] Ο ορισμός των δεικτών της αγοράς εργασίας της Γαλλίας διαφέρει από αυτόν των συνήθων δεικτών του 2022 και του 2023 (βλ. μεταδεδομένα της Eurostat).

[299] Διακοπή στη χρονολογική σειρά το 2020 και το 2022: η έρευνα FR-SILC περιλαμβάνει, για πρώτη φορά το 2022, 4 υπερπόντια διαμερίσματα (Γαλλική Γουιάνα, Ρεϊνιόν, Μαρτινίκα και Γουαδελούπη).

Η Γαλλία έχει συνολικά καλές επιδόσεις όσον αφορά τους δείκτες για τις ίσες ευκαιρίες. Το ποσοστό των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αντιστοιχούν σε «επίδοση στον μέσο όρο» (στο 59,7 % και στο 7,6 % το 2023, αντίστοιχα). Η Γαλλία καταγράφει «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας. Ωστόσο, το εκπαιδευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από σημαντικό ποσοστό ατόμων με χαμηλές επιδόσεις και από μεγάλες ανισότητες, κάτι που αντικατοπτρίζεται επίσης στα αποτελέσματα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του 2022. Η έλλειψη ειδικευμένων εργαζομένων αποτελεί ένα από τα κύρια εμπόδια στην πρόσληψη και θα μπορούσε να παρεμποδίσει την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 5 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», **η Γαλλία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Κροατία

Η αγορά εργασίας συνεχίζει την ανοδική της πορεία, αλλά οι ευάλωτες ομάδες αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις. Παρά τη συνεχή βελτίωση από το 2021, το ποσοστό απασχόλησης παραμένει σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (70,8 % έναντι 75,3 % το 2023) και συνιστά «κρίσιμη κατάσταση» για τρίτο συνεχόμενο έτος. Το 2023 τα ποσοστά ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, υποστηριζόμενα από την πάντα σχετικά ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, μειώθηκαν και ανήλθαν σε 6,1 % και 2,1 % («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και «επίδοση στον μέσο όρο», αντίστοιχα). Μετά από σημαντική βελτίωση, το πραγματικό κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) αντιστοιχούσε σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», στο 130,6 (111,1 στην ΕΕ). Ωστόσο, ορισμένες ευάλωτες ομάδες, όπως οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας και χαμηλής ειδίκευσης, εξακολουθούν να δυσκολεύονται να βρουν ποιοτικές θέσεις εργασίας. Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία υποδηλώνει «κρίσιμη κατάσταση» το 2023 (39,2 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ), αφού διευρύνθηκε για δεύτερη φορά. Από την άλλη πλευρά, το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων αντιστοιχούσε σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», στις 7,7 εκατοστιαίες μονάδες (10,2 εκατοστιαίες μονάδες στην ΕΕ). Το ποσοστό των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) βελτιώθηκε και έφερε την ένδειξη «επίδοση στον μέσο όρο» το 2023 (11,8 % έναντι 11,2 % στην ΕΕ), ακόμα και αν περισσότεροι από τους μισούς δεν είναι ενεργοί.

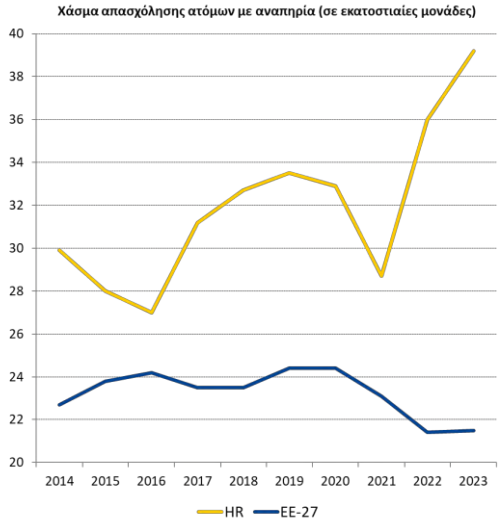

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για την HR το 2023.

Η Κροατία αντιμετωπίζει ορισμένες προκλήσεις όσον αφορά τη διά βίου μάθηση και την απόκτηση δεξιοτήτων. Η χώρα εξακολουθεί να καταγράφει «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, το οποίο ανήλθε στο 2,0 % το 2023 έναντι μέσου όρου 9,5 % στην ΕΕ. Παράλληλα, το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας αυξήθηκε σε 29,6 % το 2023 (από 27,5 % το 2022) και πλέον αντιστοιχεί σε «επίδοση στον μέσο όρο», παρόλο που παραμένει κατά 7,9 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Παρά τις συνεχιζόμενες αναντιστοιχίες δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας, μόνο το 23,3 % των ενηλίκων Κροατών συμμετείχε σε δραστηριότητες μάθησης κατά τους προηγούμενους 12 μήνες το 2022, έναντι 39,5 % στην ΕΕ, και αφού το ποσοστό μειώθηκε από 26,9 % το 2016. Αυτό θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα αύξησης της μελλοντικής ανταγωνιστικότητας, συμπεριλαμβανομένων της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, και συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Ενώ το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες ήταν 59,0 % το 2023 (55,6 % στην ΕΕ), πλέον συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει επίσης «να δοθεί προσοχή» λόγω της σημαντικής επιδείνωσης (κατά 4,4 εκατοστιαίες μονάδες) σε σχέση με το 2021.

Η Κροατία αντιμετωπίζει ορισμένες προκλήσεις στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ένταξης. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) εξακολουθεί να καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο» για τον συνολικό πληθυσμό (20,7 % έναντι 21,3 % στην ΕΕ) και «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» για τα παιδιά (17,3 % έναντι 24,8 % στην ΕΕ), αλλά είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ για τα άτομα

με αναπηρία (37,5 % έναντι 28,8 %). Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας αντιστοιχούσε σε «κρίσιμη κατάσταση» από το 2020 και ήταν σημαντικά χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2023 (20,9 % έναντι 34,7 %). Το ζήτημα αυτό απαιτεί στενή παρακολούθηση σε σχέση επίσης με το υψηλό κόστος ζωής. Επιπλέον, η ανισότητα (όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος) έφτασε στο υψηλότερο επίπεδό της από το 2018, στο 4,91 το 2023 (έναντι 4,7 στην ΕΕ), και πλέον αντιστοιχεί σε επίδοση με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η κατάσταση όσον αφορά το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης και τις μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, καταγράφει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 6 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Κροατία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Ιταλία

Παρά τη συνεχιζόμενη ανάκαμψη της απασχόλησης, η Ιταλία αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στην αγορά εργασίας. Ενώ το ποσοστό απασχόλησης έφτασε στο πρωτοφανές επίπεδο του 66,3 % το 2023, παρά την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, εξακολουθεί να είναι κατά 9,0 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ και φέρει την ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη». Υστερεί ιδιαίτερα στον νότο (52,5 %) και στα νησιά (51,5 %). Μολονότι το ποσοστό ανεργίας (7,7 %) και η οικεία συνιστώσα μακροχρόνιας ανεργίας (4,2 %) μειώθηκαν το 2023, παραμένουν μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, με τους δείκτες να φέρουν ένδειξη «να δοθεί προσοχή» και «κρίσιμη κατάσταση», αντίστοιχα. Επίσης, το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων παρουσιάζει «κρίσιμη κατάσταση», στις 19,5 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, υπερδιπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ, και χωρίς σημαντικές βελτιώσεις κατά την τελευταία δεκαετία. Η χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ιδίως των γυναικών και των νέων, εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση υπό το πρίσμα της επιτακτικής δημογραφικής πρόκλησης. Από την άλλη πλευρά, η Ιταλία εξακολουθεί να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία. Τέλος, στην Ιταλία το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών μειώθηκε περαιτέρω, στο 94,0 % το 2023 σε σύγκριση με το 2008 (έναντι μέσου όρου 111,1 % στην ΕΕ), κάτι που υποδηλώνει «κρίσιμη κατάσταση».

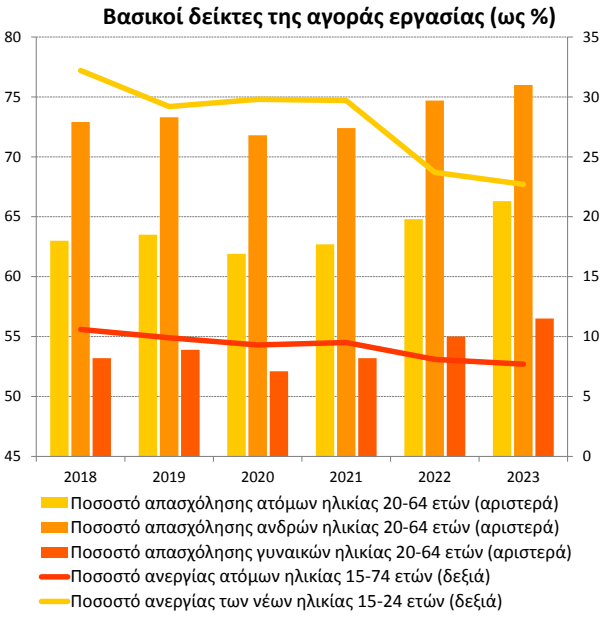

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά το 2018.
Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a], [une_rt_a], ΕΕΔ της

Η κατάσταση για τους νέους παρουσιάζει ενδείξεις βελτίωσης, αλλά η Ιταλία αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά τη μάθηση ενηλίκων. Το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετείχαν σε δραστηριότητες μάθησης διαμορφώθηκε στο 29,0 % το 2022 (έναντι 39,5 % στην ΕΕ και 33,9 % το 2016) και έφερε την ένδειξη «να δοθεί προσοχή»[300]. Επιπλέον, το 2023 μόνο το 45,8 % των Ιταλών ενηλίκων διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες και, ως εκ τούτου, ο δείκτης εξακολουθούσε επίσης να αντιστοιχεί σε ένδειξη «να δοθεί προσοχή», ιδίως υπό το πρίσμα της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Αντίθετα, η κατάσταση των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και των νέων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) βελτιώθηκε, σημειώνοντας πτώση κατά 1,0 εκατοστιαία μονάδα και κατά 2,9 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα, και καταγράφει πλέον «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη». Ωστόσο, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι σημαντικά υψηλότερη μεταξύ των πολιτών τρίτων χωρών (29,5 %) απ' ό,τι μεταξύ των πολιτών της ΕΕ (9,0 %). Με ποσοστό 16,1 %, η Ιταλία εξακολουθεί να έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ΕΕΑΚ στην ΕΕ (11,2 %) («κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη») και οι ανεπαρκείς βασικές δεξιότητες των μαθητών εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση.

[300] Υπάρχει διακοπή στη χρονολογική σειρά για τον δείκτη το 2023.

Στον κοινωνικό τομέα, έχει καταγραφεί πρόοδος, αλλά υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω βελτιώσεις. Το 2023 το ποσοστό τόσο του γενικού πληθυσμού όσο και των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) μειώθηκε, αντίστοιχα κατά 1,6 εκατοστιαίες μονάδες και κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και «κακή επίδοση αλλά βελτιούμενη», αντίστοιχα), λόγω της μείωσης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο νομισματικής φτώχειας και των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Στο 22,8 % και στο 27,1 %, και τα δύο ποσοστά παραμένουν πάνω από τους μέσους όρους της ΕΕ. Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις εκτός των συντάξεων, όπως το καθολικό επίδομα τέκνου, μείωσαν τη νομισματική φτώχεια κατά 30,5 % («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο»). Ωστόσο, οι περιφερειακές διαφορές είναι μεγάλες και το ποσοστό των ατόμων που πλήττονται από σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση αυξήθηκε, παράλληλα με το υψηλό και στάσιμο ποσοστό των ατόμων που ζουν σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας, στο 9,8 % το 2023 (προ πανδημίας επίπεδο: 7,6 %).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 6 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Ιταλία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Κύπρος

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων παρουσιάζει επιδείνωση ενώ προκύπτουν νέες προκλήσεις. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυξήθηκε απότομα, από το 8,1 % το 2022 στο 10,4 % το 2023, και πλέον χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Ταυτόχρονα, οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων είναι έντονες: το 2022 το 31,8 % των εργαζομένων διέθετε πολύ περισσότερα προσόντα από όσα απαιτούνταν για τη θέση εργασίας τους, δηλαδή 9,6 εκατοστιαίες μονάδες πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ο ψηφιακός γραμματισμός έχει σημειώσει κάμψη και είναι ιδιαίτερα χαμηλός, καθώς μόνο το 49,5 % των ενηλίκων διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες το 2023 (έναντι 55,6 % στην ΕΕ), και η κατάσταση εξακολουθεί να φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Επιπλέον, περισσότεροι από τους μισούς μαθητές δεν διαθέτουν βασικές δεξιότητες στα μαθηματικά (53,2 %) και στην ανάγνωση (60,6 %), μεταξύ των υψηλότερων ποσοστών στην ΕΕ. Μόνο το 11,2 % του συνόλου των αποφοίτων το 2021 ήταν σπουδαστές στους τομείς STEM, ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ (ο μέσος όρος είναι 25,4 %), ενώ η ζήτηση για θέσεις εργασίας στους τομείς STEM προβλέπεται να είναι κατά 50 % υψηλότερη έως το 2032 σε σχέση με την προσφορά του 2021. Το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετείχαν σε δραστηριότητες μάθησης κατά τους προηγούμενους 12 μήνες είναι χαμηλό, ανερχόμενο στο 28,3 % το 2022 (έναντι 39,5 % στην ΕΕ), μετά από μεγάλη μείωση από το 44,8 % το 2016, με αποτέλεσμα ο δείκτης να χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας ήταν 36,9 % στην Κύπρο το 2023 (έναντι 37,5 % στην ΕΕ), μετά από σημαντική αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος, δηλαδή καταγράφει συνολική «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

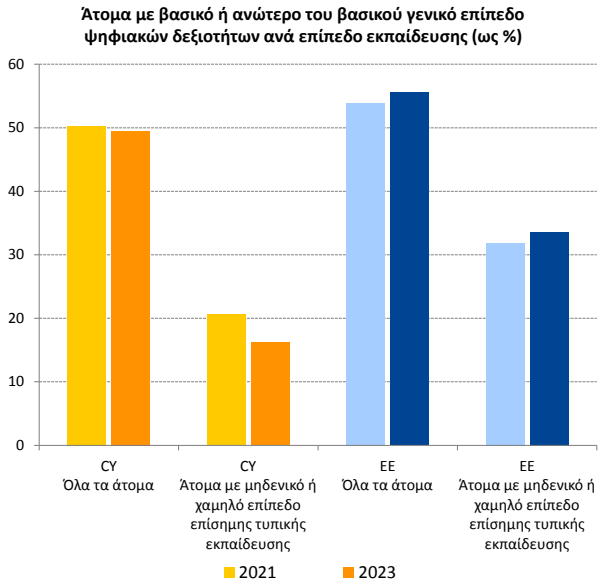

Πηγή: Eurostat [isoc_dskl_i2l], Ευρωπαϊκή κοινωνική έρευνα για τις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών.

Οι επιδόσεις της κυπριακής αγοράς εργασίας είναι συνολικά καλές, αλλά ορισμένες πληθυσμιακές ομάδες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προκλήσεις. Χάρη στην ακόμη σχετικά ισχυρή οικονομική ανάπτυξη το 2023, το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε περαιτέρω στο 79,5 % το 2023 (έναντι 75,3 % στην ΕΕ), ενώ το ποσοστό ανεργίας και η οικεία συνιστώσα μακροχρόνιας ανεργίας μειώθηκαν στο 5,8 % και στο 1,8 % αντίστοιχα («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και «επίδοση στον μέσο όρο», αντίστοιχα). Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων και το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία καταγράφουν «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και «επίδοση στον μέσο όρο», αντίστοιχα. Ταυτόχρονα, το ποσοστό των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) παραμένει υψηλό, στο 13,9 % έναντι 11,2 % στην ΕΕ, ακόμα και μετά από μείωση κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες, και συνιστά «κρίσιμη κατάσταση». Τέλος, το πραγματικό κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών εξακολουθεί να είναι χαμηλό, ακόμα κι αν υπερβαίνει το επίπεδο στο οποίο βρισκόταν το 2008, μετά από ελαφρά επιδείνωση σε σύγκριση με το 2021, καταγράφοντας «επίδοση στον μέσο όρο».

Το σύστημα κοινωνικής προστασίας φαίνεται αποτελεσματικό όσον αφορά τη στήριξη καλών κοινωνικών αποτελεσμάτων στην Κύπρο. Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συνολικά και για τα παιδιά, ανερχόταν στο 16,7 % το 2023 (έναντι 21,3 % συνολικά και 24,8 % για τα παιδιά στην ΕΕ) και η χώρα έχει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και στις δύο διαστάσεις. Η επίδοση αυτή συνδέεται στενά με το σταθερό επίπεδο και την κατανομή του πραγματικού εισοδήματος το 2022, ενώ αντικατοπτρίζει επίσης την αρχική υποτονικότητα των αυξήσεων των τιμών το 2022. Αντικατοπτρίζει επίσης, μεταξύ άλλων, τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας, δείκτης που καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο» (30,5 % έναντι 34,7 % στην ΕΕ), και τη χαμηλή υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης, δείκτης στον οποίο η Κύπρος διαθέτει «βέλτιστη επίδοση». Οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, ανέρχονται σε 0,1 %, ποσοστό μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ και το οποίο καταγράφει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 4 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Κύπρος δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Λετονία

Οι προκλήσεις στον κοινωνικό τομέα είναι σημαντικές, ιδίως για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Στο πλαίσιο μιας συρρικνωμένης οικονομίας, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) εξακολούθησε να αντιστοιχεί σε «κρίσιμη κατάσταση» το 2023, στο 25,6 % (έναντι μέσου όρου 21,3 % στην ΕΕ), παρά τη μείωση κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες από το 2022. Όσον αφορά τα παιδιά, το ποσοστό αυξήθηκε σε 20,3 %, από 19,8 % το 2022, παρουσιάζοντας «επίδοση στον μέσο όρο». Από την άλλη πλευρά, ήταν ιδιαίτερα υψηλό για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, στο 41,6 %, ποσοστό υπερδιπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ (19,8 %). Παράλληλα, ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε από 25,0 % το 2022 σε 23,5 % το 2023 (έναντι 34,7 % στην ΕΕ), και ο δείκτης φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η εισοδηματική ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, παρέμεινε σταθερά σε «κρίσιμη κατάσταση» κατά την τελευταία τριετία, με μία από τις υψηλότερες τιμές, στο 6,2 το 2023 έναντι 4,7 στην ΕΕ. Η πρόσφατη μεταρρύθμιση του συστήματος ελάχιστου εισοδήματος και η αύξηση του κατώτατου μισθού στα 700 EUR το 2024 έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων των υψηλών κινδύνων φτώχειας και ανισότητας, ωστόσο τα αποτελέσματα δεν έχουν γίνει ακόμη αισθητά. Τέλος, οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, εξακολουθούν να υποδηλώνουν «κρίσιμη κατάσταση», η οποία επηρέασε το 7,8 % του πληθυσμού το 2023 (έναντι 2,4 % στην ΕΕ), και σχεδόν διπλασιάστηκαν από το 2021.

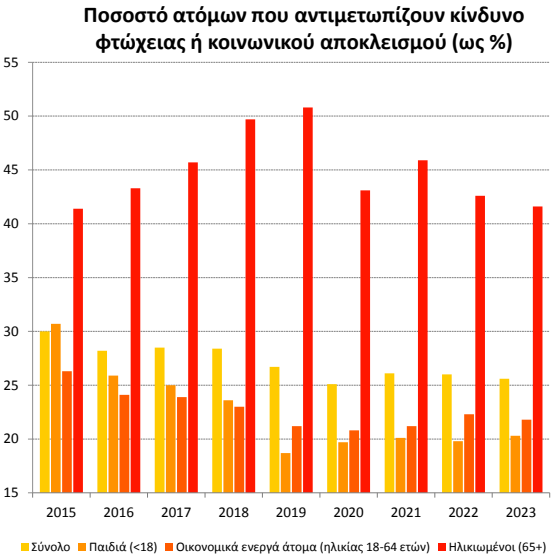

Πηγή: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC.

Οι επιδόσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων εξακολουθούν να καταγράφουν «επίδοση στον μέσο όρο», ωστόσο σημειώθηκε επιδείνωση. Η συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης (τους τελευταίους 12 μήνες) μειώθηκε το 2022 (34,1 % έναντι 39,5 % στην ΕΕ), ακριβώς όπως και το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, από 50,8 % το 2021 στο 45,3 % το 2023 (έναντι 55,6 % στην ΕΕ). Ο τελευταίος αυτός δείκτης φέρει πλέον την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», κάτι που ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την ψηφιακή μετάβαση στη Λετονία. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυξήθηκε ελαφρά το 2023, στο 7,7 % (έναντι 9,5 % στην ΕΕ), παρά τις βελτιώσεις των προηγούμενων ετών. Ο αντίκτυπος των πρόσφατων μέτρων για τη μεταρρύθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τομέα αυτόν παρακολουθείται.

Η αγορά εργασίας σταθεροποιήθηκε σε συνέχεια της ανάκαμψης που σημειώθηκε μετά την πανδημία. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε περαιτέρω στο 77,5 % (από 77,0 % το 2022), αντιστοιχώντας σε «επίδοση στον μέσο όρο» για δεύτερο κατά σειρά έτος. Η Λετονία εξακολουθεί να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων και καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο» όσον αφορά τους νέους ΕΕΑΚ. Η επίδοσή της είναι «καλύτερη από τον μέσο όρο» όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία, κατόπιν βελτίωσης από 20,8 εκατοστιαίες

μονάδες το 2022 σε 18,5 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 (έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 5 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Λετονία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Λιθουανία

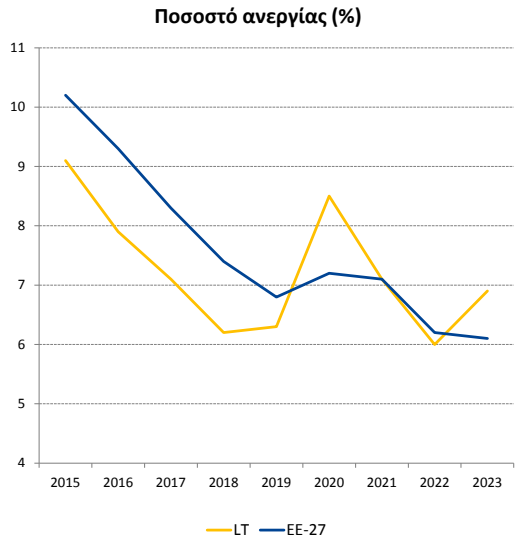

Πηγή: Eurostat [une_rt_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Η κατάσταση της αγοράς εργασίας στη Λιθουανία επιδεινώθηκε ελαφρώς το 2023, μετά την οικονομική επιβράδυνση. Το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 0,9 εκατοστιαίες μονάδες, στο 6,9 % το 2023, και είναι πλέον πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (6,1 %)· η εξέλιξη αυτή ισοδυναμεί με επιδείνωση της επίδοσης σε σχετικούς όρους για δύο συνεχόμενα έτη (από «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» το 2021 σε «επίδοση στον μέσο όρο» το 2022 και σε κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή» το 2023). Ταυτόχρονα, οι εισροές ατόμων που προσπαθούν να ξεφύγουν από τον πόλεμο στην Ουκρανία, για τα οποία η δυναμική της απασχόλησης διαφέρει, αντικατοπτρίζονται επίσης στην αύξηση αυτή. Αυτό θα μπορούσε να επηρεάσει προσωρινά τα αριθμητικά στοιχεία για την αγορά εργασίας. Ωστόσο, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας συνέχισε να καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο». Όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης, πρόκειται για κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή»· το εν λόγω ποσοστό, ενώ αυξήθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, μειώθηκε στο 78,5 % στη Λιθουανία το 2023 (από 79,0 % το 2022), παρόλο που εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ (75,3 % το 2023). Επιπλέον, το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) αυξήθηκε κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες, στο 13,5 % το 2023 (έναντι 11,2 % στην ΕΕ), και συνιστά επίσης κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Η κατάσταση της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία βελτιώνεται, όπως αποδεικνύει η μείωση του χάσματος από 35,0 εκατοστιαίες μονάδες το 2022 στις 32,4 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 (έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ), αλλά παραμένει «κρίσιμη» σε σχετικούς όρους με βάση τον πρωταρχικό δείκτη του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων για το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία.

Ενώ ο πρωτοφανής υψηλός πληθωρισμός το 2022 υποχώρησε το 2023, η Λιθουανία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική προστασία. Παρότι ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας αντιστοιχεί σε «επίδοση στον μέσο όρο», η επάρκεια και η κάλυψη των κοινωνικών παροχών και των συντάξεων παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) μειώθηκε κατά μόνο 0,3 εκατοστιαίες μονάδες, στο 24,3 % το 2023 (υπερβαίνοντας τον μέσο όρο 21,3 % στην ΕΕ), και ο εν λόγω δείκτης εξακολουθεί να φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Το ποσοστό είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ για τα άτομα με αναπηρία (42,7 %). Η ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (6,3 έναντι 4,7), κάτι που δείχνει συνεχιζόμενη «κρίσιμη κατάσταση» για τρίτο κατά σειρά έτος. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης παρουσιάζει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού φέρει την ένδειξη «επίδοση στον μέσο όρο».

Στο πλαίσιο της ταχείας πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όσον αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Η συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης κατά τους τελευταίους 12 μήνες ήταν σημαντικά χαμηλότερη από

τον μέσο όρο της ΕΕ το 2022, στο 27,4 % έναντι 39,5 %, και, ως εκ τούτου, συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες αυξήθηκε στο 52,9 % το 2023 (από 48,8 % το 2022) έναντι 55,6 % στην ΕΕ (παρουσιάζοντας πλέον «επίδοση στον μέσο όρο»). Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας μειώθηκε σε 19,9 % το 2023 (από 22,8 % το 2022), με αποτέλεσμα να διακοπεί η θετική τάση που παρατηρήθηκε κατά την περίοδο 2021-22, και εξακολουθεί να συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Παράλληλα, παρά την αύξηση κατά 1,6 εκατοστιαίες μονάδες, το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, στο 6,4 % το 2023, εξακολουθούσε να είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (9,5 %) και, ως εκ τούτου, αντιστοιχεί σε «επίδοση καλή, αλλά να δοθεί προσοχή».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 8 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», συμπεριλαμβανομένου ενός δείκτη που επιδεινώθηκε με την πάροδο του χρόνου, **η Λιθουανία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Λουξεμβούργο

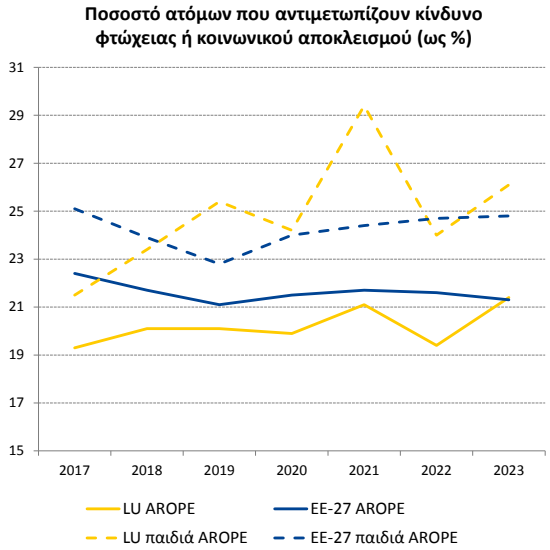

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά το 2020, το 2021 και το 2022.

Η κοινωνική κατάσταση επιδεινώθηκε στο Λουξεμβούργο το 2023 και εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις που σχετίζονται με το κόστος στέγασης. Συνολικά, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) (στο 21,4 %, έναντι 21,3 στην ΕΕ) και ιδίως για τα παιδιά (26,1 % έναντι 24,8 % στην ΕΕ) κατέγραψε μεγάλη επιδείνωση το 2023, σε απόλυτους και σχετικούς όρους. Η επιδείνωση αυτή μπορεί να αποδοθεί στην αύξηση του πληθωρισμού που επηρεάζει αρνητικά τη σοβαρή υλική ή κοινωνική στέρηση, καθώς και στη σταθερά υψηλή φτώχεια των εργαζομένων. Επίσης, ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε κατά περισσότερο από 6 εκατοστιαίες μονάδες, στο 27,4 % (έναντι 34,7 % στην ΕΕ). Και οι τρεις δείκτες φέρουν την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Οι δαπάνες στέγασης εξακολουθούν να επιβαρύνουν τους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών: το υψηλό και αυξανόμενο ποσοστό των ατόμων που επιβαρύνονται υπερβολικά με τις δαπάνες αυτές δείχνει «κρίσιμη κατάσταση» για δεύτερο έτος μετά από ένα έτος που χαρακτηρίστηκε από τις μεγαλύτερες αυξήσεις, στο 22,7 % έναντι 8,8 % για την ΕΕ. Η κατάσταση αυτή ήταν κυρίως αποτέλεσμα της αύξησης του πληθυσμού, παρά την περιορισμένη προσφορά κατοικιών, και των υψηλών εισοδηματικών ανισοτήτων στην πόλη του Λουξεμβούργου που επηρεάζουν την πρόσβαση. Από την άλλη πλευρά, το Λουξεμβούργο έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας, με αύξηση από 54,7 % το 2022 σε 60,0 % το 2023 (έναντι 37,5 % στην ΕΕ). Επιπλέον, οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, αντιστοιχούν σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

Οι πρόσφατες τάσεις υποδεικνύουν επιβράδυνση των επιδόσεων της αγοράς εργασίας. Το 2023, σε ένα πλαίσιο οικονομικής επιβράδυνσης σε συνδυασμό με τις συνεχιζόμενες ελλείψεις εργατικού δυναμικού, το ποσοστό απασχόλησης παρέμεινε στάσιμο στο 74,8 %, ελαφρώς χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε στο 5,2 % και πλέον χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», καθώς επιδεινώθηκε σε σχετικούς όρους επί δύο διαδοχικά έτη (από «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και «επίδοση στον μέσο όρο» κατά τα προηγούμενα δύο έτη). Επιπλέον, η μακροχρόνια ανεργία σημείωσε σημαντική άνοδο κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες, στο 1,7 % το 2023, αφού είχε προηγουμένως ανακάμψει στα χαμηλά προ πανδημίας επίπεδά της· πλέον συνιστά επίσης κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή», όπως και το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία (στις 23,7 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ) μετά από άνοδο κατά 15,2 εκατοστιαίες μονάδες το 2023. Το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) αυξήθηκε στο 8,5 % το 2023, μετακινούμενο σε επίδοση «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή».

Το Λουξεμβούργο έχει καλές επιδόσεις όσον αφορά την εκπαίδευση και τις δεξιότητες συνολικά, αλλά αντιμετωπίζει προκλήσεις ως προς τις ψηφιακές δεξιότητες, οι οποίες έχουν καθοριστική σημασία για τη διττή μετάβαση. Η χώρα έχει κυρίως «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» σ' αυτόν τον τομέα πολιτικής. Ειδικότερα, το ποσοστό των

ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση μειώθηκε εκ νέου το 2023 (φθάνοντας το 6,8 % έναντι μέσου όρου 9,5 % στην ΕΕ) και το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετείχαν σε δραστηριότητες μάθησης κατά τους τελευταίους 12 μήνες ανήλθε στο 45,2 % το 2022 (έναντι 39,5 % στην ΕΕ). Ωστόσο, το 2023 το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (60,1 %) παρουσίασε μεγάλη επιδείνωση, ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ κατέγραψαν αύξηση. Ως εκ τούτου, ακόμα και αν το ποσοστό αυτό εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ (55,6 %), ο δείκτης φέρει πλέον την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 8 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **το Λουξεμβούργο θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Ουγγαρία

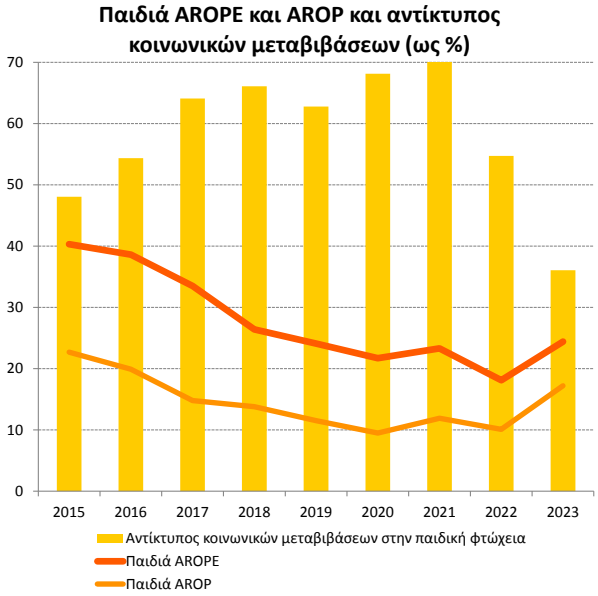

Σημείωση: Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της παιδικής φτώχειας υπολογίζεται με βάση τα ποσοστά AROP πριν και μετά τις μεταβιβάσεις. Διακοπή στη χρονολογική σειρά το 2022.*Πηγή*: Eurostat [ilc_peps01n], [ilc_li10], [ilc_li02], EU-SILC.

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός αυξήθηκαν, ιδίως μεταξύ των παιδιών. Το 2023 και τα δύο ποσοστά, παρόλο που εξακολουθούσαν να βρίσκονται κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ, επιδεινώθηκαν (κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες στο 19,7 % και κατά 6,3 εκατοστιαίες μονάδες στο 24,4 %, αντίστοιχα), με αποτέλεσμα να μετακινηθούν οι δείκτες από «επίδοση στον μέσο όρο» συνολικά και από «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» για τα παιδιά στην ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η νομισματική φτώχεια (AROP) των παιδιών αυξήθηκε σημαντικά και τα ποσοστά σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης ήταν μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (10,4 % συνολικά, 15,1 % για τα παιδιά και 17,9 % για τα άτομα με αναπηρία, έναντι 6,8 %, 8,4 % και 11,0 % στην ΕΕ). Η εισοδηματική ανισότητα, μετά από αύξηση κατά 12 % το 2023, φέρει επίσης την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», ακόμα και αν εξακολουθεί να είναι ελαφρώς χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ (4,5 έναντι 4,7). Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας βελτιώθηκε από κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή» σε «επίδοση στον μέσο όρο» το 2023 (34,5 %), βελτίωση που αντικατοπτρίζει ένα πολύ χαμηλότερο ποσοστό μείωσης συνολικά, αλλά με μεγάλη πτώση για τα παιδιά. Η μείωση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων αντανακλά το γεγονός ότι, ενώ οι τιμές και οι ονομαστικοί μισθοί αυξήθηκαν ραγδαία τα τελευταία χρόνια, οι κοινωνικές παροχές, όπως το ελάχιστο εισόδημα και οι οικογενειακές παροχές, παρέμειναν ονομαστικά αμετάβλητες.

Η Ουγγαρία αντιμετωπίζει προκλήσεις στους περισσότερους τομείς της εκπαίδευσης, ενώ οι επιδόσεις της στον τομέα της μάθησης ενηλίκων υπερβαίνουν τον μέσο όρο. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση παρέμεινε υψηλό και συνιστούσε «κρίσιμη κατάσταση» παρά τη μείωση από 12,4 % το 2022 στο 11,6 % το 2023. Όσον αφορά τους Ρομά, το ποσοστό αυτό ήταν έξι φορές υψηλότερο λόγω συστημικών ζητημάτων, κάτι που υποδεικνύει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβασή τους σε κατάλληλη εκπαίδευση και δεξιότητες για την αγορά εργασίας. Οι βασικές δεξιότητες των μαθητών εξακολουθούν να είναι σε χαμηλά επίπεδα με σημαντικό αντίκτυπο στο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Από την άλλη πλευρά, μετά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν τα τελευταία έτη για την αύξηση των ικανοτήτων παιδικής φροντίδας, η συμμετοχή των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας αυξήθηκε από 12,9 % το 2022 σε 20,3 % το 2023 και πλέον αντιστοιχεί στην ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη». Η Ουγγαρία σημείωσε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες και πέτυχε «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά τη μάθηση ενηλίκων το 2023 (58,9 % και 62,2 %, αντίστοιχα, έναντι 55,6 % και 39,5 % στην ΕΕ). Ωστόσο, τα ποσοστά για τα άτομα με χαμηλές δεξιότητες, τους ανέργους και τα άτομα ηλικίας 55+ είναι χαμηλότερα απ’ ό,τι για το σύνολο του πληθυσμού.

Η ουγγρική αγορά εργασίας συνεχίζει να έχει συνολικά καλές επιδόσεις· παρόλα αυτά, η μακροχρόνια ανεργία έχει αυξηθεί και τα αποτελέσματα για ορισμένες ευάλωτες ομάδες εξακολουθούν να υστερούν. Τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας εξακολούθησαν να φέρουν την ένδειξη «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» το 2023 και η Ουγγαρία παραμένει μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά το πραγματικό κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Ενώ η μακροχρόνια ανεργία συνεχίζει να είναι χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ, το 2023 αυξήθηκε ελαφρά, έναντι της πτωτικής τάσης στην ΕΕ, και συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Οι ευάλωτες ομάδες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην αγορά εργασίας. Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία μειώθηκε κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 και πλέον συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή» λόγω του σταθερά υψηλού επιπέδου του (29,6 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ). Τα ποσοστά απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15-64 ετών) για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης (38,7 %) και τους Ρομά (47,3 %) ήταν πολύ χαμηλότερα από τον ουγγρικό μέσο όρο (74,4 %) το 2022.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 6 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Ουγγαρία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Μάλτα

Η κοινωνική κατάσταση στη Μάλτα παρουσιάζει όλο και μεγαλύτερες προκλήσεις. Στο πλαίσιο της σταθερής οικονομικής ανάπτυξης, οι κίνδυνοι φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, τόσο συνολικά όσο και για τα παιδιά, παρουσιάζουν «επίδοση στον μέσο όρο» (στο 19,8 % και στο 25,2 %, αντίστοιχα, έναντι 21,3 % και 24,8 % στην ΕΕ). Ωστόσο, τρεις κοινωνικοί δείκτες φέρουν την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Η εισοδηματική ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, αυξήθηκε από το 4,8 το 2022 στο 5,3 το 2023 (έναντι 4,7 στην ΕΕ). Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας είναι σταθερά χαμηλός, στο 25,6 % το 2023, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (34,7 %), και μειώνεται με την πάροδο των ετών. Τέλος, το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης αυξήθηκε σημαντικά, στο 6,0 % το 2023 από 2,9 % το 2022, ενώ παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης αναφέρθηκαν μόνο από το 0,1 % του πληθυσμού (έναντι 2,4 % στην ΕΕ), ποσοστό που συνιστά «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

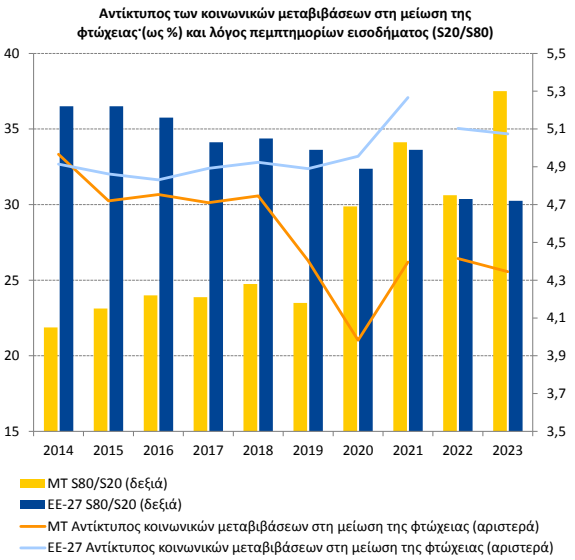

Σημείωση: Διακοπή στις χρονολογικές σειρές για τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων το 2022 (αποκομμένες γραμμές).
Πηγή: Eurostat [tespm050], [tessi180], EU SILC.

Η πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ενώ η συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες διά βίου μάθησης έχει αυξηθεί. Παρά την περαιτέρω μικρή μείωση, το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, το οποίο διαμορφώθηκε στο 10,2 % το 2023 έναντι 9,5 % στην ΕΕ, εξακολουθεί να αντιστοιχεί σε επίδοση με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Επίσης, περίπου το ένα τρίτο των μαθητών της Μάλτας δεν διαθέτει βασικές δεξιότητες στα μαθηματικά (32,6 %) και στην ανάγνωση (36,3 %), ποσοστά πολύ υψηλότερα από τους μέσους όρους της ΕΕ. Ωστόσο, το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) στο 7,6 % ήταν χαμηλό το 2023 (11,2 % στην ΕΕ). Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας ήταν 51,0 % το 2023 (37,5 % στην ΕΕ). Επίσης, η συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης κατά τους τελευταίους 12 μήνες αυξήθηκε από 32,8 % το 2016 σε 39,9 % το 2022. Και στις τρεις αυτές πτυχές, η Μάλτα έχει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Μεταξύ των ενηλίκων, το 63,0 % διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (έναντι 55,6 % στην ΕΕ, «επίδοση στον μέσο όρο»), παρότι εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των επιπέδων δεξιοτήτων.

Η αγορά εργασίας παρουσιάζει συνολικά υψηλές επιδόσεις, αλλά συνεχίζουν να υπάρχουν προκλήσεις σε σχέση με το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Το ποσοστό απασχόλησης στη Μάλτα ήταν μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ το 2023, στο 81,3 %, και το ποσοστό ανεργίας βρισκόταν σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο της τάξης του 3,5 % («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» και «βέλτιστη επίδοση», αντίστοιχα). Επιπλέον, το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία συρρικνώθηκε από τις 30,1 εκατοστιαίες μονάδες το 2022 στις 25,8 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 (έναντι 21,5 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ) και αντιστοιχεί πλέον σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Ενώ τα ποσοστά απασχόλησης

αυξήθηκαν τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων διευρύνθηκε στις 14,1 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, με αποτέλεσμα ο δείκτης να αντιστοιχεί σε «κρίσιμη κατάσταση». Το ποσοστό αυτό υπερβαίνει σημαντικά τον μέσο όρο της ΕΕ (10,2 εκατοστιαίες μονάδες) και αντιπροσωπεύει μία από τις μεγαλύτερες επιδεινώσεις από το 2022.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 5 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Μάλτα δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Κάτω Χώρες

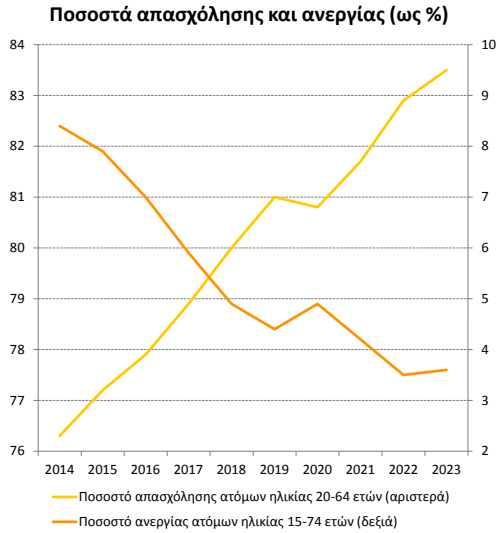

Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a], [une_rt_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Η ολλανδική οικονομία εξακολουθεί να έχει σχετικά καλές επιδόσεις σε όλους τους δείκτες του πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την αγορά εργασίας. Παρά την έντονη επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας το 2023, η στενότητα στην αγορά εργασίας παρέμεινε. Το ποσοστό απασχόλησης στις Κάτω Χώρες αυξήθηκε στο 83,5 % το 2023 («βέλτιστη επίδοση»), πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (75,3 %), και τα επίπεδα ανεργίας εξακολουθούν να είναι χαμηλά παρά την ελαφρά αύξηση το 2023 (3,6 %, «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο»). Το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης παραμένει μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ, παρότι αυξήθηκε περαιτέρω το 2023 (κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες, στο 4,7 %) με αποτέλεσμα την κατάταξη της χώρας στην κατηγορία «βέλτιστη επίδοση». Ωστόσο, ο κίνδυνος του μεγάλου κατακερματισμού της αγοράς εργασίας συνεχίζει να αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες διαρθρωτικές προκλήσεις στις Κάτω Χώρες. Παρόλο που το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων αντιστοιχεί σε «επίδοση στον μέσο όρο» (7,8 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 10,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ το 2023), η μερική απασχόληση είναι ευρέως διαδεδομένη, ιδίως για τις γυναίκες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ένα από τα ευρύτερα χάσματα μερικής απασχόλησης μεταξύ των φύλων στην ΕΕ (41,8 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 20,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ το 2023) και σημαντικό συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ των φύλων (39,9 % έναντι 25,3 % στην ΕΕ το 2023). Τέλος, η αύξηση του κατά κεφαλήν ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών δεν συμβαδίζει με τον μέσο όρο της ΕΕ (109,4 και 111,1, αντίστοιχα) και εξακολουθεί να φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Οι Κάτω Χώρες εξακολουθούν να παρουσιάζουν συνολικά υψηλές επιδόσεις σε σχέση με την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Παρά την ελαφρά αύξηση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (0,6 εκατοστιαίες μονάδες), το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση εξακολουθεί να αντιστοιχεί σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» (6,2 % το 2023). Το 2023 το 82,7 % του ενήλικου πληθυσμού διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, ποσοστό που συγκαταλεγόταν μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ («βέλτιστη επίδοση»). Ωστόσο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του 2022, οι γενικές βασικές δεξιότητες των μαθητών έχουν επιδεινωθεί, επιδείνωση που θέτει σε κίνδυνο την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την ανταγωνιστικότητα. Ενώ το 2012 το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις ήταν πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ σε όλους τους τομείς, έως το 2022 είχε σχεδόν διπλασιαστεί στα μαθηματικά και στις θετικές επιστήμες και ήταν 2,5 φορές υψηλότερο στην ανάγνωση. Από το 2018 οι χαμηλές επιδόσεις έχουν αυξηθεί ιδίως μεταξύ των μειονεκτούντων μαθητών. Εξακολουθεί να είναι σημαντική η αποτελεσματική προσέγγιση των ατόμων που βρίσκονται σε δυσμενή κατάσταση στην αγορά εργασίας (όπως τα άτομα με χαμηλή ειδίκευση, τα άτομα με ευέλικτες συμβάσεις ή συμβάσεις ορισμένου χρόνου, τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών και τα άτομα με αναπηρία) με σκοπό την αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους και την επανειδίκευση. Ειδικότερα, ως συνέπεια της αποκεντρωμένης

εφαρμογής της προσέγγισης αυτής, οι ευάλωτες ομάδες ενδέχεται να μην υποστηρίζονται πάντοτε ισότιμα ή επαρκώς.

Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στις Κάτω Χώρες παραμένει σχετικά σταθερό και πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις για συγκεκριμένες ομάδες, όπως τα άτομα με αναπηρία ή τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, ιδίως τα παιδιά. Το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης αυξήθηκε από 8,3 % το 2020 σε 9,3 % το 2023 (έναντι 8,8 % στην ΕΕ, «επίδοση στον μέσο όρο»). Τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας πλήττονται ιδιαίτερα, με ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης της τάξης του 34,5 % (έναντι 33,5 % στην ΕΕ).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 1 δείκτη που φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», **οι Κάτω Χώρες δεν φαίνεται να αντιμετωπίζουν δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Αυστρία

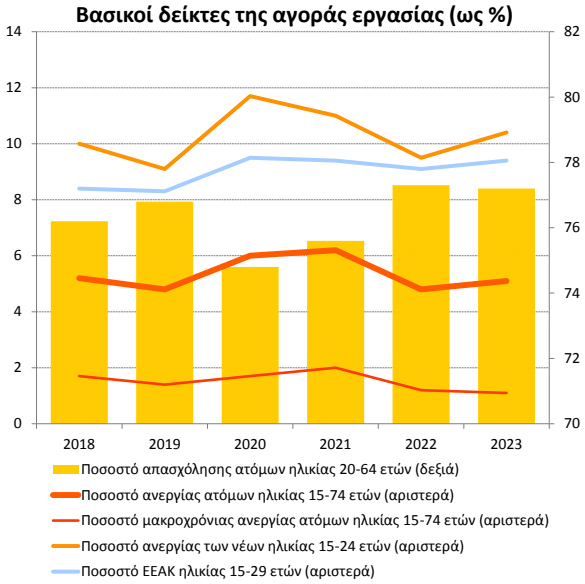

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για το ποσοστό ΕΕΑΚ το 2021.
Πηγή: Eurostat [fsi_emp_a], [une_rt_a], [une_ltu_a], [edat_lfse_20], ΕΕΔ της ΕΕ.

Το 2023 η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας παρουσίασε ορισμένες ενδείξεις επιβράδυνσης. Το ποσοστό απασχόλησης, αφού αυξήθηκε σημαντικά το προηγούμενο έτος, μειώθηκε ελαφρά στο 77,2 % το 2023, στο πλαίσιο της συρρικνούμενης οικονομίας σε συνδυασμό με τις εκτεταμένες ελλείψεις εργατικού δυναμικού καθώς και τις αναντιστοιχίες, και χαρακτηρίζεται πλέον με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Το ποσοστό ανεργίας σημείωσε μέτρια άνοδο, στο 5,1 % το 2023, και παρουσιάζει «επίδοση στον μέσο όρο» (από «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» το προηγούμενο έτος). Αντίθετα, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας μειώθηκε περαιτέρω και εξακολουθεί να αντιστοιχεί σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Επίσης, παρόλο που το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων εξακολούθησε να φέρει την ένδειξη «επίδοση στον μέσο όρο» (7,8 εκατοστιαίες μονάδες το 2023), η Αυστρία κατέγραψε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μερικής απασχόλησης των γυναικών (61,4 %) και ένα από τα μεγαλύτερα χάσματα μεταξύ των φύλων (38,6 εκατοστιαίες μονάδες) στον τομέα αυτόν. Όσον αφορά την απασχόληση σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης, αυτό οδηγεί σε σημαντικά μεγαλύτερο χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων της τάξης των 19 εκατοστιαίων μονάδων. Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας κατέγραψε μόλις ελαφρά βελτίωση κατά 1,1 εκατοστιαία μονάδα σε ένα έτος και ανήλθε, το 2023, στο πάντα χαμηλό επίπεδο του 24,1 % (έναντι 37,5 % στην ΕΕ)· ως εκ τούτου, εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Αυτό το χαμηλό ποσοστό και η περιορισμένη προσφορά οικονομικά προσιτής και υψηλής ποιότητας παιδικής φροντίδας συμβάλλουν σημαντικά στο υψηλό ποσοστό μερικής απασχόλησης των γυναικών. Τέλος, το πραγματικό κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) ήταν χαμηλότερο από το επίπεδο του 2008 (στο 98,5 % το 2023), παρά τη σταθερή ανάκαμψη μετά την κρίση της νόσου COVID-19, και συνιστά «κρίσιμη κατάσταση».

Στον τομέα των δεξιοτήτων, η Αυστρία συνεχίζει να παρουσιάζει καλές επιδόσεις, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες προκλήσεις. Το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες είναι υψηλό (64,7 % το 2023) και καταγράφει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Το ποσοστό των ατόμων που συμμετέχουν σε δραστηριότητες μάθησης, παρότι μειώθηκε κατά 3,1 εκατοστιαίες μονάδες από το 2016, ήταν πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2022 (52,2 % έναντι 39,5 %, «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο»). Η ενίσχυση της απόκτησης δεξιοτήτων ενηλίκων, μεταξύ άλλων στον ψηφιακό και στον πράσινο τομέα, φαίνεται σημαντική για τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης και για την αντιμετώπιση των σχετικών ελλείψεων. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση αντιστοιχούσε στην ένδειξη «επίδοση στον μέσο όρο», στο 8,6 % το 2023. Ομοίως, μόνο το 30,5 % των ανέργων (ηλικίας 15-64 ετών) είχε ολοκληρώσει το πολύ την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με αποτέλεσμα τα άτομα αυτά να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα. Η βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων

όλων των ατόμων μπορεί να απελευθερώσει το δυναμικό τους και να βελτιώσει τα αποτελέσματα απασχόλησης.

Η Αυστρία παρουσιάζει σχετικά καλές επιδόσεις στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και της ένταξης. Ενώ το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) παρουσιάζει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», στο 17,7 % το 2023, ο δείκτης AROPE για τα παιδιά αυξήθηκε στο 22,7 % («επίδοση στον μέσο όρο»). Ειδικότερα, η σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση αυξήθηκε (κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες) το 2023, παρότι η τιμή παρέμεινε πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης μειώθηκε, με τη σειρά του, και αντιστοιχεί πλέον σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Επίσης, ο έντονος αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (39,2 % το 2023 έναντι 34,7 % στην ΕΕ) και το χαμηλό επίπεδο των μη ικανοποιούμενων αναγκών ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, εξακολουθούν να καταγράφουν «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 3 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Αυστρία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Πολωνία

Η αγορά εργασίας είναι εύρωστη, αλλά οι γυναίκες και τα άτομα με αναπηρία συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης ήταν το υψηλότερο εδώ και τρεις δεκαετίες (77,9 % έναντι 75,3 % στην ΕΕ, «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο»). Επιπλέον, η Πολωνία έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, στο 2,8 %, με αποτέλεσμα να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» στην ΕΕ. Ωστόσο, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού παραμένουν σημαντικές, μεταξύ άλλων λόγω της μείωσης του ενεργού πληθυσμού και της χαμηλότερης συμμετοχής ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων στην αγορά εργασίας. Το 2023 το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων κατέγραψε πτώση μεγαλύτερη από τον μέσο όρο, αλλά εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», στις 11,8 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 10,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ. Το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας είναι σχετικά χαμηλό, καθώς οι γυναίκες τείνουν να έχουν περισσότερες ευθύνες για τη φροντίδα των παιδιών και των ατόμων που χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας. Το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας επιδεινώθηκε σημαντικά το 2023, στο 12,6 % (από 15,9 % το 2022), και παραμένει πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (37, 5 %), κάτι που συνιστά «κρίσιμη κατάσταση». Αυτό το χαμηλό ποσοστό, σε συνδυασμό με τις προκλήσεις που αφορούν την ποιότητα, μπορεί να επηρεάσει τις μακροπρόθεσμες μαθησιακές προοπτικές των παιδιών και τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία, το οποίο σημείωσε άνοδο κατά 2,6 εκατοστιαίες μονάδες στις 33,9 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, ήταν μεταξύ των μεγαλύτερων στην ΕΕ (21,5 εκατοστιαίες μονάδες στην ΕΕ) και συνιστά «κρίσιμη κατάσταση»[301].

Η Πολωνία παρουσιάζει ορισμένες καλές εξελίξεις όσον αφορά τους νέους, αλλά οι βασικές δεξιότητες, τα επίπεδα ψηφιακών δεξιοτήτων και η συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης παραμένουν πολύ χαμηλά. Το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετείχαν σε δραστηριότητες μάθησης (κατά τους τελευταίους 12 μήνες) ήταν, στο 20,3 % το 2022, πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (39,5 %), και συνιστά «κρίσιμη κατάσταση». Η κατάσταση αυτή οφείλεται κυρίως στη χαμηλή συμμετοχή σε δραστηριότητες μη τυπικής εκπαίδευσης. Επιπροσθέτως, το ποσοστό των ατόμων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (44,3 %), παρότι αυξήθηκε κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες, παρέμεινε σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2023 (55,6 %) και συνιστά επίσης «κρίσιμη κατάσταση». Η ενίσχυση της απόκτησης ψηφιακών δεξιοτήτων μπορεί να υποστηρίξει την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Στην έρευνα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ του 2022, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών που δεν πληρούσαν τα ελάχιστα επίπεδα βασικών δεξιοτήτων αυξήθηκε σε 23 % στα μαθηματικά, σε 22,2 % στην ανάγνωση και σε 18,6 % στις θετικές επιστήμες, αύξηση μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ σε σύγκριση με το 2018. Από την άλλη πλευρά, η Πολωνία είναι χώρα με «βέλτιστη

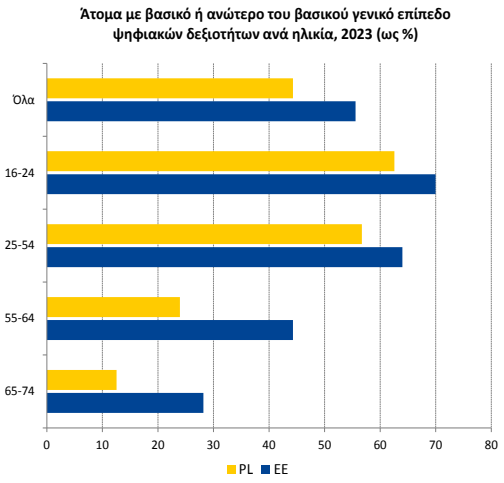

Πηγή: Eurostat [eq_dskl07], Ευρωπαϊκή κοινωνική έρευνα για τις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών.

[301] Ο δείκτης του χάσματος απασχόλησης ατόμων με αναπηρία το 2023 χαρακτηρίζεται από χαμηλή αξιοπιστία.

επίδοση» όσον αφορά τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (3,7 % έναντι 9,5 % στην ΕΕ το 2023).

Η κοινωνική κατάσταση είναι σχετικά σταθερή στην Πολωνία. Το 2023 το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (16,3 % συνολικά και 16,9 % για τα παιδιά) και η εισοδηματική ανισότητα (λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος στο 4,1) εξακολούθησαν να αντιστοιχούν σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» (έναντι 21,3 %, 24,8 % και 4,7, αντίστοιχα, στην ΕΕ). Ειδικότερα, το ποσοστό των παιδιών που ζουν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων είναι αισθητά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (3,1 % έναντι 7,5 %).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 5 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Πολωνία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Πορτογαλία

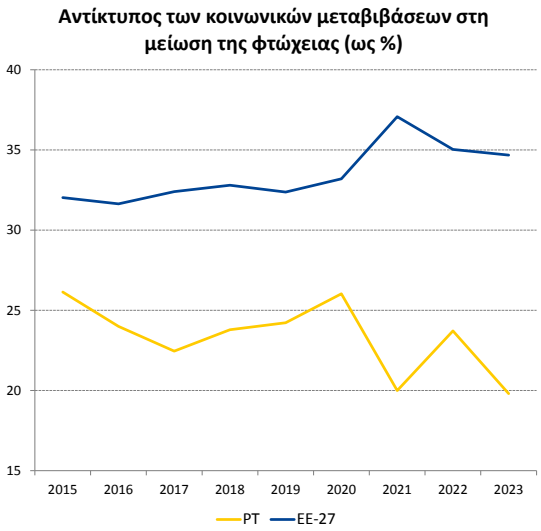

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά το 2022.
Πηγή: Eurostat [tespm050], EU-SILC.

Η αποτελεσματικότητα του πορτογαλικού συστήματος κοινωνικής προστασίας όσον αφορά την άμβλυνση των κινδύνων φτώχειας και τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων επιδεινώθηκε. Το 2023 ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας υποχώρησε κατά 3,9 εκατοστιαίες μονάδες, στο 19,8 % (έναντι 34,7 % στην ΕΕ), συνεπώς συνιστά «κρίσιμη κατάσταση». Η μείωση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών παροχών αντανακλά το γεγονός ότι, ενώ οι τιμές και οι ονομαστικοί μισθοί αυξήθηκαν ραγδαία τα τελευταία χρόνια, οι κοινωνικές παροχές δεν αυξήθηκαν στον ίδιο ρυθμό. Επιπλέον, η ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, επίσης επιδεινώθηκε το 2023, στο 5,6 (έναντι 4,7 στην ΕΕ, «να δοθεί προσοχή»). Ταυτόχρονα, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) παρέμεινε σταθερό το 2023, στο 20,1 %, και καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο». Ωστόσο, το ποσοστό AROPE αυξήθηκε κατά 1,9 εκατοστιαίες μονάδες (στο 22,6 %) για τα παιδιά σε σχέση με το 2022 («επίδοση στον μέσο όρο»), αύξηση που αποτελεί μία από τις σοβαρότερες επιδεινώσεις στην ΕΕ. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι επίσης ιδιαίτερα υψηλό στις εξόχως απόκεντρες περιοχές των Αζορών και της Μαδέρας (31,4 % και 28,1 %, αντίστοιχα). Οι τιμές των δεικτών επιδεινώθηκαν στη μητροπολιτική ν περιοχή της Λισαβόνας και στις Αζόρες (κατά 3,8 εκατοστιαίες μονάδες και κατά 1,1 εκατοστιαία μονάδα, αντίστοιχα), κάτι που δείχνει τις επίμονες προκλήσεις όσον αφορά την περιφερειακή συνοχή.

Ενώ η Πορτογαλία καταγράφει επίδοση στον μέσο όρο στον τομέα των δεξιοτήτων, η αύξηση της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θέτει προκλήσεις. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση αυξήθηκε από 6,3 % το 2022 σε 8,1 % το 2023 και φέρει πλέον την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», αφού επιδεινώθηκε από «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» κατά τα προηγούμενα δύο έτη, και, ως εκ τούτου, οι προηγούμενες βελτιώσεις αναιρέθηκαν. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές ανισότητες, με πολύ υψηλότερα ποσοστά, για παράδειγμα, στην περιοχή Algarve (16 %) και ιδίως στην αυτόνομη περιφέρεια των Αζορών (21,7 %). Οι βασικές δεξιότητες των μαθητών έχουν επιδεινωθεί σημαντικά από το 2018. Η χώρα έχει «επίδοση στον μέσο όρο» όσον αφορά το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες και το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετείχαν σε δραστηριότητες μάθησης (κατά τους προηγούμενους 12 μήνες). Ωστόσο, το τελευταίο ποσοστό μειώθηκε από 38,0 % το 2016 σε 33,4 % το 2022, παρά την ανάγκη αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης.

Η πορτογαλική αγορά εργασίας παραμένει ανθεκτική. Σε ένα πλαίσιο οικονομικής ανάπτυξης άνω του μέσου όρου της ΕΕ, το ποσοστό απασχόλησης βελτιώθηκε από 77,1 % το 2022 σε 78,0 % το 2023, υποστηριζόμενο από την καθαρή μετανάστευση, και εξακολουθεί να καταγράφει «επίδοση στον μέσο όρο». Αντίθετα, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, στο 6,5 % («επίδοση στον μέσο όρο»). Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας βελτιώνεται από το 2021, παρόλο που εξακολουθούσε να είναι

υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2023 (2,5 % έναντι 2,1 %). Η Πορτογαλία συνεχίζει επίσης να έχει «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» όσον αφορά το ποσοστό των νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ), με εξαίρεση τις Αζόρες, και το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων, και συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση» σε σχέση με το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία. Από την άλλη πλευρά, εξακολουθεί να παρατηρείται κατακερματισμός της αγοράς εργασίας, όπως αντικατοπτρίζεται στα υψηλά ποσοστά των νέων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου (42,9 % έναντι 34,3 % στην ΕΕ το 2023).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 3 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Πορτογαλία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Ρουμανία

Παρά τη σημαντική πρόοδο, οι κίνδυνοι φτώχειας στη Ρουμανία είναι σταθερά υψηλοί, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες και τα άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) μειωνόταν σταθερά από το 2016, από 46,0 % σε 34,4 % το 2022 και σε 32,0 % το 2023 (έναντι 21,3 % στην ΕΕ), κάτι που αποτελεί ένδειξη «κάλυψης της υστέρησης», παρότι ο πληθωρισμός παρέμεινε υψηλός τα τελευταία χρόνια. Το ποσοστό AROPE για τα παιδιά, στο 39,0 %, μειώθηκε επίσης το 2023 (από 41,5 % το 2022), ενώ παραμένει ένα από τα υψηλότερα (24,8 % στην ΕΕ). Η κατάσταση αυτή συνιστά «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» και για τους δύο δείκτες του 2023 σε σύγκριση με την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» του προηγούμενου έτους. Το σύστημα κοινωνικής προστασίας εξακολουθεί να παρουσιάζει χαμηλή αποτελεσματικότητα όσον αφορά τη μείωση της φτώχειας, καθώς οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (εκτός των συντάξεων) τη μειώνουν μόνο κατά 15,6 % (έναντι 34,7 % στην ΕΕ), με αποτέλεσμα ο δείκτης να συνιστά «κρίσιμη κατάσταση». Ενώ η εισοδηματική ανισότητα (όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος) υποχώρησε ελαφρά το 2023 (από 6,0 στο 5,8), παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ και συνιστά επίσης «κρίσιμη κατάσταση». Οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, αυξήθηκαν (5,2 % το 2023 έναντι 4,9 % το 2022), παράλληλα με την τάση που παρατηρήθηκε στην ΕΕ, και εξακολουθούν να αντιστοιχούν σε κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Οι ευάλωτες ομάδες, τα άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές και οι περιθωριοποιημένες κοινότητες, όπως οι Ρομά, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε βασικές και κοινωνικές υπηρεσίες.

Η αγορά εργασίας βελτιώνεται, αλλά εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης εξακολουθούσε να είναι πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (68,7 % έναντι 75,3 %) και βελτιώθηκε μόνο οριακά από το 2022 (68,5 %) παρότι η οικονομική ανάπτυξη ήταν υψηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ. Πρόκειται για «κρίσιμη κατάσταση», η οποία αντικατοπτρίζει εν μέρει την υποεκπροσώπηση ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των Ρομά. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ήταν σταθερό («επίδοση στον μέσο όρο», στο 2,2 %), σε αντίθεση με την τάση βελτίωσης στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων αυξήθηκε κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες, στις 19,1 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, ποσοστό από τα μεγαλύτερα στην ΕΕ το οποίο συνιστά επίσης «κρίσιμη κατάσταση». Το ίδιο ισχύει με το ποσοστό των νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ), το οποίο μειώθηκε κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες, στο 19,3 % το 2023, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα από τα υψηλότερα στην ΕΕ. Ενώ το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία υποχώρησε κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες το 2023, εξακολουθεί να είναι ευρύ και φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

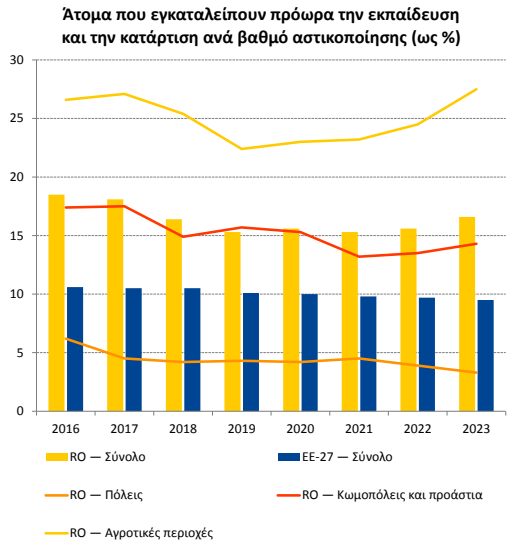

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά για τη RO το 2021.
Πηγή: Eurostat [edat_lfse_30], ΕΕΔ της ΕΕ.

Οι συνεχιζόμενες προκλήσεις στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων θέτουν σε κίνδυνο τη βιώσιμη κοινωνικοοικονομική σύγκλιση. Η συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης φέρει την ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» (19,1 % έναντι 39,5 % στην ΕΕ το 2022). Ωστόσο, άλλοι τομείς ανάπτυξης δεξιοτήτων παρουσιάζουν

σταθερά «κρίσιμες καταστάσεις». Το ίδιο ισχύει με το ποσοστό των ενηλίκων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (στο 27,7 % το 2023 έναντι 55,6 % στην ΕΕ). Επιπλέον, το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι επίσης ένα από τα υψηλότερα (16,6 % έναντι 9,5 % στην ΕΕ το 2023), έχοντας επιδεινωθεί περαιτέρω αντίθετα με την πτωτική τάση της ΕΕ, και, επομένως, αντιστοιχεί σε «κρίσιμη κατάσταση», όπως και το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας το οποίο παραμένει πολύ χαμηλό (12,3 % έναντι 37,5 % στην ΕΕ). Οι τάσεις αυτές, παράλληλα με τα χαμηλά επίπεδα βασικών δεξιοτήτων όπως δείχνουν τα αποτελέσματα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του 2022, τονίζουν ότι υπάρχει περιθώριο ενίσχυσης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης όσον αφορά την ποιότητα, την προσβασιμότητα και τη συνάφεια με την αγορά εργασίας.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 10 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Ρουμανία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση εξαιτίας των οποίων απαιτείται περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Σλοβενία

Η Σλοβενία αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με το οικείο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το 2022 μόνο το 26,5 % του συνόλου των ενηλίκων συμμετείχε σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (39,5 %) και συνιστά μείωση κατά 13,8 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2016· ως εκ τούτου, ο δείκτης φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Επιπλέον, μόνο το 46,7 % των ενηλίκων διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες το 2023, ποσοστό το οποίο είναι πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (55,6 %) και που αντιπροσωπεύει μείωση κατά 3,0 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2021. Η κατάσταση αυτή χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», ιδίως υπό το πρίσμα της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυξήθηκε περαιτέρω κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες, στο 5,4 % το 2023, και συνεχίζει να αντιστοιχεί σε επίδοση «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή», παρότι η Σλοβενία εξακολουθεί να έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ[302]. Με τη σειρά του, το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) μειώθηκε κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες, στο 7,8 % το 2023, και αντιστοιχεί σε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

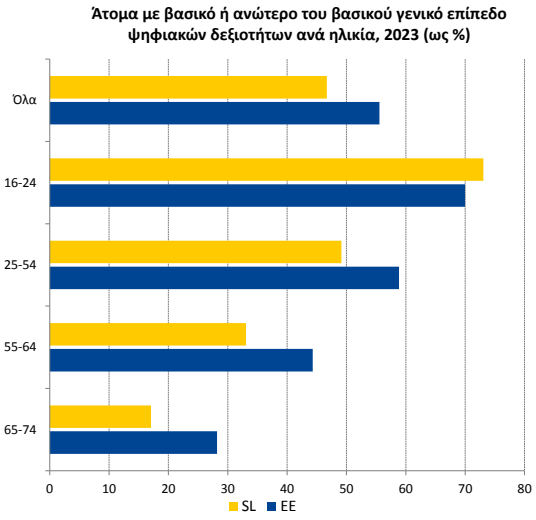

Πηγή: Eurostat [isoc_sk_dskl_i21], Ευρωπαϊκή κοινωνική έρευνα για τις τεχνολογίες των

Η αγορά εργασίας της Σλοβενίας παρουσιάζει συνολικά καλές επιδόσεις σε ένα πλαίσιο συνεχιζόμενης οικονομικής ανάπτυξης, παρόλο που το ποσοστό απασχόλησης μειώθηκε το 2023. Τα ποσοστά ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας συνέχισαν την πτωτική τους τάση το 2023 και διαμορφώθηκαν στο 3,7 % («επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο») και στο 1,4 % («επίδοση στον μέσο όρο»), αντίστοιχα. Το ποσοστό απασχόλησης, στο 77,5 %, είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (75,3 %), αλλά κατέγραψε ελαφρά μείωση (0,4 εκατοστιαίες μονάδες) παρά την ταυτόχρονη αύξηση της συνολικής απασχόλησης κατά 1,6 %. Στο πλαίσιο της αύξησης των ποσοστών απασχόλησης στα περισσότερα κράτη μέλη, η μείωση αυτή αντιστοιχεί σε κατάσταση στην οποία πρέπει να «δοθεί προσοχή». Ωστόσο, διαρθρωτικοί παράγοντες, όπως η ταχεία γήρανση του πληθυσμού και οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων, ενέχουν κίνδυνο επιδείνωσης των ήδη υπαρχουσών ελλείψεων εργατικού δυναμικού.

Η Σλοβενία διαθέτει γενικά εύρυθμο σύστημα κοινωνικής προστασίας. Όπως και κατά τα προηγούμενα έτη, τα ποσοστά του πληθυσμού και ιδίως των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ήταν ένα από τα χαμηλότερα το 2023, στο 13,7 % και στο 10,7 % αντίστοιχα (και οι δύο χώρες έχουν «βέλτιστη επίδοση»), μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα των καλά στοχευμένων μέτρων στήριξης που βοηθούν τα ευάλωτα νοικοκυριά να μετριάσουν τις επιπτώσεις του πληθωρισμού των τιμών της ενέργειας. Ωστόσο, ορισμένες ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, των

[302] Υπάρχει διακοπή στη χρονολογική σειρά το 2023 για τον δείκτη των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

άνεργων και των ηλικιωμένων γυναικών, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πολύ μεγαλύτερους κινδύνους φτώχειας, κάτι που δικαιολογεί περαιτέρω προσπάθειες πολιτικής που να στοχεύουν σ' αυτές τις ομάδες. Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας καταγράφει τώρα «επίδοση στον μέσο όρο», στο 35,5 %, αλλά εξακολουθεί να είναι λιγότερο ουσιαστικός για τους ηλικιωμένους (65+). Η εισοδηματική ανισότητα, στο 3,3, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, παρέμεινε μία από τις χαμηλότερες στην ΕΕ το 2023 («βέλτιστη επίδοση»).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 3 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», **η Σλοβενία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Σλοβακία

Το επίπεδο συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα είναι πολύ χαμηλό και παρατηρείται επιδείνωση ως προς τις ψηφιακές δεξιότητες, ενώ η χώρα έχει συνολικά καλές επιδόσεις όσον αφορά τη μάθηση ενηλίκων. Το 2023 η Σλοβακία είχε ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (στο 1,0 %, και με χάσμα σε σχέση με ποσοστό συμμετοχής 37,5 % στην ΕΕ) και, ως εκ τούτου, εξακολουθεί να συνιστά «κρίσιμη κατάσταση». Το επίπεδο συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα των παιδιών ηλικίας άνω των 3 ετών συνεχίζει επίσης να είναι ένα από τα χαμηλότερα (78,6 % έναντι 93,1 % στην ΕΕ το 2022), με ποσοστό μόλις 33 % για τα παιδιά Ρομά το 2021 (μολονότι βελτιώθηκε από το επίπεδο του 27 % το 2016). Επίσης, το ένα τρίτο των ατόμων ηλικίας 15 ετών δεν διαθέτει βασικές δεξιότητες στα μαθηματικά και στην ανάγνωση. Το ποσοστό των ενηλίκων με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες σημείωσε κάμψη από 55,2 % το 2021 στο 51,3 % το 2023 και συνιστά κατάσταση στην οποία πρέπει «να δοθεί προσοχή». Ωστόσο, η πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και η συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων (κατά τους προηγούμενους 12 μήνες) στη Σλοβακία παρουσιάζουν «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο».

Η αγορά εργασίας στη Σλοβακία παρουσιάζει γενικά καλές επιδόσεις, αλλά η μακροχρόνια ανεργία αποτελεί διαρκή πρόκληση. Το 2023 το ποσοστό απασχόλησης έφτασε στο πρωτοφανές υψηλό επίπεδο του 77,5 % και το ποσοστό ανεργίας ήταν στο πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο του 5,8 % (οι μέσοι όροι της ΕΕ είναι 75,3 % και 6,1 %, αντίστοιχα). Το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) βελτιώθηκε επίσης περαιτέρω, μειούμενο από το 12,3 % το 2022 στο 11,2 % το 2023 («επίδοση στον μέσο όρο»). Παρόλα αυτά, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας εξακολουθεί να συνιστά «κρίσιμη κατάσταση», καθώς σημειώθηκε μικρή μόνο βελτίωση το 2023, στο 3,8 % από 4,1 % το 2022, και εξακολουθεί να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ. Οι περιφερειακές ανισότητες παραμένουν επίσης σημαντικές. Το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών μειώθηκε από 126,4 το 2022 σε 123,2 το 2023 και πλέον φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

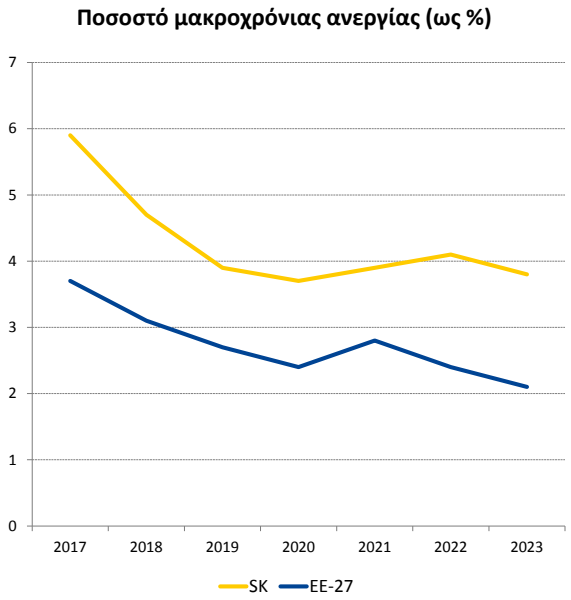

Πηγή: Eurostat [une_ltu_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Η Σλοβακία αντιμετωπίζει συνολικά χαμηλούς κινδύνους φτώχειας, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις για ορισμένες περιφέρειες και πληθυσμιακές ομάδες. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) αντιστοιχεί σε επίδοση «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή», στο 17,6 % (έναντι 21,3 % στην ΕΕ), αφού αυξήθηκε κατά 1,1 εκατοστιαία μονάδα το 2023, έναντι μείωσης σε πολλά άλλα κράτη μέλη. Η εισοδηματική ανισότητα, όπως μετριέται με βάση τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, αντιστοιχεί επίσης σε επίδοση «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή». Το ποσοστό AROPE για τα παιδιά αυξήθηκε στο 25,3 % το 2023 (από 24,7 % το 2022), καταγράφοντας «επίδοση στον μέσο όρο». Παράλληλα, ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας βελτιώθηκε σημαντικά, από 33,8 % το 2022 σε

36,4 % το 2023, και ο δείκτης φέρει τώρα την ένδειξη «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο». Ωστόσο, η Σλοβακία αντιμετωπίζει μεγάλες περιφερειακές ανισότητες, καθώς το ανατολικό τμήμα της χώρας πλήττεται από βαθύτερα επίπεδα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η χώρα διαθέτει επίσης έναν από τους μεγαλύτερους πληθυσμούς Ρομά στην ΕΕ και χιλιάδες άνθρωποι ζουν σε απομονωμένες περιοχές χωρίς πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Το ποσοστό των νοικοκυριών που επιβαρύνονται υπερβολικά με δαπάνες στέγασης, αφού αυξήθηκε σημαντικά από 2,5 % σε 5,9 % το 2023, καταγράφει πλέον επίδοση «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή».

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 4 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Σλοβακία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Φινλανδία

Συνολικά, η φινλανδική αγορά εργασίας λειτουργεί ικανοποιητικά, παρότι το 2023 καταγράφηκε κάποια επιδείνωση. Το ποσοστό απασχόλησης μειώθηκε ελαφρά το 2023, παρόλο που παρέμεινε πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (78,2 % έναντι 75,3 %). Ωστόσο, η κατάσταση φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» σε σύγκριση με τις τάσεις βελτίωσης που καταγράφηκαν για άλλα κράτη μέλη, και στο πλαίσιο της οικονομικής ύφεσης και των συνεχιζόμενων ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Επίσης, το ποσοστό ανεργίας χαρακτηρίζεται με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», αφού επιδεινώθηκε από 6,8 % σε 7,2 %, και είναι πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (6,1 %). Η αύξηση του κατά κεφαλήν ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών εμπίπτει επίσης στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή», στο 107,9 το 2023, κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (111,1). Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας και η κατάσταση των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ) αντιστοιχούν σε «επίδοση στον μέσο όρο». Όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων, η Φινλανδία εξακολουθεί να είναι χώρα με «βέλτιστη επίδοση» το 2023, μετά από περαιτέρω βελτίωση από 1,2 εκατοστιαίες μονάδες σε μόνο 0,2 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 (έναντι μέσου όρου 10,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ). Αυτό οφείλεται, για παράδειγμα, στο γεγονός ότι οι γυναικοκρατούμενοι τομείς έχουν επηρεαστεί λιγότερο από τους οικονομικούς κύκλους. Ωστόσο, οι γυναίκες είναι πιθανότερο να έχουν θέσεις προσωρινής ή μερικής απασχόλησης, κάτι που δεν αντικατοπτρίζεται στο συνολικό ποσοστό απασχόλησής τους.

Πηγή: Eurostat [lfsi_emp_a], [une_rt_a], ΕΕΔ της ΕΕ.

Η Φινλανδία εξακολουθεί να έχει καλές επιδόσεις όσον αφορά τις δεξιότητες, παρότι το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυξήθηκε. Το 2023 το 82,0 % του ενήλικου πληθυσμού διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, με αποτέλεσμα η Φινλανδία να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη «βέλτιστη επίδοση». Επίσης, το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης κατά τους τελευταίους 12 μήνες κατέγραψε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», στο 51,8 % το 2022. Ωστόσο, το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυξήθηκε σημαντικά το 2023 (κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες), στο 9,6 % (έναντι 9,5 % στην ΕΕ), και, επομένως, φέρει πλέον την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», ενώ το ποσοστό των μαθητών που υστερούν σε βασικές δεξιότητες αυξήθηκε σταθερά την τελευταία δεκαετία. Η πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και η προώθηση της απόκτησης δεξιοτήτων, ιδίως για τους νέους, μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της γήρανσης του πληθυσμού και της έλλειψης ειδικευμένου εργατικού δυναμικού.

Συνολικά, η Φινλανδία διαθέτει αποτελεσματικό και συμπεριληπτικό σύστημα κοινωνικής προστασίας το οποίο παρέχει επαρκή κάλυψη, αλλά αντιμετωπίζει επίσης ορισμένες προκλήσεις. Ειδικότερα, οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, εξακολουθούν να αντιστοιχούν σε «κρίσιμη κατάσταση», με το ποσοστό των ατόμων που αναφέρει τέτοιες ανάγκες να έχει αυξηθεί περαιτέρω (κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες), στο 7,9 % το 2023. Το ποσοστό αυτό είναι πλέον υπερτριπλάσιο

του μέσου όρου της ΕΕ (2,4 %) και, υπό το πρίσμα των εξαγγελθέντων πρόσθετων μέτρων εξοικονόμησης, ενδέχεται να αυξηθεί περαιτέρω. Οι μεγάλοι χρόνοι αναμονής για την πρωτοβάθμια και την εξειδικευμένη περίθαλψη αναφέρεται ότι οφείλονται στις ελλείψεις νοσηλευτικού και ιατρικού προσωπικού. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) μειώθηκε το 2023 στο 15,8 %, και στο 13,8 % μεταξύ των παιδιών, και είναι πολύ χαμηλότερο από τους αντίστοιχους μέσους όρους της ΕΕ (21,4 % και 24,8 %), με αποτέλεσμα η χώρα να έχει «βέλτιστη επίδοση» και για τους δύο δείκτες. Το ίδιο ισχύει και για τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας, ο οποίος παραμένει υψηλός (στο 48,7 % έναντι 34,7 % στην ΕΕ).

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 5 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» ή «να δοθεί προσοχή», **η Φινλανδία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).

Σουηδία

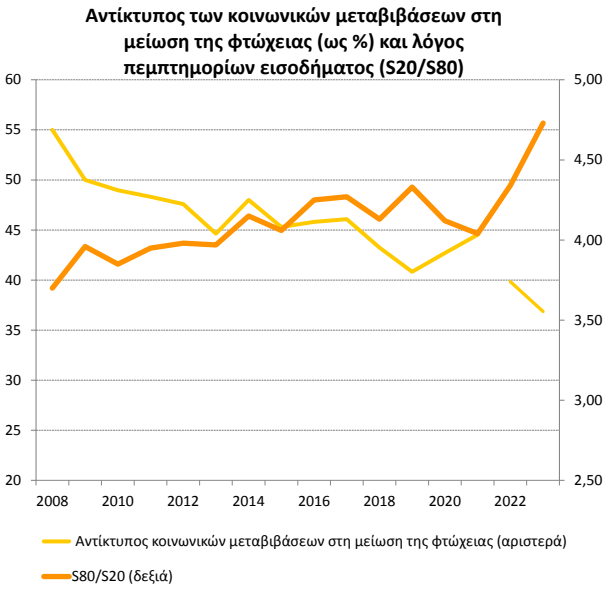

Σημείωση: Διακοπή στις χρονολογικές σειρές για τον δείκτη του αντίκτυπου των κοινωνικών μεταβιβάσεων το 2022.

Η κατάσταση όσον αφορά το εργατικό δυναμικό αναμένεται να βελτιωθεί στο πλαίσιο της ανάκαμψης το 2025 και το 2026, παρά τις συνεχιζόμενες ελλείψεις και παρόλο που ορισμένες ομάδες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην ένταξη στην αγορά εργασίας. Η Σουηδία συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης, το οποίο κατέγραψε νέο ρεκόρ 82,6 % το 2023, και όσον αφορά το ποσοστό των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ), το οποίο παρέμεινε σταθερό στο 5,7 %. Οι γυναίκες είναι καλά ενταγμένες στην αγορά εργασίας: το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων κατέγραψε «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» το 2023 (4,7 εκατοστιαίες μονάδες), μεταξύ άλλων χάρη στο υψηλό ποσοστό παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (56,9 % έναντι 37,5 % στην ΕΕ, «βέλτιστη επίδοση»). Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας της τάξης του 7,7 % το 2023 (έναντι 6,1 % στην ΕΕ) παραμένει στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή» και κρύβει μεγάλες διαφορές μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων, οι οποίες εξαρτώνται από τη χώρα γέννησης. Ενώ το ποσοστό ανεργίας των ατόμων που γεννήθηκαν στη Σουηδία ανερχόταν στο 5,1 %, το ποσοστό για τα άτομα που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ ήταν 17,8 %, σε συνδυασμό με το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων στις 13,8 εκατοστιαίες μονάδες (έναντι 4,7 εκατοστιαίων μονάδων συνολικά). Τέλος, το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) μειώθηκε από το 121,2 το 2022 στο 119,5 το 2023, και αντιστοιχεί τώρα στην ένδειξη «να δοθεί προσοχή».

Οι περισσότεροι κοινωνικοί δείκτες παρουσιάζουν «επίδοση στον μέσο όρο», παρότι σημειώθηκε κάποια επιδείνωση. Το 2023 η εισοδηματική ανισότητα κατέγραψε μία από τις μεγαλύτερες ετήσιες αυξήσεις μεταξύ των κρατών μελών (κατά 0,4 στο 4,7) και πλέον φέρει την ένδειξη «να δοθεί προσοχή». Το 2023 η συχνότητα εμφάνισης σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης αυξήθηκε κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες, αύξηση που αντικατοπτρίζει τη σημαντική μείωση των πραγματικών μισθών. Το 20 % του πληθυσμού με τα υψηλότερα εισοδήματα κέρδιζε 4,7 φορές περισσότερο από το 20 % του πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα (αύξηση από 4,0 το 2021 και το υψηλότερο επίπεδο από το 2008). Επιπλέον, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (εκτός των συντάξεων) μείωσαν τον κίνδυνο φτώχειας κατά 36,9 %, μείωση από 39,9 % το 2022, δείκτης που μετακινήθηκε από «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» το προηγούμενο έτος σε «επίδοση στον μέσο όρο» σήμερα. Άλλοι κοινωνικοί δείκτες καταγράφουν επίσης ορισμένες αρνητικές εξελίξεις, ενώ αντιστοιχούν σε «επίδοση στον μέσο όρο». Ειδικότερα, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) για τα παιδιά αυξήθηκε στο 21,6 % (εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο 24,8 % στην ΕΕ), ενώ το ποσοστό για τα άτομα που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ αυξήθηκε στο 38,3 % (έναντι 12,8 % για τα άτομα που γεννήθηκαν στη Σουηδία). Η υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης σημείωσε άνοδο στο 10,9 % (έναντι 8,8 % στην ΕΕ) και οι μη ικανοποιούμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, στο 2,1 % (έναντι 2,4 % στην ΕΕ).

Η Σουηδία έχει καλές επιδόσεις όσον αφορά τις δεξιότητες, αλλά εξακολουθούν να υφίστανται ανισότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η χώρα έχει «βέλτιστη επίδοση» όσον αφορά τη συμμετοχή των ενηλίκων σε δραστηριότητες μάθησης, η οποία αυξήθηκε σημαντικά μεταξύ του 2016 και του 2022, από 58,8 % στο 66,5 %. Το ποσοστό των ενηλίκων που διαθέτει τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες καταγράφει σταθερά «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», στηρίζοντας την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Επίσης, το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση μειώθηκε αισθητά το 2023 στο 7,4 % (επίσης «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο»). Ωστόσο, το ποσοστό αυτό είναι σχεδόν διπλάσιο (12,2 %) μεταξύ των ατόμων που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ σε σύγκριση με τα άτομα που γεννήθηκαν στη Σουηδία (6,4 %), και η χώρα είχε μία από τις μεγαλύτερες μειώσεις βασικών δεξιοτήτων στα άτομα ηλικίας 15 ετών.

Υπό το πρίσμα των πορισμάτων της ανωτέρω ανάλυσης πρώτου σταδίου και ιδίως 3 δεικτών που φέρουν την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», **η Σουηδία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δυνητικούς κινδύνους για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση και, ως εκ τούτου, δεν θα χρειαστεί περαιτέρω ανάλυση σε δεύτερο στάδιο** (βλ. πλαίσιο στην ενότητα 1.4).